

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

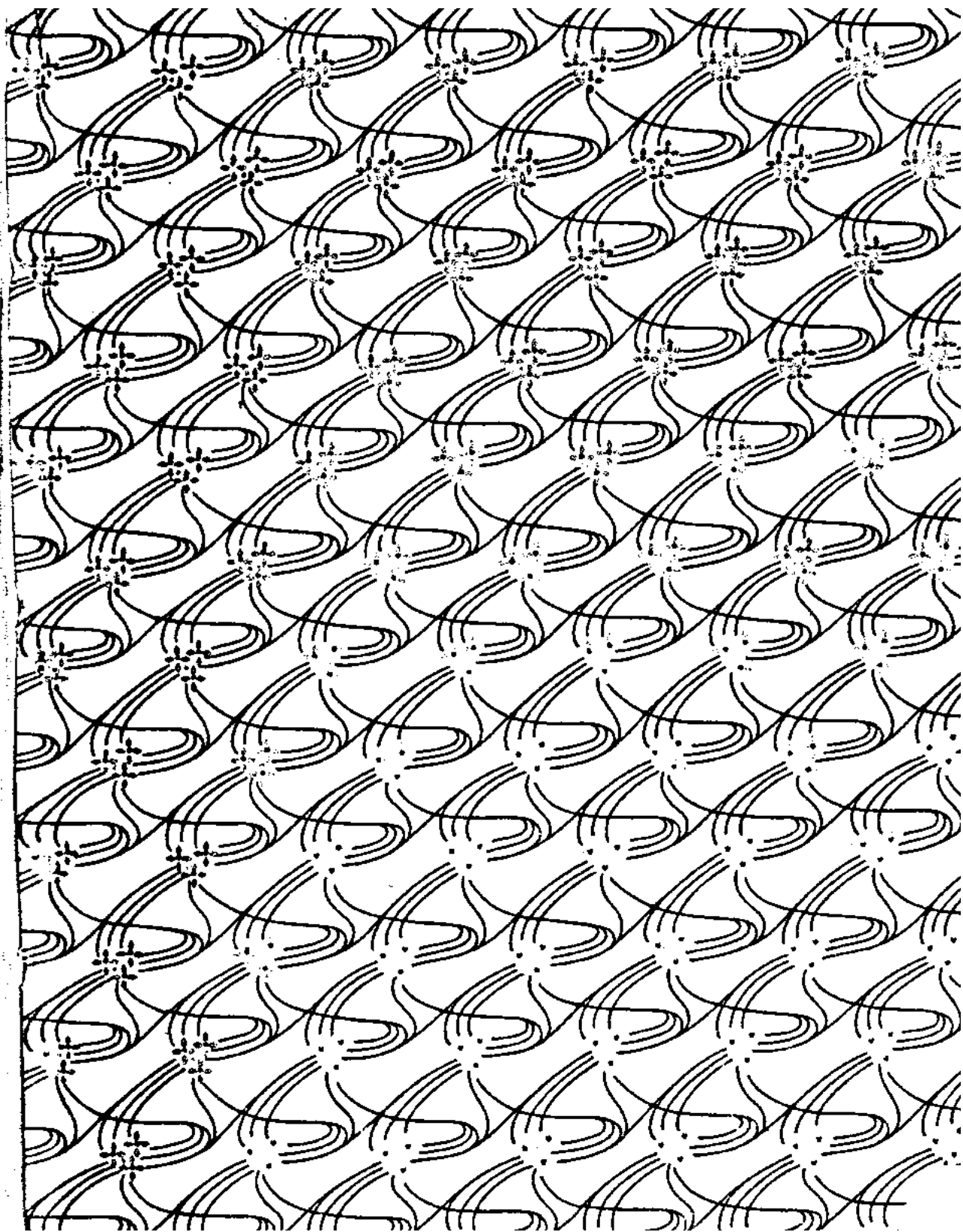
slaw
7196.434
5 (13)

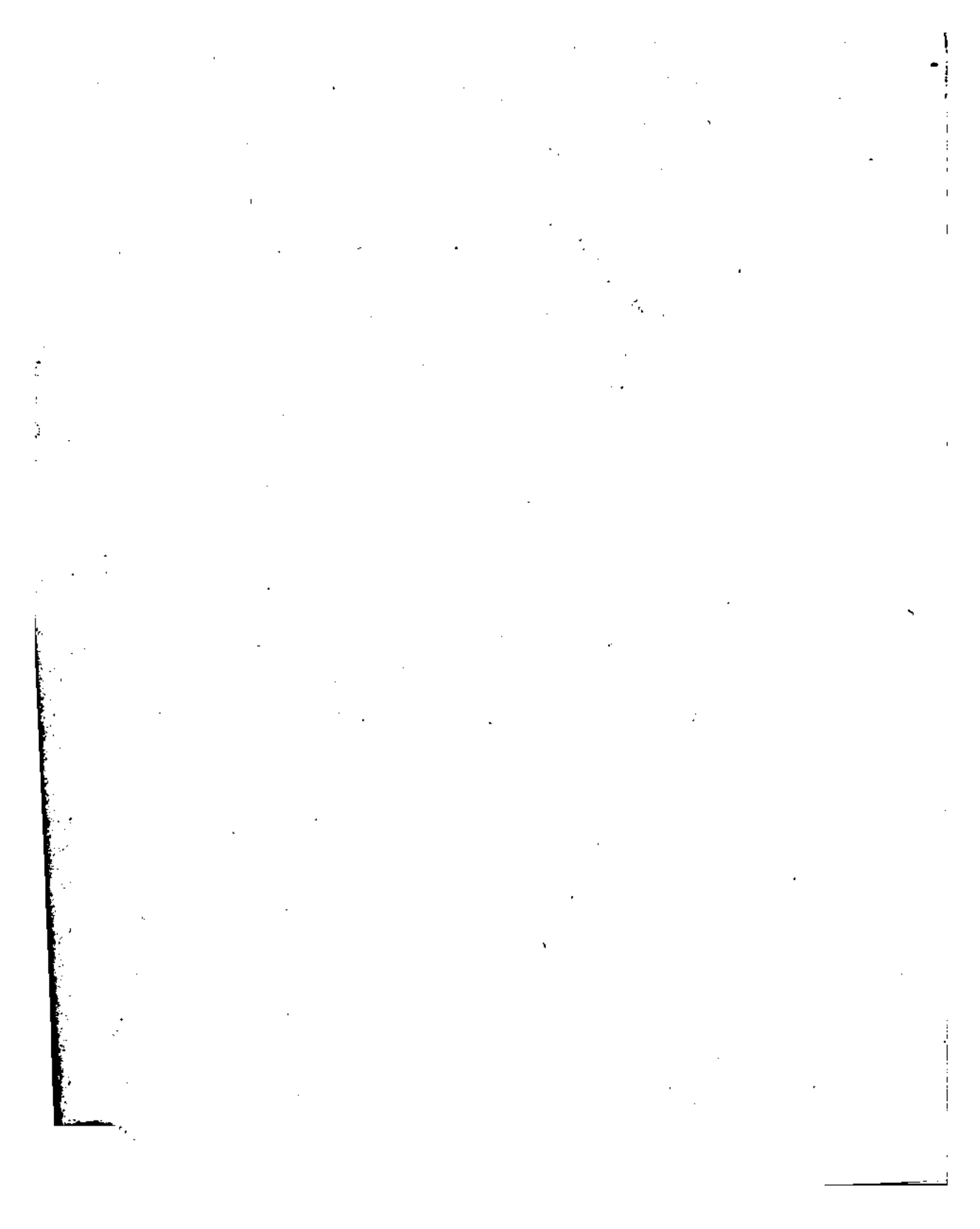
HARVARD COLLEGE LIBRARY

Bought with the income of
THE KELLER FUND

Bequeathed in Memory of
JASPER NEWTON KELLER
BETTY SCOTT HENSHAW KELLER
MARIAN MANDELL KELLER
RALPH HENSHAW KELLER
CARL TILDEN KELLER

1902-1911 27

MODERNÍ REVUE

PRO
LITERATURU, UMĚNÍ A ŽIVOT

REDAKTOR A VYDAVATEL
ARNOŠT PROCHÁZKA

1902 — SVAZEK XIII

PRAHA
NÁKLADEM VYDAVATELSTVA
32 POŠTOVSKÁ ULICE 32

492.11
31.12.1902

△
Slav 7196.434.5 (13)
✓

Nákladem MODERNÍ REVUE vyšlo:

<i>Arnošt Procházka, Prostibolo Duše</i>	Rozebráno.
<i>August Strindberg, Radost života</i>	Rozebráno.
<i>Jiří Karásek, Stojaté Vody</i>	Rozebráno.
<i>Otokar Březina, Tajemné Dáiky</i>	Rozebráno.
<i>Jiří Karásek, Sodoma</i>	Zabaveno.
<i>Stanislav K. Neumann, Jsem apoštol Nového Žití a žádné se nelskam rány.</i>	
<i>Jsem rytíř nového Graalu, jsem rytíř bez bázně i hany</i>	Rozebráno.
<i>Jiří Karásek, Kniha aristokratická</i>	Rozebráno.
<i>Luisa Ziková, Spodní proudy</i>	Rozebráno.
<i>Bohuslav Knösl, Mertyrium touhy</i>	Rozebráno.
<i>Charles Van Lerberghe, Slidiči</i>	Rozebráno.
<i>Otokar Březina, Svitání na Západě</i>	Rozebráno.
<i>Karel Hlaváček, Pozdě k ránu</i>	Rozebráno.
<i>Karel Kaminck, Dies irae</i>	Rozebráno.
<i>Stanislav K. Neumann, Apostrofy hrde a vášnivé</i>	Rozebráno.
<i>Karel Červinka, Hledání samoty</i>	Rozebráno.
<i>Antonín Sova, Vybouřeně smutky</i>	Rozebráno.
<i>Karel Hlaváček, Prostibolo Duše</i>	Rozebráno.
<i>Stanislav Przybyszewski, U Mofe</i>	Rozebráno.
<i>Otokar Březina, Větry od Polu</i>	Rozebráno.
<i>Jiří Karásek, Sexus neons</i>	Rozebráno.
<i>Stanislav Przybyszewski, Epipsychidion</i>	Rozebráno.
<i>Karel Hlaváček, Mativá Kentilena</i>	Rozebráno.
<i>Viktor Dyk, Sila života</i>	Rozebráno.
<i>Karel Kaminck, Hascouci svátla</i>	Rozebráno.
<i>Karel Babánek, Stiny v duši</i>	Rozebráno.
<i>Daguy Przybyszewska, Mích</i>	Rozebráno.
<i>Jiří Karásek, Hořící duše</i>	Rozebráno.
<i>Otokar Březina, Stavitele chrámu</i>	Rozebráno.
<i>Viktor Dyk, Karel Kaminck, Arnošt Procházka (uspořádali) Almanach na rok MCM. Vyd. no 300 výtisků</i>	Rozebráno.
<i>Karel Hlaváček, Mativá Kentilena. Druhé výtání o 300 výtiscích na ručním papíře</i>	Cena kor. 0-80
<i>Otokar Březina, Tajemné dáiky a Svitání na západě. Druhé výtání s 2 litografiemi Františka Bílka. Vyšlo 300 výtisků na ručním papíře</i>	Cena kor. 3-—
<i>Viktor Dyk, Marnosti. Vyšlo v 200 výtiscích na tuhém papíře</i>	Cena kor. 1-20
<i>Jiří Karásek, Gothická duše. Vydáno 400 exemplárů</i>	Cena kor. 1-50
<i>Eugenio de Castro, Belkiss, královna Sabská, Axumská a Hymiarská. Tištěno bylo 400 výtisků</i>	Cena kor. 1-20
<i>Audrey Beardsley, František Bílek, Karel Hlaváček, Eduard Munch, Hugo Steiner, Felix Vallotton (kres.iii) Album Moderní Revue. Vyšlo 50 číslovaných exemplárů v obálce od J. Beneše</i>	Cena kor. 8-—
<i>Karel Hlaváček, Tři mádirytiny. Vydáno 40 číslovaných výtisků na mediiskovém papíře</i>	Mimo prodej.
<i>Viktor Dyk, Stud. Vyšlo 400 výtisků</i>	Cena kor. 0-50
<i>Josef Holý, Vašiček Neživ Dív druhý. Vydáno 300 exemplárů</i>	Cena kor. 3-60
<i>František Soldan, Soumraky. Tištěno bylo 300 výtisků</i>	Cena kor. 1-—
<i>Karel Tomán, Torso života. Vyšlo 200 exemplárů</i>	Cena kor. 1-50

Walter F. A.

OBSAH

TEXTY	STRANA	STRANA
<i>Karel Habánek</i> , Tak bylo včera	402	<i>Viktor Dyk</i> , Epitafy 302, 351, 395
<i>V. C. Banjom</i> , Čtyři stěny		— »Gerda«
— Finale	575	— Host
— Puberta	402	— Legenda
— Přeložil práce, jež na- psal R. Dehmel		— Má paní, Fortuna
<i>Jules Barbey d' Aurevilly</i> , Nej- krásnější láska dona Jua- na	357, 451, 497	— Melancholie
— Předmluva k »Dábel- ským«	355	— Olymp
<i>Otto Julius Bierbaum</i> , Tři písně	190	— Oněgin
<i>Otokar Březina</i> , Čižba	403	— Ostruhy
— Vše zachvátit	148	— Píseň nového kurata
<i>Bliška Bulířová</i> , Dát nový život	404	— Píseň sentimentální ma- škary
— Mysteria	405	— Reminiscence
<i>Emil J. Čeněk</i> , Z chvíl intim- ních bolesti	406	— Smišené poznámky: »Golgatha«, p. Machar a Neruda
<i>Richard Dehmel</i> , Hlas ve tmách	550	— Sonet plagiát
— Ideál	549	— Starý verš
— Po dešti	550	— Touha zimy
— Z těžké chvíle	551	— Trilogie
<i>Viktor Dyk</i> , Apatrofa neštěstí	81	— V soumraku
— Chladný hlas	368	— V těch verších parfum
		— V záležitosti »Kruhu«
		<i>F. Fall</i> , Konec
		— Tichá noc
		<i>Leo Fremuth</i> , Vánoční
		<i>František Galner</i> , Nejlépe bylo. by

STRANA	STRANA
<i>František Gelner</i> , Nokturno 411	<i>F. X. Hodač</i> , Strobel, Die Vaclavbude 608
— Píseň 411	<i>Camill Hoffmann</i> , Franz Evers 443
— Rybník 517	— Fred, Giovanni Segan- tini 50
— Svatební 516	— Z vídeňské secesse 291
— Vzrušení 409	<i>Josef Holý</i> , Ballada o kříži Jana Nerudy 61
<i>André Gide</i> , Pojednání o Nar- cisovi 378	— Dluhy 513
<i>Remy de Gourmont</i> , Morálka lásky 33, 99	— Dostaveničko 413
<i>Aage Mathison-Hansen</i> , Ná- razy vln 590	— Elegie o známé písni 511
— Pavillon 588	— Elegie staromodní 510
— Podzimní zpěv 590	— Létavá kolébka 43
— Stín ve vodě 587	— Maják 42
<i>Roman Hašek</i> , Finale 332	— Na prahu života 159
— Gladiátor 412	— Passivum 43
— Noc v Benátkách 572	— Pohádka 512
— Oněgin anno Domini MCMII 398	— Postrach mezi národem 192
— Pak přijdu 570	— Sedmero hlavních hři- chů 161
— Panu Miloslavu Silénovi 630	— Šotek 513
— Přec něco zůstane 330	<i>Joris Karl Huysmans</i> , Obtu- da v umění 102
— Přec po té zasněné 571	<i>Vladimira Jedličková</i> , Akáty 514
— Plá z podušek vůně 570	<i>Jiří Karásek ze Lvovic</i> , Háj Mylittin 420
— Povzdech 495	— Hladík, Trest 347
— Resultát 413	— Kronbauer, Řina 287
— Umírající království 304	— Leppin, Die Thüren des Lebens 289
— Úpadek 412	— Machar, Feuilletony 389
— V západech 331	— O díle p. Jiráskové 496
<i>Jaroslav Hilbert</i> , Dny satyry 211	— Opolský, ledy a léky 388
— Na adresu 16	— P. F. V. Krejčímu 400
— Píseň 503	— Sova, Ivův román 386
— Píseň náhlého kandi- dáta poslanectví 593	— Štech, Humoresky 291
— Píseň z divadelní hry ku kytarě 504	— Tuček, Alois Jirásek 172
— Podzimní improvisace 209	— Vyskočil, Rusá Madon- na 393
— Sám 16	— Výstava dět sochaře Aug. Rodina v Praze 474
— Večerní monolog 17	
— V třicátém roce 212	
— Vzpomínka boha 547	

STRANA

<i>Rudolf Kepl</i> přeložil práci, již napsal J. Barbey d'Au- revilly (*Nejkr. láska d. J.*)	
<i>Josef Klíčka</i> , Epital	54
— Válečný pochod literár- ních politiků	631
<i>Hugo Kosterka</i> přeložil práce, jež napsali A. M. Hansen a A. Strindberg.	
<i>Paul Lafargue</i> , Vývoj cizo- ložstva	552
<i>Max Lederer</i> , Já miluji ženy	419
<i>Paul Leppin</i> , Boelitz, London	350
— Winicky, Cantilenen der Einsamkeit	622
<i>Zdeněk Levin</i> , Motiv cynický	420
<i>Václav Mácha</i> , K rozchodu	425
— Z výletu	425
<i>Arthur Machen</i> , Velký Bůh Pan	131, 193, 243, 305
<i>Bianca Maria</i> , Děs mlčení .	572
— Snih	575
<i>B. M. Marik</i> , Tragedie . .	426
<i>Miloš Marten</i> , Bienerhasset, .	
G. d'Annunzio	60
— Červinka, Slunce	
v mlhách	238
— Danville, L'Amour Ma- gicien	394
— Descaves, La Colonne	604
— Drtina, Myšlenkový vý- voj evropského lidstva .	477
— Dumont, La Chimère .	181
— Egor, Petr Suk	341
— Golberg, Lazare le Res- suscité	345
— Grave, Les Aventures de Nono	394
— Huysmans, Sainte Lyd- wine de Schiedam	343
— Jarry, Messaline	181

STRANA

<i>Miloš Marten</i> , Maeterlinck, Le Temple enseveli	606
— Mimo dobro a zlo 18, 83, 150, 213, 282	
— Mirbeau, Les vingt et un jours d'un neurasthénie- que	605
— Montfort, La Beauté moderne	538
— Recitace	481
— Régnier, Figures et ca- ractères	188
— Ritke, Die Letzten . . .	297
— Sekanina, H. Sienkie- wicz	233
— Soldan, Z mého pano- ptika	536
— Spisy kritické a lite- rárně-historické	593
— Spolu kosmem . 4:9, 50:3	
— Veselý, Omladina	608
— Vojkovic, Gerda	112
— Vrchlický, Cid	187
— Z nové české lyriky .	294
— Zola, Hřích abbého Moureta	537
— O, Srdcové eso	479
<i>Josef Müldner</i> , Drama . . .	586
— Letní noci	534
— Souboj	583
— Staženým oknem	585
— Tři večery	427
— V houštině	584
<i>Richard Muther</i> , Francouzské malířství	614
<i>Stanislav K. Neumann</i> , Bitek, Otčenáš	53
— Březina, Ruce	53
— Má Venus	32
— Posmrtná výstava děl O. Lebedy	109
— S bohem, tanečnice . .	31

STRANA

<i>Stanislav K. Neumann</i> , Výstava p. S. Špillar a p. B. Vlčka	177
<i>Friedrich Nietzsche</i> , Pohled na stát	225, 375, 333
<i>W. G. van Nonhuys</i> , Egipťan a cizinec	3, 65
<i>Jan Opolský</i> , In vino veritas	429
— Mohamed v poušti	321
— Selská píseň	429
<i>Georges Palante</i> , Mentalita vzbouřencova	519
<i>Josef Pavliček</i> , Ty bílé dlaně	430
— Nač mluvit ještě	430
<i>Ladislav Pfuster</i> , Reformátor mystifikans	423
— Útok lásky	469
<i>Petr Polan</i> , Vidění	274
<i>Arnošt Procházka</i> , Album J. V. Myslbeka	293
— Behrend, Aus dem Tagebuche eiper Sünden	494
— Březina; Ruce	58
— Gide, L'Immoraliste	59
— Gide, Le Roi Candaule	52
— Huret, Tout yeux, tout oreilles	540
— Klostermann, Kam spějí děti	301
— Kronika	118, 484
— Michaëlis, Das Kind	494
— Mourey, Des Hommes devant la nature et la vie	612
— Mourey, Jeux passionnés	613
— Palante, Précis de Sociologie	610
— Périlhou, Les Jeunes	351
— Rudolfinská výstava	489
— Sieroszewski, Sur la lisière des forêts	611
— Schtaf, Der Narr	539

STRANA

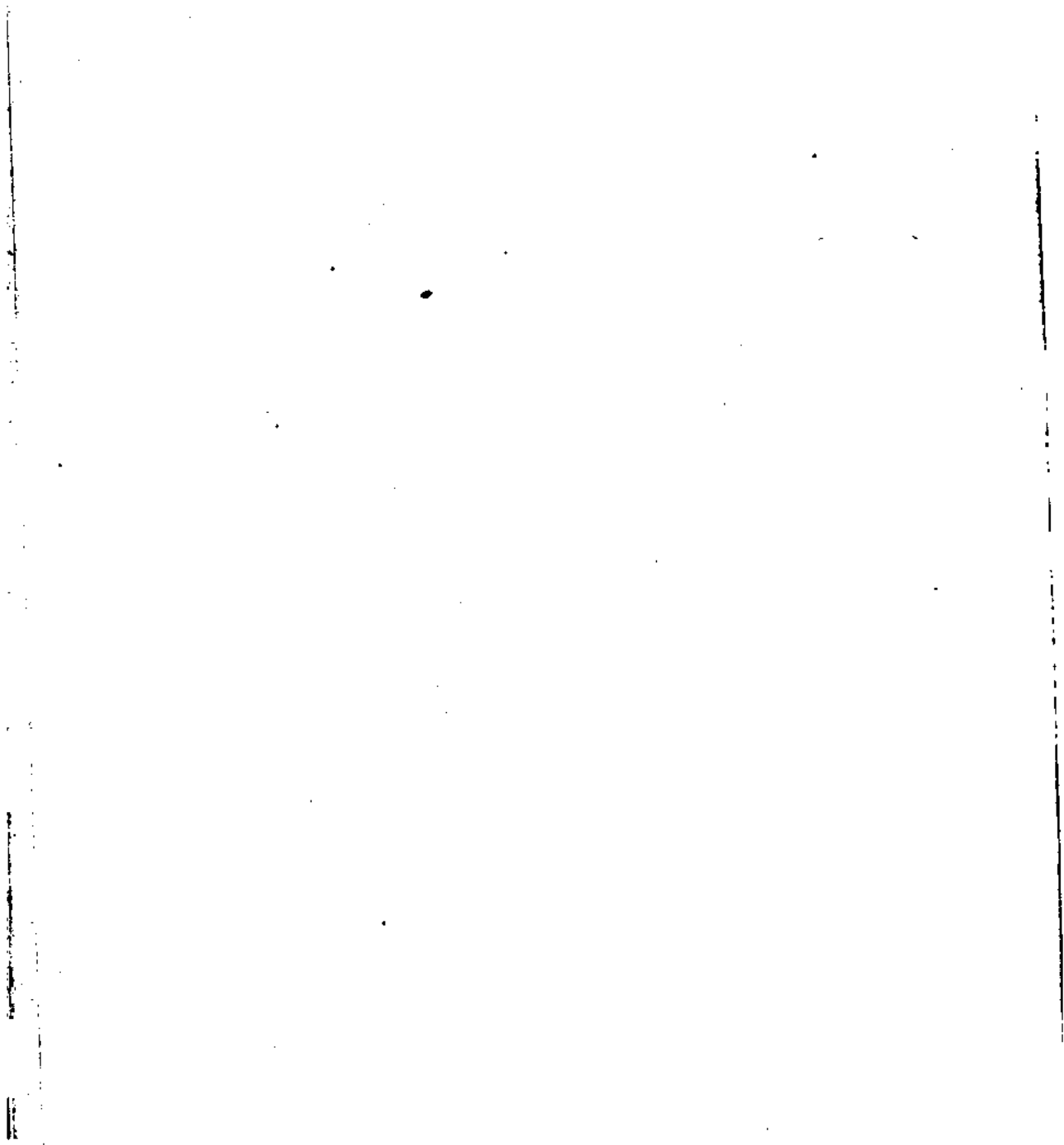
<i>Arnošt Procházka</i> , Výstava p. Al. Kalvody	350
— Výstava p. V. Radlmského	180
— Výstava B. Schnircha	293
— V záležitosti »Kruha«	544
— Z nejnovější poezie brazijské	116
— Přeložil práce, jež napsali J. Barbey d'Aureville (Předm. k »Dáb.«), A. Gide, R. de Gourmont, J. K. Huysmans, P. Lafargue, R. Muther, F. Nietzsche, W. G. van Nonhuys a G. Palante.	
<i>Jaroslav Pšenička</i> přeložil práci, již napsal O. J. Bierbaum.	
<i>Zdeněk M. Radimovický</i> , Na-posted	431
<i>Pavel Skřivan</i> , Finale	432
— Na staré thema	431
<i>František Soldan</i> , Jarní večeř	434
— Nové cesty	433
<i>František Šrámek</i> , Kakofonie	533
<i>Karel Sráček</i> , Smíra	64
<i>Jakub Stein</i> , Ještě noc	435
<i>Edvard Stoj</i> , Hřích	325
<i>August Strindberg</i> , Není to dost	577
<i>Zdeněk Tlasmich</i> , Město	436
<i>Karel Toman</i> , Podzim	95
— Romantická historie	96
— Vzpomínka	96
<i>Adolf Veitharický</i> , Zpověď	437
— Zvon zvoní	240
<i>Q. M. Vyskočil</i> , Evangelium stesku	438
<i>Herman Zeis</i> , Z »Dona Juana«	439
<i>Svato Zelenka</i> , Kadence	441
<i>Jiří Žimný</i> přeložil práci, již napsal A. Machen.	

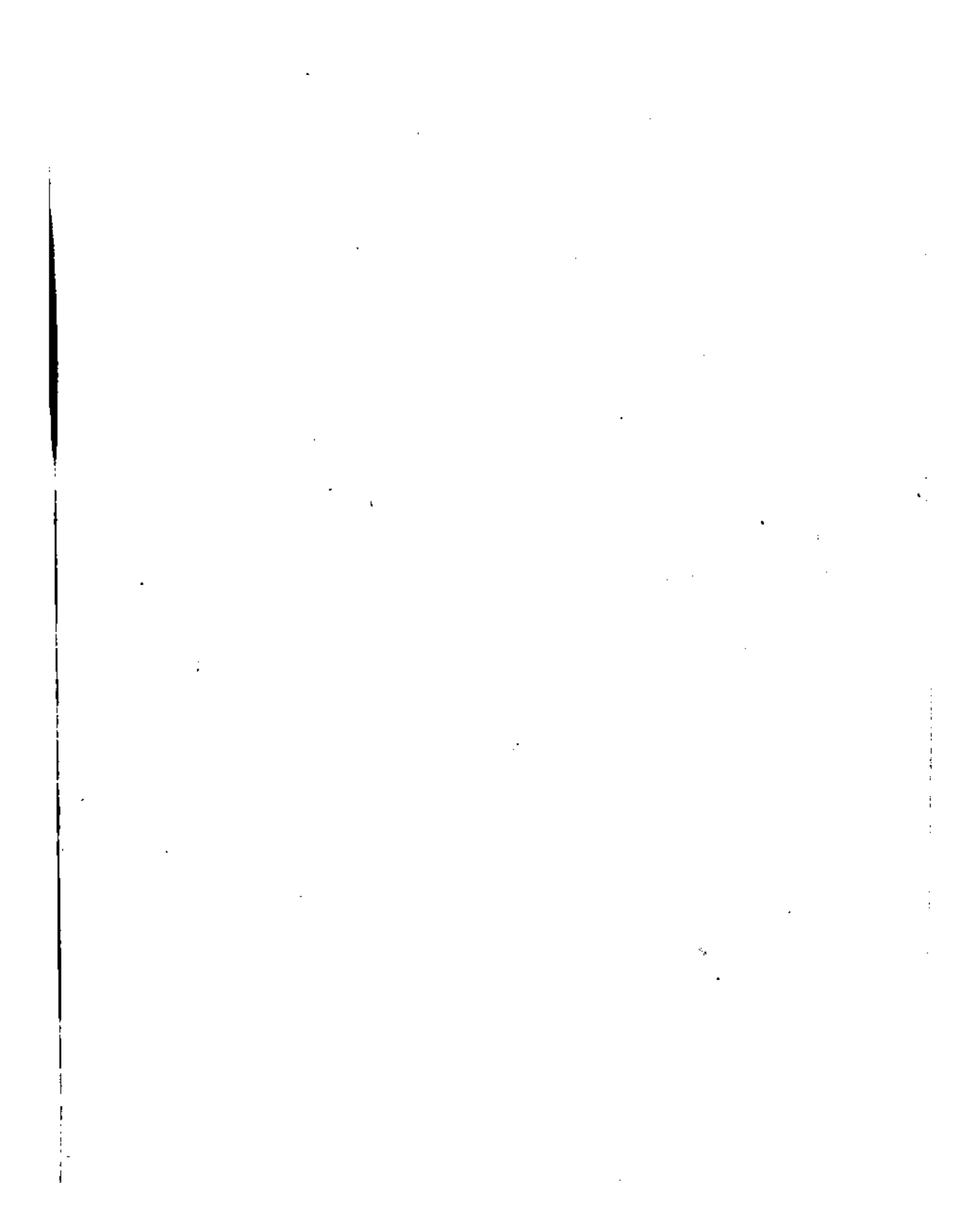
OBRAZY	STRANA	STRANA
✓ <i>J. Aarts</i> , Kresba	2	<i>Fernand Khnopff</i> , Kresba . . . 546✓
<i>Aubrey Beardsley</i> , Návrh na plakát	354, 450✓	<i>Jan Šír</i> , Ex-libris . . . 73, 89, 105✓
✓ <i>Karel Hlaváček</i> , Studie	242	<i>Steinlen</i> , Kresba 130✓

PŘÍLOHY K LUXUSNÍMU VYDÁNÍ

PŘI ČÍSLE

<i>B. Hnátek</i> , Ex-libris (patro- nované)	7, 9, 11—12	<i>Hugo Steiner</i> , Ex-libris (pův. barev. litog.)	2
— Původní kolorovaná kresba	5	— Červená věž (pův. litog.)	2
<i>Heinrich Hoenich</i> , Ex-libris (litografie)	4	— Stará ulice (pův. litog.)	7
		<i>Steinlen</i> , Litografie	3
		<i>José Triadó</i> , Ex-libris	9

J. AARTS

MODERNÍ REVUE

W. G. VAN NOUHUYS

EGIDIUS A CIZINEC

I

Egidius krácel nočně-tichými ulicemi.

V jeho hlavě hlučný šum hovořících hlasů, ohlas výbuchů smíchu, vzpomínka na veselé oči v roznicených tvářích. Vše náhle podivuhodně daleko, po temném zapadnutí dveří.

Pojednou nebyl již jedním z mnohých, — byl zcela samotén — mezi dvěma řadama domů — pod vysokým nebem.

Nikdy nepocítoval rozdílů toho tak mocně. Zcela jiným se stává za těch několik minut, nehovoří již, nesměje se již, ale je tichý s rychle zanikajícím vzpomínáním na ostatní, zda se nyní také stávají jinými.

Jako plamen, jenž uhasíná, cítil, jak se v něm mocné pohnutí utišuje, a nevěda ani jak, myslil z nenadání na klid jezera, rozprostírajícího se za letního večera.

Kolem něho a nad ním nic než mír pod hvězdným třpytem . . .

Nějaký muž stál vedle něho, jehož neslyšel, když se blížil.

Vypadal cize, — připadalo mu, že právě proto jej poznává.

MODERNÍ REVUE

Muž ten neřekl slova, šel vedle něho ku předu a hleděl vzhůru za hvězdami. Jejich svit zářil v jeho dětsky mladých očích.

Z jaké vzpomínky zíraly oči ty na Egidia?
Nevěděl toho.

Rty cizincovy se právě pohnuly beze zvuku.

(*Egidius*) Kdo jseš? Odkud přicházíš?

Cizinec se zrovna díval kolem sebe, jakoby něčeho hledal, pak vzepjal ruku do výše, a Egidiovi bylo, jakoby jej viděl, jak kreslí obrovský otazník na hvězdných obrazech.

(*Egidius*) Kam jdeš?

(*Cizinec*) Jakž to mohu říci? Víš, kam ty jdeš?
Co bylo v hlase tom, co Egidia poděsilo a zarazilo?
Ale odpověděl: — Jdu domů.

(*Cizinec*) Víš to jistě? Jaké štěstí, že to jistě víš!

Egidius na něj udiveně pohlédl.

Cizinec poklekl, položil hlavu na zemi a setrval tak po několik vteřin, jakoby pozorně naslouchal. Kynul Egidiovi rukou, aby tiše stanul.

Kolem obou noční samota. Bledé hvězdy nad nimi. Měsíční svit v ulici, šumění větru nad spícími domy.

Cizinec povstal. Jeho oči byly vlhké. Jemným hlasem se tázal:

— Nyslyšel jsi nic?

(*Egidius*) Ne.

(*Cizinec*) Mně je vždy opět naslouchati . . . mé matce.

(*Egidius*) Tvé matce?

(*Cizinec*) Nenalezá dosud klidu: nedochází dosud smíru s ním.

Ukázal do výše a učinil posuněk, jakoby chtěl odhrnouti hvězdy. Pak nevrle:

— Ale co víš ty o tom?

MODERNÍ REVUE

(*Egidius*) Rád bych věděl více o tobě a — o tvé matce.

(*Cixinec*) O tvé matce?

(*Egidius*) Je mrtva?

(*Cixinec*) Mrtva? . . . To je možno —, to je možno.

(*Egidius*) Já ti nerozumím.

(*Cixinec*) Rozumíš sobě samému tedy dobře, pravíš-li, že je tvá matka mrtva?

Egidius mlčel. Bylo mu podivně, jakoby se v něm něco změnilo. Známa slova nabývala něčeho neznámého, nevěděl nyní již, co znamenala . . .

Mlčky šli vedle sebe ku předu. Kročeje cizincovy byly mnohem lehčí, jakoby se bál něčemu způsobiti bolest pod svým krokem.

Tak přišli do široké ulice, kde se na jedné straně měsíční světlo tiše opíralo o domy.

(*Cixinec*) Pohled tam jen — jak je krásný! A zná svou vlastní krásu: to jej činí tak tiše uspokojeným. Zhlíží se nyní v širokých oknech. To dělá venku též, v rybnících. Mezi temně srašťelými tvářemi stromů směje se z hlubiny na labutě, jež se neznají hleděti na něj v míru dlouhých nocí . . . Je tak bledý, tak mile trpělivý ve své věčné osamělosti. Pohled — nyní se chvěje zimou. Mám u něho zůstatí.

(*Egidius*) Nezůstaneš přece samotěn na ulici po celou noc?

(*Cixinec*) Ne samotěn — a ne na ulici. Jde se mnou.

(*Egidius*) Pojď se mnou do mého domu. Stává se velice chladno. Dám pro tě ustlati lože.

Cixinec pohlížel na něj udivenýma očima.

— Měl bys odvahu dáti mi přístřeší? . . . Nevíš, oč žádáš.

(*Egidius*) Proč pak ne?

(*Cixinec*) Nemohu ti toho říci, abys to pochopil. Pravím ti pouze, že se nemohu skloniti.

MODERNÍ REVUE

Stáli před velkým domem.

(*Egidius*) Nemusíš se skloniti. Jen pohleď —
dvěře jsou dosti vysoké.

Cizinec potřásl hlavou. Jeho podivuhodné oči
dívaly se podél měsíčnějasného štítu a pak vysoko
za hvězdami.

(*Egidius*) Tož s bohem. Byl bych ti rád poskytl
přístřeší. Ačkoli tě neznám, je mi, jakobych tě dobře znal.

(*Cizinec*) Snad . . .

(*Egidius*) Uzřím tě opět?

(*Cizinec*) Chceš-li tomu opravdu. Ale jdi se nyní
vyspat do svého domu. Nepodívej se již na mne. Bylo
by to pro tebe mrzutým, kdybys pocítil, co je to
skloniti se . . .

Mlčel.

Nerad pustil Egidius jeho studenou ruku a zřel,
jak se vzdaluje vznášivou chůzí, a slyšel lehký zvuk
kroků v dlouhé tiché ulici.

II

Jas odpoledního slunce se obráží na bělotřpytném
pobřeží.

Egidius si usedl vedle cizince na svah přespí.

Na jeho ruce seděl zcela tiše motýl, — bleděžlutá
křídla měl nehybně sevřena.

(*Cizinec*) Buď především tichý — nevyrušej ho . . .
Nevíš, čím jest odpočinek pro tohoto stálepoletujícího.
Vyrušíš-li jej, je po všem — a jeho čas je krátký.

(*Egidius*) Kde jsi spal v noci?

(*Cizinec*) Toho nevím. Nejsem-li již mezi lidskými
příbytky, je to všady stejné.

Jeho oči se upíraly nejprve na písek u jeho nohou.
Pak se svezl jeho zrak přes bílý břeh na moře, přes
přespu na obzor.

MODERNÍ REVUE

— Tam zmizela moje milá společnost časně z rána. Když přichází a když odchází, začervená se. Bledí se červenají při radosti a při smutku.

Křídla motýlova se rozechvěla. Štíhlé černé tilko pohybovalo se nahoru a dolů. Pohyboval rychle bílými nožkami, vznesl se náhle a odlétl.

Cizinec hleděl za motýlem, jenž se kolébal v žertovném letu nad pískem přespy a pak se jakoby rozplynul ve vzduchu, prozářeném sluncem.

(*Cixinec*) Vidiš dobře, že i toto pohyblivé se stalo neviditelným v tom velikém poklidu?

(*Egidius*) Myslil jsem stále na tebe, na tvou osamělou další cestu nocí. Hledal jsem tě nyní dlouho.

(*Cixinec*) Hledal jsi mne již nyní, toužil jsi po mne — po jediném tom setkání?

Egidius přikývl.

Skvrna nějaké lodi se šinula po obzoru.

(*Cixinec*) Kdybys byl na oné lodi tamhle, přišel bys pak také sem, abys mne vyhledal?

(*Egidius*) Toho bych přece nemohl.

(*Cixinec*) To může láska zcela dobře.

Neobává se kráčet po vlnách. Ví, že nemůže zemřít. Oceán není dosti veliký a hluboký, aby ji obsáhl. Tak málo jako země. I po smrti na kříži nezůstane déle než tři dny pohřbena.

Ubohá láska — musí žít: věčně... a hledat: věčně... stejně jako já.

(*Egidius*) Čeho hledáš?

Cizinec vzal zamyšleně písek s přespy do své ruky, ale co jí pevně sevřel, vytkouzla z ní na všechny strany jemná zrnka.

(*Cixinec*) Toť odpověď.

(*Egidius*) Také této odpovědi nechápu.

(*Cixinec*) A kdyby nyní toto nepochopení bylo tvým jediným štěstím!... Kdyby jediné štěstí člověka

MODERNÍ REVUE

výhradně záleželo v tom nepochopení ruky, jež chce zadržeti neudržitelné, — měl bych pak býti tak surový a zničití je?

Jakoby nyní svýma očima Egidiovi vléval velkou mdlobu, pomalu, od hlavy až k nohám.

Pak hleděl opět na moře.

Loď zmizela za obzorem.

Voda se prostírala jako temnězelená niva hladce pod modrou klenbou. Žádný vítr. Dusný, slunný klid jako teplý oblak nad vším.

Líný, zemdlený příboj vláčel polo bezmocně dlouhé žlutobílé pruhy pěny na písek.

Tu a tam vázl jeho jednotvárný šum.

(*Cixinec*, ukazuje) Nevidíš tamhle nic, za příbojem?

(*Egidius*) Ne.

(*Cixinec*) Ty černé prouhy.

(*Egidius*) Ano — nyní je vidím.

(*Cixinec*) Proč teprve nyní? To jsou delfíni. Blíží se bouře. Vynořili se z hlubiny. V hlubině se bouře nejprve cítí.

Měj pozor na racky. Dívají se upřeně na delfíny. Také oni to vědí — ubírají se na zemí. Vidí bystřeji než ty. Kdož létají, vidí bystře, a co hlubina oceánu vzdouvá nahoru, prorokuje bouři.

Vedle nich se pásala koza na hubené trávě přespy. Ožrala tu trochu zeleně a pobíhala nyní mečíc do kola, stále v tomže kruhu, a trhala svým kotvičním lanem.

Přišel nějaký muž a přesadil železný kůl, na němž bylo lano upevněno.

Okamžitě ustala mečeti a jala se pásti v novém kruhu.

Když byli oba na to pohlíželi, pravil cizinec k Egidiovi:

MODERNÍ REVUE

— Nespásl jsi ještě svého kruhu do hola?

Egidius nevěděl co odpovědět.

(*Cizinec*) Lidé meči také, ale nevědí většinou sami proč. Neboť když přijde člověk, jenž se odváží jejich kůl přesaditi, pak kladou odpor a meči tím hlasitěji. Kdyby měli aspoň rozumu takovéhoho zvířete. Ale to musí býti vrozeno . . . a ne pokaženo . . .

To rozladilo Egidia Povstal, aby odešel. Cizinec hleděl na něj, usmívaje se, povstal pak též a šel s ním.

Přišel ke koze, hladil její srst, položil pak ruku na Egidiovo rameno a řekl:

— Nebuď rozladěn. Přemýšlel jsi aspoň jednou o tom, proč se zvíře stane směšným nebo budí soucit, když je odějeme? A proč budí člověk soucit nebo se stane směšným pro jiné při nedostatku oděvu? A proč malé dítě tak žalostně kvílí, opouštějíc svou nahotu?

Stáli nyní na pokraji přespí.

Egidius se obrátil, aby ještě jednou pohlédl na moře.

Na obzore vystoupila rudá oblaka, nehybně tiše visící v daleké dálce, a mezi nimi výhled na ještě vzdálenější perspektivu v barvitém světle.

Egidius opojil svůj zrak nádherou záru, jež mu činila loučení těžkým.

Pak se odvrátil.

Spatřil cizince, jak leží na kolenou u malé dívky, rybářského děcka, jež držela několik fialek, natrhaných na přespě, pevně sevřených ve své červené pěsti, a široce rozevřenýma očima vyhlížela na barvitě moře.

Cizinec zíral upřeně do její velikých vlhcelesklých očí a odhrnul jí něžným pohybem kučeru se žlutého čela.

Dítě nechalo jej činiti, jakoby ho ani nepozorovalo.

MODEBNÍ REVUE

— Dvě nekonečnosti, jež na sebe s klidnou důvěrností pohlížejí. Poznávají se, řekl tiše.

Pak sestoupil s Egidiem po stinné straně přespy do nížiny.

Bylo tam již šero; ubírali se podél vody, bíle se prostírající mezi vysokým rákosím jako velké zrcadlo v šedohnědém rámcí.

Cizinec stanul, vzal kámen a vrhl jej vší silou do jezera.

Šplouchnutí — ocelobarvá brázda — vzdmnutí vody, — a temné kruhy, vždy dále a dále, vlnily se po hladině, že pobřežní rákosí šumělo na všech stranách a sítí se pohybovalo.

Cizinec hleděl upřeným zrakem do vody.

(*Egidius*) Co vidíš? Nač čekáš?

Neodpověděl, ale ukázal na cosi lesklého, jež temné hřbety kruhů unášely ku břehu. Pak se sklonil mezi rákosí a vzal připravený předmět.

S mrtvou rybou v ruce přistoupil k Egidioví.

— Slyšel jsi šplouchnutí, viděl jsi vzdmnutí vody. To bylo na hladině, stejně jako šum rákosí. Ale já sledoval kámen, zabíjející v hlubině. Slyšel jsem vzdech umírajícího. Očekával jsem mrtvolu. Neboť onen kámen byl vržen do hlubiny, aby něco zabil. Ale ty to pochopíš teprve, když ti jiný ukáže mrtvolu na hladině.

Nevím, mám-li ti záviděti nebo tě litovati.

Tázavým, shovívaným zrakem hleděl ještě několik vteřin na Egidia, pak mu podal rybu, sklonil hlavu, jakoby se rozmýšlel, obrátil se a odcházel velkými, tichými kroky.

V dálce mihala se jeho plavá hlava jako skvrna měsíčního světla na temně-drsné přespě.

Chmurná samota snášela se na Egidia.

Podivně smuten stál a hleděl na lesk bílé ryby ve své ruce.

MODERNÍ REVUE

III

Následujících dnů hledal Egidius cizince marně podél přespy a pobřeží.

Pak jej našel na tržišti, stojícího uprostřed skupiny lidí, s hlavou nad ostatními hlavami.

Slyšel jej mluvití zvučným hlasem :

— Co víte vy o velikém a vysokém : vy nízcí a malí!... Vidíte onen bod tamhle, výše než onen bílý oblak?

Sto očí hledělo marně vzhůru. Jedině nějaký hoch zvolal : »Ano tamhle — na modré obloze«, a ukazoval na něco, čeho ani nyní ještě ostatní neviděli.

Cizinec mu přikývl.

— Nejmladší vidí nejvyšší, poněvadž se ještě neučili viděti. Ale čeho jsi ani ty nespozoroval, že onen bod má oči. Oči jako propasti, které chtějí pohltiti slunce. Také křídla, široce mávající, a zatínající se drápy má onen bod. Kdybych jej zavolał, uprchli a zalezli byste do úkrytů poděšením. Neboť královský orel létá tam ve vysoké samotě.

Na obličejích kolem něho se zračilo uleknutí.

— Buďte klidni, nezavolám ho. Nevynasnažím se, abych jej znesvětil. Nikdy nezavolám vysokého, aby sestoupilo.

Vy všichni jste bezpečni před ním, tak bezpečni jako před bleskem, jenž vás zasáhne jedině, když osamělí trčíte nad plochou zemí, jenž pouze tím je sváděn k sestoupení, co se vypíná nad zemí, a stydí se, když zasáhl pouze maličkého na tržišti. Znáte jeho smích studem, blednete, slyšíce jej ve svých příbytích.

Nyní víte, že vás váš život na tržišti chrání před zasažením vysokého.

MODERNÍ REVUE

Když se lidé navzájem šfouchali a se smíchem na sebe pohlíželi, krčíce rameny, pokračoval posměšně:

— Máte pravdu. Jenom se smějte a krčte rameny, jakmile na sebe pohlédnete. Vy všichni jste směšný odlesk sebe samých, jakž byste se tu nesmáli?

Je to zcela stejné, vidíte-li sebe nebo svého souseďa.

Pastýř zná každou ze svých ovcí, ale já se vás táži: kdo by vás rozpoznal, druha od druha?

Bylo vám řečeno: »Milujte se vespolek!« jako byste tak nečinili sami od sebe.

Ale já vám pravím: Smějte se sobě navzájem tak dlouho, až se nebudete již posmívati cizinci, poněvadž v něm nepoznáváte sebe samých. Nenávidějte se a opovrhujte sebou vespolek!

Mručení se neslo davem kol.

— Den ze dne voláte s hojným křikem po rovnosti, ale já vám pravím: vy jste si rovni. Děkujte za to svému bohu. Neboť jak mohli byste obstáti v nerovnosti? Vaše nerovnost je sebeklam a domněnání. Kdo je mezi vámi skutečně nerovným, ten je vyvržen jako malomocný.

Pohleďte: onen hoch se snaží tři kuličky hoditi do malé jamky, a zdaří se mu to pouze zřídka. Ale tři z vás vrziž každý do malé jamky, tož natlačíte se na sebe, vy každodenní lidé!

Umíkl tu a přejel si čelo, jakoby byl zemdlen. Pak tichým hlasem:

— Nechci setrvati v hněvu oproti vám.

Přinesl jsem vám dary, jako host dětem člověka, jenž mu skytá pohostinství. Jenom abyste se nejevili příliš malými pro tyto hračky.

Ukázal jim několik prázdných škeblí.

Hlasitý smích se rozlehl.

— Proč pak se smějete? Jste dosti velcí na to?

MODERNÍ REVUE

Tož mi povězte: Co je tajemstvím škeble, v níž není již zvíře?

Udiveně na něj pohlíželi, pak na sebe, ale nepřišla žádná odpověď.

Stará shrbená žena stála těsně vedle něho s hošíkem. Klučina natáhl ruku po škeblích a cizinec se shýbl a dal mu jednu.

Moudrýma, pozornýma očima prohlíželo si dítě škebli a přidrželo ji pak náhle u svého ucha.

Cizinec mu přikývl a ukázal ostatním na něj.

— Ten je moudřejší než vy.

Po té k oné staré ženě:

— Shrbíš-li se ještě více, budeš snad moci s ním také ještě naslouchati.

Nech jej především naslouchati den ze dne. A až bude větší a bude se domnívati, že rozumí něčemu z tajemství této škeble, — ať to podrží pro sebe a nenosí toho na tržiště, kde je vše prodejné zboží a vychvalování a nabízení, a tlačení a mačkání ze ziskuchtivosti.

Nikdy ať nevykládá své čisté moudrosti mezi těmito, neboť by se stala nečistou pošetilostí, jsouc potřásněna prsty tržních rukou.

Dítě se usmívalo v tiché radosti, jakoby bylo samotno, se škebli u ucha.

— Nadejde také pro něj ještě doba, že jej šum prázdnoty přinutí, aby křičel, pravil cizinec tiše.

Opřel se nyní o mříž sochy, stojící uprostřed tržiště a odvrátil mdlé oči od množství, jež, hovoříc a potřásajíc hlavou, se rozcházelo.

Egidius se k němu přiblížil.

Cizinec ho neviděl: zdálo se, jakoby jeho oči hleděly dovnitř.

(*Egidius*, váhavě) Hledal jsem tě.

Cizinec setrval v mlčení, ale hleděl na něj nyní.

MODERNÍ REVUE

- (*Egidius*) Jsi zemdlen mlúvením?
(*Cixinec*) Ne mlúvením . . . Je tvůj příbytek blízko?
(*Egidius*) Ano.
Připadlo mu, jakoby někdo jiný za něj odpovídal a jakoby bylo nyní ještě třeba potakání. Opakoval:
— Ano, blízko.
(*Cixinec*) Tož půjdu s tebou. Dnes mohu.
Obrátil se a ukázal na sochu.
— Kdo byl ten muž?
(*Egidius*) Veliký básník.
(*Cixinec*) Jak nenávidí toho nešťastníka!
(*Egidius*) Co míníš? To je známka úcty.
(*Cixinec*) Po své smrti den ze dne státi pro ozdobu na tržišti, mezi lidmi, kteří ho nechápají . . .
Pojďme do tvého příbytku, rychle!
Chvatnými kroky odcházal s Egidiem, neohlížeje se již.

IV

- (*Egidius*) Moji ženu bude těšiti, že nás navštívíš.
Touží tě spatřit.
(*Cixinec*, v myšlenkách) Tvoje žena?
(*Egidius*) Vypravoval jsem své ženě o tobě.
(*Cixinec*) Tvoji ženě!
(*Egidius*) Ano. Ženě, která je neustále u mne; míním tím tu, s níž jsem oddán. Chápeš to nyní?
(*Cixinec*) Ovšem . . . s níž jsi oddán. Dáti se oddati, to činí vždy muž a žena, kteří se milují? Pak zavolají jiné k sobě, aby si to pověděli, — pak uzavrou sňatek, není-liž pravda?
(*Egidius*) Ano . . . Někdy . . . uzavírají sňatek též lidé, kteří se nemilují.
(*Cixinec*) To chápu dobře. Ale ti, kdož se milují, činí tak přece také?

MODERNÍ REVUE

Egidius přikývl, s nepříjemným dojmem, že z toho bylo vždy něco jiného, když cizinec pronesl taže slova.

Přišli k velké výkladní skříni. Cizinec ustal v chůzi, postavil se před skleněnou tabuli a hleděl tázavým zrakem střídavě na Egidia a na dlouhé řady pestře pomalovaných a polepených plechových krabic, vysoko nakupených.

(*Egidius*) To jsou konzervované potraviny. Tady je zelenina, mladá zelenina, štítek udává jakého druhu. Uchová se tak dobře po leta. Jedině když se plech na přiletovaných místech opotřebuje a propouští dovnitř čerstvý vzduch . . .

(*Cizinec*) Nuže ?

(*Egidius*) Ovšem, pak nastane kvasení a hniloba.

(*Cizinec*) Následkem čerstvého vzduchu ?

(*Egidius*) Zajisté; ježto jest od něho v plechové krabici odloučena.

(*Cizinec*, pokračuje v chůzi, zamyšleně). Ovšem.

Pak zůstane vše v dobrém stavu, se štítkem navrchu.

Ale když se sňatek opotřebuje.

(*Egidius*, usmívaje se, vpadne mu do řeči) Sle-
tování !

(*Cizinec*) Správně. Když to se spotřebuje, pak se tam dostane čerstvý vzduch, a kvasení a hniloba. Ubohá mladá láska . . .

(*Egidius*) Zelenina.

(*Cizinec*) Ano.

dokončení

MODERNÍ REVUE

JAROSLAV HILBERT

SÁM

Sám nesl jsem je, kdy krvácelo ranami,
sám jsem je nosil zmučené ctižádostí,
dnes jenom mé jest to srdce, to světlem prýšticí srdce:
 pryč s lísáním se, jděte,
ni jeden výšleh nedá se vám!

A jest-li o lásce mluvíte, — co že jest?
A jste-li chtiva zmaru, jak mi tu tvrdíte,
v tom světě nudy, který vás obklopuje,
velikého zmaru po veliké vášni —
ženo:

— viděla jste v cirku lem sukně lízati lvy,
viděla jste moře, jak plazilo se vám k nohám,
a myslíte při mně na triumf krotitelky!

Ne; to vezte pro vždy:
tomu, ježž mníte pokořit,
vy nestojíte za to,
aby se pro vás jen na mžik zastavilo,
ten mžik jen,
co by vás sžehlo,
ten jeden,
co by vás shtlo,
a po něm cár duše, jež z plamenů zbude, hodilo
v chladnou tmu zapomenutí.

NA ADRESU

Ze samých smutků zlých si stavím dnes svůj hrad,
však třeba říci hned, ze smutků minulých;
po čem jsem toužíval, co měl jsem k smrti rád,
však čím jsem zhrzen byl a čím jsem potom stich.

MODERNÍ REVUE

Má stavba pevná jest a pevnost sedí v ní,
že až to šíří hruď, tak mohutnu jí zřít —
však také může cit jest tmelem její zdí,
a pyše mužově jest stavěn tento byt.

Leč byt i celá mně — pod samých věží spád
až nejvyš, do štítu, tvůj portret v kovu dám,
neb že jsem boháč dnes a stavím si svůj hrad,
to předem tvůj byl čin, ba vlastně tvůj jen sám.

Ty přijď, — ne, proč tě zvat, — ty přijdeš, já to vím,
a ty už pochopíš, co chce ten divný štít:
můj hrad si prohlédni a hlédni k věžím mým —
pak třeba kamsi zpět a — potom můžeš jít.

VEČERNÍ MONOLOG

Já trpěl bídu, ústrk, hlad a sirotentství,
tys měla otce, matku, tety,
a když slunce hřálo,
jezdilas v kočáře s francouzskou bonnou.
Neviděl jsem tehda tolik květů, co jich jen pro tebe natrhali.

Já studoval a k tomu pokořování
a chleba v domech, jako byl váš.
Stud hnal se v tváře, mzda mi hořkla v dlaních,
povinný oběd obracel se v ústech,
ach, tvojich lidí takt!
To nelze ti chápat a pohrdneš tím dnes,
již vozili v mládí do rodinných piesů.

Pozděj vám firma padla, já si tě vzal,
a tys mne po roce již klamala.

MODERNÍ REVUE

Jest večer,
dceruška naše pláče;
služky jako ty, dům vymeten,
zde sedím sám
a prosím nebe za tvou brzkou smrt.
— Však padnu sám dřív a pak dům se zřítí!
Ta moje malá bude, co já byl v dětství —
ach, ach, ženo, neudolávej mne!
Počítej, ne-li s ní, aspoň s sebou samou! — —
— Bože, bože, jest to tak nízké,
ale zbav nás jí! —

MILOŠ MARTEN

MIMO DOBRO A ZLO

I

Zcela vyčerpán, s mozkem jako v chaos roztržštěným a s pocitem mdloby v údech opustil Egon Kraus pracovnu a uchýlil se na zasklenou verandu, z instinktivní potřeby scelit se koncisním chladnem a jednolitou, kovovou čirostí, jakou mají jen bezměsíčné noci letní.

Dole šelila se zahrada stíny prolitá, světlé silhouetty stromů tvořily bělavé rozplývavé a hýbající se skvrny v tvrdé a studené modři vzduchu, v němž málo oblaků neustále přelávalo svou šed do jiných a jiných útvarů. Pod okny kladl se širokým, hutným pruhem po stezkách a plochách trávniků odlesk lampy rozsvícené ve vrchním patře verandy. I tam byla okna rozevřena a zaznívaly z nich hlasy, slabé a nejasné zde uvnitř, na chvíli zmlkající, aby hned zase se vmísily v pozvolné šumění venku: jeden, váhavý a tlumený, větami sotva zřetelnými, druhý, měkký a hu-debný, vřele vynikal a dozníval ohebně — dvě různé

MODERNÍ REVUE

hodnoty zvukové, které přes to zasahovaly v sebe, doplňovaly se a splývaly v celistvý souzvuk, poněkud temně podbarvený náladou mlčení kolem v tmách

Byla to sestra jeho Helena a Klára, její přítelkyně.

V průhledném zledovění soumraku zdálo se, že zvuky se šíří, pronikají do dále, nabývají nekonečnosti. Noc proměnila se v neohrazenou resonanční desku, nesčetné strun bylo taženo od větve k větvi, od země k obloze a ke křivce hor na obzoru, strun zavěšených a napjatých všude na předmětech, ve kterých probudil se stajený intenzivní život vzrůstu. A struny zmocňovaly se každého zaznění, přenášely je z místa na místo, čím dál jemnější, zbavené bezprostředního, hmotného timbru a zčistěné na výsledný, esenciální ton vlnící vzduch. Kraus nechal se chvíli kolébat jimi, nesleduje slov. Znenáhla však jednotlivá, zvlášť ostře vyražená v tichu, se mu souvisleji vtírala, vrácena své realitě, že naslouchal :

•Und meine kluge Hand

•Weiss noch Tausend goldene Früchte . . .

Znal tuto mocnou báseň německého pantheisty a vzpomenu, že kdysi pokryl svým paralyticky zkřiveným písmem list, na němž byla tištěna, ježto silné zaujetí jej pudilo k hallucinovaným glossám. Pod její dojmem tehdy poznal šťastný klam citové konsolidace, ovládnut ideou, kterou od té doby popřel jeho nihilism, a která zde odrážela své klamivé světlo fikce do rozproudění citu vzepjatého, do kosmických rozloh vztýčeného. A v modulacích Klářina hlasu, nyní, domníval se slyšeti echo svých gloss ; tak byla tehdy tato báseň v jeho dojmu, jak dala jí zníti její slova, plná otevírajících se perspektiv a tušení . . .

Sevřev lehce víčka, představil si obě ženy nahoře, jaté poetickou impressí.

MODERNÍ REVUE

Klára, štíhlá a jemná, polovztýčena opírá se o řezaný stůl a ztrácí se v suggescích, silná, poddávát se dojmům; stranou, u litého trumeau, ciselovaného v tělo ještěra spíše záhadného nežli obludného s kalným emailem svých očí, sedí Hela, jako vždy pohroužena do sebe a ve tváři s rysem vnitřního zlomení a kalného utrpení, který viděti u ní zvykl od jisté doby, vzpíraje se jen tušiti jeho příčiny.

Tiše vyhnul se Kraus z okna, ještě v čas, aby zachytil několik nerozeznatelných slov, jež unikla Heleně a na něž Klára odpověděla úryvkem jeho gloss.

»Nejvyšší blaženie je přežitím boha. V hloub duše naší, ve var naší síly na věky se ponoří poslední z toho, co bylo nám vnuceno, poslední *povinnosť*. V maximu hříchu — hříchu konec. A pak jen féerie rozkoše volné a sebou určené, jež se nalezla, vše puštěno k rozvinu a nic neutlačeno —

Těžký vzdech, postřehl, rozvinil ticho, zavířil v klidu noci, rozvěsil se v temnu a vzrával v něm kývavý pohyb, jakoby šedá křídla obří divočky mávala, vzhůru dolů, mezi oblohou a zemí, mocnými úhozy...

Ustoupil rychle. Neštěstí, jež se tu projevovalo — znal je. Již dlouho unikal jeho útokům.

Sešel do zahrady a bloudil ve skrytu keřů, jakoby se skrýval. A jeho pohledy neustále se vracely nahoru k oknu, jež propouštělo stíny obou postav a prozrazovalo jejich posuny. Četl z nich jeden z oněch hovorů, v nichž mnoho usiluje sdělit se zamlčením a v nichž záhada je krutá a bolestná...

Pak světlo zhaslo. Sám byl s noci.

Neslyšný pláč nařikal v ní.

Úzkost vstupovala v jeho srdce, sevřela prsa, řinula se mu žilami. Splyvala se vzdechem, jenž něčím tajemně hmotným zaklíněn visel v korunách platanů a tanul v jasu luny právě vyšlé. Vtělila se v mlhavou říši.

MODERNÍ REVUE

Zahnědlý kmen, vichřicemi rozsedlý, zřel vyrůstati ze svého těla. Ten sunul do výše větve přelomeně křivé, blíže a blíže k obloze, chytal mračna nahoře těžkopádně plovoucí a spínal je s nimi. Vlákny jeho přetékala hořká míza do Egonovy krve.

Zdlouhavý, kolébavý pohyb.

— Na pni v muce přitisklá úzká, táhlá dlaň, modrá tkanivem nervů. Po ní stéká krůpěj krve, odbarvené, zvolna, zvolna . . .

Egon všecek se soustředil v úzkosti.

- Keine Nacht war schwärzer als jene,
- Da er mir sein altes, böses Lied sang,
- Sein dunkles Drachenlied,
- Satan —

Vzpomenul :

Tam na verandě, u ní. Před rokem. U téhož trameau seděla a on vedle ní.

V nervech jejich, věřili, rodila se nová síla, jinými lidmi byli za hranicemi zodpovědnosti. Byli hotoví, jen svým instinktům hrdě povolovati, hýřiti činy dle hnutí své vůle — a tou bylo dionyské zajásání, plamen krve, vášně.

Tenkrátě . . .

— Přepadl jej nový nával děsu, jenž zabránil mu domyslíti —

Ale minuly dny a na její tvaři rozložila se bolest utrpení.

Teď úzkost stávala se útočnou, ryvou. Nepřátelská moc pronikala do jeho nitra, bouřila je v prudký vzruch. Blabolivé věty se hrnuly bez sečlenění, že mozek praskal jako požárem, ničeho již nechápal, jen hrůzou se krčil před ranou, která hrozila dopadnouti.

— Stejně tajemný, jak dostavil se, míjel osud. —

•Keine Nacht . . .

MODERNÍ REVUE

Pustota zbyla, prázdno. Zapadal v hluš noci, kameněl v ní na bezvědomé něco, neschopen hnouti se, aby jediným gestem zvrátil navržené dusno.

Konečně zvedl se mechanicky a jako v žití násilně zastaven vracel se do ložnice.

II

— Ah, vy jste slyšel?

Člun míjel kamennou hráz a zahrnul k výspám, zkad vody hlučně proudily zmizet v stínech lesa. Z řeky vystupovaly páry, prosluněné ranními paprsky, roztekaly se nad loukami, jejichž teplou zeleň zaplavovaly vlhkým leskem stříbra, v dáli rozestupovaly se, roztrženy, mezi stromy a zavěšovaly na větve plavné, valounovité stíny.

— Ano. Náhodou. Byl jsem trochu unaven a šel jsem se schladit do zahrady. Vaše okna byla otevřena. Ale — řekněte Kláro: jak jste našla ten ton? To bylo podivuhodné. Ta... uzavřenost, definitivnost každého verše ve vašich ústech...

Kraus rozmachem vesel uvedl člun do proudu.

— Skoro nový styl. Nová realita, jak ji umíte dáti. Velmi suggestivní a nějak přiměřená našim nervům. Něco, co jsem ještě nenašel v umění. Tak přímé a prosté — a přece fitnessní. Hledte. Když jste před chvílí se vracela z polí a zavolala, abych zastavil člun, měl jsem živou víru, že je tento nový styl dosažen. Suverenita moderního člověka nad přírodou. Byla to úmyslná stylisace, u vás? Chtěl bych tomu věřit.

Mluvil lehce, jakoby glossoval — ton, jemuž jakás nonchalance dodávala suggestivnosti. V Klárině

MODERNÍ REVUE

přítomnosti, zatížení organismu soustředěného na horečky nervů ustupovalo sentimentální náklonnosti k přímému, živému a rozprouděnému — to byla základní dvojitost jeho naturelu, dva poly, mezi kterými chvěly jeho chvíle, jež střídavě se zaměňovaly strhující jej do svého kruhu každý s nepravidelností někdy bolestnou. Hleděl na ni, jak skloněna nad vesly naslouchala, a zachvěl se. Neušlo mu, s jakou vášní jej přijímala. Mohl v krátkém čase styků sdělit jí své sympathie, zájem pro umění, které jej vzrušovalo, žhavost myšlenek, jimiž žil. Její intelekt přijal rovnoběžný směr s jeho, byli stále v doteku, dvě duše třením vznícené k souběžnosti citu. A jeho duch tím jakoby se ššířil, narůstal vsebepojetím druhé bytosti, sil jemu odepřených, které v něm chtěly se harmonisovati . . .

Z hlubokého kontaktu podnětů, poprvé mocná, vyzněla vůle: rozšířiti svou moc až na tuto ženu, která nad sexuelným roznětem probudila v něm touhu po síle a vzmocnění, přijala jeho extensi a duši se mu poddává —

— Máte tak přímý vztah k fluidu života, který vám nevzaly doktriny. To musím si opakovati vždy, když vidím vás projevovati se. A pochopení života, jak plyne, ne teprve analysami Něco, co souvisí s novým krajinářstvím . . . Víte, co si občas tvrdím? Že teprve stvoření krajinářství dokazuje, že styl se ustálil. Totiž: krajina bez mythologie, bez symbolisace, které jsou vlastně známkou, že styl neprolnul ještě docela sensorickou schopností, že je teprve v mozku, ne v oku.

— A přece máte ve svém pokoji pouze figurální komposice?

— Poněvadž nevidím takovou krajinu dosud realisovanu. Dodnes to nejlepší není než odstínění barev, studium linií, technická příprava — impressionism.

MODERNÍ REVUE

Ale podati v těch barvách a liniích celý komplex představ a vztahů, jež se v nás k nim asociují — Böcklin je zná. Ale potřebuje symbolů mythologie, aby vyjádřil nové smyslové pojmání reality, jemuž všechno se odhaluje jako stoupající, činná a hybná síla, stálý život, vzruch, moc ve struktuře předmětů. Přece — v jednom má Böcklin i onu bezprostřednost. Znáte zvláštní ton zeleně na některých jeho kompozicích. Je to zeleň hniječícího jezera, plísňě, kovová a těžká nuance, jediná svého druhu. Ale zdá se mi, že toto krajinářství nebude realizováno ani malířem. Spíše v prose. Jsou zde náběhy, deskripce, které dovolují zapomenouti na smutek, že slova nejsou barvami. To je skoro typické pro dnešní prosu.

Klára všechna se roztanula v jeho slovech. Setkavši se uprostřed okolí nepřístupného a těžkodedého s jeho bytostí tolik odlišnou, jež jí otevírala vždy nové výhledy v rozmluvách, podobných monologům, ke kterým se připojovala — nechala se jí prostoupiti, reprodukovala ji myšlenkami, jež zcela jí ovládly. Měla stále touhu slyšeti jej, překvapována odpověďmi vždy novými.

— Ale jedno, Egone. Je to zvláštní, že mluvíme vždy o umění. A že nepotřebujeme nic jiného pro to, co chceme říci. Vy a nyní také já. Pomyslete, psala jsem nedávno matce; a byly to samé evokace našich rodinných portrátů, nic jiného — a přece bylo v nich řečeno vše, co jsem měla v úmyslu —? Tu jsem si toho také všimla. Bojím se, že můj list způsobí strašné znepokojení maman. To je něco neslýchaného pro ni, která vidí v obrazech zlý osud, stírání měsíčně pavučiny . . .

— Chcete vysvětlení? Toť prosté. V umění je dnes obsah doby, naše sympathie a nenávisti, naše otázky. Pojímá je všechna a postačí nám docela. Mluvíme

MODERNÍ REVUE

o něm, jako, par exemple, osmnáctý věk mluvil o filosofii. V disputacích došly výrazu všechny časové otázky, i ty nejefemernější. Filosofická korespondence je také milostnou. Fontenelle baví salony — a baví je přednáškami o astronomických objevech. Dnes by asi přednášel o umění.

Zajeli zatím hluboko do lesa. Místo širokého, jasného prospektu zelených a mlhami fialových ploch tyčily se na březích ponuře kmeny, nahé pod černými korunami, vyrostlými příliš vysoko, aby mohly přiblížit a dát pocítit teplo svého mizení. Pod závěsemi spadalého listí podrost sehnědnul a z vlhkých dř čísel smutek. Strašidelně plazily se z vymleté hlíny kořeny dolů k vodě, v jejíž sezelenalé hládi zrcadlila se jejich křečovitá pleteň. Mezi stromy padalo ticho a stíny choulily se ve křoviskách.

Chlad vydychovaný ze sklepního přítmi lesa stavil dech a nutil k mlčení. V tomto sešeřelém území bylo tolik přísného, pochmurného, že mimovolně byli zasaženi duchem scenerie, jež neměnná je provázela. Větvi křečovitě vztýčených, aby alespoň krůpěj světla zachytily pro své listí, nemocně vegetujících křoví, bezlistých ve vlhkém a černém prostoru, překlenutém neprostupností korun, kořenů, jež ssály otrávenou vláhu z nadýchaných a nassátých mechů . . . děs, mlčelivý, urputný a strašný zápas rostlin o svět, co venku plýtvavě se hýřilo paprsky a teplo celé proudy lilo na žlutá pole . . . Suggeroval hrůzu tak mocnou, že Egon cítil vraceti se záchvat, jeho zmarnou útočnost . . .

Vraceli se. Zamklie, enervování.

Chvillemi se vynořila hlava bělice nebo vodní pavouk nohama dlouhýma vesloval přes řeku. Měkké, tleskavé údery vesel čeřily vodu.

Tisněna tímto smutkem a mlčením, jež je od sebe vzdalovalo, jata byla Klára bezpřízvukou fluktuací

MODERNÍ REVUE

vzpomínek, které nepochopitelně se navazovaly na minulé chvíle, zachmuřené, tázavé.

— Co je Heleně, Egone?

Jeho nervy se smrštily a zase napjaly k přetržení jako pod brutálním úderem.

— Odešla včera churava. Vůbec jí nechápu nyní. Ona, kterou jsme jmenovaly královnou, je nyní zachmuřena, melancholická a nervosní. Nevíte, co jí stihlo? Hledivá na mně tak záhadně. Pravou idiosynkrazii má někdy [proti každému slovu. Často mluví o odjezdu.

Kraus napjal všechny síly, aby se ovládnul. Hrozil se, že by pronesl, co nutivě mu vstupovalo na rty.

Ale přece: potlačil to.

— Ne, nemusíte se znepokojovali, Kláro. Je nervosní, toť vše. Měla přece vždy hysterické momenty, ovšem, jen zřídka a slabé. Teprve poslední rok ji těžce stihl. Ty rychlé smrti u nás — pochopíte, že to bylo příliš pro tak jemný organism. Pravíte, že mluví o odjezdu? Nezmínila se mi o tom. Nabízel jsem jí přece lékaře. Odmitá. — Nesmíte ji opustiti, Kláro. Víím, že se o vás opírá.

— Bojím se...

— Rozsvítilo se. Za ohbím les končil, na pomezí viděli stařenu sbírat klesti a z dále ozýval se zpěv.

Helena čekala je na hrázi.

Z vysílení noci probdění v palčivém utrpení zůstala jí depresse, strach a neurčité žehnutí, pusté a nevýrazné.

Sbírala všechny síly. Již bylo jí jasným, co učiní.

— Ztratila ho. Nyní definitivně.

Tato myšlenka, tak neodvratně se opakující, působila jí krutou bolest.

MODERNÍ REVUE

Po celou tu dobu, i po odřeknutí, opírala se o tuto vášeň, která se jí proměnila v ničivou moc, žila její vzpomínkami a ssála z ní poslední možnost života v jakési neutuchající důvěře nového vzpružení, která jí zůstala, poněvadž si jí neuvědomovala.

To je nyní u konce.

Bylo marné, že tak dlouho se vzpírala připustit jen možnost toho, co nyní bylo jisto... jisto: vztahů, které vedle ní se uskutečňovaly živeny impulsivností mládí a odvahy života.

A hřích... hřích...

— Jak znělo to včera?

Musela mdle se usmáti.

— Bylo to v ní plamenné skřížení dvou protivných mocí, jež rvalo semkuté údy v úžasné křeči těla, zahrnovalo bolestmi. V hloubi zuřil jejich boj, na ten neměla vlivu.

A bylo rozhodnuto.

Šla vstříc a vyměnila pozdravy s neobyčejnou pevností:

— Došly dopisy pro tebe, drahá.

Egon věděl, že musí zůstat.

Vedle něho, nepohnutě hleděla za Klárou, jež se vzdalovala. Očekávání nastalého rozhodnutí je oba svíralo.

Teď, nutně.

Egon doprovázel Helu zahradou.

III

Platanovou alejí, pod jejíž šedozeleým krytem světlo se šířilo v únavně mdlý a nevyslovený pološtín, šli beze slov. Napnutí okamžiku mezi nimi rozevíralo propastné mlčení, dopadavé, jakoby zakřiknutých

MODERNÍ REVUE

úst, tíživé hrozivosti toho, co nastávalo a obavami rozšířilo svou hrůzu dlouho již před propuknutím v celé zmarné významnosti. A do smyslů vnikaly vůně, moře tekutých, hmotnatých vůní, jimiž dech se úžil, teklo těžce z převislých trsů, nakloněných daleko přes pažení nad písek cesty. Kráčeje podle Heleny, pozoroval Kraus rys utrpení na její tváři. Nebylo to již hrdé tělo, utvořené k nejextrémnějším a zdrcujícím rozkošem; teď v jeho liniích bylo zhroucení. Tvář prodloužila se a žhavěla zapálenými skvrnami divoké temné červeně vystřídávané — v nepřetržité proměně — stínem nevyslovitelných zblednutí. Ruce jakoby neustále očekávaly zuřivý, povalující záchvat hysterie, jejíž spasmaty sdělila své tempo její gestům. A s nepřetržitým, vyděšeným zachvíváním v příkrém kontrastu bylo oko, kalné, ztrnulé jako na vrchole extase: tak bylo upřené, téměř zkamenělé. Bylo jakoby omdlávala pod přívalem houstnoucích vůní, již seslabena k neschopnosti snésti intenzitu pocitů. Egona zmocňovala se soustrast. Hrotilé ryla v jeho citu, vyčítavá, rozdíravě pronikala, provázena vystoupnutím temného úsilí

— zahnati mystického dravce, který mučil tuto hlavu a také nyní zavěšen kdesi ve větvích do očí jim vtínal zlý, výsměšný pohled —

Ale cítil také mimovolný odpor, jakoby neprávem byl zasahován nepřátelskou mocí, ohrožován a znásilňován jí, mocí mlčení tak krutého ve své ponuré neustupnosti, vysmívající se vůli... Tak silný byl to odpor, že cítil se schopným každé brutálnosti, všeho nejhorsího, jen kdyby slibovalo ukončiti tuto tíseň.

Náhle počal určitě čekati, že promluví. Teď musilo dostaviti se slovo, to ticho neslo je v sobě, k němu se slévalo, připravovalo je...

Sám stanul.

MODERNÍ REVUE

— Odejdu, Egone.

Opřela se o starý hloh, s jehož odkvetlých snětí
pršela slzná, trpká vůně.

— Hřešila jsem.

Ano, to právě čekal. Již napřed věděl, že toto
přijde. Ale — proč jen tak jej uspokojovalo, co pravila?

— Nesmíš se nad tím zastavovati. Vím, že ne-
uznáváš hřích. — Ale já zase věřím v.... boha —
chápeš? Protože jsem zlomena. Všichni zlomení věří.

Toto uspokojení — znal je. Ve chvílích nejprud-
šího psychického rozrušení uklidňoval se mathema-
tikou. V tom byla rozkoš pracovati s neznámou, která
přece, jakoby nebylo její problematičnosti, vždy měla
své nutné místo, nezměnitelné, až na konec se zjevila
ve výsledné identitě její hodnota a vše se vysvětlilo,
stalo evidentním. Nyní měl pocit přesně týž: tak měla
se vysvětliti všechna zmítání, pocitová sdělení, která
stala se zvyklou součástí jeho vnitřního žití, vždy
zahrnutou v jeho dějích, ač nevysvětlitelnou. —

Ale cítil, že nesmí déle setrvati bez odpovědi. Že
v mlčení bylo by nahé projevení zcizenosti, kruté a
jitřící ránu. Sbíral se k odporu, úsilně pátral po sug-
gescích — jak věděl, že marných! — Ale rty jeho
slovům se vzpíraly, zvuky lámaly se v nesouvislost:

— Ne, ne...

S největší námahou se ovládl.

— Nesmíš věřiti tomu, Helo. Ne, toho nedopustím,
abys stala se obětí těchto... fantasií...

(Ne... jiný ton... uvědomoval si)

— Pamatuješ, již jednou, právě zde...

(Mechanická rhetorika... kmitlo mu myslí.)

Přerušila jej. Opakovala tupě, monotonně:

MODERNÍ REVUE

— Hřešila jsem.

A nebylo vlastně, na čem ještě vědomí by utkvělo. V nich bylo vše, v těchto slovech, tak dopadavě pronesených, zcela zaplňovala nitro, že nezbývalo v něm schopnosti jiného pojmu.

Vteřiny šly zdlouhavě. Nesly šero v rukou, aby je zasadily do duší.

— Odejdu ... řekla naposled hlasem zlomeným v dutý póloton. —

Kraus se vzdaloval.

— To je samozřejmé, sa-mo-zřej-mé ...

Dostavila se výčitka krutosti, ale pominula ihned.

... Několik spojovacích vláken přerváno, příslušná partie mozku přetvořena erosí jakýchsi tajně hlodajících vod ... tak asi ... myslel Kraus a zdálo se mu, že slunce pro něj zmizelo a husté temno kolem něho se stahuje —

pokračování

MODERNÍ REVUE

STANISLAV K. NEUMANN

SBOHEM TANEČNICE

Své mládí, vášně, krásu, písně, radost
i sem probíla, krev unavila vřelou;
svět žádal a já činila mu za dost
tělem i duší, bytostí svou celou —

však teď si, prosím, kupte moje kostýmy.

Mé uměníčko drobilo se světem,
mé srdce chladlo ve studených rukou,
hlas vyšuměl mi nad shořelým vznětem
a tanec mně jen každodenní mukou —

kupte si, prosím, kupte moje kostýmy.

Vše probíla jsem, život jeden celý,
krev za víno a tělo za chléb dala;
tančily nohy, zrak byl smíchem skvělý,
a přece jsem to všechno proklínala —

kupte si, prosím, kupte moje kostýmy.

Eh, shořknou písně, vyšlehají vášně
a hubené se vzhůru tyčí ruce,
když chladný meč nad hlavou blýská strašně,
když za třicítkou skryta kývá Prostituce —

kupte si, prosím, kupte moje kostýmy.

Vše probito-li, má se umřít lehce,
však otrokyně je již zotročena,
a otrokům se nikdy umřít nechce,
a nejvíc ran jen může snést žena —

kupte si, prosím, kupte moje kostýmy.

MODERNÍ REVUE

Jdu, bych se vdala. Meč nad hlavou zmizí.
Toť vše . . . V mých květech nenastalo zrání,
a končím, abych vedla život cizí.
Svůj nový život — dlouhé umírání —

kupte si, prosím, kupte moje kostýmy.

Své mládí, vášně, krásu, písně, radost,
vše probila jsem, všechno zaprodala;
vy chtěli jste, já činila vám zadost:
teď moje prosba docela je malá —

kupte si ještě, kupte moje kostýmy.

MÁ VENUS

Má Venus v nocích se mnou sedá,
když toulávám se po krčmách,
zamženým okem civí v dálku,
smutně se usmívá.

Má bledé tváře s trochou šminky,
a malá ňadra v korsetu,
o letech nerada již mluví
a bývá nervosní.

Kořalku sladkou miluje a
sentimentální valčíky,
když spolu ulicemi jdeme
historiky vypráví.

Tu hrdinkou vždy bývá žena
bez těch všech nutných dobrých p,
tak trochu vybouřená sopka
a trochu flirt a hřích.

MODERNÍ REVUE

A před tím všední katastrofa
a za tím všední tragika,
to jak už zobákem svým klove
sup, osud, do srdcí.

Tak spolu žvaníme až k ránu
a zapijíme smutek svůj;
pak před jazyky zlými prchá
má Venus Socia.

REMY DE GOURMONT

MORÁLKA LÁSKY

I

Několik lékařů navrhovalo velice vážně ve jmenu vědy, ve jmenu cnosti a ve jmenu sociálního dobra (neboť idey žijí nyní v nejsmutnější promiskuitě), aby se pokládal za zločin každý sexuální akt, spáchaný mimo manželství. To je touhou páně Ribbingovou,* vedle jiných, a touhou pana Férého, autorů pojednání, takměř provokačních. Díla těchto znamenitých lékařů lásky nahradila při tajných četbách zastaralé příručnice zповědníků a pikantní rozpravy *in sexto*, jež okouzlovali tolik gymnasisty; zapudila dokonce ze zásuvek, takové je kouzlo vědy! malé nestoudné knižičky, které založily bohatství a jmeno Belgie. A jak jsou přece jen prostřední tito profesoři sexuality, sotvy méně než takový Meursius! Četl jsem téměř všechny tyto knihy (oh! jak je tělo smutné) a nesetkal jsem se s jedinou, jež by mne byla poučila o něčem novém, o něčem, čeho by neznal člověk, jenž žil a jenž pozoroval život jiných lidí. Před několika lety byla po-
hnána před soud práce jistého doktora Molla, jež po-

* *L'Hygiène sexuelle et ses conséquences morales*, p. 215.

MODERNÍ REVUÉ

jednávala o galantním předmětu »perversí sexuálního pudu«, a zdálo se (to směšným, neboť nejsilnější odhalení toho učeného muže byla již v Tardieuovi a před Tardieuem v Liguoriovovi a před Liguorim v Martialovi a v Priapejích a tak dále až k počátku světa. Že je v posledních staletích vážná literatura nečetná o těchto věcech, vyhrazených kumlábům za krámy náboženských knihkupců na grèveském náměstí, vysvětluje se tím, že se umělo latinsky a že starověk ukájel zvědavost; také tím, že byla sodomie pokládána za smrtelný hřích a že se naopak saphismus zdál našim shovívaným předkům přirozenou kratochvílí moudrých dívek. V XVII století byl doznáván a náležel mezi galanterii précieuses. Je třeba venkovské hrubosti Palatinovy, aby tupila z důvodu toho cnostnou Maintenonovu. Zvali to »nevinným stykem« a posmívali se »nedokonalé rozkoši« * při takových hrách a »tajemníky slečinek« skytají pro tyto malé intriky vzory milostných dopisů. Naše civilisace, stavší se demokratickou, bere všecko vážně; svět byl řízen intelektuelními parvenuy, kteří se třáslí před katechismem, kterému dávaly aristokracie v minulých dobách učiti lid svými sluhý. Tak se utvořila sexuální morálka a tak se stalo, že se pojednávají vážně, ježto třeba míti zřetel k veřejnému mínění, otázky, jež lidstvo již od pradávna rozřešilo ve svůj prospěch.

»Sřídmost, praví La Rochefoucauld, je láska ku zdraví a neschopnost jísti mnoho.« Cudnost lze definovati týmiž slovy, mimo předposlední, za něž se položí jiný výraz, méně počestný. A měli bychom se snad tím spokojiti a bavit se, obměňující do nekočetna relativné odstíny dietetické maxímy, která by

* *Sur deux filles couchées ensemble, l'une faisant le garçon et parlant à sa compagne.* Práce ta jest obsažena v několika *Recueils* z doby té.

MODERNÍ REVUE

byla založila novou filosofií, kdyby dovedli lidé čisti. Hodí se na cnosti, jež jsou jenom passivné, a převrácena na všechny ostatní; neboť existuje fyziologický imperativ a jediný prostředek, abychom mu vzdorovali, máme v slabosti orgánů, jež mu jest uvést v činnost, chce-li, aby se dle něho poslušně jednalo. Tato slabost je známkou organické dekadence; neschopnost jísti mnoho může dostoupiti až k nemožnosti vyživovati se; toť dieta, toť zdrželivost. Obyčejně si představujeme, že cudní lidé vykonávají na svých chtíčích neustálou tyranii; zdrželivost kléru je pro ženy příkladem neustálého martyria. Ženy se mýlí; ne, že příliš cení rozkoše, jimiž vládou; ale, a to není jenom jim vlastní, pokládají zde příčinu za účinek: převracejí výrazy jinak, než se kladou při soudu, logicky správném.

Muž, jenž se úplně z dobré vůle oddá zdrželivosti, je zřejmě schladlý. Toť jediné pravda. A žena, jež vstoupí dobrovolně do kláštera, dokazuje tím nullnost svých tělesných chtíčů. Jejich cudnost je fyziologický stav, jenž v celku nemá nic více společného s ideou cnosti než impotence u starce. Buď je tu nějaký chtíč nebo tu není žádný chtíč, a mimo případy, kdy je pouze choroblivý, vybíjí se každý chtíč ve skutek. To jest obzvláště v sexualitě imperativní; evakuace je fatální. Pan Féré, jenž není nicméně ovládan nějakou náboženskou ideou, mluví zde jako dobrý starý theolog: »Pro zdržlivé individuum jsou noční polluce ochranou proti sexuální horoucnosti*«. To je protějšek k cnostné chvástivosti nebo k donucené cnosti; fyziologická cnost, která je legitimním důsledkem slabosti orgánů, ušetří si alespoň podobných »ochran«. Jednáme slušně jediné v souhlase se svou vlastní povahou; lidé, kteří chtějí jednati nebo ne-

* *L'Instinct sexuel: evolution et dissolution*, p. 301.

MÓDERNÍ REVUE

jednati podle rozkazů morálky, cizí jejich osobní pravdě, končí s pomocí boží v nejpošetilejších kompromisech. Zbývá nám ještě otázka, bude-li dovoleno, až se budou žalářem (aneb. kdož ví, smrti, neboť proti těžkým chorobám silné léky) trestati mimomanželské sexuální akty, oddávati se rozkoši se sukkubem. Toť otázka, o níž pojednávají velice vážně kasuisté, a někteří z nich jsou shovívaví k požitkům, jež se nám skytají ve snu.

Věda, která by měla býti jedině konstatováním faktů a vyhledáváním příčin, dospěla z neschopnosti konati svou povinnost ke své zákonodárné periodě. Volná láska působí zřejmá zla, jichž nikdo nepopírá: tož zákon proti lásce; alkohol je zhoubný: tož zákon proti alkoholu; opium, éther nás ohrožují, nebo snad kif: tož zákon proti těmto drogům. A proč pak ne také proti zvěřině, lanýžům a burgundskému, tak krutým pro jistá tělesná uspůsobení? A proč by se konečně hygiena neuzákonnila stejně jako morálka? Což se nečiní nic pro chov domácích zvířat? Mezi Campanellovými paradoxy, které nebyly překonány ani dosaženy, dokonce ani sexuální vědou ne, je tento: že jest absurdní věnovati tolik péče zlepšení rasy psů a koní, když zanedbáváme své vlastní rasy. Svätý Tomáš

- Akvinský, jehož idey přejímají důvtipně socialisté, soudil rovněž, že by měl akt, jímž je zabezpečeno plození, určené pro zachování rodu, býti odejmut libovolným vrtochům. Ale theolog ten nalezl v disciplině církve uzdu pro svou logiku; Campanella, jenž, ač mnich a dobrý mnich, hájí své právo na spisování snů, zároveň protikřesťanských a protilidských, šel až do posledních důsledků své theorie. Jeho organizace lásky je hrozná a zajímavá; je méně tvrdá a méně absurdní než organizace vědecké tyranie:

• Věk, v němž možno prvně se oddati práci plození, je stanoven pro ženy na devatenácte let; pro

MODERNÍ REVUE

muže na jedenadvacet let. Tato doba se prodlužuje ještě pro individua chladné povahy; za to je dovoleno několika jiným stýkati se před tímto věkem s některými ženami, ale mohou obcovati pouze s takovými, které jsou neplodné nebo těhotné. Toto dovolení se jim uděluje z bázně, aby neukájeli svých vášní protipřirozenými prostředky; učitelky-matrony a učitelé-štarci se starají o tělesné potřeby těch, jež horoucnější povaha více pohání. Mladí lidé svěřují tajně své tužby těmto učitelům, kteří je ostatně prohlédnou podle ohnivě horlivosti, kterou dospělí jeví při veřejných hrách. Ale nic se ve věci té nesmí státi bez dovolení úředníka, zvláště ustanoveného pro plození, jenž je velmi obratným lékařem, odvislým bezprostředně od triumvira Lásky.... Při veřejných hrách objevují se muži a ženy bez jakéhokoliv oděvu po způsobu Lakedaimonských, a úředníci vidí, kteří z nich jsou dle svého vzrůstu více či méně schopní pro sexuální spojení a jejichž části se navzájem nejlépe hodí k sobě. Po koupeli a jedině každé třetí noci mohou se oddati plodícímu aktu. Velké a krásné ženy se spojují jenom s velkými a dobře urostlými muži; ženy, jež mají sklonnost k tloušťnutí, spojují se s hubenými muži, a ty, které jí nemají, jsou vyhrazeny tlustým mužům; aby jejich rozdílná tělesná uspůsobení splynula a aby splodili dobře urostlé pokolení.... Muž a žena spějí ve dvou oddělených komůrkách až po hodinu spojení; matrona jim otevře obojí dvěře v ustanovený okamžik. Astrolog a lékař rozhodují, která hodina je nejpříznivější.* Astrolog dodává tomuto erotickému programu naivní příchut, jež není bez příjemnosti; astrolog chybí návrhu zákona u p. Ribbinga, ale spatřili bychom tam bez překvapení matronu, jež předsedá již tolika ne-

* *La Cité du Soleil*; franc. překl. J. Rosseta, p. 131, *Œuvres choisies de Campanella*. Paříž, 1847.

MODERNÍ REVUE

dovoleným spojením. Byla by to její rehabilitace, kdyby od nynějška držela manželskou svíci a dávala manželům podle poučení lékařské fakulty znamení k počátku.

Bylo by možno také citovati Platona, *Republiku*, V, jež následuje Campanella dosti přiléhavě, ale se svou vlastní originalitou. Plato opravdu není v celé této kapitole méně naivní než onen snilek ze XVII století. Nedostatek seriosní psychologie a rozvázných vědeckých postřehů dodává vši této politické filosofii z minulých dob rozhodně dětinský ráz. Političtí duchové naší doby, jímž se říká »pokročilí«, kolektivisté například, mají tento dětinský ráz následkem své víry, náboženského původu, že je možno změnit lidskou přirozenost, změni-li se lidské zákony. Řídí koně za ohon se sladkou tvrdošíjností. O kolik stojí Plato výše v VIII a IX knize téže *Republiky*, kde uvažuje o dějinách, aby z nich vyvodil filosofické zásady! Pracuje se skutečnými fakty a ne již s fakty, stvořenými jeho vlastní nebo Lykurgovou logikou. Aimé-Martin, jenž tolik miloval Platona, uštědřil utopistovi Platonovi nejkrutější pochvalu, říká: »Kdo zná Platona, nalezne jej všady ve spisech Plutarchových, Fénelonových, Rousseauových a Bernardina de Saint-Pierre. Tito velcí mužové....« Ne, zde je koutek utopistů; řekněme: tyto velké děti.

Moderní zákonodárci lásky, šťastnější než Plato a než Campanella, otvírají cestu, kde mají, žel! mnoho nadějí, že budou následováni. Lichotí tak obratně tyranickým způsobům demokracií! Je přirozeno, že zákony snaží se chrániti slabé, je-li moc v rukou slabých. Lid má jisté vědomí své neschopnosti řídit se sám a je dosti pravděpodobno, že by přijal současně se zákonem, jenž by mu zabraňoval opijeti se, zákon, jenž by jej chránil před přijící. Moderní snahou je

MODERNÍ REVUE

rozdělití lidské svobody na dvě části; až budou potlačeny všechny svobody, jež lze potlačití, budou ostatní svobody podřízeny přísnému řádu. Oč by se mohl opíratí zákon proti lásce? P. Féré, jenž si rád a ne bez nadání zafilosofuje, odpovídá, že vo soukromou a veřejnou užitečnost, o užitečnost v soudobém ústředí, jímž je soudobá morálka. To je zásada, jež se počíná šířiti. Neberme jí však tragicky, neboť individualistní theorie skytají s dostatek známých a často uváděných důvodů pro její vyvrácení. Nezrodila se dnes; Goethe již se jí smál; když z ní učinil Auguste Comte basi svého sociálního systému, poznal vtipný člověk ihned, že se jedná o utvoření šťastného lidstva z lidí, jichž individuální štěstí by bylo zničeno. Kritika je dobrá, když útočí přímo na ideu samu. Možno jí precisovati.

II

Člověk je živočišnou sloučeninou, opatřenou ale spoň illusionelným ústředním nervovým systémem, systémem vědomí a konu. Společnost je živočišnou sloučeninou bez ústředního nervového systému. Vědomí národa, vědomí lidstva: metafory. Jedná se vždy o jedinečné vědomí, k němuž se z nápodoby druží jiná rozptýlená vědomí; ale zákon souzvučnosti má ještě velmi daleko k tomu, aby byl absolutní, a divergence, jež mlčí aneb jež nenalezly svého orgánu, byť byly mohutnější a četnější, jsou poráženy souhlasem, jenž se zdá jednomyslným. Lidé se velmi často klamou metaforami, jež sami vytvořili. Člověk se odváží k nějakému přirovnání, provede je trochu dále a již se provádí přeměna. Paříž se stala mozkem Francie. Jakmile byl obraz ten připuštěn, není při

MODERNÍ REVUE

něm nic nepěkného, již se vyskytly žíly, nervy, svaly, kostra, celá lidská osoba, živoucí a opravdová Francie, a již jsme obsedlí klamem: neboť všechny soudy, jež se hodily naší logice, jsou použity při lidském těle, opakujeme nyní zcela nevinně o fiktivní bytosti, již nelze, pokud se pojímá jako látka k psychologické pytvě, vážně přirovnávat k ničemu. Člověk je člověkem, země je zemí. Nevrátíme-li se k tomu po několika figurách, udělali jsme pouze směšný výlet do špatné literatury.*

Analysujeme-li však taková slova, jako země, národ, společnost, lid a jiné, nestejně nepřesnosti, nalezneme v nich vždy jako podstatný živel člověka; tento živel, jenž má svou důležitost, snaží se sociologové zneuznávat. Jsouce spokojeni Gargantuou, jež namáhavě stvořili, dávají všechny lidi do kapes jeho pláště, a obluda ta je požívá postupně, jak to činí s voly, ovce a mnichy otec Pantagruelův podle obrazů Gustava Doréa. Člověk není ničím, toť pravda; a je vším, jsa podmínkou samou existence světa. Svět, jenž jím je stvořen, je také stvořen pro něj, a společnosti, v nichž je pouhým atomem, stávají se opovržitelnými a snad i vratkými, jakmile jej zraňují. Nechť se pokládá za správné toto theorem: vše, co jest užitečno včele, jest užitečno úlu; nechť se nikdo nepokouší převrátit výrazy ty, nechce-li, aby byl pokládán za pouhého sestavovatele slovních hříček. Sensibilita je v člověku a ne ve společnosti; jedná se o mne, a jenom o mne, i když se nechci odloučit

* Přirovnání sociálního organismu k lidskému tělu vyskytuje se také v Platonu. Shrnuje svůj název v této větě *Republiky*, V:

»Dohodnuli jsme se o tom, co je největším dobrem pro společnost, a přirovnali jsme v příčině té dobře řízenou republiku k tělu, jehož všechny údy pocívuji společně radost a bolest každého jednotlivého údu.«

MODERNÍ REVUE

od nějaké sociální skupiny. Opravdové pojítko nějaké obecnosti jest egoismus; jakmile nějaký člověk sesiluje a vzrůstá, zabezpečuje tím také zdraví a moc obce.

Idea oběti náleží mezi nejperversnější idey, jež vyvýšilo křesťanství na prestol. Uvedena do praxe znamená tolik: negace známého dobra ve prospěch neznámého dobra. Známe, co obětujeme, a rozkoš, již se zbavujeme; neznáme opravdového ozvuku této oběti v bližním, a často bude zlo, jež na sebe bereme, pro našeho miláčka ještě větším zlem.

Kolik žen, kdyžž se jedná o lásku, mělo být pro své věčné blaho znásilněno, a kolik jich trpělo příliš ušlechtilou zdrželivostí svého milence! A kolik je křesťanských dítek, obzvláště mladých dívek, vychovaných dumlikem oběti, jichž hrozný život vlačí jako řetěz jeden z veršů židovského evangelia! Nemůže-li nějaká společnost žít bez poznatku a praxe oběti, nevím, je-li špatná; ale jest absurdní. Síla má práva síly; přestupuje je, házejíc do světa aforismy, obalené cudností, jako oka, skrytá pod suchým listím. Není-li obět samovolným činem lásky, je-li vnucována katechismem nebo zákonníkem, je jedním z nejdopornějších zločinů, jež může spáchat člověk na sobě samém; ať obět tu přináší člověk člověku nebo člověk celé skupině, mění se tím její povaha jedině k horšímu. Je to také rozkoš, vzdátí se nějaké rozkoše, abychom zabezpečili radost nebo poklid nějaké bytosti, kterou milujeme; a je to rozkoš z toho důvodu, že je to egoistický čin; neboť zalíbiti se jinému znamená také zalíbiti se sobě samému. Zde máme před sebou přirozené pravidlo a logiku sensibility. Ale jaká je hodnota tohoto zřeknutí, je-li ve prospěch neznámého člověka nebo, což jde ještě dále, ve prospěch nějaké abstrakce, některého slova ze slovníku? Jaká jest jeho přesná hodnota? Hodnota otrockého činu.

MODERNÍ REVUE

Dobrovolná otroctví jsou ta nejhorší: oběť je vždy dobrovolná, ježto vyžaduje při nejmenším souhlas mučedníkův. Jakmile se tedy žádá po lidech, aby obětovali své osobní rozkoše zdaru společnosti, žádá se po nich, aby jednali jako otroci, aby přenechali zákonům řízení svých pocitů, směr svých posuňků, povšechné spravování své sensibility. Tady se setkáváme opět se stádem, s jeho privilegovanými hřebci, jeho rozplemeňujícími samicemi a davem neuter, obětovaných pod záminkou všeobecného dobra užitečnosti, která nemá již ani žádného vztahu se zachováním rodu.

JOSEF HOLÝ

MAJÁK

Nad vlastním smíchem dozněl smích.
Teď vzhůru, nad propastí,
nad sídlo zlých!

Za sedmi světy v končinách strasti
stavěl jsem tvrz ze zločinů svých.

Pamět má horečná, neuvadlá,
všechny je přes vůli čilá
z propastí vyvážila,
k zločinu zločin balvanem kladla.

Kolik tu zápasů, ospravedlnění,
kolik tu výčitek, výkřiků ruší,
kolik tu zborcených illusí, snění!

Hotova tvrz. Nad baštami vysokými
klna si rozžal jsem duši.

Hořím tu majákem zločiny svými.

MODERNÍ REVUE

LÉTAVÁ KOLÉBKA

Vidiš ty myšlenky noci se chvěti,
zářivé, dětské vločky světla?
Planeta bludná vesmírem letí,
snesla se, šikmo zas kosmem vzletla,
kolébka božích dětí.

Jak hejna dotěrných tiplíc se tlačí
kolem ní mihavě tlupy,
čekají, bzikají, supí,
boží vykladači.

Spadne-li vidina čistá, ryzí
s kolébky, jenjen se mihne,
již v ústech lačných zmizí.

Myšlenka zdárně se zpracuje v břiše,
lidsky se stříhne.

Nový bůh do hvězd se vpašuje tiše.

PASSIVUM

Ne, neztlob se, pane člověče,
co chtělo žít, nuž ať to uteče!

Na vlnách se koupat, na řadrech se houpat?
Eh, konečně se všechno setře!
K odřikání suše stoupat
učte se.

MODERNÍ REVUE

Bit se nují, snítí studí;
rzivý meč nechť trčí z hrudi!
Rozumní ať si útočí!
Ženou se, střílejí z děl
a nikde nepřítel,
prázdna úbočí.

Nikde i vaše božstvo hrozící,
bůh mlčí — jako vždycky.

Tož jděte romanticky
se dívat k měsíci!

měsíční hlídka

Smtšené poznámky: Golgatha (Praha, F. Šimáček),
p. Machar a Neruda

Těm podzímům tak člověk rozumí
a tak je z duše nenávidí . . .

J. S. Machar

Nad síly, to by byla devisa pro činnost p. Macharova doby poslední. Zde to vidím nejjasněji, při té knize stařectví, kde veliké koncepce šly přes mohoucnost autorovu: výsledkem jsou trosky, zlé, nevrlé, a stařecké trosky. Takovými troskami byla už kniha »1893 — 1896« a »Golgatha«, po mém mínění nejlepší kniha p. Macharova, je jimi neméně. Nazývám ji nejlepší v tom směru, že jaksí v ní možno přehlédnouti všechno to, co je *macharovským*. Zde ho naleznete jako intimního lyrika, jako tribuna lidu, jako vtípného epika, a jako slabocha, trochu příliš ješitného. Rozháranost, rys nejvnitřnější p. Macharův, zde převyšuje vše ostatní: demaskuje se v celé své šíři a hloubce, a dnešní p. Machar je

MODERNÍ REVUE

krajní typ dnešního člověka, nejistého a tápajícího, mimo jednu věc — v obdivu sebe sama totiž —, ve všem ostatním. Podzimek při tom přichází: to není už ten mladý smutek a mladá bouře, kdy i bolest má svoje dráždivé a svůdné kouzlo druhu perversní rozkoše; je to zlý a jizlivý smutek, se stoupající jeho rozháraností a přihrocováním se vnitřního neklidu vzrůstá také jeho šílená nenávist všeho, co je usedlé, spokojené, klidné, šťastné; autoru nemožno se zbavit této nenávisti a tak vás nemile překvapí v zcela intimní básni nepředvídaným výpadem:

— — Thuje, cypřiše —
zeď nízká kolem. Na vždy odpočívá
tam cizí rod. To milci vína, piva,
anekdot, vtipů, antisemité.

A zdá se, že je karikatura pořádného člověka jakýmsi strašidlem, předem nejen nenávisti . . . ale snad i závisti. Neboť ta syčí z jeho bezmocného a bezmezného vzteku. Duch skutečně povýšený se tak nedegraduje . . . V dobách prvých maskovala ironie tento spodní tón; ironie mizí a vztek roste, to je přirozený a logický důsledek stárnutí p. Macharova. V tom se liší od Nerudy, v tom jest jeho protichůdcem: Neruda se emancipoval od prvního vzteku a své nenávisti, která konec konců přece je pouze slaboštvím . . . v té mnohomluvné a neklidné formě. Je slaboštvím, neboť diktuje p. Macharovi passáže, kterých by jinak nenapsal: autor neuvědomuje si, že budu-li negovati v myšlení, činech neustále a důsledně »pořádného člověka«, budu vlastně od něho odvislým. A stane-li se mi potřebou, dráždit ho, deformovati své »Já« jen pro to, abych vyvolal jeho pohoršení, nejsem nic méně než silným duchem. Tím méně budu jím, podlehnou-li

MODERNÍ REVUE

maní pronásledovací, v básních jako »Myši« nebo v naivních »Pirátech«:

za to všechno znamenání
kletbou psanců na čele
sešli jsme se v mořské pláni
přátelé!

Pamatujete se ještě na fatální dojem oněch veršů, které divně kontrastovaly s pyšnými posami mladého ještě p. Machara, tak nemůžeme sentimentálních:

— — a v rány moje jedy lili
a zrak můj strhán sízami...?

P. Machar má prostě mnoho pýchy, ale málo hrlosti.

Tím nechci podceňovat význam ani cenu poesie toho rázu; má mnoho interesu a docela dokumentární význam. V knize p. Macharově najdete celou konfusnost dnešního člověka; srovnáte-li ji s některými, bezprostředně předcházejícími, obdržíte tento kuriosní obraz — který z části i oficiální přítel z »Času« byl nucen konstatovati: aristokrat se sympatiemi pro sociální demokracii; Nietzscheovec se silně moralistními záchvaty; zuřivý chauvin v celém pojetí historie, celým názorem, iritující vlastence svým »Traktátem o vlastenectví«, ctitel Juliana Apostaty a mistra Jana Husi; opěvateľ »praděda Baudelairova« a pisateľ příležitostných veršování do Májových listů (se sociální demokracií povážlivě kontrastující »šibenice montbri-sonské« ani neuvádím). »Golgatha« je znepokojující kniha: celou moderní ubohost vidíte zde ilustrovanu, a pak individuální ubohost autorovu, která tu zbude po odstranění divadelních dekorací a mluví tklivě a zoufale v několika krásných a čistých verších:

MODERNÍ REVUE

v zamžená okna třískají si kapky
zoufalé, lité —
Vy oči umdlené, vy oči šedé,
co vyhlížíte?
Fialky, narcisky, a růže, růže...
V skla oken vítr vráží.
Vždyť do té sloty psi to plaché štěstí
se neodváží. (•Říjen•)

To je intimní p. Machar a ten je nejlepší —

*

Nevím, tuším-li správně v titulu p. Macharově úmyslný pendant k Nerudovým »Zpěvům pátečním«. Tak daleko nemusíme jíti: ale jisto je, že poskytuje přítomná kniha mnoho, co *látkou* s onou knihou Nerudovou souvisí. A veliký omyl p. Macharův je v tom, že právě tak úsilně své jméno k Nerudovu připíná... ač právě zde jsou očividné rozdíly... Rozdíl smířeného s nesmířeným, křesťana se skeptikem, resignujícího pessimisty (nebo i smutným optimismem možno to zváti) a pessimisty negujícího vše a odpírajícího všemu. Ovšem slova ta, pokud se týkají Nerudy, nutno vyložit s rezervou: v celé bytosti Nerudově jsou dva živly: energie a chabost, smír a bolest, láska a pochybnost. Ale výslednice je právě specificky Nerudův tón; je fakt, že jeho »oddanost«, o níž upřítišněně mluví p. F. X. Šalda, byla produktem stoupající jeho individuální bolesti. Oddanost tato nebyla nikdy úplnou; a abych užil slov p. Šaldových, je sice správné, je sice pravda, že Neruda končil *u lidu*, ale v lidu ne. Vycítíte tuto distanci; Neruda nesplynul s lidem, jeho intimní Já nepřestalo nikdy existovat: v době, kdy Neruda »rád byl by s námi až do skonání světa«, ozývá se to jeho intimní Já trpkými a fatálními slovy:

MODERNÍ REVUE

Jsem netrpěliv! Zítřka? Kdes?
Smrt po sousedství hýří dnes
a já tu čekám na ní.

Pod tesklivým úsměvem Nerudovým jsou hluboké propasti. Objektivisování se Nerudovo nebylo nikdy úplně... on miloval, ale netonul v nekritické lásce. On nebyl »důvěrným a bezpečným«, ani »přímocharým, jednoduchým, prostým«. Ostatně nemohu si odepřít glossy k slavnostní (až příliš) studii p. Šaldově: jaký to přímocharý, jednoduchý, prostý autor, při jehož čtení »leží ti všechno na dlani a jsi vším jist«, o němž možno napsat několik řádků vedle: »Nemusíš se obávat, že budeš utloukán z něho důstojnými sentencemi nebo kornatými citáty, a nemusíš se starat, jak bys je po případě vyvrátil: on udělal to už za tebe a možná hned na příští stránce...« a několik opět řádků jinde: »nikým nedal by se tak snadno potírat jako právě sám sebou.« Myslím, že nutno být právě českým čtenářem, tvorem, který čte jen jednu řádku z desíti, aby z takového článku — který v některých směrech jinak dlužno označit za cenný — nebolela hlava. A právě vzhledem k jistému talentu p. Šaldovu a jeho nepopíratelnému významu nutno se obrátit proti tomu, jako by byl pro nás význam Nerudův v »neosobní krásě říkadel a úsloví«, výroku to, příkře kontrastujícímu s obsahem článku, který právě osobnost Nerudovu podškrťává. Upravuje-li básník Nerudu dle své vlastní potřeby, lze to pochopit při současném stavu i *kritiky o něm*. Může pak i p. Machar, »nepřítel lidu a kompaktní majority«, aristokrat v celém založení, koketovat s Nerudou, který byl vždy demokratem... v základě i v prvé periodě, kdy p. F. X. Šalda vidí v jeho vzpouře individualismus, ba anarchii. Nechápu však tohoto úsilí p. Macharova, krytí se Nerudou;

MODERNÍ REVUE

nejen že nemá k tomu disposic a schopností, ale i kdyby tu byly, nebylo by přece úkolem básnickovým reprodukovati literární typ, který má první místo v dějinách naší literatury, ale nepřipouští opakování; tak je výlučný onen demokrat.

A fetišem není Neruda, neměl by aspoň býti. Není vinou p. Macharovu, že není Nerudou. Nebláhé je, že toho nechápe. Žene ho to na pole, které mu nsvědčí: snaží se býti autorem mass. Ale massy přece potřebují něco docela jiného, než jim může podat rozháraný, hořký, nevěřící p. Machar. Maně ještě upozorňuji na kontrast, na př.. biblických motivů Nerudových a p. Macharových; kdo má oči k vidění, pozná protilehlost těchto dvou autorů; méně bych uváděl »vlastenecká« aneb i »nevlastenecká« čísla; to je pole, kde se nemusí p. Machar bráti vždy vážně... Psal jsem výše o Nerudovi jako o *křestanu*; potřebuji dodat, že — ovšem — nemluví zde o *dogmatu*, nýbrž o souhrnu mravních hodnot a názorů... týká se to hlavně »Zpěvů pátečních« a »Prostých motivů«. I zde ovšem nutno vzíti v úvahu některé passáže »Kosmických písní«: ty by tomu naprosto nsvědčily; všimněte si však, že ta čísla, kde nejvíce prosvitá morálka *stly* a i násili, týkají se celku národního; tak ono známé:

had hada-li nepozře,
drakem se nestane!

Zachovati pravou míru při charakteristice této komplikované duše není zcela snadným; tak pohodlným, jak si jej kritika činí, není ten úkol rozhodně; na př. studie p. Karáskova trpěla jednostranností, eleminujíc z Nerudy některé jeho nejpodstatnější znaky a přeceňujíc jeho morósnost, analytičnost... právě jako opačně přeceníl p. F. X. Šalda jeho oddanost,

MODERNÍ REVUE

Lásku, jistotu... Skoro se mi zdá, že kritika česká je často jenom prováděním aprioristých thesís, které si kritik položí...
Viktor Dyk

W. Fred: Giovanni Segantini. Mit 1 Farbendrucktafel, 2 Heliogravüren und 30 Autotypien. Wien, Wiener Verlag.

V říjnu 1899 zemřel Segantini u věku čtyřiceti jednoho roku smutnou a téměř legendární smrtí všech, kdož jsou nekonečně bohatí a štědrí a kdož umírají před svou dobou. Bylo to asi nutno, aby byl svět nejprve upoután trpkou tragikou osudu a hned na to vykouzlena všechna nádhera, kterou skrývalo jeho jméno. Daleko od měst a hlučných slavností lidských žil v přísné samotě jako prorok, v horách, tisíce metrů vysoko v Alpách. »Zřel a miloval«, abych mluvil slovy jistého básníka. Změnu časů zřel, slunce východ a sklon, lidi, jichž životem je práce, a zvířata, jež jsou naplněna pokorou — přírodu, plnou němé dobroty, něhy a krutosti, vždy velikou a smířlivou. A maloval, co zřel a miloval, a maloval se selskou krví, již zdědil, a s vděčností člověka, jenž našel svou domovinu, a s povýšenou jistotou cílevědomého. Nezůstal proto prostým znamenitým krajinářem, v jeho dílech jeví se sytá symbolická mohutnost. Je *malířem plodnosti*, přirozené tajuplné plodnosti, v níž je stejně mnoho síly a mužnosti, jako znavenosti a zasněnosti. Je malířem nevyčerpatelné životatvárné *stly vznikání*. Matky, jež tak rád maloval, dobré i zlé, panny Marie, které mají, jsouce daleky traditionální bledosti, zahloubanou snivost letních ovocných sadů, jsou jeho nejzvláštnější práce; zářící a zastíněné horské louky, brázdy na poli, zraky zvířat, ruka rozsévačova, to vše má hlubší význam. Rys věčnosti tkví na všem, monumentální písmo, náboženství a ethika.

MODERNÍ REVUE

Podivuhodná vážnost a zdravá kořenná vůně zemské prsti plnila místnosti vídeňské Secesse, když vystavovala letošního roku celou kolekci děl Segantiniho. Německo-rakouský tisk pocítoval náhle potřebu proklamovati jej za rakouského umělce (neboť narodil se v Arcu), za prvního moderního malíře Rakouska, a za pomoci státní subvence se připravuje velké dílo o něm.

Zatím vyšla monografie p. W. Freda, jenž se již svou prací o praerafaelitech projevil jemným impresionistickým kritikem; dovedl s takměř ženskou něžností předvésti nejtíši krásy. V nové jeho publikaci nestojí bohužel průvodný text zcela na výši ilustrací, které podávají to nejlepší, co lze poskytnouti na poli světlotisku a autotypie. P. Fred se patrně ukvapil, aby byl u příležitosti výstavy v Secessi aktuální; je to při vybranosti podobných látek zbytečno a škodливо. Zachránil o Segantiniim jenom skutečně a anekdotické. Přece však obsahuje kniha jeho mnohé dokumentární. Uvedu zde pouze dopis Segantiniho, jenž je neobyčejně zajímavý, poněvadž podává výklad o jeho malířské technice, příbuzné zvláštní technice francouzských pointillistů: »... soudím, že obraz není pravým dílem malířským, neobsahuje li v sobě harmonie barev. Na té vše záleží. Tu nutno v díle intenzivně cítiti. Malířství není ničím bez mysteria faktury, a ta podává se v každém jednotlivém případě organicky postupem přirozeného bádání a pozorování věcí, jež chceme malovati. Z takového organického zobrazení vznikne světlo; a světlo je životem barvy. Jakmile jsem tedy určil na plátně linie, odpovídající mému ideálnímu chtění, nanáším barvy a pokládám plátno drobnými, ale tlustými čarami štětce, ponechávaje však mezi jednotlivými čarami štětce mezeru, kterou vyplním komplementárními barvami... nemíchám barev nikdy na

MODERNÍ REVUE

paletě. Neboť míchané barvy ztrácí svůj jas. Čím jsou barvy, jež klademe na plátno, (organicky) čistší, tím více jasu bude v obraze a — následkem toho — tím více vzduchu a pravdivosti...« *Camill Hoffmann*

André Gide: Le roi Candaulé. Drame en 3 actes. Paris, La Revue Blanche.

Je to známá historie o Gygesi a jeho prstenu. Ale střediskem je král Kandaules. Vlastně idea štěstí, jejímž je nositelem. Je sám na vrcholu lidského blaha. Země mu poddána, přátel vybraných sbor kolem něho, nejkrásnější žena manželkou v jeho ložnici, v širu a v dáli nestrpí nešťastných a strádajících. Vše jediný jas a jediný úsměv. Ale nestačí mu, aby byl šťasten na výsosti, všichni z jeho okolí mají štěstí jeho sdíletí s ním, jež neúplno, pokud nesdíleno, a marno a chladno, pokud nezjevno a nerozdáno. Kruh dvořanů jeho diví se mu, nechápe jeho konání, nemá jemnosti a čistoty, aby pronikl tím nitrem, jež samo sobě takměř záhadou. Vše dal již Kandaules, jenom jeho žena mu zbývá. A přivede ji k hostině přátel svých, aby, obšťastnění pohledem na lepost její, jeho štěstí vyvršili. V okamžiku, kdy sudba jeho se má rozhodnouti, kdy má býti rozřešeno, možno-li do poslední kapky štěstí své jiným dáti v účast, aniž bylo zničeno cizím dotekem a lačností, na jeho cestu vstoupí Gyges, chudý rybář. Tomu, jehož ryba chovala v sobě tajuplný prsten, mocný, že činil nositele neviditelným, nejvyšší a nejnebezpečnější podíl přivolí na svém štěstí: manželku svou na loži mu dá poznati pomocí osudného prstenu. Priměrní člověk, nemající ani tuchy o velkodušných a všeobšťastňujících snech překultivovaného Kandaula, lpící na integritě svého vlastnictví tolik, že zabil ženu svou pro nevěru, jenž v Gygovi se skrývá, zmocní se té nádoby křehkosti, již je žena, zmocní se jí a zabije

MODERNÍ REVUE

krále, sám sedaje na trůn, sám mocný a pro sebe pouze štěstí lačný, silný a brutální k nové své choti. Osobní štěstí, sdílené všemi? . . . osobní štěstí, v ústraní a tajnu držené? . . . Otázky, problémy, sny . . . ale bez odpovědi. Možno tak či onak odvětit. Ale vždy pouze individuálně. Bez všeplatnosti. Orakulum, vryté v prstenu, — *εὐτυχῶν κρῖπτω* — obojetné a klamně, jako štěstí samo . . . komu odhalí pravdu svoji: má-li vůbec *jednu* pravdu jenom! . . . Mnoho se mluvilo o dramatech tom, mnoho výkladů o něm přišlo na světlo ve Francii, od jednoduchých a samozřejmých až po nejkrkolomnější sociálně utopické. Pravda, je znepokojujícím, jako polosvit mezi dnem a soumrakem, vábné a odpudivé jako hlubiny spících tůní — ale je také ryzi, vznešené, tiché, jemných linií a ušlechtilých gest, jako vše velké a čisté. T. A.

Otčenáš. Obálkou a 23 výtvarnými listy vykládá František Bílek. Úvod napsal Otokar Březina. Nový Jičín, Nový Život.

Otokar Březina: Ruce. Kresbami doprovází Frant. Bílek. Chýnov, u F. Bílka.

(Příležitostné poznámky.)

Řeknu-li, že pan František Bílek nenašel dosud u nás svého *objektivního* kritika, jest mi především vysvětliti, co si představuji pod slovem kritik objektivní, jaké vlastnosti, jakou metodu. Nuže, ten kritik, jenž není přímo engažován v idejích, které kritisovaný umělec propaguje, jenž nevíta ani s entusiasmem ani s odporem myšlenky a pocity umělcem reprodukované, nýbrž jde jim vstříc s prostým zájmem chladnokrevného pozorovatele; ten kritik, jenž při tom však tím úplněji a hlouběji, čím nestranněji, pronikne a pochopí lidskou i uměleckou individualitu kritisovaného a z ní

MODERNÍ REVUE

jako z dané a nevyhnutelné base přímo dedukuje všechny své ethické i estetické odhady, ten kritik platí mi jako objektivní.

Do jisté míry je dosti podivno, že takový kritik p. Bílkův se u nás nenašel. Mají přece ty kruhy, z nichž by přirozeně vyšel a jejichž průměrnou kulturu by si osvojil, značný, řekl bych, český cit pro ideje náboženské v širším smyslu, při tom však jsou po výtce nevěřící nebo vlažné. Byla by tu tedy hlavní podmínka objektivního nazírání: kulturou a tradicí odůvodněný zájem, jenž je sice živý, povahy však nikoli entusiastické, nýbrž chladnokrevně pozorovatelské.

Za hlavní překážku toho, že vzdor tomu dosud se neobjevil, považuji naši nedostatečnou a především necelistvou uměleckou kulturu *výtvarnickou*. P. Bílkovo umění vpadlo v pravém slova smyslu mezi nepřipravené, bylo tu náhle a neočekávaně. Nic nesvědčilo o tom, že by nám mohlo vzejítí, přišlo nepředvídaně v době ohyzného úpadku. Bylo přirozeně nepochopeno, a ještě dnes lze říci, že na žádném našem umělci ani minulém ani soudobém nespočívá taková halda lží, předsudků a zúmýslně i nevědomky snesených falešných názorů jako na p. Františku Bílkovi. A jen tím, že hlubší umělecké vzdělání i vrozený umělecký cit a s nimi spojený smysl pro odhad myšlenek (umělecky vyjádřených) je u nás věcí řídkou a vzácnou, jen tím mohlo se státi, že jedna frakce neprávem umělce si osvojila za souhlasu většiny ostatních, že ho přímo obetkala předivem velmi málo případným a zaclonila kadidlem chvály, přeplněné lestnými i nevědomými lžemi.

Že se to dělo za souhlasu většiny ostatních, o tom svědčí ta okolnost, že právě nyní po vydání *»Otčenáše«* objevily se kritické hlasy, které nebyly toho daleky souditi p. Bílka nikoli jako křesťanského umělce

MODERNÍ REVUE

par excellence, nýbrž jako člena t. zv. katolické moderny. Ty fanfáry o úpadku jeho umění měly do sebe mnoho jizlivého a stejně nesprávného jako velkohubé fanfáry »Nového Života« à la »Bílek tu stojí jako bratr největších: Michel-Angela, Fra Fiesola, Rodina a Boecklina, jejichž nejgeniálnější dary spojuje v sobě«. To všechno svědčí nezvratně o nepochopení umělce a také o malém esthetickém vzdělání, jež kulhá ihned, jakmile jedná se o to, vystihnouti a pochopiti některý umělecký zjev jen trochu nevšednější. Srovnávati p. Bílka s p. Rodinem *tak*, jako se to stalo v »Novém Životě«, je kritická beztaktnost, srovnávati ho s Michel-Angelem nebo dokonce s — Boecklinem je žvanilství nebo přehluboká nevědomost. —

Jsmo-li však již u srovnávání, jehož pro svou osobu nikterak nemiluji, pokusme se postavití na krátký okamžik p. Bílka vedle p. Rodina, nikoli ve směšné snaze p. Bílka povýšiti nebo snížití, nýbrž prostě abychom viděli, jak intensivně asi svítí jeho umění vedle světla, o jehož mohutnosti není mezi námi sporu. Můj dojem pak jest tento: p. Rodin, toť sluneční koule, mohutně a stejnoměrně vyzařující na všechny strany čisté a prapůvodní světlo; umění p. Bílkovo, toť jeden paprsek vystupující silným pramenem do výše, paprsek již jednostranný a zbarvený tendencemi, jež jsou staré neceť dva tisíce let. Rozumějte mi: p. Rodin, toť umělec původních, spontánních, čistých lidských vášní, toť pohan potud, pokud miluje sílu, statečnost, milostnou vášeň, krásu, radost a volnost jako nejvzácnější lidské vlastnosti a pokud se k nim zná, toť umělec přímo naslouchající u srdce Země a tvořící v rytmech jeho tlukotu, kdežto p. Bílek, toť umělec křesťanský, jak jsem již pravil, křesťanský par excellence, umělec, jehož dílo je skresleno, abych tak řekl, jedním směrem, umělec na jedné struně a často méně

MODERNÍ REVUE

než umělec, jen apoštol jediné myšlenky nebo průvodce po jedné jediné správné cestě. Naslouchejte jen jeho »Otčenáši«, pozorujte jeho »Ruce«.

Svět, Země, to jsou bahna. Není tu ničeho, abychom zapomněli, že domov náš jest jinde. Toužíme jen, aby On posvětil v nás svou podstatu, abychom si uvědomili smysl dočasného svého přibytku. A smysl ten je přiblížit se pokud možno nejvíce k cíli, jímž je On, a kolem něhož kolotuje nesmírná spleť rukou, vzpírajících se z bahen a očekávajících vysvobození . . .

P. Bílek není umělec katolický, či lépe řečeno, jeho umění není katolické. Je na to příliš prosté, příliš málo barvité a komplikované, příliš málo smyslné. Také skromné, pokorné, bezpompésní. Jediné dogma, jemuž Kristus je vším, je tu rozváděno v četných variacích, jakýsi surrogát křesťanství obléká se tu v poetické roucho. Nic více.

Umělec opakuje se často. Hlavně proto, že jedno thema není nevyčerpatelné a že umělec, myslí-li samostatně, myslí jen ve směru tohoto thematicu. To lze pozorovati v »Otčenáši« a opačně v knize p. Brezinové, kde p. Bílek podlehal vlivu slova psaného a tím způsobem docílil větší pestrost svých listů.

Jako umělec je p. Bílek především sochař, neboť jediné jako sochař má smysl pro uměleckou disciplinu. Jako sochař zapomněl na sebe jako na umělce velmi zřídka, pokud se pamatují, jen jedinkrát, jako kreslíř však dovede od kartonů svrchovaně obdivuhodných klesnouti k listům, jež — poukazují k litografovaným listům v »Otčenáši« — se svým blábolním jsou bezcenný výtvarnický i ideově. Tady prostě opouští umělce vůle i síla, apoštol ve svém zanícení odhazuje umění a zapomíná dokonce i mluvití aspoň srozumitelně.

MODERNÍ REVUE

Je to vůbec zajímavé, kterak p. Bílek není sám sobě docela jasný. Jeho umění je do jisté míry protichůdné tomu, co umělec jím zamýšlí docílit. Sám chce být apoštolem, ničím jiným než propagátorem toho, co mu svěřeno bylo jako hřivna od boha, které nesmí zakopati. Ale právě apoštol více než kdo jiný musí si uložit jistou disciplinu, musí při vši zanezanosti své dovésti se ovládati a přizpůsobovati se těm, jimž káže, má-li mu být ovšem porozuměno. P. Bílek naopak. Ve své horlivosti zapomíná se až k blábolení a, co bych mu především výtýkal, nedovede se vzdát malicherných libůstek, které často ruší i umělecký dojem. K těm patří především jeho každou plochu popisující manie. A jak srovná umělec se svým apoštolským posláním na př. tu okolnost, že jeho písmo jsou hieroglyfy, řešitelné často jen s největší námahou! —

Tyto poznámky nechtějí být referátem o obou nových publikacích umělcových. Upozornovat na krásu jedné listů a na bezvýznamnost druhé bylo by dle mého soudu zbytečno. Ti, kdož umělce chápají, pocítí sami zadostučinění nebo zklamání na pravém místě; pro ty, jimž je dosud hádankou, třeba především pobídka k poznání a přemýšlení. A tento cíl sledují moje řádky. Nechtějí pobádat k souzení umělce — nýbrž k přemýšlení o něm, jenž toho za jisté zaslouhuje jako zjev u nás stále ještě značně výjimečný.

Nesmí se zapomínati, že dryáčnickou chválou ubližuje se umělci stejně jako strannickým odsuzováním. P. Bílek je v první řadě sochař, v druhé řadě kreslíř; dobrým ilustrátorem nebyl a nebude. Tam, kde jeho kresba dochází výše samostatného symbolického obrazu, vznikají kartony, jež mají podivuhodné kouzlo i pro ty, kdož jsou vzdáleny p. Bílkovy my-

MODERNÍ REVUE

šlenkové oblasti; tam však, kde chce umělec jen ilustrovati, lhostejno, zda cizí či vlastní text, klopýtá nejčastěji a míjí se s každým účinkem. A tu třeba litovati, že litografické reprodukce dostává se pravidelně listům nejméně cenným. Voliti si přiměřenou techniku patří také k umělecké zdatnosti. Tomu však, jak se zdá, nechce p. Bilek rozuměti.

Stanislav K. Neumann

Odvěké žilobití života, jeho věčný kruh a neustávající kolotání, mystický řetěz, jež spínají mezi sebou existence lidí a tvorů a bytostí a tvůrce od nekonečnosti do nekonečnosti, oslepující sláva vítězné nádhery velkých a rozchvívajících truchlost malých a přemožených, jediný tajuplný vír bezpočátečné příčiny a nekonečného účinku, jako nespočetné sepjetí milionů a milionů rukou — tato ohromná a nadlidská vise kosmické jednoty ve vši pestrotě a různotvárnosti, tajuplné spojitosti přes všecku roztříštěnost a odloučenost jednotlivých jevů a konů, mohutnou hymnou se ozývá z básní p. Brezinových. Právě pieča »Ruce« je tu snad nejpříznačnější, kde cítí, jak

. . . ruce milionů potkávají se, magický řetěz,
jenž obmyká všechny pevniny, pralesy, horstva,
a přes mlčenlivé říše všech moří vypíná se k bratřím . . .

Každý pohyb, který učiníte, tisícery nalézá ohlas a souhlas ve všem míru, vzdech srdce vašeho, zbožně-radostný pohled zornic vašich, vděčné a toužebné vztažení paží do dálky, v neviditelnou a v bezmeznu prostoru a světů opakuje, s vámi, stejně srdečně a upřímně, v bratrství a lásce, nespočetné množství, váš posuněk sděluje se a obráží do všeobsáhlosti a tajemna celku existence, všeho bytí, jež bylo, jest a bude, na zemi a mimo zemi. Nejste odtrženou částicí, zlom-

MODERNÍ REVUE

kem a bludnou třískou nesmrtelného vznikání a vzrůstu, jste článkem a vlnou velikého tuku, jenž v skrytu a neviděn se splétá a všecky a všecko pojí v jedinou mystickou obec a souzvučnou harmonii, již slyší chorovody světů a světél a duchů jásavě burácti vznícená a extatická duše básníková. Vody a země a vzduch a oheň a srdce lidí zvučí tou závratnou a kouzelnou, velebnou a opojnou hudbou, jež rozlévá se všemi sférami, stoupá do výsosti a hrouží se do propastných hlubin, která je všady a svým žárem vše proniká a laskavou září svou oblévá. A nezničitelně, nemajíc dne zrození, ani osudné vteřiny skonu, živototvárné bytí tká neúnavně na stálém vzrůstu a pádu, k trvání a zkáze vždycky znova a znova vyvolávajíc drobné atomy lidské; jen části na čas mizí a tráčí se našemu zraku, ale celek existence je vždy týž a neměnný, stejně bohatý a všeobsáhlý a štědrý, a opětně po věcích a věcích vyvolává k novému životu dávno již zapadlé dílce a částky, že

pro tajemství bolesti, *smrti a znovazrození*
sladko je žítí!

Plameny tryskají poesie p. Březinovy ve svém oslnivém nadšení, jste strženi do jejich okruhů, jako doteky rukou, z neznáma a z bezbřehých krajů přicházejícími, ovíjejí vás jeho verše, jste unášeni věstěckým dechem jejich rytmů — ohnivými a zlatorudými plameny vás ošlehávají a prožíhají a očistují. Nemohu necitovati zde z té záplavy jeden grandiosní slunečně majestátní obraz o slávě «všech dobyvatelů», kteří

jak zástup v úžasu k jednomu místu pohlížející
nechávají za sebou věky . . .

To je cíl a meta, kam směřuje každý veliký kon-
quistador v říši ducha a krásy. T. A.

MODERNÍ REVUE

Lady dr. Blennerhasset: Gabrielle d'Annunzio.

Nový hlas usilující popraviti p. d'Annunzia jmene n mravnosti. Stávají se v poslední době již příliš častými tyto pokusy moralistů, které dráždí emancipace umění od jejich vymetených tichých uliček »mavních hodnot« a jeho proklamovaná volnost, jíti za pravdou duše jako dříve šlo za pravdou reality. Zdá se jim příhodná doba k takovému útoku: p. d'Annunzio na vyšším stupni vývoje odcizil se čtenářské masse a stal se tíže přístupným, uzavřeným, docela svým. Toť příležitost, nechati se vybit nastřádanou zášť. Ovšem pod maskou moderní kritiky. Ale tato maska je špatně šita, nepřiléhá. Pravá tendence odhaluje své grimassy, grimassy »strážců mravnosti«: Z nich přece je autorka? Na prvních stranách ještě se udržuje v záseři esthetické analyzy, ale pak již proniká její cíl zřejměji a zřejměji, láme meze methodického studia a vyzní místy emfasi až příliš zřetelně ji demaskující. To je, proč nutno se zmíniti o této studii, v její věcné části suché a nevýznamné. Jedině zajímavý, kriticky, je pokus vyložiti evoluci umělcovu. Nešťastný pokus, poněvadž ustal na pouhém chronologickém výčtu. A přece; ten mohl vésti k psychologickému řešení: doložiti, jak z obecné dispozice *sexuelného pessimismu* (»Il Piacere« »L'Innocente«, tento s vlivy Tolstého) účinkem idejí *Nietzscheových*, k nimž associazovaly se vlivy rodové: *aristokratism račový a renaissancení tradice* (přechodní stadium: »Triomfo della morte«) krystalovalo se *vyšší sebevědomí rodové a umělecké* (»Le Vergini delle Rocce«, »Il Fuoco«) - načrtávám zběžně toto schema, aby vynikl tento rozdíl, vynikla methoda, která řešení problému podmiňuje, ale přirozeně unikla autorce, jejíž zájem byl jiný: zaútočiti na »immoralitu« p. d'Annunzia. *Miloš Marten*

MODERNÍ REVUE

nové publikace

Dr. Max Graf, *Německá hudba 19. věku*. Přel. H. Svoboda. Praha, J. Pecl. K 2.00. — John Stuart Mill, *Vlastní životopis*. Přel. Dr. G. Ždárský. Praha, J. Pecl. K 2.00. — Dr. Verkauf, *Dejte nám pojištění invalidní a starobní!* Přel. a upravil J. V. Praha, »Zář«. K 0.20. — Dr. F. Soukup, *Kdo volí a jak se volí do zemského sněmu českého?* Praha, »Duch pokroku«. K 0.06. — J. H. Mackay, *Lidé manželství*. Přel. V. Osten. Tábor, V. Kraus. K 0.80. — Přítel domoviny, roč. XVII., sv. 8., 9. a 10. po K 0.32. Obsahuje: F. M. Dostojevskij, *Běsové* (dokončení); Markýza Colombiova, *Malé příčiny*. Román. — L. N. Tolstoj, *Co máme dělati?* Přel. K. Velemínský. Praha, J. Pecl. K 2.00. — Elysio de Carvalho, *Alma antiga*. Poemetos em prosa. Rio de Janeiro, Typographia Leuzinger. 4 Fr. — Týž, *Poemas de Oscar Wilde*. Versão livre. Rio de Janeiro, tamže. 3 Fr. — Oscar Wilde, *Ballada do enforcado*. Tradução de Elysio de Carvalho. Rio de Janeiro, Brasil Moderno. 3 Fr. — Elysio de Carvalho, *Horas de Febre*. Poemas. Rio de Janeiro, Typographia Leuzinger. 5 Fr. — Týž, *Delenda Carthago (Manifesto naturista)*. Rio de Janeiro, Laemmert & C. — Arnošt Czech z Czechenherzů, *Několik slov ku Goethově literární produkci*. Studie. Praha, u autora.

satyricon

JOSEF HOLÝ

BALLADA

O KŘÍŽI JANA NERUDY

Dvanáctou věž odřikává.
Za mrtvým mrtvý z hrobu vstává.

Přítel se s přítelem zastaví,
způsobně ptá se na zdraví,
zda se to lehce kostem hová,
novinky, klepy druh druhu poví,
o politice, jak se svět mění,

MODERNÍ REVUE

živa-li žena, zda se muž žení,
hodny-li dětičky zemřelých dětí —
hloučky se ztrácejí, ke chrámu letí,
kde čte latinsky (nebe tak vyje,
a pak náš hřbitov hostí
dušičky obojí národnosti)
nejstarší probošt litanie.

Jedna se duše pěkná bílá
z kostela potají vytratila,
vskočila na zeď hřbitovní.
Vyšvihl se z druhé strany
čertík pestře malovaný,
usedl na zeď vedle ní.

- Pozdrav tě peklo, Nerudo milý!
- Salve! Nu, kterak jsme pořídili?
- Špatně, hochu. Nejde to tak lehce.
Starý o tom ani slyšet nechce.
- K čertu! To bych k nebi patřil radši!
Kdybys věděl, jak ten kříž mě tlačí!
- Věc to kompromissu. Náhoda.
Dali ti ho jménem národa.
- První noc chtěl jsem ho rozmetat.
Národních slz mně líto bylo
i zlata, jež by se vyhodilo
na nový, podobný, těžší snad.
- A žítí v souladu s nebesy
i Neruda časem zvykne si.
- Zvykám — dlouhá chvíle mi je —
už i na ty litanie.

MODERNÍ REVUE

— Což národ, už tě nebaví?

— Kupčící citu nepraví!
Stačí mi za rok jednou se ptát.

— Oheň na ně! Nemám jich těž rád.
Proč si's — snadže v jubilejním čase? —
na svůj křížek vzpomněl zase?

— Směšná historie, u všech dasů!
Víš, že hosty na svém hrobě mívám.
Ondy v podvečer ti právě zívám,
přijde hoch, má pannu kolem pasu,
stanou. Pěkná! Jak se cudně rděla!
Náhle, považ, křížky na rov dělá
a dí: Za mládence poctivého,
za hřichy, za blaho duše jeho,
za konečné jeho vykoupení
obětujem devět políbení.

— Hm, to odpustit moh' pánbůh milý!

— Devětkrát se spolu políbili
na mou spásu. Potom řek' jí hoch
(českým básníkem je, verše smolí,
dal mi navštívenku, sluje Holý):
»Tenhle Neruda je neznaboh!
Má tu kříž! Toť nejkrásnější vtíp,
ježž po smrti učiniti moh';
zaleskne se, bodne, pravý šíp!«

— Proto tedy? Vtíp to staré mince!
Nechme kříže. Výhodně tě kryje
na tvém hrobě jeho ironie.
Přijde bratr Heine po hodince?

— Ano — — — — —
— — — — —

MODERNÍ REVUE

VIKTOR DYK

„GERDA“

Nervy bolavé, nervy bolavé
a všechno se mi hnusi.
Touhy churavé, touhy churavé
a nikde žádné pusy.

Dívčí botička, dívčí botička,
z sukénky která čouhá.
Hledím s údivem, hledím s údivem,
jak krásná je má touha.

Dítě — charakter, dítě — charakter,
jsem málem blízko plenek,
ba jsem sensitiv, ba, jsem sensitiv,
jsem český Jakobsenek.

Do své doby zřím, do své doby zřím:
jak všechno se mi hnusi!
Nervy bolavé, nervy bolavé
a nikdy žádné pusy.

KAREL SRDCE

ŠMÍRA

Vstal Matěj Stázi, úžas všude budě,
v »Zvon« uhodil a po pochvale pátrá:
— Vše mimo Nás je pramizerná chátra,
My autoři jsme osvědčení v nudě.
Jirásek, Breska, slavných lidí spousta
vám poetická předložila sousta,
Vrchlický vyliř veršů tučná mračna,
vše přetrumfla jen Moje »Srdce lačná«.
Rok nový svine krásy opět stůček,
v kritice zářit bude Alois Tuček;
kde kdo ať pochvalu Nám napřed tleská,
neb Naše hloupost bude ryze česká!

W. G. VAN NOUHUYS
EGIDIUS A CIZINEC

V

Šli nyní chvíli mlčky ku předu, až je zmatená směs neharmonických tónů přiměla, že vzhlédli.

Ubíraje se prostředkem ulice, přicházel starý muž s harmonikou. Vedle něho mladá žena, hrubě zrudlá, sprostá, v cárech. Na hlavě mužově seděl, vražen do zadu, špinavý plstěný klobouk. Pod ním rozcuchaný bílý vlas.

Vlekl se pomalu na pokleslých kolenou. S námahou zdvihal trochu nohy, a vratké byly pohyby jeho nečistých, strnulých rukou na harmonice, jež vydávala sténavě žalostné tenké zvuky. Jeho obličej byl jako maska s násilně zkroucenými, ztuhými rysy. Oči solva viditelné, ustouplé za úzké rýhy. Od hrbolců hluboké vějířovité zářezy nad spánky a tvářemi. Bledé rty jako z tuha napjaté okraje vykrváčené rány. Nepohnuly se při vydání chraplavého, puklého zvuku, bezvolně provázející vrzavou píseň rozladěné harmoniky.

Třásl se tak, jakoby měl každé chvíle sklesnouti, ale při každém ochabnutí zvuků zaznělo hlasné napomenutí z úst ženy, jež se rozhlížela na pravo a na levo po dveřích a oknech, s žebráckou mošnou v ruce.

Jako hluchý ke všemu hluku kolem něho, — při výhruzném skřehotání hlasu: »Ku předu, tatínku!«

MODERNÍ REVUE

vylekal se stařec vždy a trochu více pohybu vešlo do jeho cáravých nohou a svráštělých rukou. Harmonika pak kvílela poněkud hlasitěji, — hlas zůstal týž: chraplavý a slabý vlekl se v namáhavém břídlivství za kadencemi pouliční písně.

Egidius hodil almužnu do mošny, ale cizinec hleděl tak upřeně a uděšeně na ženu, že odešla se zaklením.

Tak zřeli, jak se dvojice ta bere dále dlouhou ulicí mezi lidmi, lhostejně mimo ni chvátajícími, tu a tam stranou odstrčena, vyhýbajíc se povozu nebo napadena štěkajícími psy.

Egidius šel nyní domů.

Cizinec stál však a hleděl upřeně, rozčilen.

Náhle se sklonil a ochmatával uliční dlažbu. Potřásal hlavou.

Pak se zadíval na strmé domovní štíty a na velká bílá oblaka jako zoufalý.

Několik dětí běželo mimo, smějíc se, za oním starým mužem.

Cizinec dal ruce k uším: bolestná vráska chvěla se mu na tvářích.

Pak šel s Egidiem, jenž na něj čekal.

(*Cizinec*) Jak to může býti?

(*Egidius*) To tě hrozně rozladilo.

(*Cizinec*) Jak je to možno!... A tvůj hlas zní ještě jako před tím, a klidně jako před tím ubíráš se se mnou, kdyžtě to mimo nás přeslo!...

(*Egidius*) Vidáme to tak často. Jsme tomu zvyklí.

(*Cizinec*) Že jste si svých očí nevyloupali, když to poprvé uviděly!... Že zůstanou kameny tvrdými a domy nepohnuty... Že oblaka nekřičí a děti se smějí!... Kam jest mi jíti? — nevím, kde bych měl zůstat!

MODERNÍ REVUĚ

(*Egidius*) Jsi tak bledý — ruce tvé se třesou — očí tvé jsou tak podivné... Pojď se mnou do mého domu.

Cizinec, jak se zdálo, přemýšlel ve svém nitru.

Pak vložil ruku na rámě Egidiovo a tázal se úzkostným hlasem:

— Je temno ve tvém domě?

(*Egidius*) Ne. Můj dům je světlý a veselý.

(*Cizinec*) Vždycky?

V jeho hlase znělo sklamáni.

(*Egidius*) Můžeme jej učiniti tak tmavým, jak chceme.

(*Cizinec*) Je v domech lidí tak jasno a tak temno, jak sami chtějí?

(*Egidius*) Ano.

Ale sotva že to vyřkl, pocítil úzkost v hrdle a neměl již odvahy, aby pronesl něco více.

(*Cizinec*) Pak půjdu s tebou, ale musí tam být temno.

Jeho ruka spočívala těžce na paži Egidiově, jakoby byl velice zemdlen; vešel s ním do domu a dal se dovésti do zadní světnice, kde mu Egidius vykázal pohovku k odpočinku, zavřel okenice a zanechal jej o samotě v temnotě.

VI

Egidius byl se svou ženou a nejmenším dítětem v jiné světnici svého domu.

Vypravoval jí o cizím muži v pokoji, nyní temném, a mimovolně hovořili tiše. Ale dítě mluvilo a smálo se hlasitě na svou loutku v nevinné radosti.

Bylo nějak zcela jinak v jejich domě; cítili to, ale nevyslovili toho.

MODERNÍ REVUE

Žena naslouchala tichému hlasu mužovu, jakoby vypravoval čarodějnickou pohádku, a on sám již nevěděl, mluví-li pravdu.

Seděli tak dlouho, tu se polekali nad ztichnutím obou hochů, kteří byli v zahradě.

Povstali, aby se šli za nimi podívat. Malá holčička se čiperně pohnula ve své židli a vztáhla ručky. Matka ji vzala na ruku.

Tak kráčeli chodbou, s podivným pocitem něčeho cizího ve svém příbytku, hledíce pozorně k uzavřené světnici.

Uleknuti stanuli v zahradních dveřích.

Na rozlehlém jasmínovém keřem seděl cizinec na trávě. Oba malí chlapci stáli blízko u něho a hleděli na něj. Jejich babička, na svém obvyklém místečku v besídce, zírala tiše na ně, ústa majíc polou otevřena.

(*Cizínek*) — Ty ručky? . . . Ne — těch nelze uzříti. Otažte se jen své babičky, viděla-li je kdy za svého dlouhého života. Zůstanou pod záhonem, a za každou květinu, jež uvadne, vystrčí jinou na povrch.

— A když se nějaká květina utrhne? otázal se jeden z hochů.

(*Cizínek*) Když ji utrhneš, pustí ji ta ruka.

— Já ji chci uvidět, zvolal druhý hoch, uchopil malý rýč a zaryl ostrým železem rychle pod konvalinku a vyhrábl černou prst navrch.

Cizinec potřásl hlavou. Stará paní v besídce rovněž. Pohlédli na sebe, jakoby si rozuměli.

Cizinec vzal skleslou květinu, položil si ji na ruku, hladil zelený stonek a hleděl pozorně na jemně růžové tečky na bílých lístcích.

Hoch díval se sklamán.

(*Cizínek*) Vidíš nyní dobře, jak rychle ruka ta zmizí? A ta něha zde zmirá nyní předčasně. Nečiň

MODERNÍ REVUE

toho již nikdy. Otaž se jen staré paní, má-li se krása obětovati hledání původu.

(*Hoch*) Já vám nerozumím a babička je hluchá.

(*Cixinec*) Proto právě rozumí ti často lépe než ostatní.

Stará paní hleděla na vše pozorně a přikyvovala cizinci.

Ten pokračoval: — Nehleď také již tak sklamán na černou prst, když květina již padla tvou vinou. A dej ji svému bratříčkovi, jenž je bez viny.

Egidius vešel nyní do zahrady. Spatřil, že jsou dveře na vnější straně světnice otevřeny. Pak, jda k cizinci:

— Odpočinul si's?

Ale ten hleděl upřeně mimo něj.

Za Egidiem přišla, jako nerozhodna, jeho žena. Stála s dítětem na ruce v slunečním jase jako v zlatozáři. Vlas obou byl tímže žářem prozářen a tyže flalkové oči v obličejí obou.

Pohnutí se chvělo na tváři cizincově.

Učinil krok k mladé ženě, sklonil se k ruce, kterou mu podala, a políbil ji uctivě. Zadržela prsty svého děcka, chtějící pohladiti vlas cizincův, když se shýbl.

Když se vztýčil, plála v jeho zraku opět mladá radost, a zdálo se, jakoby chtěl netrpělým pohybem odsunouti oblak, jenž v okamžiku tom zatemnil slunce.

Egidius mlčel, malé dítě se smálo, babička pokyvovala, hoši udiveně přihlíželi...

Mladá žena upírala zamyšleně zrak na ruku, již se jeho rty dotekly...

(*Cixinec*) Nyní zase půjdu.

(*Egidius*) Proč nyní?

(*Cixinec*) Že máš tohle svaté ve svém domě a neroznemůžeš se vytržením!

MODERNÍ REVUE

(*Egidius*) Mám velké štěstí ve svém domě. Velikou vznešenost: matku s dítětem. Ale — zvyk...

(*Cixinec*) Máš pravdu. Ten právě činí tobě všechno neškodným: krásné zrovna tak jako ohyzdné.

Odešel, podav staré paní důvěrně ruku jako staré známé, hochy pohladiv po hlavě a pozdraviv pak dlouhým podivujícím se pohledem matku a dítě, jakoby chtěl své oči nasytiti.

K Egidiovi, jenž jej doprovázel ke dveřím:

— Jak je to možno, že se mi tvůj dům zdál malým a nízkým, jenž může objati tu vznešenost?

(*Egidius*) Vrať se sem často.

(*Cixinec*) Kdybych nebyl polekán...

(*Egidius*) Čím?

(*Cixinec*) Tím, co je tvou stráží v životě, co tvého ducha chrání před onemocněním — zvykem. Neboť ten by byl mou smrtí.

Tak odešel. Při návratu do zahrady pohlédl Egidius na svou ženu. Něco cizího bylo v jejím obličejí, rys mdloby, že se starostlivě otázel. Ale nestěžovala si, sklonila se k dítěti a líbala je s velikou vroucností.

Egidius nevěděl, proč jim zamrazilo.

VII

Minuly týdny.

Egidius nespátřil již cizince a myslil na něj málo.

Jeho žena onemocněla.

Nestěžovala si, ale ten cizí rys v jejím obličejí, poprvé spozorovaný onoho večera, to tajuplné znamení, neviditelnou rukou na něj vkreslení, stalo se zřejmějším.

MODERNÍ REVUE

Stará paní tu a tam na ni pohlédla, jakoby znamení to poznávala.

Bledla a slábla.

Lékař dával recepty jako zaklínací formule. Ale nepomáhalo to: pečeť osudu zůstala.

Churavěla vždy více a slábla.

Každému stávaly se linie ty zřejmými, tak zřejmými, že nečetné osoby, které ji směly navštívit, se ulekly, upřevše zrak na její vyhublý obličej, v němž krásněji než kdy jindy kvetly její fialkové oči.

Děcko nechtělo již dlouho býti u ní; s mdlým úsměvem se dívala, jak je odnášejí do jiného pokoje.

Ticho se rozhostilo kolem ní. V tichu tom ležela s trpělivostí nemocných a pozorovala, jak pomalu se sluneční paprsek sune po tapetě, naslouchala hluku v domě od rána do večera, a očekávala následující den a uzdravení, jež nemělo nadejiti.

Cítila to dobře, ale očekávala přece stejně trpělivě to druhé, jež zajisté mělo nadejiti.

Útěšně kladla svou suchou žhnoucí ruku do ruky Egidiovy, když dlel u jejího lože a přikyvoval jí s nucenou veselostí.

V noci pak zachvacovaly ji bolesti, — lože se třásló při její horečných zamrazeních, — kladla zemdlené paže v sklíčenosti za svou hlavu na podušku . . .

Když se konečně sklíčenost a horečka a bolest zmírnily, když mírný bledý obličej jitřenky zíral oknem dovnitř, pak usnuli oba dva: Egidius na židli u jejího lože.

Chorá spala pak v ranním tichu po celé hodiny spánek vyčerpanosti.

Egidius se probudil po krátkém spánku. Jeptiška vešla. Otázku na jejím vážném obličejí s klidným očima zodpověděl pokrčením ramenou.

MODERNÍ REVUE

Mrazilo jej.

Ještě se však sklonil nad lože, naslouchaje oddechu.

Pak odešel ze světnice, kde noční hrůzy ještě kolem něho strašily.

Slyšel tlumený hlas zvonů, jako slabé znění z velmi daleké země. Vznikla v něm touha po svátečním klidu polí.

Vyhledal je.

Vítr jej laskal studenýma rukama; slunce mu činilo dobře svým teplým světlem.

Bral se úzkou stezkou mezi tyčícími se stébly: žitné klasy se ho důvěrně dotýkaly. Přes porosenou louku: mokrá tráva dodávala jeho obuvi lesku. Z rákosí vystupovalo a z modra se snášelo ptačí cvrlikání.

A se všech stran neslo se přes letně slunné pole slabé znění kostelních zvonů jako volání z daleké země.

Egidius chodil dlouho kolkolem. Noční hrůzy zmizely. Ale stále byl si vědombledého smutku ve své duši, s nímž byl důvěrně spjat, jako ze zvyku...

Náhle myslil na cizince, a když se vracel do města, zastihl jej, an seděl u vrat kostelních na kamenné lávce vedle slepého žebráka.

Egidius chtěl jít k němu, ale on již povstal.

(*Egidius*) Jak tě zastihují zde?

(*Cixinec*) Sledoval jsem dav lidí do této budovy. Byl jsem uvnitř.

(*Egidius*) Poslouchal jsi tam, co bylo mluveno?

(*Cixinec*) Ano. A když hlas umklí a naslouchající odešli, zastihl jsem zde tohoto moudrého muže. Všichni šli mimo něj; někteří dali mu almužnu, nechápajíc, jak je bohatý. Zůstal jsem u něho.

(*Egidius*) Co jsi slyšel v kostele?

JAN SIR

MODERNÍ REVUE

(*Cizinec*) Slyšel jsem slepého chváliti sluneční světlo.

(*Egidius*) Myslím, tam uvnitř.

(*Cizinec*) Slyšel jsem slepého chváliti sluneční světlo.

(*Egidius*, usmívaje se) Oh ano — chápu.

(*Cizinec*) Proč se usmíváš, rozumíš-li mi? Kdo může lépe chváliti světlo než slepý? Co miluje člověk více než to, co je pro něj neviditelné? A co je výmluvnější než láska?.... Ale co ti schází? Hledíš smutně před sebe — oči tvé jsou zemdlené.

(*Egidius*) Mám zármutek.

(*Cizinec*) Tak mluv o radosti a chval ji.

(*Egidius*) Nevím již o radosti. Vypadá to, jakobys se mi posmíval. Má žena je na smrt nemocna... Zemře.

Cizinec mlčel a hleděl zamyšleně před sebe. Pak, když byl stiskl ruku slepci, jenž pohnul hlavou a obrátil k němu obličej, jakoby jej viděl skrze víčka:

— Dovol, abych šel s tebou ku tvé nemocné. Chci ji slyšet o životě, nyní, kdy umírá.

(*Egidius*) Ona nesmí hovořit; je jí to zakázáno.

(*Cizinec*) Kdo může umírajícím zakázati, aby hovořili o životě?... Půjdu s tebou.

VIII

Nemocná otevřela široce oči. Její bolesti minuly a její úzkosti. Ležela nehybně.

Jedině jedna její ruka, voskově bílá na příkrývce, pohnula se tu a tam neklidně, jakoby něčeho hledala.

Stěží pohlédla ještě nemocná na Egidia, jak se pokoušel zadržeti její ruku, hladě ji.

MODERNÍ REVUE

Cizince již nespozorovala. Nehtučně usedl na druhé straně pokoje a hleděl na ni upřeně.

Její oči vzbudily náhle v Egidiu vzpomínku na oči dítěte na přespě, v důvěrném údivu pohlížející na nekonečné moře.

Opět hledala její ruka na přikrývce.

Podivný protiklad byl mezi klidně vážným obličejem a neklidně hledající rukou.

Egidius dal jí setkat se se svou rukou. Sotva ji poznala a uchopila, pak hledala opět dále.

Cizinec pokynul hlavou a hleděl neustále na ni, maje ve svých očích výraz pozorného naslouchání.

Jemná červeň, jako prosvit, zbarvila tváře nemocné.

Její druhá ruka objevila se též na přikrývce s pohybem něčeho, co se uvolňuje.

Dech sípěl...

Obě ruce hledaly — hledaly...

Egidius políbil umírající na čelo. Záchvěv se zamihotal v její brvách jako napjetí sil...

Ruce se setkaly a sevřely.

Rysy v obličejí strnuly — tělo se napjalo.

Dech vázl.

Vzdech.

Něco cizího v tichu kol...

Ruce ležely nehybně vedle sebe, pokorně se uklidnivše v nenalezení, spokojeny posléze ve své prázdnotě.

Egidius viděl jako mihou tak podivuhodně zbarvený obličej na podušce.

Ulekán se odvrátil.

A tu spozoroval starou matku, neslyšně tiše se přiblíživší, naslouchající se skloněnou hlavou...

Viděl chvění její vrásčitých rukou...

MODERNÍ REVUE

Viděl bledou jeptišku, klidnou, se soucitnými očima,
mezi oběma svými hochy, hledícími plaše bázlivými
zraky na mrtvou.

Cizince již neviděl.

Cítil se tak zesláblým, obrátil se opět k zesnulé,
sklesl na kolena, padnuv na lože, s obličejem na
schladlých a tichých rukách.

Tak zůstal ležeti.

Stará paní hladila jej po hlavě.

V druhé světnici se smálo malé děcko.

IX

Egidius seděl u zemřelé.

Děti byly z domu.

Stará paní přišla několikrát, nevyrušujíc ticha,
a opět odešla.

Hluk z venčí slyšel jako z veliké dálky...

Cizinec se dotkl jeho ramena. Téměř toho ne-
cítil.

(*Cizinec*) Vidíš-li, že je nyní ještě krásnější, než
onoho večera venku?...

Egidius nemohl ničeho odpovědět.

(*Cizinec*) Viz její ústa! Živoucí se domnívají, že
mrtví toho nechápají, — jen se podívej, rozumí-li
tomu... Ale jest jí to ještě příliš cizí. Proto jsou její
ústa tak sevřená, jako u člověka, jenž čeká v ne-
jistotě.

Jistota přijde rychle...

Rozumíš mi?

Egidius přikývl.

Ale slova ta byla mu jako prázdný zvuk.

(*Cizinec*) Jen co pozná mou matku. Pak to se-
vřeně-čekající zmizí.

MODERNÍ REVUE

Zatlačil jsi její oči?

Egidius se zachvěl jakoby bolestí.

(Oixinec) Poněvadž nemohly ještě ustat hleděti.
Brzy jich nebudeš moci již otevřít.

Otaž se někoho, kdo to zkusil, jak nerady se
mrtvé oči otvírají.

Rty ne... Ty se otevrou opět samy.

A počnou se usmívati s leskem bílých zubů
v temnotě.

Také ona se bude usmívati.

Živí se smějí hlasitě. Přesvědčují tím sebe samé,
že se smějí.

Mrtví se smějí tiše. Jsou spokojeni v klidné
jistotě.

O, kdybys je mohl viděti, ty miliony, smějící se
svůj velký, věčný, heslyšný smích v dětské jistotě!

Rozumíš mi ještě?

(Egidius) Téměř ne.

(Oixinec) Je něco mezi námi?

(Egidius) Nějaká postava.

(Oixinec) Pověz mi, kdo to je.

(Egidius) Neznám jí.

(Oixinec) Pověz tedy, jak vypadá.

(Egidius) Je temná. Nejiná než temná — a ve-
líká... Viděl jsem ji dlouho přicházeti...

(Oixinec) Odkud?

Egidiovi činilo námahu mluvíti. Jeho hlas sel-
hával.

— Nevím, odkud... Z velmi daleka...

(Oixinec) Pověz mi přece vše.

(Egidius) Kdybych mohl. Když jsi byl poprvé
zde u mne a já tě spatřil a zároveň svou matku a
své děti a...

Cizinec přikývl.

MODERNÍ REVUÉ

(*Egidius*) Tu mi bylo, jakoby se mi náhle z těsného bytí otevřela vyhlídka na nekonečnost.

Dvěře úzké cely byly náhle otevřeny: viděl jsem oceán prostoru a světla.

Den ze dne vyhledávaly mé oči roznícení tímto novým.

A tu právě přišla. Z velmi daleka.

Na obzoru jsem ji viděl... Nejprve malou, ale budící hrůzu, jako osud na jasném pozadí.

Nevěděl jsem, co to bylo. Třásl jsem se před záhadou tou... Jež se blížila... Jež vzrůstala... Jež se stávala temnější... hrozivější... jež vždy víc a více zakrývala oceán přede mnou.

Předstín splynul v mou celu, vinul se kolem mne, valil se po zdech.

Pak přišla sama, vše zatemňujíc, nebesa a obzor zakrývajíc.

Hlasy venku umkly, světlo zmizelo. Nic jsem již neviděl mimo její neviditelný obličej, nic jsem již neslyšel mimo její mlčení, plné hrozeb.

Nyní zde stojí — nemá, široká, před mým těsným bydlíštěm.

Zavírá východ úplně — tichým pohybem.

Záhyby jejího dlouhého šatu jsou piny tajemna.

Do temna se plížím, prchaje před hlubinami stínů, jež na mne hledí jako oči zpod flórů.

Nyní pro mne vše zaniklo.

Také ty jsi se stal neviditelným.

Tvůj hlas jest jako šepot v mlze.

S rukama na obličejí seděl Egidius, vzhroužen do sebe.

(*Cixinec*) Pohled na ni.

(*Egidius*) Nemohu.

(*Cixinec*) Můžeš. Neboť její oči jsou temné. Do temna můžeš hledět, ne však do světla.

MODERNÍ REVUE

Egidius již neodvětil.

(Oxánc) Temno ustoupí, jakmile do něho pohlédneš. Mysli na to, že tě světlo ještě stále čeká. Že tě čeká hlas těch, kdož tě milují. Že já tě čekám, zde — na pokraji nesměrna...

Jeho hlas zněl slaběji a slaběji.
Dozněl.

Egidius seděl ještě nehybně po celé hodiny.

Pak povstal a šel k mrtvé.

Vše bylo nyní tak tiché.

Pohlédl na zavřené oči. Bílé tváře cítil pod laskáním své ruky jako studený kámen.

Bylo mu, jakoby její ústa byla méně sevřená — jakoby její rty se trochu rozvíraly.

Ulekán spozoroval něco jako lesk zubů... vzpoučení úsměvu mrtvé...

VIKTOR DYK

TRILOGIE

vivos voco; mortuos plango...

1

Ideje velké v paskvil zvrací
tlachavý modní človiček.

Já přišel v sešlou generaci
mdlých, egoistních lidiček.

Katastrof doba nadešla vám,
je třeba bít se oddaně.

— Ty, kdož jsou mrtví, oplakávám
a živé volám do zbraně! —

MODERNÍ REVUE

Zdrobnělé vášně bez vřelosti
dnes, zítra vídíš v obzoru,
co dilletant své vleče kosti
(houpy, hou!) dolů, nahoru.
Po našem nebi mračna běží.

Jak vyhnouti se pohaně?

— Ti, kdož jsou mrtví, nechať leží,
však živé volám do zbraně! —

Diskreditována hesla všecka,
nikomu nikdo nevěří,
ohěbná páteř umělecká
shýbá se, když se sešeří.
Stáda se druží v smečky vlčí,
cynicky vyjí přes pláně.

— Ti, kdož jsou mrtví, nechať mlčí,
však živé volám do zbraně! —

II

Jsi umdlena, má nenávisti,
poznáním ubohostí všech.
Už je to hnusno tobě čisti
žurnály Moravy a Čech.
Zvěř lovit lehkou stydno lovcí,
tvůj zápal pohyne.
A neprobudíš tupých ovcí.
Nikdy ne!

Tož ničeho té chvíle nežel
a nečiň pokání.
Lež, jako hoch jsi kdysi ležel
Chlomecké na strání.
V tvé zemi vyhynuli lidé,
jsou čistší pocity.
Ty vyčkáváš, až soumrak přijde
prostorou opilý ...

MODERNÍ REVUE

III

Strnulý, příkrý dojem měk'
v melancholický popěvek.

Své hrany věci ztratily.
Nic nevzbouří . . . nic nezšílí.

Někoho škoda. Tebe ne,
jen síly darmo ztracené.

Tvé síly kamsi zakleté,
jež ztratila se v mlze té.

V západu ještě se rumění
praehistorická tušení,

legendy trochu nejisté,
nějaké květy bezlisté,

útesy skalní, v moře čníci
a s utopenci hovořící.

Říjen 1901.

APOSTROFA NEŠTĚSTÍ

Už zářijový mírní chlad
i slunce žáry polední.
Je mi, jak někdo by mi krad'
pokladů zbytky poslední.

Do rukou svojich bere je
nejasná, smutná mátoha.
V horečce poslední naděje,
hladová bytost, ubohá.

MODERNÍ REVUE

Hladová bytost. Tlumím sten
a výčitky hrot bezděčný.
A fascinován hledím jen
v zrak strhaný a horečný.

Září 1901.

REMINISCENCE

Kol tebe přejde, prostě, bez slova.
Zrak nesetká se, žár se neslije.
Nač ptal bys se, zda nitro nechová
embryo hořké pro tragedie?

Po létech třeba pouze nárazu,
by uvedl tě v stopu zašlých krisí.
Jak roušku někdo sňal by s obrazu,
ty chápeš zjev, dřív záhadný a cizí.

Bůh ví však, kam on zatím zašel as,
pouhoučká vlna, jež se ztrácí v moře.
Však jeho výraz stále v mysli máš
jak toho, který nesl tajné hoře.

Září 1901.

MODERNÍ REVUE

MILOŠ MARTEN

MIMO DOBRO A ZLO

IV

Zase byla noc.

Ale v její mocném rozesnění nebylo pro Egona úklidnosti.

Dlouhé odpoledne čekal na vpád večera, který jeho duši nesl vždy rozhodující okamžiky. Byla to pro něj jistá clairvoyance, sestupující s naklánějící se temnotou, již vonnou a tekutou oko pije, co postupně tuhne v černý, zahoustlý stín, a v níž smysly uvolněny žijí svůj život původní a nerozptýlený: velké rozsáhlé stíšení připravuje nadobyčejné, zvlášť pohnuté děje psychy. Snad proto, že teprve v odmíčení a prohloubení soumraku tak cele se cítil soustředěným na své krise, že jeho vědomí tu se lokalisovalo a upnulo bezvýminečně na ústřední bod, jimž byla osudnost toho právě momentu . . . Čekal na vpád večera v zarudlém nervosním přítmí odpoledního světla, sešeřeného hnědými jalousiemi, které jeho parprsky oslabovaly, zbavovaly bezprostřední svítivé síly. Tato červeň, roztresená a prolnavá, téměř až do porů vnikající předmětům a proložená souměrnými plochami uniknuvšího jasu, jenž vířil mikroskopickým pohybem, působila na nervy tak záhadně; bylo, jakoby oko ani jí nevnímalo, ale přece cítil ji, ssál takřka její jitrivost v čivách povolených, neschopných určitě se napnouti, jen jednozvukou mdlou vlnou rozchvívaných. Jaksi mimo něj, tĕkavé, táhly představy, nestavily se mizíce, než bylo mu lze jich se zmocniti, rozpadaly se v pouhé nespojité zákmity vytržených z celku obrazů — stav spilsti, vyšinulosti ducha, ježž nebyl schopen

MODERNÍ REVUE

ovládnouti. A vzdával se mu, jat fatalismem očekávání, tíhnoucího k noci, trýznivého očekávání, poněvadž bylo bez určité touhy i obavy... To byly dlouhé hodiny, nyní ve vzpomínce sotva uchované jako minulé skutečnost. Pak viděl světlo blednouti a stávat se nejistým, a tvrdý zážeh západu, od země odděleného, dohořívajícího mezi mračny divě rozeklanými daleko za chladným a hutným okruhem šera.

Fysická skleslost, již nitro na tělo přenášelo své zatížení, stále jej neopouštěla.

A nyní noc přišla. Egon vpustil okny proud studené tmy. Teď přijde vše... myslil, ale uvědomoval si sotva únavný chod času. Ze zatmělé scenerie jen obraz úsilného zápasu v něm se obnovoval, zarputilého, zamklého boje v hloubi organismů, jež nalehávají uvnitř se proměňovaly, rozrůstaly, uplatňovaly bas-fond svých sil: teď temná jejich bytost uvedena byla v pohyb pod zastavením vegetace sama každá, co tvar, byla jata dějem pomalého stoupání štáv, křížení, tuhnutí, a všechn ten rodivý děj on pocítoval, jeho svědek, jak rozvíjel se nepřátelský klidu, kterým se halil...

— Všim hýbe a ve všem je činný týž vztlak ke zmnožení do většího prostoru a proti němu v boji útlak, upoutávající něco... jako ve mně, řekl hlasitě.

Ale ani zde nestanul. Jako ostatní, zmizel i tento dojem.

— A ona odejde. Jistě.

Myšlenky přeskočily náhle. Šly s abnormní přesností, která je předzvěstí duchových perturbací.

— Hřešila. Řekla to sama.

Opět slyšel ji pronésti hlasem zlomeným v dutý poloton:

»Ale já věřím v boha. Protože jsem zlomena. Všickni zlomení věří«.

MODERNÍ REVUE

— Hedvábem černým ovinutá struna, jedinečně schopná udat základní ton církevních Miserere —

Zlomena. Pád, když první dala se projevit jeho revoltující vůli.

— Byla to v ní žena, vždy se vracející a zrazující muže, který stoupá k vládě? Přece: dal jí účastnit se na všem, co tvořilo jeho výši. Na všem, čím nahradil minulost, směle svrženou. V ní se přenesl celou mocí, byl on to v ní, jenž vzepřel se k životu prudce vyšlehlému.

Tedy také on, jenž v ní padl . . .

On v ní, jenž hřešil.

Hřích, hřích.

Úporné rozpínání ramen cítil, svíralo jej nesčetně prolnavých chapadel polypa, jenž v něm se rozhostoval vlhce lnoucí massou svého těla.

Rostl v záchvatu hnusu nad sebou, nade vším. Energie vzdoru teďjevila se surovým projevem puštěného těla, hrdé důvody zdály se směšnou farcí, za níž šklebila se bestialita. A chvátil jej hněv proti sobě, že stojí tak malomocně proti těmto pocitům, které byly jen spodní vlnou, kalně se rozlivší vespod a zatekající celé nitro — nad ní jasně přehlížel celý svůj stav, byl si vědom jeho nízké spontannosti, tělovosti . . .

Tento polyp rostl z něho samého, z nedostupna jeho já, kde ono je vklíněno mezi svět jiných bytostí pohotových, je si podříditi a zrušiti jeho sílu . . . směs neovládatelných vlivů, temných a nezkracených popudů, jak žil je troglodyt i křesťan, a jež se připínaly na intuice, klíčící v jeho mozku . . .

Tak drčen tělesnou bolestí, kterou působily mu pocity hnusu a odporu, a při tom vyšším jakýmsi vědomím pojímaje to vše jako nemoc jiného orga-

MODERNÍ REVUE

nismu, ale neoddělitelně spoutaného s ním, že jeho spasmaty i její zasahovala, trpěl nesnesitelně a dlouze —

Směšuje se s nocí, prosvěcoval měsíc tmy a předměty přelily se ve tvary vagní a tekuté.

V ní . . . nemoc nervů. Svědomí.

Jeho já zastiženo v ní.

Co bylo to jen?

Kde dopadl náraz?

— Snad ono »Bratře!«, které jednou jí uniklo, když světlo lampy nenadále zabloudilo na rembrandtovsky zatemnělé tělo ukřižovance . . .

— — —
Měsíc posunul se do výše a paprskem šikmo vrženým osvětil obraz ve zlatohnědém rámcí. Položil siný závoj na tvář dobrou a zmučenou, jejíž pohled se prohloubil strastí člověka, stavší se kosmickým výkřikem bolu . . .

— — —
Rozuměl.

Ulehl, oči vytřeštěny do tmy.

Oh, nesnesitelné, tíživé se prolamující prázdno —

Tak ležel dlouho.

Náhle jeho fantazie počala divoce pracovat. Šílené zjevy táhly, splétaly se, šílily tmami. Z koutů pokoje připlazily se horečnaté nestvůry, obklíčily její, zelený lesk očí všířil v jeho zrak — stojí a mlčí.

Naposled vzruch síly. Chce, celou duší chce rozbořití pekelné mystifikace, uniknouti nákaze.

Zdálo se mu, že padne úžasným vzepřením veškeré energie.

Ale — má ještě sílu. Bortí je.

Unikl . . .

— — —
Začalo sotva svítati, když se Kraus ocítil na šedivé silnici, téměř běže. V pravo zanechal žluté sta-

MODERNÍ REVUE

vení statku s okny jako oči slepců, jež by se za ním obracely.

V dále na obzoru, zcela nízko, šel se úzký pruh svítání. Úžil kruhovou, vydutou plochu černé oblohy, zahýbal se nad horským hřebenem a jeho zarůžovělý svit, pronikaje pásmem lesů jako hnědozlatým třepením, měl něco měkkého, poddajného, lehce obestřen delikátní něhou, která připomínala dívčí oko v době pohlavního šereň. Pociť: jíti bílou silnicí, bez vytknutého cíle, skoro jako do nekonečna, uklidňoval jej. Bylo mu, jakoby křehké prsty se útěšně mu kladly na rozhořelý mozek, mírnice palčivost v něm, a příjemný chlad se lil spálenými nervy.

A jedním z duševních paralogismů, jimiž dána je neočekávanost stavů, ztratila se vzpomínka na noc a její hrůzu z paměti. Nebylo jí už a život šel tak klidně svou dráhou, jakoby nikdy nebyl vyšinut...

Kolem svítalo bělostí vstalého slunce, rostliny zahalily se v melancholický nádech a vůně se uvolňovaly. Místo stínové neurčitosti linie štíhlé a jemné elasticky se lomily v modři.

V horském sedle noc vzdalovala se s gestem pomsty. —

V

Helena připravovala odjezd. Nebylo mezi ní a Egonem o tom slovo od onoho dne; zdálo se téměř, že ani nepomýšlejí, nepřipravují se na nutné ukončení své krise. Ale bylo to tak nesporně jisté a doléhalo na oba tíhou nevyhnutelného určení, že pod zdánlivostí zapomenutí vskutku byli čekání samo, na nic neupjati než na den, který přinese konec definitivní bez odvolání. Chvilu, v nichž se stýkali, nesly jim

MODERNÍ REVUE

těžká ticha, porušovaná jen vynucenými hovory, jež samy rychle zanikaly, poněvadž žádný neměl spontannosti slov. Helenina churavost s návštěvami lékaře, jenž považoval za nutné konstatovati příznaky nervosy a zcela souhlasil, že je zapotřebí rozptýliti se v cizině, na cestách — hra mlčky ujednaná, aby maskovala pravé příčiny — dala záminku, sděliti Kláře, co se připravuje. I na ni mělo tíživé ovzduší, nyní zde dýchané, své vlivy. Její chvíle s Egonem jimi trpěly, napjetí úsilně utajované občas projevovalo se momenty, kdy cítila se vyssávánu, žhoubně zasahovánu pochmurnou náladou, v níž jejich dny tonuly jako v mlze. —

Až nadešel poslední den.

Z okna své pracovny vyhlížel Egon na prospekt luk mezi domem a řekou. Široko prostíraly se, zality neviděným sluncem, které hrozily pohltiti stoupající mraky svou temnicí spoustou, a z jejich do žluta rozsvícené nebo ve stínu na lehce modravý nádech zjemněně zeleně kvetly bleděřialové ocúny, jichž kytice na jeho stole vadla v miniaturní vase praerafaelisticky vzdušných, protažených, vzdušných linií. Nad churavou bledostí stvolu sporými záhyby pětistého slabě, se prohýbajícího okvětí rozevírajíce otrávenou, hořkou žluť prášníků, tyto květy měly hudebnost pomalého umírání, byly tak vzdáleny tvrdosti, nepokryté a prudké vegetace, která jiné květy mu činila mnohdy odpornými . . . že i při nejsilnější idiosynkrasi, když vše živoucí, ssavé, hýbající se v něm probouzelo vlnu hnusu a nenávisti, přec jen snesl na ně pohled, dokonce celé hodiny miloval vnímati jejich bledou krásu . . .

Venku na louce procházely se Klára s Helenou.

— Tedy vskutku odjedeš?

JAN ŠIR

MODERNÍ REVUE

— Je to nutné. Egon souhlasí, že musíme poslechnouti lékaře. Víš přece, co se děje se mnou v této době.

— Víím, že trpíš . . .

— Ano, trpím velice, ani nemůžeš pochopiti.

Stanula a dlouze se zahleděla do Kláříny tváře.

— Vlastně bych ráda s tebou . . .

Nevýslovný úsměch přešel v pohledu Heleny.

— Ne, to je nemožné. Cestovati s nemocnou . . . sotva jsi unikla ze stejného ovzduší doma, kde přece ještě zbývá dosti osvěžujícího pro tebe — A pak, nemám přesných dispoic. Bude to taková toulka, která skončí v nejlepším případě někde v zapadlém koutě, neprotáhne-li se vůbec až do zimy. Ostatně napiši ti, až někde zastavím. Snad mne navštívíš, stanu-li se do té doby aspoň snesitelnou . . .

Klára cítila němý stesk, omamována narkosami květů, které počínaly již vadnouti. Bylo to patrné ze zaostřené intensity vůní, jež vystřelovaly prudce ve smrtelném vysávání energie, i ze zchřadlých obrysů dokvétajících kalichů v zeleni bledě podbarvené — a z jistého uvolnění v přírodě, jakoby síly vzrostné byly se vyšinuly z dráhy určených formací a tékaly beztěžištně, planě usilující nalézt nevyžilou látku, v níž by se uplatnily. — Vzpomenula na starý dům, který ji čekal, sešedlý věkem a tichem, kde nebyla než echa osamělých kroků, a na její mládí se upínaly dny nervosou zesláblé její matky. Prchala odtud, neboť to ovzduší na ni rozšiřovalo svou malátnost, a nyní, po půlroce vzdálenosti, zdál se jí nemožným návrat na místo, kde nic nechtělo sdíleti teplo a vzrušivost její temperamentu . . .

— Uvěříš? Jsem tolik cizí doma, nic ke mně nemluví . . . je mi, jakoby jejich vrásky obviňovaly mé mládí a vycítaly každý projev života. A má chuť k žití

MODERNÍ REVUE

se tím ostří, prchám do lesů, víš, do našich hlubokých boří, tam bloudím, těkám docela volně, nebo ze samé prudké touhy žít trhám z keřů listí a rozdrucuji je v prstech, abych si opatřila hořkou vůni jeho šťavy...

Kraus, stále u okna, zajat sledoval zjevy obou žen, a v pohnutí okamžiku zdály se mu tu pojiti v jediný nesmrtelný typ: Milenky, jež by poskytla maximum rozkoše — v jednu ženu, spojující všechny rozněty, všechny nejžiravější i nejjemnější možnosti vášně... jeho krev hořela vůči tomuto fantomu, proudila prudce, rozpatujíc se horečkou... Sledem nejextrémnějších pocitů, jichž nebylo lze rozlišiti — byly současně slovem a hudbou, barvou, vůní a Plamenem — žhavé skutečnosti nabýval fantom, prostupoval jej vírnou změti tonů, ta rozstupovala se, tlumila, naposled zahořela v rozzáření jednoho kovového slunce, a něco neslyšné v hloubi se pohružovalo, nezměrně, jako pohlčení vod v prohlodaných vápencových skalách, a jen prchavá, zétherisovaná rozchvělost zbývala, šířila se rozpínavě...

Pak exaltace přešla. V málo vteřinách, jak ironicky řekl mu čas —

Vzdalovaly se proběhávající stezkou.

Jak byly přec různé, i v intimním sblížení, tak úzkém, že lámavé záhyby šatu se zasahovaly a splývaly ve stejné liniové chvění! A vystoupil před ním naze osud, jak mimo něj se uskutečňoval a jak bylo mu jej přijati bez protestu a odvolání —

Čekal ji.

Přijde, a než se vzdálí, bude vše skončeno.

Vše.

Konstatoval dvojitý pocit: uspokojení a chvívé obavy.

MODERNÍ REVUE

Chodil automaticky pokojem. Dvě zdlouhavé hodiny. Pak usedl znaven.

Mrtvá chvíle.

... dvěře se otevřely a Helena vešla.

Nehnutě na ni hleděl, jak stanula, zraky upřeny k zemi. Fialová plocha ocúnového pole zastírela celý prostor okna. Neúprosně, ostře šly úsečné rázy hodin.

— Jdu, řekla konečně (Pokojem plaval potlačený vzlyk.)

— Jdeš ... na vždy ...

Bylo brutální, co řekl, tak suše a nelítostně. Cítil to. Ale bylo to přec jen slovo pro její leptavou bázeň — Shroutil se v sebe, že sám trpěl vlastní krutostí. Ale neměl hlasu, odvolati. Fialová záplava temněla, rozložila svůj dráždivý přísvit po stěnách, stropě i po podlaze, trhána rudými zážehy. Helena byla obetkána tou rudou světlostí. Křeč ji lámala, rty zkrivily se a trhala se z nich spousta slov blasfemických, hystericky vyřázených.

— Ne, ne ... Miluji tě, Egone, miluji tě ... zuřivě, rouhavě ... Všem na vzdory, bohu, duši, svědomí ... na vzdory! Všecka hořím spalnou touhou po tobě. Mé tělo hoří a hlava se mi roztrhne ... Hleď, vyrvu si vlas a rozhodím ho do větru ... na pokání. Ale chci býtí tvou, zase tvou! Horečka rozmělnuje mé kosti ... bůh ... není, řekni, že není, Egone, jako říkal's tehdy ... viš ... Všecky růže se na mne rozsypany. Budu zase tvou. Neodejdu ... nemusím ... kde je moc rozkázat mi? Zůstanu ... opři mne svým ramenem, opři ...

Ale v něm rozhostila se resignace. Jako paralytik trval bez pohybu.

Sbírala se s obtíží.

Byl konec.

MODERNÍ REVUE

Šla. Beze slova. Ale v Egonovi vzkřiklo něco: zločinný!

Přecházel zase. Od okna ke dveřím a zpět. V ovzduší rozlila se fialová barva. Vyčítavě pohybovaly očúny květy, s prášníkú odlučoval se žlutý pel a velký, šedý motýl usedl na kytici, opile vlétnuv.

Kraus... byl by chtěl vzkřiknout neartikulovaným skřekem zvířete, udeřit do prázdna, světlem zahnat vyčítavou fialovou mlhu a rozdrtit příšerného motýla... Ale stále jen chodil a chodil. —

VI

Když si Egon nazítří uvědomil, že Helena je vzdálena a vše u konce, jalo ho širé uvolnění rekonvalescence.

Jedinou vzpomínkou bylo:

V dešti na dvoře strožil robustní kočí vůz. Po srsti a hřívou koní stékaly siné krůpěje, jimi hlazený lesk měnil se v šeré, blátivé slepení srsti a spřežení bylo velmi nepokojno. Potom vyšla Helena v průvodu staré služky, vstoupila, a kočár suše odrachotil po dlažbě.

Nic více.

Vlákna, jimiž proudil život a jež zdála se povolati, smršťovati se přepjetím, cítil pružně se rozchvívati teplou výzvou žít, přivést k platnosti exquisní dary vnímavosti, jež neměly už býti původem útrap a vysílení, ale orgánem povýšeného chutnání života, realita i sny měly dopomoci k rozkošem, nově otevřeným a zostřeným. Nával touhy jím stoupal. A hledaje co nejmocnější echo svého vznícení, v potřebě omamujícího přílivu dojmů, uchýlil se Kraus do skleníku, kde ve vlačných vanech tryskaly barvy tropických vegetací, rudožhavých, vášnivě rozpuklých kaktů, skvrnitých pelargoní, orchidejí purpurových a

MODERNÍ REVUE

blouznivých, jiných a jiných, které zde nezkrotně vyžehaly barvy svých ploch a stínů, uměle utvořené křížením míz, vyrůstající ze záplavy zeleně všech nuancí, od měkké, lenivě vybledlé banánových trsů po melancholickou palmových listů a sytou, rozčilující dlánitých auriculí — stanul před skupinou raffinovaně znestvůrněných květů bez vůně a spojujících barvy smíšené a neurčitelné, na nichž srážela se rosa Jako spílý zde bloudil a děsil zahradníka, nezvyklého jeho přítomnosti, nejparadoxnějšími rozkazy. Byl by, v roznícení chvíle, chtěl zde zaniknouti, roztanouti se v dojmec, ale zeslabený organism již počal se vzpírati, ve spáncích pocífoval bolestný tlak a oči pálily. Vrátil se do pokoje celý zmořen. Sáhnuł po první knize, která se naskytlá. Zkusil čísti těžkopádnou kapitolu jakési sociologie, ale pojmy mu unikaly. Mdloba ho zachvacovala. Nejprve jakýmsi bezvědomím, v němž ztrácel určitost představ. Jakoby zapadl v přelévání matných skvrn, směšujících se a prolínajících. Do nich vstupovalo temno, hltalo je, odbarvovalo, až zbývaly jen jednotlivé rychle vyšlehující a zanikající záblesky oranžových a rudých kmitů. A pak již nic, jen temno. Upadl v polosen, jímž vše se stévalo, ale v němž sebevědomí zůstalo jasným —

— — —
Probudil jej sluha se vzkazem Kláry. Bylo třeba opatřiti i její odjezd.

Myslil nyní už zcela jasně. Ovšem — nemůže zde přece zůstať bez své přítelkyně. Nutno zachovati formu.

Při stole byl chladný a ironický. Dal rozkazy dle jejího přání a bylo patrnó, že velmi se stará o její odjezd.

— Ostatně, sám asi také již dlouho nezůstanu. Dostavuje se mi potřeba města, cítím to. Potřeba civili-

MODERNÍ REVUE

sovaného ovzduší. Ano — doufám, že se setkáme v zimní saisoně?

— Nevím vskutku. Nemám na koho se obrátit, po odjezdu Hely. A pak . . . saisona. Netoužím po takové miniatuře velkoměsta. Divím se, jak může vás přitahovati.

— Saisoná? Ne vlastně. Ti lidé a jejich jednání — jsou mi náramně lhostejní. Nudí, lépe: dráždí k smíchu. Ale . . . jedná se o takovou bezdůvodnou nutnost, cítiti kolem sebe atmosféru života docela určeného, ujetých kolejí. A pak, jistá pohyblivost, rychlé tempo života . . .

Když osaměli, jeho nálada rychle se proměnila. Byl svírán něčím, stal se nejistým. Usiloval se udržeti.

— Zajímavá zpráva. Zнала jste Tannova? Pamatu-jete se snad, ukázal jsem vám jeho verše, vzácnou knihu, určenou výhradně přátelům, taková nervosní lyrika churavého, jakým byl. Jako nahé maso, jehož se dotýkají. Nuže, zastřelil se v Drážďanech, kam se uchýlil, poněvadž . . . stal se nemožným zde . . .

Hledal nový předmět řeči. Ale zdálo se, že Klára mu nenaslouchá. Okna tohoto pokoje rozevírala řekou ukončený prospekt zamodralé roviny s břízami, kolem jejichž bílých, pružných pňů zvolna slétalo svrasklé, žluté listí. Běl kůry, zarudlá hněd korun a sporé zbytky zeleně splývaly, staveny mlhami v jemný a jiskřivý nádech mdlého zlata, bohatý stíny a lesky. Tam jakoby utkvěla okem, v přetékaní par a ve stuhovitém vinutí mlh trhaných větrem. Její pohled se prohluboval, zastíral. A když náhle se obrátila, postřehoval v něm oscillaci vroucího jiskření.

A neočekávaně otázala se:

— Přijdete?

Pak, na odchodu již:

— Zavolám vás.

MODERNÍ REVUE

Jasná vlna se v něm zvedla, ale hned zase umdlel.

— Ano, ano

Rozloučil se s klidem, jehož konvenčnost maskovala jeho únavu, neschopnou nepokoje ani touhy.

pokračování

KAREL TOMAN

PODZIM

Večery kouzelné! V mhách stříbrných
měsíčních paprsků se tává sních
a mlýny hrají pod stráněmi.

Dumavá práce zelenavých kol
si zpívá šerem! — Proč ten stesk a bol
mou duši chyt' a tlačí k zemi?

I na mých polích praskal zlatý klas
a za polední slunce třpyt se trás'
a tančil po vlnách mých polí.

A pro mé zrno mlýny nehrají.
Strništěm illusi si hvízdají
výsměšné větry. A to bolí.

ROMANTICKÁ HISTORIE

To bylo někde dole na Šumavě.
Den zabil jsem v hrách s divoškou tou snědou
a večer v hotelu při černé kávě
jsem snil a kouřil. Rusý vlas, tvář bledou
jsem cítil v duši, jak ji propaluje

MODERNÍ REVUE

pár hnědých očí. Krásných v zadívání,
oddaných očí pár. A nevím ani,
jak přišla, u mne stojí z nenadání
divoška snědá, zrakem zabodnuta
do mojih očí. Přísná, nepohnutá
a mlčenlivá, ta, jež se vždy směla.
A moji ruku lehce do svých vzala,
šeptajíc tiše: Miláčku — a vedla,
mé kroky v noc.

Stál měsíc nad jezerem
a my též stanuli. Na zkácený kmen sedla
a její hlas vibroval zlatým šerem:
»Dnes musím zemřít. Neboť nezemřel
ten, jenž měl být už mrtev. Bez přísah
jsem byla jeho, bral a dával, žel,
jen to dát nemoh', po čem sen můj práh':
milovat toho, který sílu měl
illusi krásy smrti život dát.
Zbaběle přišel dnes a prosí. Snad
cos ještě žije mezi mnou a jím,
pleč je mi cizí už. Jsem unavena
a spát se chce. Je trochu divno, vím,
že mluví s tebou takhle cizí žena.
Ty miluješ též illusi — buď zdráv.
Buď s bohem, drahý.«

Ráno odjela
bez rozloučení. Třicet moralistních hlav
kývalo seriosně. — Pokoj s ní.

MODERNÍ REVUE

VZPOMÍNKA

— F. Haišmanovi —

Ve vzduchu třás' se sametový třpyt
a po zemi hra stínů
a my zasedli zlaté víno pít
u otců kapucínů.

Den hříšně kvet' a smál se askesi
až ve klášterní ticho
a páter Němec vzdychal: „Poesie!“,
šňupal a hladil břicho.

Řím, Wiklef, Hus a přísní papeži
ustoupili brzy vínu.
(Nu, na morálce málo záleží
u otců kapucínů.)

A páter Wolfgang šeptal o ženách
famosní historie.
Já ovšem cítil v tváři horký nach,
což oficielní je.

Můj vlasatý druh reformoval svět
(v tom dynamit hrál roli)
a kácel trůny. Páter Wolfgang bled':
„Svět potřebuje soli.“

Den hříšně kvet' a já měl v duši sen
o šeru černých lesů.
Tím šerem bloudit tich a nevzrušen,
tím šerem černých lesů!

Divoké máky žhnuly v mojích snech
a něha plavých klasů.
A já chtěl dřímat v zlatých plamenech,
v plamenech zlatých vlasů.

MODERNÍ REVUE

REMY DE GOURMONT

MORÁLKA LÁSKY

Právo lékařského zákonodárství pro upravení lásky mohlo by býti velice rozsáhlé; neboť jakých fantastických myšlenek nevnukla sociální užitečnost Lykurgům? Schopenhauer navrhoval vykleštění za trest vinníků. Nic není vědecktějším. Lékaři by je vnutili nejen zločincům samotným, ale všem dědičně zatíženým: radikální prostředek, jak potlačit v několika generacích přenosné diathese. Vizte voly sociální pastviny: co s nimi učiní, až ztloustnou? Ale otázka ta se dosud neklade. Jedná se jediné o to, aby se »ve jmenusoudobé užitečnosti, která je soudobou morálkou«, omezila láska na manželské akty, aby se konečně přivedl k vládě mosaický zákon, jehož veškerých sladkostí lidé dosud neznají. Utopista, dokončiv toto originální úsilí, se zarazí a je v pochybnostech; ne o sobě samém, ale o možnosti uskutečnití svůj ideál. Tato slabost nás olupuje o pikantní úvahy o přítomném stavu mravů a také o lidské přirozenosti. Tomu se napomůže. Utopista je velmi dobře známý typ, jež možno z paměti rozebrati.

Jsou dva spůsoby žití: v sensacích a v abstrakcích. Utopista, i vědec, i znamenitý pozorovatel drobných faktů zanechává, jakmile chce své myšlenky generalisovati, všeho styku se skutečností. Vidí-li na příklad, že prostituce zuří v moderní společnosti, usuzuje okamžitě: prostituce je sociální fakt a spojena s jistou formou společnosti. Sestrojte společnost, v níž by se všechny dívky vdaly v osmnácti letech, a nebude tam prostitutek. Tento způsob usuzování nepostrádá elegance. Ale kdybychom naznačili, že prostituce je lidský fakt nejprve a pak teprve sociální fakt, dospěli

MODERNÍ REVUĚ

bychom bezpochyby analogickými dedukcemi k důkazu, že všechny společnosti, byť i byly uspořádány podle nejbedlivějších výmyslů, budou mít prostitutky, a všechny též v počtu přibližně stejném. Prostituce změní svou sociální formu podle formy společnosti, ale nezmění nic než formu. Žádné zákony nezabrání tlachavé ženě, aby mluvila, ani vilné ženě, aby vyhledávala milence. Mohlo by se namítnouti, že prostitutky neprovozují lásky z rozkoše; ne po celou dobu, co ji provozují, a ne při způsobech, které jsou pro ně praměno příjemné; ale na počátku své dráhy byla téměř každá prostitutka obětí svého temperamentu, svých neřestných chťičů, své záliby pro samce. Jakým kouzlem změní utopisté způsob reakcí v nervovém systému? Nehraji-li si pouze nevinně slovy (jakž myslím), uznají alespoň, je to ostatně míněním p. Féreho, — že netvoří prostituci mzda, ale promiskuita. Nuže, v čem zamezí manželství, použité při všech párech, nepřikládáme-li mu ovšem tajuplné hodnoty svátosti, opravdové promiskuitě? Má manželství, třeba i civilní, snad na venerické nemoce účinekstoly svatého Huberta? Snad se dokonce domnívají utopisté, že v jejich utopii bude manželství respektováno? To by záviselo na přísnosti zákona. Ale Germáni trestali cizoložstvo smrtí a měli příležitost trest ten vykonávat. Mnohdy i zbabělí lidé raději snesou smrt než jisté smutky: v ráji zákonodárců lásky by bylo mnoho sebevražď.

III

Jaká je morálka lásky?

Ta neexistuje mimo zákony a zvyky společenské, a zákoníky mají, aby byly moudré, býti jenom jejich uspořádáním; ale ve všech civilisovaných zemích

MODERNÍ REVUE

splývá sociální obyčej v tom, v čem se dotýká sexuelních projevů, s absolutní svobodou. Tento výraz, civilisované země, je snad podmíněčný: nemá-li nyní platnosti, ježto žijeme pode jhem morálky, nepřátelské instinktům naší rasy, obrátíme se, abychom mu porozuměli, k slavné periodě římského císařství, k stáletím, tupeným křesťanskými demagogy, aneb do Italie Quattrocenta nebo do Francie Františka I. Láska, i ve svých veřejných projevech, náleží do soukromé oblasti; má všechna práva právě proto, že je pud, pud par excellence*. To uznávají implicity i vědečtí moralisté, nazývajíce takto své spisy. Jak marno je tisknouti pod titulem »sexuelní pud« hrozby proti životu, proti prostředkům, které volí dle své libovůle věčný život, aby se dále udržel! Odvážiti se říci pudu, že se mýlí, tof pretense rozumu, ale pramálo rozumná; rozum je tu pouze divákem, jenž čítá a zapisuje úkony, v jichž pochopení mu jeho podstata sama brání. Lid, ano lid devatenáclého (nebo dvacátého) století, jenž se diví zatemněním a tleská jich »úspěchu«,** není bez víry, že věda má nějaký vliv na pěkné zařízení jevu toho. Naše dekrety proti životnímu pudu mohly by velmi dobře působiti vědeckému davu illusi, ale ne opravdovým pozorovatelům, jichž moudrost nechce překročit úkolu, tak již obtížného.

Nicméně lze dosíci deviací. Oddělíme-li pohlaví a nakupíme-li je do uzavřených míst v době prvního pohlavního rozpuku, dosáhneme docela jistě sodomie a saphismu. Již Římané pěstovali tyto sklonnosti

* Každý zná verše Baudelairovy proti těm, kdož chtějí »s věcmi lásky směřovati počestnost«. Verše ty jsou parafrazi odvážného výroku Tullie Meursiovy (*Colloquium VII. Pescennii*): »Honestatem qui quaerit in voluptate, tenebras et quaerit in luce. Libidini nihil inhonestum . . .«

** Zprávy ze Španělska nám to potvrdily.

MODEBNÍ REVUE

v kláštěrech Vestálek a kolegích Gallů; my jsme jejich zařízení zvláštním způsobem zdokonalili svými internáty. Jest jisto, že osoba, jež volí trávit svůj život výlučně s osobami svého vlastního pohlaví, projevuje tím již zvláštní sklonnosti, jež nutno respektovati, ale je snad úlohou státu. podporovati a dokonce se přičiňovati, aby tyto sklonnosti vzpučely, a jsou při rozumu oni moralisté, kteří žádají, neuváživše snad důsledků svých přání, úpravy, které by nutně vedly k těmž výsledku?

Všechno omezení svobody lásky je poskytnutou ochranou neřesti. Zarazíme-li nějakou řeku, přeteče z břehů; potlačíme-li nějakou vášně, vyšine se z kolejí. Buffon měl kolčavu, jež se ukájela na vycpané samičce, jsouc zbavena živé společnosti. Nezdržíme se déle u tohoto předmětu, obávajíce se, že by nám bylo dokazovati, že sociální ústředí, která dávají na jevo největší přisnost mravů, jsou právě nejvíce hubena buď perversemi, nebo, což je mnohem častější, tím, čemu theologové říkají mírně *mollities*. Bude přiměřenějším vyšetřiti, odkud prýští ta zuřivost moderního moralismu proti lásce, a především, neboť není odrazem veřejného citění ve věci té, k jaké prvotní příčině tohoto dnešního stavu možno odkázati.

Pro církevní otce neexistoval střední stav mezi panenskostí a zhýralostí; a manželství je pouze *remedium amoris*, povolené dobrotou boží lidské hanebnosti. Svätý Pavel mluví o lásce s tímže materialistickým opovržením jako Spinoza. Tito dva slavní Židé mají stejnou duši. »Amor est titillatio quaedam concomitante idea causæ externæ«, praví Spinoza. Sv. Pavel naznačil předem filtr proti tomuto chťící, totiž manželství. Připouští je pouze jako protijed proti bezuzdnosti; proti zhýralosti, *διὰ δε τῆς πορνείας*, slovo, jež církevní latina výrazem *fornicatio* tlumočí jenom dvoj-

MODERNÍ REVUE

smyslným způsobem. *Πορνεία* zahrnuje v sobě naopak ideu prostituce a celkem by se jeho povzbuzující rada přeložila po prostu: ožeňte se; to je lepší, než choditi k veřejným holkám. Na základě tohoto slova by bývala založena nová rodina, kdyby nebylo slovní bohatství pohanského katolicismu dovedlo obklopiti smyslnými frásemi brutální slovo židovského apoštola; církev nahradila ideu *πορνεία* hudbou ložnice z Písni písní. Ale mystičtí moralisté komentovali o závod svatého Pavla, jehož opovržení pro dílo života se jim podařilo ještě zveličiti. Ten tkadlec stanů z velbloudí vlny, jenž neměl žádné průpravy k literární práci a bohoslužebnictví, není vždy příliš přesný. Kdož nebyl překvapen přirovnáním, jehož užívá, aby tupil sexuální raffinovanosti, nazývá je výkony *more bestiarum*, kdežto vlastností zvířat je právě to, že žádají od koplance pouze rychlé ukojení nevědomého chtíče. Inverse pudu jsou u zvířat na svobodě řídké, a teprve za našich dnů byly pozorovány.* Apoštol tedy použil pouze hrubého loci comunis, který nemá ani té zásluhy, že by obsahoval starou vypozerovanou pravdu. Kolikrátě však byl výrok ten opakován těmi, kdož se tváří, jakoby věřili, že lidské vynálezy v oblasti rozkoše jsou opovržení hodné! Otevřenost svatého Pavla, zastřená arrogantním tónem jeho komentátorů, měla alespoň ten šťastný výsledek, že se zatracovaly sexuální výkony v jejich celku, ale ne v některých podrobnostech pouze. Pravidlem mystiků je buď vše nebo nic; opovrhují distinkcemi, v nichž si později libovali kasuisté v oněch zajímavých pojednáních, v nichž dokazují vedle nedostatku všeho vkusu řádné znalosti, čerpané, ač ne vždy, z pramenů skutečnosti. Z tohoto opovržení vyplynula jistá nevázanost mravů. Mnoho

* O předmětu tom je zajímavá kapitola v díle p. Férého.

MODERNÍ REVUE

požitků bylo dovoleno těm, kdož se nezřekli světského života; středověká literatura svědčí o této volnosti při sociálních stycích. Od XII století je náboženství pouhou formální tradicí, jejíž vliv na sensibilitu se rovná nulle; a intelligence sama uvolňuje se od theologických pout, což by bylo obecně známo, kdyby se byla sebrala s větší péčí přiznání nevěry, jež nejsou řídká ani u básníků, ani u scholastických filosofů. Láska se neomezuje žádným předsudkem a sleduje svou touhu, důvěřujíc v neškodnost sexuelných styků.

Zde dospíváme k delikátnímu bodu, o němž nebylo nikdy pojednáno a o němž jest ostatně choulostivo pojednávat: k vlivu příjice na morálku lásky.

Stav lidstva v Evropě od předhistorických dob až po prvá léta XVI století odpovídá tomu, co bychom nazvali allegorickým výrazem nevinnosti světa; od Krištofa Kolumba datuje se éra hřichu. Pomyslete si společnost, v níž láska, ať se koná za jakékoli náhodné okolnosti, nemá nikdy vážných chorobných následků; v níž nejhlubší pocely nepřivozují více fyzických nebezpečí než mateřské polibky nebo projevy přátelství; bude se lišiti od naší společnosti tolik, že je nám obtížno představit si ji, neboť tělesné chťiče se v ní volně projevují podle své přirozené síly, bez bázně a beze studu. Slovo *pudor* nemá naprosto téhož významu v latině a v našich moderních řečech; tam vyjadřuje čest, slušnost, důstojnost; zde bázeň, strach před rozkošemi květu, snad otráveného. Před příjicí je polibek na ústa pozdravem; vymizí při chorobě sliznic: ženy nastavují čelo, nekali-li tělesná vášeň jejich vůli; pak se obě pohlaví ještě trochu oddělí: stačí pokyn hlavou nebo se nastaví ruka, již nutno se co nejlépeji dotknouti, nebo stačí jenom rukavice, jež se nedůvěřivě stisknou. Příjice zničila ne lásku, která je silnější než smrt, ježto je životem, ale se-

JAN SIR

MODERNÍ REVUE

sexuální bratrství. Od objevení Ameriky rozhostil se mezi mužem a ženou strach před peklem; čeho dosáhla nejpřísnější náboženství jenom na krátký čas, vykonal jedovatý kvas: a rty se oddělily.

Příjící by dějepisci, kteří by chtěli napsati historii morálky lásky, tuto spojily s hygienou. Vznikl zřejmě veliký zmatek v mravech:

Obstupuit gens Europae ritusque sacrorum
Contagemque alio non usquam tempore visam,

praví Fracastor, jenž viděl očima lékaře a básníka první hrůzy nové choroby. »Obstupuit gens«; nastal všeobecný úděs; lidé se domnívali, že nadešel konec lásky a konec světa.

Bylo nutno, aby si člověk zachoval ne své ctnosti, ale zdraví, vzdáti se toho, co vědečtí moralisté zovou dosti správně promiskuitou: strach před bezprostřední a zřejmou fysickou bolestí spůsobil mezi oběma pohlavíma rozluky, která přetrvala i období nejprudšího řádění choroby. Evangelická reakce dokonala dílo přijice a evropské společnosti byly nyní v tak nových životních podmínkách, že jim bylo třeba nové morálky. Starý protiklad mezi panictvím a prostopášností, založený na pojetích čistě theologických, zmizel; ježto se stával každý sexuální akt nebezpečným a panictví bylo také neméně nebezpečné svými negativními následky, bylo nutno nalézt nějakou střední cestu. Sociální pud našel v souhlasu, a to dříve — je spravedlivě to uznati —, s budoucími závěry hygieniků tuto střední cestu v manželství, jež najednou bylo ctěno po třech staletích posměchu. To neutišilo vření špatných mravů; ale nebezpečí, jemuž se člověk vydával, zbavilo hodnoty svobodu, jež tvořila jejich vřnadu. Reservovanost dívek se stala krajní; naučily se nevědomky měniti v cudné upejpání mimiku strachu;

MODERNÍ REVUE

ponenáhlu se samy klamaly o příčině své ctnosti, zapomenuvše jí, a pak nadešel okamžik, kdy cudnost žen byla prostomyslně přisuzována buď vlivu náboženství nebo nějakému skrytému božstvu, bůh ví, jaké sentimentální raffinovanosti.

Původní příčina nové sexuální morálky působí stále bez našeho vědomí. Z administrativní tradice podporují se musea s voskovými figurami, které předvádějí následky promiskuity; obsáhlá literatura o tomto předmětu se prodává, schvalovaná těmi, kdož pronásledují tak urputně smyslné obrázky. Příjice učinila div, že se lidská postava, krásná svojí úplnou nahotou, ztracuje, poněvadž rozněcuje lásku a poněvadž se láska pokládá za nebezpečnou.

Tento způsob nazírání by byl hájitelný, kdyby se nevolala při otázce té brutální moc zákonů, aby zakročila; kdyby se slovo samo snažilo přemlouvati k morálce, kterou by její užitečnost chránila před posměchem a ironií. Bývalá nevázanost před příjicí nebude lidem vrácena nyní a po dlouhá staletí, zanikne-li vůbec vyčerpaností kdy choroba, jež stvořila sexuální nedůvěru. Ale nechť je každému volno hráti si s ohněm; k opatrnosti se radí, ale nemá se k ní donucovati.

Z toho, že morálka lásky má polou náboženský a polou lékařský původ, neplyne, že bychom se měli, pojednávajíce o ní, omeziti na úvahy buď theologické nebo farmaceutické. I případy neobyčejné závažnosti jsou pouhé případy. Nutno mluviti o lásce, jakoby vládl ještě zlatý věk, zabývati se jenom její podstatou a nestanouti u povrchních a přechodných jevů. V lidských společnostech je málo absolutného; téměř vše se v nich může modifikovati právě mimo styky pohlaví. Tady nalezáme samo srdce života, jeho příčinu a jeho konec, zapletené v sebe jako nerozřešitelné tajné písmo. Život se udržuje aktem samým, jenž je

MODERNÍ REVUE

cílem života. To je absurdní pro rozum, jenž by byl nucen pozorovati tu účinek identický s příčinou, jež jej působí, a stejně mocný jako ona; nemá se vůbec vměšovati. Ne, že by to bylo nad jeho síly; ale může-li si vymýšleti zákony, jež by řídily projevy lásky, a užívati jich po nějakou dobu, jsou tyto zákony ovšem méně dobrými než přirozené zákony. Třeba mítí také na zřeteli, že za přirozené zákony není člověk zodpovědným, jakmile je poslouchá jako malé dítě; ale zákony, jež sám vyhlašuje, padnou kdysi nejenom na jeho tělo, ale i na jeho inteligenci. Neboť vše se navzájem udržuje a intelektuelní volnost je zajisté připoutána k svobodě sensací. Kdo nedovede všeho procítit, nemůže nic pochopit. Literatura, umění, filosofie i věda a všechny lidské konny, při nichž je třeba intelligence, jsou závislé na sensibilitě. Fantasie Lykurgovy stály Spartu její inteligenci; muži tam byli hezcí jako závodní koni a ženy tam chodily nahé, zahaleny jediné do své stupidnosti; Athény kurtisán a svobodné lásky daly modernímu světu jeho intelektuelní vědomí.

Paříž, červenec 1900.

Posmrtná výstava děl Otakara Lebedy.

Dá se, tuším, zcela dobře říci, že by stačilo krajinářství samo charakterisovati základní i nejdůležitější vedlejší proudy v malířském umění po romantice. A dá se také říci, že žádných obrazů nevyvrábí se v nové době tolik, jako děl krajinářských. První taktum svědčí pro to, že mistři všech generací po romantické době viděli v krajině nejen vážný a obtížný problém, nýbrž také zvláště vhodný sujet pro uměleckou reprodukci charakteristických citů a nálad soudobé své generace, a byli všichni v pokušení právě v tomto tak citlivém a obtížném oboru dokázati, co umějí, zkusiti svou silu. Znamenala-li však pro mistry krajina problém tím obtížnější, čím častěji řešený, a krásný proto, že v jeho mezích lze symbolicky ztělesniti citové tendence doby, znamenala pro průměrné talenty a talentičky obor nejpohodlnější, nejméně namáhavý a zároveň i velmi výnosný.

Průměrný umělec vidí v krajinářství obor, v němž lze nejsnáze řešiti technické problémy, v němž lze experimentovati, aniž třeba míti prozíravé geniálnosti ducha, jenž ukazuje do budoucnosti. Piplá se s malými problémky světla, barvy a štrichu, nic nechce kromě toho a nemyslí nic, spokojuje se s málem. Ví, že jeho zákazník nečiní také větších požadavků. Spořádaný měšťan, kupující obrazy, ukáží v takových krajinách umělecké své potřeby. A tím právě se stává krajinářství tak milým hodným výtvarníkům i občanům a zároveň oborem, jenž dráždí — mistry, kteří právě na tomto poli nejvšednějším hledají vítězstv.

MODERNÍ REVUE

Nazíráme-li na krajinářský problém vážně, prohlédneme-li, mnoho-li umělecké individuality vyžaduje, má-li vzniknouti Dílo pochopíme, jak vysoko stojí opravdová díla mistrů, jaké kvantum energie a umělecké potence je v nich uloženo. *Umělec-krajinář* podniká ve svém díle trochu více než vnější zápas s nějakým světelným problémem, vyličuje v něm něco více než sensaci svého oka a dokumentuje něco více než obratnost svého štětce. Umělec-krajinář vydává se na cestu za dobrodružstvími mnohem hlubšími, mnohem vnitřnějšími. V krajinách velkých mistrů zpovídá se jejich doba ze svých citů. Zpovídá se docela instinktivně ústy umělecké individuality. Je tedy přirozeno, že tato zpověď nevyplyne tak lehce, nevyplyne z individuality všední, tuctové, kterékoli.

Jest jistě mnoho, velmi mnoho dobrých krajin s jejich divadly světelnými, s jejich starými i novými barevnými harmoniemi, s jejich virtuositami štětce, jenž jednou se piplá s lístečky a větévkami a jindy zase širokým gestem zachycuje dojem reality. Jest mnoho takových ucelených »milých« — jak lidé říkají — krajinek, na nichž sebe neklidnější oko se uklidní; je mnoho krajin efektních, jichž dekorativnímu účinku rádi se těšíme, zapominajíce, že jako dekorativní paneau nebyly myšleny a že jsou vlastně velmi špatné, nepodávají-li nám nic více; je mnoho konečně krajinářských děl, jež vznikla po dlouhé vytrvalé práci a jež svědčí o velké technické síle svého tvůrce, z níž mají radost především »odborníci«, umísťující tyto obrazy na čestném místě svých výstav.

To vše nejsou však krajiny pro diváka hlubšího a inteligentnějšího. Ten neodchází od nich ani obohacen ani dojat. Zapomíná jich, jakmile překročí práh místnosti, kde je spatřil. Těšily chvíli jeho

MODERNÍ REVUE

oko, možná, že ho také unavily, jistě však nevzbudily jediné strunky v jeho duši.

K těmto obrazům patří dílo Otakara Lebedy. V značně pestré směsi, asi sto čísel obsahující, najdete několik těch »milých« krajinek mařákovského realismu, jež lze považovati za nejšťastnější v jich prostotě. Pak několik efektních obrázků z francouzského pobřeží a potom směs nejrůznějších prací v modernějších manýrách. To vše nepovídá o svém tvůrci více, než že byl pilný mladý muž, průměrně talentovaný. Hledal jsem na této výstavě tu melancholii, o níž se mluvilo v referátech, našel jsem však jen trochu špinavější a hustší barvy. A to snad byla jediná Lebedova originalita, která ostatně neodlišovala ho ani tak, aby jeho práce byla k poznání mezi díly jiných krajinářů. Nelze ovšem říci, byl-li by se později dopracoval aspoň svého způsobu podání a nutno také mítí na mysli, že výstava representuje celý jeho vývoj od žáka Mařákovského k moderně. Přece však neviděl jsem dosud podobnou směsíci obrazů, vším od sebe se lišících, směsíci, kterou neproniká ani sebe drobnější zrnko umělecké individuality. Jest jisto, že v našem výtvarném umění bude zastoupen Lebeda jen počtem svých obrazů, nikoli však samostatnou svou notou. Nepřinesl do něho docela nic svého. Po této stránce pracoval marně. Po tom však, co jsem slyšel o jeho životě, zdá se mi, že lépe žil, než pracoval, totiž intenzivněji a hlouběji. Snad byl více básníkem než malířem.

Jednoho však si jistě nezasloužil: aby pošmrtná jeho výstava byla znešvařena cikorkovým portretem p. Ženíška. To nebyl právě akt piety k zemřelému, jenž toto nestydaté plátno na výstavě umístil.

S. K. Neumann

MODERNÍ REVUE

Jan z Wojkowicz: Gerda. Román. Praha, Jos. Pelcl.

Po prosách »Mysterií«, které spíše slibovaly a naznačovaly nežli dokumentovaly velmi interessantní cíle svého autora, po básnické sbírce »Poesie«, vedle rhétorických, reflexivních čísel bez kontinuity a reliefu obsahující pět, šest passáží snivého a hudebného lyrismu, publikuje p. z Wojkowicz »Gerdu« jako dílo typické, jej nejurčitěji charakterisující. »Gerda« neznačí novou etappu vývojovou. Svým thematem, způsobem, jak je pojato a vypracováno, jako psychologickými, i stylistickými potencemi široce roste z týchž schopností a snah, jejichž komplex určoval autorův relief, jak jej sestrojily dojmy z jeho dosavadních prací.

Talent p. Wojkowiczův není složitý a mnoho-
tvárný. Zasaží jediný druh stavů v duši lidské a jediný úzce omezený výsek objektivního života kolem ní; ty interpretuje zase vždy v téže málo variabilné tonině. Formule pro jeho umělecké schopnosti: *lyrický impresionism*. Především dojem, lehké a momentanní působení reality na citlivé nervy jest jeho domainou. Vskutku jeho vnímavost je výjimečně jemná a čistá. Postřehuje a nechá resonovati, zejména v partiích výlučně deskriptivního zájmu, pulsaci duševnosti v systémech předmětů, kosmické tempo jejich životnosti. Za danou skutečností vztahů a vlastností, tof vnitřní, transcendentní rytmika, již dovede viděti. A nad objevenými takto nádherami jeho duch jest zasněn, enthousiasmován. Snová z nich parnaté, oblačné tahy jako vzdálených oblaků, fluktuace vidin a meditací, které jej spíjejí: druh jeho impressionismu, lyrická jeho založenost. Personelnost jeho sensitivnosti a s ní rovnoběžné úsilí o styl měkký, tvárný, všem nuancím schopný se přizpůsobiti a přijati jejich jemné viny — úsilí, které dalo mu objeviti několik výrazových fines

MODERNÍ REVUE

vskutku šťastné invence — jsou forci jeho talentu. Ovládnuty, majetek umělce souverenního a sebevědomého, mohly by státi se zdrojem vznětů a suggestcí, tryskavým v nesčíslnosti tvarů feericky v duši odrážených, výjimečně hráněných, tajemně a překvapivě kombinovaných duh, chromatických stupnic, jež by hallucinovaly sluch . . . ale, vše to, jen pod podmínkou přísné sebekultury, methodického třídění a výběru emocí, jež zná a chce realizovati.

Zde jest moment, ve kterém schopnost realizační zradila možnosti v talentu p. Wojkowiczově uložené. Svě sensibilitě vnucuje p. z Wojkowicz určitý chtěný sklon: naivnosti. Hodnoty pocitové, s nimiž výlučně pracuje, jsou stavy duše dosud nezasazené desilusi, jež vzešlá ze studeného doteku zla nazírání ostří a uvědomuje problem cítěný pod závoji vnějšku — ale také, nutno dodati, neplující dobrodružně v proudu dějů, s oním »savoir vivre« (do vnitra přeneseným), které jedné skupině umělců dává tvořiti přímo z pouhouřeného a nepřetržitého střídání energií, stoupání a klesání moci, zauzlení a rozpletání sil, jež znamená fakt života. P. z Wojkowicz, naopak, vidí vše ssavým, zlichoceným nebo passivním vzdorem reagujícím pohledem děcka. V tom, v analyse a výkladu stavů zřídka pamatovaných a proto jen málo studovaných, byla by cena románu. Ten měl by význam, že využil a zpracoval nezobecnělé pole psychologických zkušeností, tím více, ježto p. autor akcentuje především moment pohlavního šereňi, slabý a sotva slyšitelný šum hlasů, kterými člověku se vtírají nerozuměné a sotva uvědomované vlivy sexu. Ale zachytiti a ostrou projektací umělecky vyjádřiti priměrnost pubertního děje, a hlavně: jeho osudnost, vnitřní významnost, jak život převrací v jiné netušené směry, rozmetává dosavadní cíle, energie jedny umlčuje, jiné sesiluje, zmocňuje — p. z Woj-

MODERNÍ REVUE

kowicz nemá k tomu nutné síly psychologické. Chyběla mu, když v »Mysteriích« poprvé položil problém; a »Gerdě« nedostává se jí stejně. Proto, že autorovy sensitivní schopnosti nejsou o nic mužnější, než byly tehdy. Mužnější, t. j. ovládající, formující, jež by přijaté sensace koordinovaly dle zákona personality, vracely je osvojené, vtisknuvše jim své stigma, své tempo respirace jim sdělivše... P. z Wojkowicz má sensibilitu ženskou, podléhavou, předmětu se dávající a zmáhanou jim. Hůře ještě: hraje s dojmy, zdobňuje jejich původní esthetickou valenci. Je to pravidelný u něho zjev: Uprostřed skvěle zavedené, všemi tony svrchními i základními, jež jsou nálady, rozvířené deskripce — náhle banální obraz, metafora dětinsky nevkusná (právě jako karikaturní zrcadlení zahradních koulí je dáva) zcela brutálně roztřepí její vyznění. A není to snad náhodné, želené zlomení rozletu směle projektovaného, naopak, výzvuk chtěný, v němž autor zdá se viděti zvláštní originalnost. Důsledky pro formu jsou zřejmé: se změlením dojmu je to rytmus, který se hroutí a distonuje; stylové upřílišněnosti, jež zašly za meze přípustné volnému hnětení jazyka a šíření jeho možností na specifický útvar individuálního stylu, mají tuším zde svůj vznik. Analogicky, i velké, výsledné hodnoty ideové tak derivují. Láska, na příklad, není zde spontánní, evoluce vnitřní, bouř, sopečné hnutí v navrstevninách duše — ale koketerie se sebou samým, požitek a uspokojení dětské ješitnosti, že konečně participuje na vyhrazených právech muže. Příchuť komiky, že tyto deformace nitra jsou idealisovány a vážně ceněny, pak poji se s disgustací. Ještě v prosách »Mysterií«, toto *xděššění* — novotvar, jehož pazvuk budiž omluven smyslem — mělo své raison. Bylo lze předpokládati, že není než projevem jedinečného lyrismu p. Wojko-

MODERNÍ REVUE

wiczova, jehož snivé, zatoulané sentimentalitě nitřnost naivní a teprve zkoušející své citové elevace odpovídala nejvíce. Dnes však, zdá se, je manýrou, jež rozvlečena zdlouhavostí románových stránek, shlazuje a nulifikuje, na čem ještě bylo by možno utkvěti: krásné postřehy náladové a korrelativné jim slovné finessy; nebo, na konci knihy, kde teprve román dostává relief, partie koncisní a výstižné psychologie, jako je dopis Rötgenův. —

Odvozují-li tuto *konstrukci originality* ze základního nedostatku umělecké páteře, vyšší vůle tvůrčí, vědomé cílů i podmínek jejich dosažení, jakési okolnosti, která právě z díla činí umělecký výtvor, beru za východisko celkový charakter románu, jenž jest odvoditelný z jeho skladby, z esthetické kvality výhledů, jež otevírá, z podrobností expresse, určených vyvolati singulárné emoce, jež by se složily v definitivní výslednici dojmovou. V každém z těchto ohledů, jest to nedostatek soustředění, organisace, jednotné architektury, který stane se zjevným hned při prvním pohledu. I když obráží život v chronologickém postupu dějů, musí román míti svoji látku rozloženu, rovnomocně, kolem jisté osy, dané osobním názorem svého autora. To jest filosofie románu, princip jeho stavby určující útvar celku i výběr složek. A »Gerda«, naproti tomu, není než libovolné, celkem, slabě spínané a stmelené pásmo nálad, stavů, realistních scén. V těch zase, i pokud jsou vzaty o sobě, chybí soustřednost, hutnost, jádro. Nálada, místo aby organicky se rozvíjela a rostla z prvotného podnětu, v němž je zavinuto její timbre, v krátkce se hatí, proměšuje cizími živly, rozteká a znejasňuje — asi jako obraz ve čtyřech stěnách atelieru malířem skládaný ze skizz na různých místech a za různých chvil nasbíraných, odjinud půda, odjinud vegetace, atmosféra z dnešku a oblaka z před-

MODERNÍ REVUE

včerejšku: není to fantázie a není to realita, ale libovolná kompozice bez centra a bytosti. Stejně styl. Má jemné a křehké podrobnosti, odkryl jednotlivé vzácné možnosti jazyka. Ale v totalitě — jaký nedostatek souvislého, spojeného rytmu, hudební logiky! — A přece: teprve když je dosaženo stadium vnitřní koherence, jednotlosti, možno mluvit o uměleckém díle. Teprve potom realizována je krása, mluví sugesce, projevuje se duše. Vládnouti svými sensitivními schopnostmi, užívatí jich, řadití je: definice právě synthetčnosti, jejíž základ je v personalitě.

A personalitu p. z Wojkowicz nemá. Alespoň dosud ne, pokud »Gerda« jest jeho posledním a pro tu dobu definitivním slovem. *Miloš Marten*

Z nejnovější poesie brazilské.

Francouzské literární hnutí, zvané *naturismem*, rozlilo své proudy v plné síle a svěžím rozmachu do brazilsko-portugalské literatury. Skupila se řada nejmladších autorů, aby na základě jeho theorie hlásala a usilovala o renaissanci umění. Jeden z nich, p. Elysio de Carvalho, založil zvláštní periodickou publikaci — »Revista naturista« —, výhradně určenou k propagaci naturismu, kde svému obcenstvu a mladé obci literární předvádí programové články předních hlasatelů francouzského naturismu, pp. Saint-Georgesa de Bouhélier a Eugèna Montforta, sem tam, celkem nepatrně, je obměňuje, rozširuje a upravuje. Jeho brožura »Delenda Carthago« (výslovně: »manifesto naturista«) je pouhou portugalskou adaptací brožur a článků obou jmenovaných Francouzů, hlavně poslednějšího. Setkáváte se tu opět s tou mladistvou vervou a lyrickým nadšením, které si žádá heroického, živoucího a božského umění, jemuž se jedná o pro-

MODERNÍ REVUE

buzení národního ducha, oslavu domácích hrdin a vlasti, jež touží ověnciti krásou občanské cnosti a zdatnosti, kterého snem je nabádati lidi, aby cítili krásu v sobě samých a tam ji sami dále pěstili, usuzujíc, že umění je tím sociálnějším, čím lidi činí krásnějšími a tím lepšími, zdravějšími, spravedlivějšími, rekovnějšími a tím také božštějšími. Je v tom mnoho ohně, vyníceného nadšení, mladistvé sebedůvěry, je to krásná a útěšná podívaná radošných a výbojných výprav za vítězstvím uměleckých ideálů. Přinesou-li výsledky ten vytoužený věnec vavříků? Nelze prorokovati, ale možno doufati a nutno se vždycky těšiti z každého širšího, upřímného, nového rozmachu tvůrčího. Theorie jsou zřejmě právě jenom theorie, illusorní a klamivé direktivy, jichž vývoj a tvorba suverenně nedbá. Mám před sebou dvě knihy poesí p. Carvalhových: bylo by nejen obtížno, ale i zbytečno a neplodno, konečně snad i poněkud zlomyslno, vyšetřovati jejich poměr k »předpisům školy« a jak tyto byly v nich přivedeny k platnosti. Neboť jsou to dvě zcela různé věci. Činíme rozvrhy a plány, abychom se jich nedrželi. Tož v knize básní prosou — »Alma antiga« —, první publikaci jeho, jsou drobné lyrické náladové črty, malé a důvěrné zažitky, sny, illuse, smutky, radosti a sklamaní mladého srdce; nepřiliš nové, nepřiliš hluboké, ale bezprostřední a prostomyslné, nesené lehkou a mírnou hudbou sladce rytmisovaných vět. Mnohem zajímavější jest jeho kniha veršů — »Horas de Febre« —, v níž básník jeví svůj životní optimismus, neoptimismus malých, krotkých myslí, ale statečný, odvážný, bojovný optimismus světlé duše, která věří v krásu a radost života, která má nezvratnou naději v jejich konečný triumf. Ačkoli sám dí, že básně ty vznikly v dobách bolesti a utrpení, že jimi jsou naplněny, ačkoli je tam řada pieť desperátního smutku a mladé zoufalosti,

MODERNÍ REVUE

přece jejich základní nota, podložený vůdčí motiv, který všady vítězně proskakuje, jest jasná víra v světlo a slunce, v blaho a slavný poklid po přemožených zápasech. Jeho erotika je plna důvěry a oddanosti, jeho sny prožehnuty horoucností, jeho truchlivost jako jarní přeháňky, přes všecku svou vážnou a přísnou tvářnost. Cítíte, že střídavé ty nálady jsou žity, den ze dne zachycovány s veškerou svou bezprostředností, znějí místy takovou útulnou harmonií tepů milovaného srdce. P. Carvalho je mlád, velice mlád — všecka budoucnost jest jeho. Čeká jej literární hnutí, které ve své domovině vyvolal, bezpochyby ještě nesmírně mnoho práce a sklamání... ale má také opojnou naději a možnost slavných vítězství.

Jindřich Tichý

Kronika.

Chcete-li vyrábět rukavice nebo brousit nože, jest vám vyká-
zati se odbornou schopností. Usmyšleli-li si však „slovem i obra-
zem“ české písemnictví „psát“, stačí vám trochu trpělivosti. Ani
talentu, ani vzdělanosti, ba ani svědomitosti vám není třeba. Toho
všeho se také nedostává p. dru. Václavu Flajšhansovi, který pohltil
svými dějinami české literatury „od nejdávnějších dob až po naše
časy“ již 736 tiskových stran lexikonového formátu. Přisnávám se,
nevím, jaké byly až doposud jeho výklady, nečetl jsem jeho publikace.
— ale je-li celá, jako poslední sešit, z části věnovaný nejnovější české
poesii, je to bezpochyby velice šprýmovná lektura. Snad je p. Flajšhans
dobrý filolog, možná, že zná své školské řemeslo zcela slušně, avšak
literární historik a kritik věru není. K tomu chybí mu všecko. I přehled,
i pochopení, i nejprimitivnější znalosti vývoje a kausálního nexu jed-
notlivých literárních jevů, i samostatnost a původnost úsudku. Vy-
padá, jakoby mluvil z doslechu, směsuje a pleťe černé s bílým, pře-
házel tak dokonale chronologický postup, že nezasvěcenec bude
míti podivuhodně zkroucený a zmotaný obraz o posledních obdobích
české belletrie. Nepamatují se skutečně, že bych byl v poslední době
kde nalezl toli: nevědomosti a mělkosti hors concours jako právě tady
u p. Flajšhansse. Je to střetávaný tanec všemožných nejapností a naiv-
ností, který jeho znalost a soud vrstevnické produkce veršové pro-
vozuje. Nelze mi všecky jeho znamenité vývody a překvapující vý-

MODERNÍ REVUE

roky tady dopodrobna předváděti a analysovat: omezím se pouze na malou ukásku. O vzniku tak řečených mladých proudů v Čechách na počátku let devadesátých bylo již dosti mnoho psáno, hledaly a ukazovaly se příčiny jejich vzniku, pátralo se po pramenech, z nichž vyvěřely. To všecko p. Flajšhans rozřešil svrchovaně prostě a originálně, s jistou nonchalantní elegancí. Dle jeho názoru to všecko zavínil — p. Jaromír Borecký. Dvíte se? Tady to přesně cituji: „Nové směry v básnictví českém v letech osmdesátých reprezentuje řada básníků: . . . za čistým uměním vysoké vzdělanosti moderní (— jak hlubokomyslně řečeno! —) běře se Jaromír Borecký . . . ; k těmto . . . větším zástupcům druží se pak celá souhvězdí nových, mladších básníků . . . , k těmto se přimykajících a připojujících“. Stylistice není sice klasická, ale za to populární. Tedy p. Borecký, plnokrevné dítě verbalismu p. Vrchlického, docela maličký epigon, který v šťastnějších okamžicích své tvorby napsal několik ryzích žesl, který dnes vyrábí ubohé, hluché, tuctové zboží, jest iniciátorem všeho nového hnutí v české poezii. Myslím, že nejvíce byl tímto odhalením a touto rolí, kterou mu p. Flajšhans docela gratis dal, v největší míře překvapen právě p. Borecký sám. Jak mu jest asi krušno v duši, vidí-li, že je vinen vši tou neřestí, kterou mladé hnutí v Čechách natropilo, že je mněn jeho Janem Křtitelem, ač za nic, ale docela za nic nemůže, — je mi ho opravdu z duše líto. Ale pomoci mu nemohu. P. Flajšhans psal asi z domyslu a jen tak od oka, a naše milé obecenstvo se dá nejráději poučovatí právě lidmi, kteří o věci pramálo nebo nic nevědí. Tak bude obrázková kniha p. Flajšhansova v „crému“ české společnosti dlouho a dlouho jediným oramem a hotovým evangeliem literárních vědomostí, dokonce snad, ježto je autor její professorem, sem tam nějaký čilý sestavovatel školních učebnic z ní vyloví potřebná data — — ne, p. Borecký, na Vašem místě bych se co nejdůrazněji ohradil a slavnostně řekl belzebuba. Jen slyšte dále: „Stopou Boreckého šli pak mnozí . . .“ A teď přijde to pravé, strašně legrační a silácký výkon, slavnostní rendez-vous početilosti a nesmyslů. Tedy „stopou Boreckého“ šel p. A. Sova, (— tedy zrovna osobnost mezi českými spisovateli svým krásným a bohatým vývojem z nejzajímavějších a nejpůvodnějších —), „jenž ve starších knihách držel se ještě šlépějí Vrchlického, novými knihami připojil se úplně“ (— k čemu, p. Flajšhans opatrně určitě neříká, není mu to asi samotnému jasné a nejde dobře na rozum —), O. Auředníček, „záhy veršů se vzdavší“ (— nepřehlédněte teď výstižných charakteristik! —), A. Černý „s pseudonymem J. Rokyty“ — následuje významné „atd.“, pak „z nich nejvíce se odlišují“ (— z těch „atd.“?!) . . . teď přijde velkolepý slágr, napněte proto všecku pozornost: „oba nynější vůdcové (— díky za laskavou poklonu! —) Arnošt Procházka . . . a

MODERNÍ REVUE

Jiří Karásek, jehož . . . (knihy) . . . důstojně se druží k pracím Procházkovým (— díky znova za přívětivý kompliment! —). Oba založili a vydávají M. R. . . ., v níž zejména ostrými kritikami a silnými výrazy vybojovali novému směru vítězné místo v literatuře (— děkuji za třetí lichotivé pukrlel . . . ale dovolte, p. Flajšhansi, myslíte to opravdu, že „silnými výrazy“ lze něco vybojovat? nezdá se Vám, že je k tomu třeba něčeho více? . . . taková dětinskost mne do vás mrzí: vždyť byste se mohl na konec domnívat, že jste svými polemickými hrubostmi také tu a tam zvítězil —). V tom značnou pomoc jim poskytl F. V. Šalda (— fantazii p. Flejšhansově jeví se ti nešťastníci patrně jako nějaká lupičská banda nebo krvavé bratrstvo —), mladý a neohrožený kritik . . ., jenž poprvé etabloval (— jak plasticky řečeno! jakoby zařídil hospodu nebo hokynářství —) v české literatuře kritiku jako obor samostatný . . . P. Šaldovi dostalo se ještě dalšího velkého uznání, že *jediné os* má „zásluhy skutečné práce a nasazení celého jména literárního“ za „vítězství směrů nových a o nynější volný rozvoj literatury a kritiky“. Nebudu se o to s p. Flajšhanssem přiti, jemuž chybí jakákoli kvalifikace a kompetence, aby o tom rozhodoval, když zřejmě opakuje, co mu bylo z různých stran našeptáno: kdo stopoval celou činnost p. Šaldovu, až do posledního jejího období, až po polemiku jeho s p. Karáskem, bude mít o věci té asi silně odlišný názor, neupíraje p. Šaldovi proto ještě těch taktických zásluh, které má. Ale pan Flajšhans by mi mohl říci, co pro ten rozvoj literatury a kritiky nasadili ti druzí, třeba p. F. V. Krejčí, když zásluha skutečné práce pro ně nezbyla: snad nějakou fiktivní práci, nějaké straky na vrbě? Nečekaným objevem jest ovšem pro mou poetickou malíčkovost, že jsem „ve svém časopise pěstoval román a drama“ (— totiž svoje vlastní, původní! —), ale že „ostatní mé práce proti básním ustupují do pozadí.“ Vida, vida, člověk ani sám neví, co všechno provedl. Ale rmoutí mne to, neboť ustupuje-li všechna má ostatní práce proti básním do pozadí, co zbývá ze mne? P. Flajšhansi, p. Flajšhansi, proč jste mne po všem předchozím hlazení tak podřtlí? Také jsem netušil, že můj (a p. Karáskův) osobní rozchod s p. Šaldou a „s ostatními stoupenci“ (— prosím, s kterými? —) měl tak vážné literární následky, ježto „z nich (— totiž těch stoupenců —) rozvinuly se pak směry samostatné“, jako „katolická moderna“ a „časopis nepravdivých lhůt“, Nový Kult, v němž p. S. K. Neumann „s cynickou otevřeností a neostychavostí hlásá svoje umělecké kredo“. To ostatně spadá asi na obratnou a duchaplnou stylisaci p. Flajšhansovu, z níž dokonce vyplývá, že p. Neumann utekl — z „katolické moderny“! Druhý magnus parens vedle p. Boreckého je dle p. Flajšhanse p. Bohdan Kaminský, který porodil dokonce p. F. X. Svododu, jenž „vyniká nesmírnou plodností, jež kromě sbírek básní

MODERNÍ REVUE

drobných . . . odvažuje se na celé skladby románové veršem . . . i prosou". Že p. Svoboda nekrotí trochu té své „odvážné plodnosti"! Mohl bych takto s rozkošnou graclí pokračovati, vybíraje skvosty duševní dílny p. Flašhansovy, ale stydím se za literárního historika, jenž nedovede říci nic kloudnějšího a neoštidá se napsati o p. Hilbertově dramatu „O Boha", že, ačkoliv jde myšlenkové výše (— než „Vina" —), nedostí pečlivým scenováním ztratilo přívěs obecnost — jakoby ostatně vůbec kdy bylo provozováno! — —, jenž nestydí se pronést větu, že „podnes obecnost divadelní dává přednost dramatu buď cizím nebo starším" před českou produkcí poslední doby, jako by to obecnost bylo nějakým aesthetickým areopagem a rozhodčím ve věcech umění. A čtete-li pak ještě slova o boji „ve vyšších vrstvách vědeckých o dosavadní organizaci vědeckou a společenskou", k němuž se brzy přidruží i „boj o naši organizaci literární a spisovatelkou", stojí před vámi zřetelně ten starovlastenecký, mělký a ledabylý duch, jímž je celá kniha prosycena. Jehož je smutným památkou. Aby se někdo osmělil vydati podobně psané dějiny českého písemnictví (neuvědi jsem tu ani setiny bystroductosti, jimiž se ten jediný sešit výrobku p. Flašhansova hemá jako červy prolezlý sýr), k tomu je věru třeba nesmírné dávky opovržlivosti vedle naprosté ignorance, a je to možno předložit jenom literárně tak nevzdělanému publiku, jako je české. Tady spadá též vina na nakladatele, kteří z obchodních důvodů počnou vydávat dílo, kde hlavní věci jsou „obrázky", k nimž text se slátá a přilepí jenom proto, že tam zrovna musí býti, a kterým tedy přirozeně nesejde ani dost málo na schopnosti jeho původce. Při tom se takový podnik vyhlašuje velkohubě do světa jako „vlastenecký", „záslužný", „nezištný" skutek, „spojený s velikými obětmi": odvážíte-li se protestovati, dostanete se na vlastenecký pranýř. Jak rozkošné mravy, jaká roztomilá společnost! jaká otrava!

O p. Jiřím Suminovi jsem měl dosud zcela slušné mínění. Nebyl jsem sice nikdy zvláštním ctitelem jeho produkce, ale uznával jsem jeho seriosnost a imponoval mi trochu klid a nevyrušenost, s jakými pracoval, namíse se do věcí, které ho byly patrně daleky. Až nedávno — na Moravě si cosi zmanuli s nějakým separátním moravským listem a centrem — uznal za potřebno pronést své názory o dnešní mladé literatuře. Upřímně řečeno, nenadál jsem se takových nehorázností od autora, který je z mladších a mohl by míti jasnější a nestranější rozhled, nežekal jsem od něho tak slepičích rozumů, i když je dáma. Ale přijíti po desíti letech mladého hnutí ještě s niternými, psychickými, hyperkulturními umělci v husích nožičkách, se zjemněnými, přesycenými, aristokratickými dušemi

MODERNÍ REVUE

chvástavých nadřídí (zase v husích nožičkách) a polobohů opovrhujících člověkem, mluvíti o velkém bodu stařecké sterility a duševního zbahnění — to by se styděl již snad i p. Zákřejs nebo panna Krásnohorská, třeba se jednalo o nenáviděnou M. R. Jak komicky zní pyšný výrok p. Suminův: „Nejsme předpojatí: proč by velké město, jako je Praha, kde tolik kvasí a hraje, nemohlo mít svou M. R.“ — a přece je vám při tom trpko. Tož všechna osmiletá práce není nic, než velkoměstský kvas a hniloba? Všecka ta energie a úsilí také nic jiného? A jste si přece tak vědomi, že vedle několika tónů smrti je v listě tolik zvuků a síly života . . . ale p. Sumin, který ze svého venkovského zákoutí nesledoval třeba ani podrobně vaši činnost, nadekretuje opak a basta! Kdyby p. Sumin nepředpojatě přešel ročníky M. R., přehlédli, kolik různých a odlišných domácích i cizích autorů a individualit, kolik votných a pokrokových názorů, kolik námahy a přičinění o svobodný vývoj umělecký a společenský tam uloženo, namluvil by nechutností a jalovostí. Vím, stojíme daleko od sebe, na vzdálených stanoviskách. P. Sumin vidí, že u něho na Moravě „čekají přede vším lačné zástupy, kam dosud kromě tak zvaných krvavých románů nepronikla kniha“, chce pro ně literaturu, žádá aby pro ně se pracovalo. Budiž. Ale to mu nedává oprávnění k odsudku — umění! Píši to hrdé slovo *aequa mente*. Bojujeme za umění, za jeho svobodu a neztenčený rozvoj, bez zřetele k tomu, je-li sociálně nebo národně „užitečné“ či „škodlivé“, vytrysklo-li z hlubin bolesti nebo ze slunečné záře životní radosti, jedná se nám jenom o umění jako takové. Žádati od umění užitečnost je nesmysl. Čím je vám prospěšna nějaká antická socha Venuše, jejíž krása se podivujete? Čím je vám prakticky prospěšný nějaký obraz Crivelliův, na nějž nadšení zíráte? Ničím, a také vám ani nenapadá, abyste se od něho nějakého užítku mimo emoci krásna dožadovali. Jenom literatura vám má být služkou pro všechno, básník má být učitelem, rádcem, ošetřovatelem lidu, hloupých a omezených tvorů, má se pro ně žněrovati do dětských střevíčků, z kterých vyrostl. Na štěstí právě ten lid sám toho nevyžaduje, je schopen ušlechtilých a vznešených vznětů, dovede instinktivně vycítili krásu, i když jí zrovna světle nechápe. Zřídka, ale přece. Právě, že zřídka, že zřídka setkává se se skutečnou krásou, uchyluje se tam, kde se mu dostává rozrušení, vzpružení, rozbouření životních základních pudů, všech jeho lačnosti a chtivosti — ke krvavým románům. Je rozpoutaným optimismem domnívati se, že tato rozněcující, krev do hlavy vhnějící četba bude vytlačena vodovou sentimentálností a plochou chudoduchostí průměrné české „lidové literatury“. Pan Sumin má pravdu, že poslední dva pokusy o moravskou revui byly nesprávné, ne, že připouštěly pokusy o nové umění, jak se domnívá, ale že chtěly spojit vodu s ohněm: časopisy ty měly sloužiti po-

MODERNÍ REVUE

třebě nejširších vrstev a měly zároveň být vyhledávány inteligenci, všemi, kteří mají vybroušené a jemné požadavky, kteří nechtějí jenom slušné literatury, ale umění. Že přes tuto snahu toho umění tam bylo málo, je vinou patrně nedostatečné schopnosti redaktorů a následek celkového stavu dnešní české literární produkce. A souhlasím plně s p. Sumíem, že ohromná většina drobných pros a veršů nejmladších adeptů a dobutantů je horrendní . . . ale za to může M. R. zrovna tak málo, jako p. Sumín za modro oblohy. Každý silný literární a umělecký proud vyvolá za sebou řadu imitátorů a epigonů, jest obletován hejny jepic a mušek, které si chtějí upáliti svá literární křídélka. Takových duševních chudáků pitvořily se spousty kdysi po alturách školy p. Vrchlického a uváděly u nemyslivých lidí literární realism ad absurdum, jako dnes u povrchních činí směsným nebo zhoubným umělecké snahy, kterým se dostalo od lidí, kteří k tomu byli nejméně povoláni, marky „dekadentní“. P. Sumín, který přece aspoň čítal M. R., mohl a měl by vědět, že etiketu tu přijímala jenom na ruby, že vždy se obražovala proti jejímu hanlivému významu, že se jí jednalo o budoucnost, vzrůst a zmnožení sil. Neříkala o sobě, ovšem, ani že je vlastenecká, ani že chce sloužiti lidu, (poněvadž chtěla a chce sloužiti pouze umění a volnost myšlenky. Vytýká-li p. Sumín s emfází celé mladé generaci, že u ní „není ideálů, není ani citu pro povinnost, není sebekázně“, je to hrubá potupa, které by nemohl ničím dovoditi. Ovšem, nevykřikovaly se ty ideály (snad se jim ani tak starosvětsky neříkalo) na všech křižovatkách a náměstích, nikdo se neohledbal konanou povinností, ale důvěřovalo se alespoň tolik, že několikaletá práce, neústupná, za nejtrapnějších okolností a s krajní nezištností konaná, práce sama za sebe bude mluviti dosti výrazně. Kdyby tady nebylo uměleckých, sociálních a tím i (nelekejte se, pane Sumíne!) vlasteneckých ideálů, kdyby nebylo vědomí povinnosti a právě nejužší sebekázně, leželi bychom dávno již někde na břichu a dali se vyhřívati sluncem a nezápili, nevydávali se v šanc nepochopení a výsměchu za úsilí, jež nám nepřináší prázdných osobních výhod (pravý opak!) a vyžaduje i hmotných obětí, abychom pak na konec byli nuceni vyslechnouti maloměstské tlachy p. Sumínovy, kterých se neostýchají otisknouti vezdy pokrokové „Rozhledy“. Ty „Rozhledy“, jejichž forci byla kdysi zrovna kritika, epou do svého nynějšího čtenářstva, že „kritika moderní to zavinila, poněvadž byla průkopnicí těch zjemnělých . . . (atd., viz nahofe) . . .“, že „sama byla nehotova a nedovedla cizí ideje učiniti mládeži stravitelnými . . .“. Znamenitě to vystihl p. Sumín, jenž v době nejujournější námahy sedět v teple svého venkovského hnízda a trpělivě pletl své historie, nemaje patrně ani potuchy o předchozí přípravné práci u těch „nehotových“ kritiků, než vůbec vystoupili na veřejnost. Sem se asi vloudilo nedopatření p. Sumínovi aneb

MODERNÍ REVUE

jej opustila jeho logika, beztak veseskrouná: podsunuje svoji vlastní nehotovost a neschopnost chápat a rozumět — kritice. Jinak by ani nemohl vypustit se svého pára takové zdrcující nehoráznosti, že moderní kritika „orteluje, popravuje a zmatek tím roste“. Ale to všecko leda v mosku p. Suminově. S člověkem, který nedovade o mladé kritice po téměř desetileté její činnosti pověděti nic jiného, nelze debatovati. Ten patří někam do „Osvěty“, nebo ještě lépe, do „Zvonu“. Jednu útěchu však přece mohu dáti p. Suminovi, který naříká, že z mladých „nikdo se tak nezahodí, aby psal — neříkám pro lid, bůh uchovej! — ale jen pro obecnstvo“, že „nepřeklenutelná propast, otvírající se mezi literaturou a skutečným životem, odpuzuje a jítí proti nám (— totiž spisovatelům —) i nejhovivavější čtenáře“. Jsou dnes autoři, kteří pracují pro obecnstvo: co pak nic neví o románech z pražské společnosti od p. Hladíka a o reformních snahách p. Theerových a jeho druhů v oboru feuilletonní povídky a jejich výsledcích, více než povzbuzujících? Tady vyrůstá cosi, co bude p. Suminovi zajisté po srdci a chuti. Já ovšem, kdybych měl podobných ambicí, nebo byl k tomu nějakou vyšší mocí, bohudík neexistující, donucen, raději bych psal pro lid, u něhož bych přece jen mohl doufatí tu a tam v bezprostřednost, prostosrdečnost a spontanní výtrysk upřímného a horoucího podivu před obnaženou krásou, než pro ten protivný shluk šosáků, zkažených a nadutých drobty vzdělání, ze všech koutů bez ladu a skladu smetenými, prázdnohlavých, lačných, hledajících všady jenom svoji vlastní plochost a nepatrnost, kteří tvoří gros českého obecnstva. Kdyby bylo dosti umělecké kultury v českém obecnstvu a také v českých spisovatelích samých pravidlem, nebyly by možny podobné výkony, jako je p. Suminův. Ty jsou hodny nanejvýše nějakého „kávéového věnečku“. Do veřejnosti, do seriousního listu nepatří. Učiní-li se však tak, přece, je to skutečně podivuhodná — — „statečnost“. Opravdu, jak rozkošné mravy! jaká roztomilá společnost! jaká otrava!

A. P.

MODERNÍ REVUE

satyricon

VIKTOR DYK

ONĚGIN

ještě ironičtější balade

I

Luh Rusie se zazelenal pestrý
(sloh prostý není ještě pohana!).
Po boku svoji Gartenlaubesestry
(tvrdí tak Puškin) žila Tašana.

Dík ochotnému odúmrti strýce
(je slušno znáti svoje úkoly!)
stal Oněgin se (blaseován sice)
nad statkem pánem, ba i nad poli.

Sousedem jeho občan stal se
Lenský
(hrál okresního roli básníka),
tak říkajíc duch byl to Göttin-
genský.
(U nás by čtil Tomáše Garrika!)

Že setkali se za saisons letní,
nad tím ni skeptik příliš nedumá
(— já nechci býti příliš indiskretní
a nevím, pokud Puškin pravdu má).

Luh Rusie se zazelenal pestrý
(sloh prostý není ještě pohana),
Lenský se chytil Gartenlaube-
sestry,
pro Oněgina vzplála Tašana.

(Zde duši táhne melodie snívá —
o kouzlo něhy, plné nádhery!
— můj přítel ji do omrzení zpívá:
je z Čajkovského krásné opery!)

Tašana psala Oněginu psaní,
(ta scéna s chůvou slečny
rozpláče)
horoucí tužby, čisté milování
(pro děti psát to nelze jináče!).

Chůva to psaní Oněginu nesla
(poštovní tehdy vážla doprava!),
živ' Oněgin jen mrzut: »N'est-ce
que cela?!«
a odmítl ji (tak se říkává).

Zbožňoval v mládí mnohou
krásnou nožku,
a mnohou Fryné srdce nadšeno.
Jak ruina on připadal si trošku
(snad myslil ale hlavně na věno!).

Byl fascinován jiným zjevem
děvím,
ježž obeplovává dravost žraloků?
(Jak to sem přišlo, určitě sic
nevím,
však moje báseň roste o sloku).

Tašaně v srdci hlodá bolest věčná
a ponuré se staly případy:
Flirt Oněginův (Gartenlaube-
slečna!),
pan Lenský žáril v stylu ballady!

Zde došlo tuším k nepříjemné
scéně.
(Cítuji stále pouze Puškinu.)
Vyzývá Lenský soka rozhořčené
(příčina byla vlastně nevinná).

MODERNÍ REVUE

Souboj měl průběh nepřijemný
 (litovat toho ovšem ^{dosti} dlužno je):
 pan Lenský zhynul shodou
 (dej jemu Pán Bůh v hrobě pokoje)!
 okolností

Oněgin ovšem z dohledu pak
 Šel život luhem Rusie dál ^{zmizel.} tich' ...
 (Já pečovat měl znamenitou svízel
 o dekoraci srdci zlomených...)

II

Oněgin dáte obligátně ^{noblesu.} bledl
 (v tom tušil ovšem pravou
 S Taťanou osud po letech ho svedl
 ve hlavním městě, někde na plesu.

To děvče snivé, dobré, roztoužené
 šlo přesnou cestou ^{našich dcer.} čestných
 Choť knížecí — zda ona zapo-
 mene?
 To není v slohu balladických sfer.

Se spleenem v srdci, ^{obligátně,} bledý
 stál Oněgin, chuť neměl do tance.
 Zřel Taťanu tu (vypovím vše
 po boku španělského vyslance.
 chvatně)

V tom ovzduši ho mocně láska
 (sám kniže choť je spolu ^{jala} před-
 stává).
 Ve starém stylu touha jeho vzplála
 (bled' při tom víc, ^{isa} stále
 dumavý).

Na konec k Taťaně ^{komnaty} vnik' do
 (odvážným pouze přaje Štěstěna!),
 našel ji v slzách, nadějí zas jatý,
 žel, její cnost je příliš kamenná.

Pohnutím (ovšem) hlas jí málem
 (ta situace vždycky bolestnou :
 »Já milovala a já miluji Vás,
 zůstanu ale ženou počestnou!«
 uváz'

Kdo chce ať věří, Puškin to
 (jediný pramen historie té).
 A do komnaty seriózně vniká
 nenový efekt zjevu knížete.
 tak říká

V příběhu onom napsáno je taktó
 (rek obligátně dáte bledne ti!),
 já fek' bych o tom: doius inest
 balladu kdybych nepsal pro děti!
 factó —

LEGENDA

Navštívil města, pole, lán
 po tisíciletí Kristus Pán.

U velmožného preláta
 nadarmo bušil na vrata.
 Šel v palác králů zaklepat.

Výsledek ten jen akce měla:
 co »osobnost zvlášť podezřelá«
 do rukou policie pad'.
 (Neboť teď straši všude státy
 atentáty!«)

MODERNÍ REVUE

Octl se, naplněn z toho steskem,
v království Českém.

Časy jsou špatné — platno není,
nadarmo žádal pohostění.
Občané všichni, až svět brání,
jsou zadluženi, sfendováni,
a na farách je plno nářků,
že stačí pouze na kuchařku.

Podzimní večer takový
a Kristus hladoví.
Z celičké velké dědiny
domek už zbývá jediný.
Zde tráví v klidu svoje dni
strážník obecní.

Unaven Kristus vzdech':
'Jsem hladov, prosím o nocleh'.
Hostitel pravi: 'Málo mám,
však co dát mohu, s chutí dám.'

Dal jemu vskutku, co mu třeba:
syrček a pak kousek chleba.

'Pivo dát měl bych, jak tu je
zvykem,
ale jsem antialkoholikem.

Když vůle dobrá, chtlíč se podá,
stačí nám voda.

Nocleh dát mohu: krom úřadu
svého
mám funkci ponocného.'

Shluk slyšel venku, pokřik a zvuk
ran

Kristus Pán.

Strážník ven zvědavě se chýlí:

'Někoho, mně se zdá, zavraždili.

Vlk nemá dobfě, je-li vrahem ovec.

Já jsem však Tolstojovec.

Noc blíží se... já nesmím být líný.

Jdu do dědiny!'

Vstal v okamihu,
vzal píšťalu a tlustou knihu.

Kristus Pán ptát se osmělí:
'Co si to nesete přáteli?'

Ponocný chápe se slova:

'>Pohádka máje< to Mrštíkova.

Ji beru vždycky do dálky

na místo kořalky.

Mne vždycky rozpálila tuze
a chvíli noční krátila.

Před léty kdysi moje milá
k svátku ji pro mne koupila.

Dar lásky, z boží vůle —
balladu znáte o tom králi z Thule?'

Jak u ponocných totiž zvykem,
jsem estetikem.

Pro mne to zrovna psané:
jsem temperenciář v každém
směru, pane!'

Děl Kristus Pán, jsa dojat celý:

'Té víry nenašel jsem v Israeli.

Dobudeš jistě v nebi místa.

Věz, hostíš Krista.

Za dobrotu svou a své namáhání
řekni své přání!'

'Odměnu mohu-li si přát,
nesmrtelným byl bych rád.'

'Vše kromě toho, co ty chceš,
však toho přát si nemůžeš.'

'Onehdy vedla cesta

sem pána z města.

Řek' mi (zde člověk rád se něco
doví),

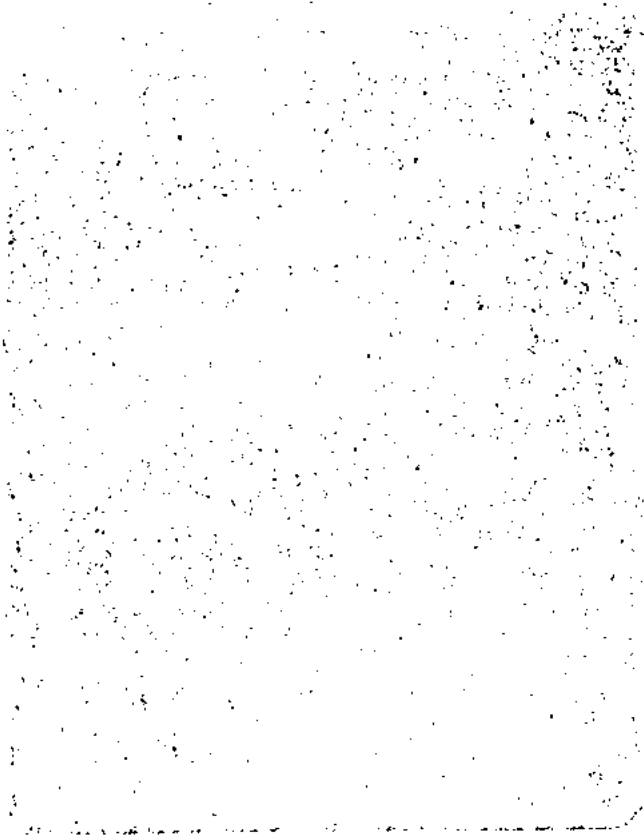
že Vilém Mrštík píše román nový.

Můj pane, řekni ke mně: 'umřil!'

až vyjdou jeho 'Žumřil!'

Přelétla chmura Kristovými tahy:

'Chceš zas být nesmrtelným,
drahý?'

STEINLEN

ARTHUR MACHEN

VELKÝ BŮH PAN

POKUS

— Jsem rád, že jste přišel, Clarku; vskutku, velmi rád. Nebyl jsem jist, budete-li mítí kdy.

— Bylo mi možno učinit si prázdnno na několik dnů; obchody nejsou nyní právě příliš čilé. Nemáte však žádných pochybností, Raymondé? Je to úplně bezpečné?

Dva muži kráčeli velmi zvolna po terase v průčelí domu dra Raymonda. Slunce bylo ještě nad okrajem hor na západě, ale zářilo matným červeným světlem, jež nevrhalo stínů a vzduch byl klidný; jemný větérek, jenž vanul z velkého lesa na úbočí, donášel sem v přestávkách slabé vrkání divokých holubů. Dole v dlouhém, půvabném údolí vinula se řeka mezi dvěma osamělými pahrbky a co se slunce vznášelo a mizelo na západě, počala slabá mlha, čistě bílá, stoupati po březích. Dr. Raymond se obrátil náhle ke svému příteli:

— Bezpečné? Zajisté. Operace sama o sobě je dokonale jednoduchá; každý ranhojič by ji dovedl.

— A není tu nebezpečí v jiném směru?

— Ne; dávám vám své slovo, že tu není naprosto žádného fyzického nebezpečí. Byl jste vždy bázlivec, Clarku, vždy; ale znáte můj život. Zabýval jsem se posledních dvacet roků transcendentální medicínou.

MODERNÍ REVUE

Slyšel jsem sám, že mne nazývají dryáčníkem, šarlatánem a podvodníkem, ale věděl jsem stále, že jsem na pravé cestě. Dostihl jsem cíle před pěti roky a od té doby byl každý den přípravou k tomu, co dokonáme dnes v noci.

— Byl bych rád, kdybych mohl věřit, že je to vše pravda Clarke stáhl obočí a pohlédl pochybovačně na Dra Raymonda. . . . Jste si úplně jist, Raymonde, že vaše theorie není pouhou fantasmagorií — nádherným přízrakem, zajisté, ale přece jen pouhým přízrakem?

Doktor Raymond stánuł a chvatně se obrátil. Byl muž prostředního věku, hubený a vyzáblý, blédě žluté pleti, ale když odpovídal Clarkovi, pohlížeje na něj, objevil se ruměncem na jeho tvářích.

— Rozhlédněte se kolkolem Clarku. Vidíte pohoří, a pahrbek za pahrbkem jako vlnu za vlnou, vidíte lesy a sady, pole zralého obilí a louky, dosahující až k záhonům rákosí u řeky. Vidíte, že stojím zde vedle vás a slyšíte můj hlas; ale pravím vám, že to vše — ano, od hvězdy, jež objevila se právě nad námi na obloze, až k pevné půdě pod našima nohama — pravím vám, že to vše jsou jenom sny a stíny: stíny, jež zakrývají našemu zraku skutečný svět. Je reálný svět, ale ten je za tímto klamným přízrakem, za těmito »honbami v Arrasu, sny na závodišti,« za tím vším jako za oponou. Nevím, zda-li kdy některá lidská bytost pozvedla tuto oponu; ale vím, Clarku, že my dva této noci uzříme, jak se pozvedne před zrakem třetí osoby. Můžete si mysliti, že je to všecko podivný nesmysl; možná, že je to podivné, ale je to pravdivé, a staří věděli, co znamená pozvednutí této opony. Nazývali to spatřením Boha Pana.

Clarke se zachvěl; bílá mlha, vznášející se nad řekou, byla chladná.

MODERNÍ REVUE

— Je to vskutku podivuhodné, řekl Stojíme na hranicích cizího světa, Raymonde, je-li pravda, co pravíte. Myslím, že užití pitevního nožíku je naprosto nutno?

— Ano; nepatrné porušení šedé hmoty, toť vše; nepatrné přesunutí určitých komůrek, mikroskopická změna, jež by ušla pozornosti devadesáti devíti specialistů mozku ze sta. Není nutno, abych vás obtěžoval všemi odbornými podrobnostmi, Clarku; mohl bych vám vypočítati spoustu technických detailů, jež by zněly velmi důležitě a při tom by vám nepověděly nic více, než víte nyní. Ale předpokládám, že jste četl náhodou, zahloubav se do svých novin, jaké nesmírné pokroky učinila od nedávna fyziologie mozku. Viděl jsem nedávno článek o Digbyho theorii a Browne-Faberových objevech. Theorie a objevy! Kam došli oni dnes, tam jsem došel před patnácti lety a nemusím vám snad říkati, že jsem nestanul na témže místě po celých posledních patnácti let. Povím dosti, řeknu-li, že jsem učinil před pěti lety objev, o němž jsem se zmínil, řka, že jsem dosáhl cíle. Po letech práce, po letech namáhání a tápání v temnotách, po dnech a nocích nespokojenosti a časem i zoufalství, kdy jsem se chvěl a kdy mnou probíhal mráz při pomyšlení, že snad i jiní hledají toho, čeho jsem hledal, pronikla konečně po tak dlouhé době bolest náhlé radosti mou duši a poznal jsem, že má dlouhá cesta jest u konce. Zdálo se mi a ještě nyní se mi zdá, že to byla náhoda, okamžikové vnuknutí marného přemýšlení, jež sledovalo známé směry a cesty, které jsem byl již stopoval stokrát, když se mi objevila velká pravda a když jsem užíval ohnivými čarami narýsovaný celý nový svět, neznámou zemi; pevniny a ostrovy a veliké oceány, po nichž ještě žádná loď neplula (pokud vím) od té doby, kdy první člověk otevřel oči a spatřil

MODERNÍ REVUE

slunce a hvězdy na nebi a klidnou zemi pod sebou. Pomyslíte si, že mluvím nabubřele, Clarku, ale je těžko býti vědeckým. A přece nevím, co mi zbraňuje, že nemohu pokračovati v prostých a nelíčených slovech. Tato naše země, na příklad, je nyní velmi pěkně opletena telegrafními dráty a kabely; myšlenka letí s rychlostí o málo menší, než jest její vlastní rychlost, od východu na západ, od severu na jih spoustami vody a pouštěmi. Dejme tomu, že některý elektrofysik pozná dnes náhle, že on a jeho přátelé si hráli toliko s oblázkami a považovali je za základy světa; dejme tomu, že tento člověk shlédne, jak se nesměrné prostory otevírají jeho proudu a jak lidská slova letí dále, až k slunci a za ně, do světů, jež jsou za ním, a jak ozvěna hlasů mluvících lidí zvučí v nesmírném prázdnu, jež ohraničuje naše myšlení. Pokud jest analogie možná, je tohle velmi dobrou analogií toho, co jsem dělal; porozumíte nyní poněkud tomu, co jsem pocítoval, když jsem zde kdysi večer stál; byl to letní večer a údolí vyhlíželo skoro jako dnes, stál jsem zde a viděl nevyslovitelnou a nemyslitelnou propast, zející hluboce mezi oběma světy, světem hmoty a světem ducha; viděl jsem velikou prázdňou hlubinu, jež se přede mnou nejasně rozvírala, a v tom okamžiku sklenul se most světla od země k neznámému břehu a hlubina byla přepnuta. Nahlédněte, je-li vám libo, do knihy Browne-Faberovy a shlédáte, že do dneška nemohou vědci popsat podobu a určití účel jisté skupiny nervových buněk v mozku. Tato skupina jest jako země, již možno zabrat, rozsáhlé místo pro fantastické theorie. Nejsem na tom jako Browne-Faber a specialisté, jsem co možno nejdokonaleji poučen o činnosti těchto nervových středisek v schematu celku. Dotekem je mohu uvést v pohyb, dotekem, pravím, mohu osvoboditi proud, dotekem mohu způsobiti spo-

MODERNÍ REVUE

jení mezi tímto světem smyslů a — budeme moci dokončit tuto větu později. Ano, pitevní nožik je nutný; ale jen si pomyslete, co tento pitevní nožik způsobí. Odstraní úplně pevnou hrázi smyslů a pravděpodobně poprvé od té doby, kdy byl člověk stvořen, pohledné duch do světa duchů. Clarku, Mary uží Boha Pana!

— Ale pamatujete se, co jste mi psal? Myslil jsem, že bude nutno, aby ona —

Domluvil šeptem v doktorovo ucho.

— Naprosto ne, naprosto ne. To je nesmysl, ujišťuji vás. Vskutku je to takhle lépe; jsem si tím zcela jist.

— Uvažte to dobře, Raymonde. Je to velká zodpovědnost. Může se něco přihodit; budete nešťasten po celý zbytek svého života.

— Ne, nemyslím, ani v tom případě, že by se stalo to nejhorší. Jak víte, vysvobodil jsem Mary z bahna a od zkázy takměř jisté, když byla dítětem; myslím, že její život náleží mně a že ho mohu užítí, jak uznám za vhodné. Pojďte, připozdívá se; bude lépe, vejdemeli.

Dr. Raymond se obrátil k domu, prošel předsíní a kráčel dlouhou temnou chodbou. Vyňal z kapsy klíč a otevřev těžké dveře uvedl Clarka do své laboratoře. Bývala kdysi místností, kde se hrálo v kulečnick, a byla osvětlena skleněnou kupolí uprostřed stropu, kterou ozařovalo ještě smutné šedé světlo postavu doktorovu, když rozžal lampu s těžkým stínidlem a postavil ji na stůl ve středu pokoje.

Clarke se rozhlédl. Ani kousek zdi nebyl holý; kolem dokola byly police, plné lahví a flol všech tvarů a barev, a na jednom konci byla malá chippendalská knihovna. Raymond na ni ukázal:

— Vidíte tento pergamen Oswalda Crollia? Byl jedním z prvých, kdož mi ukázali cestu, ačkoliv my-

MODERNÍ REVUE

slím, že jí sám nenašel. Je podivný tento jeho výrok:
V každém zraku pšenice je skryta duše hvězdy.

V laboratoři nebylo mnoho nábytku. Uprostřed stůl, kamenná deska s otvorem v rohu, dvě lenošky, v nichž seděli Raymond a Clarke; to bylo vše mimo neobyčejně vyhlížející židli na nejzazším konci pokoje. Clarke na ni pohlédl a svrástil obočí.

— Ano, to je ta židle, řekl Raymond. Můžeme ji umístiti na její místo. Povstal a přistrčil židli ke světlu a počal ji posunovati nahoru a dolů, spouštěje sedadlo, skláněje opěradlo šikmo v různých úhlech a upravuje opírátko pro nohy. Vyhlížela dosti pohodlně a Clarke přešel rukou přes šťavnatě zelený samet, co se doktor zabýval pakami.

— Nyní si, Clarku, učiňte pohodlí. Mám před sebou několik hodin práce; byl jsem nucen nechat některé věci až na poslední okamžik.

Raymond šel ke kamenné desce a Clarke na něj smutně pohlížel, když se sklonil nad řadou fiolek a zapálil oheň pod tygříkem. Doktor měl vedle svého přístroje stát malou ruční lampu, která byla zastíněna jako velká lampa, a Clarke, jenž seděl ve stínu, rozhlížel se po velkém smutném pokoji a pohlížel na kontrasty bizarrních efektů jasného světla a neurčité temnoty. Brzy ucítil v pokoji zvláštní vůni, z počátku spíše jen suggesci vůně; a jak se stávala vůně určitější, byl jí tak překvapen, že si při ní ani nevzpomněl na pracovnu chemikovu nebo chirurgovu. Clarke shledával, že se marně pokouší analyzovati tento pocit a počal polouředomě mysliti na jistý den, ježž ztrávil před patnácti roky, pobíhaje po lesích a lučinách blíže svého bývalého domova. Byl to parný den na počátku srpna, vedro činilo obrysy všeho nejasnými a zakrývalo vzdálenosti lehkou mlhou, a lidé, kteří pohlíželi na teploměr, mluvili o abnormálním počtu stupňů,

MODERNÍ REVUE

o téměř tropickém počasí. Tento podivuhodně parný den roku 185* vyvstal neobyčejně živě v Clarkově obraznosti; zdálo se mu, že pocit oslňujícího, všecko pronikajícího slunečního světla proudí ze stínů i světel laboratoře, a cítil opět vroucí vzduch narážeti v proudech na svůj obličej, viděl záři, odrážející se od trávníků a slyšel myriády hlasů léta.

— Doufám, že vás tato vůně neobtěžuje, Clarku; není pranic nezdravá. Snad vás bude trochu uspávat, toť vše.

Clarke slyšel slova zcela zřetelně a věděl, že Raymond k němu mluví, ale ani za cenu života by se nebyl mohl probrati ze své lethargie. Mohl toliko mysliti na onu osamělou cestu, kterou šel před patnácti roky; byl to, pokud věděl, jeho poslední pohled na pole a lesy od doby jeho dětství; a nyní se to vše jevilo před ním se skvělou jasností jako obraz. Ze všech stran mu vnikal do chřipí výron léta, vůně různých květin a výdech lesů, chladných stinných míst, hluboko v zelených temnotách, vynucovaný slunečním teplem; a v zápach dobré země, jež ležela jakoby s rozpjatou náručí a usmívajícími se rty, všecka pokrytá prachem. Obraznost ho nechala tékati, jak to činival před dlouhou dobou, s polí do lesa, ubírat se úzkou stezkou mezi zářícím podrostem buků; a crčení vody, kapající z vápencové skály, znělo jako jasná melodie do tohoto snu. Myšlenky se počaly uchylovati s cesty a směřovati s jinými vzpomínkami; buková alej se změnila v stezku mezi duby a tu a tam se pnulo od větve k větvi víno s vlnícími se úpenkami, obtížené purpurovými hrozny, a řídké šedě zelené listí divoké olivy se odráželo od tmavých stínů dubů. Clarke si uvědomoval v divých skocích snu, že ho cesta od domu jeho otce zavedla do neznámé krajiny; podívoval se zvláštností toho všeho, když se mu náhle zdálo, že

MODERNÍ REVUE

místo šumu a zvuků léta padlo na vše neskonale ticho a lesy že se zamlčely a on že stál okamžik tváří v tvář bytosti, jež nebyla ani člověk ani zvíře, ani živá ani mrtvá, ale vše smíšené, mající tvar všeho, ale prostá všeho tvaru. A v tom okamžení bylo přerušeno spojení těla a duše a zdálo se mu, že jakýsi hlas volá: »pojďtež odtud« . . . a pak temnota temnot nad hvězdami, temnota věčnosti.

Když se Clarke náhle probudil, spatřil, jak Raymond slévá několik kapek jakési olejovité tekutiny do zelené fioly, kterou pak pevně zazátkoval.

— Dřimal jste, řekl Raymond, cesta vás asi unavila. Již je to hotovo. Jdu pro Mary; vrátím se v deseti minutách.

Clarke se natáhl na své židli a divil se. Zdálo se mu, že se toliko zaměnil sen za sen. Očekával neurčitě, že uvidí, jak se zdi laboratoře rozplývají a mizí, a že se probudí v Londýně, chvěje se nad fantasiemi svého spánku. Ale konečně se otevřely dvěře a doktor se vrátil a za ním šla dívka, asi sedmnáctiletá, zcela bíle oblečená. Byla tak hezká, že se Clarke již nedivil tomu, co mu doktor psal. Její obličej, šíje a ramena se nyní rděly, ale jak se zdálo, nebyl Raymond ani trochu pohnut.

— Mary, řekl, čas nadešel. Jste zcela svobodna. Jste ochotna svěřiti se mi úplně?

— Ano, můj drahý.

— Slyšíte Clarku? Jste mým svědkem. Zde je židle, Mary. Je zcela pohodlná. Usedněte do ní a položte se. Jste připravena?

— Ano, můj drahý, zcela připravena. Polibte mne dříve, než začnete.

Doktor se uklonil a políbil ji dosti něžně na ústa. »Nyní zavřete oči,« řekl. Dívka sevřela víčka, jakoby

MODERNÍ REVUE

byla unavena a toužila po spánku, a Raymond ji přidržel zelenou flotu k nosu. Její obličej zbledl, byl bělejší než její oblek; vzpírala se slabě a pak s vnitřním pocitem mocné pokory skřížila ruce na prsou, jak to činí malé dítě, když se modlí. Jasně světlo lampy ji plně ozařovalo a Clarke pozoroval změny, přebíhající po tomto obličejí jako změny na vrších, když oblaka v létě táhnou přes slunce. A pak ležela úplně bílá a tichá a doktor nadzvedl jedno z její očních víček. Byla zcela bez vědomí. Raymond stiskl silně jednu z pak a židle se naklonila okamžitě na zad. Clarke viděl, jak Raymond vystřihuje kolečko její vlasů jako tonsuru; a lampa byla přisunuta blíže. Raymond vyňal malý lesknoucí se nástroj z drobné skřínky a Clarke se odvrátil, chvěje se. Když se opět obrátil, zavazoval doktor ránu, kterou způsobil.*

— Probudí se v pěti minutách. . . . Raymond byl stále zcela klidný. . . . Nelze zde již nic dělat. Můžeme toliko čekat.

Minuty mýjely zvolna; slyšeli pomalé, těžké tikání. Na chodbě byly staré hodiny. Clarke pocítoval nevoľno a slabost; kolena se mu třásla, sotva se udržel na nohou.

— Z nenadání uslyšeli, ani čekali, dlouze protáhlý vzdech a barva, jež byla zmizela s tváří dívky, se náhle vrátila a její oči se pojednou otevřely. Clarke se zachvěl. Zářily strašným světlem, pohlížejíce někam do dálky, a veliký podiv se objevil na jejím obličejí a její ruce se rozpjaly, jakoby se byly chtěly dotknouti něčeho neviditelného; ale ve chvíli podiv zmizel a ustoupil nejhroznějšímu úděsu. Svaly jejího obličje se ohydně stáhly a třásla se od hlavy k patě; zdálo se, že její duše zápolí a chvěje se ve svém tělesném sídle. Byl to hrozný pohled; a Clarke se řítíl z pokoje, když padla křičíc k zemi.

MODERNÍ REVUE

Tři dny na to uvedl Raymond Clarka k loži Marynu. Ležela vyřeštěna, převracel hlavu se strany na stranu a pustě se šklebíc.

— Ano, řekl doktor, stále zcela klidný, je to velké neštěstí; je nevyléčitelně blbá. Ale nebylo pomoci; a konce konců viděla Velkého Boha Pana.

ZÁPISKY MR. CLARKA

Mr. Clarke, gentleman, jenž byl zvolen dr. Raymondem, aby byl svědkem zvláštního pokusu s Bohem Panem, byla osobnost, v jejíž povaze se neobyčejně mísila opatrnost se zvědavostí; ve svých střízlivých okamžicích myslel na neobyčejné a výstřední s nepřetvářenou nechutí; a přece hluboko v jeho duši byla zvědavost s očima, široce otevřenými, a úcta ke všem skrytým a tajným prvkům lidské přirozenosti. Poslední směr převládl, když přijal Raymondovo pozvání, neboť ačkoliv odmítal vždycky doktorovy teorie, když o nich přemýšlel, jako nejdivočejší nesmysl, přece tajně choval v ně víru ve své obraznosti a byl by se radoval, vida, že jeho víra je potvrzena. Hrůzy, jichž byl svědkem v oné strašné laboratoři, ozdravily jej do jisté míry; činil si výčitky, že je zapleten do záležitosti, k níž nelze se dobře znáti, a mnoho let potom se držoval statečně všedních zvyků a odmítal každou příležitost k tajným badáním. Ve skutečnosti býval ovšem přítomen z důvodů jakési homoeopathie po nějaký čas schůzkám některých medií, doufaje, že neobratné úskoky těchto gentlemanů mu znechutí úplně mysticismus všeho druhu, ale lék, ačkoliv žíravý, neúčinkoval. Clarke věděl, že stále horuje pro neviditelné a pomalu se opět stará vášeň uplatňovala, když Maryn obličej, chvějící se a skroucený nepoznatelnou hrůzou, se ztrácel z jeho paměti. Po celodenním vážném a

MODERNÍ REVUE

výdělkovém zaměstnání bylo pokušení, aby se večer pobavil, příliš značné, zvláště v zimních měsících, když oheň rozléval teplou září po jeho příjemném mládeneckém pokoji a láhev nějakého vybraného červeného vína stála po ruce. Zaživ svůj oběd, chtěl provésti svůj úmysl a přečísti si večerní noviny, ale pouhý jejich obsah se mu brzo znechutil a Clarke se přistihl, jak vrhá pohledy vřelé touhy směrem, kde byl starý japonský psací stůl, jenž stál v příjemné vzdálenosti od krbu. Váhal nerozhodně několik minut jako hošík před láhví se zavařeninou, ale touha vždy zvítězila a Clarke posléze přisunul své křeslo, rozžal svíci a usedl u stolku. Jeho přihrádky a zásuvky byly naplněny doklady o nejchorobnějších předmětech a zvláště dobře byl uložen velký psaný svazek, do něhož pečlivě uložil skvosty své sbírky. Clarke měl jemné pohrdání tištěnou literaturou; nejstrašidelnější povídka ho přestala zajímat, jestliže byla tištěna; jeho jedinou zábavou bylo čtení, sestavování, seřadování a přerádování toho, co nazýval svými »Zápisky, jimiž se dokazuje existence Dávlova,« a když byl touto prací zaměstnán, zdálo se mu, že večery prchají příliš rychle, a noce mu připadaly příliš krátkými.

Obzvláště kdysi večer, za ošklivé prosincové noci, černé mlhou a drsné mrazem, spěchal Clarke se svým obědem a nepopřál si ani svého obvyklého zaměstnání přehlédnouti a odložiti noviny. Přešel dvakrát neb třikrát po svém pokoji a otevřel psací stůl, stál chvíli tiše a pak usedl. Naklonil se na zad, ponořen v jeden z oněch snů, jimž se oddával; konečně uchopil svou knihu a otevřel ji u posledního zápisu. Byly to asi tři neb čtyři strany hustě popsané okrouhlým, ležatým písmem Clarkovým, na jichž začátku napsal poněkud většími písmenami:

MODERNÍ REVUE

Neobyčejné vypravování mého přítele
Dra. Philipse. Ujišťuje mne, že všechna
v něm obsažená Fakta jsou přesně a
zcela pravdiva, ale odpírá udati všechna
Příjmení Osob, jichž se týká, a Místo,
kde se tyto neobyčejné Příhody udály.

Mr. Clarke jal se čísti zprávu po desáté, pohlížeje
tu a tam na poznámky tužkou, jež si učinil, když
mu jeho přítel vyprávěl. Bylot jedním z jeho rozmarů,
že se chlubil jakousi spisovatelskou schopností; za-
kládal si na svém slohu a vynasnažoval se, aby
srovnal okolnosti v dramatickém pořadu. Četl toto
vypravování:

Osoby, jichž se tato zpráva týká, jsou Helena V.,
která, žije-li dosud, je nyní ženou asi třiadvacetiletou;
Rachel M., jež zatím zemřela a byla o rok mladší než
předešlá, a Trevor W., blbec, osmnáctiletý. Tyto osoby
bydlely v době těchto příhod ve vesnici na pomezí
Walesu, místě, jež mělo jakousi důležitost za časů
římské okkupace, ale nyní je pouhou rozptýlenou
vesničkou asi s pěti sty obyvateli toliko. Leží na
výšině asi šest mil od moře a je skryta v rozsáhlém
a malebném hvozďe.

Helena V. přišla asi před jedenácti roky do ves-
nice za zvláštních okolností. Bylo známo, že byla jako
sirotek adoptována, když byla ještě děckem, kterýmsi
vzdáleným příbuzným, jenž ji vychovával u sebe až
do jejího dvanáctého roku. Ale maje za to, že by
bylo lépe pro dítě, kdyby mělo soudruhy stejného
věku, dotazoval se v některých místních časopisech
po dobrém domově pro dvanáctiletou dívku v zámožné
venkovské rodině; a na tento dotaz odpověděl Mr. R.,
zámožný statkář ve jmenované vesnici. Poněvadž od-
poručení byla příznivá, poslal onen gentleman svou
adoptovanou dceru k Mr. R. s dopisem, ve kterém

MODERNÍ REVUE

si vymínil, aby dívka měla pokoj pro sebe, a ustanovil, že se její opatrovníci nemají starati o její vzdělání, poněvadž jest již dostatečně vzdělaná pro postavení, jaké bude ve světě zaujímati. V skutku bylo Mr. R. dáno na srozuměnou, že je dívce dovoleno, aby si sama vyhledávala své zaměstnání a aby nakládala se svým časem dle své libosti. Mr. R. ji náležitě uvítal na nejbližší stanici, ve městě asi sedm mil od svého domova, a zdá se, že nepozoroval při dítěti nic neobyčejného, leda to, že byla mlčenliva o všem, co se týkalo jejího dřívějšího života a jejího adoptivního otce. Lišila se nicméně velice svým zevnějškem od obyvatelů vesnice; její pleť byla bledá, jasně olivová, a rysy jejího obličeje byly velmi výrazné a poněkud cizího rázu. Zdá se, že se dosti snadně vpravila do venkovského života a seznámila s dětmi, které s ní někdy chodily na její toulky po lesích, jež byly její zábavou. Mr. R. tvrdí, že pocítoval, když seznal, že odchází sama hned po ranní snídani a že se nevrací až při soumraku, nepokoj, že bývá mladá dívka po tolik hodin zcela sama a sdělil to jejímu adoptivnímu otci, jenž mu odpověděl v krátkém dopisu, že si může Helena dělat, co chce. V zimě, když byly lesní cesty neschůdné, trávila většinu svého času ve své ložnici, kde spala dle přání jejího příbuzného sama. Asi rok po jejím příchodu do vesnice přihodil se na jedné z těchto vycházek do lesa první z oněch zvláštních případů, s nimiž je tato dívka ve spojení.

Předcházející zima byla značně tuhá, sníh napadl do velké výše a mrazy trvaly neobyčejně dlouho, a léto, jež následovalo, bylo právě tak pozoruhodné svým značným vedrem. Kteréhosi z nejtepějších dnů tohoto léta vyšla Helena V. z domu na jednu ze svých dlouhých potulek po lese, vzavši si, jako oby-

MODERNÍ REVUE

čejně, trochu chleba a masa k svačině. Byla viděna několika lidmi v polích, jak se ubírala ke staré římské silnici, zelené hrázi, jež protíná nejširší část lesa; tyto lidé se divili, pozorující, že jde s nepokrytou hlavou, ačkoliv slunce již páliho téměř tropicky. V době té pracoval dělník jmenem Josef W. v lese blízko římské silnice a jeho malý syn Trevor mu nesl ve dvanáct hodin chléb a sýr k obědu. Po jídle opustil hoch, jenž byl tehdy asi sedmiletý, pracujícího otce a šel, jak říkal, hledat do lesa květin; a muž, jenž slyšel jeho výkřiky, jež vyrážel z radosti nad svými nálezy, nepocítoval žádného nepokoje. Ale páhle byl polekán, slyše strašný křik, zřejmý následek velkého strachu, jenž vycházel ve směru, jímž šel jeho syn; a odloživ spěšně své nástroje chvátal, aby se podíval, co se přihodilo. Jda podle zvuků, potkal svého malého chlapce, jenž střemhlav prchal a byl zřejmě hrozně polekán; otázkami z něho na konec vylákal, že nasbírav kytici květin cítil únavu a ulehnuv do trávy usnul. Byl náhle probuzen, jak tvrdí, zvláštním hlukem, jakýmsi druhem zpěvu, jak to nazývá, a hledě skrze větve, uzřel Helenu V., hrající si na trávníku s »obzvláštním nahým mužem«, jež, jak se zdá, není schopen bližší popsati. Říká, že se hrozně polekala a utíkal z místa toho, volaje otce. Josef W. šel směrem, jež mu syn naznačil, a našel Helenu V., sedící v trávě uprostřed mýtiny nebo volného místa, jež učinili uhlíři. Hněvivě se jí ptal, proč polekala jeho malého chlapce; ale ona popřela úplně jeho obvinění a smála se při vypravování děcka o »zvláštním muži«, jemuž hochův otec sám nepřikládal mnoho víry. Josef W. se posléze domníval, že se chlapec probudil s nena-dálým leknutím, jak se to někdy dětem stává; ale Trevor setrval na svém tvrzení a jevila se na něm tak zřejmá bázeň, že jej otec konečně odvedl domů,

MODERNÍ NEVUE

doufaje, že ho matka udonejší. Ale nicméně byl hoch svým rodičům po mnoho týdnů příčinou k obavám; stal se nervosním a zvykl si obzvláštním způsobům, nechtě sám vyjít z doma, a neustále pobuřuje celý dům tím, že se vzbouzel v noci, křiče: »muž z lesa! tatínku, tatínku!« Nicméně se však zdálo, že se dojem ten postupem času zeslabil, a asi po třech měsících doprovázel otce do domu jakéhosi gentlemana v sousedství, pro nějž Josef W. právě pracoval. Muž byl uveden do pracovny a hošík byl ponechán v předsíni; za několik minut na to, co udělal onen gentleman Josefu W. své rozkazy, byli oba polekáni pronikavým křikem a zaduněním pádu, a když přikvapili, našli dítě, ležící bez vědomí na zemi s obličejem skrouceným hrůzou. Lékař, jenž byl ihned povolán, prohlásil po prohlédnutí, že dítě trpí jakýmsi záchvatem, zřejmě zaviněným nějakým náhlým leknutím. Hoch byl odnesen do jedné z ložnic a po chvilce nabyl opět vědomí, ale upadl do stavu, jenž byl označen lékařem jako silná hysterie. Lékař mu podal silně utišujícího léku a po dvou hodinách prohlásil, že hoch je schopen, aby šel domů, ale když jej vedli předsíni, zachvátila ho znova hrůza, tentokrát zvýšenou silou. Otec spozoroval, že dítě na něco ukazuje a slyšel starý výkřik: »muž z lesa«; pohlédnuv naznačeným směrem, ušel kamennou hlavu groteskního vzezření, jež byla zazděna ve zdi nade dveřmi. Zdá se, že vlastník domu prováděl nedávno některé změny na svém stavení a že při kopání základů pro některé místnosti našli dělníci zvláštní hlavu, zřejmě z římské doby, jež byla umístěna v předsíni popsáním způsobem. Hlava byla prohlášena nejzkušenějšími archaeology z okresu za hlavu fauna nebo satyra.*

* Dr Philips mi řekl, že viděl zmíněnou hlavu, a ujišťuje mne, že nikdy ještě neviděl tak živé představy mohutného zla.

MODERNÍ REVUE

Tento druhý záchvat, ať již povstal z jakékoliv příčiny, byl, jak se zdá, příliš prudký na chlapce toho a nyní trpí Trevor slabomyslností, jež připouští velmi malou naději, že se kdy zlepší. To všechno způsobilo tehdy značné vzrušení a Mr. R. se tajně vyptával Heleny, ale bezvýsledně, neboť stále popírala, že polekala neb jiným způsobem trápila Trevara.

Druhý případ, jenž je spojen se jménem dívky té, se udal asi o šest roků později a jest ještě neobyčejnějšího rázu.

Na počátku roku 188* uzavřela Helena neobyčejně důvěrné přátelství s Rachelou M, dcerou zámožného statkáře ze sousedství. Tato dívka, jež byla o rok mladší Heleny, byla považována většinou lidí za hezčí z obou, ačkoliv tahy Heleniny značně zjemněly, když dospěla. Tyto dvě dívky, jež byly neustále pospolu, skytaly neobyčejný protiklad, ježto jedna z nich měla jasně olivovou pleť a téměř italské vzezření, druhá pak měla na tvářích příslovečnou červeň a úběl venkova. Je nutno uvést, že se ve vesnici vědělo, že plat, jež dostával Mr R na výživu Heleninu, je nadbytečně hojný, a všeobecným byl dojem, že zdědí Helena kdysi značný obnos peněz po svém příbuzném. Rodiče Rachely nekladli tedy překážek přátelství své dcery a povzbuzovali jeho důvěrnost, ačkoliv nyní trpce litují, že tak jednali. Helena stále ještě byla zaujata pro lesy a někdy, když ji Rachel doprovázela, vyšly obě přítelkyně časně z rána a zůstaly v lese až do soumraku. Jednou neb dvakrát po těchto vycházkách připadalo Mrs. M., že chování její dcery je poněkud neobyčejné; zdálo se jí, že je nemocná a že blouzní, a jak pravila » zcela jiná,« ale zdá se, že tyto zvláštnosti byly považovány za příliš nepatrné, než aby si jich byl kdo povšimnul. Avšak kdysi večer, když přišla Rachel domů, slyšela její matka zvuky,

MODERNÍ REVUE

jež zněly jako potlačované vzlykání z pokoje dívčina, a když vstoupila, našla ji ležící na posteli polou odstrojenou a zřejmě v nejhroznější úzkosti. Jakmile uzběhla svou matku, vzkřikla: »Ach maminko, maminko, proč jste mne nechávala chodit s Helenou do lesa?« Mrs. M. se podivila nad tak neobyčejnou otázkou a jala se svou dceru vyslýhati. Rachel jí vypravovala divokou historii. Povídala —

Clarke sklopil knihu a otočil židli k ohni. Když seděl kdysi večer jeho přítel právě v této židli a vypravoval svou historii, přerušil jej Clarke při tom, co následovalo; přerušil prudce jeho slova výkřikem hrůzy. »Můj Bože!« vzkřikl, »pomyslete, pomyslete, co pravíte. To je neuvěřitelné, to je příliš ohavné; takové věci se nemohou dít na tomto pokojném světě, kde muži a ženy žijí a umírají a zápasí a vítězí nebo podléhají a snášejí neobyčejné osudy po mnoho let; ale tohle ne, Phillipsi, takové věci ne. Musí pro to být nějaký výklad, nějaké poblouzení strachu. Neboť kdyby se takové věci mohly dít, přáteli, byla by naše země jenom noční můrou.«

Ale Phillips vypravoval historii až do konce, dodav:

— Její útěk zůstal až po dnes tajemstvím, zmizela ve sluneční záři, viděli ji, jak jde po louce a několik okamžiků později jí zde již nebylo.

Clarke se opět pokoušel přemýšlet o tom, když seděl u ohně, a opět se jeho myšlenky chvěly a couvaly, majíce pohlédnouti na tak strašné a nevy-slovitelné prvky, usazené a triumfující v lidském těle. Před ním se rozprostíral nejasný pohled na zelenou hrázi v lese, jak mu ji jeho přítel popsal: viděl vlnící se listí a třesoucí se stíny na trávě, viděl sluneční záři a květiny a daleko odtud, ve velké vzdálenosti kráčely k němu dvě postavy. Jedna z nich byla Rachel, ale druhá?

MODERNÍ REVUE

Chce se snažit ze všech sil, aby tomu všemu
nevěřil, ale na konci zprávy, když je byl zapeal do
své knihy, umístil tento nápis:

ET DIABOLUS INCARNATUS EST ET HOMO FACTUS EST.

pokračování

OTOKAR BRZDINA

VŠE ZACHVÁTIT ...

Vtlesání hořkém hvězd, jak v rozdrážděném roji ohnivém,
včelář bezmocný, jste stáli s bázlivým obdivem?
Či v prostředí nejjemnějších polibků snad vašich sestřen
k vám šlehl výčítkou, jak žal zajatých královen?

A let myšlenek nejvyšších ve světlech nádherných
vám slunce zastínil, jak oblak labutí z ostrovů severních?
Chlad lásky vznešený jste cítili? Oddaní, jako ptáci jsou,
když prachem, vytrhaným na prsou, svých dětí lože
vystelou?

O jak byste se, slabi, zachvěli a tváře zastřeli,
kdybyste v bílém oslnění chvíle té svou duši uzřeli,
jak šílí v marném zápase po rozlomení pout,
tisíce zraků touží vyžehnout, tisíce prsou vydechnout,

tíž věků sřást a polibků jak extatický sad
až k nebes jasu vyrůstát, jar šveholením zajásat!
A v nekonečno radosti rozvítit blankyt dechem svým,
stan vydutý a praskající vichřicí, rozpjatý nade vším!

MODERNÍ REVUE

A srdce dychtivé jak vír na moři světla rozkroužit,
všech srdcí tepot, stržený, v hloub jeho rytmu pohroužit,
a jako síla hřmít, jež světy vzdálené z os vyvrací,
a v jedno slunce plamenné je znova navrací?

Vše zachvátit a v krásy vyhnat květ, jak míza prostoupit,
v plod nechat usládnout a zduchovět, smířit a vykoupit,
vše nezrozené z noci vyvolat, obejmout v jásotu,
a všechno mrtvé v nový žár navrátit k životu!

A jako vítr nezranitelná, jak léto horoucná,
uprostřed blesků tančiti nad horizonty budoucna;
tisíci rukou bořiti, tisíci rukou stavěti,
zahrady nadějí tisíci obraznosti rozežhavěti!

A veškeré rty země mateřské, rty větrův, ohně, vod,
rty hořké vegetací zamklých i zvířat tajuplný rod
a kamenné rty skal, zafatě tíží v lethargický klid
i tragické rty osudu, své triumfální písní naučit!

A do kosmu svou vášeň vykřiknout, sřer tajná pásma
proletět,
luh tropický kde světů nejvyšších se jiskří rozeset,
a nejsladším, co hvězdy střeží v zlatém květu svém,
jak úl svůj včela loupečná svou obohatit zem.

MODERNÍ REVUE

MILOŠ MARTEN

MIMO DOBRO A ZLO

VII

Byly marny, v době, jež následovala, pokusy Ego-novy prolomiti svíravý kruh, který samota kolem něho stahovala, vybaviti se z vysilující tísňe a apathického zatížení, jež jej zasahovalo, zatím co venku přerod přírody se uskutečňoval, ponurý a naléhavý. Počal trpěti smutkem polí spilých mlžnými massami, které těžkomyslně na duši uléhají, že, co myšlénka, stává se plošným bleskem ostré a zsinálé světlo vrhající na spodiny vědomí. Duch ztravuje se skrupulosnými zpo-vědmi a analysami nitra, ryje se v obnaženém ner-vstvu, každý stav rozvádí v únavné stupnice zá-chvějů, — aby odhalil jejich vztah k původním vzně-tům, až zděšen zastaví u přízračně zřených, strží pri-mérných pudů... zděšen nad bezútěšností bytí vyda-ného nárazům neovládatelných, neustálených, vně personality a přece z hloubi její kořenů se vynořují-cích živlů, jež je smýkají — maelstrom podzemních vodstev, nad nimiž vratce zachycena se drží vegetace života svého, v já zauzleného... Marně bránil se zá-chvatům této hrůzy. Zastihaly jej, nezadrženy žádným hledaným zaujetím za výkřiků fysických pocitů strachu, jimiž sdělovaly se tělu, všude; přicházely jako od ne-zvěstných miasmů, z atmosféry projaté čišícími vý-pachy hnutí z vlhké hnědi probarvující obzor, z nálady celého toho zmirání a tlení tvarů, v nichž mízy pře-staly se přelévati. Někdy dostavovaly se za vědecké práce, od níž čekal ještě nejvíce záchrany před nimi: uprostřed statistických záznamů, dat z listů i úředních zpráv, jež třídil, oceňoval, uváděl v souvztažný sled,

MODERNÍ REVUE

na něj padly; neočekávaně, bez zjevné příčiny, pouštěl péro a klesal s mozkem zatemněným, všechno stavilo se v neprůhledné houstnutí ironických par a z údů jakoby síla se odlučovala... Potom bylo mu dlouho se zotavovati, sbírat, soustřeďovati. Nejčastěji trval tak do noci, která měla pro něj ohlušený, bezpocitný spánek podobný smrti, dokud nevyklí sahati k modrým fiolám pro půlhodinu imbecilného klidu a uvolnění čivů —

Ale, podivuhodným způsobem, obě ženy téměř docela vymizely z jeho představ, ač sem se vracel pro zdůvodnění v jasných chvílích, kdy usiloval o diagnosu svého stavu. Nemohl odkrýti vztahu. To bylo jako odříznuto od současnosti. Nic z toho necítil zasahovati odtud do svého dnešku. A přece, tvrdil si znovu a znovu, jinde nesměl hledati temný vliv, jemuž byl vydán a v němž kořenila jeho nemoc... Vynucoval vzpomínky: na Helenu, která šla rozeštvat svou osudnost, a prchá nesouc v sobě její chimerický děs, neustupující přílivu dojmů stále zaměňovaných. Na Klářin slib, který zdál se mu zahaleným tajemností všeho, co projevuje se jakoby náhodně, ale v sobě chová určení... Ale vše to zapadalo v hluš, jakmile dostal se k záhadě vztahu. —

A pak již docela se vzdal apathii, v uzavřenosti, která stávala se maníí. Vzpomínal na osoby jako na fantomy a děsil se pomyslití na reálný styk s nimi — zdálo se mu, jakoby musil zajít hnusem, kdyby je živé, se všemi sklonnostmi cizích těl a duší, měl cítiti u sebe blízko, mluvit s nimi, snad dotýkati se jich... kdežto tak v pouhých stínech myšlénky, v něm budily sentimentální účast. A to rozšířilo se na všechny projevy něčeho živoucího vůbec. Čísti knihu, uhoditi na klávesách první takty hudebního díla, to bylo by hrozné, ranivé, zdrcující..... Spleen, jemuž dlouho uhýbal, nyní nestaven vstupoval k němu, zahlušil

MODERNÍ REVUE

vřelé požadování života, jeho touhu kdysi, ovládl jej a zastřel charými závoji čnicími výhled bolestným.

Toliko v podvečer dlouho stával u oken verandy pohloupen v pozorování soumraku volně stékajícího, z výše odněkud, do ošlehaných větví stromů. Měkký, netermínovaný pocit soucitu, lítosti na nic neupjaté, v něm se rozhostoval. Vzpomenul-li někdy na živé reakce proti takovým slabostem, na odpor proti cha-bosti a znehodnocení — ballast theorii, jež navržil neorganicky nad utuhlou plochu svého nitra inspirován ovzduším revolty — měl nyní jen mdlou vůli usmát se, vůli, která nedošla ke skutku, protože byl cizí ironiím... Ano, věděl, že tím popírá, co dosud měl za nejlepší ve své bytosti, říkal si to, trpěl tím.... Ale na konec poznáváje, jak zbytečno je trhati tyto mlhy, pomáhal si sofismaty, nebo v dávkách vždy větších užíval morfia — Zdálo se však, že nemá účinku na jeho organism

— nebo že tělesné zatížení je pouze symptomem náklady hlubší, nezvěstnými, nadpřirozenými vlivy zavinené —

Ale proti tomu protestovalo vše, co v sobě považoval za dílo vnitřní, bolestné metamorfosy. Bránil se, připustiti zasahování z vně, hotov raději uznati se za nejhůř chorobného, za hříčku zkažených nervů, jen ne za podřízeného...

Jen zřídka tak uvažoval a vždy se přerušil u své osudnosti. Většinou jen mdle nechal hodiny mýjeti zapadlý v apatii...

VIII

Kraus seděl vzrušen v coupé.

Toto rozhodnutí, tak náhlé...

Bez patrného vnějšího důvodu uzavřenost stala

MODERNÍ REVUE

se mu nesnesitelnou. Nedávná minulost se svými horečnými chvílemi i dojmy teplými a vzrušivými se vrátila, ožila zase, setkával se s ní v reminiscencích, které vyvolávalo toto prostředí. A život jaksi prudčeji se v něm rozproudil, protrhl se ze své mlhy.... A rozhodl se. Vlastně něco mimo něj rozhodlo —

Nejít? — Což záviselo to na něm? Jednal mechanicky využívá okamžitého přetržení společenství, jako se mu dříve poddal, zcela bezděčně.

— Vůle.... lež. Jak ji to ironicky vymezoval důvtip stoiků? —

— Hle člověk: zvíře, jež zalhává špatnost své bytosti...

Tedy jede. A nechá instinkty, aby šly dle svého určení.

Ale, zajímavé: jakoby ani za sebou neměl týdenní lethargie.

Našel vše beze změny, čím upravil svůj pobyt ve městě. Byla tu pohovka, která znala dlouhá utkvění lektur a meditací — a také divoká objetí rozkošných děl — knihovna vybraných, vzácných autorů, chráněných před vulgarisací předností immorality a nepochopitelnosti, několik obrazů, budících těžké pocity. Okna rozevírala se na prospekt náměstí a promenády, vír města, nepřetržité střídání postav a skupin, jež změlčuje a činí lenivým, uprostřed prázdné elegance domů bezmyšlenkovité architektury. Měl zde zcela na vůli, hroužiti se v opojení pouličního ruchu nebo opatřiti si požitek fyzické osamocení, když úsilný pohyb lidí vedených snahami malichernými i tragickými jej disgustoval. To byla, myslil, příčina, že se sem uchýlil. Jednotvárný dech venkova, jenž vnucoval obtížné a znavující meditace, jej drtil a nálada podzimu měla teď již tak projímavou, vysilující moc, atmosféra rozkladu a

ulehání sil působila vnitřní krize tolik osudné a zničující...

— Asi týden po svém příjezdu za mlhavého podvečera bloudil korsem, vzhůru dolů po asfaltu chodníku zaplaveného třesivými reflexy světel, která se rozptylovala po silhouettách chodců a zahalovala je barevnými lesky. Mlha stírala výraznost těl a tváří. Zapadal ve vlnící se pohyb, máje dojem, že hrany jeho individuality se stírají třením o jednotvárnost prostředí — vskutku, bylo lze toto množství okolních tváří redukovati na dva, tři typy netušené stejnosti, tytéž úsměvy, posuny, tytéž saisonní barvy u všech se opakovaly... Ale sám připadal si odděleným od této massy. Nic u ní jej nepřitahovalo ani neodpuzovalo, tak lhostejni mu byli. Nemohl si představit, jak by s nimi se setkal, kdyby bylo nutno mezi nimi žít, — protože jistá osudnost postavila jej mimo koincidenční body jejich životů, mimo jejich vztahy, jejich životní praxe byla ho vzdálena, něco zač pronikl, co od něho stranou se odehrávalo a na něj nemělo vlivu. Ano zažil je kdysi, jejich úsilí, vzrušení, nenávisti, ale v minulosti, sotva je pamatoval, teď už pro něj nepochopitelné...

Ale unaven svým nitrem, jež churavělo, poddával se ohlušujícímu víru, aby unikl chimerickému zatížení.

Nechal kolem sebe míjeti stísněné a semknuté množství, zastaviv na nároží. Interessovalo jej groteskní, plazivé pásmo postav na rozplývavé stíny proměněných, které se mísily, sotva se jevíce pohledu jednotlivě. Nad nimi plyny hořely jaksi odloučeně, ve vlastní nepřístupné sféře...

Byl unaven, v prsou hlodala mu zpropadání podobná bolest a bál se, že nebude s to, aby pohnul údy, pokusí-li se o to. Ta obava jej trýznila, před-

MODERNÍ REVUE

stavoval si marná gesta, kroky, jichž neučiní, slova, která zůstanou nepronešena, poněvadž rty se neotevrou. Jako něčím přišerným, chimerou, osudem ohromován se cítil, něčím neurčitelným, co v něm rostlo a stále se zvětšovalo.

Samota ztratila své oprávnění, svůj pyšný obsah a dává ho úzkostem...

Kde jen připojit se k jejich proudění, které přece jest život — ?

Zahnul stranou a minuv několik ulic vstoupil do polosvětlé místnosti v souterrainu jednoho z domů. Sem docházel dříve velmi často vybit revoluční přepjetí ducha znepokojovaného problémy, v bouřlivé době prvních pokusů o emancipaci uprostřed několika náhodou sehnáných přátel, kteří prožívali stejnou krizi. Zde se disputovalo, bylo slyšeti nejšílenější paradoxa, uvolňovaly se divoké vzteky. Ideje volně puštěné rozvíjely, zde nejnesmyslnější konsekvence. Nic zde nebylo immuniho, od bezvýznamnosti dne po metafysické jemnosti, všechno bylo vydáno stejné výbuchům nadšení nebo výsměchu — podle nálady. A za deset neplodných myšlének uplatnila se zde sotva jediná ingeniosní.

Byl hluchně uvítán. Ku svému překvapení, neboť přišel jen obnovit dojmy dávno zapomenuté. Ale našel společnost, k níž tehdy patřil, celou. A nezměněnu také, naivní a přemoudřelou, rozčilující se abstrakcemi.

— Jen kompaktní skupinu mladých lidí, kteří by šli s naší myšlénkou. Především kritiků — ale vůbec lidí ingenia. Musíme dojít k národní bytosti. Obnoviti se národním principem, pak tu bude literatura a kultura naše, česká. Dnes? Prosim, onehdy jsem pořádal svou knihovnu. A celá česká literatura se scvrkla na deset, dvanáct knih. To je osudné. Pohybujem se

MODERNÍ REVUE

v ovzduší cizích vlivů jako v kalné vodě. Národní smrt Anu, Rusové, toť jediný vzor. Jděme podle nich. Klidu, k jeho duši — jako Göthe. Pracujeme o odstranění politické demagogie. Protestujeme proti tomu, aby všecek český život byl zpolitisován. Tím jsou energie jednostranně upoutány. Appelujte na cit, obnovte ideál.

Nacionalistický filosof byl přerušen a zabrnut glossami. Jeho pathos vlastně ani nesouhlasil s náladou ostatních. Jen takové extempore, kterému šly v zápětí nejmělejší negace. Egon pozoroval chladně jejich tváře. Byl zde, ze všech nejživější, politik, který nedovedl tolik se zraditi, aby mu některá koterie opatřila mandát a nyní děsil nenáviděné «bourgeois» nesmyslnými články o politické situaci s pohnutlivou náladou fin de siècle mezi řádky. V jeho gestech, v jeho tváři drobné a nervosní byl takový nevázaný sarkasm, který v momentu rožčilení ustupoval divokosti až karrikaturní. Vedle jeho redaktor, žurnalista věčně neuspokojený a cynický, popoháněč kultury, již zatracoval. Jeho nerozlučným průvodcem byl tichý, sensitivní krajinář, amateur zasmušilých a vysálaných barev, které právě počaly budit pozornost na výstavách. A kolem nich tři, čtyři mladí lidé s ideálem, moci vedle těchto důležitých mužů provincie hlásali své myšlenky, ale nesměli chopiti se péra.

Musil se usmáti.

A přece...

Vmísil se do debaty, ale neúčastně jaksi, vzdálen, odpovídaje pouze, když obraceli se přímo na něho.

Jak tito lidé, jejichž schopnosti byly jen negativní, dovedli se tak roznítiti každodenností! Vzrušovala je, nesčíslně popudů pro ně měla, aby rozvinuli své energie, a jejich plané entousiasmy docela je uspokojovaly. Uplatňovali se jimi, byly jim život. Jistě.

MODERNÍ REVUE

to vše byla hra, dětská a neplodná. Záný z nich nebyl dosti vládcem svých sil, aby je soustředil na problémy, jež diskutovali. Jen tak prolétaly jejich mozkem, uvedly je v rozmach a zmizely zase. Nic, než hra... Ale hra života —

Kdežto jemu samota měnila záhady v přišery, jimž celý organism trpěl, a přece byly jeho chvíle stagnací, myšlénky vzdálenou bouří — přece byl nespokojen a bez proudícího života...

Jaký ale byl jejich mimovolný vztah k onomu hybnému, vzrušivému živlu? Byla jim neznámá přísná, téměř mathematicky vypočtená sebekultura, dressura, které podrobil svůj intelekt, aby se zachránil, před úplným rozkladem bytosti. Jími házela libovolná negace od polu k polu, podléhali veškeré nespolehlivosti předpokladů... Také bili se s altruismy. Ale potírajíce jeden, hlásali druhý, a nenapadlo jim pochybovati o člověku samém, o jeho vnitřní pravdě...

To byl jejich vztah ke kolektivitě, osový pro ně, umožnění života i v negaci.

A on stál mimo všechny. Intelektuelná pande-strukce omráčila jeho energii. Nic neurčovalo jej. Odmitaje přijímati rozkazy nedal se ani strhnouti odbojem. Poněvadž chtěl, aby život se rozhořel mimo dobro, ale také mimo zlo.

Ve vymezeném okruhu vlastního já se pohyboval.

Bylo pozdě na noc, když se vracel. Cesta jej vedla úzkou ulicí mezi mřížemi starého hřbitova, na němž se nepohřbívalo, a zdí továrního dvora, šedou a pošpiněnou. Neforemné svítilny házely na její šedé, bez konce se táhnoucí, prázdno táhlé, jehlancovité reflexy.

Ten těžký, dusivý tlak...

Mimo.

MODERNÍ REVUE

Ale žije vskutku mimo dobro a zlo, jak se pře-
svědčuje?

Zastavil se, zmaten, před jednou ze svítilen.

Okruh, na nějž se odkázal, byl nakažen, plný
zhoubných vírů, neovládatelných chorobných pudů.

Vlekle kráčet dále.

— Ono popřené, jehož negace jej odřízla od ži-
vota, stále se vrací. Tkví hloub', nežli tušil. V něm
samém je. Nedostupno vědomí...

Helena...

Nemocné nervy.

Dva hlasy, jeden nejistý a tázavý, druhý cynický
a nevyvratný, vedly v jeho nitru svůj dialog: musil
jim bez odporu naslouchati..

— Když zavřely se za ním dveře jeho pokoje,
pocítil zoufalý, fysický odpor proti samotě. Násilím
bylo mu dusití křik. Jeho ruce se křivily a klesal.

Něco živého, něco teplého, aby se zbavil těchto
šedých zátop! A aby zhasly zelené oči upřené na
něj s výše!

— — Ženu! Především ženu, která zapuzuje
trýzně!

Ale ženu, která by poskytla klam vnitřních roz-
koší...

Ano — Rozkaz, který jednou pocítil. Horký vnitřní
výzev a vítězná rozkoš.

Doplazil se ke stolu a dopsal Kláře.

Potom náhle se uklidnil. Schladiv čelo na oken-
ním skle rozžal lampu a uchýlil se s cigaretou stranou
na pohovku, kam pronikal jen slabý přísvit projíma-
vého světla. Zůstal tak, až jej malátnost počala zmá-
hati. Na to usnul.*

pokračování

* Na str. 84, ř. 19 shora, místo *byla jata* čtete *bylo jato*

MODERNÍ REVUE

JOSEF HOLÝ

NA PRAHU ŽIVOTA

Zlou cestou, divokými skalami,
kde touha usychala zmámená
a vzdechy rostly z temných propastí,
přes lesů vrcholy, kde život zdřím'
a ticho válo pouze hrozivé,
přes oblaka, jež zakrývala kal,
měst lidských bídu, přes svůj úsměšek
jsem letěl hledat konce bolesti.
Vše, vše jsem opouštěl a chtivě se
vpřed vrhal v kraje dalek neznámých,
až unaven jsem letem zapadl
kams do pouště a dlouho, dlouho snil.

Zář náhle oči otevřela mi,
já prohlédal. Kol poušť jen nesmírná
a prostřed oceanu z písku se
vstříc směje jasná zeleň oasy.
Sem není cesty k ní, jsou ztraceny,
a anděl u ní s mečem ohnivým,
jenž září daleko jak slunce v zem.
Je nebetyčná jeho postava.

Já v horký písek jsem se zabořil
a zvědav zíral k němu v oasu.
Cit podivný mou duši kolébal;
jak dítě hravé byl jsem, nevinné,
když patří jasně matce do tváří
a vše, co žil jsem, vše mi zaniklo,
jak sen, jenž mine, minul život můj.
Tak tichá radost chvěla srdcem mým,
smět zírat věčně v zeleň oasy,
to jediné mi plálo na duši.

MODERNÍ REVUE

Teď maně v poušť jsem zraky obrátil,
zář matná pokud v dálku sáhala.

Dvě postavy šly pouští k oase,
za ruce vedly se jak děčka dvě,
a nešly pískem, cesta před nimi,
jak po ní snivě letmo braly se,
se květy pokrývala, rostla v dél,
až před andělem náhle stanuly.
Ten meč svůj sklonil, vešly v oasu
a zanikly.

Tam s oné strany zas
dvě podobné se nesly postavy,
za ruce vedly se jak děčka dvě,
šly cestou květnou, — opět jiné dvě —
šly, mizely a zanikly,

Vstal náhle jsem a v poušť jsem zavolal
kés jméno sladké, upomínku jen
z dob dávných, mrtvé jméno, ohlas dob —
a z pouště přišla bílá postava,
my za ruce se braly dětinně,
šli cestou květnou snivě k andělu,
jenž meč svůj sklonil, šli jsme v oasu
a zanikli. —

To není oasa,
to nesmírná je černá zahrada,
a nelze o ní zpívat člověku,
jen žít ji, žítí věčně, na věky.

Kdos duši druhou našel, vstup a žij!

MODERNÍ REVUE

SEDMERO HLAVNÍCH HŘÍCHŮ

Byl jsem pyšnější než boží mládí,
že jsme se tak spolu měli rádi.

Byl jsem skoupý, jen já směl ji chovat,
jen já líbat, jen já pomilovat.

Hříšníci dva, ah ta sladká doba,
láskou jsme se opíjeli oba.

Měsíc jásal, hvězdy pěly jemně,
kolébkou nám byla celá země.

Bože, věčnost jsme ti záviděli,
krátka noc, a my se touhou chvěli.

V našich srdcích plno hněvu bylo,
že nás slunce časně probudilo.

Ah, my hříšní lenoši jsme ale
stáhli záclony a spali dále.

MODERNÍ REVUE

JORIS KARL HUYSMANS

OBLUDA V UMĚNÍ

Obluda v umění neexistuje skutečně aneb spíše neexistuje již v nynější době pro nás. Obraznost, která měla ve všech dobách zálibu v tvoření krásy úděsu, málo se obměnila a dodělala se podob oblud jenom tím, že rozvíjela nebo znetvářela velké dravce aneb že brala některé části z lidského těla, jež sdružovala s jinými částmi, vypůjčenými od obávaných těl zvířat.

Následkem jistoty své fikce a nesouvislosti svých údů, nutně pouze k sobě kladených, nemohou obludy ty, jak se podobá, dnes již vzbuditi v nás dojmů, pro něž byly určeny umělcem, jenž chtěl symbolisovati zlá božstva a zločin a vyvolati hrůzu.

Starý věk si je představuje rozměrů obrovských, ale relativně prostých. V Assyrii jsou to býci, opatření čelenkami, androkefalní a s orlími křídly, létající draci a ssavci s terejimi zobany. Berossus nám zachoval popis oblud, které podle chaldejské genese obývaly zemi: byli to lidé s kozími nohami a rohy, hermafroditi s koňskými kopyty, psi o čtyřech tělech a s rybím zakončením, hippokentauri, klisny s mordou ovčáckých psů a zvířata, skládající se z jesetera a plaza.

V Egyptě mají Kanopové krahujčí, šakalí a lidské hlavy; Tueris, která ochraňovala šestinedělky, byla hippopotamem s ženskými prsy a břichem; celá řada sošek nám ukazuje leopardí a lví tlamy, nasazené na lidské trupy. V Indii jsou to gigantické bytosti, opatřené tisíci hlav, obzbrojené kančimi kly a zježené ne-sčíslnými pažemi. V Kambodži vynalézá kmerské umění rovněž pravdě nepodobná zvířata, ptáka Krutse,

MODERNÍ REVUE

jenž přechází v noha, Garuda, jehož mužský trup končí ptačí hlavou, a Yalia, jenž se skládá z draka a z ocelota nebo geparda.

V Řecku se rodí většina oblud ze spáření Echidny, polou ženy a polou hada, s obrem Tyfonem, jehož tělo je pruhováno zmijemi, číhajícími v houštinách peří, a jehož ústa chrlí žahadla a žvýkají plameny. Zplodí slavný rod: dvouhlavého psa Orthra, stohlavého draka Hesperidek, stotlamého Pythona, lernejskou Hydru, Chiméru a Gorgonu a Sfingu, jejíž dravčí a lidská postava je ze všech nejsložitější.

Vyjmeme-li pozemské kolosy, Titany a Hekatoncheiry, to jest, normální tvar, znetvářený nebo zvětšený a sahající až k nebesům, uchyluje se řecká mytologie celkem k amplifikovanému hadu, k draku, tvořic své obludy.

Ve středověku se drak udržuje, objevuje se sotvy modifikován od pradávných dob ve sochách katedrál a v životech svatých. Má podobu okřídleného hada, kříví hřbet, posetý ostny, zmitá v krokodýlí dršťce dvojklaný hroznýší jazyk, rozvětňuje se v odvozené typy, jako je taraska, ale zachovává si přese vše tvar plaza a ještěra. Vedle draka pak, jenž zosobňuje v naivnosti oněch epoch svrchovanou dravost obludy, šíří se démonická a vlná stránka prasetem, ropuchou nebo kozlem, sdruženým s lidskou zadnicí. Ze všeho velkého dobytku čerpají ti podivuhodní sochaři, kteří se družili v pokorná bratrstva »Ubytovatelů pána Boha« a vytesávali podle rozkazů prvního tovaryše ty báječné katedrály, jejichž věže stoupaly za zpěvu žalmů.

Pás oblud, jenž se vine kolem Notre-Dame v Paříži, to dokazuje. Jsou to výstřední ptáci, sedící na gothické květeně kamenných výstupků. Stymfalidy řeckých mytů, které si vypůjčují tvrdou pružnost

MODERNÍ REVUE

ocele a železa, hroty jejich peří, nůž jejich zobáků a drápy jejich pářat se vracejí na těchto skulpturách, méně hrozivé a méně divé. Zveseleny pláští starých žen a mnišskými kápěmi nadouvají pod kleštěmi svého zobákovitého výběžku vole, nakudrnacená šupinami, a zívají bez nepřátelskosti velice znaveně se skleslými křídly. Tak se vzdalují od typu, po předcích zděděného, mění se v gigantické papoušice, roubované supem a kohoutem, v báječné ptáky, napjatě stojící na lvích a onších tlapách, zježené peřím, vytesaným v malých kroužcích, nápodobujících taškovitě se kryjící suknice starých Gallů a odstávající šupiny ryb, které se oškrabují.

Tito ptáci se střídají s celým zvěřincem zvířat, jejichž tvary zůstaly netknuty, jako je býk, slon, pelikán a orel, který provázejí skupiny démonů a oblud: dvojhlavé psice s kojícími prsy a kočičími nohama; berani se zápasnickými pažemi, zakončenými zakřivenými drápy jako špice u háků; buvoli s hladkými poprsími, na nichž se klimbají prsy hubených žen; nozi s ospalýma a falešnýma očima a mrožími zuby; dravci s lidskými břichy a rukami; kozli s huňatými trupy, na něž jsou posazeny obličejové velbloudího profilu s losími parohy, s růžicovými očima a rozeklanými nohama, podobajícíma se marabutí a kozí tlapě.

Jsou-li nám jednotlivá slova, pronášená těmito skulpturami, téměř úplně jasna, je pro nás na neštěstí smysl vět, které představují na neobyčejné stránce, napsané kolem Notre-Dame, navždy ztracen.

Křesťanský symbolismus si skutečně uchoval porozumění pro slova, zobrazená těmito kamennými zvířaty. Poučuje správně mimo známou ideu, kterou představuje lev, vůl a orel, evangelická zvířata, jejichž hlavy slouží k dohotovení tetramorfu, o tom, že kohout symbolisuje brutální statečnost a bdělost, že sup, v dřívějších

MODERNÍ REVUE

dobách ctěný Egyptany jako emblém mateřství, značí v bibli krutou dravost démonovu. Potvrzuje správně, že pelikán není nikým jiným než Spasitelem, jenž živi mládata svou krví, a že je nad to v XIII století obrazem Davida, rozjímajícího nad utrpením Kristovým; přisuzuje také zajíci opatrnost duše, kterou pokušení děsí; slonu, symbolu velikého hříšníka, nesmírnou pýchu, která vše deptá. Vymezuje posléze, že kočka alegorizuje loupení a lstivost, že ještěrka představuje modloslužebnictví, že hlemýžď, jehož tělo zalézá i vylézá z hrobu, zobrazeného domkem, označuje očekávané vzkříšení z mrtvých. Dodává ještě, že žába specifikuje lakomství, vilnost a dábla, a že ryba následkem tajuplných monogramů svého řeckého jména znamená našeho spasitele Ježíše sama. Nicméně váhá, pokud jde o jiná zvířata, jako je orel, jenž však přece provádí apoštola Jana a jenž jest v Písmu označován někdy jako Kristus, jindy zase jako nečisté zvíře; jako je býk, jenž jednou ztělesňuje zuřivost násilí a podruhé splývá s volem, stává se zvířetem práce a oběti a posléze skýtá stejně jako beránek své jméno bohu.

Mnohá z těchto zvířát ztrácejí vlastnost, která jim přísluší, spojují a slučují se v jedno jediné zvíře na některých fantastických sochách, které věncí věže Notre-Damu; sdružením symbolů, které každé z nich reprezentuje a uspořádáním celku mohli bychom zřejmě opět nalézt pro některé obludy významy, které precisují, ale byli bychom přes to neméně neschopni spojití řetěz jednotlivých slov a rozřešiti tento nevy-světlitelný text.

Notre Dame je nyní hieroglyfem, kde křesťanští ikonografové slabikují izolovaná a smutná slova a kde alchímisté hledají marně formulí pro kámen mudrců v obraze, vytesaném podél jedné dveří.

MODERNÍ REVUE:

Ve všech případech možno věřit, že se na této kathedrále tyčí jeden z nejpodivuhodnějších slavnostních průvodů démonů a oblud.

Sklonění po pět set let nad ohromným městem, které jich nedbá, pozorují bez únavy nezrušitelné základy lidské hlouposti. Sledují průběhem věků výzkumy starého člověka, posedlého tělesnými žádostmi a vnařidlem zisku; vdechují výpar nespotřebovatelných neřestí, bdí nad vzrůstem starých hříchů, verifikují stav výše věčné hanebnosti, kterou chová jako oko v hlavě pokrytecké mrchoviště těchto malátných časů.

Plní jako strážce, postavené na zapomenutá stanoviště na ztracených prázích v nadvětrných končinách, neznámý rozkaz v mrtvém jazyku. Chechtají se, skřipají zuby a lají bez soucitu pro strašné úzkosti, které nicméně volají u jejich nohou na bolestných ložích sousedních nemocnic. Stělesňují škodlivé mocnosti na číhané na duše; popírají milosrdnou naději hlavních cbrazů, vytesaných dole na portále, odporují Panně a svatému Janu, jejichž sochy prosí hospodina, aby konečně vykoupil ten ubohý lid, jenž blábolí a třeští již po pět staletí!

Ale tato krása úděsu, které chtěli anonymní sochaři dodat Notre-Damu, ztrácí se i ve středověku samém, jenž se obveseluje šprýmy svých chrličů; později se obraznost zřiká vzbouzení strach, zabočí úplně na cestu radosti a tu se zrodí fraška. Pokušení svatého Antonína za pokušením následuje, komická zvířata se vměšují mezi směšné satany.

Na »Posledním soudě« Štěpána Lochnera v rejnkolínském museu ženou ďáblové hříšníky k pevnosti v plamenech, která představuje ohnivý kraje starého pekla. Tito ďáblové mají na chlupatých lidských tělech vlčí hlavy, z nichž trčí uši, podobné neostříhaným buldočím sluchům. Nad to se jejich hlava opakuje na

MODERNÍ REVUE

každém jejich koleně; třetí hlava, umístěná na spodní části břicha, zakrývá genitálie a symbolisuje s oběma ostatními princip, nepřátelský principu svaté Trojice, která jakožto superessentiální dobro zří současně přítomnost, minulost a budoucnost; ale tito démonové jsou málo hrozni; dotýkají se z velmi daleka hranic úděsu; přecházejí celkem v maškarádu a mění se v šaškovité osoby.

Martin Schongauer zase vynalézá protáhlá, ostrohranně rozčleněná zvířata, zvířata, skládající se polou z tygrů, a polou z ryb, opice s netopýřimi křídly, jejichž čumák vybíhá v zvětšené muší sosačky. Jeroným Bosch a Breughelové sdružují zeleninu a kuchyňské nářadí s lidským tělem, vymýšlejí bytosti, jejichž lebka je slánka nebo nálevka a které chodí na nohou, podobajících se dmychadlům a pánvím. Na obrazech Breughela Pekelného v Bruselu omdlévají rozkoši žaby, rozšňarovávají si břicho a kladou vejce; nemožní ssavci vystrkují štíčí mordy a tancují vesele na holeních kostech, zasazených ve vodních melounech; na jeho rytinách »Smrtných hříchů« se jeho zuřivá obraznost ještě sesiluje, kňouří se ženou na nohou z tuřínů a vrtí ocasy, utkanými z kořínků a stvolů; lidské tváře bez těl se valí na kořenu homářího klepeta, jež jim slouží za ruku; ptáci, jejichž zobák se rozvírá v podobě slavčí škeble a jejichž zadkem jest murení ocas, hopkují na dvou rukou s hlavou, obrácenou dolů, a ujíždějí jako ruční dvoukolé vozíky; je to shromáždění hybridních bytostí, zeleninovitých a mužských, smíšenina průmyslových předmětů a beznohých mrzáků. Vniknutím domácího náčiní a rostliny do struktury obludy končí se úděs; krása úděsu zmirá s těmito burleskně sestrojenými, přespříliš fiktivními tvory.

Callot pak ovšem užívá zase starobylého draka a dávných dáblů; ale nesugeruje ani vzrušení, ani

MODERNÍ REVUE

smíchu; jeho invence je banální a akcent jeho rytin je nulný.

V novějším umění žádný pokus. Nanejvýše možno s tohoto hlediska uvést jízlivého a dvojsmyslného, nevázaného a opojného Goyu. Ale jeho »Rozmary« se zvrhají v hanopis, a když se obírá trudnými subjekty, jako jest onen s ženou, která se namáhá vytrhnouti zub oběšenci, dociluje prostě pochmurnosti. Na svých »Pořekadlech« pak zase častokrát uvedl na scénu čarodějnice a demony, ale jsou opatřeni puštěnými ušima a kozlíma nohama na lidských tělech; nepřinášejí tedy původní noty do přerušného rituálu oblud. Jediný z jeho leptů, na němž v jednom rohu vystupuje bytost, jejíž čelist je rozpoltněna v svinšský rypák a jejíž čelo vypíná ohromné oko jako maják, mohl by nyní vyvolati případné sny.

Co se týká Ingesa, smyslí dobrou cínovou mrchu, když maloval svou Angeliku; od té doby jediní Japonci se snaží vytvářeti obludy. Některé figury Hokusaiovy, především ženy, podobné kouzelnicím, visícím v mlhách, s vlasy, spadajícími jim jako smuteční vrby na vychrtlé a bledé tváře, mají vzhled příšer, realisují zjevy strašidel, ale netvoří přesně vzato oblud; a s druhé strany jsou japonské chiméry z pestré barvé hlíny se svými ohrnutými pysky, se svými očima, vystrčenými daleko ku předu jako hlemýžďí oči na špici stopek, se svými ohony, podobajícími se střechám pagod, a se svými těly, zároveň bradavčitými a hladkými, dekorativního rázu a takměř heraldického postoje, ale nemohou se vážně brát a vzbuditi jiných myšlenek než ty, jaké také vyvolává koberec, jenž jim dává vyniknouti, nebo podstavec, na němž stojí.

Ačkoli byla již prodělána, je cesta oblud přece jen dosud nová. A jsouc tentokrátě důmyslnější než

MODERNÍ REVUE

člověk, stvořila příroda sama opravdové obludy, ne mezi »velkým dobyt看em,« ale mezi »nekonečně malým,« ve světě živočišků, nálevníků a larv, jejichž suverenní ohavnost nám odhaluje mikroskop.

Zdá se, že se skutečně nemůže nic rovnati úzkosti a úděsu, které šíří hemžení těchto strašných rodů. Idea obludy, která se asi zrodila u člověka z visí, zplozených nocemi mučivých snů, nedovedla vynajíti hroznějších tvarů.

Který umělec, třeba i schvácen horečkou, byl by mohl vysniti tyto živé a veliké návrtličky, které se hemží jako filarie v naší moči a v našich žilách; který malíř byl by mohl vymysleti v hodinách rozrušení myslí motolici, tu lopatku na čistění ran, jež se vzpírá, sune, ustupuje a lehtá v rozdrásaných játrech starých ovcí; který básník byl by, hledaje obludy, odkryl dracuncula, červa medinského, který v okolí Gangu přebývá v buničném tkanivu noh a omývá se v hnisu vředů, které působí; který člověk byl by konečně smyslil ten shluk substancí, hýbající hemisférickými hlavami, ozbrojenými spáry a kleštěmi a ozářenými očima, přikrojenými do faset nebo kopulovitě vyvýšenými, ten příšerný a dravý shluk kroužkovitých nitek, rournatých vláken, roupic, škrkavek a hlíšťů, kteří táboří a ryjí v rozvrácených břišních drahách?

Tady je tedy nové východisko, takměř nová cesta; podobá se, že byla odkryta tím jediným malířem, který je dnes zaujat fantastičností, p. Odilonem Redonem. Pokusil se skutečně, tvoře své obludy, vypůjčiti si z vlnivého a proudícího světa, z oblastí nepostřehnutelných tvorečků, zvětšených projekcí a pak mnohem strašnějších než nadsazení dravci starých mistrů, báječný úděs jejich víření.

MODERNÍ REVUE

Tímto způsobem snažil se v jednom ze svých alb o stlumočení této věty Flaubertovy z »Pokušení svatého Antonína«: »A objevují se všemožné druhy hrozných zvířat.«

Na nebesích neustále a hluboké černě létají bez křídel tekuté a fosforečné bytosti, vesikule a bacilli, tělíška, ověncená chlupy, pochvičky, posázené brvami, vodnaté a huňaté žlázy, a zaplétají se do s:uh trichinů a tasemnic; připadá to, jakoby celá fauna nířových červů, jakoby všechny kmeny parazitů se hemžily v noci této kresby, na níž se náhle objeví lidská tvář, nedokončená, zmítaná na hrotu těchto živých závitů nebo zaražená jako pecka do oživené rosoliny protoplazmat.

Patrně se p. Redon skutečně uchýlil k starým pojetím a sezdal hrůzu lidského obličeje se stočenými šerednostmi housenek, aby stvořil na novo obludu.

Jako belluariovi dohadnutých infusorií a larv bylo mu interpretovati jisté přesnější věty z tance Vlnosti a Smrti v »Pokušení«, tuto na příklad:

»Je to umrlčí hlava s věncem růží; vypíná se na ženském trupu perleťové bělosti a dole tvoří hvězdami posetý rubáš jakýsi chvost. A celé tělo se vlní na způsob gigantického červa, jenž by se zpřima vzpínal.«

Litografie, kterou mu vnukla, náleží mezi nejstrašnější, které tento umělec vytvořil.

Na neproniknutelné černi, hluché a sametné jako netopýří čern, září obluda bíle a vtiskuje noci vypjatý tvar velkého C.

Umrličí hlava s široce rozšklebenými ústy a s očima, plnými jako nádoby temnot, chýlí se na zad na poprsí zavinité mumie, křížic ruce na prsou, podobajících se ztuhlé prskyřici. Z této hlavy, pokryté dlouhým vyšivaným závojem, emanuje jakési kouzlo, jež zmrazuje, co obluda vypíná svou průhlednou zad-

MODERNÍ REVUE

nici, kterou rýhují houpající se reliefní kruhy pod studenou kůží.

Tu a tam se chvějí v temnu odlehle zjevy a bělavé kukly kolem tohoto úděšného obrazu Vilnosti, jež se rozplývá, jak tomu chtěl básník, v effigii Smrti samé.

V jiném albu, věnovaném rovněž slávě Flaubertově, jakož i v jiné sbírce, nazvané »Původy«, promítl malíř ten opětně analogickými kombinace své obludy.

V jednom z nich našel celá pokolení světa létajících monad, dospívajících pulců, amorfních tvorů, droboulinkých klubek, na nichž se nastiňují embrya víček a neurčité otvory úst.

V druhém svinul pod titulem: »dlouhá rudá chrysalida« před nádvořím pravděpodobného chrámu na nízkém sloupu tělo tenké larvy, jejíž ženská hlava se klade na místo, které má zaujímati hlavice na plošině.

A tato tvář, vyzáblá a zsinalá, srdcervoucí svýma zavřenýma očima a svými bolestnými a zamyšlenými ústy, marně doufá, jak se podobá, jako oběť na po-pravním špalku v osvobozující spád neviditelné sekery.

Přes všecku svou zcela moderní strukturu vede hlubokým a jedinečným výrazem svých rysů tato tvář staletími k truchlým dílům středověkým; p Redonem navazuje opět řetěz, od doby renaissance přervaný, fantastických bestiářů a jasnovidců, zaujatých obludami.

Ale veliká věda náboženské symboliky již neexistuje. V oblasti snu sídlí jenom umění samo za těchto časů, jejichž duševní hlad je s dostatek nasycen ingescí teorií Moriců Wagnerů a Darwinů.

Al. Tuček: Al. Jirásek. Kapitoly literárně-kritické.
Praha, Hejda a Tuček.

Autor skromně nazývá svou publikaci řadou »volně spjatých kapitol«, ale přisuzuje jí jinak veliké cíle. Jeho kniha měla totiž účelem »odčinit aspoň částečně, aspoň v tomto jediném případě ústrky i pohrdání, jimiž zahrnula autora horečná, nespravedlivá, ale v důsledcích svých blahodárná doba ideových přerodů a urputných srážek dvou generací«. Činí se tudíž pan Tuček dobrovolně advokátem p. Jiráskovým — proti generaci, jež sice en passant, drobnou poznámkou, vyslovila se proti historickému genu, jak se u nás pěstuje, při čemž jí byl p. Jirásek jako nejčtenější autor této literární skupiny pouhým demonstračním objektem, ničím více, ale jež praničeho neví o nějakém zahrnutí autora »ústrky a pohrdáním«. Zabývá-li se tedy dnes obšírněji dílem p. Jiráskovým, než vlastně přes svou rozsáhlost a přes svou oblibu zasluhuje, je toho příčinou nejapná provokace p. Tučkova, jenž zneužívá moderního aparátu kritického, ovšem s naprostým neporozuměním, vykřikuje za ryzího, grandiosního umělce muže, jehož skromné ambice jistě nesahají nad niveau pouhého čteného, oblíbeného, průměrného povídkáře pro lid.

Pominu výklady p. Tučkovy o renaissanci historického románu v moderní literatuře, překryjí je mílo-srdným mlčením (o důkladnosti jich svědčí, že kritik neumí ani napsati řádně jméno Balzacovo), nebudu mluvit o tom, s jakou nonchalancí a s jakou božskou naivitou p. Tuček staví vedle sebe jména, jako je

MODERNÍ REVUE

Flaubert a — Ebers, to všechno patří do humoristicko-kritického genu, mně jde jen o to, čím provokuje p. Tuček na účet bonhomního p. Jiráka. Téměř do třicáté stránky vyplněna »studie« životopisem a bibliografií p. Jiráskovou. Pak následuje vlastní »analýza«. »Citová měkkost« tvoří prý »psychologické dno« »uměleckého naturelu« p. Jiráskova. A »emoce« vtiskla Jiráskovu dílu »velebnou pečeť«: »horoucí cit patriotický«. Tento byl prý život a sílen okolností, že se p. Jirásek narodil blízko historických bojišť, »připomínajících mu neustálý zápas, jež vedeme o národní bytí.« Těmito bojišti silicím patriotický cit p. Jiráskův miní p. Tuček a také výslovně jmenuje — bojiště z r. 1866 a z pruských válek za Marie Terezie a Josefa II. Každý školák by tu p. Tučka poučil, že v zmíněných válkách nejednalo se o nic méně než o připomínku »zápasu, jež vedeme o národní bytí«. Pan Tuček shledává mermomocí nějaký »psychologický« výklad patriotismu p. Jiráskova. Patriotickými jsou romány p. Jiráskovy asi v témž smyslu, jako jsou patriotickými verše sl. Krásnohorské. Patriotism jich záleží v pyšných, velkohubých frázích, jimiž se mluví o všem, co je domácí, a v pohrdlivých, nenávistných frázích, mluvili se o tom, co je cizí. Povrchnost, frázovitost, to je znakem tohoto pseudopatriotismu, jenž vyčerpav fráze, tam, kde má promluvit z prsou vytrysklý cit, nenalézá než surogát za něj, zbabělý, plačtivý sentimentalism. Napiše-li p. Jirásek, že »život národa je nade všechno, pro něj musí všechno zápasit, i umění«, je to právě jen fráze u něho, jenž celou svou tvorbou posiluje historický sentimentalism, a jehož dílo znamená odvrácení se od palčivé, nesnadné přítomnosti, kde jedině lze řešit problémy národa, problémy račy, k mlhavé, uspávající dálce fiktivní minulosti, jejíž processy jsou uzavřeny, kde je mrtvo již, kde je vše de-

MODERNÍ REVUE

finitivním a dobojovaným. »Hrdý rozmach nacionální tendence« vidí p. Tuček v »Bitvě u Lučence« — nevidím v ní než suchopárnou kroniku plenivých vpádů hord bratrstva pod panem Jiskrou z Brandýsa, kde je sice mnoho rozčilujícího materiálu nahromaděno jak z měst, tak z hradů slovenských, a jak z domácností, tak z hospod, tak z života v táborech, — ale to všechno je traktováno širokým, pohodlným, epickým stylem, s jakým se mluví o nejtragičtějším dějinných událostech s kathedr učitelství. Připomínám jen úvodní scénu, kdy pohřešovaný Štefan s okem vyfatým a rucema usečenýma vrátí se ze zajetí ukrutného Huňadyho v rodný dům. Ani stopy nějaké příšerné nálady vzbuzené suggestivním slovem autorovým, jen pouhý nudný referát, jak zděšeně ten neb onen vykřikl, neb jak ten neb onen kletbu proti Huňadymu vyřkl. Slova, jako »opojná píseň moci a výboje«, »vysoká nota pyšné národní expanse« nejsou proto v ústech p. Tučkových ničím, než dutými, prázdnými frázemi. P. Tuček, aby dotvrdil nacionalism tvorby p. Jiráskovy, odvolává se na postavu vladyky Mikuláše z Rokytníka z »Tčevské hranice.« Pro mne Mikuláš z Rokytníka je pouhou kopií Tarasa Bulby. Českost této postavy je velmi problematická, a jsem přesvědčen, že by se p. Tuček velmi podivil, kdybych mu řekl, že více českosti vidím v churavých, nemohoucných, oblomovských typech nejposlednější dekadentní naší literatury, než v této schematické postavě ostatně docela nepravdivě s psychologické stránky na scenu postavené. jejíž »patriotism« má záležeti v tom, že na smrt vydá vlastního bratra a syna proto, že Němcům do Tčeva přivedli pomoc. Pro mne takový heroism povahový nemá prostě ceny, je-li tak divadelně-efektně předveden, jak to učinil p. Jirásek, není-li psychologicky, není-li lidsky prostě z povahy samé a z jejího života odůvodněn.

MODERNÍ REVUE

Také patriotism románu »Na ostrově« je docela povrchní. Jeho základní idea, že »s cizím duchem jde i smrt«, jest jen dokladem toho, co jsem svrchu mluvil o špatně pochopeném nacionalismu, jenž jen ve svém vidí spásu a v cizím zkázu, jenž se šosácky, maličerně, s krtčím obzorem a rozumem uzavírá volnému světovému proudění ideí a ve vlastní obmezenosti vidí výhradnou půdu, již třeba kultivovati. Ostatně myslím, že je rozhodným bludem, vidí-li p. Tuček s p. Jiráskem českost v látce a ne v *způsobu*, jímž je tato látka traktována, — lze, myslím, psáti také dobře historické, vlastenecké romány fakturou Ebersů a nebudou nikdy českými, jako lze naopak psáti nejexotičtější historie à la Zeyer a přece pod jich pestrým povrchem možno objevovati ryze českou psychickou strukturu jich pisatele. A pro mne je aspoň více českosti v »Gompači a Komurasaki« než třeba v p. Jiráskově »Na ostrově«, kde lze udělati z Hodovalá zrovna tak dobře Němce, jako z ostrovské paní ryze českou vlastenku, a historie bude zrovna tak pravdivou, resp. dutě, affektovaně falešnou, jako je dnes.

Pan Tuček jako jiný charakteristický znak tvorby p. Jiráskovy vytýká jeho »naprostý, vyslovený verism«. I to je pouhá fráse. Ovšem, p. Jirásek pracuje velikou spoustou detailů, jak o tom svědčí třeba jeho »F. L. Věk«, ale otázkou jest, umí-li z toho materiálu jeho umění vytvořiti *pravdivý obraz doby*. Popírám to rozhodně. Jeho obrazy z dob husitských dýchají stejnou šedí ovzduší, jako třeba jeho obrazy z doby Marie Terezie, jeho »bratříkové« jsou stejně s psychologické stránky bezbarvými, jako jeho josefínští serežánové, třeba jejich oděvy a jejich výzbroj až do posledního hádříku a knoflíku správně byly popsány. Jich city jsou traktovány stejným polomoderním, poloantikvitním stylem kalendářní literatury, a není žádným kuriosem u p.

MODERNÍ REVUE

Jiráskova vlastenecký výkřik, jenž by byl obstál tak v dobách táborů minulého století, vložený do úst nějakému vladykovi z patnáctého století, kdy tehdejší nacionalism měl jistě zcela jinou tóninu, než nacionalism z doby absolutismu Bachova. A je dokonce mnohdy falešným i detail jinak zcela správný a dobově věrný, byl-li falešně umístěn, jak to pravidelně p. Jirásek činí. Líčí-li na př. p. Jirásek, že někdo k vozu přistoupil a že na něm pozoroval fasuňky z fošen dubových, žlaby podél fasuňků, pod nimi prkna, řetěz, že viděl přítruhlík atd. atd., je to všechno sice věcně správné, ale *psychologicky* přece jen falešné, neboť nač se dívá čtenář z 20 století jako na zvláštnosti, na to se díval člověk z 15 a 16 století jako na obyčejnosti, jichž si ani neuvědomoval, i když zraky na ně upíral. Vrcholem historické věrnosti zdá se p. Tučkovi, zaznamenává-li p. Jirásek v »F. L. Věku« i takové věci, že ženské střevíce stály 5 zl., mužské boty 18 až 20—30 zl., ale s tím už ani nelze polemizovat, to nejvýše lze uvést jako doklad kritické seriosnosti p. Tučkovy, co pokládá za *uměleckou* věrnost.

A tak bych mohl vývody p. Tučkovy porážeti bod za bodem také v jeho »analyse verismu« p. Jiráskova. O nějaké románové koncepci nelze u pana Jiráskova ani mluvit. Jeho dílo obsahuje řadu historií více méně špatně i nudně kombinovaných) i když vyloučíme z úvahy absolutně naivní historie à la »Pandurek«, kde se jedná jen o to, dostane-li Honzíček svou Rozárku čili nic, a máme-li zřetel jen k jeho největším seriosním románovým skladbám. Vezměte na př. trilogii »Mezi proudy«. »Dvojí dvůr« je strakatina kuriosních dějových nápadů, ale jak libovolně, bez ladu a skladu jsou kombinovány, svědčí jen detail, jak málo psychologicky odůvodňuje p. Jirásek náhlý převrat v nitru světáckého arcibiskupa Jana z Jen-

MODERNÍ REVUE

štejna, z něhož obratem ruky, na pouhou zprávu o náhlém úmrtí arcibiskupa magdeburského, dělá nejpřísnějšího kajcínika. V »Synu ohnivcově« je stejná anekdotická kuriosnost, brzy se tu zdvihnou křesťané proti židům, brzy zase židé proti křesťanům, brzy páni proti králi, brzy zase král vystupuje proti pánům, — ale to vše jsou libovolné kombinace, jak velel rozmar autorův a ne *vnitřní, psychologická struktura díla*. A stejně je také v posledním díle »Do tří hlasů«. Jakým způsobem Žižka z idyllického života tvrze Trocnovské byl ponuknut k urputnému boji proti šlechtě, toho zase dovidá se čtenář z kuriosních anekdot a ne *z vnitřní souvislosti, z pevné zapjatosti psychických procesů v jeho nitru se odehrávajících*. Všechno to, co vykládá o psychologičnosti p. Jiráskových skladeb p. Tuček a co uvádí z jeho díla jako doklady svých tvrzení, má se k sobě, jako pěst k oku, poráží se samo. Je to humbug činiti z p. Jiráska, jenž je pouhým lidovým conteurem, psychologa.

Kniha p. Tučkova je konfusní jak svou kritickou metodu, tak svou neujasněnou, zmatenou aplikaci. Je to kniha kritika-diletanta, jež by byla zajímavá, kdyby přinášela prostě dojem čtenáře, jen kdyby tento dojem vyjadřovala upřímně, jež jest však protivná, užívajíc odborné terminologie k vyjádření nepřesných svých myšlének, jimiž způsobuje jen zmatek u těch, kdo neodliší dobře seriosní kritické analýse od břídičské, diletantní práce, již třeba s největším důrazem odmítnouti právě pro drzost, s jakou uplatníti chce své dávno odbyté, ubohé truismy.

Jiří ze Lvovic

Výstava obrazů z Chodska a Italie p. Jaroslava Špillara a plastík p. Bohumila Vlčka.

Na poslední výstavě spolku »Manes«, která byla první českou uměleckou expozicí, zbudovanou na zá-

MODERNÍ REVUE

kladech moderních s intencemi jen a jen uměleckými, byl p. Jaroslav Špillar jedním z těch dvou, tři výtvarníků, jichž práce mohly býti z této výstavy zcela dobře odstraněny, aniž výstava byla tím ochuzena o nějakou uměleckou individualitu, aniž tím ztratilo se něco z uměleckého jejího významu. P. J. Špillar byl prostě pod průměrem vystavujících umělců. Co to znamená, pochopíme nejlépe, uvědomíme-li si, jak daleko stáli vystavující umělci vzdor vši své krásné a uvědomělé snaze přece jen za representanty nového umění výtvarného.

Jinak připouštím rád, že, byt stál p. J. Špillar na zmíněné výstavě »Manesa« pod průměrem, znamená přece v soudobém našem malířství aspoň průměr. Jest u nás ještě dost a dost výtvarníků, kteří hledí na své povolání mnohem méně vážně a kteří mají mnohem méně poctivé snahy a technické dovednosti než p. J. Špillar. Z hodně relativního stanoviska jsou realistické figury p. Špillarova Chodska výtvořeny seriosního úsilí značným zdarem provázeného, výtvořeny, jakých není právě dnes mnoho v našem malířství. Jmenujeme-li na př. Úprku, není od něho p. J. Špillar někdy tak příliš vzdálen. Oč je p. Úprka bravurnější, je p. Špillar přívětivější tím svým méně folkloristickým a bodřejším pojmáním svého »chodského« úkolu. Ale atmosféru venkova, to něco, co v obou těchto případech by bylo hrozně trapné, dusivé a posupné, nedovedl vystihnouti žádný z obou umělců. P. Úprka byl toho dalek pro své příliš barvičkářské nazírání. P. J. Špillar je na to příliš plochým realistou.

Vážně p. Špillara bráti můžeme jen na základě jeho motivů ze soudobého Chodska. Jeho práce historické třeba mu prominouti a chceme-li se k umělci chovati taktně, třeba pomínouti je mlčením. Jinak ovšem zasluhuje nejrozhodnějšího odsouzení za to, že svolil

MODERNÍ REVUE

k tomu, aby skandální reprodukce jeho »Psohlavců«, a »Lešetínského kováře« byly rozhozeny po vlasteneckých domácnostech. Horečka vydávání uměleckých publikací zachvacuje dnes kde koho. Říká se tomu eufemisticky »umělecké jaro« a je to zatím záplava publikací ze dvou třetin zbytečných, jež ubírají půdu každé vážnější a nevýdělkářské snaze. Lze se jen diviti, kde se naberou kupci, lze však také snadno předvídati krach, který v tomto oboru v brzku nastane a znemožní na dlouho nejen publikování děl luxusních, ale i dobrých edicí snáze přístupných všem, kdož chtějí si zaopatřiti trochu uměleckých prací pro svou domácnost.

P. Špillarova kořist z Itálie svědčí především o tom, že stále ještě hledá sám sebe a sice na cestách dost dobrodružných. Nemyslím však, že jeho potulky v okolí Florencie a Livorna vynesly něco jeho umělecké individualitě. Ukáže se to ovšem později, až se p. Špillar vrátí zase do svého Chodska, o věcech však, jež z Itálie přinesl, nelze říci jiného, než že přímo zaráží svou průměrností. Všecky tyto práce zdají se diváku tak hrozně známými, tak všedními a bezvýraznými. Prostřední pohlednice, jež se v massách vydávají, nejsou reprodukovány dle prací o nic horších.

Celkem předvádí výstava snaživého, ale tápajícího výtvarníka, jemuž sice nechybí potřebný talent, zatím však docela výraznější umělecká individualita. K mladým, moderně založeným umělcům rozhodně ho nepočítám.

Na výstavě je také několik plastických prací pana Bohumila Vlčka. Jeho předměty dekorativní jsou praobyčejným zbožím, jež sice není přímo nevkusné, nemá však také ani za mák původního a výrazného zjevu procítěné umělecké tvorby. Za to plastické zkizy ze symbolisujícího cyklu »Za Volnost a Víru« působí

MODERNÍ REVUE

skoro humoristicky. Tak banálního řešení krásných a vážných předmětů jsem nečekal od umělce, jenž mezi mladými plastiky měl seriosnější jméno. Přijít s takto myšlenou „Dokonávající Jednotou Českobratrskou“ po známém díle Bílkově je opravdu troufalost, jejíž jediným vysvětlením může být jen lačnost výtvarníka na vlasteneckém našem publiku. Vánoční kýče, ničím jiným nejsou tyto skizzy. S. K. N.

Výstava p. Václava Radimského.

Při první výstavě p. Radimského před málo roky, kdy se představil jako mladý krajinář, promrskaný a prohnětený všemi novějšími směry francouzského krajinářského malířství, podlehl především impressionismu, naučivši se mnohým dobrým vlastnostem a ještě více zlozvykům, bez osobního akcentu, ale podnikavý a dosti vervní, bylo možno čekat nadějně další vývoj jeho a proniknutí jeho vlastní osobnosti, že i v tomto listě mu bylo věnováno několik přívětivých řádků. Nyní však všecko dřívější spoléhání v budoucnost p. Radimského je sklamáno, alespoň pro dnešek, pro přítomnost. Nevyrostl za tu dobu, nedospěl k personální notě, čemu se naučil, opakuje — více méně špatně. Těch několik světelných efektů a koloristických krajností, kterým se nyní tolik podivují u něho čeští referenti, nejsou ani nic nového, ani nic jeho, najdou se vesměs již dříve a lépe, ne pouze vnějškově, ale s vnitřní oprávněností, důvodností a účelností rozřešeny a provedeny. Jeho krajiny jsou mrtvé a studené, jsou skutečně jenom malované, ne žité. Což je tím smutnější a tím trapněji působí, že se p. Radimský omezuje na jediný určitý kout, který stále a vždycky znova vrhá na své plátno; dalo by se z okolnosti té přece oprávněně usuzovati, že ze zvláštních duševních

MODERNÍ REVUE

disposic tady utkvívá a že tu nalézá konformní ústředí ku projádní svých sklonností a svých niterných působení. Ale tak, jak traktuje své sujety, chopilo by se jich dvacet a třicet a tucty jiných malířů, stejně prázdně, jenom pro zevní efektní účinnost. Ty krajiny nepovídají nic o sobě, nic o svém původci, jsou plodem pouhých obratných rukou. Nesálají životem, neobjevují svých intimit, nenapovídají a neprozrazují těm, kdož dovedou rozuměti řeči umění, tajemství umělcových, jenom křičí, a hezky nehorázně, že pouhé virtuosnictví barev tady pružným štětcem provádělo svoje kejkle. Je nutno hleděti na obrazy ty z hezké dálky, přes celou délku výstavních kumbálů — jinak místnosti, jež expozici té »Rudolfinum« propůjčilo, helze ani nazvatí —, aby působily trochu celkově a perspektivně, neboť ještě na tři i čtyři kroky vidíte na mnohých z nich chumly a hromádky jednotlivých, vedle sebe položených barev, jež p. Radimský nanášel tak pastózně, že jeho vlčí máky jsou spoustou rudých chuchvalců beze vší vzdušnosti, lehkosti a graciélnosti. Nevane tou kolekcí širý, volný, kyprý a ostrý vzduch těch venkovských a pobřežních krajin, nehučí k vám z nich moře svou odvěkou písni . . . nezapomenete ani na chvíli, že jste mezi malbami, mezi neživými, dělányými věcmi. Jak se p. Radimský dnes prezentuje, neznamená pro české krajinářství ani pokroku, ani úspěchu. Dosud jenom maluje, ale netvoří. *Hubert Cyriak*

Alfred Jarry: Messaline. Paris, La Revue Blanche.

Louis Dumont: La Chimère. Préface de Paul Adam.
Paris, La Plume.

Vzniknuvše téměř současně nebo v nepatrné distanci časové,* dva antické romány téže heroiny,

* Cf. dopis p. Louise Dumonta v „La Revue Blanche“ (tome XXII. No. 171.).

MODERNÍ REVUE

stejně zaujaté tragismem úpadkové smyslnosti, ale zcela různorodé psychologickými schopnostmi a uměleckými prostředky svých autorů, vystihují relief Messaliny, tolik zkreslené dějinami, a také perspektivu doby, kterou typisuje, v odlišných kombinacích kulturních podrobností, s různým vypjetím a zdůrazněním rysů a určujících vlastností, jak se vytvořil obraz její v mozcích dvou umělců heterogenních sklonů, ale zvláštní náhodou ve stejné době upjatých na totéž sujet. Je to Messalina, císařovna a nevěstka, jejíž pohlavní exotism v obou knihách jest evokován a vyložen. Její problém v koncepci p. Jarryho jeví se seřven do pevných a prostě, ve velkém stylu rysovaných kontur archaeologických podrobností, jež shledal a složil v umělou mosaiku — téměř studenou přesným, geometrickým přímo rozložením svých barevných kamenů. Mnohobarvé, úměrné, paprskovitě k sobě kladené, působí dojmem především skulpturálním, koncisi a určité emoce vyvolávají o sobě i celkovým souměrem románového tělesa. Život, citový element díla, jeho plynulé a vzrušené, křížící se a vlnivé postupy vepíná p. Jarry do svého románu teprve po jejich vyvrcholení v poslední čínorodý útvar psychický, až když zauzleny konečně se uplatňují jako stimulativní rozruch — klesající a stoupající vlna tohoto duševního děje pak provívá se chladnou náherou popisných passáží jako kamenným řečištěm, jehož břehy jsou stavěny ze zrcadlových, mramorových ploch: proud, fluktuace, obráží se v jejich skelné hládi a tak, v odlesku a jak se zrcadlí, je zachycen a promítnut. Ony details kulturní historie jsou jaksi udavatelem vztahu duše k socialnému ovzduší, jehož povaha je zde interpretována ze svých výtvarných děl, tak jak tvořivě se v nich uplatnila a pro věky zapsala znaky svých energií. Jsou to, znova, stavy vý-

MODERNÍ REVUE

sledně, jimiž p. Jarry nechá projevovat se vnitřní osudnost své heroiny. Kondensovaná věta, gesto, krátce vyšlehlý a stichlý zase plamen duše mu stačí k vystižení a uměleckému vyjádření její dějů. Jeho psychologie je vyvrcholená, zhuštěná: synthetická. Odtud velkolepá a jednoduchá, tragická linie jeho kresby. Suggesce celku má tu více dramatického nežli románového — dramatického ne ve smyslu pohnutého děje a výrazu, ale tak, jak nutno pochopiti dramaticčnost řecké tragedie. Má antický tragism také tento povlovný vzestup duševního děje, jenž zdá se mi pro román p. Jarryho příznačným. Tíše, nevybušně se cit rozvíjí, jeho intenzita stoupá, víc a víc vnitřních sil se mu koordinuje, až bytost celá žije jeho akcí, jeho prudkou horečkou, a konečně zrazuje pravou svoji moc, zmarnou, děsivou v kulminačním bodě — zde ve vysoce suggestivní scéně (II. 6.), kde Messalinu v hallucinacích vraždí meč ponurého centuria. —

V opak synthetičnosti a vytríbeného, odbornického chutnání archaeologických subtilností u p. Jarryho, »La Chimère« p. Louise Dumonta jest kniha vzrušení a vášni. A možno-li při »Messalině« myslet na Flauberta s jeho objektivací methodou psychologickou a mohutností popisů historicky věrných, p. Dumont napsal román druhu, jehož iniciátorem byl pan Pierre Louys: v základě s celým tím názorem na klassický starověk, který charakterisuje »renaissanci pohanství«: vyloučením prvku moralistního a vřelým akcentem tělesného, smyslného živlu, projevovaného svobodně a mocně. Tělo, úže: pohlaví vzato zde za živel ústřední, nejen *pod* ideálem eurythmie, nýbrž *vedle* něho a *před* ním, za živel prvečný, který harmonické vyžití umožňuje a přímo podmiňuje. Postava

MODERNÍ REVUE

Valerie Messaliny roste v líčeních p. Dumontových na prototyp ženy, bytosti pohlavní par excellence. Všechny možnosti života pro ni nejsou než prostředek, aby se uplatnila její prvotní sklonnost. Potřeba rozkoše, stále vyšší, intenzivnější, nově žité, toť plamen, jenž sty soustředných paprsků proniká její jednání, barví světlo jejích dnů, obměňuje a mnohonásobí její bytost. Je Augusta vládnouc senilním chtíčem bezpáteřného Claudia, je Lycisca, veřejná kurtizána, která žízni po brutální rozkoši jedné noci v náhodném objetí veřejných domů, nebo se nabízí a dává s říjovým vzkrékem počtu vztažených rukou, spilemu a surovému hloučku nočních chodců, aby jejich hrubá laskání jí opatřila zdroj nevýslovných, ponurých spasmat. A je to chiméra, Venus Vulgivaga, v této ženě. Z výparů krve prolité v cirku zachvacuje jí chvění, omamuje a jest omamována šílenostmi instinktů, milenka všech na vrcholu svého pohlavního élanu: kdy pobouřila a stáhla k bílému žáru své nahoty touhy ne už jediného muže nebo několika jich, ale touhy a zanícené zornice ohromného sraženého množství, ohromného moře rozpálených a třesoucích se těl — *le désir et la joie de tout un peuple* . . . Ale Messalina znamená definitivní slovo doby, jež dovršila kult těla, její symbolický, perversní květ, syntesu její otrávených šťav. Hle muže, kteří tvoří její protipol: Claudius, César-karikatura, v impotenci svého stařectví; Lysias, elegantní sofista, jenž vraždí se uprostřed orgií, po polibku císařovny, s duchaplným monologem na rtech; Marcellus konečně, takový Des Esseintes dokonávajícího romanismu, zjemnělý a vytříbený dilettant umění, lásky a samoty. V něm a Messalině doba vrcholí, její polární energie, po krystalizačním dile staletí, potkávají se. A rozprádá se mezi mužem a ženou orgie lásky vyhnané nejvyš, mysteriosní vý-

MODERNÍ REVUE

jímečnosti svého raffinementu. Místo bezprostředního, nahého úkoje pohlaví, je to u nich složité umění lásky: pozvolné rozněcování, požitek z rytmu krve stoupající a klesající, vychutnávání sžehavých pocitových symfonií, úmyslně, účelně volených komplikací doteků, záchvěvů, sblížení před konečným k paroxysmu stúpnovaným výtryskem rozkoše... to jsou *amours antiques*. — A rostou ze stejnoměrného napjetí, ze souhlasné elektrisace celého prostředí. Lid sám, národ jest zastížen toutéž pohlavní soustředěností nervové živé síly. Centrálou Říma jest Suburra, štěstím imperia jsou phallické slavnosti a zuřivé dojmy z cirků. Nejširší vrstvy národa, toť pařeníště, z jehož otrávené půdy rostou ohnivě barvitě a jedem nasáklé kalichy těchto monstrosních lásek. — A tak konstruoval p. Dumont svým románem nad anekdotickým záznamem Tacitovým, jenž přes svoji suchost čte se tolik tragicky, psychologii celého tělesa kulturního, všech vrstev obrovského celku zasažených jedním roznětem a do jedné závrtné smrti stržených, prostě; antickou féerii žhavého koloritu a vášnivého tempa. A že našel stylové odstíny pro modulující hlasy pohlaví a vášně jako pro nevyslovitelnou sublimnost barevných pianissím, v jaká jsou tlumeny tajemné a suggestivní západy podzimní, nad vzdálenými pchořímí shasínající, pro všechna odstínění nálady úpadkové — tím snáze přenéstí se přes zřetelnost cizích vlivů (p. Louysovy »Aphrodite« především, která inspirovala stavbu románu, nebo vzrušeného pathosu p. Paul Adama v partiích pohlavní vznícenosti), vlivů ostatně pochopitelných při debutu autora zcela mladého. —

Renaissance pohanství... Obě díla, o nichž mluví tyto poznámky, nejsou ojedinělými zjevy umělecké gourmandity. Emanovala z určité dispozice jedné

MODERNÍ REVUE

valké skupiny moderních umělců francouzských, z hnutí, které z temných únav úpadkové periody usilovalo a usiluje postulovat vzkříšení života vréleho, rozkvaseného, kypivého, života, který antickému člověku dal vytvořit si harmonickou a silnou duši. Hnutí proti křesťanské nákaze, proti askesi a znásilnění těla to bylo. Nechci podávat nomenklaturu. Ale o duševní základy jeho se mi jedná. A tu: je podřízeného významu, že senační affiše »novopohanů« vyskytly se na nárožích pařížských téměř v téže době, co p. Clémenceau assistoval mši buddhistů, p. Péladan připravoval své umělecké séance mystiků a okultistů? V téže době zjevili se v umění Des Esseintes a Durtal, asketická plátna primitivistů . . . návrat ke středověku. A u obou protikladných úsilí, jedno, základní, je společno: útěk dnešku. V něm, demokratickém, moralistním, dýchá se tak těžce! A jeho malicherná, nízká úsilí znehodnotila evoluci a znemožnila v ni víru . . . zde negativní bod styku. Ale hlouběji ještě: tato re:integrace antického sensualismu, k níž chce nová renaissance, sama se nevymaňuje z ponurých vlivů, kterými zhnětlý lidské tělo prohibivní působení křesťanství a jeho derivát, sociální, moralistní sklon současné společnosti. Tito umělci restaurují antický svět, ale jeho vůle, jeho teplá duše, zůstala jim cizí. Jakás melancholie neuhybá z jejich visí, jejich sny se hrouť a ústí do nešťastných, zdrcených allur. Zhostiti se těžkého dědictví dvou tisíciletí . . . je to možné cestou nazpět? Vracením se k dávno doživším životním způsobům? Vůbec: návratem? . . . Vskutku není vůbec renaissance, líčiti antický svět, jak se rozkládá, Řecko doby alexandrijské nebo Řím praetorijských císařů. Neboť to jest antika v rozkladu, antika Petroniovská, a ta je těhotna zárodky křesťanství. Jak jest, »renaissance pohanství« tvoří jednu z chiliastických horeček,

MODERNÍ REVUE

a jen v tom směru dává umění své vehementní a rozchvělé výtvořné přechodné nervosy, resorbující část v přerodu jatých, proměňujících se látek . . .

Miloš Marten

Jaroslav Vrchlický: Cid v zrcadle španělských románů. Parafraze. Praha, Bursík a Kohout.

Abstrahováno od zájmu výlučně literárně-historického, význam publikace druhu, jako jest p. Vrchlického »Cid«, leží v rozvrhu látky, v plánu, organizaci. V daném případě jde o vystihnutí kulturního a etno-psychologického problému: jak t. zv. národní duše v jistých ideových komplexech se soustředila a shrnuta projevila (analogie *Herderova*) — nebo o promítnutí, co nejreliefnější, ideálního typu, představujícího některé ze silných sklonů středověkého, románského člověka. P. Vrchlickému překážela v uskutečnění kterékoli z obou možností jeho vnitřní necelistvost, rozeklanost, způsob pojmání a myšlení úryvkovitého, bez nutného individuálního nexu. Nenašel, než hledisko čiže artistické pro svoji práci, na celém tematě zaujaly jej pouze dva tři formální problémy. Ze středověku pochopil jen omezeně volený výsek jeho duševních dispozic, odříznutý od teplé a vibrující krve jeho tělově mystického rozvlnění, jež je základní a veškerých úsilí jeho praůtvarem. Vztahem k tomu sám překlad značí moment podřízený a autor právem jej definuje jako »parafrazi«. Tu bylo by zbytečno sledovati jej v práci krok za krokem a vytýkati speciální nejasnosti, násilnosti, zkrouceniny stylu, jež stěžují četbu knihy.

M.

MODERNÍ REVUE

Henri de Régnier: Figures et Caractères. Paris, Mercure de France.

Parler davantage en poète qu'en critique jest devisa knihy, v níž shrnul p. de Régnier řadu studií, hluboce zaujatých uměním a jemné, výjimečné jeho zjevy promítajících v personelním pojetí autora. O jakousi revui uměleckých duší se jedná, evokovaných smutnem výročí a úmrtních dnů. A je to srdce umělců, jejich duševní živel citový, lidský, jež p. de Régnier vyzdvihl a zdůraznil a jemuž dal zaplanouti transparentními rysy skiz biografických a kritických. Téměř celá generace romantická tak míjí knihou: Michelet, temperamentní a vzrušený, Alfred de Vigny, aristokratický a křišťalný v adoraci Ideje, Hugo zdviženého a spádného pathosu, básník slova par excellence, slova, jež roste, obměňuje se a zmnožuje, nekonečné jako moře v nesčíslnosti verbalných bohatství — s nimi průvod jiných miniaturně portraitovaných, z jejichž díla p. de Régnier dává ožiti bytostem, objevuje v nich psychologii romantismu, jak typicky se repraesentuje. Několik listů, opalísujících barevnými světly vzpomínek a zašerených smutkem nezapomenutelných úmrtí, jest věnováno Stěfanu Mallarméovi a básnickému dandysmu Oscara Wilda Passáže. nejvš destillované, křehké a parfumované, reprodukuji zakouzlené suggestce starých staveb a francouzských měst, o nichž osamělý chodec má mimovolný dojem »de se promener à côté d'une âme voilée.« — Je to, především, produševněná conférence »Le Bosquet de Psyché« otevírající skryté moci nitra, vsebepohroužení, umělecké somnosy. Essay závěrečná »Poètes d'aujourd' hui et poésie o demain« vyčerpává otázku decadence a symbolismu; v jejich individualismu, ideovém zaujetí a v jejich metodě suggestce vidí p. de Régnier novou poesii dnešní a také, ježto

MODERNÍ REVUE

jsou neseny duchy mladými a tvůrčími, poesii zitéku, kterou prosvěžití přímými vlivy života volného a prudkého usiluje naturism — Prosta zatěžujícího, složitého a podrobného vyšetřování kritického, je poslední kniha p. de Régnier svazkem essayí exquisních jako celé dílo tohoto symbolisty. Má přednost psychologie nenucené, živoucí, a přednost stylu, je v ní syntetické a osobité umění portrartistní šťastně uplatněno. Reliefy nitra, psychichou založenost umělců a umění pochopuje a promítá. M.

nové publikace

Jaroslav Vrchlický, *Cid v zrcadle španělských romancí*. Parafraze. Praha, Bursík & Kohout. — Jan z Wojkowicz, *Gerda*. Praha, J. Pecl. K 5'00. — Em. š. z Lešehradu, *V dnech šerých*. Verše. Praha E. Weinfurter. K 1'00. — Přítel Domoviny XVII., 11. a 12.: Henryk Sienkiewicz, *Za chlebem. Bartek vítěz*. — XVIII., 1: N. A. Lejkin, *Na návštěvě u Turků*. Hum. román. Praha, E. Beaufort. K 0'32. — Jan Dolenský, *Praha ve své slávě a utrpení*. Ilustr. Praha, B. Kočí. Seš. 1: K 0'60. — Jean Grave, *Anarchie, její cíl a prostředky*. Praha, Nový Kult. Seš. 2. K 0'16. — Jan Ev. Kosina, *Život starého kantora*. Díl III.: Epilog k autobiografické liči + Jana Ev. Kosiny od Arnošta Vávry. Olomouc, R. Promberger. K 1'50. (Celé dílo K 6'70). — R. J. Kronbauer, *Řina*. Román. Ilustr. V. Oliva a A. Scheiner. Praha, Hejda & Tuček. Seš. 1. K 0'40. — PhC. Branko Drechsler, *Prvi hrvatski pjesnici*. Prag, Vladimír Jelovšek (Sborník pouke i zabave I.). K 0'50. — Dr. M. Nettlau, *Michael Bakunin*. Eine biographische Skizze. Mit Auszügen aus seinen Schriften und Nachwort von Gustav Landauer. Berlin, Paul Pawlowitsch. M. 0'30. — H. Taine, *Dějiny anglické literatury*. Praha, I. Pecl. Seš. 2—3. K 0'32. — Jos. V. Myslbek Textem doprovází Karel B. Mádl. Praha, Unie. K. 60'00. — Rudolf Tayerle, *Význam pracovní doby pro dělnictvo*. Praha, Duch Pokroku. K 0'08. — Pavel Kämpfe, *Kristus a sociální demokracie*. Praha, Zář. K 0'10. — Al. Tuček, *Alois Jirásek*. Kapitoly literárně-kritické. Praha, Hejda a Tuček. K 1'20. — Prof. Dr. M. Jovanovič-Batut, *Abeceda zdraví a nemoci*. Základní pravidla. Praha, tamže. K 1'60. — Ch. Dickens, *Zlé časy*. Román. Praha, Jos. Pecl. Seš. 1. K 0'30. — Frant. Polívka, *Názorná květena zemí ho-*

MODERNÍ REVUE

ramy české, Ilustr. Olomouc. R. Prömberger. Sv. IV. seš. 1—4 (celého díla seš. 41—44) á K 0.60. — Karel Cervinka, *Slunce v mlhách*. Básně. Praha, Grosman a Svoboda. K 2.00. — L. N. Tolstoj, *Křesťanské učení a jiné spisy náboženské*. Praha, J. Palcl. K 2.50. — Václav Brožík, *Jan Hus před koncilem kostnickým*. Barevná reprodukce. Praha, B. Kočí. K 2.00. — Emil Holárek, *Reflexe z katechismu*. Padesát perokreseb. Lidové vydání. Praha, tamže. K 1.00. — M. Gebauerova, *Jurka*. Povídka. Praha, Jan Laichter. — V. iha, *Knižka o Růžence a Boběšovi*. Ilust. A. Scheiner. Praha, tamže. K 2.50. — O. Jozísek, *České strany politické*. Praha, Fr. Horálek. K 0.20. — Frant. Horálek, „*Pravda*“ *Flajšhansova*. Praha, tamže. K 0.40. —

satyricon

OTTO JULIUS BIERBAUM

TŘI PÍSNĚ

Solo.

Stařec mluví při víně:

Já v zelený usedl keř,
chci víno pít,
dvě pěnkav skryto v tentýž keř
chce šťastno být.
Tikají, třepou křídlem svým —
ted nastal klid
Jsem v keři a chci víno pít,
buď, co má být!

Duo.

On mluví:

Tebe, mne, nás oba dva,
nás utrpení zná,

MODERNÍ REVUE

my víme, co láska strasti jsou.
My zkusili to zcela:
nás celé, celé chtěla
pohltnout láska bližních s ochotou.

Ona mluví:

Nuž, my se zachránili,
my měkce vystrojili
svůj útulek daleko od hluku světa;
teď hlídáme tady
své kvetoucí sady,
v něž lásky a úsměvu úroda slétá.

Trio.

Stařec mluví:

Ach bože, peněz mám teď dost,
však žár jest u mne cizí host,
v mém krbu slabě hoří.
Ten mladý život pln je vnaď —
měl srdce prudký tluk bych rád!
Na bujném byl bych oří.

Jinoch mluví:

Jak hořím, hořím, žhavě plám!
O kéž bych moh', a kéž to mám,
co moh' bych, co mi milo.
Proklatě! Stále nouzi třít!
Ach peníze! V svém živlu být!
Pak volně by se žilo.

MODERNÍ REVUE

Kráska mluví:

Mladému síla v bedrech plá,
však stařec sílu v kapse má —
kež mohou v jedno splynout!
Co počnu, dívka ubohá?
Co ten by mohl, onen má,
já musím zatím hynout.

JOSEF HOLÝ.

POSTRACH MEZI NÁRODEM

Straší nás pan Krejčí, straší,
že budou básničky dražší.

Považte, deset let mladí
nadarmo v národě řádí.

Na prázdné slámě své síly
nadobro vymlátíli.

Ženu nám líčí jak fenu,
ni jeden nedostal cenu.

Hrůza, kam děly se časy
zdravé a životní račy?

Kde české plémě je čisté?
Kam to jen povede, Kriste?

A národ ubohý neví
o škůdcích v Moderní Revue!

O jedech, kašu a smetí,
jež kazí nám naše děti.

My totiž starého světa
nečteme nic už leta!

Snad by nám též hlavy spleťli,
kdybychom je taky četli.

Dekadentské ty kaše
nesmí číst mládež naše.

Staří (zvěst národem letí)
nestačí vyráběti.

Kde kdo je, na Parnas vzhůru!
Třeba nám básní hned fůru.

Nemáme továren, běda,
Krejčí nám talentů nedá.

Ještě že máme tři péra,
Hladíka, Kvapila, Theera.

Ty dáme mládeži naší!
Básně však přec budou dražší.

ARTHUR MACHEN

VELKÝ BŮH PAN

MĚSTO VZKRÍŠENÍ

— Herberte! Dobrý Bože! Je to možné?

— Ano, jmenuji se Herbert. Myslím, že znám též vaši tvář, ale nemohu se upamatovat na vaše jméno, má paměť jest velmi ochablá.

— Nepamatujete se na Villierse z Wadhamu?

— Zajisté, zajisté. Prosím vás za odpuštění, Villiersi, nepomyslil jsem si, že žebrám u starého přítele ze studií. Dobrou noc.

— Milý hochu, ten spěch je zbytečný. Mé obydlí je zde vedle, ale není třeba, abychom tam ihned šli. Myslím, že můžeme jít kousek po Shaftesbury-Avenui. Ale jak jste se pro boha dostal do tohoto stavu, Herberte?

— Je to dlouhá historie a též neobyčejná, Villiersi, ale můžete ji slyšeti, chcete-li.

— Pojďte tedy. Podepřete se o mne, zdá se, že nejste příliš silný.

Oba špatně se k sobě hodící lidé kráčeli po Rupert-Streetu; jeden z nich byl v špinavých ošklivých cárech, a druhý byl oděn v obvyklý městský kroj, úpravný, uhlazený a nádherný. Villiers vyšel z jídelny po výborném obědě, složeném z mnoha jídel, doprovázenem: příjemnějící malou láhví chianti; jsa v dobré náladě,

MODERNÍ REVUE

v které byl téměř stále, postál okamžik u dveří, rozhlížeje se po matně osvětlené ulici a pátraje po oněch tajemných případech a osobách, jichž jsou londýnské ulice plny ve všech čtvrtích a v každou hodinu. Villiers se chlubil, že je praktickým zkoumatelem takových temných zmatků a skrytých stránek londýnského života, a projevoval v této neužitečné práci vytrvalost, jež byla hodna vážnějšího zaměstnání. Tak stál u svítlny, pozoruje chodce s nepřetvářenou zvědavostí a s vážností, známou toliko systematickým hodovníkům, vyslovil právě v myslí tuto větu: »Londýn byl nazván městem příhod; je více než to, je městem Vzkříšení,« když byl náhle vyrušen z tohoto rozjímání žalostným řňukáním a úpěnlivou prosbou o almužnu, jež se ozvala vedle něho. Ohlédl se s jakýmsi podrážděním a s nenadátým úžasem shledal, že stojí tváří v tvář vtělenému důkazu svých fantasií, poněkud přepjatých. Zde, těsně vedle něho, stál se změněným obličejem a s tělem špatně pokrytým špinavými, ohyzdnými cáry jeho stárý přítel Charles Herbert, jenž byl immatrikulován v týž den jako on a s nímž strávil ve veselí i ve vážném zaměstnání dvanáct semestrů. Rozdílná zaměstnání a různé zájmy přerušily toto přátelství a Villiers neviděl Herberta již po šest roků; a nyní pohlízel na tyto trosky člověka se zármutkem a poděšením, smíseným s jistou zvědavostí, jaká truchlá řada okolností ho asi vrhla do tak smutného stavu. Villiers cítil zároveň se soustrastí všechnu rozkoš amateura mysterií, a blahopřál si k svým vhodným myšlenkám před restaurací.

Šli chvíli mlčky a nejeden mimojdoucí pohlízel udiveně na nezvyklou podívanou, jak pěkně oblečený člověk jde zavěšen s žebrákem; když to Villiers zpozoroval, obrátil se do temné ulice v Soho. Zde opakoval svou otázku:

MODERNÍ REVUE

— Jak se to jen stalo, Herberte? Myslil jsem vždycky, že zdědíte značné jmění v Dorsetshiru. Vydědil vás otec? Zajisté, že nikoli?

— Ne, Villiersi; dostal jsem všechno jmění po smrti svého ubohého otce; zemřel rok na to, když jsem byl opustil Oxford. Byl mi velmi dobrým otcem a želel jsem jeho smrti upřímně. Ale víte, jací jsou mladí lidé; několik měsíců po tom jsem přišel do světa a chodil často do společnosti. Měl jsem vskutku výborné vychování a dovedl jsem se dobře baviti zcela neškodným způsobem. Hrál jsem sice trochu, ale nikdy o velké peníze, a několika sázkami, jež jsem učinil při závodech, získal jsem peníze — několik liber toliko, rozumí se, ale s dostatek, abych si tím zaplatil doutníky a malé zábavy. V druhém roce se však karta obrátila. Slyšel jste jistě o mém sňatku?

— Ne, neslyšel jsem o tom nic.

— Ano, oženil jsem se, Villiersi. Setkal jsem se s dívkou nejpodivuhodnější a nejneobvyklejší krásy u svých známých, k nimž jsem chodil. Nemohu vám říci, kolik jí bylo let; nevěděl jsem toho nikdy, ale pokud mohu hádati, myslím, že byla asi devatenáctiletá, když jsem se s ní seznámil. Moji přátelé ji poznali ve Florencii; vyprávěla jim, že je sirotkem, dítětem po otci Angličanovi a matce Vlašce a okouzila je, jako okouzila mne. Uzřel jsem ji poprvé při jakési večerní zábavě; stál jsem u dveří, mluvě s přítelem, když se náhle ozval v šumotu a žvatlání rozhovoru hlas, jenž, jak se mi zdálo, pronikal až do mého srdce. Zpívala vlaskou píseň, byl jsem jí představen toho večera a ve třech měsících jsem pojal Helenu za manželku. Villiersi, tato žena, mohu-li ji nazývati ženou, zkazila mou duši. Ve svatební noci jsem seděl v její ložnici v hotelu, nastouchaje jejímu hovoru. Usedla v posteli; a poslouchal jsem jí, jak

MODERNÍ REVUE

mluvila svým krásným hlasem; mluvila o věcech, jež bych se nyní ani neodvážil šeptati v nejtmařejší noci, i kdybych stál uprostřed pouště. Villiersi, snad si myslíte, že znáte život a Londýn a to, co se děje ve dne i v noci v tomto strašném městě; nad to jste zajisté slyšel nejhorší řeči, ale pravím vám, nemáte pojmu o tom, co znám já, ne, ani ve svých nejfantastičtějších, nejohybnějších snech si nemůžete představití nejslabší stín toho, co jsem slyšel — a viděl. Ano, viděl; viděl jsem neuvěřitelné, takové hrůzy, že někdy až stanu uprostřed cesty a táži se, jak je možno člověku uzříti něco takového a žítí. Do roka, Villiersi, jsem byl zničený člověk na těle i na duchu — na těle i na duchu.

— Ale vaše jmění, Herberte? Měl jste pozemky v Dorsetu.

Prodal jsem to vše; pole i lesy, milý starý dům — všecko.

— A peníze?

— Vzala mi je všechny.

— A pak vás opustila?

— Ano; zmizela jisté noci; nevím kam se odehrala, ale jsem si jist, že bych zemřel, kdybych ji uzřel ještě jednou. Ostatek mého vypravování není zajímavý; špinavá bída, toť vše. Pomyslíte si snad, Villiersi, že jsem nadsazoval a mluvil pro efekt; ale neřekl jsem vám ani polovice. Mohl bych vám vyprávěti jisté věci, jež by vás přesvědčily, ale nepoznal byste již šťastného dne. Trávil byste zbytek života, jako jej trávim já, štvaný člověk, člověk, jenž viděl peklo.

Villiers vzal nešťastníka do svého bytu a dal mu jísti. Herbert jedl jen málo a nedotekl se téměř sklenice vína, již měl před sebou. Seděl zádumčivě a mlčky u ohně a zdálo se, že se mu ulehčilo, když ho Villiers nechal odejítí s malým peněžitým darem.

MODERNÍ REVUE

— Mimochodem, řekl Villiers, když byli u dveří, jak se jmenovala vaše žena? Myslím, že jste řekl, že Helena? Helena?

— Když jsem se s ní setkal, vystupovala pod jménem Helena Vaughanova, ale nemohu vám říci, jaké bylo její skutečné jméno. Myslím, že neměla jména. Ne, ne v tom smyslu. Jenom lidské bytosti mají jména, Villiersi; nemohu více říci S bohem; ano, neopomenu přijít, kdybych poznal, že mi můžete prospěti. Dobrou noc.

Muž vyšel do hořké noci a Villiers se vrátil k svému krbu. Při Herbertovi bylo něco, co ho nevěslovně zaráželo; ne jeho ubohé círy, ani známky, jež umístila chudoba na jeho obličej, ale spíše jakási neurčitá hrůza, která jej jako mlha obklopovala. Villiers poznal, že Herbert sám nebyl prost viny, že žena, jak sám přiznal, zkažila jeho tělo i duši, a Villiers cítil, že tento muž, kdysi jeho přítel, se účastnil věci, s jichž špatnosti není moc slov. Jeho vyprávění nepotřebovalo potvrzení; byl sám jeho vtěleným důkazem. Villiers přemýšlel zvědavě o historii, již byl slyšel, a tázal se sama sebe, kde slyšel i začátek i konec její. »Ne«, pomyslí si, »konec jistě ne, spíše jen začátek. Případ jako tento jest jako příhrádka v čínských krabicích; otevíráte příhrádku za příhrádkou a nalézáte stále pěknější věci. Ubohý Herbert je nejpodobnější jedné z vnějších krabic; je možno zde sledovati další.«

Villiers nemohl odvrátiti mysli od Herberta a jeho vypravování, jež se mu zdálo stále divočejším, jak noc pokračovala. Oheň hořel slaběji a mrazivý ranní vzduch vnikal do pokoje; Villiers vstal s prochladyými zády a ulehl, chvěje se lehce.

Za několik dnů na to uzřel v klubu gentlemána, svého známého, jménem Austin, jenž byl pověstný

MODERNÍ REVUE

svou důkladnou znalostí Londýna, jeho temných i světlých stránek. Villiers, stále ještě zaměstnán svým setkáním v Soho a jeho důsledky, pomyslel si, že by mu snad Austin mohl poskytnouti trochu světla o Herbertově příhodě a tak se náhle otázel po některých příležitostných řečech:

— Nevíte náhodou něco o člověku jmenem Herbert — Charles Herbert?

Austin se prudce obrátil a pohlížel na Villierse s jakýmsi podivením.

— Charles Herbert? Nebyl jste ve městě před třemi roky? Ne; tedy jste neslyšel o případu na Paul-Streetu? Spůsobil tehdy značně hluku.

— Co to bylo za případ?

— Jakýsi gentleman, člověk, mající velmi slušné postavení, byl nalezen mrtev, zcela mrtev ve dvoře jistého domu na Paul-Streetu, opodál Tottenham-Court-Roadu. Ve skutečnosti neučinila tohoto objevu policie; kdyby se stalo, že byste seděl celou noc a měl osvětlené okno, způsobí strážník poplach, ale kdyby se vám přihodilo, že byste ležel mrtev na něčem dvoře, zůstanete nepovšimnut. V tomto případě, jako v mnohých jiných, byl poplach způsoben jakýmsi tulákem; nemíním tím obyčejného otrapu nebo poběhlíka, nýbrž gentlemana, jenž za příčinou svého zaměstnání nebo ze zábavy či z obojího důvodu chodil po londýnských ulicích v pět hodin ráno. Toto individuum „šlo domů“, jak řeklo, nezjistilo se však, kam a odkud, a ubíralo se přes Paul-Street mezi čtvrtou a pátou hodinou ranní. To či ono obrátilo jeho oči na číslo 20; řekl dosti absurdně, že tento dům měl nejnejpříjemnější vzhled, jež kdy pozoroval; ale pojednou pohlédl na dvůr a velmi se podivil, spatřiv ležeti na kamenech člověka se stočenými údy a s obličejem, obráceným k nebi. Našemu gentlemanu se zdálo, že je tento

MODERNÍ REVUE

obličej neobyčejně strašidelný, i rozběhl se, hledaje nejbližšího strážníka. Strážník chtěl z počátku brát tuto věc na lehké vážky, máje podezření, že je spíše vrtochem opilcovým, nicméně šel a pohlédnuv na tvář mužovu, změnil dosti rychle své mínění. Časný pták, jenž ho našel, byl poslán pro lékaře a strážník běžel a tloukl na dvěře, až mu otevřela couravá služka, jež pohlížela více než polou ospale. Strážník ukázal služce, co leželo na dvoře; ta vřeštěla tak hlasitě, že pobouřila celou ulici, ale onoho muže neznala; nikdy ho neviděla v domě, a tak dále. Zatím přišel onen originální nálezce s lékařem a odebrali se do dvora. Vrata byla otevřena a všichni tam vešli hlučnými kroky. Lékař nepotřeboval k prohlídce více než okamžik; řekl, že ubožák je mrtev již několik hodin a dal ho dopravit na policejní strážnici. Tu stal se případ zajímavým. Mrtvola nebyla oloupena a v jedné z její kapes byly papíry, jimiž se zjistilo, že je to člověk z dobré rodiny, zámožný a oblíbený ve společnosti, jenž, pokud bylo známo, neměl nepřátel. Neřeknu jeho jména, Villiersi, poněvadž to nespojí s mým vypravováním a poněvadž není dobře hrabat se v záležitostech mrtvého, když jsou zde žijící příbuzní. Nejzajímavějším pak bylo, že se nemohli lékaři shodnouti o způsobu jeho smrti. Nalezli na jeho zádech několik nepatrných pohmožděnin, ale ty byly tak lehké, že to vyhlíželo, jakoby byl býval hrubě vystrčen ze dveří a ne vržen přes mříže z ulice aneb snad vlečen se schodů. Ale nebylo tu jiných známek násilí, rozhodně ne takových, jež by snad byly způsobily jeho smrt; a když přikročili k pitvě, nenašli ani stopy po jakémkoliv jedu. Policie neměla v skutku ani nejmenších vědomostí o obyvatelích čísla 20, a tu opět, pokud jsem se dověděl ze soukromých zpráv, vyšly na jevo jedna nebo dvě zajímavé věci. Zdá se, že dům obý-

MODERNÍ REVUE

vali Mr. a Mrs. Herbertovi; on byl, jak říkal, vlastníkem pozemků, ačkoliv většině lidí se zdálo, že Paul-Street není místem, jež by se hodilo pro lepší lidi. Co se týče Mrs. Herbertové, zdá se, že nikdo nevěděl, kdo neb co je, a mezi námi, domnívám se, že v její příhodách bylo mnoho podivného. Ovšem, ti zapřeli oba, že by byli něco věděli o mrtvém a z nedostatku důkazů byli propuštěni. Avšak vyšlo o nich několik zvláštních věcí na jevo. Ačkoliv odváželi mrtvého mezi pátou a šestou hodinou ranní, shromáždil se značný zástup a několik lidí ze sousedstva přiběhlo, aby viděli, co se děje. Byli v každém směru velmi otevření ve svých výkladech a z těch vyplývalo, že má číslo 20 velmi špatnou pověst na Paul-Streetu. Detektivové šli po stopě těchto pověstí, ale nemohli se ničeho dopátrati. Lidé pokyvovali hlavami, vraštili čelo a říkali, že Herbertovi jsou »podivnící«, »že by nechtěli býti spatřeni v jejich domě« a podobné, ale to nebylo nic určitého. Úřady byly morálně přesvědčeny, že muž našel smrt takovým neb oním způsobem v onom domě a že byl vyvlečen kuchyňskými dveřmi, ale nemohly toho dokázat a nedostatek jakýchkoliv známek násilí neb otravy je činil bezmocnými. Nebyl-li to zvláštní případ? Ale je dosti zvláštní, že tu bylo něco jiného, o čemž jsem vám dosud nevyprávěl. Znam náhodou jednoho z lékařů, jenž byl též povolán k zjištění příčiny smrti, a potkav ho nějaký čas po vyšetřování, otázel jsem se ho na věc tu. »Chcete skutečně tvrdit«, řekl jsem mu, »že jste byli překvapeni tímto případem, že nevíte, čím onen muž zemřel?« »Pardon«, odpověděl. »vím zcela určitě, čím byla způsobena smrt. Blank zemřel náhle strachem, strašnou hrůzou; nikdy jsem ještě po celou dobu své praxe neviděl tak ohyždně znetvořených rysů obličeje, a viděl jsem přec tváře celé spousty

MODERNÍ REVUE

mrtvých.* Doktor byl obyčejně zcela klidný a jeho jistá prudkost mne zarážela, ale nemohl jsem se od něho více dovědět. Myslím, že soud nahlédl, že nemůže žalovat Herbertovy, že ulekali člověka až k smrti; každým způsobem se nic nestalo a případ se vytratil z mysli lidí. Víte náhodou něco o Herbertovi?

— Ano, odpověděl Villiers, byl to můj přítel na studiích.

— Je-li možno?! Viděl jste někdy jeho ženu?

— Ne. Ztratil jsem Herberta z očí na mnoho let.

— Neníliž to zvláštní, vyjít s někým ze vrat koleje neb Paddingtonu, nevidět ho po celá leta a pak ho nalézt ve spojení s takovou příhodou. Ale rád bych viděl Mrs. Herbertovu; lidé o ní vypravovali neobyčejné věci.

— Jaké?

— Nevím, jak bych vám to řekl. Všichni, kdož ji viděli před soudem, říkali, že je nejkrásnější a zároveň nejodpornější ženou, jakou kdy viděli. Mluvil jsem s člověkem, jenž ji viděl, a ujišťuji vás, že se skutečně chvěl, když se pokoušel popsati tuto ženu, ale nemohl říci, proč. Zdá se, že jest jakousi záhadou, a myslím, kdyby onen mrtvý mohl mluvit, že by nám vyprávěl neobyčejně podivné věci. A zde máte opět jinou záhadu; co asi tak vážený gentleman z venkova, jako Mr. Blank (budeme ho tak nazývat, není-li vám to proti mysli), hledal v takovém velmi podivném domě, jako bylo číslo 20? Není-li to velmi zvláštní případ?

— Je, vskutku, Austine; neobyčejný případ. Nemyslil jsem, když jsem se vás ptal na svého starého přítele, že se dovím tak zvláštních věcí. Ale musím jít; s bohem.

Villiers odcházel, mysle na své přirovnání s čínskými krabičkami; to zde byla vskutku pěkná věc.

MODERNÍ REVUE

NALEZ NA PAUL-STREETU

Několik měsíců po Villiersově setkání s Herbertem seděl Mrs. Clarke jako obyčejně po obědě u krbu, obraceje statně své myšlenky opačným směrem od svého psacího stolu. Již více než týden vystříhal se úspěšně svých »Zápisků« a kojil se nadějí, že se úplně přemění; ale přes úsilí své nemohl umlčeti podív a zvláštní zvědavost, již v něm vzbuzoval poslední případ, ježž byl zapsal. Sdělil případ, či spíše jeho nárys, se svým přítelem, učencem, jenž pokynul hlavou a myslil, že Clarke ztrácí zdravý rozum; a onoho zvláštního večera usiloval Clarke, aby postavil vypravování na rozumový základ, když ho náhle zaklepání na dvěře vytrhlo z myšlenek.

— Mr. Villiers by si přál s vámi mluvit.

— Buďte vítán, Villiersi, jste velmi laskav, že jste mne navštívil; neviděl jsem vás již mnoho měsíců; myslím, že téměř celý rok. Vejděte, vejděte. A jak se vám daří, Villiersi? Potřebujete nějakých obchodních rad?

— Ne, děkuji, myslím, že v tom ohledu vše zcela jisté. Ne, Clarku, přišel jsem se k vám je poradit o zvláštnější věci, než onehdy ve svém dopisu. Bojím se, že si pomyslíte, že je to nesmysl, až vám vypovím svou historii, myslím si to někdy sám a právě proto jsem si dodal myslí, abych šel k vám. poněvadž vím, že jste praktický člověk

Mr. Villiers nevěděl o »Zápiscích, jimiž se dokazuje Existence Dáblova.«

— Dobře, Villiersi, poradím vám s radostí, jak jen nejlépe budu moci. Jaký je to případ?

— Je to v celku neobyčejná věc. Znáte mé způsoby; chodím vždy po ulicích s očima otevřenýma a během času se mi podařilo přijíti na stopu několika

MODERNÍ REVUE

podivných lidí a případů, ale tento, myslím, předčí všechny. Asi před třemi měsíci vyšel jsem za ošklivé zimní noci z restaurace; měl jsem výborný oběd a pěknou láhev chianti a stál jsem na okamžik na ulici, přemýšleje, jaká tajemství jsou na londýnských třídách, a o davech, jež po nich chodí. Láhev červeného vína podněcuje tyto fantasie, Clarku, a odvažuji se říci, že jsem toho myslil tolik, že by to vydalo hustě potišťenou stránku; ale byl jsem vyrušen zebračkem, jenž přišel za mými zády a obvyklým způsobem prosil. Obrátil jsem se a tu se objevilo, že to byly trosky mého starého přítele jmenem Herbert. Tázal jsem se, jak se stalo, že tak sešel, a on mi to vyprávěl. Chodili jsme v jedné z oněch dlouhých tmavých ulic v Soho sem a tam; naslouchal jsem jeho vypravování. Pravidl, že pojal za manželku krásnou dívku, o několik let mladší než on, jež mu zkazila tělo i duši. Nechtěl se pustit do podrobností; děl, že se toho neodvažuje, že to, co viděl a slyšel, ho šťve dnem i nocí, a když jsem mu pohlédl do obličej, poznal jsem, že mluví pravdu. Bylo při něm cosi, před čímž jsem se chvěl. Nevím co, ale bylo to tu. Dal jsem mu trochu peněz a propustil ho; ujišťuji vás, že jsem si oddechl, když odešel. Zdálo se mi, že v jeho přítomnosti stydne člověku krev.

— Není to trochu fantastické, Villiersi? Myslím, že ubožák se nemoudře oženil a, jednoduše řečeno, sešel.

— Ne, poslouvejte další. Villiers vyprávěl Clarkovi, co slyšel od Austina.

— Nahlédnete, skončil, že nelze mít přílišných pochybností, že onen Mr. Blank, nechť byl kdokolivěk, zemřel následkem silné hrůzy; uzřel něco tak děsného, tak strašného, že krátce na to zemřel. A co viděl,

MODERNÍ REVUE

viděl zcela jistě v onom domě, jenž z toho či onoho důvodu měl v sousedství špatnou pověst. Byl jsem zvědav a šel se sám podívat na ono místo. Je to smutná ulice; domy jsou dosti staré, ošklivé a pusté, ale ne tak staré, aby byly hezké. Pokud jsem je shlédl, je většina z nich rozdělena v byty, opatřené nábytkem neb bez nábytku, a téměř u každých dveří jsou tři zvonce. Tu a tam jsou v přízemí krámy s neobyčejnějším zbožím; je to v každém směru smutná ulice. Shledal jsem, že je číslo 20 k pronajetí a šel jsem k jednateli a vzal si klíč. Neslyšel jsem v této čtvrti ničeho o Herbertových, ale ptal jsem se onoho muže, vliďného a poctivého člověka, jak dlouho je tomu, co opustili dům, a zdali od té doby tam bydleli jiní nájemníci. Pohlížel na mne udiveně asi minutu a řekl mi, že Herbertovi se vystěhovali hned po oné nepříjemnosti, jak to nazval, a že dům byl od té doby prázdný.

Mr. Villiers se na okamžik odmlčel.

— Chodil jsem vždycky rád po prázdných domech; prázdné opuštěné pokoje s hřeby ve zdích a silnou vrstvou prachu na okenních tabulích mají jakési kouzlo. Ale nepocítil jsem radosti, procházaje číslo 20 na Paul-Streetu. Sotva jsem vešel do průjezdu, ihned jsem postřehl podivný, těžký zápach ve vzduchu v domě tom. Ve skutečnosti jsou všechny prázdné domy dusné, a tak dále, ale zde to bylo něco zcela rozdílného; nemohu vám to popsati, ale zaráželo to dech. Šel jsem do pokojů v průčelí a do zadních pokojů a v přízemí do kuchyně; byly všechny dosti špinavé a zaprášené, jak se dalo očekávati, ale bylo tu na všem něco neobyčejného. Nemohu vám to definovati, vím jenom, že jsem cítil něco podivného. V jednom z pokojů v prvním poschodí to bylo nejhorší. Byl to rozsáhlý pokoj a kdysi byly tu snad čalouny dosti veselé,

MODERNÍ REVUE

ale když jsem jej uviděl, bylo vše v žalostném stavu: malba i tapety. Pokoj byl pln hrůzy; cítil jsem, že mi jektají zuby, když jsem vzal za kliku, a když jsem vešel, myslil jsem, že omdlím a klesnu. Nicméně jsem tam vešel a stanul u protější stěny, táže se sám sebe, co jen tu asi je, že se mi z toho údy chvějí a že mé srdce buší, jakoby nadešla hodina mé smrti. V jednom rohu byla na zemi naházená hromada novin, jal jsem se je prohlížeti, byly to noviny tři až čtyři roky staré, některé napolo roztrhané a některé pomačkané, jako by jich bylo bývalo užito k balení. Přehrabal jsem celou hromadu a našel mezi nimi zvláštní kresbu; ukáží vám ji ihned. Ale nemohl jsem v pokoji vydržeti; cítil jsem, že je to nad mé síly. Děkoval jsem, že jsem vyšel živ a zdrav na volný vzduch. Lidé na mne pohlíželi, když jsem šel ulicí, a kdosi řekl, že jsem opilý. Potácel jsem se z okraje chodníku na okraj a sotva jsem mohl donésti klíč nazpět jednateli a dojíti domů. Ležel jsem týden, trápen, jak doktor řekl, otřesem nervů a vyčerpáním. Jednoho z těchto dnů jsem četl večerní noviny a náhodou jsem si povšíml zprávy s nadpisem: »Zemřel z hladu.« Byla psána obyčejným slohem podobných zpráv; vzorný nájemní dům v Marylebonu, dvěře zavřené po několik dnů a mrtvý člověk v lenošce, když násilím otevřeli. »Zemřelý,« stálo v oné zprávě, »byl poznán jako Charles Herbert, a má se za to, že byl kdysi zámožným venkovským gentlemanem. Jeho jméno bylo známo obecnstvu před třemi lety ve spojení s tajemným úmrtím na Paul-Streetu, v Tottenham-Court Roadu, ježto zemřelý měl v nájmu dům číslo 20, na jehož dvoře byla nalezena mrtvola za okolností, jež nebyly prosty podezřelosti.« Tragický konec, není-li pravda? Ale konečně, je-li pravdou, co mi vyprávěl, čímž jsem si konečně iist, byl celý život

MODERNÍ REVUE

tohoto člověka tragedií a to tragedií horšího druhu, než se hrávají na divadlech.

— A to je ta historie? tázal se Clarke zamýšleně.

— Ano.

— Dobře, Villiersi, nevím co bych o tom mohl říci. Při tomto případě jsou beze vší pochyby okolnosti, jež se zdají zvláštními, na příklad nález mrtvého na dvoře Herbertova domu, a neobyčejné mínění lékařovo o příčině smrti, ale na konec je možno, že se mohou tato fakta vysvětliti nějakým způsobem. Co se týká vašich dojmů, když jste šel do onoho domu, myslím, že byly následkem vaší čilé obraznosti; vylíhly se asi nějak, polou nevědomě, z toho, co jste slyšel. Nevím přesně, co říci neb činiti v tomto případě; je zřejmo, že myslíte, že je zde jakési tajemství, ale Herbert je mrtev; jak tedy v ně doufáte vniknouti?

— Navrhuji, aby se hledala ona žena; žena, již pojal za manželku. *Ona* je tím tajemstvím.

Oba seděli mlčky u krbu; Clarke si tajně blahopřál, že se zdarem se chopil úlohy obhajce všedních názorů a Villiers byl ponořen ve své temné fantasie.

— Myslím, že bych si mohl zapáliti cigaretu, pravil konečně a sáhl rukou do kapsy pro pouzdro na cigarety.

— Ach! řekl, zaraziv se lehce, zapoměl jsem vám něco ukázati. Pamatujete se, že jsem řekl, že jsem našel velmi zvláštní kresbu v hromadě starých novin v onom domě na Paul Streetu? — Zde je.

Villiers vyňal z kapsy malý balíček. Balíček byl obalen hnědým papírem a ovázan provázkem se zamotanými uzly. Proti své vůli pocítoval Clarke zvědavost; naklonil se na své židli, když Villiers rozvazoval pracně provázek a odstraňoval vnější obal. Uvnitř byl druhý obal z tkaniny a Villiers z něho vyňal a podal Clarkemu beze slova malý kousek papíru.

MODERNÍ REVUE

V pokoji zavládlo asi pět minut nebo ještě déle mrtvé ticho; oba mužové seděli tak tiše, že slyšeli tikání velkých starobylých hodin, jež stály venku v předsíni, a v mysli jednoho z nich tato tichá monotonie zvuku vyvolávala starou vzpomínku. Pohlížel pozorně na malou tušovou kresbu ženské hlavy; byla zřejmě kreslena s velkou péčí a skutečným umělcem, neboť duše ženy pohlížela z její oči a rty byly rozděleny zvláštním úsměvem. Clarke pohlížel stále na tvář; i vzpomínal na jistý letní večer před dlouhou dobou; viděl opět dlouhé, půvabné údolí, řeku, jež se vinula mezi pahrbky, lučiny a obilné pole, tmné červené slunce a bílou, chladnou mlhu, jež se zvedala z řeky. Slyšel hlas, jenž k němu mluvil přes vlny mnohých roků, řkoucí: „Clarku, Mary uzří Boha Pana!“ a pak stál v temném pokoji vedle doktora, naslouchaje vážnému tikání hodin, čekaje a pohlížeje upřeně na postavu, jež ležela na zelené židli pod světlem lampy. Mary povstala, pohlédl jí do oči a jeho srdce stuhlo.

— Kdo je tato žena? pravil konečně. Jeho hlas byl suchý a chraptivý.

— Je to žena, s níž se Herbert oženil.

Clarke pohlédl opět na kresbu; nebyla to na konec přece Mary. Byl to zajisté obličej Maryn, ale bylo na něm něco jiného, něco, čeho neviděl v rysech Maryných, když bíle oblečená dívka vešla s doktorem do laboratoře, ani při jejím strašném probuzení, ani když ležela na loži, stértając. Clarke se chvěl před něčím, ať to již bylo cokoliv, před září, jež vycházela z její oči, před smíchem na její plných rtech nebo před výrazem celého její obličej — v nehlubších útrokách své duše a myslil nevědomky na slova doktora Philipse: „nejživější představa zla, již jsem

MODERNÍ REVUE

kdy viděl. Obrátil mechanicky papír v ruce a pohlédl na rub.

— Dobrý Bože! Clarku co je vám? Jste bledý jako smrt.

Villiers prudce vyskočil s židle, když Clarke klesl se zaúpěním na zad a pustil papír z ruky.

— Není mi zcela dobře, Villiersi, podléhám takovým záchvatům. Nalejte mi trochu vína; děkuji, to pomůže. Za několik minut mi bude lépe.

Villiers zvedl spadlou kresbu a obrátil ji, jako to učinil Clarke.

— Viděl jste to? řekl. Tím jsem zjistil, že to je podobizna Herbertovy ženy, či spíše bych měl říci vdovy. Jak je vám nyní?

— Lépe, děkuji, byla to jen přechodná mdloba. Nechápu zcela, co míníte. Co vás činí způsobilým, že můžete zjistiti totožnost kresby?

— Toto slovo — Helena — napsané na rubu. Neřekl jsem vám, že se jmenovala Helena? Ano; Helena Vaughanova.

Clarke zasténal; nemohlo tu býti ani stínu pochybnosti.

— Souhlasíte nyní se mnou, řekl Villiers, že v historii, již jsem vám vypravoval dnes v noci, a obzvláště co se týká oné ženy, jsou mnohé zvláštní okolnosti?

— Ano, Villiersi, pravil Clarke, je to vskutku zvláštní historie; vskutku zvláštní historie. Musíte mi popřáti času, abych o tom mohl přemýšlet; snad vám budu moci pomoc, snad ne. Odcházíte již? Dobře tedy, dobrou noc, Villiersi, dobrou noc. Navštívte mne asi v týdnu.

pokračování

MODERNÍ REVUE

JAROSLAV HILBERT

PODZIMNÍ IMPROVISACE

Vám slunné dny, vám zoře, západy,
vám jiskřících nocí smír, vám všechny pohody roku,
mně tyto podzimní dny:
obloha je šedá, ale tak strašně otevřená,
a po ní letí vychrtlé černé mraky,
a všude tah, jediný chvatný tah do dálky,
mé touhy brat. —

Jak jiní v Čechách zřím lhostejně k chátře, však v těchto
dnech vidím.

Ó druhy mít . . ! Stěští by zůstalo dole,
ó druhy mít! . . Pět šest, však velikých srdcí,
a zved' bych je k vám, mé šedé, vychrtlé mraky,
rozpráh' bych paže, jak ty jsi rozpráhlá, obloho,
a vysoko ve vichru mluvil bych horečně k nim :

— V tu dál! V to rozpětí! V ten tah! V ten let!
Ó vizte, jak srdce buší! Ó dejte svoje bratru!
Vlast naše je hrozná, strašlivo v ní žítí,
a osudu zlost jen mohla nás vrhnout v tu bídu,
však vlast, však vlast
a za ní žítím my!

Jest možno dál vám dýchat její vzduch a nekřičet?
Jest možno dál se dívat v její mdlo a nesáhnout?
Jest možno déle žít, žít v ní a nezkusit
se o zvednutí její?!

MODERNÍ REVUE

Ó přísahajte mi, nás pět již na to stačí,
ó přísahajte mi, že onu bédnou zemi,
žebráckou, mělkou, měkké chátrý zem,
však vlast, však vlast,
vy uchopíte se mnou,
vy vyzvednete se mnou,
vy vynesete tam, kde čest a výše dlí!

Zde ruka! — Vaše! — Volnost! — Výši! Let!
Zde já! Má bolest! Národ! Chopte se ho!
Za ten cíp vzhůru!
Hoj, to jest práce!
Můj bratře ty tam, držíš srdce Čech?
Výš, výše ještě!
Nechť kosti praští!
Hle, již se čistí! . . . Obraz! Nechte! Nech. — — —

— Vděkuplná, panská, královská!
Nezlomná, svobodná, silná!
Hrdá, my hrdi na tebe,
zem, kde se žije ctí a kde se činem horlí, —
vlast orlů, pro ně vzduch a taky strava orlí.

Již nezávidím víc, jak dřív jsem mřel tím citem,
příslušnost k velikým arijským národům.
Uprostřed Evropy, na místě nejmíň krytém,
však jak sokola byt ční pokrevný náš dům.
Vy máte koráby, jež brázdí světa moře?
Kolik že pevniny mečem jste dobyli?
Hle oblast našich sil, — jest ducha ve prostoře
a je to lidu tvrz, ježž nikdo neschýlí!

*

MODERNÍ REVUE

— Osude!

Teď kdyby kdos zákeřnou rukou
v hrud' moji kulku vmet,
kus svalu trefí, kost jen, nervů splet,
mé tělo zemře, ale duše stojí.

— Před tebou kleká
jen větší, jen větší,
že bez svorů těla,
že svobodná, volná,
a horlivě cítící pro můj lid vzňatá
za pomoc, za druhy k moci tvé modlitbu šle!

DNY SATIRY

Šlo něco postav mojí duši
v nejlepších hodinách ..

Ta zoufala,
ta proklínala,
ta vzdorovala
a ta se smála, —
mluvily všechny v Čechách.

Já nemýlil se, rodná miuva
a příliš — českých řečí dech.
Já skolil první,
já proklel druhou,
já zlomil třetí
a objal čtvrtou
a tančil s ní třem na hrobech.

* * *

MODERNÍ REVUE

V TŘICÁTÉM ROCE

Já chtěl jen velikost, výš, sílu, majestát,
a není vinou mou, že v jítí unikly mi.
•Kam osud postavil, tam ctí jest muži stát. •
Ne, je to vždycky zlo se všemi pekly svými.

Leč byf i odstaven, já zhrdám kýmkoli
a komukoli dím, pryč soudem z cesty mojí —
já vím, co bolelo, a vím, co neboli,
a ty sám klesl bys pod lékem, mne jenž hojí.

Sám se svým tichem jdu, sám se svým vítězstvím.
sám dojdu, slovo s to, sám dojdu, — či to lhaní?!
Zkus jítí v stopě mé, stav oko rysům mým,
snad spatříš semklé rty, však nikdy úhyb skrání.

Pohrdám, osude, pohrdám tebou dnes,
pohrdám vyzvalcem do nerovného boje!
Tys velkost odmít' mi? — Hle, kdosi velký kles'.
Já nebyl to přec, já. — Jdi, seber kosti svoje.

MODERNÍ REVUE

MILOŠ MARTEN

MIMO DOBRO A ZLO

IX

Nepokojně přecházel Kraus nádražním korridorem, zmitán čekáním, které mu prodlužovalo chvíle do zoufalé délky.

Vyšel příliš brzo, poněvadž nesnesl déle pohlížeti na stěny svého pokoje pod tíhou vášnivých představ, a zimničné chvění jej napadalo při myšlence, jak ve svých rukou stiskne její tělo, dech jí vyssaže . . . jak všechno se ožíví, stíny prchnou a jeho samota se rozvíří. Přejde a dá se mu — nepochyboval o tom. Příliš se poskytla jeho vlivu, vlastně tehdy již se poddávala a mohl se jí zmocniti, kdyby nebylo . . . stínů mezi nimi. Toho teď není. Teď nechtěl se zřici. Nesměl ani, neměl-li zajít v dusném vzduchu své klausury. — Bloudil ulicemi. Vítr schlazoval jeho rozpálené spánky. Nakoupil květiny, spoustu květin, aby vystlal všechny kouty své samoty křivkami kalichů, neščíslností vůní a barev. Něco jako symposion lásky tanulo mu na mysli. A ještě hodina únavného čekání zbývala. Zašel do kavárny, ale zatím co srkaje liqueur s nudou listoval v dennících, jeho touha rostla, do dimensí větších a větších . . . její předmět mu unikal . . . utonul v neurčitosti, ve shluku rozkmitaných tančících skvin, fotosférických červení, studených a mizivých . . . Hrdlo jej pálilo, v těle rozpínavý tlak působil mu útrapy. Sotva několik minut tam vydržel. Opustil kavárnu a zůstal v pološeru nádraží, nervosně přecházeje.

MODERNÍ REVUE

Sledoval pohyby lidí, zachycoval podrobnosti fysiognomií, ale hned zase na ně zapomínal, marně se zkoušeje soustřediti. Tonul pořád v onom plynutí polojasných představ, ani nejžhavější vzpomínky je nezdržely. A jeho zmatek rostl. Nebyla to již Klára, nač čekal. Jen žhavé objetí, uspokojení odpoutané žádosti. A v hloubi pode vším, něco ještě... ale tomu chyběla všechna určitost, to bylo temné, zahalené — ač zase tak známé, upomínající... Chodil znaven, pak již bezpocitně, jakoby život šel jen automaticky a smysly otupěly. Ale tlak, představu, která nemůže se vyjasnit, ale k sobě stahuje celou psychu, všechny síly řídí jedním směrem, cítil stále: zmatené pocity tihly ke společnému středu, jímž bylo právě nerozeznatelné —

Pohledl na hodiny. Ještě několik minut, než přijede Klára.

Klára...

Prochvělo jím zděšení.

To tedy.

— Nečekal Kláry — Helenu.

Nejasné přijalo zřetelný tvar: Její intimní zvyk, ovinouti rámě kolem něho a prsty mu cuchati vlasy nad šíjí

Skoro stupidní pohled upíral na vchod, kudy se hrnul dav cestujících. Mezi posledními Klára. Spatřil ji sotva.

Čekal ještě, ale vchod byl uzavřen. A Klára stála již před ním.

— Ty... tedy... přijela's... Nepovšimnul si, že jí tyká. Sama, zdálo se, toho nepozorovala.

— Ovšem, hned jak jsi psal. Jsem nyní sama a — volná.

Měla smuteční šat. Ano, pamatoval se, byla mu ohlášena smrt její matky. Kraus rychle se sbíral. Přece

MODERNÍ REVUE

ji zavolal! Kláru přece volal, aby jej chránila před stíny. Bude jeho milenkou...

— Byl jsem překvapen tímto úmrtím. Tak náhlé bylo.

— Ano. Ale my je očekávali. Trpěla dlouho.

Nejevila pohnutí. — Jí zdařilo se mnohem snáze, oč pracovaly mé teorie: zrušiti svazky... myslil Kraus. Její pohled mu naznačoval: Jdu k vám... k tobě... a ostatní je lhostejno. — Žena, cítil. Kámen a oheň.

— Volala jsem tě. U její mrtvoly. — Ale ty's nepřišel.

Egon se zachvěl. Zprávu o smrti její matky obdržel až ve městě. Den shodoval se s datem jeho odjezdu... To byla ona síla...

— Vysvětlím ti. Stiskl lehce její ruku, vsunutou pod jeho rámě. Šli rychle, mlčíce.

V jeho pokoji teprve pokračovala tichým hlasem

— Slíbila jsem, že tě zavolám. Bylo mi tenkrát, jakoby něco mezi námi leželo, něco více, nežli tvůj nucený chlad. A když jsem pak stála u ní, mrtvé, cítila jsem, že již nic mně nepřekáží. Její blízké umírání mne vázalo. A volala jsem tě. Takové napjaté ticho bylo ve mně a tvoje jméno jím šlo jako blesk. Myslíla jsem, že musíš přijít. Ale nepřišel's. Proč? — Chci věděti proč...

Odloživši plášť, zjevila se v plavé nádheře těla. Sladká a hřejivá gesta dala zmizeti jeho nepokojům, bez odpovědi zmocnil se její ruky, zvolna, aby prodloužil požitek, rozpouštěl jí vlas, ssavým pohledem pil zšerění oka.

— Kláro... Kláro...

Kladl dráždivé polibky na šíji, s níž pod jeho prsty se spouštěl šat. Běl prádla vnikla do jeho oka,

MODERNÍ REVUE

zbavila jej smyslů, zvedl se prudce a zachytil její tělo, klesající, duše svými rty hlasitý vzdech.

— — —
Obrysy tonuly ve hnědém přisvitu, jehož jitřivá nuance byla provlášena ostrou, zetlivající vůní. Na schnoucích kyticích listy se zkrucovaly. Chvillemi některý z nich zvolna slétal na koberec. Kraus procitl z omámení rozkoše a skloněn hleděl na mramor pleti, prosvítající z vln oranžové přikrývky. V jeho nervech pohlaví střídalo své ryvé zimničné proudy. Stěžl se přemáhal, aby znova jí neschválil, netiskl k sobě, zase pít vášně z pootevřených rtů — zase a intensivněji, až by ji absorboval, pojal v sebe a změnil v součást své bytosti . . . na vždy, neodlučitelně.

Vyšší stupeň rozkoše! Šílené paroxysmy vášně!
Kruté touhy jej zachvacovaly. Opíjel se jimi, hallucinován. V lebce rozhostilo se temno. Rozpínavě šířilo se ke spánkům, údy ochromila mu bolestná, těžká tiseň.

Docela ji mítí . . . více, než lze mítí ženu. — Skutečnost se odbarvila a zmizela. Místo ní vplula atmosféra temně modrá, tajemně živá. Modré stoupající moře.

Stuhovité odové páry vinou se z dole.

— Její duše vylučuje se z ní —

Parnaté stuhý nad ním ve výši se províjejí, svínují, hustí. Nabývají tvaru: medusovité tělo pluje v modrém moři, jež zbledlo. Dlouhá chapadla veslují, spouštějí se. Medusa narůstá a chapadel je vždy více. Přissála se na jeho tělo. Pronikavým fluidem vně přetéká.

— Její bytost přechází v jeho —

Rychleji, rychleji . . . zcela jeho . . . Rozkoš zdvojení . . .

Vise se rozplynula.

MODERNÍ REVUE

Třeštil divou rozkoší, v hlavě příkrou palčivost vysílání. Viděl její rty bolestně se stáhnouti.

Zcela jeho ... haha ... Probudil ji.

A nový vřelý proud, nové splnutí rozžhavených těl.

Zcela vášní byli, nic než vašeň, v níž vůstil jejich život a život všeho pro ně, až klesli vyčerpání do horečného, mdlého snu —

X

Bylo jitro, jakými hlásí se zima, zanesené šedí, studené a mdlé. V ovzduší tanuly mlhy. Pronikavé a měkké, zdánlivě rozestupující se před těly, v ně vstoupujícími, ale hned zase je prochlazující sychravým vlhkem, pronikaly všecko, halily v charý odstín, zbavovaly tepla. Jejich měnivá, přelévající se nuance někde jen jako poletavý, do stříbrné běli rozsvícený poprašek, plynula a rozplynula se, jinde houstla v neprohledný šerý zákal, v nějž oko marně se hroužilo, neboť doměle protržen okamžitě srůstal, zastíral výhled, jakoby temné klenutí s chodcem ku předu se posuovalo; nebo shlukly se z nich bezobrysové valouny, vysílající chvilivý, těkavý, oko jítřící přísvit; tam kde nestavily jejich rozlité táhlé čáry domů, bylo to jen chabé, roztřesené jiskření, široce rozprostřené, nehybné, bezbřehé. Lidské postavy v jejich přívalu ztrácely určitost obrysů, jež změkly a zanikaly — zdály se pouhým zrcadlením stromů, jejichž holé a křivé větve se probořovaly do bílého roztavení obzoru, nebo některými z nich, oživšími a zoufale se vydávajícími bloudit v tomto nepřipustném, a hltícím je prostoru.

Kraus vrátil se z ranní procházky, na kterou jej vylákala dráždivá a nervosní nálada jitra v mlhách,

MODERNÍ REVUE

a bylo mu, jakoby její stajený, spílý smutek vssál se do jeho těla, v cévách mu roznítil chvatnou a nejistou vibraci, v zákoutích parku, kde osaměl s několika schýlenými pni stromů a třesoucími se pruty bezlistých keřů uprostřed nedohledné, stahující se zátopy... Jako jasnozřivá mdloba trance jej svírala, zatím co shroucen v chaiselongue dlel nad jednou z obdivuhodných novel Barbeye d'Aurevilly, jehož suggestce exquisní a navinulé měly na něj tak hypnotisující vliv: stupňovati sensitivní schopnost k postřehům výlučným a nadsmyslným. Jakoby tu nervy se obnažovaly, odhalovaly své spodní, primordialné akce... Nalézal, na těchto stránkách, věty finessy, která dávala dlouho se ztráceti ve visionářských snech, přenést se do končin jiného, hlubšího dění nežli je svět hmatavých a zřejmých tvarů — pod skutečností dané ztuhlé hmoty byla to říše prvotných, irrealných podnětů, stoupajících sil, nahých a nepravidelných instinktů, kterou otvíraly. —

Naplněn přidusenou změtí pocitů a myšlének, jež se prohlubovaly, odložil knihu na vykládaný tabouret a sledoval kouř své papirossy, jemně modré a táhlé pruhy dýmu, jež se rozvínovaly do výše a tam mizely rozptýleny v měkký, parnatý prach.

Nyní nebylo mu již děsiti se samoty. Úpjal k sobě mladý, impulsivný život, jenž ji zbavoval příšerných vlivů. Před ním unikala ona hrůza: býti sám, cítiti se v moci příznaků, když noc se sklonila a přinesla soustředění nebo když hodiny dne byly plny úmorných obav a vysilujících, zlomených úsilí... toto mládí, jež zahánělo úděsy... Jaký rozdíl od minulosti, kdy schvácen úzkostmi marně se namáhal vybaviti z apatií a toliko úsečné rázy hodin byly mu připomínkou skutečností!

Ale...

MODERNÍ REVUE

Zvedl se a učinil několik kroků.

Byl to, přece, život, jak kdysi se mu jevil jedině možným po velké anihilaci, renaissanční, zmnožený, život suverenity a dosaženého cíle?

Při všem, hubené rámě vnitřní impotence nad ním se vztahovalo. A nepokoj rušící resignace. Něco bylo, co doléhalo a činilo odklady trapnými...

Byla to ona, kterou tehdy si představoval vstupovati ve svou bytost jako výslednou harmonii, slavný, ukončující akkord?

— Ah, sny, které jsou zbytečným sebemučením. Citová romantika — stačí přece, že je chráněn nejhorších trýzní...

Ale celý jejich vztah...

Vzpomenul na den, kdy ji přijal. Na zvrnutí své touhy.

Čím byla vlastně pro něj? —

Stál nerozhodně před portierou, uzavírající vchod do vedlejšího pokoje, který byl změněn v její boudoir.

Čím byla —?

Naklonil se úže ke dveřím... Šelestění šatu do slechl a spěšné pohyby. Na to hlas, jenž distonoval, hledaje melodii. A slova arie, naivní a hrubá slova libretisty, poškozující vášnivost písně.

— Ten žár cigánské jesti dítě,

jemu žádný zákon není dán...

Zase šustot. Sedala k pianu. Kraus slyšel těžké rozčilující zvuky Habanery. Hluboké zrozování vášně! pohlaví, jež se probouzí, z hloubi volá, rozpaluje... Smyslné pohyby... Ale zase passáž se zlomila. Vyřinula se neurovnaná změť tonů, rozlet leptavých úhozů bez koordinace. Z mollové, lyrické věty, ze sentimentální melodie jakoby provřely střemhlavé takty, ryvė disharmonie, hlasy ohrožené zlomily se ve chrapot rozvášněného zvířete.

MODERNÍ REVUE

Jaké timbre...

Vstoupil tiše a postavil se k pianu. Zasažena blízkostí, sklonila Klára hlavu, prsty v novém nezkroceném pobouření zašilely na klávesách.

To bylo:

... ženský pohled, zastřený mdlobou splynutí, křivení ramen, která objetím vraždí, lačnost krve, ssané z milující ruky... hysterický chvat a neúkojnost rozleptávající, vyžehající smysly...

Kde již setkal se s těmito ořesy, jež se přesunuly v konvulsi rtů, semknutých a stahujících výkřik?

Přerušivše se, dala mu svá ústa. Vyssál je v polibku tak dlouhém, krutém, brutálním skoro, že klešala přitisknuta k jeho skloněnému tělu.

Užasl, jak výraz její tváře se proměnil. Její rysy se sladily v mírném lehkém svitu nasycené rozkoše, oko jakoby utonulo v sešeřeném lesku, jenž opalisoval...

— Viděl ji listovati ve svých knihách: hledala stopy jeho doteků v zahnutí listů, strany, nad nimiž vycítila, že déle prodlel zajat některou zvláštní výjimečnou emocií. Jeho slovům naslouchala a pila z nich vůni dechu, zbarvení hlasu, tělo v nich, aequivalent rozkoše.

Liná smyslnost — byla v atmosféře, kolem něho zatahovala svíravý okruh.

Pohlaví.

V ně přesunulo se těžiště její bytosti... a ono snad i dříve se krylo její k síle vztaženou posou, že nebyla, než aberrací sexu... snad jedna ze lstí, užívaných ženou instinktivně, aby se vetřela v nitro mužovo.

Vztekl jej sevřel. Analysoval své vzpomínky, vyvolával hnutí, slova, timbre její hudby — a stejně se nyní vysvětlovaly: žena, smyslnost, chtíč.

MODERNÍ REVUE

— Nepřítelkyně.

— —
Ale jeho touhy?!
Metamorfosa, již připravoval?
Shrouceno. Cesty jsou uzavřeny. S ní, byl vázán,
zadržován.
Tak zcela zlomen . . .

— — —
Odervati se.

Ale vše, co bylo v něm člověk zděděný a z minulosti determinovaný, vzbouřilo se. Život jeho, plynulá ukájená existence, v ní koření. Jen ona se svou úkojností ženy mohla způsobiti, aby vydržel žiti s celou tíhou zlomení ve své duši. Jakmile by jej opustila, padl by neuskutečnitelností své manie, neboť v hloubi celé dílo pandestrukce bylo bez výsledku. Trvalo tam zlo, hříšné sklony, a také morální hrůza: troglodyt a křestan, ten mstící onoho. A nebylo opory. Všecko kolem bylo prázdno. A nepřátelské, co zůstalo —

XI

Rozhodující převraty: jejich krátké trvání s nesmírným rozšířením času řeší komplikace vnitřní, určené délce let. Sta vztahů vnitřních rázem se protne a strhá, nová vedení se utvoří — a vnější rozhodnutí, pouhý dozvuk, nastane s neočekávaností, vymykající se zákonům rozumu.

Egonův duševní stav zdusňoval se chorobnou manii. Vlastně byl to jen spodní ton této složité fantasmie: ve vzduchu hničícím a nečistém děs ošlehaných stromů s kanoucím, rzivým listím . . . Všude ji vyciňoval, byla v něm i mimo něj, pojila se ke každé

MODERNÍ REVUE

představě, k sešlení stejná. Přepadala jej, někdy zcela bez příčiny. Hrozila a sténala. Už ani neunikal před ní, na konec. Neboť — to bylo zbytečno.

Byl jako rozdvojen: jako kdyby skrytá dynamika životních processů se odhalovala jinému, clairvoyantnímu vědomí v něm. Ale to byly obě, zcela oddělené bytosti. Neurčovaly se navzájem, jen někdy jejich střetnutím šly v zápětí těžké krise. V skutku nemohl určit, která z těchto dvou bytostí jest jeho já. Ani, kterou více trpí.

Předměty se mu hnusily. Nikdy ještě nazažil idiosynkrasie tak akutní. Ale neměl pocitů z jednotlivostí. Těch nevnímal — jen slité dopadání celého reálného prostředí, asi jako oko dráždí v jedno, v bílo, splynulé vidmové barvy.

To bylo specifické ovzduší, které se rozšiřovalo, kam vstoupil. Nedychatelné, miasmatické ovzduší jeho choroby. —

I Klára byla jím zasažena. Pohlaví je strašný orgán bezprostředního, podvědomého poznání: tisíce rozchlípených tykadel postihuje temnou řeč krve a instinktů. Jejich těla v objetí si zjevovala svá nepřátelství. A musili stupňovati rozkoše po vysílení, aby zadrželi řízení konce, které jím předpovídal instinktivný strach. Utápěli jej v dusných, zatížených snech, v nichž odpočívali, přivedeni nadmírou rozkoše v otřesivé horečky, zimničná chvění, zničující bezvědomí.

Jen ne zapadnouti v ten temný, prázdný otvor, který se rozevřel před oběma — — —

dokončení

MODERNÍ REVUE

F. FALL
TICHÁ NOC

Ach, dívko, nemoč mě svou bázní úzkostlivou,
a přivři v snění oheň zraků svých!
Nač znova probouzet tu bolest věčně živou,
když celý svět kol v sladké noci ztich'?

Hleď, já jen sním a víc už ani nevzpomínám;
jen polož na mé srdce hlavu mdlou!
Proč znova vracet se k těm oplakaným vinám?
zas jitřit ránu sotva zcelenou? —

Ne, neboj se, já tobě, dívko, neublížím;
tys příliš křehká pro vášnivý hřích;
tvé smutné sny svou touhou nikdy neponížím;
chci jenom dýchat vůni vlasů tvých!

Jdou tiše hodiny a nesou zapomnění,
svět pro nás umřel v nočních temnotách;
jsme sami dva jen spolu v moři utišení,
jež kolébá nás ve svých teskných hrách.

A sladký mír se rozlévá v mou celou bytost,
již zapomínám, že jsem ještě živ.
Jen v našich duších slyším ptát se marnou lítost,
proč nepřišla ta tichá chvíle dřív?

MODERNÍ REVUE

KONEC

Má milá, se mnou pojd' procházkou naposled,
tam, kam jsme spolu dříve chodívali;
pojd', podíváme se, zda keř náš neodkvet',
ježž z jara slzami jsme zalévali!

Hle, kterak líně visí mlha v ulicích!
A cos tak bledá, zamlklá, má milá?
Já rád bych viděl v tvých bledých tvářích smích!
Proč jsi se jenom tolik roztesknila?

Nu ovšem, lživý podzim k nám se připlíží,
s ním chladné mlhy, smutně dlouhé deště. --
Mně zdá se, že jsem s tebou v mlze zabloudil.
Však čím ti svítí zrak? což pláčeš ještě?

Ne, neplač, drahá, neplač! — Kam to vlastně jdem'?
Ach ano, vím, ke stromu lásky naší!
Co myslíš? Nebylo to všecko jenom snem?
A naše květy vítr neroznáší? —

Ve vlhkých mlhách usnul všecken vznět. —
Kam jsi tak úzkostně se zadívala? —
Ne, věru, já se bojím; pojdme zpět!
Tak zdá se, že nás láska obelhala. — —

MODERNÍ REVUE

FRIEDRICH NIETZSCHE

POHLED NA STÁT

Prositi o slovo. — Demagogický ráz a úmysl působiti v massy je v přítomné době společný všem politickým stranám: všechny jsou nuceny pro jmenovaný úmysl přeměňovati své zásady ve velké afresco-hlouposti a tak je malovati na stěnu. Na tom nelze již nic změnit, ano je zbytečno, jenom prstem se proti tomu vzepříti; neboť v této oblasti platí, co praví Voltaire: *quand la populace se mêle de raisonner, tout est perdu.* Jakmile se to stalo, jest se nám podrobiti novým podmínkám, jako se podrobujeme, když zemětřesení přesunulo staré hranice a obrysy zemského povrchu a změnilo hodnotu vlastnictví. Nad to: když se již ve vši politice jedná o to, aby se co možno největšímu počtu učinil život snesitelným, nechť tedy také tento co možno největší počet určuje, co si pod snesitelným životem představuje; domnívá-li se, že má intelekt, aby také našel správné prostředky k tomuto cíli, co by spomohlo pochybovati o tom? *Chceť* svého štěstí a neštěstí býti vlastním strůjcem; a činí-li mu tento pocit sebeurčení, pýcha na těch pět, šest pojmů, které jeho hlava chová a na světlo vynáší, skutečně život tak příjemným, že snáší rád osudné následky své omezenosti: lze málo namítati, předpokládajíc, že omezenost ta nesahá tak daleko, aby se žádalo, by se *všecko* v tomto smyslu stalo politikou, by *každý* podle takového měřítka žil a působil. Nejprve je nutno, aby bylo některým více než kdy jindy do-

MODERNÍ REVUE

voleno zdržeti se politiky a ustoupiti trochu do ústraní: k tomu pudí také je rozkoš ze sebeurčení, a také je s tím asi spojena malá hrdost mlčeti, když příliš velký počet aneb vůbec jen velký počet mluví. Pak jest těmto nečetným odpustiti, nepokládají li štěstí velkého počtu, nechť se tím již rozumějí národy nebo vrstvy obyvatelstva, za tak důležité a proviní-li se tu a tam ironickým výrazem obličejů; neboť jejich opravdovost jest jinde, jejich štěstí jiný pojem, jejich cíle nelze uchopiti každé neohrabané ruce, která má právě jenom pět prstů. Posléze nadchází — což se jim věru nejtíže přiznává, ale čehož jim rovněž třeba přiznati — občas okamžik, kdy vystupují ze své mlčelivé osamělosti a zkoušejí opět sílu svých plíc: pak totiž na sebe volají jako zbloudilí v lese, aby se dali sobě poznati a aby se povzbudili; při čemž se ovšem mnohé hlasitě ozve, co ošklivě zní uším, pro něž to není určeno. — Nuže, brzy na to je zase v lese ticho, takové ticho, že jest opět určitě slyšeti sumot, bzučení a poletování nesčíslného hmyzu, jenž v něm, nad ním a pod ním žije. —

Kultura a kasta. — Vyšší kultura může vzniknouti jenom tam, kde jsou dvě rozdílné kasty společnosti: kasta pracujících a kasta zahálčivých, k opravdové prázdni schopných; aneb silnějším výrazem: kasta nucené práce a kasta volné práce. Hledisko rozdělení štěstí není podstatné, jedná-li se o vytvoření vyšší kultury; rozhodně je však kasta zahálčivých schopnější trpěti, více trpící, její blaho z bytí nepatrnější, její úkol větší. Nastane-li pak dokonce výměna obou kast, tím způsobem, že se tupější, neduševnější rodiny a jednotlivci z vyšší kasty sesadí do nižší a naopak že volnější lidé z této dosáhnou přístupu k vyšší: je tím dosažen stav, za nímž je zřítí jenom ještě

MODERNÍ REVUE

moře neurčitých přání. — Tak hovoří k nám doznívající hlas staré doby; ale kde jsou ještě uši, aby je slyšely?

Z ušlechtilého rodu. — Čím vynikají muži a ženy z ušlechtilého rodu nad jiné a co jim nepochybně dává právo na vyšší cenění, je dvojí, dědičností vždy stupňovanější umění: umění dovésti rozkazovati a umění hrdé poslušnosti. — Nuže všady, kde patří rozkazování k dennímu zaměstnání (jako ve velkém obchodním a průmyslovém světě), vzniká něco podobného jako ona pokolení »z ušlechtilého rodu«, ale schází tu vznešené chování při poslušnosti, které je při oněch dědictvím feudálních zařízení a které v našem kulturním podnebí již nechce růsti.

Subordinace. — Subordinace, která se ve vojenském a úřednickém státu tak velice cení, stane se nám brzo zrovna tak neuvěřitelnou, jako se nám již stala uzavřená taktika jezuitů; a není-li tato subordinace již možná, nelze již dosíci množství nejpodivuhodnějších účinků, a svět bude chudší. Jest jí zanikati, neboť její základ mizí: víra v nepodmínečnou autoritu, v konečně platnou pravdu; i ve vojenských státech není fysický nátlak dostatečný, aby ji vyvolal, nýbrž poděděná adorace před knížecím jako před něčím nadlidským. — *Za svobodnějších životních okolností* podřizují se lidé jenom za určitých podmínek, následkem vzájemné smlouvy, tedy za všech výhrad zjištěnosti.

Lidová vojska. — Největší nevýhoda nyní tak velebených lidových vojsk záleží v mrhání lidmi nejvyšší vzdělanosti; jenom přízní všech okolností existují

MODERNÍ REVUE

tací vůbec, — jak spořivě a úzkostlivě by se s nimi mělo zacházeti, ježto je třeba dlouhých období, aby se zjednaly náhodné podmínky k splození tak jemně organisovaných mozků! Ale jako zuřili Řekové v krvi Řeků, tak nyní Evropané v krvi Evropanů: a sice se relativně přinášejí ponejvíce vždy nejvzdělanější za oběť, ti, kdož zaručují hojné a dobré potomstvo: tací totiž stojí v čele boje jako velící a vydávají se nad to následkem své vyšší ctižádosti nejvíce nebezpečnostvím v šanc. — Hrubé římské vlastenectví je nyní, kdy jsou zcela jiné a vyšší úkoly dány než *patria* a *honor*, buď něčím nečestným nebo známkou zpozděnosti.

Naděje jako osobivost. — Náš společenský řád se pomalu rozplyne, jako to učinily všechny dřívější řády, jakmile se slunce nových názorů novým žářem rozžárla nad lidstvem. *Přátí si* můžeme toto rozplynutí jenom, doufáme-li: a doufatí smíme rozumným způsobem pouze, důvěřujeme-li sobě a soběrovným, že máme více síly v srdci a hlavě než zastanci existujícího. Obyčejně tedy bude tato naděje *osobivostí, pře-ceňováním.*

Válka. — V neprospěch války možno uvést: činí vítěze hloupým, přemoženého zlomyslným. Ve prospěch války: zbarbarštuje v obou právě jmenovaných účincích a činí tím přirozenějším; je pro kulturu spánkem nebo zimním časem, člověk vychází z ní silnější k dobru a zlu.

Ve službě knížete. — Aby mohl úplně bezohledně jednat, učiní státník nejlépe, nebude-li prováděti své dílo pro sebe, nýbrž pro knížete. Leskem této vše-

MODERNÍ REVUE

obecné nezištnosti bude oko pozorovatelovo oslněno, že neshlédne oněch lstí a úskoků, jež dílo státníkovo přivozuje.

Otázka moci, ne práva. — Pro lidi, kteří mají při každé věci vyšší užitečnost na zřeteli, nenaskytá se při socialismu, je-li *opravdu* pozdvižením po tisíciletí utlačovaných, potlačovaných proti jejich utiskovatelům, nijaký problém *práva* (se směšnou, změkčilou otázkou: »jak dalece *máme* jeho požadavkům vyhověti?«), nýbrž jenom problém *moci* (»jak dalece *můžeme* jeho požadavků použiti?«); tedy jako při nějaké přírodní síle, na příklad páře, kterou buď člověk do svých služeb jako strojového boha přinutí, aneb která při chybách stroje, to jest, při chybách lidských výpočtů při jeho stavbě jej i s člověkem roztrhne. Aby bylo možno rozřešiti onu otázku moci, jest nám věděti, jak silný socialismus je, v jaké modifikaci ho možno jako mocné páky použití ještě při nynějším politickém působení sil; za okolností bylo by nám dokonce všecko učiniti, abychom jej posílili. Lidstvu jest při každé velké síle — i kdyby byla sebe nebezpečnější — pomýšleti na to, aby z ní učinila nástroj svých úmyslů. — *Práva* dobude si socialismus teprve tehdy, až se bude zdáti, že došlo mezi oběma mocema, mezi zastanci starého a nového k válce, ale až pak chytrá vypočítavost na nejmožnější zachování a prospěšnost na obou stranách dá vzniknouti přání po smlouvě. Beze smlouvy žádné právo. Až doposud však nepovstala v naznačeném okrsku ani válka ani smlouvy, tedy také žádná práva, žádné »máš«.

Použití nejmenší nepoctivosti. — Moc tisku záleží v tom, že se každý jednatel, jenž jí slouží, cítí

MODERNÍ REVUE

jenom zcela málo povinovým a zavázaným. Říká obyčejně své mínění, ale neřekne ho také jednou, aby prospěl své straně aneb politice své země aneb konečně sobě samému. Takových malých provinění nepoctivosti aneb snad jenom nepoctivé mlčelivosti nenese jednotlivec těžce, avšak přece jsou následky neobyčejné, poněvadž se tato malá provinění páchají současně od mnohých. Každý z nich si říká: »za tak nepatrné služby žiji lépe, nalézám svou obživu; nedostatkem těchto malých zřetelů se stanu nemožným.« Poněvadž se zdá mravně téměř lhostejným, napíše-li nebo nenapíše-li se o řádku, nad to snad ještě bez podpisu, více, může člověk, jenž má peníze a vliv, učiniti každé mínění veřejným míněním. A kdo ví, že většina lidí je v maličkostech slabá, a chce svých vlastních cílů jimi dosíci, je vždycky nebezpečný člověk.

Přiliš hlasitý tón při stížnostech. — Tím, že se nějaký zbědovaný stav (na příklad vady správy, podplatitelnost a protekcionářství v politických nebo učebných společnostech) silně přehnaně líčí, ztrácí vyličení to sice u prozíravých svůj účinek, ale působí tím silněji na neprozíravé (kteří by byli při pečlivém umírněném vyličení zůstali lhostejnými). Ale ježto jsou tyto ve znamenité převaze a chovají v sobě silnější volní síly, prudší touhu po činech, stane se ono přehnutí původem vyšetřování trestů slibů reorganizací. — Potud jest užitečno, zbědované stavy přehnaně vyličovati.

Zdánliví strůjci politického počasí. — Jako se lidé domnívají o tom, kdo se vyzná v počasí a předpovídá je o den dříve, že dělá počasí, přisuzují i vzdělavci a učenci s velkou spotřebou pověřivé víry

MODERNÍ REVUE

velkým státníkům všechny důležité změny a konjunktury, které za jejich vlády nastaly, jako jejich nejvlastnější dílo, je-li jen patrné, že o tom něco věděli dříve než ostatní a dle toho zaříditi svůj výpočet: jsou tedy pojímáni rovněž jako strůjci počasí — a tato víra není nejmenším nástrojem jejich moci.

Nový a starý pojem vlády. — Rozlišovati mezi vládou a lidem takovým způsobem, jakoby zde vyjednávaly a dohodovaly se dvě oddělené mocenské sféry, silnější, vyšší se slabší, nižší, je část zděděného politického citění, odpovídající ještě teď přesně historickému stanovení mocenských poměrů ve většině států. Označuje-li na příklad Bismarck konstituční formu jako kompromis mezi vládou a lidem, mluví vedle zásady, která má svůj rozum v dějinách (právě proto ovšem také přísadu nerozumu, bez níž nemůže nic lidského existovati). Naproti tomu máme se nyní učiti — vedle zásady, která vytryskla číře z hlavy a teprve má dějiny dělati —, že vláda není nic jiného než orgán lidu, ne starostlivé, úctyhodné „nahore“ v poměru k „dole“, zvyklému skromnosti. Než se přijme toto až doposud nehistorické a libovolné, byť i logičtější vytčení pojmu vlády, nechť se jen uváží následky: neboť poměr mezi lidem a vládou je nejsilnější příkladný pojem, podle jehož vzoru se mimoděk utváří styk mezi učitelem a žákem, pánem domu a služebnictvem, otcem a rodinou, vojevůdcem a vojákem, mistrem a učedníkem. Všechny tyto poměry se nyní poněkud přeměňují pod vlivem panující konstituční vládní formy; stávají se kompromisy. Ale jak jest jim převrátiti a přesunouti se, změnití jméno a bytost, jakmile se onen nejnovější pojem vsady zmocnil hlav! — ale k tomu bude asi potřeba ještě jednoho

MODERNÍ REVUE

století. Zde nelze si nic *více* přát než opatrnost a pomalý vývoj.

Spravedlnost jako stranické vabidlo. — Ovšem si mohou šlechtit (byť i zrovna ne příliš prozíraví) zastanci vládnoucí třídy přislíbiti: »chceme jednati s lidmi jako s rovnými, přiznati jim rovná práva«; potud je socialistický způsob myšlení, zakládající se na *spravedlnosti*, možný, ale jak řečeno jenom v mezích vládnoucí třídy, která v tomto případě spravedlnost s obětmi a zapíráním *koná*. Naproti tomu *požadovati* rovnost práv, jak to činí socialisté porobené třídy, není naprosto výronem spravedlnosti, nýbrž lačnosti. — Ukazují-li se ďravci z blízka krvavé kusy masa a opětně odmítají, až konečně řve: mníte, že tento řev znamená spravedlnost?

Vlastnictví a spravedlnost. — Dokazují-li socialisté, že je rozdělení vlastnictví v nynějším lidstvu důsledkem nescíslných nespravedlností a násilností a odmítají-li *in summa* závaznost k něčemu tak nesprávně zdůvodněnému: vidí jenom něco jednotlivého. Celá minulost staré kultury je vybudována na moci otroctví podvodu omylu; my však nemůžeme sebe samých, dědiců všech těch stavů, ano konkrescencí veškeré oné minulosti, oddekretovat a nesmíme chtítí jednotlivou část vyňati. Nespravedlivé smýšlení vězí v duších nevlastníků také, nejsou lepší než vlastníci a nemají nijakého morálního nadprávi, neboť kdysi byli jejich předci vlastníky. Ne násilných nových rozdělení, nýbrž pozvolných přetváření mysli je třeba, spravedlnosti jest ve všech vzrůsti, násilnickému pudu oslábnouti.

pokračování

František Sekanina: Henryk Sienkiewicz. Literární studie. Praha, E. Beaufort.

Především: není to p. Sekanina ani jeho elaborát, jimiž se chci zabývat v těchto odstavcích. Zařazují tuto studii prostě do řady kritických skvostů, které spolu se spoustou dokonalých poematů a neméně dokonalých pros, novell, románů atd symptomatisují návrat dobrého vkusu do Čech, konec poblouzení několika minulých nebo zanikajících úsilí, pokusivších se dokonce bráti vážně umění jako těžkou a osudnou záležitostí duše a jako důležité zauzlení a vyvrcholení jistých vlivů a potřeb, střežných a složitějších se v hloubi životních processů — — — Ne, p. Sekanina rozhodně nechuraví touto nemocí; naopak; ale nestarám se ukázat, jak v nové své práci utěšeně nechá prosperovat zásady povrchnosti, fráзовitosti, literárního journalismu, kterými se řídil vždy dosud. K tomu necítím se dosti satyrickým ani temperamentním. Oč mi jde, jest, abych řešil pro sebe i pro ty, kdo se nedají určovat pokřikem sensace, místo Sienkiewiczovy produkce v současné literatuře. Nic více.

V celém díle Sienkiewiczově (jehož sláva se ustálila dle paradoxa stavšího se zákonem: že umělecká hodnota knih je v převráceném poměru k šíři a stupni applausu) není oné hlavní koordinující síly, oné vnitřní osy požadované na prvním místě v umění, speciálně v dnešním: individuality vroucné a vládčí, v jejíž bílém žáru jako v rozpáleném jícnu krateru surová hmota látky prostě dané se roztápí, taví a čistí, provívá silnými proudy čistého chladného vzduchu, aby odtud vyřinula se jako jasný, žřící tok jednorodý

MODERNÍ REVUE

po úplném spálení strusek, připravený utuhnouti v nastavené formě do útvaru pevného a tvrdého: nabytí stylu. Ať již tato individualita je prostá, zcelená, jednodemná, nebo ať dobrodružně těká po rozeklaných stržích, odervaných a divoce rozhozených balvanech, na dně šílených propastí či v čirém vzduchu rozsedlých hřebenů horských — vždy je styl v její projevození nutným výsledkem její vulkanické tvořivé práce. A není stylu v pracích p. Sienkiewiczových. Nedovedou dáti látce, co na ní samé hned při prvním pohledu se oku nenabízí, ale naopak zase, i její vnitřní, nezjevné vlastnosti pro něj neexistují. Jen ono konvenční, samozřejmé každému zraku a hmatatelné každé ruce vkládá a zasazuje do širokých, nudně inkrustovaných nebo nevkusně hlučnými barvami pokládaných desek, jimiž jsou jeho romány. Již tím stojí p. Sienkiewicz mimo moderní umění a tuším mimo umění vůbec, mimo velkou typickou touhu umělců, pošinouti a obohatiti vzrůst umění objevy, novými postřehy, za něž děkují svým osobním myopiím a výjimečným schopnostem zrání — svým prorockým schopnostem, prostě.

Možno postupovati od territoria k territoriu v literární produkci p. Sienkiewiczově a pro každé zvlášť vyvoditi a zopakovati tento závěr. Hned jeho historický román, vlastní jeho obor. Dnes román historický přestal býti hrou kostumovaných loutek, polozapomenutých archaistických jmen, dat z příručnic vy-psaných — mosaikou bezživotných kamenů, v jejichž skladu naivní a nedokazatelné, libovolně substituované citové vztahy konaly úlohu hybných sil. Stał se analogicky s románem společenským (ve všech jeho formách, poněvadž jiných než formových rozdílů není), znovaoživením rozpadlých těl, organismů vlastními inhaerentními vzpruhami psychologickými hýbaných, jak

MODERNÍ REVUE

je restauruje umělec ze svých individuálních hledisk. Jeho vědeckost nezáleží jen v přesnosti faktů a reálných podrobností, ale tkví v evokaci zákonů, dle nichž reprodukováný organism se řídil; zároveň stal se tím psychologickým v první řadě, poněvadž zákonitost pohybu, původ projevujících se úsilí a vzepjetí, byly zjištěny jako evoluce vnitřních vlivů, které zase jsou obměnou a výronem duše doby a společenského celku. Odvozeny jsou tyto principy historického románu z »Vojny a míru« Tolstojovy a ze serie Rougon-Macquartů p. Emila Zoly. Ale — to jsou přece jen analýsy nedávno minulé epochy, doby napoleonských válek v prvním případě, druhého císařství v druhém; k jejich proniknutí a vyložení nabízela se autorům nekononečnost dokladů zcela čerstvé paměti, mohli jejich psychologii vyvoditi z typických živých svědků nebo dokonce z osobních dojmů — kdežto p. Sienkiewicz zpracoval odlehlou a málo probádanou dějinnou fazi. Námitka jest chabá, když nebylo mluveno o skrupulosním dodržení vnější reálnosti, nýbrž o evokaci obrazů živoucích, v nichž by děje byly úkony vnitřních sil, v celku uložených. Ale přece uvedu příklad bližší: »Salammbô« Flaubertovu. Všechny uvedené zákony lze z ní odvoditi, a nad to. byl zde uplatněn umělcem ještě vysoce idealistní zájem plastické krásy, vytesáno dílo stejně pravdivé, jako životné. Neboť historická pravdivost jest právě determinována životností, souvisí s uměleckou povahou díla zcela těsně — když v duši umělcově minulé obrazy tak ostře se odrazily, že pohlcující jeho vitalitu žijí, jak žily, svou duší. — U pana Sienkiewiczze nedovedlo ani nadšení p. Sekaninovo vyanalysovati než jeden duševní prvek, jedinou a vnější hybnou sílu: vlastenectví. Nazývám je vnějším, poněvadž jest to vlastenecký élan autorův, jest to vlastenectví politické a nikoliv přirozené kmenové a

MODERNÍ REVUE

teritoriální, které by bylo psychologicky správným v XVII věku. A ani to nestačilo by k úplné motivaci vypisovaných dějů. Co zde bylo příčin, hlavních i vedlejších, podnětů přímých i postranních, jaké spodní proudy se provalily — bylo by realizováno jen pod podmínkou, že jednotlivé osoby dramatu měly by svůj osobitý život, své speciální dráhy, jež se křížily a protínaly. To však nelze říci o žádné z osob páně Sienkiewiczových, vyjma pět, šest genrových, silhouetně zachycených postav, které na průběh událostí neměly vlivu.

Beru do ruky román, jenž stal se světovým (— aby nevzniklo nedorozumění: i »Cyrano« byl na čas světovým...) a jenž vyvolal nejvzrušenější akklamace: »*Quo vadis*«. Zde mne již nezajímá způsob autorovy historické metody, ale jen, jak pojal a promítl p. Sienkiewicz bolestný přerod hodiny, kdy umíral pohanský svět a množily se miasmatické zárodky nových myšlének a strážní, nové duše lidské, odpuzené naturalistickou příchutí života a gravitující k protivnému polu. Dva grandiosní problémy, z nichž každý má svou literaturu a každý znamená zvláštní psychologický fenomen: agonie starověku a zrození křesťanství... Tam, allury západu, uvolňování a slábnutí; zde, množení a vzrůst, zachvacování umdlených duší jako horečkou... a násilná srážka, krvavý a nenávistný boj... po něm prolínání, assimilační process... Na Ibsenovu tragoedii »Caesar a Galilejský« jsem myslel. Ale v knize p. Sienkiewiczově, žádná z těchto těžkých myšlének nemluví. Jsou tu široké a místy brutální deskripce krveprolití nazíraných tak, jak je vidí běžní filosofující moralisté: s trochou hrůzy a trochou laciného požitku z krve, dávno a jinde vyteklé, z bestiality, která nenese nebezpečí jejich vytopeným kabinetům. Pak sentimentální historie, nemožné citové

MODERNÍ REVUE

elevace, vložené do prostředí úhlopříčně jim cizího — doklad: zkraslení Petroniovy postavy, pro jejíž úpadkovou typičnost, perversní schýlenost autor neměl pochopení, ač je tak praegnantně uložena v ostrých, vibrujících, sexuálně podrážděných kapitolách »Satyrica«. A konečně křesťanství p. Sienkiewiczovo, druh jeho katolicismu. Jako jeho vlastenectví bylo dnešně politické, stejně jeho křesťanství jest identické se zpolitizovaným, demokraticky zplošeným katolicismem, jenž v encyklikách poslední doby zrazuje abdikaci církve, její ústup od vznešené hierarchické nádhery k davovým proudům dnešní doby, směšně filantropické při své brutálnosti . . .

Zbývá ještě glossa k belletrii p. Sienkiewiczově, pokud není historická, nepracuje na themech minulých dob, ale vybírá sujeta z přítomnosti. V tom směru p. Sienkiewicz jest genristou v nejpřesnějším smyslu slova. Kde se nesnaží než naskizzovati frapantní figurku, lehkou scénu běžného života, tam dýchá svůj vzduch. Ovšem — nic velkého a prohloubeného, žádná závrtná a hluboce zavedená perspektiva není za jeho skizzami, nic z toho, co charakterisuje ruský realism na př. Prostě drobná pozorování a bibelotní skizy. Z těch jsou skládány i jeho společenské romány, v nichž zase kommisury zastávají sentimentální tendence, jako v »Rodině Polanieckich«. Že u knihy »Bez dogmatu« mluvílo se o analyse moderní duše, považují za prosté nedorozumění, zaviněné nakladatelskými reklamami, jež úsilovně na román lepily tuto etikettu. Přece nemá rek románu, Leon Ploszowski, nic společného s dušemi, jimiž zmítají kontradikce ideji a jež prožívají nejmučivější krise svých těžkých, přechodních neklidů . . .

Resumé jest zcela jasné. V p. Sienkiewiczovi vyrostl fénix rodinných biblioték. Všem pohodlnostem

MODERNÍ REVUE

čtoucího davu hoví, pro každou z jejich drobných vášní má lehký ředěný alkohol, pro každou z jejich náklonností úkoj ve všehochuti svých stran. Roste jednoduše z jejich půdy, je prossát stejnými názory a stejnými surrogáty citů. A tím se vysvětluje vše: i ohromnost úspěchů i devotnost »kritiků« druhu páně Sekaninova.
Miloš Marten

Karel Červinka: Slunce v mlhách. Praha, Grosman a Svoboda.

Nová kniha p. Červinkova ve svých nejtýpičtějších partiích je komponována na thema podzimního smutku, vanutí a trouchnivění v duši, která ztratila souvislost s výhřevným teplem v přírodě a neschopna resignovat na její realitu promítá do její allur své pocity únavy a ochablosti. V barvách agonie vidí všechno, postřehuje život vysílený a rozpadající se. Toť dominanta téměř všech těchto veršů, jejich společná daná nálada. P. Červinka usiluje o jakýsi naturism, je to reálný svět barev, zvuků a vůní, širokých krajinných prospektů i stajených lesních samot, hudba vod a grandiosní útvar skalín nebo praskot zrajících žlutých polí, jejichž obrazy miluje jeho talent. Ale tato příroda existuje mimo básníkovu duši, není přenesena do rozechvění a vzruchů nitra, do měkkých a dlouze se přelévajících rozzářených vln emoce, nýbrž pouze sítnicí studeně reflektována, neodvisle od citového stavu popisována. Když i autor maluje důsledně aquarelovými tony jeseně, schřadlými a vyplavenými, nebo změkčenými v lithografickou nadechnutost — tedy své náladě adaequatně —, podzim mimo něj neslévá se a nerythmisuje s těžkou únavou nitra: dvoji různý svět udržuje se odděleně v každé z jeho básní a dojmové účiny obou si odporují a potírají se. Proto také

MODERNÍ REVUE

jeho popisní metoda není nová a ve svěžích, barvitých výtryscích zduhovělá, nemá invence, a vládne jen otrelými, zužívanými prostředky *expresse*. Oboje, neschopnost slítní pocitová hnutí svého nitra a impresionující detaily vnějšího světa v jednozvučný akkord; neschopnost najít pro tyto detaily nový, předmět vysávající a netušenou fažettu jeho osvětlující výraz, je výsledkem skutečné únavy, skutečného rozvolnění a vysílení básnické potence, pokleslosti sil, které nestačí ani (a v tom je nový důkaz), aby své morosní perspektivy neukojení a umdlené touhy důsledně dokreslily, — takže nahozené obrazy zanikají jaksi v mlhách, rozplývají se roztrpeny a rozteklé (praegnantní příklad: »*Plavci*«), nebo utonou v plané vlně banálního výzvuku (»*Osamělý dům*«). Také p. Červinkova erotika je cizorodou, neslučivou přísadou v jeho verších všude tam, kde má být více než přelet vzpomínek a pohnutka teskných melancholií, tedy kde chce zaplanout zásvit vřelejší elevace (»*Po žlutém písku*«). Nalézám-li přes to ve dvou dílech sbírky: »*Přeximující úhor*« a »*Světlejší niva*« jednotný citový substrát, jehož praegnantní vyjádření je v trojverších sonetu »*Modlitba podzim*«:

„Ó, něco skleslého, co pozvedne se stěží,
v mých snech a myšlénkách a spadalého leží,
jak listí pod stromy, jež holé trčí v kraji.
Vše s nich je serváno, jak v mojí duši zmdlené,
a jako k modlitbě své větve obnažené
teď vlhké do mlhy prosebně pozvídají.

— naproti tomu celá první část »*Tridentská epizoda*« není než nešťastné extempore, rušivá distonace. Snad chtěl autor zde suggerovati něco jako nostalgii, vysloviti, jak žhoucí atmosféra jihu, plná nádher a bí-

MODERNÍ REVUE

lých světél přece jen v cizí, severnější duši vzbouzí
jen echa jiné, přísnější a mlhavější, méně liniově vy-
jemněné, ale za to citu bližší, tepleji jímající réverie
— než jaká nuda a obtíž! Ty verše skandují se tvrdě
jako rachot vozu na šterku, nemají melodie a pro-
měňují někde krajinářskou passáž v úporně a beze-
zvučně do veršů spínanou nomenklaturu cestovní
mapy . . . M.

satyricon

ADOLF VELHARTICKÝ

ZVON ZVONÍ . . .

Zvon č. 7.

«Deset let mladé literatury».

Na zvonici Zvon se houpá,
melodie čpí z něj hloupá.

»Mladým« zvoní k umírání,
ale »starým« z mrtvých vstání.

Bim, bam, hučí mezi hroby,
vrací se zas staré doby!

Lva se více nebojíme,
prskáním ho zaplašíme.

Drnkejme dál v svoje lýry,
národ nedá mladým víry.

Křiknem: Bodrý lide český!
získáme tím jistě všecky.

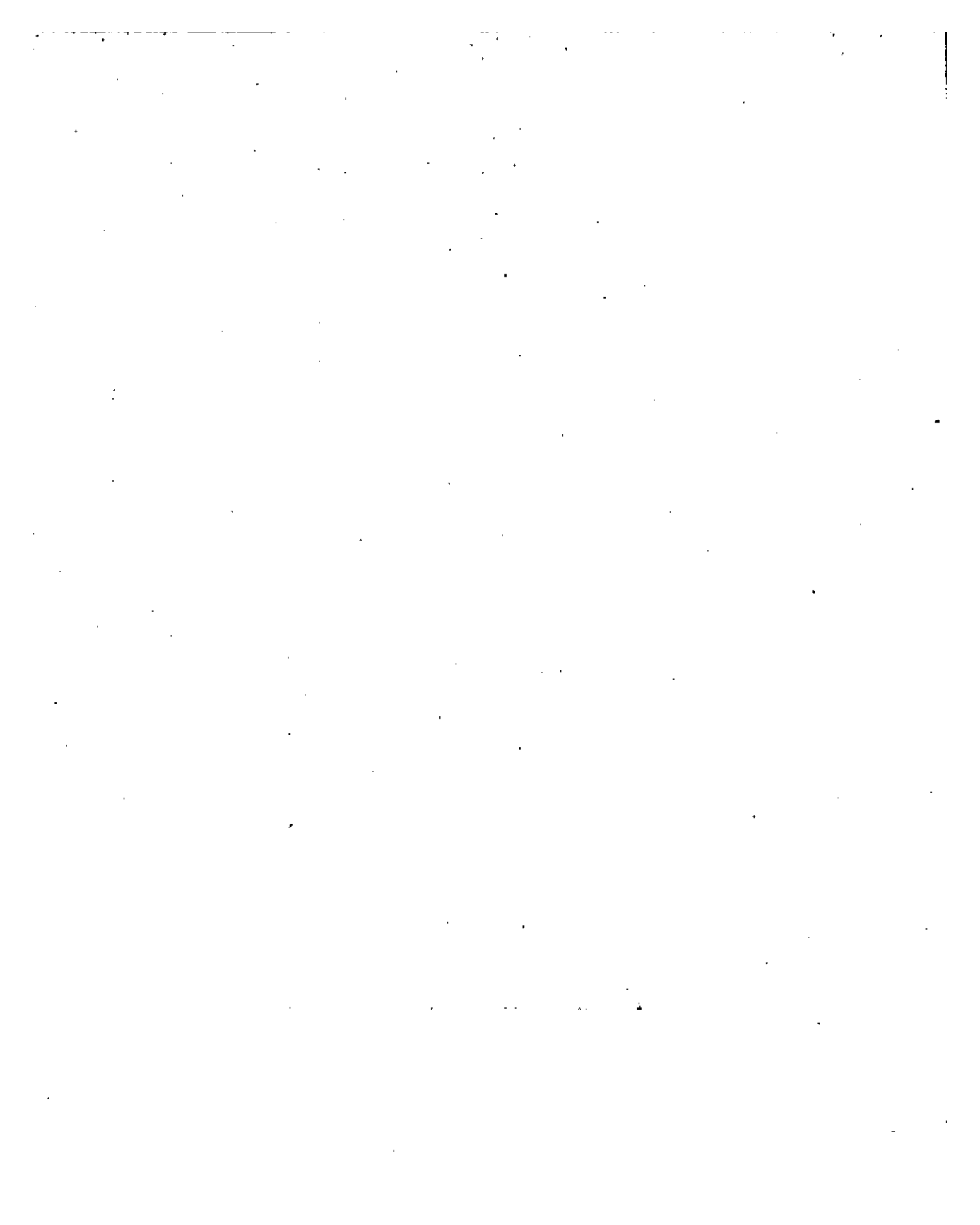
Národ k našim nohám padne
a laur mladých v stínu zvadne.

Z lidu budou srdce lačná,
spustíme jim vláhy mračna.

Ale oněm vysíleným
odpovíme zahřímáním.

Bim, bam, zvoní do daleka,
před námi ať všechno smeká.

V umění jsme akrobati!
Bim, bam, Zvonem Matěj klátí.

KAREL HLAVÁČEK

ARTHUR MACHEN
VELKÝ BŮH PAN

RADA V DOPISU

Víte-li, Austine, pravil Villiers, když kráčeli zvolna za příjemného květnového jitra po Piccadilly, víte-li, že jsem přesvědčen, že to, co jste mi vyprávěl o Paul-Streetu a o Herbertových, je toliko epizodou z nějaké neobyčejné historie. Přiznávám se vám, že jsem viděl Herberta, když jsem se vás na něj ptal před několika měsíci.

— Vy jste ho viděl? Kde?

— Žebral ode mne na ulici kdysi večer. Byl v nejbídějším stavu, ale poznal jsem ho a přiměl, že mi vyprávěl svou historii, aneb alespoň její nárys. Krátce, dělalo to dojem — žel byl zničen svou ženou.

— Jakým způsobem?

— Nechtěl mi to říci; pravil toliko, že zničila jeho tělo i duši. Je nyní mrtev.

— A co se stalo s jeho ženou?

— To bych rád zvěděl a doufám, že se toho dovím dříve či později. Znáám člověka jmenem Clarke, suchopárného chlapíka, takto obchodníka, ale dosti chytrého. Rozumíte, co míním; ne chytrého ve smyslu spíše obchodním, ale muže, jenž ví vskutku něco o lidech a životě. Předložil jsem mu případ ten a on byl zřejmě pohnut. Řekl mi, že nutno věc tu uvážiti

MODERNÍ REVUE

a žádal mne, abych k němu do týdne přišel. Několik dnů na to jsem obdržel tento neobyčejný dopis.

Austin vzal obálku, vyňal dopis a zvědavě jej četl. Byl tohoto obsahu: —

Milý Villiersi, — přemýšlel jsem o věci, o níž jste se se mnou radil včera večer, a dávám vám tuto radu: Hoďte podobiznu do ohně, vypudte vypravování z mysli. Ani si na ně nevzpomeňte, Villiersi, jinak tobo budete litovati. Pomyslete si, že mám nějaké tajné zprávy, a je tomu tak do jisté míry. Ale vím málo; jsem jako cestovatel, jenž pohlédl zvědavě do propasti a se strachem uskočil zpět. Co vím, je dosti zvláštní a hrozné, ale mimo mé vědomosti jsou temnoty a hrůzy ještě hroznější, neuvěřitelnější, než o jakých vyprávěla kterákoliv povídka u krbu za zimních nocí. Rozhodl jsem se a nic nezviklá tohoto rozhodnutí, že nebudu pátrati ani v nejmenším dále, a má-li pro vás vaše štěstí nějakou cenu, učiníte totéž rozhodnutí.

Přijďte ke mně; ale budeme mluvit o příjemnějších předmětech, než je tento.

Austin složil methodicky dopis a vrátil jej Villiersovi.

— Je to zajisté neobyčejný dopis, řekl; co míní tou podobiznou?

— Ah! zapoměl jsem vám říci, že jsem byl na Paul-Streetu a učinil objev.

Villiers vyprávěl o svých nálezech, jak to vyprávěl Clarkovi, a Austin mlčky prslouchal. Zdálo se, že je zmaten.

— Je to velmi zvláštní, že jste zakusil tak nepříjemných dojmů v onom pokoji! řekl konečně. Myslím, že to byl spíše následek obraznosti; pocit odporu, zkrátka.

— Ne, bylo to spíše fysické než duševní. Bylo mi, jakobych vssával každým dýchnutím jakési výpary smrti, jež se zdály vnikati do každého nervu a kosti a svalů mého těla. Cítil jsem napjetí od hlavy

MODERNÍ REVUE

až k nohám, oči se mi kalily; bylo mi, jakoby se blížila smrt.

— Ano, ano, je to zajisté velmi zvláštní. Vidíte, váš přítel přiznává, že jest jakási velmi temná záležitost spojená s touto ženou. Pozoroval jste nějaké zvláštní pohnutí na něm, když jste mu vyprávěl svou historii?

— Ano. Omdlel téměř, ale ujišťoval mne, že je to jenom přechodný záchvat, jimž podléhá.

— Věřil jste mu?

— Ano, tehdy ano, ale nyní mu nevěřím. Poslouchal, co jsem mu vyprávěl, se značnou lhostejností, dokud jsem mu neukázal podobizny. Pak byl napaden záchvatem, o němž jsem se zmínil. Ujišťuji vás, že vypadal příšerně.

— Tedy viděl asi onu ženu již dříve. Ale je zde i jiný výklad možný; může býti, že znal jméno a ne tváře. Co myslíte?

— Nemohu o tom nic říci. Dle mého nejlepšího vědomí bylo to po obrácení podobizny, kdy by byl téměř spadl se své židle. Jméno, jak víte, bylo napsáno na rubu.

— Zcela dobře. Konečně, je nemožno dojít k nějakému výsledku v případech, jako je tento. Nenávidím melodramatu, a nic se mi nezdá všednějším a snadnějším než obyčejná strašidelná povídka; ale vskutku, Villiersi, tady se zdá, jakoby bylo na dně toho všeho něco velmi podivného.

Oba muži zabočili, ani toho nepozorujíce, do Ashley-Streetu, jenž vede na sever od Piccadilly. Byla to dlouhá a dosti zasmušilá ulice, ale tu a tam zjasňovaly tmavé domy světlejší skvrny květin a veselých záclon a příjemně natřených dveří. Villiers se rozhlédl, když Austin za hovoru stanul a zahleděl se na jeden z oněch domů; bílé a červené geranie vystupovaly ze

MODERNÍ REVUE

všech oken a každé okno bylo ozdobeno záclonami narcisové barvy.

— Nevyhlíží-li to rozkošně? řekl.

— Ano, a vnitřek je ještě hezčí. Jeden z nejpříjemnějších domů v této sezoně, jak jsem slyšel. Sám jsem tam nebyl, ale mluvil jsem s několika osobami, které tam byly, a ty mi vyprávěly, že je tam neobyčejně veselo.

— Čí je to dům?

— Jakési Mrs. Beaumontové.

— A kdo je to?

— Nemohu vám říci. Slyšel jsem, že přišla z Jižní Ameriky, ale konečně je malé důležitosti, kdo je. Je to velmi zámožná paní, o tom není pochyby, a někteří z nejlepších kruhů ji přijímají. Slyšel jsem, že má jakýsi podivuhodný claret, vskutku výtečné víno, jež stálo asi báječné peníze. Lord Argentine mi o něm vypravoval; byl tam předešlou nedělí večer. Ujišťuje mne, že dosud neochutnal takového vína, a Argentine jest, jak víte, znalec. Mimochodem si vzpomínám, že jest asi Mrs. Beaumontová zvláštní žena. Argentine se jí tázal, jak staré ono víno je, a co myslíte, že odpověděla? „Myslím, že asi tisíc roků.“ Argentine myslel, že se mu posmívá, ale když se smál, řekla mu, že mluví zcela vážně, a nabídla se, že mu ukáže nádobu s ním. Ovšem že nemohl o tom již dále rozmlouvat; ale zdá se, že je to přílišné stáří při nápoji, ne-li? Hle, zde je mé obydlí. Vejděte, libo-li?

— Díky, ano. Neviděl jsem již po nějaký čas vašeho skladu zvláštností.

Byl to bohatě, ale neobyčejně zařízený pokoj, kde, jak se zdálo, byla každá židle a skříň na knihy a stůl, každý koberec a džbán a ornament zcela stejného rázu, při čemž zachovávala každá věc svou individualitu.

MODERNÍ REVUE

— Nic nového za poslední dobu? tázal se po chvíli Villiers.

— Ne, nemyslím; tyto zvláštní nádoby jste již viděl, že ano? Připadá mi, že ano. Nemyslím, že mi v posledních několika týdnech něco přibylo.

Austin se rozhlédl po pokoji od misníku k misníku, od police k polici, hledaje nějakou novou zvláštnost. Jeho zrak padl posléze na starou skříní, pěkně a neobyčejně vyřezávanou, jež stála v tmavém rohu pokoje.

— Ah! řekl, zapoměl jsem. Obdržel jsem něco, co vám mohu ukázat. Austin otevřel skříní, vyňal z ní silný kvartový svazek, položil jej na stůl a chopil se znova doutníku, jež odložil.

— Znal jste malíře Arthura Meyricka, Villiersi?

— Poněkud; setkal jsem se s ním dvakrát neb třikrát v domě svého přítele. Co se s ním stalo? Neslyšel jsem jeho jména vyslovit již po delší dobu.

— Jest mrtev.

— Neřekl jste mi toho dosud! Byl zcela mlád, není liž pravda?

— Ano; teprve třicetiletý, když zemřel.

— Čím zemřel?

— Nevím. Byl to můj důvěrný přítel a naprosto dobrý hoch. Měl ve zvyku přicházeti ke mně a vyprávěti mi po celé hodiny; byl jedním z nejlepších vypravovatelů, jež jsem poznal. Uměl dokonce mluvit i o malířství, a to je více, než se může říci o většině malířů. Asi před osmnácti měsíci cítil, že je poněkud přepracován, a vydal se částečně na mou radu na jakousi potulnou výpravu bez určitého cíle neb plánu. Myslím, že jeho první zastávkou byl New-York, ale neslyšel jsem o něm. Před třemi měsíci jsem obdržel tuto knihu s velice zdvořilým dopisem

MODERNÍ REVUE

od jakéhosi anglického lékaře, provozujícího praxi v Buených Ayrech, v němž tvrdil, že ošetřoval nebožtíka Mr. Meyricka po dobu jeho nemoci a že zemřelý projevil důtklivé přání, aby mi byl po jeho smrti zaslán jistý uzavřený balíček. Toť vše.

— A nepsal jste o další podrobnosti?

— Chtěl jsem tak učiniti. Radíte mi, abych onomu lékaři psal?

— Zajisté. A co je s onou knihou?

— Byla zapečetěná, když jsem ji dostal. Myslím, že jí lékař neviděl.

— Je to něco velmi vzácného? Byl snad Meyrick sběratelem?

— Ne, nemyslím, byl ztěží sběratelem. Ale co soudíte o těchto vásách?

— Jsou neobyčejné, ale mám je rád. Ale nechtěl byste mi ukázat odkaz ubohého Meyricka?

— Ano, ano, zajisté. Je fakt, že je to zcela neobyčejná věc a neukázal jsem jí nikomu. Nemluvil bych o tom, kdybych byl vámi. Tady je.

— Villiers vzal knihu a otevřel ji namátkou. „To není tištěno?“ řekl.

— Ne. Je to sbírka kreseb, v černi a běli provedených, mého ubohého přítele Meyricka.

Villiers obrátil první stránku: byla prázdná; na druhé byl krátký nápis, jež přečetl:

Silet per diem universus, nec sine horrore secretus est; lucet nocturnis ignibus, chorus Aegipanum undique personatur: audinetur et cantus tibiarum, et tinnitus cymbalorum per oram maritimam.

Na třetí straně byla kresba, nad níž se Villiers zarazil a ohlédl po Austinovi; ten hleděl roztržitě z okna. Villiers obracel stránku za stránkou, upoután

MODERNÍ REVUE

mimovolně strašnou valpurčinou nocí dábla, neobyčejně nestvůrného dábla, jež mrtvý umělec zobrazil ostrou černí a bělí. Postavy Faunů a Satyrů a Aegipanů tančily před jeho zrakem, temnoty křovin, tanec na vrcholcích hor, výjevy z osamělých břehů, ze zelených vinic, ze skal a pustých míst se před ním střídaly; svět, před nímž, jak se zdálo, lidská duše ustupovala a chvěla se. Villiers přemítal jen zbývající strany, neboť viděl s dostatek, ale kresba na posledním listě upoutala jeho zrak, právě když již zavíral knihu.

— Austine!

— Co je?

— Víte, kdo to je?

Byla tam tvář ženy, samotná na bílé stránce.

— Ví-li, kdo to je? Ne, vskutku ne.

— Já ano.

— Kdo je to?

— Je to Mrs. Herbertova.

— Jste si tím jist?

— Jsem si tím zcela jist. Ubohý Meyrick! Jest další kapitotou v její historii.

— Ale co soudíte o kresbách?

— Jsou strašné! Zavřete tu knihu zase, Austine. Kdybych byl vámi, spálil bych to; je to strašný soudruh, i když je ve skříní.

— Ano, jsou to zvláštní kresby. Ale divím se souvislosti, jaká byla asi mezi Meyrickem a Mrs. Herbertovou, aneb jaké spojení je mezi ní a těmito kresbami.

— Ah, kdo to může říci? Je možno, že celá věc zde končí a že jí nikdy nepoznáme, ale dle mého mínění tato Helena Vaughanova či Mrs. Herbertova teprve začala působiti. Vráti se do Londýna, Austine, spolehněte se na to, vrátí se a uslyšíme pak o ní více. Myslím, že to nebudou příliš příjemné zprávy.

MODERNÍ REVUE

SEBEVRAŽDY

Lord Argentine byl v Londýnské společnosti velmi oblíben. Ve dvaceti letech byl chudý člověk, ozdobený jmenem slavné rodiny, ale nucený vydělávat si na živobytí jak mohl, a nejpodnikavější půjčovatel peněz by mu nebyl svěřil padesát liber na jeho naději, že zamění své jméno za titul a chudobu za velké jmění. Jeho otec byl dosti blízek zřídům značných příjmů, že mohl zabezpečiti živobytí rodině, ale syn, i kdyby se byl dal vysvětliti, byl by sotva docílil tolik jako on; kromě toho však necítil chuti ke kněžskému stavu. Tak čelil světu s výzbrojí, ne lepší než je šat bakalářův a důvtip potomka mladšího syna, s kteroužto výzbrojí zamýšlel nějakým způsobem bojovati dosti snesitelný zápas. Když mu bylo dvacet pět let, viděl Mr. Charles Aubernoun, že jest ještě mužem, jenž zápasí a válčí se světem, ale že je zbaven sedmi z osob, které stály mezi ním a vysokým postavením; z jeho rodiny zůstaly toliko tři. Tyto tři sice měly »pevné životy«, ale přece ne bezpečné proti asagajím Žulů a tyfosním zimnicím, a tak se kdysi Aubernoun probudil a shledal, že je Lordem Argentinem, mužem třicetiletým, jenž čelil nesnázím existence a zvitězil. Jeho postavení ho nesmírně bavilo a umínil si, že mu má býti bohatství právě tak příjemným, jako mu byla vždycky chudoba. Argentine po troše uvažování dospěl k závěru, že hodování, pohlížíme-li na ně jako na jemné umění, je snad nejzábavnějším zaměstnáním pro smrtelníky; a tak se staly jeho hostiny v Londýně rozhlášenými a pozvání k jeho stolu něčím, po čem se chtivě toužilo. Po deseti letech lordství a hostin byl Argentine, stále vzdorující únavě, stále setrvávající ve veselém životě, uznáván následkem jakési náказы za příčinu radosti jiných, krátce za nejlepšího

MODERNÍ REVUE

ze společníků. Jeho náhlá a tragická smrt způsobila tedy značný a hluboký dojem. Lidé tomu nechťii věřiti i když měli noviny před sebou a výkřiky »Tajuplná Smrt Šlechticova« zněly po ulicích Ale zde je ta krátká zpráva: »Lord Argentine byl dnes ráno svým sluhou nalezen mrtev za trapných okolností. Je dokázáno a nemůže býti pochybností, že jeho lordstvo spáchalo samovraždu, ačkoliv není možno udati důvodu tohoto skutku. Zemřelý šlechtic byl velice znám ve společnosti a velice oblíben pro své dobré spůsoby a nádherné pohostinství. Nástupcem jeho bude atd. atd.«

Ponenáhlů vyšly na světlo podrobnosti, ale případ zůstával stále tajemstvím. Hlavním svědkem při vyšetřování byl sluha mrtvého šlechtice, jenž vypověděl, že večer před svou smrtí obědval Lord Argentine s dámou dobré pověsti, jejíž jméno bylo potlačeno v novinářských zprávách. Asi v jedenáct hodin se Lord Argentine vrátil a řekl svému sluhovi, že nebude potřebovati jeho služeb až do příštího jitra. Něco později šel sluha příležitostně předsíni a byl trochu udiven, spatřiv, že jeho pán zcela klidně vychází hlavními dveřmi. Svlékl se ze svých večerních šatů a byl oblečen v Norfolkský kabát a brslenky a měl nízký hnědý klobouk. Sluha neměl důvodů domnívati se, že ho Lord Argentine viděl, a ačkoliv jeho pán vycházel zřídka v pozdních hodinách, nemyslel na to celkem až do příštího rána, kdy klepal jako obyčejně ve čtvrt na devět na dvéře ložnice. Neobdržel odpovědi, a když byl dvakrát neb třikrát zaklepal, vstoupil do pokoje a uzřel tělo Lorda Argentina nakloněné ku předu v jednom koutě u poslele. Shledal, že jeho pán uvázal pevně provaz na jednu z krátkých postranic lůžka a učinil smyčku; ovinuv si ji pak kolem krku, padl nešťastník ku předu a zemřel po-

MODERNÍ REVUE

zvolným uškrćením. Byl oblečen v týž světlý oblek, v němž ho viděl sluha odcházeti, a lékař, jenž byl přivolán, řekl, že život prchl již před více než čtyřmi hodinami. Všechny papíry, dopisy a tak dále byly, jak se zdálo, v dokonalém pořádku a nic nebylo odkryto, co by ukazovalo dosti málo k nějakému pohoršení, buďsi již velkému nebo malému. Zde končí zpráva; nic více se nemohlo vypátrati. Několik osob bylo při téže hostině, které se účastnil Lord Argentine, a všem připadalo, že byl ve své obyčejně duševní míře. Sluha pravil, že myslí, že jeho pán vypadal trochu rozčilený, když přišel domů, ale přiznal, že tato změna v jeho spůsobech byla ve skutečnosti velice nepatrná, sotva pozorovatelná. Zdálo se, že je beznaděžno hledati nějaké vysvětlení, a všeobecně byl uznáván názor, že Lord Argentine byl náhle zachvácen akutní sebevražednou maníí.

Jinak tomu však bylo, když do tři týdnů tři jiní gentlemani, jeden z nich šlechtic a dva druzí lidé v dobrém postavení a značného jmění, zašli bídně téměř přesně týmž spůsobem. Lord Swanleigh byl kdysi ráno nalezen ve svém toaletním pykoci visící na hřebu, zatlučeném ve zdi, a Mr. Collier Stuart a Mr. Herries zvolili zemřítí jako Lord Argentine. V žádném případě nebylo vysvětlení; něco prostých fakt; živý člověk večer a mrtvé tělo s černým, opuchlým obličejem ráno. Policie byla nucena přiznati, že je bezmocnou, aby zatknula neb odkryla špinavé vrahy z Whitechapel; ale při strašných sebevražďách v Piccadilly a Mayfairu byla zaražena, neboť pouhé ukrutnosti, která vysvětlovala zločiny v East Endu, nemohlo se použítí ve West-Endu. Každý z těchto mužů, jenž se odhodlal zemřítí bolestnou a haněbnou smrtí, byl bohat a dle všech známek milován lidmi, a ani nejpronikavější pátrání nemohlo vyslíditi ni stínu skrytých

MODERNÍ REVUE

pohnutek v těchto případech. Ve vzduchu byl strach, a lidé pohlíželi na tváře těch, jež potkali, ptajíce se sami sebe, zda ten či onen nebude obětí páte bezejmenné tragedie. Žurnalisté hledali nadarmo ve svých zápisnicích látku, z níž by zpracovali vzpomínkové články; a ranní noviny byly rozbalovány v mnohých domech s pocitem bázně; nikdo nevěděl, kdy neb kde udeří nejbližší blesk.

Krátce po poslední z těchto strašných událostí přišel Austin k Mr. Villiersovi. Toužil zvědět, jak pokročil Villiers v odkrývání čerstvých stop Mrs. Herbertové, buďsi pomocí Clarka nebo jiných přátel, a tázal se na to, takměř jakmile usedl.

— Ne, řekl Villiers, psal jsem Clarkovi, ale ten je stále zatvrzelým; pokusil jsem se o jiné cesty, ale bez výsledku. Nemohu se dopátrati, co se stalo s Helenou Vaughanovou, když opustila Paul-Street, avšak domnívám se, že šla nejspíše do ciziny. Ale abych řekl pravdu, Austine, nestaral jsem se mnoho o to v posledních několika týdnech; znal jsem důvěrně ubohého Herriese a jeho strašná smrt byla velkou ranou pro mne, velkou ranou.

— Věřím vám rád, odpověděl vážně Austin, vždyt víte, že byl Argentine mým přítelem. Pamatují-li se dobře, mluvili jsme o něm právě onoho dne, kdy jste u mne byl.

— Ano; bylo to ve spojení s domem na Ashley-Streetu, domem Mrs. Beaumontové. Řekl jste něco, jako že tam Argentine chodil na hostiny.

— Zcela správně. Víte zajisté, že tam byl Argentine na hostině večer před — před svou smrtí.

— Ne. Neslyšel jsem o tom.

— Ano; jméno bylo vynecháno, aby byla Mrs. Beaumontova ušetřena. Argentine byl u ní velice

MODERNÍ REVUE

oblíben, a říká se, že byla v strašném stavu nějaký čas po události té.

Zvláštní záchvěv přelétl přes Villiersův obličej; zdálo se, že je nerozhodnut, má-li promluvit nebo ne. Austin pokračoval:

— Nezakusil jsem nikdy takového pocitu hrůzy, jako když jsem četl vypravování o Argentinově smrti. Nerozuměl jsem tomu tehdy a nerozumím tomu nyní. Znal jsem ho dobře a mému pochopení se úplně vymyká, pro jakou asi příčinu se on — nebo druzí — rozhodl při klidném rozumu zemřít tak strašným způsobem. Víte, jak lidé v Londýně přetřásají své povahy navzájem, že můžete býti ujistěn, že by bylo vyneseno na světlo nějaké pohřbené pohoršení nebo skrytá kostra v každém podobném případě; ale nic takového se nestalo. Co se týká theorie o manii, je zajisté velmi dobrá pro soudní úředníky, ale každý ví, že je to nesmysl. Sebevražedná manie, to nejsou neštovice.

Austin upadl v zasmušilé mlčení. Villiers seděl též mlčky, pozoruje přítele. Výraz nerozhodnosti se míhal stále v jeho obličejí; zdálo se, jakoby vážil své myšlenky, ale úvahy, jimž se oddával, byly příčinou, že mlčel. Austin se pokusil zaplašit upomínky na tyto tragédie, beznadějně a spletilé jako Daedalův labyrint, a rozhovořil se lhostejným hlasem o příjemnějších událostech a příhodách sesony.

— Tato Mrs. Beaumontová, pravil, o níž jsme mluvili, jest velkou událostí dne; dobyla Londýna rázem. Setkal jsem se s ní předešlého večera ve Fulhamu; je to vskutku pozoruhodná žena.

— Vy jste viděl Mrs. Beaumontovu?

— Ano; měla kolem sebe celou družinu. Soudím, že nutno ji pokládati za velmi krásnou; a přece je něco v jejím obličejí, co se mi nelíbí. Rysy jsou vý-

MODERNÍ REVUE

tečné, ale výraz je zvláštní. A pohlížel jsem na ni po všechnu dobu a pak, když jsem se vracel domů, měl jsem zvláštní pocit, že tento výraz mi je tak či onak znám.

— Viděl jste ji asi na ulici.

— Ne, jsem si jist, že jsem jí nikdy před tím neviděl; tím je to právě spletilé. A dle mého nejlepšího vědomí jsem nikdy nespatriil nikoho jí podobného; co jsem cítil, byla jakási vzdálená upomínka, neurčitá, ale neústupná. Jediný dojem, k němuž to mohu přirovnati, je onen zvláštní pocit, jež míváme někdy ve snu, když se nám jeví fantastická města a podivné krajiny a neznámé osoby známými a běžnými.

Villiers přikývnul a rozhlédl se bezúčelně po pokoji, hledaje patrně něco, na co by obrátil rozhovor. Jeho zrak padl na starou skříní, podobnou oné, v níž ležel neobyčejný umělcův odkaz, skrytý za gothickým štítem

— Psal jste lékaři o ubohém Meyrickovi? otázal se.

— Ano; psal jsem, dotazuje se po všech podrobnostech jeho nemoci a smrti. Neočekávám odpovědi dříve než za tři neděle nebo za měsíc. Pomýšlel jsem také, že bych se mohl otázati, zda-li znal Meyrick Angličanku jménem Herbertovu, a bylo-li tomu tak, zda-li by mi mohl lékař dáti o ní nějaké zprávy. Ale je zcela dobře možno, že se s ní Meyrick setkal v New-Yorku nebo v San-Francisku nebo v Mexiku; nemám ani tušení o rozsahu neb o směru jeho cest.

— Ano, a je zcela možno, že tato žena má více než jedno jméno.

— Ovšem že. Přál bych si, abych byl pomyslel na to, abych si vyžádal od vás zapůjčení její podobizny, již máte. Mohl jsem ji připojiti k svému dopisu Dru. Mathewsovi.

MODERNÍ REVUE

— To jste mohl; mně to též nepřipadlo. Mohli bychom to učiniti ještě nyní. Slyšte! co to vykřikují ti hoši?

Co oba muži spolu rozmlouvali, rostl postupně zmatený hluk a křik. Hluk povstal na Východě a hnal se do Piccadilly, táhna blíže a blíže, pravý přival zvuků, bouřící ulice, obyčejně tiché, a činicí z každého okna rámec pro zvědavé neb rozčilené obličej. Výkřiky a hlasy přicházely s ozvěnou tichou ulicí, kde Villiers bydlel, stávaly se zřetelnějšími, jak se blížily, a právě, když Villiers mluvil, ozvala se z ulice odpověď:

— Hrůzy West-Endu. Nová strašná sebevražda; všechny podrobnosti!

Austin seběhl střemhlav se schodů a koupil noviny a předčítal zprávu Villiersovi, co povyk mohutněl a pak slábnul. Okno bylo otevřeno a vzduch, jak se zdálo, byl naplněn hlukem a hrůzou.

— Jiný gentleman padl jako oběť strašné sebevražedné epidemie, jež v posledním měsíci zavládla ve West-Endu. Mr. Sidney Crashaw ze Stoke-Housu (Fulham) a z King's Pomeroy (Devon) byl po dlouhém hledání nalezen o jedné hodině s poledne pověšený na větví stromu ve své zahradě. Zemřelý gentleman obědval posledního večera v Carlton-Clubu a zdálo se, že je ve své obvyklé míře. Opustil Club asi o desáté hodině a byl o něco později viděn, jak kráčel volně po St.-James-Streetu. Dále již nelze sledovati jeho stopu. Po nalezení těla byla ihned povolána lékařská pomoc, ale život prchl zřejmě již dávno. Pokud je známo, neměl Mr. Crashaw žádné příčiny k znepokojení ani k obavám. Tato trapná sebevražda jest, jak dlužno připomenouti, pátá toho druhu v posledním měsíci. Úřadům ve Škotském Dvoře není možno naléztí vysvětlení těchto strašných příhod.

MODERNÍ REVUE

Austin upustil v němé hrůze noviny.

— Opustím zítra Londýn, řekl, to město strašidel. Je to hrozné, Villiersi!

Mrs. Villiers seděl u okna, pohlížeje klidně na ulici. Naslouchal pozorně zprávě novin a v jeho tváři nebylo již záchrvěvu nerozhodnosti.

— Počkejte okamžik, Austine, odpověděl, vzpoměl jsem si na maličkost, jež se mi přihodila předešlé noci. Tvrdí se, myslím, že Crashaw byl viděn živý posledně v St.-James-Streetu krátce po desáté?

— Ano, myslím. Podívám se znova. Ano, máte pravdu.

— Dobře. Jsem s to odporovati tomuto tvrzení v každém směru. Crashaw byl viděn potom; značně později.

— Jak to víte?

— Poněvadž se mi přihodilo, že jsem viděl Crashawa sám dnes ráno kolem druhé hodiny.

— Vy jste viděl Crashawa? Vy, Villiersi?

— Ano, viděl jsem ho zcela zřetelně; bylať mezi námi věru vzdálenost jen několika stop.

— Kde jste ho pro boha viděl?

— Nedaleko odtud. Viděl jsem ho na Ashley-Streetu. Vycházel právě z domu.

— Povšiml jste si, který dům to byl?

— Ano. Mrs. Beaumontovy.

— Villiersi! Pomyslete, co říkáte; zde je patrně nějaký omyl. Jak by mohl být Crashaw v domě Mrs. Beaumontovy ve dvě hodiny ráno? Jistě, jistě jste snil, Villiersi, vy jste byl vždy dosti fantastický.

— Ne; bděl jsem. I kdybych byl snil, jak pravíte, bylo by mne probudilo, co jsem viděl.

MODERNÍ REVUE

— Co jste viděl? Co jste spatřil? Bylo při Cra-shawovi něco neobyčejného? Ale nemohu tomu věřit; je to nemožné.

— Chcete-li, vypovím vám, co jsem viděl nebo, je-li vám líbo, co myslím, že jsem viděl, a můžete vše posoudit sám.

— Dobře Villiersi.

Hluk a křik na ulici odumřel, ačkoliv tu a tam zvuk výkřiku se stále ještě ozýval v dálce, a smutné těžké ticho podobalo se klidu po zemětřesení nebo bouři. Villiers se odvrátil od okna a vypravoval.

— Byl jsem předešlé noci v domě blíže Regentova Parku; když jsem odcházel, napadlo mi, abych šel domů pěšky, místo abych si najal povoz. Byla jasná, příjemná noc, a po několika minutách se mi na ulici dosti zalíbilo. Je to zvláštní věc, Austine, je-li člověk v Londýně sám v noci; plynové lampy se táhnou perspektivně a kol mrtvé ticho a pak případně hluk a hrkot vozu na dlažbě a vylétlá jiskra pod koňskou podkovou. Šel jsem dosti rychle, neboť jsem byl poněkud unaven tím, že jsem se zdržel do noci; a když tloukly dvě hodiny, obrátil jsem se do Ashley-Streetu, kterým, jak víte, jest se mi bráti. Byl tišší, než kdykoliv jindy a svítlen bylo málo, celkem tam bylo temno a pochmurno jako v lese v zimě. Ušel jsem asi polovici délky ulice, když jsem slyšel zavírat velmi opatrně dveře; přirozeně jsem se podíval, abych viděl, kdo je na ulici jako já v takovou hodinu. Náhodou je tam svítlna těsně u domu a já uzřel státi iakéhosi muže na prahu. Zavřel právě dům a byl obličejem obrácen ke mně: poznal jsem ihned Cra-shawa. Nemluvil jsem s ním nikdy, ale vidal jsem ho často a jsem si jist, že jsem se nezmýlil v jeho osobě. Pohlížel jsem mu chvíli do tváře a pak -- chci

MODERNÍ REVUE

vám říci, pravdu — jsem rychle prchal a neustal, pokud jsem nebyl u svých dveří.

— Proč?

— Proč? Protože při pohledu na obličej toho muže mi stýdnula krev. Nikdy bych si nebyl pomyslel, že může tak dábelská směs vášní vyzařovati z očí některé lidské bylosti; omdlel jsem téměř, když jsem to spatřil. Vím, že jsem pohleděl do očí ztracené duše, Austine, vnější forma člověka potrvála, ale v ní bylo celé peklo: Zuřivá vilnost a nenávisť, jež byla jako oheň, a ztráta vši naděje a hrůza, jež se zdála křičeti hlasitě do noci, ačkoliv ústa byla zavřena, a úplná temnota zoufalství. Jsem si jist, že mne neviděl; neviděl nic z toho, co vy neb já můžeme viděti, ale viděl něco, čeho my, jak doufám, nikdy neužijeme. Nevím, kdy zemřel; myslím, že za hodinu nebo snad za dvě, ale když jsem šel po Ashley-Streetu a slyšel zavírat dvěře, nenáležel onen muž již tomuto světu; byla to tvář dáblova, na niž jsem hleděl.

Když Villiers domluvil, nastala na chvíli tichá přestávka. Stmívalo se a všechen hluk, jenž byl před hodinou, již umkl. Austin sklopil hlavu po skončeném vypravování a zakryl si oči rukou.

— Co to asi znamená? ptal se konečně.

— Kdož ví, Austine, kdož ví? jsou to ošklivé záležitosti, ale myslím, že učiníme lépe, pomlčíme-li o tom alespoň nyní. Uvidím, budu-li se moci něco dověděti o domě tom soukromými informacemi, a dovím-li se něco, tedy to s vámi sdělím.

dokončení

MODERNÍ REVUE

VIKTOR DYK

TOUHA ZIMY

Obloha modrá jest a velebná a čistá.
A bolí-li co, však to přebolí.
Já, křesťan v pochybách, já, hříšný moralista,
dnes vyšel bych si širých do polí.

Do širé planiny, kde běljí se sněhy
a splývá se vším cesta daleká.
Do moře truchlého, jež nemá žádné břehy,
do pouští severních, kde není člověka.

Bez hlesu, bez vanu tu leží země stará.
Jdu, malý trpaslík, červ pouhý v obzoru.
Nad léta bílý žár, nad pestré květy jara
je slavné ticho velkých mramorů...

Něco jsem zapomněl a nad něčím jdu němý.
Zemřela hořkost, nových dojmů hlad.
A hledím dojat v nepohnutou zemi,
v klid grandiosní zasněžených lad.

MODERNÍ REVUE

STARÝ VERS

Ten verš se zrodil někdy před lety
ve vinární a líné atmosféře.
Je těžko zůstat; jsi jak zakletý;
a těžko jít a otevřít dvěře.
— Však nechcete-li, nemusíte plakat! —

Společnost bavila se velice.
Já okamžik však propás' k tomu vhodný.
Co přátelé se chytli sklepnice,
mne pojal smutek, náhlý, bezdůvodný.
— Však nechcete-li, nemusíte plakat! —

I seděl jsem tu, Werther století,
citlivým veršem zcela rozteskněný.
Než bez mocného křídel rozpjeti
duch u slov oněch utkvěl zamyšlený.
— Však nechcete-li, nemusíte plakat! —

Proč tehdá byla, těžko nyní říc',
že byla bolest, to my dobře víme.
V obzoru mráčky, malichernost, nic?!
Jediný výkřik zbývá z mladosti mé:
— Však nechcete-li, nemusíte plakat! —

MODERNÍ REVUE

MILOŠ MARTEN

MIMO DOBRO A ZLO

XII

Po dnech těchto paroxysmů Egonův poměr ke Kláře se proměnil. Zmarná vášeň, kterou hrůza v nich podněcovala k nesnesitelné žhavosti, ztratila na intenzitě. Dostavilo se umdlení, znavenost těl i myslí. Nebyla to pouhá reakce, nýbrž skutečné zcizení, zřídka ještě nepokoj je vháněl v rafinovaná objetí. Většinou rozcházeli se při sklonu noci s lhostejností, mlčky ujednanou. Kláru nechal Egon pohružovati ve vír saisony, občas s ní docházejí na místa, kde respektován byl jejich poměr s naučenou tolerancí společnosti, která namáhala se napodobiti volnou životní praxi velkoměsta. Sám zvykl opět docházeti do kruhu svých přátel, ne aby se účastnil jejich debatt a naivních rozníčení, ale protože potřeboval místa, kde by nic neútočilo na jeho vysílený mozek a kde vystačil dandysmem své masky a chladnými sarkasmy, jež je tak snadno stavěti proti zájmům každodennosti tomu, kdo žil tíhu vnitřních katastrof.

Jen posledního popudu k rozchodu se nedostávalo. —

A jeseň rychle se ukončovala.

Vichr provlekl se mezi domy, uhodil do okenních tabulí, ve výši zakroužil a smekl se do ulice, kde zvířil smršť krůpějí dešťových, sněhem promísených, drobných a sychravých. Pršelo dlouho a těžce, kalné kapky tříštily se o dláždění a rozrážely povrch hnědých kalužin, v nichž zanikaly.

MODERNÍ REVUE

Kraus protrhl se po bezsené noci, která nedala se přemoci morfiem.

Nalezl se nad jemným, parfumovaným listem. Četl v něm asi, aniž si toho jasně uvědomil. I nyní byla pro něj pouze vůně, kterou vylučoval, složitá olfaktivná mlha vysálaného parfumu, docela zvláštní účinnosti. Něco, jako zvedání se dávné souhlasné impresse v něm se dalo, jakoby z této mlhy, vlastně z malé součásti její, cítil tělo, jehož dotekem se přimísila k parfumu . . . ženské tělo, intimně známé. Čím soustředěněji si uvědomoval tuto fikci, přibývalo jasných obrysů, linie a stíny vystupovaly, koordinovaly se, celý obraz vyjasňoval se v jeho paměti jako na leptu působením žiraviny: hnědé oči, rozšířené a zamžené pod prosvitavostí fialových víček, jemně kreslený, podlouhlý profil, hrdý a harmonický, opřený o bledou úzkou ruku, která znala tajné rozkoše a jež psala tento list . . . Tak zřetelná, klamivě reálná byla tato přítomnost, že sveden se sklonil přitisknout rty na její kadeř, vymklo z účesu, a na delikátní promodrávající běl spánek . . .

Ucítil sklo, hnusně studené a přilnavé, ale utkvěla představa její přítomnosti, čtvrtodimensní přelud, neustála jej rozechvívat.

Hela . . . zve ho . . . Jistě přišla oznámit mu to.

Snad — zachvěl se — šla by zase s ním . . . hotová . . . Nebylo jasné toto slovo, jež náhle se v něm zrodilo. A mělo tak těžký, osudný význam — cítil.

Neviděl ničeho kolem, neboť vše splynulo v jediném:

Musil k ní.

Něco říci jí musí. Otázati se . . .

Opakoval dvakrátě tuto větu a měla pokaždé týž přízvuk.

MODERNÍ REVUE

Ihned se připravil. Ovšem — nutno zpravit Kláru. Vešel k ní. Přijala bez překvapení jeho slova.

Tak.

— Neznepokojuj se, vrátím se za den nebo dva, nanejvýš.

— Ah, ne. Ale — tedy nepůjde na dnešní soiré? Snad nic nepřekáží jí, aby šla?

— Dokonce ne.

— Půjde tedy. Připojí se k paní Šcerbinské. Chce rozhodně slyšeti Nováka.

— O, bav se jen, drahá. To je mi velmi milé, věř. A Novák má docela slušný fond. Ovšem, na scéně je poněkud . . . plebejský. Rozčiluje se, nemírní gestikulaci. Ale jinak příjemný mladík a dobrý tenor. Tedy: na shledanou, Kláro.

— Adieu

Kraus jel.

Pružně kolébal se kočár silnicí. Co vyjeli z města, rozevřela se na obou stranách únavná monotonie polí, deštěm zčernalých a ztmavělých pod hustými smoudy par, které z nich stoupaly. Řídký déšť zdlouhavě bil do kočáru, v mělkých úvalech pláně svištěl vítr a bičoval znepokojené spřežení.

Co chce jí říci . . . Opustil tuto otázku. Jak ploché! Vždy najde si okamžik slovo —

Nutivý tlak a nejistota, tísnící jej, sdružovaly se s melancholií bezhraničné, těžce oddychující pláně. S obtížemi pronikaly z neforemných par obrysy truchlivých, osamocených stromů, jež zhnědly docela a zdály se volati svým ubitým vzezřením a ztrnulým gestem svých korun po zeleni a míze stoupající, rozlévající teplo. V jejich hnědém smutku, v jejich deprimovanosti, tak neskryté, nalézal Egon* přibuznost s nevyrovnatelným odstínem jantarové pleti dětí, které

MODERNÍ REVUE

přiliš záhy přepadla a vyssává myšlenka. Tichý, zdu sený výkřik měla v sobě tato nuance. V ní hořknul hnus a touha lomila rukama, něco se vzpíralo a něcc zase urputně chtělo . . .

Sledoval je, schoulené stromy, utkvěle.

Tvořily rovnoběžné řady na stráni, povlovně skloněné, a na periferii byly jako jemné, nadechnuté třepení, zmiřňující přechod z napité, rozměklé hnědosti ke svítící, skvrnitě šedi oblohy. Některé rýsovaly se groteskně svými stlačenými, tlustými pni a řídkými větvemi, unaveně rozloženými do šířky, jiné kreslily na obzoru jemnou, vyšvihlou linii, jen lehce obklopenou stínovou ornamentací výhonků. Na některých místech zahybaly jejich řady, nebo se zauzily v malý sad, probělávající mlhami. Zanikaly za vyvýšeninou, nebo sestupovaly až dolů a zde teprve jevil se celý jejich zubožený stav. Život, ubitý a neschopný protestu, zdál se v nich dokončovat. Nová a jiná, hlubší vegetace to byla. Oduševnily se, umírajíce . . .

Sledoval je, až byli na místě.

Teď . . . vystoupil po schodišti a stanul před její pokojem. Neviděl Heleny ode dne rozchodu. Věděl jen, že se vrátila z Alp poněkud uzdravena — to aspoň psala Kláře — a zůstala na statku téměř sama. — Vstoupil.

Choře bledá, učinila Helena krok jemu vstříc. Stáli proti sobě a dlouho, beze slova, hroužili se v sebe zrakem, ač v šeru pokoje sotva rozeznávali své tváře.

Tak mlčeli dlouho.

Do oken bil déšť a stromy venku se choulily.

— — —

— Něco říci . . . vyděsil se Egon.

— Ty, jdu se tě ptát, jsi . . . hotova . . .

MODERNÍ REVUE

Zase toto slovo — Ale Helena rozuměla. Položila úzkou dlaň na čelo, jako v uvažování, víčka z pola se semkla a svít v očích zhasl.

Pak promluvila:

— Hotova . . .

Zase mlčení. Egon soustředil se v očekávání.

— Ne.

— — —
Úžasnou rychlostí spouští se kovová massa s výše. Vzduch houstne v tuhou neprostupnost. Dech se stává v prsou . . . nesnesitelný tlak . . .

— Egon vyšel

Z deště a mlhy, z polí široko rozvleklých, schouleně stromy ochraptěle cosi vykřikovaly, kletby a blasfemický checht.

Jejich volání pronásledovalo jej až do ulic města.

Byl pozdní večer, když se vrátil.

XIII

Přece mohl ještě odebrati se za Klárou.

Když vstoupil do sálu, právě dozněly poslední takty vášnivého finale. Společnost počala se rozptylovati, tvořily se skupiny. V ovzduší, teplém vůněmi, výdechy ženských těl a smísenými parfumy, tanulo napjetí, lehká elektrisace uměleckých požitků, intimně chutnaných. Pod září lustrů ukládalo se mdlé zahašení, matněly barvy obrazů na stěnách, sladily se hedvábné lesky toilet a zvlněné růžovosti dekoletovaných ramen. Náladou nasycenou a enervovanou dýchaly. Hovory šuměly nezřetelně, o sluch zachycovala se přidušená slova a věty unikaly, zůstávající dojem bezreliefního víru

Kraus se rozhlížel.

MODERNÍ REVUE

Spatřil Kláru u skupiny palem v rohu salonu. Seděla na bleděružovém plyši vedle živé brunety s orientálním obočím a před nimi mladý koncertista v koketní pose silného těla produkoval pružnost svých údů se samolibostí lichotných zvířat, což se tolik líbí ženám, a všecek zneklidněn úspěchy a elegancí dam.

Ah —

Egona přichytil se malý, temnovlasý divadelní kritik, který připravoval vydávání místní revue a soustředil kolem sebe hlouček provinciálních talentů, kteří měli se jeho pomocí uplatnit. Diskutovalo se hlučně o jakémsi románě, který byl sensací doby. A přirozeně obrátil se hovor na chystanou revui. Budoucí redaktor vysvětloval své záměry, obrácen ke Krausovi.

— Jedná se o to, zjednati moderností přístup k obecnstvu. To je možno jen kompromissém. Budeme pěstovati poesii mladou i starší. Tím vzbudíme důvěru a dosáhneme svého cíle. Ale především pustíme ke slovu mladé talenty.

Krause dráždil nepokoj.

— Dojista, ale pan redaktor odpustí . . .

— O, prosím, na vás jistě počítám. Nepíšete? Přece, snad kritiky nějaké, causerie — což? Vlastně si vás uchovávám k něčemu důležitějšímu: nepřevzal byste redakci lyrické části? Váš vkus a vaše erudice . . .

— Lituji, ale myslím, že by můj výběr byl příliš přísný a pak . . . sotva dle vašich intencí.

— Ne, prosím, jen ne tak rychle zápornou odpověď. Navštívíte mne, ale určitě, a projednáme věc blíže. Nutno přece zde něco činit, konečně jednou!

Egon použil okamžitého vzrušení v družině redaktorově, aby se vzdálil. Šel přímo ke Kláře, vyměnil s Novákem několik konvenčních slov a přisedl k paní Ščerbinské.

MODERNÍ REVUE

Podivuhodno, byl zcela klidný. Takové pusté, nevzrušené prázdno se v něm rozhostilo. Zde seděl, naslouchaje lehkovážností brunetty, která mu vytýkala, že tak dlouho zůstal mimo město.

— Opravdu, eremita se z vás stal. A to je nejhorší: potom přijedete, ale pro nás nemáte ani chvilky. Toť hřích, skutečně, těžký hřích. A neomlouváte se ani —?

Jak je to vše prázdné, prázdné! myslil, odpovídaje žertem.

Ve vhodném okamžení vyzval Kláru k odchodu. Neodporovala. Byla docela ochotna okamžitě odejíti.

— Nudím se, příteli, ah, strašlivě . . .

Pozoroval ji ostře.

Ode dveří garderoby ohlédla se zpět. Zcela se zapomněla v jediném pohledu, její zrak se zahálil ve světelkující omženi a smyslnou mocí přitahován utkvěl na jednom místě.

— Tak dávají se ženy . . . šlehlo mu myslí; cítil, jak v jeho nitru bolestně prohledává tykadla pronikají tento pohled, zkoumají jeho vášnivost. — A jakoby leptavý proud přelil se přes nahé nervy v jeho těle . . .

Žárlivost, animálně hrubá a zuřivá . . .

Sedě ve voze, trpěl děsivou představou: jeho tělo tuhne mrazem. Ale v lebce vysoušející ohně se zažehají, sestupují, šíří . . . Žár a ledovost se přibližují, stýkají . . . jedna palčivost mimo meze tepla . . . Ne — přece tiskl čelo ke chladivému sklu, na kterém srážely se páry. To jeho tělo se rozkládá . . .

— Kláro . . .

Chraptil.

— Něco komického, náramně komického, haha . . .

Affektoval smích, ale zmocnilo se ho zoufalství.

— Ano, poslyš. Nedávno, před dvěma, třemi

MODERNÍ REVUE

dny . . . ne, před měsícem to bylo. Tak. Tedy: jdu alejí a potkám cizí dámu, která šla k rendez-vous. Nevěříš? Jistě, mám důkazy. Víš — a ta si zpívala takovou neznámou arii, něco jako . . . jodler. A měla ve hlase tak něco vyschlého, detonujícího — tak se, tuším, říká? Jsi snad hudební? Vím, hraješ skvostně na piano. Tvůj úhoz má zvláštní moc vyrvati strunám ty nejvášnivější akcenty. Abych nezapoměl: bylo to tremollo a její hlas se při něm zhrubil, schraptivěl ve spodní poloze . . .

Pointoval ostře:

— Protože byla jen tělo, nic než tělo, které chce.

Smál se tiše. Ale pak byl pohnut. Docela naivní, k slzám pohnutí citil.

— Ty jsi skvostná žena, Kláro.

Pak již po celou dobu nepromluvil slova.

Doma ještě jednou stoupla v něm vlna zoufalé lítosti. Na konec upadl v tupou lhostejnost.

Ztracena.

Nějak podmořsky to znělo. Co bylo neodvratné a k čemu, věděl, stahovala se tkaň jejich vztahu, teď připadalo mu nemožným bez ztráty jeho bytosti, jež zde našla poslední své umístění. Již ne žárlivost, že objevil se nový muž její vášni, aby pro něj ho opustila. Ale hrůza, že musí, po tom, utonouti v beztvaré změti, v zejivém nic, zbaviv se posledního klamu.

Zadržeti život, jenž uniká, se vším jeho znehodnocením. —

Marno. To vše je zbytečno.

Vstoupil k ní a řekl suše, že vlastní hlas zněl mu jako z cizích úst:

— Musíš odejít, Kláro.

— Odejít — ?

— Ano, je konec.

MODERNÍ REVUE

— Odejít! . . .
Jala se oblékati.
— Ale — není třeba, abys šla ihned. K tomu není žádné příčiny, docela žádné.
Vzdálil se, ale zase se vrátil.
— Ještě něco. Musím ti říci, Kláro: Helena byla mojí ženou. To je pravda. Ale nemohla se mnou jít, poněvadž nebyla — hotova . . . Rozumíš? Ostatně, byla žena, jako ty. Tělo. Toť vše.
Tak byl znaven!
— Nevrátím se k vám. Ani k tobě, ani k ní. Jste to, co váže.
Neopomenul nic? rozmýšlel se.
— Adieu, Kláro. Půjdeš s ním, pravda?
— S ním?!
Vytřeštěně upírala oči do prázdna. A novou vášeň cítila v tepotu své krve se roditi. Zatím co ještě v ní bouřil děs poslední krise. —

Noční tiší, neprohledně černou, ve dlouhých intervalech skrápěl déšť.
Dohořívající lampa.
Temno přijalo fantastické stínové tvary, podobné zkamenělinám.
Ležel nehnutě, mrtvolně, jeho vůle i síly byly zchrómeny, a civěl do prázdna.
Oh, něco . . . něco . . .
Nějaký obrat, představu . . . nesmyslnou třeba . . . ale jen, co by neklamně existovalo.
Nic. Ohromné, neživotné prázdno.
Ale přece:
Křivá, třesavá čára od okna k loži.
A pak: slabé zblednutí na okrajích mračen. Je tak pozdě. — Za hřebenem střechy musí se již obje-

MODERNÍ REVUE

viti měsíc. Za chvíli, bledý a zrudlý. Měkké a tekuté světlo.

Měsíc. Kolísá v prorvě mraků, jejichž cáry rozsvěcuje. Mízí za nimi, jak přeletají, ale zase svítí, měděný a příšerný.

Měsíc a nic.

XIV

Zde bylo všechno hnědé!

Hnědé — a vagní lesky třpytily se na předmětech.

Dole ulicí pohyboval se pohřební průvod. Z černého ztavení postav, plíživé bezobrysové lidské massy stoupal do výše ke Krausovi dusný zpěv, církevní Miserere, stlačené do ponuré hloubky, monotonní, uděšené. V němž strach mučivě se suggeroval, sténala myšlenka smrti na hranici neplodného života, jen ona, po vymizení každého jiného zájmu stavší se chimérou.

»Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea.«

Zde, v setření snah a zabavení egoismů, kterými jedině ještě tito lidé se uplatňují původním pudem života, byl to nejvnitřnější prazvuk jejich duše, výraz pro její zdrčenost, ponížení, živelní děs. Hřích . . . všude, kde život! Všude, kde vůle! Fantom nemocné duše, její vystřebávající horečka. Sotva přemožen prací rozumu — a nebyla ta jen jednou z forem štvánosti? — dostavuje se zase. Ve skrytu netušených vnitřních zášeří číhá, až okamžik ticha připraví mu duši k pohlcení. Po ustydnutí prvního vášnivého varu vstoupí do unavených nervů. Zde s hnusem těla, mnich-zpovědník, jehož řeč podlamovala feudální hrdost vé-

MODERNÍ REVUE

vodů. Vedle krásné, smyslné, renaissanční šelmy se krčí, hubená bestie, jejíž fosforeskující oko stává krev. Spí v mozcích asketů a jeho probuzení jest, když nádhery života je činí šílenými. Oklamán jemnostmi galantních abbéů, bouří revolty, vynoří se z alkoholických par vyžilosti a rozpaluje degenerované filosofy Port-Royalu. Stane se svědomím davu, který jím vítězí — ale, zase jím, klesá v konvulsích nazpět. Tisícronásobně zapřen, vždy se vrací.

»Auditui meo dabis gaudium et laetitiam: et exultabunt ossa humiliata . . .»

Ale ještě roste instikt nejsilnějšího zvířete. Proti staletím sebezapření stojí v boji staletí člověka, zrozeného násilím. Bílá bestie měla silné sebezachovací pudy. Moc chce. Tedy: přízrak moci její reality. Zásvětí, v jehož hledání pudy se vyčerpají. Ne už jen děsy, také sliby. Příšera pracuje. Lesky se odbarvují, blednou. Formy života jsou otráveny, nyní se mění jeho směr. Doba bledých tváří. —

Jaký hnus z tohoto zpěvu! Vzdaluje se, pozbyl odlišnosti zvuků a temp, ztratil poslední lidskou podobu. Jako vzdálený řez, nečleněná, hrůzou z organismů rvaná řij morovatých davů sem doléhal.

Ale v něm, v jeho já — nebylo-li to stejné shroucení, stejná deprivace?

Fuse sil.

Svědomí, které není již soudem nad vlastními činy, ale neurčitelnou rozkladnou činností nějakých spodních vrstev jeho nitra.

Nervosně hledal Kraus ve zmatku svých papírů, až našel dávno odložený, sežloutlý arch s větami tvrdými a naivními, v něž se zahloubal:

— Analysou proniknouti k esenciální, nahé hodnotě citů, přesnou methodou rozeznati stupeň a povahu jejich nakaženosti a bezohledně je vyloučiti.

MODERNÍ REVUE

z celku své bytosti. Anihilace jest jediná účelná metoda reformovati svůj život. —

To bylo jeho . . . dílo metamorfosy. Tak je formuloval v době, kdy nejohnivěji pocívoval renaissanční sen: v každém okamžení byti hotový a přístupný. Dané energie míti v sobě harmonicky sdružený a každé nové se otevírati, aby ji uvedl s celkem tím v soulad a součinnost. Sen harmonie a zmnožení . . .

Dále negací, až k prazákladům!?

— — —
Jak bylo všecko hnědé! A myšlenky tak těžké, hroutivé . . .

— Ale jestliže nelze se vybaviti z moci hříchu? Není šílené, ještě si věřiti, po tolikerém klenutí? Útok umění, nejmocnější vzepjetí proti hříchu, končí paralysami nebo návratem a kajicnostmi . . . Lze ještě intensivnější energie rozvinouti?

Ty děsy na cestě nocí!

Byly by jen horečkami tvorů, jejichž nervová tkaň se mění?

Nebo . . .

. . . je určeno, že dvě tisíciletí určí člověka pro věčnost? Že se jimi zastavil vývoj . . . Ale — je pravdou, tento vývoj není jako jiné ideologie, jež rozhladala skepse, jen lží nad nerozřešitelností bytí?

Snad je lží . . . a bůh, nevěřený, svržený bůh má věčnost . . .

Oh . . . nezodpověditelnost těchto otázek! Za záhadu — jiná, ještě temnější.

Žítí mezi sfingami. —

— — —
Ještě *jedno* cítil v hloubi se vynořovati. Jako slabá světlá skvrna ranního šepení, nevýslovně bohatá světlem.

MODERNÍ REVUE

Provázel ji nejasný cit:

Nikdy nebudej vyslovena. Snad vyroste kdysi,
zavede proud života, ale zůstane nedosažena vědo-
mím. —

Jeho pohled se smekl a utkvěl na rudé portieře.
Tam visel a rudost žhavěla, roztápěla se, jako tekutý
kov byla, oslňujíc zrak.

Zásvit znovazrození — jen udržeti jej, tak zá-
hadný! Nebýti slidičem, kterého popouzí tajemnost
pravdy!

Snéstí závoje naděje!

Ale neodbytný, studený rozum, jenž nechce
věřiti . . . a ptá se . . .

PETR POLAN

VIDĚNÍ

Na věžích münstrů hodiny bijí,
hodina bije dvanáctá:
duše má hled, jak mrtví zas žijí,
mrtví jak vstávají z hrobů svých.

Přátelé, již se vesele, hlučně smáli,
přišli se na mne podívat:
zraky jim kdysi nadšením plály,
dnes však již ohně ty vyhasly.

Milenky mrtvé, pohledy vyčítavé
v oko mé přišly ponořit,
na lebkách vlasy světlé či tmavé,
na rtech svých úsměvy příšerné.

MODERNÍ REVUE

Přátelé drazí, ženy kdys milované,
jděte zas klidně v hroby své:
hledte, již ranní větérek vane,
nenechte dnem se zde překvapit.

Přátelé další, milé též ženy jiné
ještě k vám přijdou ulehnout;
kol mne vše hyne, smutně vše hyne —
k vám já až přijdu, víc bude vás.

Na věži münstrů hodiny bijí,
hodina bije dvanáctá:
duše má hled, jak mrtví zas žijí,
mrtví jak vstávají z hrobů svých.

FRIEDRICH NIETZSCHE

POHLED NA STÁT

Kormidelník vášní. — Státník vyvolává veřejné vášně, aby měl zisk z protivášně, která tím byla vzbuzena. Abychom měli příklad: tak ví německý státník, že katolická církev nebude mít nikdy s Ruskem stejné plány, ano že by se mnohem raději spojila s Turkem než s ním; rovněž ví, že Německu hrozí všecko nebezpečí od spolku Francie s Ruskem. Podaří-li se mu však dosáhnouti toho, že se stane Francie ohniskem a štítem katolické církve, odstraní nebezpečí to na dlouhou dobu. Má tedy zájem na tom jeviti nenávisť ke katolíkům a přeměňovati nepřátelskostmi všeho druhu vyznavače papežovy autority ve vášnivou politickou moc, která je německé politice nepřátelská a

MODERNÍ REVUE

kteří je zcela přirozeně splynouti s Francií jako s odpůrcem Německa: jeho cílem je stejně nutně katolizace Francie, jako viděl Mirabeau spásu své vlasti v dekatolisaci. — Stát tedy chce zatemnění milionů hlav jiného státu, aby měl z toho zatemnění zisk. Je to totéž smýšlení, které podporuje republikánskou vládní formu sousedního státu — *le désordre organisé*, jak praví Mérimée — z toho jediného důvodu, že se o ní domnívá, že činí lid slabším, roztržštěnějším a neschopnějším k válce.

Nebezpeční mexi podvrtnými duchy. — Rozdělte ty, kdož pomýšlejí na společenský převrat, na takové, kteří chtějí pro sebe samé, a na takové, kteří chtějí pro své děti a vnuky něčeho dosíci. Posléze uvedení jsou nebezpečnější; neboť mají viru a dobré svědomí nezištnosti. Ostatní možno odbýti: na to je vládnoucí společnost stále ještě s dostatek bohatá a chytrá. Nebezpečí počíná, jakmile se stávají cíle neosobními; revolucionáře z neosobního zájmu mohou všichni obhájci přítomného řádu pokládati za osobně zaujaté a následkem toho cítiti se v převaze nad nimi.

Politická hodnota otcovství. — Nemá-li člověk synů, nemá plného práva mluvit do potřeb nějakého státního tělesa. Člověku je nejprve s ostatními své nejmilejší pro ně vydati v šanc: to teprve víže pevně k státu; musí mít na zřeteli štěstí svých potomků, tedy především mítí potomky, aby měl pravý, přirozený podíl na všech zařízeních a jich změnách. Vývoj vyšší morálky závisí na tom, aby měl člověk syny; to jej naladuje nesobecky, aneb správněji: rozšiřuje to jeho sobectví co do doby a nabádá jej k vážnému sledování cílů, sahajících za jeho individuální životní periodu.

MODERNÍ REVUE

Hrdost na předky. -- Na nepřetržitou řadu *dobrých* předků až po otce můžeme býti právem hrdí — ale ne na řadu; neboť tu, má každý. Původ z dobrých předků tvoří pravé rodové šlechtictví; jediné přerušení v onom řetěze, jeden špatný předek tedy, ruší rodové šlechtictví. Máme se každého, kdo mluví o svém šlechtictví, otázati: nemáš žádného násilnického lakotného prostopášného zlomyslného krutého člověka mezi svými předky? Může li na to s dobrým vědomím a svědomím odpověděti ne, ucházejme se o jeho přátelství.

Otrocí a dělníci. — Že přikládáme větší cenu ukolení ješitnosti než všemu ostatnímu blahu (bezpečí, přístřeší, radovánkám všeho druhu), jeví se směšným stupněm v tom, že si každý (nehledíc k politickým důvodům) přeje zrušení otroctví a že má co nejvíce v ošklivosti přiváděti lidi do tohoto postavení: kdyžť jest každému si říci, že otroci žijí ve všech směrech bezpečněji a šťastněji než moderní dělník, že jest otrocká práce velmi málo prací v poměru k práci »dělníkově«. Protestuje se jmenem lidské důstojnosti: ale to je, prostěji vyjádřeno, ona milá ješitnost, pocitující nerovné postavení, veřejné méně-cenění jako nejtvrďší osud. — Cynik o tom soudí jinak, poněvadž opovrhuje ctí: — a tak byl Diogenes po nějakou dobu otrokem a domácím učitelem.

Vedoucí duchové a jejich nástroje. — Vidíme velké státníky a vůbec všecky, jimž jest použití mnoho lidí ku provedení svých plánů, brzy tak, brzy onak postupovati: buď zvolí velmi jemně a pečlivě lidi, hodící se pro jejich plány, a ponechají jim pak poměrně velkou volnost, poněvadž vědí, že povaha těchto vyvolených je právě tam pudí, kde je sami chtějí míti; aneb volí špatně, ano vezmou, co jim přijde pod ruku,

MODERNÍ REVUE

vytvoří však z každého jílů něco schopného pro svoje účely. Tento posléze uvedený způsob je násilnější, vyžaduje také poddajnějších nástrojů; jejich znalost lidí jest obyčejně mnohem nepatrnější, jejich opovržení lidmi větší než u duchů, zprvu jmenovaných, ale stroj, který zkonstruuje, pracuje pravidelně lépe než stroj z dílny oněch.

Libovolné právo nutno. — Právníci se prou, má-li nejdokonaleji promyšlené právo nebo nejsnáze srozumitelné právo dojíti vítězství u lidu. Ono, jehož nejvyšším vzorem je římské právo, zdá se laikovi nesrozumitelným a proto ne výrazem jeho právního citu. Lidová práva, na příklad germánská, byla hrubá, pověřivá, nelogická, z části pošetilá, ale odpovídala zcela určitým zděděným domácím mravům a citům. Kde však právo již není, jako u nás, obvyklostí, tam může býti jenom *nařizeno*, tam může býti jenom nátlakem; my všichni nemáme již obvyklého právního citu, proto jest nám snášeti *libovolná práva*, jsoucí výrazem nutnosti, že je právo *nevyhnutelno*. Nejlogičtější je pak patrně nepřijatelnější, poněvadž je *nejneutranější*: i připustit, že je v každém případě nejmenší jednotka míry v poměru provinění a trestu libovolně stanovena.

Velký muž davu. — Návod k tomu, co dav zove velkým mužem, lze snadno dáti. Za všech okolností budiž davu opatřeno něco, co mu je velmi příjemným, aneb budiž mu nejprve namluveno, že by to neb ono bylo velmi příjemné, a budiž mu to pak dáno. Ale za žádnou cenu ihned: nýbrž budiž to vybojováno s největší námahou, aneb budiž aspoň vzbuzeno zdání, že je to nutno vybojovati. Dav musí míti dojem, že je tu mocná, ano nepřemožitelná volní síla; při nejmen-

MODERNÍ REVUE

ším nutno, aby se zdálo, že tu je. Silné vůli se každý podivuje, poněvadž jí nikdo nemá a každý říká, že, kdyby ji měl, pro něj a jeho sobectví nebylo by už mezí. Ukáže-li se pak, že taková silná vůle něco davu velmi příjemného dokáže, místo aby dbala přání své chtivosti, podivují se všichni ještě jednou a blahopřejí sami sobě. Ostatek mějž všechny vlastnosti davu: tím méně se před ním stydí, tím více je populární. Tedy: budiž násilnický závistivý vyděračný intrigantní lichotivý podlézavý nadutý, dle okolností všechno.

Kníže a bůh. — Lidé se stýkají se svými knížaty zhusta podobným způsobem jako se svým bohem, jako byl také zhusta kníže representantem božím, při nejmenším jeho nejvyšším knězem. Tato takměř příšerná nálada úcty a bázně a studu stala se a je slabší, ale občas vzplane a připne se na mocné osobnosti vůbec. Kult genia je dozvukem tohoto uctívání bohů-knížat. Všady, kde se jeví snaha vyvýšiti jednotlivé lidi do nadlidského, povstává také sklonnost představovati si celé vrstvy lidu surovějšími a nižšími, než jsou ve skutečnosti.

Moje utopie. — V lepším společenském řádu bude nutno těžkou práci a životní svízel přidělití tomu, jenž jí nejméně trpí, tedy nejtupějšimu, a tak postupně vzhůru až k tomu, jenž je pro nejvyšší, nejsublímovanější druhy utrpení nejcitlivější a proto i při největší životní úlevě trpí.

Blud v nauce o převratu. — Existují političtí a sociální fantastové, vyzývající ohnivě a výmluvně k převratu všech řádů, jsouce té víry, že se pak takměř sám sebou vztyčí nejpyšnější chrám krásného lidství. V těchto nebezpečných snech zní ještě ohlasem Rous-

MODERNÍ REVUE

seauova pověra, která věří v divurovnu, původní, ale jaksi *zasypanou* dobrotu lidské povahy a přisuzuje institucím kultury, ve společnosti státu výchově všechnu vinu za ono zasypání. Bohužel, víme z dějinných zkušeností, že každý takový převrat znova křísí nejdívější energie jako pradávno pohrobené hrůznosti a bezměrnosti nejdlehlých dob: takže ovšem může býti převrat pramenem síly v ochablém lidstvu, nikdy však uspořadatelem, stavitelem, umělcem, dovršitelem lidské povahy. — Ne *Voltairova* umírněná, k pořádku, čistění a přestavování nakloněná povaha, nýbrž *Rousseauovy* vášnivé theorie a pololži vzbudily optimistického ducha revoluce, proti němuž volám: „*Ecrasez l'infâme!*“ Tím byl *duch osvícenství a pokračujícího vývoje* na dlouho zapuzen: hledme — každý u sebe sama —, lze-li jej opět nazpět přivolat!

Míra. — Úplná rozhodnost myšlení a bádání, tedy svobodomyšlnictví, stavší se vlastností charakteru, činí v jednání umírněným: neboť zeslabuje chtivost, strhuje na sebe mnoho z vyskytující se energie k podpoře duševních účelů a ukazuje polouzitečnost nebo neuzitečnost a nebezpečnost všech náhlých změn.

!zkřivení ducha. — Na politickém loži nemocného omlazuje lid opět sebe sama a nalézá opět svého ducha, jež při hledání a udržování moci pozvolna ztratil. Kultura děkuje za nejvyšší politicky oslabeným dobám.

Nové názory v starém domě. — Převratu názorů nenásleduje ihned převrat institucí, nýbrž obývají nové názory po dlouhou dobu ve spustlém a příšerném domě svých předchůdců a konservují jej též z nedo statku příbytku.

MODERNÍ REVUE

Školství. — Školství bude ve velkých státech vždy nanejvýše průměrné, z téhož důvodu, z kterého se ve velkých kuchyních v nejlepším případě průměrně vaří.

Nevinná korupce. — Ve všech ústavech, do nichž nevane ostrý vzduch veřejné kritiky, vyrůstá nevinná korupce jako houba (tedy na příklad v učených společnostech a senátech).

Učenci jako politikové. — Učencům, kteří se stanou politiky, připadá obyčejně komická úloha, že jest jim býti dobrým svědomím nějaké politiky.

Vlk za ovci skryt. — Téměř každý politik potřebuje za jistých okolností také nějakého poctivého člověka, že vpadne roveň hladovému vlku do ovčince: ne však aby pak uloupeného berana sežral, nýbrž aby se za jeho huňatým hřbetem skryl.

Doby štěstí. — Šťastný věk není proto možný, poněvadž lidé chtějí si jej pouze přát, ale nechťejí ho míti, a poněvadž každý jednotlivec, nadejdou-li mu dobré časy, naučí se takměř modlití za neklid a bídu. Osud lidí je zařízen na *šťastné okamžiky* —, ale ne na šťastné časy. Přes to potrvají tyto jako »za horami« v lidské fantazii, jako dědictví po praotcích; neboť byl asi pojem o šťastném věku vyvozen od pradávných dob z onoho stavu, v němž se člověk po mocné námaze honbou a válkou oddává poklidu, protahuje údy a slyší kolem sebe šumění perutě snu. Je to špatný závěr, představuje-li si člověk podle onoho starého návyku, že se může nyní také po *dlouhých obdobích* bídy a útrap státi onoho stavu štěstí v *příslušném stupňování a trvání* účastným.

MODERNÍ REVUE

Náboženství a vláda. — Pokud stát nebo, jasněji, vláda ví, že jest ustanovena za poručníka ve prospěch nezletilého množství, a k vůli němu uvažuje o otázce, má-li se náboženství uchovati nebo odstraniti: rozhodne se nejpravděpodobněji vždycky pro uchování náboženství. Neboť náboženství ukájí jednotlivou mysl v dobách ztráty, odříkání, hrůzy, nedůvěry, tedy tam, kde cítí vláda, že není s to přímo něco učiniti pro úlevu duševního utrpení soukromníka: ano i při obecně nevyhnutelných a především neodvratných zlech (hladomorech peněžních krisích válkách), dodává náboženství davu uklidněné vyčkávající důvěřující chování. Všady, kde se prozíravému projevují nutně nebo náhodně vadu státní vlády nebo nebezpečné důsledky dynastických zájmů a naladují ho vzpurně, budou se neprozíraví domnívat, že vidí prst boží, a podřídí se trpělivě nařízením se *shora* (v kterémžto pojmu obyčejně splývá božský a lidský způsob vlády): tak se uchová vnitřní občanský mír a kontinuita vývoje. Moc, která tkví v jednotě lidového citění, ve stejných míněních a cílech pro všechny, je náboženstvím chráněna a zpečetěna, odpočteme-li i ony řídké případy, kde se nějaké kněžstvo nemůže dohodnouti se státní mocí o cenu a pustí se do boje. Obyčejně dovede si stát získati kněze, poněvadž potřebuje jejich nejsoukromější, skryté výchovy duší a zná ceniti služebníky, kteří zdánlivě a zevně zastupují zcela jiný zájem. Bez nápomoci kněží nemůže se také nyní ještě žádná moc státi »legitimní«: Jak pochopil Napoleon. — Tak jdou absolutní poručnické vlády a pečlivé uchovávání náboženství nutně pospolu. Při tom třeba předpokládati, že jsou vládnoucí osoby a třídy o užitku, který jim náboženství skytá, poučeny a tedy se až po jistý stupeň cítí nad ně povznešenými, pokud ho používají za prostředek: proto má tady

MODERNÍ REVUE

svobodomyslnictví svůj původ. — Ale jakž, počne-li pronikati ono zcela rozdílné chápání pojmu vlády, jak se mu učí v *demokratických* státech? Nevidí-li se v něm nic než nástroj vůle lidu, žádné nahoře v přirovnání s dole, nýbrž jenom funkce jediného suveréna, lidu? Zde může vláda zaujati také jenom totéž postavení k náboženství, jaké k němu zaujímá lid; každému šíření osvícenství bude zaznívati až do jeho zástupců, užívání a vykořisťování náboženských hybných sil a útěch k státním účelům nebude tak snadně možno (leđa že by mocní vůdcové stran vykonávali časem vliv, jenž se podobá vlivu osvíceného despotismu). Nesmí-li však stát sám bráti žádný užitek z náboženství aneb soudí-li lid příliš rozličně o náboženských věcech, že tím není vládě popřáno stejnoměrného, jednotného postupu při náboženských krocích — objeví se nutně východisko pokládati náboženství za soukromou záležitost a přenechati je svědomí a zvyku každého jednotlivce. Následek toho je nejprve ten, že se jeví náboženské citění sesíleno, pokud skryté a potlačené projevy jeho, kterými stát mimoděk nebo zúmyslně nepopřál volného rozvoje, nyní propukají a až do krajností se zvrhají; později se prokáže, že je náboženství zarostlé býlím sekt a že bylo množství dračích zubů v tom okamžiku rozseto, kdy bylo náboženství učiněno soukromou záležitostí. Pohled na svár, nepřátelské obnažování všech slabostí náboženských vyznání nepřipouští posléze jiného východiska, než že každý lepší a nadanější učini beznáboženskost svou soukromou záležitostí: kteréžto smýšlení nabývá nyní také v duchu vládnoucích osob převahy a takměř proti jejich vůli dodává jejich krokům nábožensky nepřátelský ráz. Jakmile to nastane, změní se nálada lidí, ještě nábožensky určovaných, kteří stát dříve zbožňovali jako něco

MODERNÍ REVUE

polo nebo zcela svatého, v náladu, *státu* naprosto *ne-přátelskou*; číhají na všechny kroky vlády, snaží se zamezovati, překážeti, znepokojovati, pokud mohou, a vhnějí tím protivné strany, beznáboženské totiž, žarem jejich odporu do takměř fanatického nadšení *pro stát*; při čemž po tichu ještě spolupůsobí, že v těchto kruzích mysle od rozluky s náboženstvím pocítují prázdno a že si prozatím snaží oddaností k státu zjednatí náhradu, jakousi výplň. Po těchto přechodních bojích, trvajících snad dlouhou dobu, se konečně rozhodne, jsou-li náboženské strany ještě dosti silny, aby přivodily zase starý stav a otočily kolo nazpět: v kterémžto případě dostane neodvratně osvícený despotismus (snad méně osvícený a bážlivější než dříve) stát do rukou — aneb prosadí-li se beznáboženské strany a podkopají-li a znemožní-li na konec rozšiřování svého protivnictva v několika generacích, snad školou a výchovou. Ale pak ochabne u nich také ono nadšení *pro stát*: vychází vždy jasněji na jevo, že je s onou náboženskou adorací, pro niž je mysteriem, nadsvětským zařízením, ořesen také uctivý a zbožný poměr k němu. Na dále vidí jednotlivci jenom tu stránku na něm, kterou se jim může státi užitečným nebo škodlivým, a snaží se všemi prostředky, aby na něj nabyli vlivu. Ale tato soutěž se stane brzy příliš velikou, lidé a strany se příliš rychle mění, srážejí se navzájem příliš divoce opět s hory, sotva že se dostali na vrchol. Všem krokům, které taková vláda podnikne, chybí záruka jejich trvání; každý se vyhýbá podnikům, kterým je třeba po desetiletí, po staletí silného vzrůstu, aby přinesly zralé plody. Nikdo nepocítuje již jiné povinnosti k nějakému zákonu než tu, skloniti se okamžitě před mocí, která zákon ten stanovila: ale ihned se přikročuje k tomu, podkopati zákon ten novou mocí, majoritou,

MODERNÍ REVUE

jež se má nově utvořiti, Posléze — může se to s jistotou vysloviti — musí nedůvěra ke všemu vládnoucímu, poznání neúčinnosti a zločnosti těchto krátkodechých zápasů nutkati lidi k zcela novému rozhodnutí: k odstranění pojmu stát, k zrušení protikladu »soukromé a veřejné«. Soukromé společnosti pohlcují krok za krokem státní záležitosti: i nejtuzší zbytek, jenž zbývá ze staré práce vládnutí (ona činnost na příklad, která má soukromníky proti soukromníkům zabezpečiti), bude konečně kdysi obstaráván soukromými podnikateli. Nedbání, úpadek a *smrt státu*, rozpoutání soukromé osoby (střežím se říci: individua) je důsledkem demokratického pojmu státu; tady jest jeho poslání. Až vyplní svůj úkol — který chová ve svém lůně jako všechno lidské mnoho rozumu a nerozumu —, až budou všechny recidivy staré nemoci přemoženy, rozevře se nový list v pohádkové knize lidstva, na němž se budou čísti všemožné podivné historie a snad také něco dobrého. — Aby se řečené ještě jednou krátce řeklo: zájem poručnické vlády a zájem náboženství jdou pospolu ruku v ruce, že je také otřásán základ státu, jakmile náboženství počíná odumírati. Víra v božské uspořádání politických věcí, v mysterium v existenci státu je náboženského původu: zmizí-li náboženství, ztratí stát nevyhnutelně svůj starý Isidin závoj a nevnuke již úcty. Suverenita lidu, s blízka viděna, slouží k tomu, aby bylo zapuzeno i poslední kouzlo a pověra v oblasti těchto pocitů; moderní demokracie je historickou formou *úpadku státu*. — Vyhlídka která, z tohoto úpadku vzniká, není však v každém směru neblahá: chytrost a sobeckost lidí jsou ze všech jejich vlastností nejlépe vyvinuty; neodpovídá-li již stát požadavkům těchto sil, nenastane ani v nejmenším chaos, nýbrž ještě účelnější vynález, než byl stát,

MODERNÍ REVUE

dobude vítězství nad státem. Jak mnohou organizující moc vidělo již lidstvo odumíratí: — na příklad moc pohlavního sdružení, která byla po tisíciletí mnohem mocnější než moc rodiny, ano mnohem dříve, než tato existovala, již působila a pořádala. My sami vidíme závažnou právní a mocenskou myšlenku rodiny, která kdysi měla vládu tak daleko, jak daleko sahal římský život, vždy více vybledati a ztráceti na moci. Tak uvidí pozdější pokolení také stát na jednotlivých pruzích země ztráceti význam — představa, na niž mnozí lidé přítomnosti mohou stěží bez bázně a odporu pomyslíti. O rozšíření a uskutečnění této představy *pracovati*, jest ovšem něco jiného: je nám příliš domýšlivě souditi o svém rozumu a chápati dějiny sotva s polou, abychom již nyní kladli ruku na pluh — kdy ještě nikdo nemůže ukázati semene, které se má pak na rozbrázděnou půdu rozsíti. Důvěřujme tedy »chytrosti a sobeckosti lidí,« že *nynt* ještě bude stát nějakou delší chvíli trvati a že budou ničivé pokusy přehorlivých a ukvapených polovědoucích odraženy!

dokončení

měsíční hlídka

R. J. Kronbauer: Řina. Román dívčího srdce Ilustrovali V. Oliva a A. Scheiner. Praha. Hejda a Tuček.

Román dívčího srdce! Delikátní něha prvního rozpuku, svěží rosa prvně vytrysklých citů! Všechno nej-sublimnější, nejjemnější, nejprvnější, nejkřehčí chtěl tu autor vyzpívat lyrickou prosou, — že z toho vypadla velmi důkladná bas-bleu-novella, není, tuším, ani tak jeho vinou, jako vinou nešťastně voleného sujetu. Představte si: pan Kronbauer, hluboký, subtilní „znatel“, pronikavý „analysta“ duší vyřeštěných, zvrácených a abnormálních, jak přece dokazují jeho novelly z blázinců, jimž není nic tak vzdáleno, jako povrchová anekdotická pikantnost, — volí si pojednou k psychologické analýze duši tak střízlivou, tak průměrnou, tak nezajímavě normální, jako jest Řina Sezimova. Pak ovšem výsledek nemohl být jiný, než ten, jenž se dostavil: nullný. Či pardon: křivdil bych autorovi, resp. jeho písařské zdatnosti, jež stvořila aspoň co do objemu „veliké dílo“, neboť autor podal svým románem ostatně docela slušnou ukázkou toho, co bych nazval „rodinným genrem“, lekturou pro nedělní odpoledne k sváteční čokoládě, — a co se týká psychologické zdatnosti, intimnosti jeho psychologie, směle jej můžeme po bok postaviti autorům, jako jest třeba hluboký, dosud neocenený p. M. A. Šimáček ve svých grandiosně nudných románech, a to, myslím, je dosti závažný kompliment. Ale — parodující tón stranou. Není nic trapnějšího, než museti se probroditi těmi šesti sty stránkami p. Kronbauerova

MODERNÍ REVUE

produktu, kde krok za krokem myslící čtenář jest urážen ve svém citění a kopán ve svém vkusu. Povídková šablona o »Zlomeném srdci«, vyléčeném na konec s nebe spadlým švarným ženichem, rozvlečena je tu a roztažena na šest set stran nejjalovějšího žurnalistického povídání, proti němuž i p. Hladíkův »Voldan« (to nejpršišernější, co jsem dosud ze světové literatury v tomto genu znal) jest učiněnou oasou vtípu a duchaplnosti. Celý banální a opotřebovaný aparát měšťáckých novell uvádí tu p. Kronbauer do pohybu, že Vám kyše chvílemi zlomyslný úsměv na rtech úděsem, že tolik jest ještě možno u nás pronášeti s takovým aplombem: rozplakaná idylla s umírajícím knížecím mrzákem závodí tu v nechutenství s celou tou historií námluv barona z Tužebniku u Sezimových, končících se odhalením jeho defraudací a skandalisováním Řiny (p. Kronbauer tu udal, jak příliš jasně patrnó, své žurnalistické vědomosti o aféře mladoboleslavského defraudanta Wilta a udal je se stejnou uměleckou zdatností, jakoby psal příslušné stránky pro créme čtenářstva Illustrovaného Kurýra), a vrchol všeho: idylla Řiny a ideálně zamilovaného akademického malíře Novary, to všechno se rozsypá v cukrovém poprašku nejsladčeji zadělaného literárního dortu. Přimyslete si k tomu nejrozbředlejší žurnalistický sloh, nešťitící se nejbanálnějšího výrazu, naivnosti více než začátečnické, jako jest na př. Řinina »přednáška« o hospodářské výstavě, jako jest Novarovo vypravování o divadelním řídíteli Budi-
lovi nebo tragickém skonu Javorově — a můžete mít dosti jasný pojem o tom, jak nízké smýšlení má autor o inteligenci svého čtenářstva.

Kniha jest »ilustrována« tak, jak zasluhuje. Banálně. Nerad čtu na titulním listě jméno p. Scheinero-
rovo, jenž prokázal jinde lepší aspirace. Horšího pa-

MODERNÍ REVUE

skvilu na nesoudnost čtenářovu nemůže snad býti, než když ilustrují se i takové »významné« momenty z knihy, jako na př. na str. 69, kde se znázorňuje čtenáři, jak vypadal Brok, když »dostal tasemnici a žral bodlák.« A to platí o četných jiných ilustračních »přizdobách« knihy. *Jiří ze Lvovic*

Paul Leppin: Die Thüren des Lebens. Kgl. Weinberge, Hugo Kosterka.

Taková sladká, rozplývající se, neurčitá *pohádka života* je první kniha p. Leppinova. Pohádka o těch osamělých, vzácných lidech, kteří žijí ve fiktivním světě snů, pro něž realita je zraňujícím pokořením, kteří v nádherném smutku všeho nacházejí jedinou rozkoš svých dnů, kdy cítí se tak cizími, tak navždy cizími uprostřed lidí, a tak důvěrnými, tak navždy důvěrnými uprostřed svých samot. To vše lze vyprávěti jako vzpomínku na mrtvá jara, s takovou melancholií akcentu, jak to krásně vystihuje úvodní obraz p. Leppinovy prosy: »a tvé sny jsou němými, jako zamřížované okno«, — v té větě je psychologie a je básnický problém prosy p. Leppinovy. Vzpomínal jsem při něm na p. Andrianovu knihu »Der Garten der Erkenntnis« — ne realita sama, v celé své prázdnotě, v celé své odpornosti a v celé své odpornosti a v celém svém hnusu zaujala jej, *realita každodennosti*, před tou zamřížovanou co nejhustěji básník okna své pracovní cely, ale *vzpomínka na realitu, vzpomínka na život*, prošlá prismatickým jehou básnické duše a rozloživší své duhové barvy poetického snu, je to, jež jest hlavní a mohu říci jedinou vzpružinou jeho umění. Sledujte, jak p. Leppin líčí a popisuje na příklad starý dům v úzké a tmavé ulici židovské čtvrti, — jeho slova jsou neurčitá, jakoby vyprávěl o vzpomínce ze sna, líčí, jak »*podivné*« jsou dešťové dny, mí-

MODERNÍ REVUE

jející jeho okna«, jak »*zvláštními a nezvyklými* stávaly se v jeho blízkosti«, jak vítr donášel k němu »*tichá a smutná* slova, *nalezená* venku na ulici«. Líčí, jak jeho »vrata byla *hluboká a tmavá*«, líčí, jak »jich držadlo v temnotách *jakoby zářilo*«. Vypráví, jak v tabulkách okna »malována byla legenda, znázorňující nějakou *podivuhodnou* událost, jež se *před tisíci lety* v tomto městě přihodila«. Atď. atď. To je způsob, jímž p. Leppin i nejvšednější předmět, jako třebaš v tomto případě starý, rozbitý dům, oblévá tajupiností, činí něčím nad všechnu obyčejnost povýšeným a pak něčím zvláštním a přitažlivým. Jeho slovo zná rozlévati šero po předmětech, jež by naše oko v plném svitu urážely, zná činiti jejich obrysy neurčitými a propůjčovati jim fantasmagoričnost. A to platí o celém vyprávěném příběhu. Ta jeho Veronika Seligova, jež vychází do života za fantomem svého milence, z šera svého snění v plné denní světlo, aby zraněna jím, vrátila se zase do svých temnot, ta je obrazem básnickovy neurčitě roztoužené, tajupnými smutky přetížené duše, jež touží po světě, jako Veronika Seligova roztouží se pojednou za zvukem starých a podivuhodných houslí Romana Marie, aby se neukojena realitou, zraněna banalitou její, ztajila zase do své samoty. Jeho duše, stejně jako duše hrdinky jeho lyrické prósy, nezná cnosti přizpůsobení se skutečné přirozenosti věcí, jeho duše, stejně jako duše Verončina, zná jen jedinou vášeň, vášeň chimerických snů. Jeho duše netouží *poznati, proniknouti* předměty, jeho duše touží jen nad nimi *se dojímati*. Mám ještě zvláště říkati, jak je mi sympathické umění toho druhu? Myslím, že by bylo zbytečno, ještě dalšími doklady potvrzovati, jak je mi blízka a draha kniha druhu, jako jest p. Leppinova delikátní, jemná prosa »Die Thüren des Lebens.« J ze L.

MODERNÍ REVUE

Václav Štech: *Strniska*. Humoresky. Praha, Hejda & Tuček.

Humoresky bez humoru — příšerně násilné a kroucené, pathologicky temné a smutné. Ať už vypráví p. Štech anekdoty o domněle veselých záměnách svého jména s jmeny osob cizích, nebo biografickou kuriositu, jak byl kdysi jako žák zkoušen p. Vrchlickým z dějepisu, ať už vypráví to neb ono, vždy se domnívá humor *vynutití* skroucením výrazu, způsob to, zavedený u nás jako právo-platný „pojem humoru“ „Švandou dudákem“ a od té doby horlivě jeho spolupracovníky jedině kultivovaný. Jakých speciálních nechtivosti je p. Štech schopen, toho důkazem skizza „Z literární brázdy“.

J. ze L.

Z vídeňské secese.

Zimní výstava měla naprosto kouzlo cizokrajnosti. Sever a východ Evropy representovaly se tu souhrně; ovšem ne úplně, ale přece tak, že je přehled dostatečný. Byli byste bývali sklamáni, očekávavše naivní samorostlé národní umění. Zvláštnost jeví se tentokrát jenom ve volbě motivu, méně ve výrazu; ať už jsou Rusové, Finové, Švédové nebo Norové, všichni kreslí bezvadně, korektně, překvapivě; technická rutina je patrně přední podmínkou malířství. Není žádného tajemství linie a perspektivy, kterého by naprosto neovládali. Ve formálním raffinementu jsou všichni Západoevropany. Ale malují-li svou domovinu, kus lesa nebo nějaké město v podvečer, cítíme přece jen jejich rozdílnost. Malují-li zimu nebo padající mlhu nebo první březnové dny, víme náhle mnoho o tíživé monotonii jejich kraje, o temné a explosivní melancholii jejich lidu. Je tu p. Axel Gallén, Fin. Je z nich nejživější, nejsilnější a nejpůvodnější. Měl na výstavě obrazy k veršům národního epu »Kalevaly«. Jsou to obrazy velice temperamentní, nesmírně bezprostřední, přísného chmurného rázu a zdravé barvy. Při posledních svých pracích ovšem počíná stylisovati, kazí se zúmyslně, maluje jako v kamenu a kovu. Zjmenění

MODERNÍ REVUE

ve formálním právě nejde dále, převrací se náhle v primitivnost, která však nesmí nikdy býti pathetická, jako jsou látky p. Gallénovy.

Rusové jsou poměrně slaběji zastoupeni. Neko-
nečně jemné a prosté krajinky byly vystaveny po ze-
snulém Lavedanovi, rozkošné, téměř staromodně poe-
tické a velice jemně skizzované nálady od p. Kon-
stantina Somova, podivuhodně zachycený obraz, plný
hemživého a rytmického pohybu — »Po vojenské
přehlídce v Moskvě« — od p. Jana Kalmykova, sibiřské
panneau od p. Konstantina Korovina, pak četné lidové
svěrázné keramiky.

Z Norů se zmiňuji o p. Edvardu Munchovi, jenž
je čtenářům tohoto listu z dřívějšíka zajisté dobře
znám, a o p. Kristianu Kroghovi, vážném důklad-
ném mistru; ze Švédů o p. G. A. Fjaestadovi, jehož
zajímavá krajina, obraz v tlumené běli, byl nejintim-
nějším číslem celé výstavy, vedle něhož vystavoval
královský princ Evžen několik akademicky malo-
vaných, poněkud strnulých krajin.

Pak přichází p. Jan Toorop, kapitola pro sebe,
rodilý Javanec a polou Holanďan, zapadší do západní
Evropy. Není pochyby, je to tvůrce, jemuž není rovno.
Jeho symbolické obrazy »Les Rôdeurs«, »Fatalismus«
nebo »Zahrada utrpení« působí neobyčejně suggestivně
svými hlavními postavami, ale uvádějí ve zmatek
svým bohatstvím. Jejich mysticky významné a ducha-
piné podrobnosti je poškozují. Jsou nemaliřské, ideové,
abstraktní. Vyžadují komentářů, jsou jenom linie a
mysl, bez barvy a smyslnosti. Jimi přechází malířství
v literaturu. Několik jeho hlav, několik prostých kreseb
zvláštního nervósního půvabu budilo podiv.

Konečně byl zastoupen p. Ferdinand Hodler a
několik Švýcarů. P. Hodler nepěkným nesmyslným
obrazem »Vyvolený«, na němž šest velkých strnulých

MODERNÍ REVUE

andělů stojí okolo nahého klečícího hochy, a »Jarem« ale také toto »Jaro« je nehezské, ač originellní a neobyčejné. Hoch a dívka, v nichž vše pučí a raší, kvasí a tryská jako v zemi v březnu; puberta hochova je divá a volná, puberta dívčina plná sladké, tajené, zadržované touhy; všecko je malováno s plastikou, peněkuď vtíravou, a se zelenavými reflexy, schválně zkesleno, ostentativní a vyzývavé.

Hodler a Toorop — obecnstvo se domnívalo, že má opět příčinu pohoršiti a zlobiti se.

Videň.

Camill Hoffmann

Výstava Bohuslava Schnircha. — Album J. V. Mysibeka (Praha, Unie).

Díto Schnirchovo je veskrže *tradiční* v nejužším významu slova toho. Nestvořil nových výrazových forem. A netradoval také nových myšlenek, nových vznětů, nových dojmů starými prostředky a postupy. Jeho sochy, jeho fontány, jeho výzdoby nevyšinují se nikde z drah staleté, běžné, průměrné tradice sochařské, založené na umění antiky. V jeho díle není individuality. Jenom obvyklá schemata, různě zaranžovaná, tu lépe, tam chaběji ovládaná. Jeho práce je číře mezinárodní, lpíc na povšechných, obecných tvarech a ideách. I předvádí-li určité osoby historické, nenalézá při nich nic specifického, jedinečného. Tak má po celém kulturním světě legion bratrů v tvorbě, stejně dobrých a stejně průměrných, pro rozvoj a pokrok plastiky bezvýznamných, i když se jejich oslava hlučněji a dotěrněji šíří, než bylo jeho možno z malých českých okruhů.

Jemu je zcela blízký, krevní příbuzný též p. J. V. Mysibek. Jeť rovněž tradiční, do uzavřeného kruhu starého výtvernictví zakletý. Jest ovšem nepoměrně silnější a výraznější, podařilo se mu chvílemi vyvolati aspoň zdání a stín naprosté originality (a ne pouze *relativní*, které přirozeně neupírám, ale které nemohu klásti na roveň spontani, nejvlastnější tvůrčí síle, rodící nové umělecké hodnoty), že oficiální, nejen český, ale vůbec rakouský svět, hájící a podporující vždycky zděděné a nevybojné, našel v něm jednoho ze svých největších sochařů. Právě, že stoupá po tisíciletí známých a procházených cestách, že nemá nic rasově individuálního, stojí na výši svých zahraničních bliženců a je s nimi stejně všady chápan a uznáván.

MODERNÍ REVUE

Mluví-li se v některých kruzích při těchto sochařích o českém umění, je to krátkozraký omyl nebo ošemetný klam. Každé národní předpokládá hlavním základem právě individuálnost. Ale kdo ji může nalézt tam, kde se jeví úplně podlehnutí tradici a dědictví?

Hubert Cyriak

Z nové české lyriky.

Titul *Improperit* p. Xavera Dvořáka (Nový Jičín, Nový Život) dává tušiti těžkou šerou náladu křesťanské mystiky v její nejpodivnějším roznicení, žhavou a bolestnou, poesii vidin silných jako nápoj smrti, vůně hustých, zvolna stoupajících dýmů, jež nesou omámení a otevírají taje spirituálního uprostřed nádher církevního rituálu. Ve skutečnosti nic není cizejší p. Dvořákovi nežli taková mystická exaltace — a vlastně každé zanícení. Jeho lyrika roste z běžného a mdlého sentimentalismu, tone v běžných a mdlých reflexích laciné, opotřebované měny, nescíslněkrát už slyšených a dávno odbytých básníků v první, pokusné fási jejich rozvinu. Jistě, jeho lyrika jest založena katolicky. Ale katolicism p. Dvořákovi poskytuje pouhou dekoraci, religiesní výzvuk, k němuž únavně svádí sled svých matných představ, dostavuje se jako něco naučeného a navyklého, plochý a studený, není nutnou, tyranicky vystupující a zmáhající efflorescencí básníkovana nitra. Pan Dvořák nezná rozhodujících okamžiků mystikových: kdy v zašleřených klenbách duše rozžehnou se bílá světla, nitro se promění, rozšíří, zvedne, jeho hloubky se otevrou a v zážehu jasnozření hallucinované vědomí přijme tajemství. Jemu jsou allury mystičnosti navyklou formalitou, jsou métier, taková povinnost, jež zvykem se připjala k nudě každodenních posunů a nemá vztahu k vnitru, nemá osudnosti a slavné moci. Ale mysticism, jenž přestal býti svátečním dnem a žářem, ztravujícím bytost, prostě není.

MODERNÍ REVUE

už mysticismem a pro umění ztratil svou velkolepou účinnost. — Odtud mdlý dojem, přímo nedostatek dojmu z »Improperií«. Protože jako citový základ, i její výraz je plochý, rhétorický, pro vně vypočtený. Lze cítit, že je hledán, artisticky sestaven, že nevytryskl ze střídavých proudů nálad ani z tísně dolehavých myšlenek. Jako stavy, jež má vyjádřit, tato dikce je přeжатý, opotřebovaný, konvenční aparát. S p. Dostálem-Lutinovem pokouší se autor o jakous lidovou alluru — výsledek je zhrubení a vulgární zhroucení verše (*Snutek, Via Crucis, Vzkříšení*).

Více causeurem nežli lyrikem usiluje se jeviti p. Hanuš Jelínek v knize veršů *Konec karnevalu* (Praha, u autora). Nasazuje škrabošku dandysmu, pokoušeje se státi nad sebou samým, nad neklidem a vichřením své sentimentality, kterou ironisuje, aby se neprovalila všecka hořká tíseň, nastrádaná v něm. Proto také nefixuje přesně stavů, jež jím hýbají, jen v přeletu je zachvacuje a spíše glossuje nežli promítá — ve verších jisté koncisnosti, přesné a ovládnuté rytmiky. Ve dvou, třech básních přece provřel spodní žhavý obsah jeho naturelu, zvířený děs jeho smutné erotiky, tak v *Salammô, Improvisaci, pièce Idi*... — maska sarkastického bonvivanta padla, osvojené gesto zradilo a prudký proud vyřinul se a rozlil přes hráze... Zde jest p. Jelínek nejvíce bezprostřední, naze vysloven a nejsilnější. Místy resonuje »Konec karnevalu« ohlasem p. Machara (*Kapitol z mého románu*), nebo p. Opolského (*l'aysage*), ale jednotná intonace knihy celkem tlumí tyto vlivy, takže celistvá, důsledně rozvinutá linie sbírky tím netrpí.

Pan Em. šl. z Lešehradu uzavírá veršovou trilogii »Adveniat regnum tuum« knihou *V dnech šerých* (Praha, Chrysanthem). Jeho talent, passivní, slabý vůči vlivům nejen života a reality, ale také vůči suggestcím lektur,

MODERNÍ REVUE

uplatňuje se rozechvělým, lyrickým sentivismem, který resonuje vším, všemu se vzdává, je zatopen plynutím dojmů, jichž nemá síly tříditi, přijímá každý otisk emoce, ať přichází odkudkoli — jako tvárná vosková hmota, do níž hluboce a v přesných obrysech se vtiskují psychické vlivy, určující její momentní útvar. Až zpod tohoto povrchu, utlumena a potlačena napolo, vyzní vlastní autorova nota: snivý hlas pohádkové nálady, tak naivní se svými chorovody vil a přece truchlivě podloženým smutkem, dívčím smutkem, roztěkaným a neurčitelným. V oddílu *Hluboké chvíle* zařadil p. z Lešehradu několik zvláštních a silných sensací děsu, odlišných od převládající v knize vlny zpěvné a sentimentální — několik těžce zastihujících prostředků vniterné kontrakce, zastavení krve a zvolnění dechu, v nichž, tuším, jeho dar citlivosti našel nejsuggestivnější dominantu a silný záchvěv bezprostřední vidiny. Zde, myslím, v emocích svíravé a nezapomenutelné úděsnosti, byla by pro p. z Lešehradu cesta a cíl, jichž by neměl obětovati přístupnějším a snažším, leč zároveň laxnějším a příliš zhusta slýchaným lyrismům.

V p. Bohuslavu Květovi (*Na vodách neklidu*. Praha, E. Stivín) znova ožila, zdá se, epigonní manie z polovice let devadesátých. Shrnul verše bez rytmu a reliefu, tonoucí v nechutnostech talent nahražujících nehorázností. Předmluva napovídá jakýsi tragický duševní děj a vývoj, krisi přerodu — patrně zcela bezpodstatná p. Květova autosugesce.

Pokus uvéstí nový ton drsnosti a sukovité původnosti tam, kde převládá dnes analytický sarkasm nebo podrážděná, nervosní útočnost: do satyrické poesie, značí *Kacírská kniha* p. Arnošta Kučery (Praha, E. Weinfurter). Ale pod tvrdou formou její odhalují se sujety otřelé, žádný nový obsah, domnělá origi-

MODERNÍ REVUE

nalita je pouze krok zpět a trapný nedostatek. V některých verších ukázal se p. Kučera schopným brutálností, jež zhnusuje při úplné zbytečnosti své (*Piseň*).

Druhé luxusní vydání epu *Piseň o Činu* pana F. S. Procházky (Praha, J. Otto) je zajímavý anachronism. Možno zřetelně si uvědomiti při jeho lektuře význam, jaký má mezera osmnácti let pro naše pojmy o umění a schopnosti vzdát se jeho dílům. *Piseň o činu*, její primitivní báhorková evoluce, prostá a indifferentní stylová linie, její ovzduší, uspůsobené představám, které schladly a vzdálily se, především však allegorie příliš důrazně naznačovaná, příliš málo diskretní — to vše jsou takové hodnoty dávno cizí, pochopitelné jen historickými vztahy a dobovými znaky. Osmnáct let, jež znamenají záměnu vnitřních světů, leží mezi touto knihou a námi. — Ale dovedu-li báseň p. Procházkovu alespoň pochopiti a vysvětliti jako produkt doby a prostředí v určitém stadiu, páně Klusáčkovy nemají ani toho. Naopak, p. Klusáček zvolil nepokrytou a cynickou symbolisaci i tam, kde autor uchoval přec aspoň allegorii, porušil poslední estetické podmínky a podal nevýslovné banality (tak hned první list ilustrační). Jeho úmyslná drsnost přímo odpuzuje nejen na průvodních listech, ale i v čarách fleuronů a mask, jimž chybí invence a umělecká jemnost.

Miloš Marten

Rainer Maria Rilke: Die Letzten, Berlin, Axel Juncker.

Krásný umělecký zákon pokusil se p. Rilke realizovati v prosách své knihy: *Zákon kondensace*. V krátký a zhuštěně exponovaný výjev, v ostrou perspektivu a obraz, v rytmus věty a směle objevenou netušenou hloubku slova soustřediti, slíti celý svět

MODERNÍ REVUE

Jak bylo zprahlo nad Hebrejskou říší
a Jehova se odmitavě skryl
a Židé šli tak zoufalí a tiší
z bran vlastí své, by každý v bázni žil.

Jak přišla k nám ta emigrace sbitá
své símě hojně smísit s Araby
i s vírou svou, jež utrpení skytá,
nic nepravíc, že rozkoš dala by.

A přišla s nimi divně krásná zpráva
o kouzlech muže jménem Ježíše,
jenž shnilým údům vůni lásky dává
a v mrtvá prsa plamen nadýše.

Tak divně krásná smutnou jeho snahou
a přioděná flórem dlouhých cest,
vždy zdržující duši polonahou,
když ke smilstvu už odhodlána jest.

A paměť o něm jako protiváha
na vilných bohů význam ulehá,
dnů oplzlých se zošklivení vzrná
a panika se valí bezbřehá.

Tu tři sta bohů kýty svoje zdvihá
a jazyky a klouby, ramena
a sliní Jej a v insultu Naň řihá,
až chrámů zeď se chvěje kamená.

Kol zmatek roste. Píseň muezina
ryk mnohobožců sotva přemáhá,
text její smutně lidu připomíná
vous jediného boha Allaha.

MODERNÍ REVUE

A osli jdou a gongy hromem bijí,
sup na zem vrhá silhouettu svou,
tu cestující na rozhodnou pijí
a závoj vlá a velbloudice řvou . . .

* * *

Tak málo bylo živoucího blaha
v té přírodě, že uspával ho trud,
tak jakoby jen osířelost nahá
bez očí k němu zřela odevšud.

EDVARD STOY

HRICH

Vyměnili roztomile několik letmých, obyčejných frází. Všichni se usmívali, radovali, pohybovali, s projevy zájmu a veselosti. Společnost na ulici. V přílivu a odlivu davu malý, pevný, zvědavý ostrůvek Rozěšli se jakoby povelém a vzdalující se, ještě se usmívali, veselili, zajímaví, oživení, čilí jako po ránu

Bližil se soumrak, modravý dým houští, žluť světél vystupovala. Z postranních ulic zely hluboké černé otvory a nahoře nad úzkou jednou věží bledla první čtvrt měsíce. Prostřed náměstí, v hustém toku přecházejících lidí, ve stínech, ve ztracení, obklíčena mnoha životem a přece izolována jako prázdné mlčení, Marie rozradovala se náhle velmi tiše a vesele. Smích, slova, posun, jakýsi výraz nějaké odlišnosti, něco upozorňujícího na sebe, člověk, žena, ona, oni, jak minutu, dvě postáli a mluvili na ulici, všechno stopu,

MODERNÍ REVUE

dech, atom života nechalo ještě tu a Marie odhadovala, opakovala, zveličovala a smála se své zábavě a také trochu sobě.

Smutek a zamyšlení provázeli ji pravidelně, podobni dvěma nejvěrnější přátelům, neštěstí, a nemoci.

Shušťovala stíny své marné, bolestivé bytosti, a co bylo základem, podložením, prvním výrazem její těžkého a truchlivého života, bylo utrpení a jeho klestění, slabost, úzko a nemohoucnost.

Někdy osleply její oči a viděly radost, marnou, velikou a rychle mizící radost.

Rozdýchala se jako mladá, šťastná bytost a jasně vjíkala okolí, světla, šum, vzdálené rozlohy, blízkost lidí, ohromnost a veselost živoucích světů. Zrůžovělo vše a nebylo ošklivého, odpuzujícího bahna na skutečnosti. Zdálo se, že vše mluví krásná a mladá, porozuměním chvějící se slova, všude že prostřely se půvabně čisté sny, dojetím že důvěrně hledí i lampy, svit ozářeného kamene, průlom obělených oken.

Byla by chtěla zavolat někomu o svých potěšeních a myslila, všechno bylo by odpovědělo odezvou souhlasu, štěstí, míru a velikého tepla přátelství.

Spěchala, urychlujíc bezděčně své mladé, lehké kroky.

Její ústa zadržovala šťastný, průhledný úsměv. Marie ztrácela samu sebe.

Minulost — hlesnutí ptáče na dalekých skalách. Přítomnost — proud, temný a úživý proud, zalitý slunečním bleskem, na okamžik, minutu, horce, sálavě, k oslepnutí očí, žárlivě střehoucích svá slabá, chudá tajemství.

Radovala se z květů, kvetoucích na písku, z lodí, plujících zátokou, ze srdce, mrtvého už včera.

Obarvila žhavými tony vápenně bílou zemi, rozestřela zakrývající závoje po rakvích. Zahala vesele

MODERNÍ REVUE

smutné pravdy, s gestem jarního mládí -- a ducha-
plného garçonů.

Pojala ji touha, vtěliti do nějakého plného, skvě-
lého, planoucího života svůj horký vnitřní sen. Tak
aby kamení dýchalo jako její ústa, mlhy aby zářily
jejíma dychtivýma očima, každý z lidí aby násobil
její přítomnost vším co by měl. Oživovala mrtvolý,
radostná nad odvážnými počátky s nedohlednými konci.

Vystoupila ku vchodu vysokého, hluboce tichého
paláce, královsky zdviženého nad krásnou ulicí, do
dálky prostrannou jako dlouhé sny a věčná přání.

Padaly někdy hluché, bolestné dny, Marie mrtva
žila pouze svojí hořkou, znova probouzející se marnou
smrtí.

Aby aspoň slovo dýchnutí pronešeno bylo za
těchto rekvii, umrtvujících i slzy, i stíny naděje, stou-
pala Marie, když i vnější soumrak padl, vzhůru
k rozhledu na město a jeho duši. »Život, život«, ří-
kala pokorným, bolestným mlčením; chápala jej, vše-
obsahující, ve všech projevech jeho: a ze stesku
tušila políbení míru a lásky a věrného soucítění;
a v zármutku tušila zrazení, klam, lhostejnost, mstu
a nízkost; a v bolesti zřela rozkvétat prudká, hrůzná
a požehnaná poupata a kdesi v dusném koutě lkaly
v úzkostech poslední, dokonávající vzlyky blízkých
mrtvol, doštvaných konečně k poslednímu děsu . . .
Život. Život Oddálil se jí jako jaro sněhům, pro to,
co zůstalo na prázdných mezích, bledlo hasnoucí
slunce v mdlých odlescích, truchlivě němé a mrtvé
přítomným nocím. A chlad a bolest marně kráčely po
její srdci. neschopném vyslovení, schopném však
utrpení, všemu pustého utrpení.

Pozorovala obrazy, kreslené v mlhách, stínované
osamělými skvrnami zlatých lamp. Hledala za nimi
temného původce a smutná novou záhadou, novou

MODERNÍ REVUE

příčinou pochybností, jež trýzní smysly příliš napjaté, vymykala se bezvýsledně svému vlastnímu sebepodmanění.

Skutečný svět — to byly zlaté lampy a tíha ztracených obrysů — měnil se jako roztržitou myslí u vzdalující se, vždy méně pozorovatelný postřeh. Také úzkost otázky a bojácný pohled do neurčita a výrazu tmy rozplývaly se jako blednutí světla, překonávaných mlhou příliš pustou nebo paprsky příliš prudkými.

Ona uchvátila svoji duši jako náruživé ptáče do dlaní. Svýma očima sytila se pohledem na jeho zmlítající se útlou, neformovanou, tříštěnou, krví života a hrůzou smrti napitou bytost, jež v přítomné chvíli, podrážděna jaksí, připojovala k sobě neobyčejně horkou, náruživou poddajnost, poddajnost divoké touhy a nadšeného pochopení veliké a nepřemožitelné radosti.

Štěstí ji téměř dusilo.

Veselost rostla jako mladé pupeny.

Vše třpytilo se na její duši, pták hořel pod výhni barev a pod chvěním vzbouřených křídel.

Mladost její kvetla: cítila dech oné poslední snad vůně kvetoucího bezu...

Tak musilo se státi.

Políbení, kus odervaného života, kus nedořeknutých slov, hloub konečného a mlčení a ticho. Onomu okamžiku věčné, mrtvé ticho...

Tedy zůstala opět s rozžatými světly.

Ale, do tmy vplížilo se vůkolí. I její smysly sešly k němu, v souzvuku stesku a oloupení. Kterak bylo zraněno na srdci jemné, chvějící se, chorobné ptáče! Kterak horce chtělo a jaká nemohoucnost ostala po marném vyčerpání sil! A kterak realizace — tak barevná, bohatá ve svém náhlém, zmnožujícím uspu-

MODERNÍ REVUE

sobení — porušila, ponižila, vyloupila vášnivý, čistý, radostný sen!

To byl hřích slabosti, hřích na sobě samé.

V bolesti pojala muka sebeobvinění. Bylo nutno, vrátiti se zpět, vystoupiti znova po stupních paláce, izolována od lidí i od světa a nejvíce a nejhloběji od slabosti chtění, chtění, jež proměňuje se v hřích, ohyzný, proradný, lupičské fatum.

Radost a touha a veselá schopnost spěchatí na smrt ohnivou clonou růží pohasly na hrobech konců.

Marie do smutku a truchlení zavřela návrat sebe samy. Opravdu bylo nutno nemíti ani úsměvu, ani třpytu na očích. To vše jest příliš viditelným a surová neštěstí ani nepotřebují tak ostrých zraků; ona střežou pokraje lidských cest a nic neprojde mimo bez trestajícího doteku zlých jejích očí. Tyto naleznou nejbolavější střed našeho utrpení. Tam nejhloběji vetnou svoje jedy, aby naše slabost vymstěna marnou krásou a velkým zdrcením hříchu triumfovala nad podlomením shasínajících záchvěvů našich umučených životů.

Někde, zdálo se, kvetly radosti.

To byly radosti, vyseté do bažin, a světla mījela bažiny.

Dolů do temna vábily; za cenu sebeobětování daly křiknouti marnému echu jakéhosi podivného zlovestného života — života skvoucí, letící rozkoše — a potřísněné sny plakaly potom marně: jich hořké slzy padaly do černé bařinné tůně tak beznadějně, beznadějně . . .

Marie čekala s úzkostí.

Jas nové chvíle, podobné oné před hrůzným pokračováním.

Pak bude opravdu nutno zbaviti se úsměvu, přestat na stínu. Odraziti býlí svůdné fantasie, za kterou

MODERNÍ REVUE

kvetou prázdné a ošklivé náruživosti, realizované k našemu děsu rychleji a závratněji naší touhy. Vra-
ceti se zpět a schouliti se v pustém a hrdém koutě
soběstačitelnosti a pyšného odříkání. Nepokračovati —
jako ve zlém nemáme pokračovati

Pak přijde očista dechem známého smutku. Bolest
jako posvěcení polije zhřešení stopu.

Marie čekala . . . na stupních . . . a s úzkostí.

ROMAN HAŠEK

PŘEC NĚCO ZŮSTANE . . .

Přec něco zůstane . . . — Z těch horkých záchvatů
cos musí tady zbýt — ne truchlé vysílení :
akt ještě poslední našeho dramatu
hrán bude s pietou a v plném procítění.

Přec něco zůstane . . . a někdy za šera,
až sny své nadobro v hrob duši uložíme,
— to třeba u krbu v mdlém klidu večera —
se v Tobě vzbouří zas, co nedobito dříme . .

A marný bude vzdor ! Duch lásky zemřelé
Tvé smysly obemkne a ve spasmickém pláči
se budou touhy chvět, ze hlubin vyvřelé,
je náhle ucítíš, jak tiše kolem kráčí.

Dech zašlých polibků Tvé líce rozžhaví,
nezřené ruce se Ti ovinou kol těla,
a píseň zazní zas smutného pohlaví,
jak v naše objetí se kdysi horká chvěla.

MODERNÍ REVUE

A ten, jenž před světem Tě bude svoji zvat,
ty ohně nezkojí svým smíchem chlácholivým,
rozpjaté náruče vstříc povane Ti chlad
a trpce uhneš se těm retům žádostivým . . .

V ZÁPADECH . .

Těch několik slov ztajených, jež zaslechl jsem maní,
mně pak již usnout nedalo až pozdě do svítání,
těch několik slov příšerných, jež tiše šeptali si
o smrti všech mých nadějí, tak hrdě vyšlých kdysi.

Jdu zděšen dravou příšerou, jež v nitru mém se skrývá,
s nejasným, teskným tušením, že již se připozdívá,
a úzkostlivě sleduji mdlý tlukot chabých tepen,
jak moh' bych ještě zachránit člun, který špatně slepen . . .

A nelze teď již necítit, jak dech se v prsou dusí,
jak den ode dne slábne víc, co v brzku zhynout musí —
a přec vždy divý strach mne rve a děsem skráně planou,
když v ústech náhle cítím krev, krev útrob svých,
mdle slanou!

A cítím kohos za sebou a řítím se, kam on chce,
šilený strachem bezmezným, již tuše problem konce —
a slov těch stále vzpomínám, jež zaslechl jsem maní
o blízkém konci svojich dnů, o volném umírání . . .

MODERNÍ REVUE

FINALE

Je láska naše prokletá,
oh, vykvrácí do léta,
a divé její bolesti
tu nikdo, nikdo nepomstí!

Náš žár byl příliš otravný
a příliš hrdé naše sny
a z našich srdcí ubitých
blín přišerné své květy zdvih ...

Hle, konec! — Vrby smuteční
nad shnilou vodou truchle ční —
a dole sráz, kam dospěli
jsme mdlí chorými pocely!

Proč zachvíváš se v závratí??
Oh, nic se zpět už nevrátí,
až pohltní nás rokle ta ...
Je láska naše prokleta!

MODERNÍ REVUE

FRIEDRICH NIETZSCHE

POHLED NA STÁT

Socialismus vzhledem k jeho prostředkům. — Socialismus je fantastický mladší bratr takměř vyžilého despotismu, po němž chce dědit; jeho snahy jsou tedy v nejhlubším smyslu reakční. Neboť požaduje plnost státní moci, jakou kdy měl jenom despotismus, ano předstihuje všecko minulé tím, že usiluje přímo o zničení individua: které mu připadá jako neoprávněný luxus přírody a které má jim býti zlepšeno v účelnější *orgánu obecnosti*. Následkem své příbuznosti objevuje se vždycky v blízkosti všech excessivních rozpjetí moci, jako starý typický socialista Plato na dvoře sicilského tyrana; přeje si (a podporuje za okolnosti) caesarský násilný stát tohoto století, poněvadž by se chtěl, jak řečeno, státi jeho dědicem. Ale i toto dědictví by nedostačilo jeho účelům, potřebuje nejnižnějšího pokoření všech občanů před bezpodmínečným státem, jako nikdy nic podobného neexistovalo; a ježto nesmí již ani na starou náboženskou pietu k státu počítati, naopak o jejím odstranění mimoděk neustále musí pracovati — poněvadž totiž pracuje o odstranění všech nynějších států —, může si jenom na krátké doby, nejkrajnějším terrorismem, tu a tam, kdysi činiti naději na existenci. Proto se úkradmo připravuje k hrůzovládám a vráží polovzdělaným masám slovo »spravedlnost« jako hřeb do hlavy, aby je oloupil úplně o jejich rozum (kdyžtě byl tento rozum již polovzděláním velice utrpěl) a vytvořil jim pro zlou hru, kterou mají hráti, dobré svědomí. — Socialismus může sloužiti k tomu, aby se hodně brutálně a důtklivě učilo nebezpečí všech hromadění státní moci a tím se vnukala nedůvěra k státu samému. Zazní-li

MODERNÍ REVUE

jeho drsný hlas do bojovného pokřiku *»tolik státu co možno«*, stane se tento především hlomoznějším než kdy jindy: ale brzy pronikne také opačný pokřik s tím větší silou: *»tak málo státu jak možno«*.

Rozvoj ducha státem obáván. — Řecká polis byla, jako každá organisující politická moc, výlučná a nedůvěřivá k vzrůstu vzdělání; její mohutný základný pud jevil se téměř jenom ochromivým a zadržujícím pro toto. Nechtěla připustiti žádné dějiny, žádné vznikání ve vzdělání; výchova, ustanovená v státním zákoně, měla všechny generace zavazovati a na jednom stupni udržovati. Nejinak tomu chtěl také ještě Plato později pro svůi ideální stát. *Přes* polis se tedy vyvinulo vzdělání: nepřímo ovšem a proti vůli napomáhala, poněvadž byla v polis ctižádost jednotlivcova na nejvyšší stupeň drážděna, že pokračoval, dostav se na dráhu duševního vzdělání, na ní také až do posledního extrému. Proti tomu se nemáme odvolávat na oslavnou řeč Periklovu: neboť je pouze velkým optimickým klamným obrazem o zdánlivě nutné souvislosti polis a athénské kultury; Thukidides dává jí, bezprostředně před tím než se rozhostí nad Athénami noc (mor a zlomení s tradicí), ještě jednou zazářiti jako prosvěcujícím večerním červánkům, za nichž máme zapomenouti na zlý den, jenž jim předcházal.

Evropský člověk a zničení národů. — Obchod a průmysl, styk dopisy a knihami, společenství veškeré vyšší kultury, rychlé střídání místa a krajiny, nynější nomádni život všech, kdož nemají pozemků, — tyto okolnosti přivozují nutně oslabení a posléze zničení národů, při nejmenším evropských: že z nich musí vzniknouti, následkem neustálého křížení, mišenecká rasa, rasa evropského člověka. Proti tomuto cíli pra-

MODERNÍ REVUE

cuje nyní, vědomě či nevědomky, uzavřenost národů vyvoláním *národních nepřátelství*, ale pomalu pokračuje postup onoho míšení přece, přes ony občasné protivné proudy: tento umělý nacionalismus jest ostatně *lak* nebezpečný, jako byl nebezpečný umělý katolicismus, neboť je ve své podstatě násilným stavem obležení a bídy, jenž byl nepatrným počtem vyhlášen nad množstvím, a potřebuje lsti, lži a násilí, aby se udržel ve vážnosti. Ne *zájem* množství (národů), jak se ovšem říká, nýbrž zájem určitých tříd obchodu a společnosti dohání k tomuto nacionalismu; jakmile jsme to poznali, máme se bez ostychu vydávati za *dobré Evropany* a pracovati skutkem o splnutí národů: při čemž mohou Němci svou starou osvědčenou vlastností, býti *tlumočnický a sprostředkovateli národů*, spolupomáhati. Přibližně: celý problém *Židů* existuje jenom v národních státech, pokud zde všady musí jejich činnost a vyšší intelligence, jejich duševní a volní kapitál, v dlouhé škole utrpení od pokolení k pokolení nahromaděný, nabýti přesily v míře, vzbuzející závist a nenávist, že nabývá téměř ve všech nynějších národech — a to čím více se tyto opět tvářejí nacionálními — převahy literární nemrav věsti Židy jako smírnou obět za všechny možné veřejné a vnitřní nedostatky na porážku. Jakmile se již nejedná o konservování nebo zřízení národů, nýbrž o vytvoření a vypěstění co možno silné evropské míšenecké rasy, je Žid jako ingredience stejně upotřebitelný a žádoucí jako kterýkoli jiný národní zbytek. Nepříjemné, ano nebezpečné vlastnosti má každý národ, každý člověk: je krutým požadovati, aby Žid činil výjimku. Ony vlastnosti mohou dokonce u něho býti ve zvláštní míře nebezpečny a odstrašující; a možná, že je mladistvý bursovní Žid nejprotivnější vynález lidského pokolení vůbec. Přes to bych chtěl věděti, kolik je nutno při

MODERNÍ REVUE

celkovém výpočtu odpustiti národu, který, ne bez viny nás všech, měl nejstrastiplnější dějiny ze všech národů a jemuž děkujeme za nejláskyplnějšího člověka (Krista), nejpoctivějšího mudrce (Spinozu), nejmohutnější knihu a nejúčinnější mravní zákon celého světa. Nad to: v nejtemnějších dobách středověku, když se asijská vrstva mračen těžce rozložila nad Evropou, byli to židovští svobodní myslitelé, učenci a lékaři, kteří pevně setrvali za nejtvrdšího osobního nátlaku při praporu osvěty a duševní nezávislosti a bránili Evropě proti Asii; jejich úsilí děkujeme ne v nejmenší míře, že mohl konečně opět přirozenější, rozumu přiměřenější a rozhodně nemythický výklad světa dobytí vítězství a že nebyl zlomen kruh kultury, jenž nás nyní spojuje s osvětou řecko-římského starověku. Učinilo-li křesťanství všecko, aby occident orientalisovalo, pomáhalo Židovstvo podstatně jej opět occidentalisovati: což v určitém smyslu znamená tolik, jako učiniti úkol a dějiny Evropy *pokračováním řeckého úkolu a dějin.*

Zdánilná převaha středověku. — Středověk jeví v církvi instituci s naprosto universálním, veškeré lidstvo v sobě zahrnujícím cílem, nad to s takovým, který sloužil jeho — domněle — nejvyšším zájmům: pohlížíme-li vedle toho na cíle států a národů, které ukazují novější dějiny, činí stísnující dojem: jeví se malichernými, nízkými, materiálními, prostorově omezenými. Ale tento rozdílný dojem na fantasií nemá naprosto určovati náš úsudek; neboť ona universální instituce odpovídala vumělkovaným, na fikcích založeným potřebám, které jí tam, kde ještě neexistovaly, bylo vyvolati (potřeba vykoupení); nové instituce odpomahají skutečným nedostatkům; a nadejde doba, kdy vzniknou instituce, aby sloužily společným oprav-

MODERNÍ REVUE

dovým potřebám všech lidí a zastínily fantastický prázor, katolickou církev, a uvrhly jej v zapomenutí.

Válka nepostradatelná. — Je planým blouznivstvím a duševním krásnilstvím, očekává-li se od lidstva ještě mnoho (nebo dokonce: teprve velmi mnoho), až se odnaucí vésti války. Zatím neznáme jiných prostředků, jimiž by se umdlévajícím národům mohla sdělit ona drsná energie polního ležení, ona hluboká neosobní nenávisť, ona vražednická chladnokrevnost s dobrým svědomím, ona společná organisující horoucnost v hubení nepřítelů, ona pyšná lhostejnost k velkým ztrátám, k vlastnímu bytí a k bytí spřátelených osob, onen temný, zemětřesení podobný otřes duše stejně silně a jistě, jako se to děje každou velkou válkou; potoky a řekami, které tady vyvírají a které ovšem vlekou ve svém proudu kamení a neřád všeho druhu a ničí louky jemných kultur, budou po té za příznivých okolností otáčeny s novou silou kolečka strojů v dílnách ducha a kultura nemůže vášní, neřestí a zlovolností naprosto postrádati. — Když byli Římané, stavší se císařskými, poněkud znaveni válkami, pokusili se vydobýti si ze štvanic dravých zvířat, gladiatorských zápasů a pronásledování křesťanů novou silu. Nynější Angličané, kteří se v celku, jak se zdá, vzdali války, chápají se jiného prostředku, aby nově vyvozovali ony vyprchávací síly: oněch nebezpečných výzkumných cest, proplutí, slezení, podniknutých, jak se říká, k vědeckým účelům, v pravdě však, aby se přinesla domů nadbytečná síla z dobrodružství a nebezpečností všeho druhu. Bude ještě mnoho takových surrogátů války vynalezeno, ale snad právě jimi se vždy více uzná, že takové tak vysoko kultisované a proto nutně mdlé lidstvo, jako je lidstvo nynější Evropy, potřebuje nejen válek, nýbrž největších a nejstrašnějších válek — tedy

MODERNÍ REVUE

občasných recidiv do barbarství —, aby prostředky kultury nepřišlo i o svou kulturu a o své bytí.

Píle na jihu a na severu. — Píle vzniká dvěma zcela rozdílnými způsoby. Řemeslníci na jihu se stávají pilnými ne z touhy po výdělku, nýbrž z neustálé potřeby ostatních. Poněvadž vždycky přijde někdo, jenž si chce dáti okovat koně, spravit vůz, je kovář pilný. Kdyby nikdo nepřišel, povaloval by se po tržišti. Obživiti se činí v úrodné zemi malou nesnázi, k tomu by mu bylo třeba jenom velmi nepatrného množství práce, rozhodně žádné píle, posléze by žebrał a byl spokojen. — Píle anglických dělníků naproti tomu má za podklad smysl pro výdělek: je si vědom sebe sama a svých cílů a chce s vlastnictvím moc s mocí co možno největší svobodu a individuální vznešenost.

Bohatství jako původ rodové šlechty. — Bohatství vytváří nutně aristokracii rasy, neboť umožňuje voliti si nejkrásnější ženy, platiti nejlepší učitele, dopřává člověku čistotnosti, času k tělesnému cviku a především odvratu od ztupující tělesné práce. Potud zjednáva všechny podmínky, aby se dospělo k tomu, by se po několika generacích lidé vznešeně a krásně pohybovali, ano, dokonce i jednali: větší volnost mysle, osvobození od uboze-malicherného, od ponížení před chlebovárci, od halířové spořivosti. — Právě tyto negativní vlastnosti jsou nejbohatším věnem štěstí pro mladého člověka; zcela chudý se obyčejně zahubí vznešeností smýšlení, nevyšine se a nevyzíská nic, jeho rasa není schopna života. — Při tom jest však uvážiti, že má bohatství takměř stejné účinky, smí-li někdo ročně spotřebovatí tři sta nebo třicet tisíc tolarů: pak nenastává již nijaký podstatný postup příznivě působících okolností. Ale mítí méně, jako hoch žebrał a ponižovatí se, je

MODERNÍ REVUE

hrozně: ačkoli je to pro takové, kteří hledají své štěstí v lesku dvorů, v podřízení pod mocné a vlivuplné aneb kteří se chtějí státí církevními vrchnostmi, asi správným východiskem. (— Učí vyplížití se shrbeně do jeskynních chodeb přízně.)

Závist a lenost v různém směru. — Obě soupeřící strany, socialistická a nacionální — aneb jak znějí jejich jména v různých evropských zemích —, jsou sebe hodny: závist a lenost jsou v nich obou hybnými mocemi. V onom táboře chce se pokud možno nejméně pracovat rukama, v tomto pokud možno nejméně hlavou; v tomto nenávidí se a závidí se vynikajícím, ze sebe rostoucím jednotlivcům, kteří se nechtějí dobrovolně dáti postavit do řady za účelem hromadného účinku; v onom lepší, zevně výhodněji postavené kartě společnosti, jejíž vlastní úkol, vytváření nejvyšších kulturních statků, činí život vnitřně o tolik těžším a bolestnějším. Podaří-li se ovšem onoho ducha hromadného účinku učinit duchem vyšších tříd společnosti, jsou socialistické davy zcela v právu, snaží-li se také zevně mezi sebou a oněmi nivellovati, ježto jsou vnitřně, v hlavě a srdci, spolu již znivellováni. — Žijte jako vyšší lidé a konejte neustále skutky vyšší kultury, — pak přízná vám všecko, co zde žije, vaše právo, a řád společnosti, jejíž vrcholkem jste, je proti každému zlému pohledu a bmatu obrněn!

Velká politika a její škody. — Stejně jako neutrpí národ největších škod, které přináší válka a válečná pohotovost, válečnými výdaji, přerušením obchodu a chodu všeho, stejně nevydržováním stálých vojsk — nechť si jsou tyto škody sebe větší nyní, kdy osm evropských států na účel ten věnuje sumu pěti miliard, — nýbrž tím, že se rok co rok nejzdatnější nej-

MODERNÍ REVUE

silnější nepracovitější muži v neobyčejném počtu odjímají jejich vlastnímu zaměstnání a povolání, aby byli vojáky: zrovna tak neutrpí národ, jenž se chystá prováděti velkou politiku a zabezpečiti si rozhodující hlas mezi nejmocnějšími státy, svých největších škod tím, v čem se obyčejně nalézají. Je pravda, že od této chvíle neustále obětuje množství nejvíce vynikajících talentů na „oltáři vlasti“ aneb na oltáři národní ctižádosti, kdežto se těmto talentům, které nyní pohlcuje politika, dříve otvíraly jiné okruhy působnosti. Ale stranou od těchto veřejných hekatomb, a v podstatě mnohem příšernější než tyto, koná se podívaná, která se provozuje neustále v statisících aktů současně: každý zdatný pracovitý duchaplný snaživý člověk takového politické slávy lačného národa je touto lačností ovládnut a nenáleží své vlastní věci již úplně jako dříve: denně nové otázky a starosti veřejného blaha pohlcují denní dávku mozkového a srdečního kapitálu každého občana: suma všech těchto obětí a ztrát individuální energie a práce je tak ohromná, že má politický rozkvět nějakého národa téměř nutně v zápětí duševní zchuzení a zemdlení, menší výkonou schopnost pro díla, požadující velké soustředěnosti a jednostrannosti. Posléze je možno ptáti se: *vyplatí* se tento rozkvět a tato nádhera celku (které se projevují přece jenom jako bázeň ostatních států před novým kolossem a jako výhody pro národní blahobyt v obchodu a stycích, vydobyté na cizině), je-li nutno dáti této hrubé a pestrobarvé květině národa v oběť všechny ušlechtilejší, jemnější, duševnější rostliny a výhonky, na něž byla jeho půda až dosud tak bohatá?

A ještě jednou řečeno. — Veřejná mínění — soukromé lenosti.

K. Egor (Rožek): *Petr Suk*. Román. Vel. Meziříčí, Šašek a Frgal.

V autorovi »Petra Suka« žijí pospolitě dvě protikladné představy umělecké práce, dva úhlopříčně vzdálené cíle, jež se potírají. Udržuje se v něm tradice charé, ponuré prosy psychologické, která, vlastní a z hloubi bytosti motivována u dvou, tří prosateurů, stala se předmětem laciného napodobení — proti ní v boji úsilí o realism dějového rámce a reprodukci vyložené, každodenní skutečnosti. P. Egorovi se nepodařilo, sloučiti obě rozběžná tihnutí a převést je na jednotný, souměrný vzorec vypravovatelské metody. Jejich spor lze sledovati v celku i vývoji románu jako v rozvinutí i nejprostších episod, v celku i v nejmenších podrobnostech stylu autora až po stavbu jednoduché věty: chtěný realism viní z pravděnepodobnosti spiritualism míst, kde se uplatnily vlivy psychologické prosy a svedly autora k temnému podbarvení vnitřních dějů a k šeré personifikaci nálad, ta zase hlučně se odráží od celého prostého, v klidných barvách skutečnosti udržovaného toku a postupu děje. Formová jednotnost a harmonie díla je znemožněna tímto rozdvojením, není v knize *stylu*, jedním slovem. — V postavě svého hrdiny p. Egor sdružuje dvojí řetěz stavů rovnoběžně rozvíňovaných a v sebe zapjatých: jeho sociální utopii a těžké, marné úsilí dáti jí pevný podklad skutečnosti kombinuje autor s přeměnou lásky v nenávisť k ženě, k níž se připoutal a která jej láme. Je-li tento vztah, determinovaný stálým u p. Egora předpokladem dědičného za-

MODERNÍ REVUE

tížení, viny, pomsty, přec aspoň ve hlavní linii důsledně proveden a přijatelný (přes některé momenty skreslené a příliš libovolně vložené), — chybí logika a pravda docela partiím věnovaným sociálnímu snu Petra Suka. Jeho opravná manie neroste z příčin přiměřených její zhoubné osudné setrvačnosti; jak ji jeví román, není než nepochopitelný výsledek okamžité nálady, fantasma, jež by se muselo ztroskotati ještě než došlo k jeho realizaci, a nedostatek podmínek v osobě reka samého. *Tak* nerodí se reformace — z náhody, malicherného nápadu; ty vznikají, kde nesčetně účinkujících sil se sjednotí a ducha strhne, jsou dány komplikací vášně, soucitu, jasné, vypjaté vůle a vědomí nepřátelských sil — že vše to p. Egor opominul, ubírá tragedii právě tragický moment, spodní a hlavní hybnou sílu uměleckého účinku. Stejně jest kreslena většina figurujících postav. P. Egor disponuje jimi zcela libovolně a tím se mu charakteristika jejich rozbíhá pod rukou. Jsou jako složeny z různorodých hmot, jichž nelze stmeliti, v každém okamžiku mění se jejich typ způsobem krajně paralogickým — neboť autor nesnažil se vystihnouti syntetickou linii charakteru, udržeti zvláštnost, jedinnost líčeného člověka ve všech situacích a uplatniti ji, jak různě, individuálně reaguje v každé okolnosti životní různým vzepjetím nebo klesnutím své energie; přispůsobil je tabuli libovolně konstruované, sám určuje jejich pohyby a činy, dosazuje jejich city a vztahy, jen aby udržel v celosti stavbu, kterou vidí se rozpadat. Není, než *konstruktér* ve svém díle. — Jistě, konstrukce jest nejen dovolený, ale přímo vzácný a cenný druh umělecké metody. Ale jen, když její sestavy a obměny řídí se zákonem vnitřní affinity, slučivosti prvků. Pak koření originalita *umělce-matematika* v tom, že jeho oku objevitele se zrazuje vztah skrytý zběžnému pohledu, a konstrukce

MODERNÍ REVUE

nabývá pak plastičnosti, harmonie, po splnutí a stavění částic. Zde však příčina konstrukce jest jiná. Jest jí ohled na všechny strany, bázlivá snaha, respektovati požadavky kladené na umělecké dílo z nejrůznějších stran, vyhověti všem míněním, třeba se i popírala — aby práce nikde se nestřetla snad s názorem, který s její intencemi stojí v rozporu; celkem nedostatek odvahy, jíti cestou a směrem, který velí autorovo já a jeho výhradná smělá vůle.

To je, proč se ztroskotal pokus, jenž při větší dávce sebevědomí a při intensivnějším propracování a prozkoušení p. Egorových schopnosti mohl míti nejkrásnější výsledky. *Miloš Marten*

J. K. Huysmans: Sainte Lydwine de Schiedam.
Paris, P. V. Stock.

Knihou náboženského úniku nazval bych hagiografické dílo p. Huysmansovo, kdyby šlo o to, prostou formulí říci význam knihy i zorný úhel, pod kterým na ni nazírám. Jest mi logickým důsledkem duševního procesu, který se vinul cyklem románů o Durtalovi a byl již před tím signalisován některými stranami románu »En rade.« Process sám jest příliš složitý, než aby dal se určití prostě jako: odklon od současného pozitivismu ke katolické mystice; působil tu široký komplex příčin a vlivů, původních povahových sklonností a esthetických zaujatostí, které se zauzřily v jeho konečném rozřešení. Nyní lze jej míti za dokončený. P Huysmans zakotvil v dogmatické a mystické soustavě katolicismu, středověk není pro něj již jen předmětem umělecké záliby, půdou, kde možno se setkati s exquisními vzněty, nýbrž kredo a osa života. Chápu dobře, že základní myšlenka životopisu Lydwina musí býti cizí a přímo odporná modernímu

MODERNÍ REVUE

intellektu, i nejšíře a nejvolněji usuzujícímu. Tato idea *mystické substituce*, která umožňuje, aby nevinný svým utrpením vyvážil hříchy celku, jest prostě nepřístupna přesvědčení mravního individualismu, jenž vylučuje kolektivní vinu, vzpírá se pojmu dědičného hříchu. Ale jest zřejmo také, že právě tento ethický system poskytuje nejjistější přístav a zdroj vysokého uklidnění duším příliš citlivé struktury, příliš choulotivým, jež znají zmatek a horečku výčitek, sledujících činy a tím mučivějších, přepadají-li jako fantomy, neznámo odkud, popírané ale ostře pocívané v nervech zapálených bolestí, jak bývá u těch, kteří neznají všeplatné normy a přestali věřit v transcendentní, absolutně mocné pravidlo . . .

Umělecky p. Huysmans užil ve své hagiografii všech svých vlastností kritika — ostrého, za povrch vnikajícího oka pozorovatelského, přesné analytické pitvy a vyvinutého smyslu pro vnitřní ustrojení zjevů. Ve skutečnosti nelze u něho mluvit o *mystičnosti* ve smyslu exaltace, intuitivního poznání a stavů, které je podmiňují. Jeho dílo obsahuje anatomii mystiky, jest její přírodopisem, vypracovaným v mezích a methodou empirie na základě rozsáhlého materiálu fakt, nasbíraných s obtíží. Také ve »Svaté Lydwine« zachoval si způsob a postup naturalisty, s okem, upřeným na historické skutečnosti, jež shledává, třídí, oceňuje a doplňuje, sečleňuje konečně. Jeho zkušenosti psychologa daly mu vystihnouti vnitřní plnost, skrytou za suchými záznamy kronikářů, a napsati několik stránek síly a života, jež dokazují, jak mohla by se historie obroditi uměním — myslím odstavce první kapitoly, jejichž ostrá charakteristika, k určující psychologické dannosti pronikající pochopení a shrnující relief století jsou chef-d'oeuvre historického vylíčení. . . M.

MODERNÍ REVUE

Mécias Golberg: Lazare le Ressuscité. Plaintes en douze épisodes. Paris, Ed. par le Comité Golberg chez M. A. Wolff.

Nalézám v této knize lyrické prosy p. Golbergovy, vydané skupinou přátel, problem promethejský nově položen se vztahem ke komplikacím a úchylkám moderní duše jako problém utrpení shrnutšího a pojavšího v sebe všechny individuálně omezené strasti a proto právě, že vybičováno jest příliš vysoko, pro svou universálnost stíženého útlakem a záští, kde chce se vtělit v prorocký čin. Poznání, z něhož prýští základní pessimism díla, vrcholí v uvědomění si, že jsou fikcí, marnou smyšlenkou domyšlené důvody zla, neboť předstírá je člověk, aby si zahal těžkou, nevysvětlitelnou osudnost, která visí nad jeho životem. Vedle tohoto ideového základu má p. Golbergův soucit a sociální akcent hlubší, psychický prvek: roste z citlivé, ssající, sentimentální strážné bytosti, která usilujíc si osvojit, zmocnit se obsahu všech bytostí, vyssátí duši všeho, co přijde v dosah, plní se echy lidských strastí a trpí se všemi a vším. Tato vášeň přijímatí, zakládající stupeň bolesti, činí psychický původ p. Golbergovy poesie: *L' univers à toutes ses apparences vint parler à mes sens et une grande ivresse de joie m'ébranla — z ní rozvíjí se paralelný řetěz stavů: zmnožení ducha, vzrůst jeho nad meze života, ohraničeného prostorem i časem: »Et moi, pauvre vagabond, grâce à ta force bienfaisante, je vécus plusieurs moments et plusieurs vies et, grâce à toi, dans la diversité je fus un — celui, qui est l'homme.«* Co pessimistická složka ústí v šerá, tragické melancholii osamocení, zatížení odporem všech, k nimž směřuje prorocký čin — vůle zmnožení končí vsepojetím mnohotvárných energií života a zmocněním tvůrčí snahy. Vědomí vzniká, že bytost dosahuje vyš-

MODERNÍ REVUE

šího cíle existence, že jí vývoj se posouvá o nový člen dosažením nadlidské jedinnosti »l'unité . . . l'être qui vit et réalise« — nietzscheovská idea, víra a vřelý cit, že evoluce stojí před naplněním nejsmělejších a nejnějnějších tajných tuh člověka. A tak není p. Golbergova kniha, v níž uloženo pochopení tvůrčí duše a její tragického osudu: *být sám*, pouze »odyssea člověka trpícího« (p. Quillard), nýbrž *odyssea genia*, individua, jež z utrpení se rodí, tvoří a jest odsouzeno, aby nespátrilo výsledků. —

Filosofickým zaujetím svým, dynamikou ideje, odlišuje se lyrism p. Golbergův od útvaru současné poesie, jejíž oblastí jest svět pocitů a cílem vyjimečně suggestce; naopak vřelý, vibrující obsah citový, staví jej mimo umění chladného mozku, zaujaté virtuositou myšlenky a analýsy. Nad ideologickou kostrou pracuje silou imaginace a jeho fantasie, velmi živá a mocná, je řízena přesnou logikou; obdivuhodně sřetěženy, pevně učfěněny a souměrny jsou jeho vidiny — důkaz umělecké vůle, která jimi ovládá, vůle tím podivuhodnější, že tento organisovaný a jednomocně vyznívající celek jest výsledkem desíletého krystalisačního procesu. V každé větě, v každém slově takřka, zdá se, že autor jest súčasně celou svou bytostí a zapjat všemi jejími sklony — odtud nervosní, rozechvělý život z nejmenších stylistických podrobností. Forma lyrické prosy p. Golbergovy přiléhá k těmto kvalitám. Tvárná jako hřina v rukou sochařových, přizpůsobuje se všem odstíněním myšlenky a elevacím obraznosti, pod měkkým, sebe lehčím dotekem modellujících prstů přijímá nejdiskretnější oblíny a zbarvuje se nevyčerpatelnou stupnicí stínů. Odráží se v ní vášeň a zdrcení, kadence lásky a opovržení, touhy a zoufalství až po těžkou melancholii ducha, přetíženého strastmi — súčasně jako leštěná hlaf zrcadlí jemnost a vzácnou harmonii.

MODERNÍ REVUE

linií a barev, jako v nejprůsvitnější, krásné epizodě »La consolatrice des crépuscules«, kterou považují za vyvrcholení umělecké potence p. Golbergovy. M.

Václav Hladík: *Trest*. Román. Praha, J. Ottův.

Román páně Hladíkův docela neorganicky rozdělen je na dvě části. První popisuje široce a zbytečně jakousi literátskou pitku, jež má být patrně expositivní či snad připravovat náladu k následujícímu na to vypravování Vilémově, obsaženému v části druhé. Bylo ovšem trochu neobratné a páchlo zastaralou fakturou povídkářů z *anno domini* začít vypravování slovy »Hle, co Vilém vypravoval,« ale nevím, maskoval-li obratněji p. Hladík rozvleklou expositivní to, co mělo u starého conteura aspoň jednu přednost: že totiž zbytečně nenudilo průměrného čtenáře. Maskovat — to je výborné slovo pro románový produkt p. Hladíkův. P. Hladík maskuje všechno: psychologii, umění, styl, talent, je právě novinář, jenž se dovede vším zdát a ničím de facto není. A tato ubohá knížka svedla p. F. V. Krejčího v »Rozhledech«, že ji vyzvedl vysoko proti psychologizujícímu umění mladých, že o ní napsal, že je k sepsání takové práce potřebí většího stylového úsilí a většího zápasu o plastiku a hutnost věty, než k mnohé bezednou hlubokost affektující, ale ve skutečnosti velmi pohodlně psané knize. Kniha, která pracuje docela nezakrytě žurnalistickou pohodlností plochých frází, nemohla přece ani na okamžik uvést v omyl o své pravé podstatě. Výrok p. Krejčího je nejvýše symptomatický pro nechuf jedné části naší kritiky proti psychologizujícímu umění mladých — diktoval jej okamžitý nával odporu a nemůže být sporu, že jej nemožno vzhledem k umělecké kvalitě p. Hladíkova produktu brát vážně. Obsah

MODERNÍ REVUE

»Trestu« je zcela prostý. Muž vášnivě, poctivě milující je klamán ženou povrchně koketní a přítelem, jemuž důvěřuje, muž onen jest umělec, a nešťastná láska srazí jej s výšin jeho snu v prosaičnost života, kde utone. To je vše. Stará, velmi otřepaná historie o démonickém vlivu ženy. Staré, velmi opotřebované figury poctivě pracujícího, naivního, geniálního umělce, ženy cynicky s životem a láskou flirtující, a slabocha-přítele, jenž se zprvu ženě vysmívá a pak po studentsku hloupě se do ní zamiluje. Zde není nic, nač by se upjal zájem. Poměrně nejslušněji je kreslena Karla, ale postava je bez hloubky, bez vnitřního založení, p. Hladík tu klouže docela ohnetovsky mělce jen po povrchu. Ostatní dvě figury jsou vyložené šablony, šedivé, jednotvárně střížené a nudně klížené.

Ještě větší šablonou deprimuje zpracování románu p. Hladíkova každý jen poněkud slušný čtenářský vkus. Pan Krejčí, jenž málem neudělal z p. Hladíka umělce-stylisty, zde, když ne jinde, mohl vycítit ne-uměleckost produktu p. Hladíkova. Styl p. Hladíkův jest ovšem »hladký«, ale takovou »hladkost«, jako »Trest«, má každý novinářský referát. Kdo dovede napsati, že s oblohy svit kane »v démantových krůpějích hvězdového třpytu« (str. 23.), jistě plete si tvorbu románu se školáckým pensem. Pan Hladík cítí svou nměleckou nijakost, ale aby ji zakryl, pomáhá si velmi obratně tím, že vedle takových otřepaných, z každé slušnější novelly dávno vymrskaných stylistických obrátů honem vysype nomenklaturu moderních jmen, jen aby se zdálo, že je také sečetlý, a tak mu stačí, když charakterisuje na př. umělecké zákoutí slovy »rozkošnický přepych«, »svůdný vkus« a »koketní elegance«, jež se čtou v každém plesovém referátě, že rychle podotýká, že tam také byly reprodukce Wattse, Moreaua, Leightona, Ropse, B. Shawa a ka-

MODERNÍ REVUE

rikatury Willetovy i Forainovy, nepraví sice o těch umělcích a o jich vztahu k nitru toho, jenž jimi krásí své zákoutí, ani nejmenšího, mimo jména, jež vypsal pohodlně z nějakého katalogu, ale stačí dojem, že p. Hladík umělce ty zná, a že je tedy patrně velmi raffinovaný umělecký člověk, jest učiněn, a p. Hladík může produkovati novellu v genu a stylu pí. Věnceslavy Lužické, jemu jest všechno odpuštěno, neboť nepsihologisuje, píše »hladce« a sype nomenklaturu moderních umělců z rukávu, jak je vypsal z nejnovejšího výstavního katalogu. Ale vyškrtajte z p. Hladíkova produktu tyto nicotné četby, podívejte se blíže, jak líčí duševní stavy, jak suggestivně a nově zachycuje na př. stavy nudy nebo zhnusení — je to trapné, když autor na př. pro pocit zhnusení nemá než frázi »kalný rmut« a »zoufalý zápas před utonutím«, jež školácky nejapně ze sebe vykoktavá, a máje líčiti noční obraz Paříže, nemá než zase úsloví, u něho pomalu již stereotypní: »Hvězdy nahoře svítily čistě, jasně jako dýmanty zdobící nevinnot Královny Noci.« (Str. 48.) Nebudu se však stylistickým smetištěm páně Hladíkovým dále probírat. Celá jeho kniha je slepená, slátána a sklížena z takových detailů, nemajících ničeho společného s hlavní notou knihy, jsou to takové disparátní úlomky, takové snesené střípky, zcela neorganicky a libovolně k sobě skombinované. Nekarakterisuje to, neurčuje blíže, nefixuje, nedodává relietu, barvy, ohně. Činí to rozbředlým, nevýrazným, šedivým, bezživotným

Viděti pozitivní kvalitu knihy v tom, že se jí průměrný čtenář může vzdor vši neumělecké snaze pobavit, může říci zase jen kritik-žurnalista. Pro umění knihy, jako je p. Hladíkův »Trest«, prostě neexistují.

Jiří ze Lvovic

MODERNÍ REVUE

Výstava p. Al. Kalvody.

V expozici najdete dva druhy tvorby umělce: z prvních dob, kdy podlehal vlivu svého učitele a vzoru, ze chvíl, kdy hledal a byl na přechodu — pak z posledního období, kdy dodělal se, aspoň v hlavních rysech, vlastního pojetí a projáření.

Jsou tu obrazy, kde krajina je pojímána čistě zevně, jako dekorace, pastva pro oči a hra forem a barev. Malíř k ní stojí zcela objektivně, chladně a impersonálně.

Pak plátna, kde klidný a rozvážený pozorovatel se rozchvívá, přikloňuje blíže k intimnímu životu krajů a obzorů, ale kde také pečlehá silně novým vlivům.

Konečně tři, čtyři malby, na nichž podává prostřednictvím krajiny sebe. Nepodává více méně přesných odluk skutečnosti, jak ji vidí průměrný pozorovatel, ale zažitky a výsledky svých duševních dobrodružství, své niterné stavy — krajina prošla prismalem jeho psychy a jeho sensibility, stala se součástí jeho bytosti, byla v ní prožita, ztrávena a znova vytvořena. Jsou to nálady smutné a těžké, které ve svých nejlepších »Snech« podává, sírněžlutá, jakoby mrtvá tuň, nad níž v zoufalé úpěnlivosti se tyčí osamělý strom k biblicky hněvivému nebi, nebo tiše zasněný rybník, obklopený zasmušilými, nehybnými stromy, jinde hnutý, truchlý, jakoby prachem sežraný přival bílý v šerém přísvitě. Všecko je tady malováno sumárně, v hlavních obrysech, jenom v nejpodstatnějších a nejvýznačnějších výrazných součástech, syntheticky, bez tříště detailů a zbytečností.

Jsem si jist, že z této poslední fáse, která je teprve ve svých začátcích, vyroste p. Kalvodovi veliké a definitivní dílo. Jeť ze všeho patrné, že má k tomu i vůli i talent

Hubert Cyriák

Martin Boelitz: London Sociale Gedichte. Eberswalde, S. Dyck (Jung-Deutschland).

Sociální lyrika stala se nám za našich dnů stejně cizí jako nacionální lyrika. Pociťujeme "obojí jako umění" pointy a je nám nejvyšší měrou neumělecké psát básně s pointou. Ale může existovat sociální lyrika, jež bez tendence a bez demokratických alur působí naprosto umělecky. Jsou to ony knihy, které nevznikly s jednoho určitého stanoviska nebo izolovaného citu, nýbrž které se zrodily z řady naprosto uměleckých motivů. Tyto knihy mají barvu a snad také dech sociální lyriky, ale ne její tendence. Takovou knihou je »London« od p. Boelitze. Právě že je p. Boelitz jemný a něžný básník, kněz labilní nálady a diskretní umělec formy, znějí jeho tvrdé písně nenávisti a temnoty tak podivuhodně a takměř přesvědčivě pro naše srdce. Proto jsou nám tyto básně rozpálenými a divými písněmi života, jimž s údivem a lehkým zamrazením na-

MODERNÍ REVUE

sloucháme a které nám přináší bázeň a stud a blaay svědomí. My dnešní mladí lidé jsme sdědili studená a frivolní a důvtipná srdce. A všechny naše vášně, altruistické pocity a umělecké a literární dojmy jsou stylisovaná hysterie. Z knihy p. Boelitze se učíme poznávat to, a víme pak, že jest jeho kniha větší než «literární» živel v nás a krásnější ve svém významu než naše kněžské umění se svou tělechlíou architekturou a vymělkovanými důvtipnostmi. Poněvadž roste podle života ve své touze; poněvadž za jejími slovy šumí život, jako slyšíme my občas zpívati svou krev v hodinách smutku a v hodinách lásky. *Paul Leppin*

François Périelhou: Les Jeunes. Conférence sur les tendances de la jeune littérature. Paris, L'Effort.

Přehled snah a směrů francouzské poésie posledních desetiletí. Veliká a zábavná poprava posledních parnasistů, dekadence a symbolismu i naturismu. Vedle toho správný odpor proti «školám» a «vůdcům». Pak výklad o nejmladších autorech, o provinciálním hnutí ve francouzské literatuře. To je nejzajímavější a nejlepší část přednášky p. Périelhouovy. Podává chronologický vývoj, seznam časopisů, hlavní představitelé této poslední generace, která se obejde bez vůdce, kde každý autor pracuje sám bez příslušensství k určitému nějakému směru. Jsa si vědom tradic francouzského ducha a umění, máje zřetel k přírodě a životu, hledaje pravdu a miluje ji pro její krásu, povzbuzuje poklesající odvahu, nitě nadějí v lidských srdcích a veda za zpěvu nové lidstvo k branám šťastných sídel...

satyricon

VIKTOR DYK

EPITAFY

9

Stůj, poutníče, a opraš sobě perka:
zde odpočívá Hugo Kostížerka.
Byl nakladatel, ale jenom talní.
Autoři mladí pějí o tom žalmy.
Sved' v harmonii starou dobu s. novou,
překládal Garborga a Carlénovou.
«Zcepeněl» v posled: zbytečno říañ klíti.
Světlo věčné af mu svítí!

MODERNÍ REVUE

10

Zde Theer tlu, autor, hodný vzpomínky.
Ctil uniformu víc než slečinky.
Už v časném mládí vynik' velkou vlohou
a tančil v háji, nešetře svých nohou.
Pak k svému Já se dlouho vypravoval,
na konec ale prosu zreformoval.
Trest za hříchy ho ale neminul:
on zabil prosu, s ní však zahynul!
V tom možno boží spravedlnost zřítí.
Světlo věčné ať mu svítí!

11

(F. V. KREJČI)

Karitní větrík mírně trávu cuchá
na rově reka bez bázně a ducha.
Měl jakýs úspěch české po zemi
tlustými dvěma, třemi trásemi.
V jich rozšlapání byl on převeliký
a na konec je uved' do muziky.
Vždy za pět let on shledal bez mála,
že jeho činnost za nic nestála.
Tož generaci spěchal obvinití.
Světlo věčné ať mu svítí!

12

Otokar Březina, žel, odkvetl.
Každý ho chválil, nikdo nečetl.
Byl mystik, který k výším zaletí.
My zřime chvíle, on zřel staletí.
Skon zavinila chyba maličká:
pan Bílek četl jeho psanička.
Rač před Bílkem nás Bože ochránití!
Světlo věčné ať mu svítí!

BÁSNICKÉ JARO

MCMII

MÓDERNÍ REVÜE

KAREL BABANEK

TAK BYLO VČERA...

Tak za dnem šine se zas nový den,
a jeden druhému je podoben.

Už všecko všednosti jsi hodil s resignací,
jen stesk, jenž zbyl, jen ten se stále vrací.

A někde daleko devátým za mořem,
tam dětství tvé jak pohádková zem.

Hovory všední, nuda promenád,
lhostejné tváře — úsměv nad vším snad.

Pak někdy pro změnu snad tebe vzruší žena,
neb stará bolest se zas ozve probuzena.

Tak bylo včera, tak bude i dnes.
A všednost je jak hladovící pes.

V. C. BANJOM

PUBERTA

Když v smutných večerech má krev po tvoji žízni,
oh, proč jsi vzdálena, ty, po níž hynu v trýzni?
Proč tělem vzbouřeným tě nesmím objímati,
proč rozpálený ret na rtu tvém nesmí pláti,
proč nesmím uchvátit tvůj obnažený pas
a horkou hlavu vrýt v tvůj temný, bujný vlas?!

MODERNÍ REVUE

Já něžným bych byl, věř, já písně bych ti zpíval
a laskal bych tě tak a slasti plnil hrud,
svou sílu krotil bych i polibků svých přival,
jen moji buď!

Na jednu jenom noc mi přej své lože hříšné,
na jednu jenom noc, ať vzkypí v ní můj cit,
na jednu jenom noc mi dej své tělo pyšné,
na jednu jenom noc, za kterou chtěl bych mřít:
mřít krásným tělem tvým, být spálen žářem tvým,
být vnícen krví tvou, po které krev má žizní,
tvým dechem dusit se a polibky být mdlým
oh, proč jsi vzdálena, *ty*, po níž hynu v trýzni!

OTOKAR BRÉZINA

ČÍŽBA

V plamenech keřů kvetoucích a v hudbě míz, jež
jarem vrou,
z extasi básníků hlas tajuplný slyšíte:
Rty slunce mého dýchají blízkostí opojnou
a slunečnice zahrad mých jsou světy v záři rozvité.

Ve zmatku touhy zrychlují všech prsou dvíh a pád
a v kráse věcí zrcadlím žár vyšší nádhery;
však vy se vkročit bojíte mých tajných do zahrad
a v pohledů svých sílu královskou nemáte důvěry.

Dech silný z břehů mých, jenž vane nad věčností žní,
vás oslabuje v dřimotu, jak vězně vítr májový,
a marně hodiny, jak převozníci odváží,
na zavolání vaše čekají, ku plavbě hotoví.

MODERNÍ REVUE

Hvězd jádra sladká, uzrálá, pro rozlet vašich snů
jak zrní ptákům sypal jsem na svého domu práh,
však vaši ptáci, ulekli mě ruky hnutím v tajemnu,
se zdvihli v úzkosti a odlétají v temnotách.

Tu, ptáčník, skrytý v květu symbolů, v svá tenata
bych vaše duše přilákal, ve sladké závratí
milenců svojích srdce bolem zkrocená a zajatá
uprostřed hvězd a květů svých jsem učil zpívati.

ELIŠKA BULÍŘOVÁ

DÁT NOVÝ ŽIVOT

Že nový život? Mou jste poznal touhu;
ó, který zradil Vám ji nestřežený mžik?
Za pochopení to můj němý máte dík;
já znám se k ní — což zapírat ji mohu?

Je veliká! A já v tom klamu žila,
že nemůže muž nikdy cele chápat ji —
a dnes v mých prsou tušení mi dřímají,
že Vám je dána nadmužská ta síla

Dát nový život! to jen proti vůli
mé tvrdé, jež tu touhu střeže, jako drak,
když bez dohledu její chvíli byl můj zrak,
výkřiky její slzou v oko vpluly.

Vy jste ji zastihl, když zřitelnici
mi zrosila jak mlha jitro v polosnách:
dál nemohl jste — veliký ji hlídá strach,
by nikdo, že ji viděl, nesměl říci.

MODERNÍ REVUE

Vy jste ji zhlédl — arci v mlhách pouze.
Nač zapírat a bíděně o té pravdě lhát?
Vy jediný, dost kdybyste mne moh' mít rád,
směl byste zadost učinit té touze.

MYSTERIA

Šel černý večer tempem hodin pokojíkem mým,
a dech Váš chorobný se mísil v toho ticha
šept cizí, neznámý . . . Šlo velké mrtvo srdcem mým
a těžký slib, že citem víc už nezavzdychá.

Umrličí vůní v smutek ten mi dýchá hyacinth,
kdy mrtvá duše v mrtvé vešla moje tělo
a řekla Vám: »Zde láska umřela, můžete jít!«
A proti vůli mé jste políbil mne v čelo.

Však sotva oddálil se od čela Váš chorý ret,
polibek setřela mi cizí ruka schladlá
a zmrzlá perla spadla v bílý hyacinthu květ
a oči mé v ni pohlédly jak do zrcadla . . .

Kol mrtvé ticho, v němž Váš dole poslední krok mřel,
jak v pravdě nepřemožitelné hasne zrada podlá.
V tom, co zrak můj se do té perly mlčky zahleděl,
dvě hvězdy mystické mi do něj ona ruka vbodla.

Jsou dvěře zavřeny a ztracen na vždy od nich klíč —
mým pokojíkem jas jde oněch hvězdných mysterií.
Zde velebný je klid. — Jen venku časem zařve chtíč,
však zde se vše jen vůní hyacinthů bílých spjí.

MODERNÍ REVUE

EMIL J. ČENĚK

Z CHVIL INTIMNÍCH BOLESTÍ

Reminiscence z bible

Mne neopouštěj, neb se připozdívá,
dech svadlých dnů nám líbá tváře;
po stráních srdce vítr teskně zpívá
a voskovic se blýská vzňatá záře.

Má duše dobrá! — Temně vítr vane,
viz, radost naše žluta s kmenů spadá,
jsou duše naše příliš rozorané
a sprahlé jsou, vždyť slunce nezapadá . . .

Mne neopouštěj, neb se připozdívá,
sen dlouhých nocí děšivě mne tíží,
hle, oknem k nám se zděšeně kdos dívá
a duši touha skrytých vin se plíží . . .

Je chladno mně — tvé tělo málo hřeje, —
pojd ještě bliž! — Slyš! Vítr táhle zpívá —
kdos za oknem tam bolestně se směje . . .
Mne neopouštěj — neb se připozdívá!

VIKTOR DYK

V SOUMRAKU

Tady jsme. Dobrá. Stromy se tu šeří.
Při chůzi noha často sveze se.
Noc bývá dnem . . . těm pouze, kteří věří.
Nám hříšným lidem smutno po lese.
Balvany v řece bizzarně se choulí.

MODERNÍ REVUE

Na refrain jakýs myslím daleký:
Mí draží, ano, trochu vzpomenou-li?
— To chladný vítr vane od řeky.

A po tmě náhle ožívují stromy.
Ne, nemáš strach, však přece teskno ti.
Nějaký stesk: stesk prudký, podvědomý,
bouří ti v srdci. Co ho ukrotí?
Kdos jde jak přízrak zvláštní, fantastický.
— »Pochválen Ježíš«. Řku: »Až na věky!
Jediný tvor, oh, jediný tvor lidský!
— To chladný vítr vane od řeky.

Tož tedy sám . . . a buďte bohu díky.
Od hluku všeho už mi bylo mdlo.
Tak dlouho měl jsem se strašidly styky,
až změnil jsem se sám pak v strašidlo.
Nad vrchy měsíc zaleskl se bílý . . .
sám . . . zachvěl jsem se náhle bezděky . . .
A zbylo dosti ti na samotu síly?
— To chladný vítr vane od řeky.

V TĚCH VERŠÍCH PARFUM . . .

V těch verších parfum ležel zakletý.
Jej necítil jsem tehdy před léty.
Dny přešly přes ně . . . a dny byly klam.
Poklony . . . výsměch . . . já si vzpomínám!
Až teď ty verše vydaly svůj dech . . .
dráždivě voní . . . bouří po letech . . .
Vzruch krve, hořkost, zloba churavá
v románu trpkém zase povstává,

MODERNÍ REVUE

má určitost svou, která zaleká,
a přesný akcent bídy člověka.

Po letech vzbouří krev mou sloka klatá.
Ano; toť vůně; ale jedovatá.

PÍSEŇ SENTIMENTÁLNÍ MAŠKARY

Před chvílí pěl jsem trrarará
a nyní jdu tak němý.
Já jsem ta veselá maškara!
Dnes zima je mi.

Hluk víří kolem promenád,
jde zima, jaro, léto.
Slyšíš-li cosi zasténat,
chvíle je to.

O sladké, žhavé závratí
povídky zbyly kusé.
— Maškaro, chceš se ohřátí? —
— Nemohu se! —

Hluk stále vzrůstá mumraje.
Připitky; zátky letí.
— Maškaro, tebe třeba je! —
— Neviděti! —

Spálená křídla Ikara
o lásce káží k zemi.
Jsem jinak veselá maškara.
Dnes zima je mi.

MODERNÍ REVUE

LEO FREIMUTH
VÁNOČNÍ

Jde bílý měsíc stromů alejemi,
jde bílý měsíc prostřed skal.
A smutno mi, tak smutno je mi,
a nevím kam bych hlavu dal.

Smích přešel Jsme tak stejně chudí lidé
a ubozí, a těžko je se smát.
Je třeba skrčit se a nečekat, co přijde.
Jak pes výt do noci a jako dítě lkát.

Je divná noc a chudí svátek mají:
jsem chudý člověk též a neslavím.
A hory strnuly a hlasy slyšet v kraji
A někdo mluví dnes s mým srdcem stonavým.

Je divná noc a slyšet mluvit vody,
a nevím, kam bych chorou hlavu dal.
Dnes v noci Kristus v Bethlémě se rodí . . .
Jde bílý měsíc prostřed skal.

FRANTIŠEK GELNER
VZRUŠENÍ

Napsala mi psaní
srdce mého paní,
že mne bude milovati
do skonání.

Duše moje klidná
se zas rozrušila.
Proč mi děláš těžké srdce
moje milá!?

MODERNÍ REVUE

Jako kočka s myši
se mnou jsi si hrála.
o lásce a zášti stejně
jsi mi lhala.

Do vztažených rukou
hodila's mi kámen.
Zvolna dohořel mi v srdci
bílý plamen.

Hlava má je chorá,
a tak teskno je mně.
Pohádky mi vyprávět chce
černá země.

Za bezesných nocí
v lampy pološeře
šilenství mi dutě buší
na mé dveře.

Má tvé rudé rety,
rozevřené v smíchu,
na panenském čele pečet
krutých hřichů.

Má tvé modré oči
dětinské a lhavé
a tvé rudě prozářené
vlasy plavé

Má tvé bílé tělo
s všemi dary blaha.
Nelitosně do mých dveří
biješ nahá

Hlava má je chorá,
a tak teskno je mně.
Pohádky mi vyprávět chce
černá země.

MODERNÍ REVUE

NOKTURNO

A nový den se hlásil kuropěním.
Na nebi ztrácel se srp měsíce.
Znavena k smrti stálým nočním bděním
zhasiti lampu chtěla sklepnice

A krčma byla pustá již a prázdná.
Jen v koutě se kdos neměl ke spaní.
V svých očích nejistý měl pohled blázna
a hlavu těžkou skláněl do dlaní.

Ten dal si znova nalít ještě jednu.
»Posečkej, holka, až se napiju.
Rozum jsem ubil, však se brzy zvednu,
jen ještě co své srdce ubiju.«

PÍSEŇ

A přijde den, a růže vonět budou
těžce a omamně.
Nad duší pustou, vyprahlou a chudou
zapláče touha mně.

A přijde den, a luh se zazelená,
zpěv zazní do ticha.

A země jako roztoužená žena
smyslně zavzdychá.

A přijde den, a žár se mladým lidem
rozlije po lících.

A panny touhou rozrušeným klidem
zapláčou v ložnicích.

A přijde den, a růže zavonějí . . .
— — — Pověz mi, srdce mé,
v kterou poušť světa se svou beznadějí
se smutni skryjeme?

MODERNÍ REVUE

ROMAN HAŠEK

ÚPADEK

Když měsíc svítá nad obzorem,
vycházím v hlučný lidstva vír,
cinkaje mečem vyzývavě —
poslední dobrý kavalír.

Má dáma, jejíž nosím barvy
(to ještě staré lásky sen),
již dávno bloudí ulicemi
s lascivním smíchem lehkých žen.

A v póse ctihodného granda
pnu pohrdavě sešlou skrář,
v pochybné krčmě k nočním rvačkám
svou starobylou tase zbraň.

A pozdě když se vracím domů,
obvyklý úsměch na líci,
na jednu ženu vzpomínám si,
jež bloudí kdesi ulicí...

GLADIÁTOR

Vzduch pln je prachu, dusný teplou krví,
již cirkus hřmí a luzy řev zní z hůry.
Meč v ruku! »Ave Caesar, morituri
te salutant...« eh, nesklopíme brvy.

Ten zápach krve opáji mé smysly.
Jak divý býk, jež rudé roucho dráždí,
se řítím v před, meč blýská se a vraždí —
zrak vášní slep... Ten zápach ostrý, zkyslý!

MODERNÍ REVUE

Oh, Nerone! S tou bíbou nudou v nachu
zřít brutální, jak dole v žhavém prachu
se vraždí ti, kdož neznali se prve!

Já závidím ti. Nezvratně to cítím:
V tvém purpuru jít efemerním žitím —
jak ty bych musel tonout v moři krve...!

RESULTÁT

Já hřešil, oh, já hřešil příliš,
já smělou rukou v život sáh'
a s frivolní jsem písní táh'
kams v tmou... Proč nad mou stopou kvílíš?

Toulavý trouvér šel jsem žitím,
kde rudý mák se v polích smál...
Snad jsem Tě přece miloval:
cos jak sen zašlý v duši cítím!

Já hřešil, oh, já hřešil rád,
i s Tebou kdys, již dávno, drahá,
a yěř, že nechci litovat!

Vždyť vím, až budu kdesi spát
sen ironický sebevraha,
má leb se ještě bude smát...

JOSEF HOLÝ

DOSTAVENÍČKO

(4. 2. 00.)

Měsíc nesvítil nám, všedně mžilo,
na tebe jsem čekal v mukách zlých,
vedle pomníku to Hálka bylo,
kouzelníka písní večerních.

MODERNÍ REVUE

Jarem květů píseň jeho vždycky
jasným zvukem z dálky zazpívá,
kdy jsme nešmáli se sarkasticky,
nešli, kudy bolest chodívá.

Mračna oblohou se hnala křivá,
dole sazemi se černal sníh,
přišla's bledá, zamiklá a snívá,
já pln výčitek, slov výhružných.

O klamu, jak pražská mlha ničí
ideály pana z Čenkova,
naivní dívčí duše holubičí,
rychlouzboží otců z venkova.

O snech harmonických, jejichž třesky
znova v zámky jsem si budoval — —
v sníh jsi srdce vmalovala hezky,
já se hezky trpce usmíval.

O době, kdy dotkla se mně čela
měkká, jemná ruka anděla,
o době, kdy v srdci jed jsi měla,
chtěla všechny, jež jsi viděla.

Jak nám také luna lásku lhala,
slavík večer zpíval na keři,
jak ses netušíc zla zadívala
v jedovaté oči páteří.

Jak jsem v Utopii letěl spěšně,
kde mně šelma hlavu dávila,
srdce krvácelo bezútěšně,
ah — a ty ses dobře bavila

MODERNÍ REVUE

Nudil jsem tě dlouhou, planou řečí,
plnou žluče, hrotů, úlomů;
jdeme parkem, mlha stále větší,
mokrá půda, kape se stromů.

Jdeme mlčky. V pole duši měkká
často ostí jen bůh nasije.
Chceš jít domů, slečna prý tě čeká,
netrpěliva už asi je.

Čekají též — zapoměla's říci,
náhoda jen někdy lapí tě —
studenti dva, věrní milovníci,
jež má stará panna na bytě.

Oko mé, to zkalené a bílé,
stálým bolem nitra zbystřené,
trhá síť, již přetvářka si přede,
trhá masky pravdy zastřené.

Oko mé, tys v ně teď, Evo smává,
okem vranním maně pohledla,
tvář tvá ethericky prosvitavá
zrůžověla, hasla, pobledla.

Řekla's náhle: Půjdem na Slovany!
Šli jsme zamklíe a špěšně v chrám,
pustý, temný, v oknech malovaný,
ticho, klid, jichž já tak málo znám.

Mdlá tam záře, obraz matky nad ní,
jehož odlesk v srdci cítím chvít,
chorý v lavici jsem pokles' zadní,
ty ses k oltáři šla pomodlit.

MODERNÍ REVUE

Bílý klobouček se mihal matně,
velebně kol věčným snem bůh spal,
v symbol matky hledím neodvratně,
smutný život duší probíhal.

Viděl jsem své mládí na vesnici,
idylu, z níž hoch se probudil,
brzo temné vrásky kvetly v líci,
v mladých letech už ho život bil.

Poznal záhy tvrdost lidských kopyt,
jak je marno držet otěže,
jak je nutno duši sněním opít,
jak se jmenem lásky podle lže.

Chudás ubohý, však chtěl-li žiti,
ztlačit musil volnost vrozenou,
smát se v sobě jen, šij nahrbiti,
po česku se ohnout v kolenou.

Hoch šel do města se učit knězem,
školu pil a českou trpnost v ní:
neprojdeme, kudy nepodlezem,
dobře zněla moudrost životní.

Pták je v kleci, v dráty marně bije,
bez hlavy trup, ruka bez meče,
dlouhatánská, děsná mizerie,
strašno žít ji, bratře člověče.

Strašno poznat, přec ji musit žiti,
ah já konečně se odhodlal
lásku štěbetati, třeba výti,
zabít Pana, sejít v bahno, kal.

MODERNÍ REVUE

V močále tom chtěl jsem perly hledat,
poctivě výt, přemlít duši svou,
tvrdý balvan »humanity« zvedat,
zalíbit si lásku křesťanskou.

Dravec zlý mnou náhle zahřměl temně,
ježž mi Nesmírný v krev horkou dal,
člověk výbojný se vzbudil ve mně,
logismem mé plány zpětrhal.

Dravec zvítězil, on dosud skučí,
nový chaos, nová zátopa,
bohu zde, tam čertu do náručí,
doskučí, až hrobník zakopá.

Z temnot duši jsem chtěl zatracenou
vyvést, na lov šel jsem do žití,
snílkem být a zachránit se ženou,
na lov pro krásu a pro kvítí.

Chtěl jsem střílet, abych blažen plesal
s obětí svou u nebeských bran,
lov je veselý, já na něm klesal
v krvi sám od smrtonosných ran.

Tamta dívka byla mezi těmi,
pod nimiž jsem nejvíc krvácel,
cudná v kráse objevila se mi,
v jasné harmonii duši, těl.

Dávno to — — Co modlí se as nyní
před matkou tam s děckem na rukou?
Prosí, klne? Ba mě jistě vini,
že jsem vinen naší rozlukou.

MODERNÍ REVUE

Ano, vinen jsem, tak vždy mi říká
s cituplným, jemným úsměvem,
já se před ní skrčím v trpaslíka:
confiteor deo, vinen jsem.

Vinen jsem, že bolest ve mně dřime,
že má duše k peklu přeletá,
vinen jsem, že úzké království mé
není živé, není ze světa.

Kdesi hluboko je hnízdo moje
z proutí vzdušných, něco z plamene,
bože, ty jsi nedal za mé boje
činžáky mi pevně stavené.

Dívko luzná etherických rysů,
hoch tvůj z pokolení žebráků,
ústa má, a nemá pinou mísu,
světlo má, a nemá majáku.

Dívko luzná, tvoje sny se broutí,
tvoje city, kdo jim rozumí?
Hoch tvůj neumí tě přitisknouti,
za ňadra tě vzítí neumí.

Vstala. Z božího jsme vyšli chrámu,
hvězdy vyšly, blátivý sníh mrzl;
u dveří tu držel zhublou mámu
zakrnělý tvor za vyschlý prs.

Obraz šleh' mi mozkiem — v duši seděl
čertův škleb a rozpjal perutě.
Šli jsme mlčky parkem. Hálek hleděl
stranou na nás jaksí mrzutě.

MODERNÍ REVUE

Doved' jsem tě domů; řekla's svatě,
že máš vodu v páru galoší
Stará panna se psem čeká na tě,
studenti dva, věrní jinoši.

MAX LEDERER

JÁ MILUJI ŽENY . . .

Já miluji ženy, jichž těla
již dávno se rozpadla v prach,
jichž slova kdys v antice zněla
a vzbouzela rozkoš a strach.

Já přál bych si líbatí rety,
jež staletí umlkly již,
před nimiž se chvěly kdys světy
a hlavy se skláněly níž.

A hrdé ty vládkyně světa,
jež hnaly v krev nejprudší var,
jichž objetí vilná a kletá
vždy dávala život a zmar.

Za dlouhých a zoufalých nocí,
kdy vášně mé rozpuká květ,
já k sobě je vábím snu moci
a líbám jich otravný ret.

Jich objetí vilná mne dusí,
krev vášnivým ssají mi rtem:
můj život se tolik mi hnusí,
že rád bych k nim lehl si v zem'.

MODERNÍ REVUE

ZDENĚK LEVÍN

MOTIV CYNICKÝ

Já dobře vím, že tenkrát plakala jste mnoho.
A přešlo všecko — máme něco ze šílení toho?! —

Vy — pannou dosud počestnou, já — světák zhýralý.
Kde touhy naše, ty touhy, jež jsme spolu snívali?!

Vy víte, že časem vždy, vzpomínka když zašeptá,
chci zoufalství své utlumit — však nic je nezdeptá.

A potom napadá mne, proč my se vlastně rozloučili . .
To tělíčko vaše vášnivé — a my přece nezhrěšili!

Tu zásluhu vám ctnostná ponechávám panno.
Vždyť nebyť toho, před oltářem zavzlykat jste mohla
»ano«.

A tak dnes oba životem jsme oklamáni
a nutno živořit, než přijde fádni umírání.

Vy — pannou dosud počestnou, já — světák zhýralý.
Kde touhy naše, ty touhy, jež jsme spolu snívali?!

JIRÍ KARÁSEK ZE LVOVIC

HÁJ MYLITTIN

V ten čas to bylo, kdy z celé Assyrie panny zase
kráčely do posvátného háje Mylittina. Tehdy ještě
osud její byl roven osudu všech. Nebylo muže, jenž
by se panen dotkl, aby vdechl vůni jejich šatů, vůni
myrrhy. Touhy jich měly neurčitost těch, jež dosud

MODERNÍ REVUE

nepoznaly. A s nimi šla a snila ona, hnědá, vznícená, plná tepla, s touhou poddati se. Indická látka s těží upoutávala chvění ňader a boků, s těží oddávala kypicím stehnům. Pod sluncem byla její pleť vysmáhlá, zardělá a zbrunátnělá, přijala barvu a lesk temného kovu.

Měla drsnost a smyslnost Asiatky. Ale nebyla krásna. Hrubby byly její rysy, ohyzdil jí vlas, podobný žíním. Jedinou krásou její byly rty, široké, nabízející se, vonné, jakoby byly vínem poroseny. Tak šla s ostatními, aby obětovala své panenství Mylittě a dle starobylého zvyku se oddala prvnímu cizinci, jenž k ní přistoupí.

Když došli posvátného háje a zapěly ve sboru na počest bohyni, rozešly se mezi stromy a čekaly na muže. A oděvy jich navoněly dráždivě celý háj a prosáklý jej arabským a indickým kořením.

Usedla pod sochu z mramoru a takto se modlila:
Učiň, ó Mylitto, ať přijde brzy Vyvolený!

A ať jsou jeho údy pružné a bujné, ať mužství jeho žehne a spaľuje!

Ať rety přitisknu k jeho rtům a ať shořím v touze na jeho ňadrech!

Přicházeli cizinci a kráčeli mimo ni. A mnohé byly, které se oddaly již prvního dne a přijaly šekel jako odměnu a pak odcházely zase do svých domovů. Ale pro ni nepřicházel dosud nikdo. A přišel večer a noc, a dosud byla sama. A bylo parno a dusno od vůni, a ve vzduchu utkvěla smyslná nálada vzdálené hudby, neviditelné smyčce zdály se klouzati po strunách, jako po bílých tělech vilné prsty. Složila hlavu v klín, a bylo jí tak těžko, tak těžko.

Jak vlna Chusuru za vlnou, šel den za dnem, a většina její družek se již dávno vrátila do města čtyř

MODERNÍ REVUE

bohů, jen ona dosud marně čekala. A teď byla její modlitba taková:

Učiň, ó Mylitto, ať nejsem z těch, které nikdy nemají býti milovány!

Učiň, ať přijde můj muž z dalekých zemí, ať přijde můj bůh, můj pán!

Ať rety své přitisknu k jeho rtům a ať shořím v touze na jeho nadrech!

A zdálo se, že bohyně jata byla milosrdenstvím. Z těch, co šli mimo ni, náhle stanul jinoch, odhrnul dlouhý, pomalovaný šat a zachřestil náramkem ze zeleného zlata se lví hlavou. A pod šatem zahnědalo se silné tělo a stehna pohnula se smyslností. A ona se zarděla ještě temněji a chvěla se, a její oči mluvily: Přijmi mne! Vhod šekel do mého klína! Ať jsi přišel odkudkoli, ať z armenských nebo z kurdských hor, můj jsi bůh, můj pán!

Chvilí tak hleděli na sebe a zdálo se, že se cizinec rozhoduje a že snímá plášť, by ji přijal. Ale pojednou zahalil se znova, a zase zahřestil náramek, a jinoch se obrátil a odcházel, by si vyvolil jinou. A ona se vrhla na zemi před chladnou sochu a štkala:

Mylitto, proč nepřijímáš v obět mého panenství?

Mylitto, proč není, komu bych se oddala?

Mylitto, muže chci, abych své rety přitiskla k jeho rtům a abych shořela v touze na jeho nadrech!

A zase míjel den za dnem a zase nikdo nepřicházel, a ona byla stále sama. A tu se modlila k bohyni:

Mylitto, dej mi zapomnění!

Vytrhni mé srdce z těla!

Ať mé rety nevysloví kletby, ať mé srdce nepojme nenávisti!

MODERNÍ REVUE

A minul rok a zase rok, a všechny její družky vrátily se do města čtyř bohů. Jen ona ještě čekala. A přicházela nová pokolení a nové průvody panen, a v zlatém a modrém záchvěvu vzduchu chvěly se jich touhy obdržeti muže. A zase odcházely z háje cestou pomilovaných do svých domovů, jen ona ještě byla sama a seděla tu jako pro posměch všech. Sestárla, zošklivěla ještě více, zhubeněla, zvadla. A tak minula mnohá a mnohá léta, dávno již odešly oplodněny z háje také ty, jež byly dcerami její družek. Ale ona stále ještě vzývala lásku a modlila se :

Učín, ó Mylitto, ať nejsem z těch, které nikdy nemají býti milovány!

Učín, ať přijde můj muž z dalekých zemí, ať přijde můj bůh, můj pán!

Ať rety své přitisknu k jeho rtům a ať shořím v touze na jeho nadrech!

Ale ani tu ještě neslitovala se Mylitta a neposýlala jí muže. A tak posléze seděla šílená stařena u chrámu Mylittina a stále se modlila za lásku. Byla seschlá, studená a temná jako hrob, její zrak zvolna pohasínal . . . Rty sesinavěly, pleť zpopelnatěla, nadra zkornatěla. A do neurčita šel její pohled, jakoby hledal v dálce toho, jenž by se mohl přiblížiti.

A tu kdysi přistoupil muž k šílené ženě, a jí se zdálo, že jí nabízí rety, a ona nabídla mu své tělo. A oddala se mu, ale pak viděla, že to nebyl milenec, ale bůh smrti, jenž přijal její oběť místo Mylitty a vhodil šekel do jejího klína. I odcházela z háje a poněvadž neměla ke komu se vrátiti (neboť v jejím domově všichni již pomřeli, jež znala), vešta do podsvětí. A když byla uprostřed říše věčného spánku, vztáhla ruce a zvolala :

Ustaňte, mrtví, spáti a slyšte mne!

MODERNÍ REVUE

Ani vteřinu jsem nemilovala a nebyla pomilována!
Mylitta zhrdla mnou a učinila marným mé lůno!
Všecko chtěla jsem dáti za okamžik tomu, kdo
by mne pomiloval.

Slyšte mne, vy ostatní ženy, jež jste náležely
svým milencům!

Všechno jsem chtěla dáti a nikdo toho nepřijal!

Ale mé ruce se ještě vztahují a rety ještě volají:
Mylitto! Mylitto!

Nepřišel muž z dalekých zemí, nepřišel můj bůh,
můj pán!

Věčný sen, jež teď spáti budu, nenáleží nikomu!

A v ohromném tichu na chvíli oživil mrtví a
v nitru jejich zachvěl se soucit těch, kdo poznali,
k té, jež nepoznala. V setlelých mozcích blyskla my-
šlenka, vyschlá srdce zalila se na chvíli krví, a sprá-
ch-nivěle rety se zachvěly, jakoby chtěly vysloviti slovo
dávno zapomenuté řeči. Ale ta, jež je zburcovala ze
sna, složila zatím hlavu v neplodný klín a počínajíc
sníti nekonečný sen, marná, nepožádaná, vzpomínala
lásky, již nikdy neokusila, a rety její ještě chvíli opa-
kovaly s výčitkou: Mylitto! Mylitto!

*

Pamatujete, Vy, jemuž jsem vyprávěl kdysi tuto
legendu, když jste se mne ptal, příliš zvědavý a příliš
prohlédající, na osud mého života, pamatujete, že hlas
můj byl tehdy tak podobně stlumený, jakoby se bál
řici více, než je možno? Trochu z legendy a trochu
z nás samých vložili jsme do této archaické povídky
a Vám, můj příteli, ji dedikujeme, abychom umlčeli
Vaši pozornost, tak příliš zvědavou, a Vaše zraky,
tak příliš prohlédající . . .

MODERNÍ REVUE

VÁCLAV MÁCHA

Z VÝLETU

Dnes výroční den naší svatby, Žofi ;
což Vy se neradujete z našeho výletu ?
A proč pak stále, moje drahá Žofi,
tak úzkostlivě halíte se do plaidu ?

Po mokré palubě se vítr vonný svíjí
a komáři Vám září nad hlavou.
Jen pohledte, jak vše se vůní spíjí
a dotýká se září měsíčnou !

Za námi lesy a v nich cesty úzké.
Kaplíčky bílé. Výsky ukryté.
Městečko tam. Náměstí deštěm kluzké . . .
A Vy, má Žofi, o tom nevíte . . . ?

Parníku světla rvou se v hlubinách
a tichý večer klečí na vodách
a naše duše, sklamané v svých snech,
klid kočky mají na úlisných rtech . . .

a tajné přání plout tak celé žití,
lhostejné k všemu — na jazyku jed —,
uprostřed světelného vlnobití
v strnulé pose nikam nedojet . . .

K ROZCHODU

Jen buďte klidna. Tak. O to Vás prosím
Vždyť zapomenou na to lidé zlí !
To velké štěstí, které v srdci nosím,
nevezmou Vám i mně ti lidé zlí . . .

MODERNÍ REVUE

Rozžaté lampy citím dosud hřát,
zázračné ve tmě ruky dotknutí ...

V paměti ještě nezalutý sad
a našich duší ranní splynutí ...

Jen Prozřetelnost Vám ty chvíle přála,
by v dlouhých chvílích přilétalo snění,
by v lásce přítulné, v mateřském rozzáření
pro jemná citění Jste děti vchovala.

Žal zbytečný je: vždyť tak krátký čas —
a nějak bylo, nějak bude zas!
Milujte Krásu ... Bolest ... Naději ...
i hudbu vteřin, jež se vrací ...

B. M. MAŘIK

TRAGÉDIE

Svit bílých věží padal na hlubiny.
Na břehu zpíval bol a v teskné stíny
své slzy plakal, slzy krvavé.

Sem plula loďka. Poutník unavený
v ní namáhavě veslo nořil v pěny,
na těle rány tmavě krvavé.

V daleku světlo věží silně plálo
a v jejich lesku příšerně se smálo
ubohé jeho tělo krvavé.

Bol plakal ... Těžké slzy ve závějích
do loďky padaly, až tíhou jejich
se ponořila v tůň krvavé ...

MODERNÍ REVUE

JOSEF MÜLDNER

TŘI VEČERY

I

Sem večer přichází, když všechny kroky ztichly,
mé stádo bázlivé se vlní po horách,
kdy opefenci pozdní let svůj šerem zrychlí,
by neznámý jich střelec nezasáh.

Dech těžké Úrody se vrací s žirných poli
a usínavou bloudí krajinou.
Ať potká cestou smutek jakýkoli,
vše usmíří svou vůní vášnivou...

To na večer, kdy okem smutné laně
ztrnule hledí měsíc do kraje,
kdy jako tichá radost vstane Anděl Páně,
večerním vzduchem slabě pohraje...

A na poli když klas už nepohne se,
rozsévač jehož příští žatvu snil,
tu Anděl Páně níž se k zemi sneše,
by neklidný sen oko skonejšil...

II

Kraj vzdorně mlčel. V opadané listí
déšť harašivě padal po kapkách.
Kraj vzdorně mlčel tónem nenávisti,
a věděl jsem: Zlý Barbar tudy táh'.

A věděl jsem: Kdos šel tu dnes či včera,
jenž kraj ten spustošil. To Barbar tudy šel,
po jehož odchodu pěst záfala se stěrá,
po jehož odchodu kraj ten se odmlčel...

MODERNÍ REVUE

Žal Severu, že všechno k Jihu pluje,
žal pusty, zpět jež volá jaro dní,
ku břehu jejímuž loď žádná nevesluje,
kde všechno splaveno je Času povodní,

já cítil jsem, i marné touhy naše
v tom kraji, beztrestně jimž krutý Barbar šel . . .
Když v náhlé bázni ohléd' jsem se plaše,
jakobych jeho kroky ještě uslyšel . . .

III

To večer byl, kdy člověk přitulí se
k své drahé bytosti před nocí zdlouhavou.
Však místo povzdechu mé pěstě zařaly se
a na všechno řeč měl jsem rouhavou.

A viděl jsem, jak nebe hrozí směšně.
Ku kletbě těžké ruku svou jsem vztáh'.
Po pustých strništích vál vítr bezútešně
a temně kvilel kdesi v korunách.

A mezitím, co jsem v té velké chvíli
zřel lidských zájmů efemérní cíl,
já přemýšlel, jak vědom svojí síly
bych okamžikům těm svůj život zasvětil.

A zapomněl jsem bezútešné pláně,
jen vášnivou mstou v srdci jsem se chvěl.
Do každé ruky chtěl jsem tisknout zbraně
a v každý kout jsem vzpouru nasít chtěl.

MODERNÍ REVUE

JAN OPOLSKÝ

IN VINO VERITAS

Nic už mi nezbylo, než chabý tento citát,
groš trpce dobytý jsme za noc probili,
nad hájů vrcholky už počínalo svítat...
kdo kabát oželel, zda dá i košili?

Pít kdo už nemohl, se dávno pod stůl sřítíl,
stín tenký, významný se ciferníkem krad,
pak přišla ta, již velmi jsem se štítíl,
vždy plná voňavky, se chtíc mi darovat.

Já s hlasem sklíčeným jsem povstal, hůl svou prose,
— puch nyní zkysalý šel z nitra plecháče —
a zavál chlad a srdce pohnulo se.
Je každý bláhový, kdo čá se do pláče.

Nic už mi nezbylo, než chabý tento citát,
jež v zmatku morálním jsem užil po páté,
nad hájů vrcholky už počínalo svítat
a smutně zvonili... Šly stíny z roráte...

SELSKÁ PÍSEŇ

P. J. K. Šlejharovi

Jenom s vlídnou aprobací patentního úřadu
plodím se svou ženou děti, modlím se a nekradu.
Svrchované berně platím, desátkem i ve zlatě,
k stáru vidím syna svého ve vojenském kabátě.
Nelze pod vším zpřímá státi, jest té tíhy přemnoho,
nelze ani očím plakat. Hrom už aby do toho!

MODERNÍ REVUE

Vyjdu z domu pustým krokem, parnem vzduch se tetelí,
suché klasy tajně šustí, vůně zmirá v jeteli.
- Zrovna jako mrtvé moře rozpjata jsou nebesa,
v hrozně výšce jenom zřídka jeden skřivan zaplesá.
Jest mi, jakobych měl říci stvořiteli na nebi:
•K čemu jest mne, Kriste pane, na té zemi potřebí!•

JOSEF PAVLÍČEK

TY BÍLÉ DLANĚ ...

Ty bílé dlaně žen, které jsem miloval,
kdy každý nerv se žhavou touhou chvěl!
Nad vody vzpomínek květ rudý vyploval,
jenž ještě neuvad' a žhavé vůně měl.

Kol stromu života jsem tehdá mlčky šel
a touhy všechny v sobě pochoval.
Teď nový vzešel den a já bych líbat' chtěl
ty bílé dlaně žen, které jsem miloval!

NAČ MLUVIT JEŠTĚ ...

Nač mluvit ještě o ženě?! —
Košílka bílá, mládí. .. hřích ...
Mé tony znění tlumené
a smutek mládí pláče v nich.

Vyšel jsem v kraje prokletí,
v tmách pozdní noci krok můj stích'.
Zda ještě jednou rozkveté
má láska, vášně, smích?! —

MODERNÍ REVUE

ZDENĚK M. RADIMOVICKÝ

NAPOSLED

Záhádnou nocí v tichu stlumeném,
záhadnou nocí bez zákmitu hvězd,
alejí jdeme za svým snem,
záhadné noci zpívat na počest...

Kloníš se ke mně? Duše ubohá,
ve prachu cest má vášeň k tobě zmirá...
Vidíš, jak hrůzně tmí se obloha,
propast se mezi námi otevírá?! — —

Škaredá noc. — Je bez zákmitu hvězd,
děsivé mraky nad námi se chví...
Requiem tobě na počest
bolest má zpívá nad rovy...

PAVEL SKŘIVAN

NA STARÉ TĚMA

(B. L.)

Že všechno zhltně čas, ten nenasyta —
jak fráse stará, omšelá!
Tou frásí tolikrát jste byla bita,
a přec jste věřit nechtěla.

Má milá, zda si vzpomenete,
jak citovala jste mi Machara?
Hle! v duši nám už dávno ocún kvete:
i Vaše láska sestará!

MÓDERNÍ REVUE

My řekli jsme si: »Vysmějem se frásím
a budeme žít jenom pro sebe.«
Tak k sobě máme daleko — svůj rozum sázím —
jak sedm hlavních hříchů do nebe.

A říkáte, nic že mi nevyčtete?
Nu — víte — to je dětský pláč!
Po cestě neznámé a neujeté jdete,
kde leží Nuda — tichý spáček.

Zde neštěstí se štěstím ošumělou melodií
tenounkým hláskem zpívají,
a v dálce před Vámi již vlci vyji
a velkým hladem zívají.

Ať chcete — nechcete, to již je zcela jedno,
tou cestou musíte v dál jít;
a já v to bezezvuké nedohledno
Vás přijdu někdy postrašit.

FINALE

Já ve svém chrámu Touhy mramorové sloupy
jsem ráno zdrtil silou Samsona
a čekám oddaně, až tam můj život skoupý
s večerem Lásky tiše dokoná.

Už svíce pohasly, jež beznadějí plály,
a hřichy lkaly z těžkých rozvalin,
rty zděšené na dávné zpovědi se ptaly,
na spící hroby klesl chorý stín.

Stesk svadlých lilí tu monotonně zpíval
své elegie vášní stlumenných,
strach, dusnem procitlý, již marně zvonem kýval,
až v koutě u kostnice stích.

MODERNÍ REVUE

A udivených varhan vážné melodie
v tom šedém tichu tvrdě usnuly,
všech přešlých velkých svátků zbožné vigilie
se v němou, vřelou prosbu shrnuly.

Věž hnědá s výčitkou se vpila do blankytu
a stáří únavou se zachvěla,
když jednotvárná píseň přežilého ritu
v daleké, mrtvé prázdno dozněla.

FRANTIŠEK BOLDAN

NOVÉ CESTY

Běželi jsme lesem, v kterém ztichli ptáci,
cestičkou, jež kdesi v daleku se ztrácí —
ruku v ruce, sami, tělo blízko těla. —
Viď ty lesní vílo moje osamělá!

Jaký to byl od nás tehdy šťastný nápad!
Lesklý kotouč slunce právě v horách zapad —
mha se táhla z dolin, tma šla v lesy hýřit. —
Před pohledem mým již nemohla ses pýřit. —

Do daleka šli jsme rychle od všech lidí. —
(Dávno všecko klete, co již člověk vidí.)
A my svoji lásku čistou jsme mít chtěli.
Tělo vedle těla — pyšní — osamělí.

MODERNÍ REVUE

•Kdo tu cestu šlapal? Kdo tu kráčel prvý?
Mýtil ji svým potem nebo svojí krví?•
Vílo moje milá, po tom nic nám není.
Letme do daleka volni, opojeni! —

Zda tu kdos šel kdysi, kdo tou cestou prošel —
po tom nic nám není. Zhynul, nebo došel.
A nám nutno v houští, kde se cesta ztrácí,
kde už ani pět si netroufají ptáci,

v dáli od člověka, novou cestou kdesi
zpívat v širé, tmavé, nekonečné lesy!

JARNÍ VEČER

Dnes měsíc plný bloudil mezi mraky
a lákal z dáli k nám zas tažné ptáky. —
Byl večer tklivý — Vánek ulicemi
vál jak pták noční svými perutěmi

tak tajemně a lehce, jak to bývá,
když jaro se nám v touhy pousmívá,
dřív nežli zcela zbudí nové květy
a nežli ptákům poví nové věty. —

Byl večer tklivý — chvílemi se zdálo,
až na hory že světla napadalo
a že by ještě v ohromné jich dáli
je oči snadno možná rozeznaly...

A střechy domů plály ozářeny
a stromy stály, svitem postříbřeny. —
Byl večer tklivý. Dbát na svoje touhy,
já byl bych zašel v jeho odlesk pouhý.

MODERNÍ REVUE

A poslouchal co sobě vykládají
ty všechny stíny, v nichž se zítřek tají.
Však tak jsem zůstal. Oknem jsem jen hleděl
a dosníval, co měsíc napověděl.

A do ulic, kde stíny jen se chvěly,
jsem touhy poslal, jež mne klamat chtěly.

JAĀUB STEIN

JEŠTĚ NOC

Jen ještě noc, pak odplujem'
na moře tůň, v kraj neznámý.
Zatroubí signál, odjedem',
moře se zavře za námi.

Klesají mlhy na vody,
v dáli se světla mihají,
skalisek hroby v obzoru
se vynořují potají.

Však ráno mlhy zvednou se:
to jitro vyjde žlutavé,
my odplujem' a druhý den —
mrtvola v troskách příplave . . .

MODERNÍ REVUÉ

ZDENĚK TLAMICH

MĚSTO

Když zřídly ulice a městem zkaleným
jen píseň krve roztéká se v dál,
tu teprv možno je, že v celé kráse zřím,
co ještě před rokem jsem nechápal

Tichnoucí město vnímám opojen,
jak pomalu se ztrácí v noční tmu,
v níž nově vzplály líné zraky žen,
strhané od vášni a od smíchu.

Ó nejistoto hry a kruté sensace,
sta smutků vyhaných mře ve tvých objetích
a mlhy veleměst tvá improvisace
změnila na vášeň a žhavý nocí smích.

A duše zlákané tvou písní v náruč jdou
se zrakem osleplým jak v hallucinaci
za hlasem svého pudu v rokli bezednou,
zkad v tiché kraje snů se nikdo nevrací — —

Ó město vášnivé, dej tedy zapomenít
i na mé vidiny a na vše na vždycky,
za cenu myšlenky dej aspoň duši klid,
jen klid chci, klid a třeba skeptický.

To je má chiméra, můj fantom daleký .
a ženou zdrcený vždy znova lákán k ní
mru v bouři bakchanálu ztišit na věky
svou hlavu zmučenou, své ruce nervosní . . .

MODERNÍ REVUE

ADOLF VELHARTICKÝ

ZPOVĚD

*Sei unserer Schwester nicht böse,
du trauriger bleicher Mann — — H. HEINE*

Má noc je beze snů, já vše již dosnila,
mně zhasly východy, po nichž jsem toužila,
má vášeň vychladla, již žár jsem nítla,
a krása časem v ruinu se sřítla.

Kvas krve přetekl a v hřichu vyvětrá,
má duše s věrou se již nikdy nesetká,
já těla teplý čar jsem mužům dávala
a žhavé náruči jsem lásku lhávala.

Já srdce trhala, jak květy ohnivé,
je v žertvu pálila své touze žiznivé,
já těla vyssála, ta sílou kypící,
a zpět je slabá vrhala a trpící.

A žehla mládí jsem svých boků plamenem
a k sobě vábila svým nahým ramenem
a prsou vůní rozkvetlou jsem hýřila
a v cévy lila ji, až krev se zvrhla.

V mých květech vášnivých jich vůle svadala,
a místo rosy kletba jen v ně padala,
já muže rdousila s radosti na líci
a touha po lásce mne zvrhla v samici — — —

Má noc je beze snů, já vše již dosnila,
mé tělo bez vína, já vášeň vypila,
má duše bez květů, je muži zdupali,
a v krvi tvoří bolesti se krystaly — — —

MODERNÍ REVUE

O. M. VYSKOČIL

EVANGELIUM ŠTESKU

Slyšíš?

Ty musíš se vrátit!
Tam vítr venku jesení po Tobě pláče
a v oknech světla smuteční planou
a vlny vod tak tajemně vzlykají.

Slyšíš?

Ty musíš se vrátit!
Hodiny ustaly v chodu
a čas vleče se teskně kol moji hlavy.
U dveří zamlklý usedl pes
a vyje dlouze jak před smrtí!

Slyšíš?

Ty musíš se vrátit!
Ty oči, které mě lákají —
nejsou Tvé zraky!
Ty ruce, které mne hladí —
nejsou Tvoje!
Ty rty, jež třesou se po vlnách polibků —
nejsou Tvé rty!

Slyšíš?

Ty musíš se vrátit!
A jestliže nepůjdeš,
zahynu zardousen objetím cizích,
které mne strhne v cyklon svých vášní,
v hedvábné otěže měkkých svých rukou,
v krev polibků, šílících jedem
otravných cev . . .

Slyšíš?

Ty musíš se vrátit!

MODERNÍ REVUE

HERMAN ZEIS
Z „DONA JUANA“

* * *

Don Juan miloval zas jinou pannu,
k ní na balkon lež', trávil tam noc celou
od slunce západu až pozdě k ránu
a nedotk' se jí rukou jindy smělou.

Ta dívčina ho měla tolik ráda,
byl hezký hoch a vypadal dost mravně,
a ona byla nevinna a mláda:
on o lásce k ní mluvil neunavně.

Pak kdysi náhle objal ji kol těla,
na ňadra vtisk' jí žhavé políbení,
nic nedbal, že se ulekaně chvěla —
a ona se mu vzdala v polosnění.

A ještě několikrát přišel za ní
a potom přestal chodit k ní zcela —
v něm vzplála láska k přítelově paní
a nedbal, že tu panna touhou mřela.

* * *

•Já miluji vás, moje paní drahá,
ač mužem vaším přítel můj:
tu lásku přemoci je marná snaha
a marno říkat: nemiluj!

MODERNÍ REVUE

Váš muž kdys pro mne život svůj dal v sázku,
je hříchem to, co činím — vim —,
však mohu za to, že jsem poznal lásku
pod vaším zrakem ohnivým?

A krása vaše, půvab váš mne zvalil,
a spily silou tajemnou,
že přítele i bratra k vůli vám bych zabil . . .
Zda odměníte lásku mou?«

A vytrvale mluvil v tomto stylu,
v tom mistrem byl již zkušeným;
k odporu paní ztrácela svou sílu
pod jeho dechem vášnivým.

Ta paní jistě měla muže ráda,
Don Juan však tak krásný byl
a výmluvností úlisného hada
nad cností její zvítězil.

SOUBOJ

Na souboj vyzval hrabě Don Juana,
přítele, jenž mu ženu sved';
za město vyšli druhého dne z rána
a chystali se k boji hned.

«Tím mečem probodl jsem ženu svoji,
svou drahou ženu, již jsi sved',
je na něm její krev, tu smísím s tvojí,
tož pomodli se naposled!«

«Mne nepolekáš svými výhrůžkami,
na hrobě tvém se pomodlím,
jak ty jsi probod' srdce krásné dámy,
tak probodnu tě mečem tvým.»

MODERNÍ REVUE

Pak začal zápas; hrabě divě bodal,
Don Juan meč mu vyrazil,
jej hbitě zdvihl a svůj meč mu podal —
a v brzku hrabě mrtev byl.

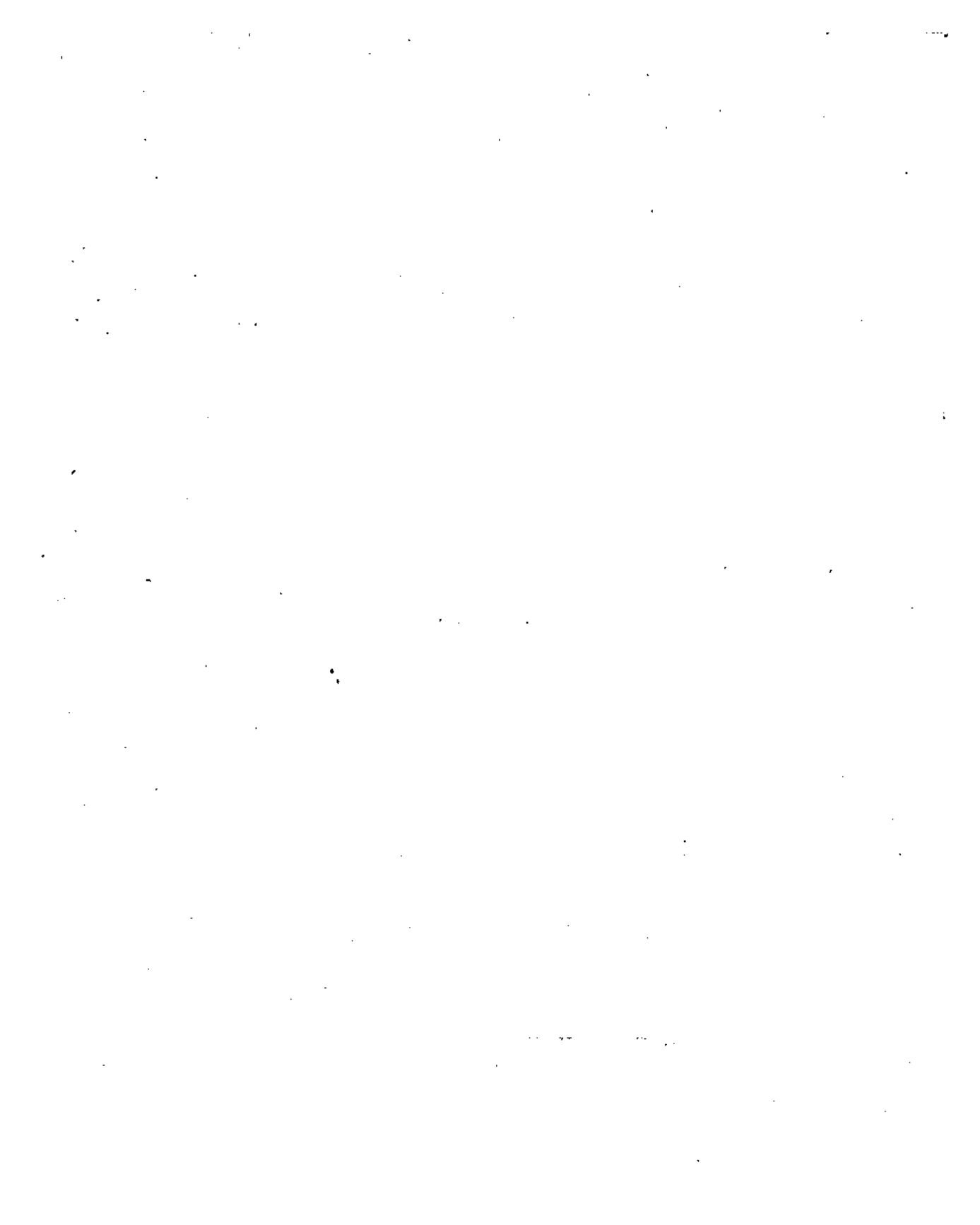
SVATO ZELENKA

KADENCE

Ty nevíš, jak se hojím toho slova:
že snad už nevěřím a zapomínám!
Tam k modrým pruhům obracím se znova
a teskným soumrakem své ruce spínám...
Jak Kristus mořem v pláči
žal můj kráčí...

Už nemáme ni jedné bílé plachty,
a obzory jsou stále zatažené...
Jen vítr zná směr naší bludné yachty
a snad již zítra na skálu jí vžene...
Nuž, není konec všemu?...
Doufat?... K čemu?!

Dnes večer přetrženo staré lano
a kotva zrezivělá padla ke dnu...
Tvým smutným očím musím říci ano,
až s tebou v stínu černých plachet sednu...
Je lano přetrženo...
Slyšíš, ženo?!

MODERNÍ REVUE

CAMILL HOFFMANN

FRANZ EVERS

německý lyrik *

Před lety dal, prý, se p. Franz Evers portretovati: v purpurovém plášti a s trnovou korunou. To bylo tehdy, kdy postavil svůj básnický trůn kdesi daleko v kosmu, mezi sluncem a měsícem, aby, polou theosofický blouznil, nesl utrpení všeho lidstva ve vznešené samotě a aby, polou slavomanem zachvácený fantasta, se tím vychloubal. Své knihy zval »Sprüche aus der Höhe«, »Die Psalmen«, »Königslieder«, »Paradiese«, »Hohe Lieder« a podobně. Neexistovalo žádné slovo, veliké a zářící s dostatek, aby vyslovilo pýchu tohoto básníka. Nenesl svých trůnů ani v nejmenším jako Kristus v pokoře a sebezapírání; nesl je s posuňkem: »Hledte, jaká síla jsem mezi vámi a nejhlubšího štěstí schopen, proto za vás trpím«. Opojení osobností, poslední a nejhlubší opojení, propůjčuje jeho veršům pathos, jakého německý jazyk asi vůbec ještě neprojádřil. Byl vždy hrdinou a vítězem a v nejskrytějších tajemstvích přírody zřel jenom zrcadlo své vlastní obsáhlé zmatené duše. Horrečný vzrůst a vývoj světa byl v záchvěvech jeho krve jako zpěvy sfér v jeho polounaslouchajícím uchu. A dythirambická erotika plní jeho knihy; láska se mu utváří v korunovační slavnost ženinu. Je vždy dávající,

* Psáno pro *Moderní Revui*.

MODERNÍ REVUE

obšťastňující, je vždy králem. Má vždycky převahu,
jeho opojení není slepé, jeho zuření je vědomé:

Odvážným Alexandrovským
krokem jde síla dušemi,
a oko plá a oko žhne
silnému, duch jež vzněcuje
a jemuž věčnost předčasně
na čelo pocel vtiskuje.

Je něco titanského v ovládnání těchto nekonečných dimensí, tohoto přepjetí pocitů, těchto bezhraničných obzorů megalomanových. Ohromná plodnost p. Eversova dá se vysvětliti jenom z velikosti jeho námětů. V těchto snech je něco tak velikého a nezměrného, že toho nevyčerpávají všechny nesčíslné variace a parafráze básnickovy. Jeho knihy jsou objemné svazky, jsou proud, pěnicí se, pohlcující příboj. K jeho dnu nelze snad proniknouti.

•Halbgott• má Hölderlinské motto: »A jasným stelo se mé smrákající srdce v básnické modlitbě«, a v básni »Vorbereitung« stojí hned potom: »Stal jsem se nyní již tak temným«. V souhrnu, brodí se světlem; brodí se jím, až upadne oslněn v blažené vytržení. V ono staré vytržení, v němž slunce kolotají, zvony znějí, růže planou, zlato svítí, vavřín šumí, víno se jiskří, purpur se temní. »Jeho srdce stalo se větším než jeho čelo«. Ihned přepadá mysterium jeho visi.

Ale toto je tím nejzvláštnějším, co u p. Everse nalezáme: jeho typické germánství. Soudím, že jeho ráz je v přítomné chvíli zcela jedinečný. Nemá nic společného se »stramm« německým, jež je v novější literatuře p. Liliencronem zastoupeno a jež obraží vlastně vojenské Prusko po válce z let sedmdesátých. Ne moderní německví, nýbrž furor teutonicus roman-

MODERNÍ REVUĚ

tiků hledá si v p. Eversovi svou moderní uměleckou formu. Svět mladého Klopstocka a letitého Wagnera dožívá se v něm svěžích obměn. Plavá bestie je v něm a hučící šumot prastarých svatých dubů.

Mlžně bezobryšý svět germánských mytů je mu příbuzný. V »Siegfriedovi«, naivním rekovi, jenž se nemohl naučiti bázni a jenž značí věčné vítězství jara, zří úplně svého poloboha. S ním stává se dokonale identickým; s ním kuje meč, s ním táhne jako blažený bloud do světa, ubije saň, naučí se rozumět řeči ptáků, dobude Brünhildy, nevěsty a sestry. Kdo zná třetí díl Wagnerových »Nibelungů«, nalezne jeho poesii opět v »Halbgott« v samostatných, uzavřených písních a básních. Tu vzpomene se na lesní zvuky, tam na probuzení Brünhildino. Nesmírný přívalec slunce sem proudí, bezuzdné ekstase přitakání k životu zde zpívají. Obyvatel nebes a krotitel srdcí vládne v této knize. Vážná, monotónní tkalcovská píseň bohyň osudu zvučí tu a zároveň bujná dobrá hra na flétnu silného muže:

Norna mlčí... Reku souzeno zápolení;
epochami jasně berou se vyvolení,
jména tvoří, činy, obrazu svit.
Uč se připravovati za bolesti,
uč se za úsměvů svůj život vésti
až před Nornin zrcadlicí se štít.

A také pochmuřnost nordických mytů se prostrá ve verších p. Eversových. Mnohdy je nejhlubší rozkoš, trpká a temná a plná otázek. Nerozřešitelné kovové runy věčných otázek *odkud* a *kam*, stopa dlouhých osamělých nocí, temná touha po hnědém klíně země a zároveň lačná centrifugální Ikarovská žádost v srdci, rozplynutí ve vědomém mystickém tu-

MODERNÍ REVUĚ

šení, to vše dodává bytosti p. Eversově bez pochybnosti něco fantastického. Ale zříme tento vlastní germánský typ také mimo gothicky středověké okolí, vidíme jej v podobě silného plavého rekovského juna. A cítíme zcela jasně, jak něco jako jeho fysická síla a jeho fysická krása vykonává rozhodující vliv na jeho životní názor, jak obrací jeho filosofii k vítěznému, neměnnému, hlubokému, zářnému optimismu. Síla a krása jsou vše, jejich harmonie ideálem. Z tohoto názoru vytvořil p. Evers nový genre *heroické lyriky*.

Tento genre nemanifestuje se pouze v identifikaci duševního a myšlenkového života ideálního člověka s životem básnickovým, nýbrž zahrnuje v sobě též lyrické ličení a náladovou báseň. Uvedu příkladem »Heroickou krajinu« :

Hory s lesy v slunném ránu,
oblak jas a moře dál';
obětní dým s plných lánů,
ledovců až k nebi val.

Lidský mír a zápolení . . .
Chýše, na nichž léta žár.
Starci, tiše spokojení;
jinoši, v nichž krve var.

Dětská hra a mužů bytí;
ženy, které láskou žhnou,
jež kol rekovského žití
čarokrásné věnce pnou.

Soudím, že lyrika toho druhu jde vlastními cestami. Není již jenom hudbou, jenom náladou a také ne jenom reflexí. Je v ní něco, co bych nazval rythem

MODERNÍ REVUE

nazírání, zření, rytmem zraku. Dekorativně hraje při tom velkou úlohu, ale ne jako ornamentální detail, nýbrž v harmonické formě celku. Motivy reality jsou stilovou komposicí povznešeny k *ideálním obrazům*.

Tento sklon k velkému, k všeobšáhlemu je nejvýraznějším rysem p. Eversovým. Z těže náklonosti k universálnému, všechápajícimu, všeoživajícimu vyplývají ovšem mnohé jiné povahové vlastnosti, které zkalují obraz jeho osobnosti. Jako miluje velice zkracený pathos, heroický krok, pastósní rozdělení světla a stínů, zrovna tak je mu blízka lehká melodická prostá píseň. Překvapuje, když se naleznou v jeho nádherných knihách verše, mající srdečnou prostotu lidové písně. Aneb verše, z nichž mluví panenská příroda: nálady, plné klidu a mírného jasu. Právě ve své poslední knize sestoupil p. Evers se své výše do lidských údolí. Jeho třicet písní zní má plodnou tíhu prsti, která v sobě chová nahromaděné slunce a temnězlatou vůni chleba. Podivuhodná výtvarná jasnost a rozlehlost v nich vládne. Velké hluboké letní nebe se prostírá v nich a země, vlnící se požehnaním:

Jas vždy větší na nivě.
Květů plan a lánů zrání.
Sedlák ruce svoje sklání,
spjaté k tiché modlitbě.

Jas vždy větší nad světem.
Ptáci pějí, včely letí.
Blah, kdo ve dnech takých svěťí
radost v srdci, v domě svém.

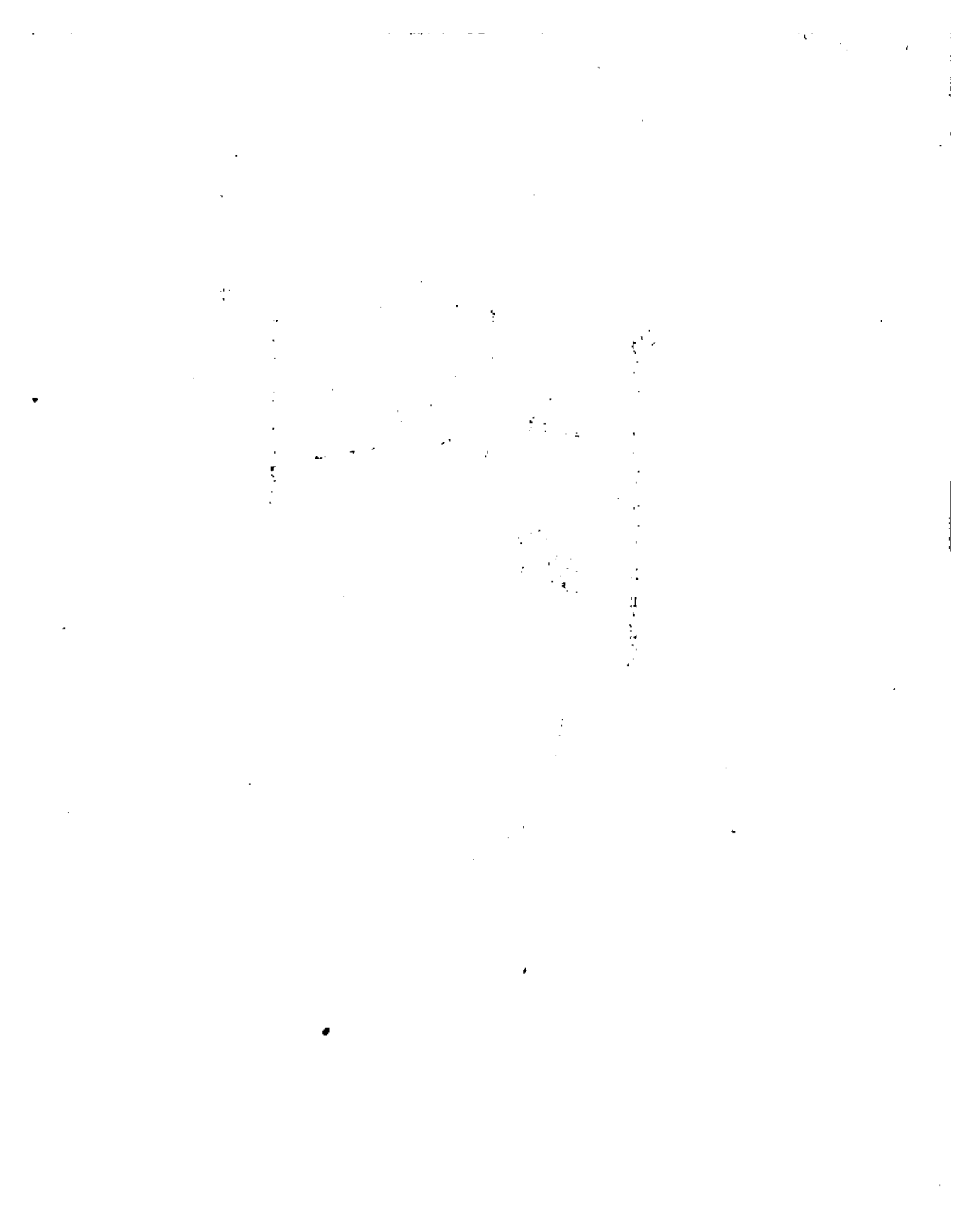
Mnohého okouzlí tyto rozvážné, poklidné tóny více, než nejskvělejší verše z »Hohe Lieder«. Jsou to opravdové drobné dokonalosti. Ale p. Evers se jimi

MODERNÍ REVUE

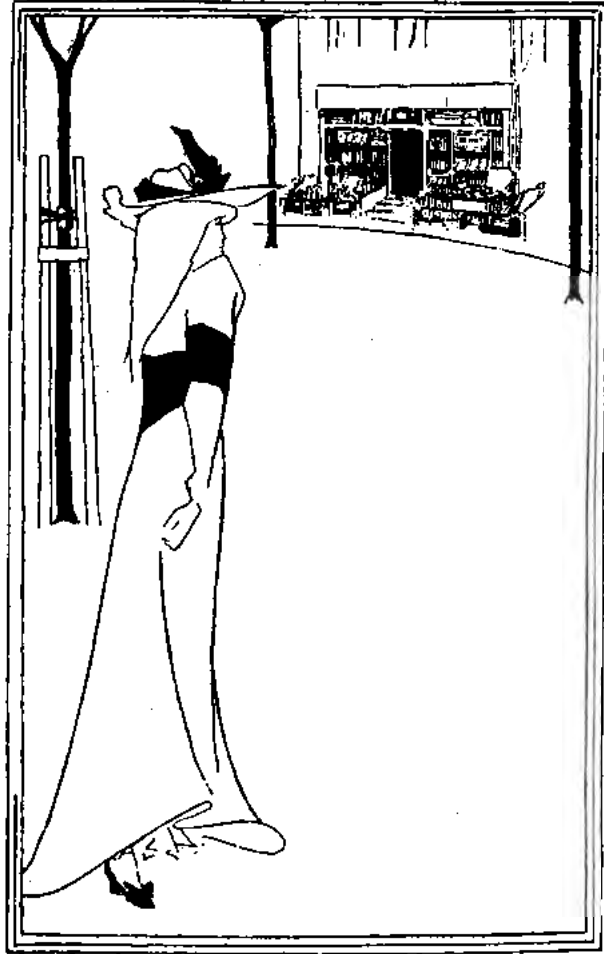
nevyčerpává. Jsou jenom novými doklady jeho mnohostranné dovednosti. Nekaracterisují ho asi více než jeho recidivy do křesťanství, jeho esthetická náklonnost ke katolicismu — Pragermán zpívá: »Marie, požehnaná, neposkvrněná královno« —, jeho hellénsko-apolllinské reminiscence, ano dokonce jeho nepopíratelné sympatie k románstvu (tento Pragermán je pozoruhodný překladatel Verlainův).

Jeho talent je snad příliš obsáhlý, to jest jeho neštěstí. Místo básní produkuje hned celé svazky veršů; je hora, chrlicí oheň, orel s hlasy všech ptáků lesa, jezero, které obráží všechny barvy poledne a večera. Rozlévá se do všech forom a nevyčerpává se. Vrhá se v opojení a vrhá se v pobožnost, nikde však úplně nerozplývá. Hölderlin karakterisoval, jak známo, Němce tímhle: »Čím jsme, není nic, čeho hledáme, je všechno«.

P. Evers neproniká k nehlubšímu v sobě, nekoncentruje své touhy. Nepatří mezi vykupitelské básníky, nýbrž mezi opojené. Pocit, že z jeho roznicení nevede již žádná cesta ku předu a v nejlepším případě jenom nazpět, vnáší do jeho díla disharmonii. Touha má vždy převahu nad splněním; využitá síla ztrácí pravý poměr k definitivnímu výtvoru. Pathetický plavý Faust Siegfried: takový je přibližně.

AUBREY BEARDSLEY

JULES BARBEY D'AUREVILLY

ĎABELSKÉ

Komu to věnovati?

PŘEDMLUVA

*Zde šest prvních!**

Zakousne-li se do nich obecnstvo a shledá-li je po svém vkusu, bude brzy uveřejněno šest ostatních; neboť jest jich dvanáct, — jako tucet hříchů, — těch hříšnic!

Rozumí se, že se svým titulem ĎABELSKÉ nechťejí býti knihou modliteb nebo Křestanského následování . . . Byly nicméně napsány křestanským moralistou, který si však zakládá na opravdovém pozorování, ačkoli velice odvážném, a jenž věří — je to jeho osobní poetika —, že mohutní malíři mohou všecko malovati a že jejich malba je vždycky sdostatek morální, když je tragická a když vzbuzuje hrůzu před věcmi, jež předvádí. Jenom Lhostejní a Posměvační jsou nemorální. Nuže, autor těchto povídek, který věří v Dávla a v jeho vlivy na světě, se jim nesměje a vypravuje je čistým duším jenom proto, aby je jimi uděsil.

Až se přečtou tyto ĎABELSKÉ, nemyslím, že bude někdo disponován počítí je znova skutky, a v tom je všecka moralita každé knihy . . .

* Do češtiny přeložena Rudá záclona a Co zakrývala partie whistů.

Byvši to řečeno ku cti věci, jinou otázkou: Proč dal autor těmto malým nesložitým tragediím to velmi — snad až přespříliš — zvučné jméno DÁBELSKÉ? ... Pro historie samy, které tady jsou? nebo pro ženy historiků těch? ...

Tyto historie jsou na neštěstí pravdivé. Nic nebylo vymyšleno. Osobnosti nebyly jmenovány: toť vše! Byly maskovány a jejich prádlo bylo zřaveno monogramů ... „Abecedu mi patří,“ říkal Casanova, když se mu vytýkalo, že nenosí svého jména. Abecedou romanopisců je život všech těch, kdož měli vášně a dobrodružství, a jedná se pouze o to kombinovati s diskretností hlubokého umění písmeny této abecedy. Ostatně vyskytnou se přes životnost těchto povídek zajisté ohnivě hlavy, podrážděné tím titulem DÁBELSKÉ, kterým nebudou připadati tak dábelskými, jak se tím zdají chlubití. Budou očekávati výmysly, komplikace, strojenosti, raffinovanosti, všechno tremolo moderního melodramatu, jež se všady cpe, i do románu. Zmýlí se, ty rozkošné duše! ... DÁBELSKÉ nejsou čertoviny: jsou to DÁBELSKÉ, — skutečné historie z této doby pokroku a tak roztomilé a tak božské civilisace, že se vždy zdá, dovolíme-li si je napsati, že to byl Dábel, jenž diktoval! ... Dábel jest jako Bůh. Manicheismus, jenž byl pramenem velkých heresí ve středověku, Manicheismus není tak hloupý. Malebranche říkal, že Bůh se poznává podle použití nejprostších prostředků. Dábel také.

Co se týká žen z těchto povídek, proč by nebyly DÁBELSKÉ? Nemají-li s dostatek diabolismu ve své osobnosti, aby zasloužily toho sladkého jména? Dábelské! nebylo tu ani jediné, která by takou nebyla v nějakém stupni. Nebylo tu ani jediné, jež by se mohlo vážně říci slovo: „Můj Anděle!“ bez přepnutí. Jako Dábel, jenž byl rovněž andělem, ale jenž střemhlav sletěl, — jsou-li anděly, tož jako on, — s hlavou dole, s ... ostatním nahore!

MODERNÍ REVUE

Ani jedné zde, jež by byla čistá, cnostná, nevinná. I když necháme monstra stranou, představují pramálo značnou sumu dobrých citů a morality. Mohly by se tedy také zvát „les Diaboliques“, aniž toho ukradly... Chtěli jsme sestavit malé museum z těchto dam, — zatím než se sestaví museum, ještě menší, z dam, které jsou jejich protějškem a kontrastem ve společnosti, neboť všechno je dvojité! Umění má dva laloky jako mozek. Příroda se podobá oněm ženám, které mají jedno oko modré a jedno oko černé. Zde je nakresleno černé oko inkoustem — inkoustem malé cnosti.

Později snad podáme modré oko.

Po DÁBELSKÝCH NEBESKÉ . . . nalezneme-li s dostatek čistě modře . . .

Ale existuje něco takového?

V Paříži, dne 1 května 1874.

NEJKRÁSNEJŠÍ LÁSKA DONA JUANA

Najlepší pochoutkou pro ďábla je nevinost.

(A.)

I

— Žije tedy stále ten starý dareba?

— Pro Boha! zda-li žije! — a z nařízení božího, milostivá, — doložil jsem, opravuje se, neboť jsem si vzpomněl, že je zbožná, — a z farnosti u svaté Klotildy, vévodské farnosti! — Král je mrtev! Ať žije král! říkalo se za staré monarchie, dříve než byla rozbita, ta stará ševresská vása. Don Juan je přes všechny demokracie vládcem, který nebude sesazen.

— Skutečně, ďábel je nesmrtelný! řekla jako vysvětlení, které by si sama dala.

MODERNÍ REVUE

- On také . . .
- Kdo? . . . ďábel? . . .
- Ne, Don Juan . . . vesele povečeřel před třemi dny . . . Tušíte kde? . . .
- Bezpochyby ve vašem hrozném Zlatém Domě . . .
- Eh, milostivá! Don Juan tam již nejde, nelze tam nic připravit pro jeho velikost. Urozený Don Juan byl vždy poněkud jako onen pověstný mnich Arnold z Brescie, který, vypravují kroniky, žil jen z krve duší. Tím právě si rád barví své šampaňské a toho nenalézá již po dlouhou dobu v bytu záletnic!
- Uvidíte, odvětila ironicky, že povečeří v klášteře benediktinů s těmi dámami . . .
- Věčné Lásky, ano, milostivá! Neboť láska, kterou on jednou vznítil, ten čertův chlapík, zdá se mi, že trvá stále.
- Jako katolík mluvíte neuctivě, řekla zvolna, ale poněkud jsouc rozčilená, — a prosím vás, abyste mne ušetřil podrobností o večerech svých holek, jestliže jste si usmyslil vypravovati mi o tom novinky, místo mluvit se mnou tohoto večera o Donu Juanovi!
- Nevymyslím nic, milostivá. Holky, večere, o niž jde, jsou-li to holky, nejsou moje . . . na neštěstí . . .
- Dosti, pane!
- Dovolte mi tu skromnost. To byly . . .
- Ony *mille è très?* . . . prohodila zvědavě, spouštějíc se a stávajíc se téměř roztomilou.
- Oh, ne všechny, milostivá . . . Pouze dvanáct. To je taktó zajisté dosti počestné . . .
- A nepočestné také, — doložila
- Ostatně víte tak dobře jako já, že budoár hraběnky de Chiffrevas nemůže pojmouti mnoho lidí. Mohly se tam udáti velké věci; ale je ten budoár velmi malý . . .

MODERNÍ REVUE

— Jakže? — zvolala v udivení — V budoáru se bude tedy večereti? . . .

— Ano, milostivá, v budoáru. A proč ne? Obědvá se dobře na bojišti. Chtěli poskytnouti obzvláštní večeři urozenému Donu Juanovi, a to bylo jeho více hodno, poskytnouti mu ji v divadle jeho slávy, tam, kde vzpomínky kvetou místo pomorančů. Hezká myšlenka, něžná a melancholická! Nebyl to *ples obětí*; byla to jejich večeře.

— A Don Juan? — řekla jako Orgon praví: »A Tartuffe?« v známém kuse.

— Don Juan velmi dobře pochopil situaci a velmi dobře večerel,

. . . *Samoten mezi nimi!*

v osobě někoho, jež znáte . . . a jenž není nikdo méně, než hrabě Julius Amadeus-Hektor de Ravila de Ravilés.

— On! Toť opravdu Don Juan, — pravila.

A ač překročila věk blouznění, tato veskrze zbožná rozesnila se o hraběti Juliu Amadeu-Hektorovi -- o tomto člověku z rasy Juanovy, — z této staré, věčné rasy Juanů, které Bůh neobdaroval, ale dovolil ďáblu, aby on tak učinil.

II

Co jsem chtěl vypravovati staré markýzce Guy de Ruy, byla pouhá pravda. Byly tomu sotva tři dny, co dvanáct dam z počestného předměstí Saint-Germain (mohou býti zcela klidny, nebudu jich jmenovati!), které všechny podle let z kmotrovství měly *dobrou vůli* (starý půvabný výraz) s hrabětem Ravilou de Ravilés, pojalo zvláštní myšlenku pozvati jej na večeři, — *jej jediného muže* — aby oslavily . . . co? neříkaly.

MODERNÍ REVUE

Bylo to odvážné, taková večere; ale ženy, jednotlivě bázlivé, ve spojení jsou smělé. Ani jediná snad z této dámské hostiny nebyla by se odvážila nabídnouti ji doma v důvěrné samotě hraběti Juliu-Amadeu Hektorovi; ale společně, dodávajíce si odvahy navzájem, nebály se spléstí magnetický řetěz Mesmerův kolem tohoto přitažlivého a kompromitujícího muže, hraběte de Ravilès . . .

— Jaké jméno!

— Významné jméno, milostivá . . . Hrabě Ravila de Ravilès, který, mimochodem řečeno, vždy uposlechl příkazu tohoto velitelského jména, byl zajisté typem všech svůdců, o nichž se mluví v románech a historiích, a markýzka Guy de Ruy — starý nespokojenec s modrými studenými a pronikavými očima, ne méně studenými než její srdce, a ne méně pronikavými než její duch, — doznávala sama, že v tomto čase, kdy ženská oláзка ztrácí denně na své závažnosti, jestliže by byl někdo, kdo by mohl připomenouti Dona Juana, musil by to býti zajisté on! Na neštěstí byl to Don Juan v pátém dějství. Princi de Ligne nemohlo jíti do jeho duchaplné hlavy, že Alkibiadovi bylo by bývalo kdy padesát let. Ovšem s této stránky ještě hrabě de Ravila hodlal následovati stále Alkibiada. Jako d'Orsay, tento švihák jako z bronzu Michel-Angela, který byl krásný až do poslední chvíle, Ravila měl tuto zvláštní krásu rasy Juanské, — této tajemné rasy, která nepostupuje s otce na syna, jako jiné, nýbrž která se objevuje tu a tam, v jistých vzdálenostech, v pokoleních lidských.

Byla to opravdová krása, — zpupná, radostná, vznešená, slovem *Juanská* krása; to slovo praví vše a promíjí popis; a — učinil smlouvu s ďáblem? — byl krásný stále . . . Avšak Bůh účtoval; tygrovské drápy života mu rozrývaly to božské čelo, věččené

MODERNÍ REVUE

řůžemi tolika rtů, a na jeho širokých, bezbožných skráních objevovaly se první bílé vlasy, které ohlašují blízký vpád Barbarů a konec Císařství... On ostatně je nosil s chladnokrevností pýchy, předrážděné moci; ale ženy, které jej byly milovaly, pohlížely na ně časem melancholicky. Kdo ví? Snad spatřovaly, kolik bylo hodin pro ně na tom čele? Běda, pro ně jako pro něj, byla to hodina hrozné večere s přísným Komturem z bílého mramoru, po níž přijde již jen peklo, — peklo stáří v očekávání onoho jiného! A proto snad, dříve než by sdílely s ním tuto trpkou a poslední večeri, usmyslily si nabídnouti mu svoji večeri, kterou učinily arcidílem.

. Ano, arcidílem vkusu, jemnosti, šlechtického přepychu, vybranosti, krásných myšlenek; nejrozkošnější, nejvzácnější, nejchutnější, nejopojnější a zejména nejoriginálnější ze všech večerí. Originální! pomyslete jen! Obyčejně radost, žízňivost po zábavě dává podnět k hostině; ale zde byla to vzpomínka, byla to lítost, bylo to téměř zoufání, ale zoufání maskované, skryté pod úsměvem nebo pod smíchem, které chtělo ještě tuto slavnost nebo toto poslední bláznovství, ještě toto zaběhnutí do mladosti, vrátivší se na hodinu, ještě toto opojení, aby tím bylo navždy ukončeno!...

Amfitrionky této neuvěřitelné večere, tak málo úzkostlivé na mravy společnosti, k níž náležely, pocítovaly něco takového, jako Sardanopal pocítoval na své hranici, když tam nashromáždil, aby s ním zhynuly, své ženy, své otroky, své koně, své klenoty, všechny statky svého života. Ony taky nahromadily k této skvostné večeri všechny statky svého života. Přinášely tam všechnu svoji krásu, ducha, sílu, vkus, moc, aby vše slily najednou v ten poslední plápol.

Muž, před nímž se skryly a zahalily v tento poslední plamen, byl jejich očí více než očí Sarda-

MODERNÍ REVUE

nopalovým celá Asie. Byly koketní k vůli němu, jako nikdy ženy nebyly koketní k vůli žádnému muži, jako nikdy ženy nebyly koketní k vůli plnému salonu; a tuto koketnost rozněcovaly tou žárlivostí, kterou skrýváme před lidmi a které nepotřebovaly skrývatí, neboť věděly všechny, že tento muž patřil každé z nich, a stud rozdělený není již studem... Šlo o to, která mezi nimi všemi by vyryla nejvýrazněji svůj epitaf do jeho srdce.

Pocítil toho večera sytou, svrchovanou, bezstarostnou a lahodnou rozkoš zpovědníka jeptišek a sultána. Sedě jako král — jako pán — uprostřed stolu proti hraběnce de Chiffrevas, v tomto budoáru barvy vín nebo... vín (nikdy nebyl znám pravopis barvy tohoto budoáru), hrabě de Ravila objímal svýma očima pekelné modři, kterou tolik ubohých tvorů pokládalo za modř nebe, ten zářivý kruh dvanácti žen, důmyslně oblečených, které u tohoto stolu, obtíženého křišťálovými skly, rozžatými svícemi a květy, vystavovaly na odív od rudosti rozevřené růže až k matnému zlatu ambrového hroznu všechny odstíny zralosti.

Nebylo tu té zeleně útlé mládeže, těch malých slečinek, kterými opovrhoval Byron, které po dortech čichnou a které svým vzrůstem jsou ještě mladátka, ale vesměs nádherná a sladká léta, plodné jeseně, rozkvěty a hojnosti, oslňující ňadra, bijící svým nádherným vrcholem o rozevřený lem korsetů, a pod kamejemi obnažených ramen paže všech forem, ale zvláště silné paže se svaly Sabineek, které zápasily s Římány a jež byly by schopny proplésti se mezi loukotě kola vozu života, aby jej zastavily.

Mluvil jsem o nápadech. Jeden z nejroztomilejších této večere byl dáti posluhovatí komornými, aby se neřeklo, že něco porušilo harmonii slavnosti, jejímiž jedinými královnami byly ženy, poněvadž byly při ní

MODERNÍ REVUE

hostitelkami. . . Urozený Don Juan — z rodu Ravila — mohl tedy koupati své plavé oči v moři zářivého a živého masa, jako je maluje Rubens na svých smyslných a bujných obrazech, ale on mohl také svou hrdost nořiti v ovzduší, více nebo méně čisté, více nebo méně zkalené, všech těchto srdcí. Jest v nitru, přes to, že se to zdá neuvěřitelným, hrozný spiritua- lista Don Juan! Jest jím jako sám démon, který miluje duše ještě více než těla a jenž koná tento obchod dokonce raději než onen, ten pekelný lidokupec!

Jsouce duchaplné, vznešené, tónu nejvznešenější šlechty, ale tohoto večera smělé jako pážata královského dvoru, když byl královský a pážecí dvůr, zářily vtípem, živostí, nápady a nevyrovnatelným *bríem*. Cítily se vyvýšenějšími nad vše, čím byly v kterýkoli ze svých nejkrásnějších večerů. Užívaly neznámé moci, která vycházela z jejich nitra a o níž až posud neměly tušení.

Štěstí tohoto objevu, pocit strojnásobených sil života; rovněž vlivy fysické, tak rozhodné pro nervné bytosti, lesk světel, pronikavá vůně všech těch květů, které vadly v atmosféře, vyhřáté těmi krásnými, těly s příliš silnými výrony pro ně, rozkoš draždí- vých vín, nápad této večere, která měla právě pikantní svůdnost ke hříchu, již Neapolitánka žádala od svého sorbetu, aby jej mohla nazvati výtečným, opojivá myšlenka spoluviny v tomto malém provinění odvážné večere, ano! která se však nezvrhla sprostě v prostopášnou večeri; která zůstala večerí vznešené šlechty a XIX století a kde se všech těch rozkošných živůtků, svírajících srdce, jež plála kdysi ohněm a přála si jej ještě roznécovati, ani jediná jehlice nespadla; — ostatně všechny tyto věci, působící zároveň, ladily tajemnou harfu, již všechny tyto podivuhodné bytosti nesly v sobě, tak silně, jak mohla býti napjata, aniž praskla, a ony

MODERNÍ REVUE

přišly k nejvyšším oktávám, k nadobyčejnému ladění... To musilo být zajímavé, není-li pravda? Zda-li pak Ravila napíše někdy tuto neslýchanou stránku svých pamětí?... To jest otázka, ale on jediný může ji napsati... Jak jsem již řekl markýzce Guy de Ruy, nebyl jsem při večeři té, a budu-li vypravovati některé podrobnosti a historii, kterou končí, činím tak proto, že jsem to zvěděl od Ravily samého, který, věren jsa pověstné a charakteristické nemlčelivosti rasy Juanovy, nelitoval mi to kteréhosi večera vypravovati.

III

Bylo tedy pozdě, - vlastně časně! Rozednívalo se. Proti stropu a na jednom místě záclon z růžového hedbáví budoáru, neproniknutelně uzavřených, bylo viděti objevovati se a kroužiti opálovou krůpěj jako oko, zvětšující se, oko zvědavého dne, který se chtěl podívati z venku, co se dalo v tom rozvášněném budoáru. Únava zmocňovala se již rytířů tohoto Stolového Kola, těchto stolovnic, před chvílí ještě tak rozjařených. To je známá chvíle při všech večeřích, kdy únava vzrušení a minulé noci zdá se padati na vše, na účesy, které se rozplétají, na červené nebo pobledlé líce, které žehnou, na unavené pohledy v zapadlých očích, které se zavírají, ba i na rozhořelá a plápolavá světla nesčetných svící ve svícnech, na ty ohnivé kytice na stvolech, vytepaných z bronzu a zlata.

Všeobecný hovor, dlouhou dobu živě vedený, poletující jako míč, v nějž každý zasadil svou ránu raketou, se roztránil, rozdrobil a nic zřetelného se nerozléhalo v harmonickém šumotu všech těchto hlasů s aristokratickým přízvukem, které se mísily a cvřli-

MODERNÍ REVUE

kaly jako ptactvo za úsvitu na okraji lesa... když jeden z nich — jeden hlas v čele, onen! — velitelský a téměř smělý, jak má býti hlas vévodkynin, řekl pojednou přes všechny ostatní k hraběti de Ravila tato slova, která byla bez pochyby výsledkem a závěrem tiché rozmluvy mezi nima oběma, již žádná z žen, rozmlouvajících každá se svou sousedkou, neslyšela:

— Vy, který platíte za Dona Juana naší doby, vypravujte nám historii o výboji, který nejvíce zalíchoťil vaší hrđosti milovaného muže a který pokládáte v úsvitu této chvíle za nejkrásnější lásku svého vota?...

A otázka, tak jako hlas, jenž mluvil, přetala rozhodně všechny ty rozhovory, v hluku rozptýlené, a hned nastalo ticho.

Byl to hlas vévodkyně z * * *. — Neodkryji její masky hvězdiček; ale poznáte ji možná, povím-li vám, že je to blondýnka nejbledší pleti i vlasů a nejčernějších očí pod dlouhými ambrovými řasami celého předměstí St.-Germainu. — Seděla, jako spravedlivý po pravici boží, po pravici hraběte de Ravila, boha této slavnosti, který však nesnížil svých nepřátel sobě za podnožku; byla štíhlá a něžná jako arabeska a jako víla ve svém šatu ze zeleného sametu se stříbrnými odlesky, jehož dlouhá vlečka se vinula kol její židle a představovala dosti dobře hadí ocas, jímž se končilo rozkošné tělo Melusinino.

— Toť přece myšlenka! — dodala hraběnka de Chiffrevas, aby podporovala jakožto paní domu přání a návrh vévodkynin, — ano, láska všech lásek, vnučnutých nebo pocitěných, kterou byste chtěl ještě znova prožiti, kdyby to bylo možno.

— Oh! chtěl bych je prožiti všechny! — řekl Ravila s tou neukojeností římského císaře, kterou

MODERNÍ REVUE

mají někdy ti nesmírní blaseovanci. A zdvihl. svoji sklenici šampaňského, která nebyla tou hloupou a pohanskou číší, již byla nahrazena, nýbrž úzkou a štíhlou sklenkou po našich předcích, která je pravou sklenkou na šampaňské, — nazývají ji *pistala*, snad pro nebeské melodie, které nám vlévá často do srdce! — Pak objal kruhovým pohledem všechny ty ženy; jež tvořily kolem stolu tak nádherný pás. — A přece — pokračoval, stavě svoji sklenku před sebe s melancholií, překvapující u takového Nabuchodonozora, který ještě nepojedl zeleniny mimo salát à l'estragon v Café Anglais, — a přece je pravda, že jest jedna mezi všemi láskami mého života, která září stále ve vzpomínce silněji než ostatní tou měrou, jak život pokračuje, a za niž lze dáti všechny!

— Nejvzácnější diamant, — řekla hraběnka de Chiffrevas v zamyšlení, hledíc snad na fasety svého diamantu.

— . . . A z legendy mé země, — doložila zase princezna Jable . . . která je s úpatí Uralu, — ten pověstný a báječný diamant. zprvu růžový, potom černající, ale zůstávající diamantem, záře, jsa černý, ještě více než růžový . . . — Řekla to s tím podivným kouzlem, které je v ní, té cikánce! neboť je cikánka, pojatá z lásky za choť od nejkrásnějšího prince z polské emigrace, a má také vzezření princezny, jako kdyby se byla narodila pod nebesy Jagelonců.

Potom nastal výbuch! »Ano, — řekly všechny. — Povězte nám to, hrabě!«, dodaly vášnivě, prosíce již a chvějíce se zvědavostí až po své kadeře vzadu na krku, kupíce se rámě na rámě, ty majíce obličej podepřený v rukou, opřených lokty o stůl, ony, opírajíce se o lenoch židle s rozevřeným vějířem před ústy, všechny po něm střílejíce svýma oživenýma a vyzvídavýma očima.

MODERNÍ REVUE

— Chcete-li opravdu... — řekl hrabě s nedbalostí muže, který ví, že očekávání pobuřuje fouhu.

— Opravdu! — řekla vévodkyně, dívajíc se — jako turecký despota by se byl díval na ostří své šavle — na zlaté ostří svého desertního nožiku.

— Slyšte tedy, — dodal stále nedbale.

Třáslly se zvědavostí, dívajíc se na něj. Pily jej a hltaly očima. Každá historie lásky zajímá ženy; ale kdož ví? možná, že kouzlo této bylo pro každou z nich v tom, že historie, kterou právě chtěl vypravovati, mohla býti její vlastní historií... Znaly jej jako přílišného kavalíra a příliš jemného mravu a byly jisty, že neřekne jmen a že zahalí, bude-li třeba, podrobnosti příliš průzračné; a tato myšlenka, tato jistota sesilovala jejich touhu po historii té. Bylo to více než touha: byla to naděje.

Jejích marnivost nalézala *sókyňě* v této vzpomínce, vzbuzené jako nejkrásnější vzpomínka ze života muže, který musil míti tak krásné a tolik vzpomínek! Starý sultán mohl ještě jedenkrát vzbuditi náklonnost... ku které žádná by se nepřiznala, ale která by tu, již by byla patřila, mlčky vzrušila v jejím srdci...

Nuže hle, zatím co tušily, to malé neočekávané zahřmění, které rozpoutal nad všemi těmi naslouchajícími hlavami.

dokončení

MODERNÍ REVUE

VIKTOR DYK

9. 6. 00.

Chladný hlas . . . chladný, jak těch, kdož spí v hrobě.
— Časové nyní uvést v pamět duchy! —
Je ti tak právě, jak by mluvil k tobě
nějaký přítel rozumný a suchý . . .

Mstivý zrak, mstivý . . . v diferenciích věků
tragika, stářím povážlivě žlutá.
Mluví tak z dálek zase ku člověku
nějaká láska vášnivá a krutá.

Dotek, jímž chvíš se . . . chvíš se . . . list se třese.
Snad teprv jaro; ale přece spadne.
— Myslím, že stopy našel bys v tom lese
nějaké smrti zákeřné a chladné!

MELANCHOLIE

Ten autor býval průvodčím
sentimentálních let
On se staženým obočím
své míle levity čet'.
Působil efekt veliký
v publiku tento zjev:
Jizlivé, přísné slabiky,
a z každé tekla krev.

MODERNÍ REVUE

Své milé nechte už levity
nadaný autor ten.
Úsilně věší Kvirity
dnes, zítra, každý den.
Slabiky staré zůstaly,
jsou stejné docela.
— Nebouří, nevzruší, nepálí!
Kam krev ta zmizela?

MÁ PANÍ, FORTUNA ...

Ó, vidím, přede mnou dnes každý něco tají
svým hlasem měněným a měněným svým gestem.
Ó, vidím, pátravě jda, s tuchou zrady městem,
že oheň v zornicích a radost v srdci mají.

V tom velkém tajemství jdu přehlédnutý stranou,
jsem jako odstrčen a cizí lidským duším.
Jich sladké tajemství já, hořkost v nitru, tuším.
Vím, proč je radost ta, a proč ty oči planou!

Má paní, Fortuna, milenka z dávných časů,
dnes jela okolo, slib chvějící v svém hlasu,
z daleké končiny, již jménem neznám zvátí.

Má paní, Fortuna, zas v dálku odjela,
dávného milence že vidět nechtěla.
A já zřel po ní žár jen v očích bližních pláti.

MODERNÍ REVUE

Viz. 194k = ALOIS PETERKA

HOST

Od té doby, co bylo v domě všechno mrtvo (nepůsobí to dobrým dojmem, věřte!), proměnil se Holzer úplně. Říkalo se po vsi, že není to s ním docela v pořádku. Jisto je že měl od té doby pohled trochu těkavý a plachý, a zřídka dlel v statku.

Vždycky k večeru bývalo zde trapno dlíti. Mrtví se ještě zcela nerozloučili; přicházeli toho času a sedali melancholicky, beze slova, bez gesta, u dohořívajících kamen. Pokud se týká Holzra, měl o tom své mínění; měl sice ženu rád, matku rád, a byl by jistě měl v lásce i své dítě, kdyby tak smutná událost nastala — nicméně však dráždily ho ony bledé postavy svou vytrvalostí a jistými manýrami svého chování. Tak na příklad nemluvity. To bylo mrzuté. Mohly něco pro změnu říci!

Odcházel tedy z domova více než dříve. Bloudil po polích, po lesích, nebo zapadl v hospodě. Tam bylo pusto, a vracival se ještě podrážděnější. Nemohl spáti, povaloval se a polohlasně hovořival. Jistě to byli oni mrtví.

Ostatně, pamatuji se dobře, bylo to léto velmi smutné; nedlouho před žněmi počaly dlouhé deště a neustávaly, všechno bylo marné. Obilí se kazilo, všechno bylo marné. Na luka rozlévala se voda, povodeň musila přijíti.

Takové to bylo. Posledního dne však bylo pěkně; bohužel, neprospívalo už to mnoho. Slunce sice hřálo, ale zachrániti se již žeň nedala. A tak i ten teplý svit byl posměchem. Jak slunce svítilo do kalužin,

MODERNÍ REVUE

děti s výskotem se brodili v blátě; bylo jim dobře. Ale jinde už nebylo té radosti.

Když chýlil se den k večeru, přišel do státku Holzrův bratr. Přijel z města a ptal se po hospodáři. Ale ten nebyl již doma.

— Šel se projít, šel do vsi? — Nebylo jisto. Nebylo tomu dlouho, co odešel; ale neřekl, kam jde. Čeled byla tomu zvyklá, že nebyl doma.

Bratr, trochu bledý, a jak se zdálo, trochu nevyspalý, usedl a čekal.

- Hospodář asi nepřijde tak brzo?!
- Přichází obyčejně až pozdě večer!
- Každý den tak chodívá?!
- Každý den!

A bratr kývl s porozuměním. Znal ho. Přirozeně, musí to být, — od té doby.

A tak tu seděl.

Nikdo ho nepoznal, nebyl již hodně dlouho ve vsi I jemu všechno bylo cizí. Pohlížel s údivem na nízký strop, na špinavý stůl, na hrubý nábytek... což přece byl by měl lépe znáti. To všechno bylo mu trapné: ti lidé podezřívavě na něj pohlízející, mlčení v této ponuré světnici, — a nepřítomnost Holzrova. Chtěl něco mluvit.

- Špatné žně letos, že?
- Velmi špatné!

Potom zase bylo ticho. A on seděl u stolu, hlavu dlaní podepřenou; nepoznával po letech tohoto dvora... těchto síní... tohoto života. Hleděl ven, do houstnoucího soumraku.

Čeledínové se vytratili. Host nic nechtěl, nic nemluvil. Ať si čeká. Jen pozor nutno míti; což kdyby...

A bratr mlčel a čekal...

MODERNÍ REVUE

Chcete-li se dostat z osamělého Holzrova statku do vsi, musíte učiniti velikou okliku, mimo rybník, luční pěšinou. Tam je vlhko a kluzko; dejte si dobře pozor.

Onoho večera byla, bohudík, noc měsíčná a jasná. Voda se výstražně leskla skrze rákosi.

Měsíc byl podezřele bledý, bledý jako mrtvola, s polosentimentálním, s poloironickým výrazem. To byl vznik smutných ballad: skládaly se za vlahých, měsíčných nocí. Existuje-li Bůh, mluví jistě za takových nocí. Existují však ti, kdož by rozuměli?

Onou pěšinou kráčet pomalu bratr. Holzer zde musil jíti. Díval se do dálky: bylo nerušené ticho . . . žádné kroky, žádný zvuk.

Byla teplá letní noc; bratr uvažoval.

Záležitost byla jasná; událostí onou byl valně poškozen Zničen — to by znělo příliš patheticky. Jisto jest, že nelze již nic tajiti. A je to konečně dobře.

Toho třeba vyčkatí: až oni se to doví. Ano, půl milionu. Nebo něco podobného. Bude to rozhodně příjemný poprask. Ostatně — oni to mohou dělat.

To bylo velmi užívané slovo: veškerá liná pýcha, parvenuovská nadutost vtělila se v ono slovo. Nějaký sedlák rozbil za několik set zrcadlo, úmyslně s úsměvem: on to může dělat.

Oni to tedy mohou dělat . . .

Nyní to příjemné překvapení: záložna padla. Jak pěkně bude to působiti. Nejdříve plaché zprávy; vždy jasněji a jasněji; pak celý stav věci; bouře po celém okrese; ruinované existence; rozrušení všech poměrů.

— Oni to mohou dělat! —

Nenáviděl těchto lidí

To byl počátek všeho; on, prudký, výbojný, energický, nějak hypnotisujícím vlivem působil na lhostejné a nevšimavé tyto kruhy. Měl něco, čeho oni

MODERNÍ REVUE

neměli: sílu vůle, energii, vytrvalost. Tamti odvykli staratí se o něco. Jejich duševní rozhled byl nepatrný, jejich rozvaha ještě menší. Nová doba, nové podniky, nové hospodářské útvary — to přijímali ti s naprostou nedůvěrou, oni s naprostou oddaností. Ale obojí nesvedli nic. Poklepávají na svou peněženku, utráceti ve velikém stylu a pohodlně získávají — to bylo vše.

Pokud to ovšem šlo —

Tak se jich zmocňoval: systematicky a pomalu. Od prvního svého mládí vedl vlastně obtížný, zdoluhavý a tajený boj. Neumdléval nikdy; dovedl se přispůsobiti. Měl jakousi raffinovanost, s kterou dovedl jiné řídit a utvrditi je zároveň v domnění, že řídí oni.

Měl veliký hlad po moci, po pokoření celého toho zbohatlého a nadutého okresu; zaryté nepřátelství, vytrvalé a tiché žilo v něm; tam v nitru byly nebezpečné hlubiny...

Ale oni nic netušili. Vždyť s nimi mýšlil, s nimi mluvil, včerejšího dne, dnešního dne, po tři sta šedesát pět dnů do roka. A nikdy nic. Dobrá síla, slušný pracovník, říkalo se.

A pomalu ovládal okres; politicky i hospodářsky. Byl v ředitelstvu záložny, měl v rukou místní žurnál, byl kandidován za poslance... Mohl povyšovati a snižovati, rozhodoval o osudu celé spousty lidí —

Ale jeho hlad neustával — — —

Potřeboval větší summy k svému životu. (Jak nesčíslné varianty toho kouzla býti zlým!)

Záložna, to byl on. Nuže, bylo možnost ty summy získati —

Nu, oni to mohou dělat: zaplatí to okres, řekl si.

A tak šla celá řada let; nikdo nic nepozoroval, a pozoroval-li, měl své důvody mlčeti, reelní, vskutku, důvody. Nikdo se neodvážil opravdu revidovati; byly pro to velmi reelní důvody.

MODERNÍ REVUE

Povrchní, maloměstský život vlekl se před jeho očima: malá energie, malé štěstí, malé duše, malé myšlenky. Umírali a rodili se živlové, udržující společnost a stát, bažiny své obestírající několika hluchými frásemi.

Ti všichni živořili

A toho on nenáviděl: ne takový život! Čin, nějaké vyšínutí z kolejí malého života, nějaký velký požár, bouří!

Jenom ne tuto sytou ctnost,
morálku schopnou placení!

A v očích měl onoho sedláka: nuže, rozbije to zrcadlo: může to zaplatit!

*

Nuže, půl milionu. A nedá se nic maskovati — Všechno obratné účtování toho neskryje; cifry se bouří.

Tedy dobrá!

Následky letošního roku mohly býti velmi osudné pro zemědělství, napadlo mu.

Vody se leskly.

To ještě chtěl viděti: věděl, že není Holzer klidný. A proto čekal.

Hospodář však nepřicházel.

Noc se vlekla, bílá noc.

Díval se do nebe

Ne, dnes neměl velikých slov pro sebe sama. Prostor se vyprázdnil. Kouzlo zmizelo ze všech věcí. Měl dojem komediáнта . . . v posledním aktu - až bude hotov se svou úlohou a bude mít klid, klid od protivných tváří tupých diváků . . .

MODERNÍ REVUE

Noc byla velmi bázlivá.

Kdyby byl poetou, jistě by vložila mu na rty balladu, podezřelou a smutnou... ale on komponoval pouze podezřelé a smutné osudy.

*

Tehdy přišel hospodář.

Oba štanuli, aniž promluvili slova; dívali se upřeně na sebe. Konečně promluvil host...

— Nějakou novinku chci ti říci; záložna padne. Máš tam také jakousi summu?! Buď klidným. Dostaneš z toho několik procent. Byl jsi patrně u Kohouta na pivě?! Dosud svěží? Pivo dobré?!

Hospodář neodpovídal: s nezměněným výrazem díval se na bratra.

— Měl jsem přece povinnost ti to říci. Půl milionu schodek. Nelze si vysvětlit. A ty?! Nehody, ovšem. Ještě jsem ani nekondoloval. Přílišné zaměstnání... Nu, bude zase dobře?

Hospodář zavrtěl hlavou; byl velmi smutný.

— Všechno je ztraceno.

— Jenom nevěš hlavu. Všechno se nahradí. Nejsi dosud stár!

-- Všechno je ztraceno.

Host pokrčil rameny.

— Nevím!

Chvilí byla pauza.

Pak host pokračoval:

— Vy všichni zde jste mrtví mezi mrtvými. Neměl jsem to rád. Mrtví ať umrou. Nic jiného jim nezbyvá. Jenom ne skláněti hlavu, jenom ne podříditi se osudu. Stvořiti osud, anó, to je to pravé. Zdrtiti — a býti živ. Ale zde jsou jenom mrtví. Nepozoroval jsi, že ta země je mrtvá?! Uvažoval jsem o minulosti — o dějinách — ta země nestvořila žádný osud;

MODERNÍ REVUE

ona mu jen podléhala. To je protivné. Nenávidím takovou zem. Nuže, já vás zničil — možná. To nebylo správné — dle nazírání všeobecného. Ale živým jsem neublížil. Jenom mrtvolám. —

A odcházel prudkými kroky po kluzkém břehu. Za ním se rýsoval veliký stín.

A voda jen se leskla.

ANDRÉ GIDE

POJEDNÁNÍ O NARCISOVI (THEORIE SYMBOLU)

Paulu Valérymu

Nuper me in littore vidi.
Virgilius

Knihy nejsou snad něčím příliš nutným; z počátku dostačilo několik mythů. Celé náboženství v nich bylo obsaženo. Lid se divil vnějšku báji a zbožňoval, nechápaje; pozorní kněží, sklonění nad hloubku obrazů pronikali pomalu vnitřní smysl hieroglyfu. Pak vznikla snaha po výkladu; knihy rozpředly mythy; — ale několik mythů dostačilo.

Tak mythus o Narcisovi: *Narcis byl dokonale krásný, — a proto byl cudný; opovrhoval Nymfami — poněvadž byl zamilován do sebe sama. Žádný vánek nerozčeřoval pramenu, v němž, klidný a skloněný, pozoroval po celý den svůj obraz . . .* — Znáte příběh ten. Ale budeme jej nicméně ještě vypravovati. Všecko jest již povéděno; ale ježto nikdo nenaslouchá, nutno stále počínati znova.

Není tu již ani břehu, ani pramenu; ani metamorfosy již, ani zrcadlené květiny; — nic než jediný

MODERNÍ REVUE

Narcis tedy, než snící Narcis a izolující se na šedém pozadí. V neužitečné monotonii hodin se znepokojuje a jeho nejisté srdce se táže. Chce konečně znáti, jaký tvar má jeho duše; je zajisté, cítí, svrchovaně hodná zbožňování, soudí-li dle její velkých záchvěvů; ale jeho tvář! jeho obraz! Ah! nevěděti, milujeme-li se... neznáti své krásy! Ztrácím se v této krajině bez linií, jež neodporuje svým rovinám. Ah! nemoci se viděti! Zrcadlo! zrcadlo! zrcadlo! zrcadlo!

A Narcis, jenž nepochybuje, že jest jeho tvar někde, povstane a vydá se na cestu hledati žádaných obrysů, aby konečně zahalil svou velkou duši.

Na břehu řeky času Narcis stanul. Osudné a klamné řečiště, kde míjejí a odplývají roky. Prosté břehy, jako hrubý rámeček, kam se vsazuje voda jako zrcadlo bez šalbice; kde by se nic nespátřilo v pozadí, kde by se v pozadí rozprostírala pustá nuda. Nudný, letharický průplav, téměř horizontální zrcadlo; a nic by neodlišovalo od bezbarvého okolí té šedé vody, kdyby nebylo cítiti, že plyne.

Z dálky měl Narcis řeku za cestu, a ježto se nudil, zcela samotný ve vši té šedi, přiblížil se, aby viděl míjeti věci. Opíraje se rukama o rámeček, sklání se nyní v tradicionellní poloze. A hle, jak se dívá, na vodě se náhle pestří útlý zjev. — Pobřežní květiny, kmeny stromů, částky obřázeného modrého nebe, celý sled rychlých obrazů, které očekávaly pouze jeho, aby byly, a které se při jeho pohledu zabarvují. Pak se prostírají vrchy a lesy se stupňovitě táhnou po úbočí údolí, — vidma, která se podle toku vod vlní, a která proudy rozrůžňuje. Narcis se dívá udiven; — ale nechápe dobře, neboť se vše navzájem drží v rovnováze, řídí-li jeho duše proud, aneb je-li to proud, jenž ji řídí.

MODERNÍ REVUE

Kam Narcis pohlíží, je přítomnost. Z nejuvzdálenější budoucnosti tlačí se věci, dosud virtuellní, k bytí; Narcis je vidí, pak mijejí; odplývají do minulosti. Narcis poznává brzy, že je to stále totéž. Táže se; pak uvažuje. Stále mijejí tytéž tvary; vzmach proudů jedině je rozrůžňuje. — Proč mnohé? aneb věru proč tytéž? — Jsou tedy nedokonalé, když se stále znova počínají... a všechny, myslí si, usilují a směřují za něčím, za nějakým prvotným ztraceným tvarem, — rajským a křišťálným.

Narcis sní o ráji.

I

Ráj nebyl veliký; poněvadž byly dokonalé, vzkvétal tam každý tvar pouze jednou, a jediná zahrada je obsluhovala všechny. — Byl-li, či nebyl-li, co nám sejde po tom? ale byl takový, byl-li — jako nejdokonalejší tvar Boha. Všecko se tam krystalisovalo v nutný tvar, a všecko bylo dokonale tak, jak všecko mělo být. — Všecko bylo nehybné, neboť nic si nepřálo být lepším. Jedině klidná gravitace dodávala pomalu celku vývoje.

A ježto žádný vzmach nepřestává, ani v Minulosti, ani v Budoucnosti, Ráj nevznikl, — byl prostě ode vždy.

Cudný Eden! Zahrada! zahrada Ideí, kde tvary, rytmické a přesné, odkrývaly bez přetvářky svou úměrnost; kde každá věc byla tím, čím se jevila; neboť dokazovati bylo zbytečno.

Eden! Kde zpěvné vánky vlnily v předvídaných křivkách; kde nebe rozprostíralo azur nad symetrickým

MODERNÍ REVUE

trávníkem; kde ptáci byli barvy času a motýli na květinách tvořili providenciální harmonie; kde růže byly růžové, poněvadž byly bedrušky zelené, které přicházely, aby na ně usedaly. Všecko bylo dokonalé jako nějaké číslo a skandovalo se normálně; akkord vyplýval ze vztahu linií; nad zahradou se vznášela stejnoměrná symfonie.

Ve středu Edenu hroužil Ygdrasil, logaritmický strom, do půdy své kořeny života a vrhal na trávník kolem hustý stín svého listoví, kde se rozprostírala jediná Noc. O jeho kmen se ve stínu opírala kniha Tajemství — v níž se četla pravda, již nutno znáti. A vítr, duje do listů stromu toho, slabikoval přes den nutné hieroglyfy.

Adam nábožně naslouchal. Jedinečný, ještě bezpohlavní, seděl neustále ve stínu velkého stromu. Clovek! Hypostase Elohimova, pomocník Božstva! pro něj, jím se tvary objevují. Nehybný a středisko veškeré té feerie, dívá se na ni, jak se rozvíjí.

Ale stále jsa nuceným divákem na podívanou, kde nemá úlohy, než stále se dívati, znávi se. — Všecko se odehrává pro něj, ví to, — ale on sám... — ale on sám se nevidí. A co mu sejde po všem ostatním? ah! viděti se! — Zajisté, je mocný, kdyžtž stvořuje a když celý tento svět závisí na jeho pohledu, — ale zná tu moc, ji samu, pokud trvá neuplatněna? K čemu je mu moc ta, pokud si jí nedokáže? — Opravdu, následkem neustálého dívání nerozeznává se již dobře od těchto věcí: je to nesnesitelné, — nevěděti, až kam jdeme! Neboť je to konec konců otroctví, neodvážíme-li se riskovati jediný posuněk, bez porušení vši té harmonie. — A pak, tím hůře! ta harmonie mne dráždí, a její akkord, stále dokonalý. Posuněk! maličký posuněk, abych věděl, —

MODERNÍ REVUE

dissonanci, u řasa! — Eh! věru! trochu nepředvidaného.

Ah! uchopiti! uchopiti větev Ygdrasilu do svých poblázněných prstů, a necht se zlomí ..

Stalo se.

... Nepostřehnutelné rozštěpení zpryu, vzkřik, ale který klíči, šíří se, rozjitřuje se, pronikavě syčí a brzy kvílí jako bouře. Strom Ygdrasil zvadlý kolísá a praští; jeho listí, v němž si pohrávaly vánky, tetelící a svršťující se, odrývá se ve vichřici, jež se zdvihá a unáší je daleko, — k neznámu nočního nebe a do nebezpečných končin, kam prchá také rozptýlení stránek, vyrvaných z velké posvátné knihy, jež se rozpadává v jednotlivé listy.

K nebi se vznesla pára, slzy, oblaka, která padají nazpět jako slzy, které vystoupí opět v oblacích: čas se zrodil.

A uděšený Člověk, androgyn, jenž se rozdvouje, plakal úzkostí a hrůzou, cítě, jak s novým pohlavím v něm vyvívá nepokojná touha po té polovině jeho, takměř stejné, té ženě, znenadání se tady objevivší, kterou objímá a kterou by chtěl opět vstřebati, — té ženě, která v slepém úsilí utvořiti opět dokonalou bytost a zastaviti tady to plémě, dá se zmitati ve svém lůně neznámu nové rasy, a brzy vzroste v čase nová bytost, neúplná ještě, která si nedostačí.

Smutná raso, která se rozptýlíš po této zemi soumraku a modliteb s visí, někdy v ekstasi, ztraceného Ráje, jehož budeš všady hledati; — raso, z níž se zrodí, aby tě utěšili, proroci — a básníci, neboť jsem z nich, kteří se budou pamatovati na Eden a budou zbožně sbíratí roztrhané listy nepamětné knihy, v níž se četly pravdy, jež nutno znáti.

MODERNÍ REVUE

II

Kdyby se Narcis obrátil, uzřel by, myslím, nějaký zelený břeh, nebe možná, Strom, Květ, něco stálého konec konců, co trvá, ale čehož odlesk, padající na vodu, se láme a co nestálost proudů rozrůžňuje.

Kdy tedy ustane tato voda ve svém útěku? a uklidněna posléze, stojaté zrcadlo, bude vypravovati v stejné čistotě obrazu, stejné konečně, až by s nimi splývala — linie těch osudných tvarů, — až by se jimi stala posléze.

Kdy tedy čas, ustana od svého útěku, připustí, aby tento tok spočinul? Tvary, božské a věčné tvary! které očekáváte jenom poklid, abyste se opět objevily, o kdy, v které noci, za kterého ticha, se opět vykrystalisujete?

Ráj se má vždy znova stvořiti; ale není naprosto na nějaké daleké Thuli. Ráj je pod vnějškem. Každá věc obsahuje, virtuelně, vnitřní harmonii své bytosti, jako každá sůl v sobě arcityp svého křišťálu; — a nadejde čas mlčící noci, kdy vody hustěji splývají: v nevyrušených propastech vzkvetou tajné trimodie...

Všecko usiluje ke svému ztracenému tvaru; objevuje se, ale potřísněn, zborcen, a nedostačuje si, kdyžtž stále počíná znova; tísňen, deptán tvary, které vedle něho usilují také objeviti se, — neboť býti nedostačí: je nutno, aby se každý dokázal — a pýcha každý mate na rozumu. Hodiny, které míjejí, uvádějí všecko v nepořádek.

Ale ježto čas prchá jenom pomíjením věcí, každá věc se zachycuje a krčí, aby zvolnila trochu ten běh a mohla se lépe objeviti. Jsou tedy období, kdy se věci činí pomalejšími, kdy čas odpočívá, — jak se zdá; — a ježto hluk ustává s pohybem, — vše mlčí.

MODERNÍ REVUE

Čekáme; chápeme, že jest okamžik ten tragický a že se nemáme pohnouti.

»Na nebesích se rozhostilo mlčení«; preludium apokalyps. — Ano tragická, tragická období, kdy počínají nové éry, kdy nebe a země sbírají své síly, kdy kniha se sedmi pečetěmi chystá se otevřít, kdy se vše chystá ustáliti ve věčných polohách . . . ale vždy vznikne nějaký nevhodný hlomoz, jenž rozruší a mine.

Na vyvolených vysočinách, kde se domníváme, že čas chystá se skončiti, — stále několik lakotných vojáků, kteří se dělí o šatstvo a kteří hrají v kostky o tuniky, — když ekstase čini nehybnými svaté ženy, když záclona, jež se trhá, odkrývá tajemství chrámu; když všecko tvorstvo pozoruje konečně Krista, jenž tuhne na svrchovaném kříži, řka svá poslední slova: »Dokonáno jest . . .«

. . . A pak, ne! všecko je nutno znova udělati, věčně znova udělati — poněvadž nějaký hráč v kostky nezadržel svého planého posuňku, poněvadž nějaký voják chtěl vyhrát tuniku, poněvadž se někdo nedíval.

Neboť vina je stále táž a ztrácí vždy znova Ráj. Individuum, jež myslí na sebe, co se Pašije sestruje, a, pyšný statista, nepodrobuje se.*

* Pravdy tkví za Tvary — symboly. Každý jev je Symbolem nějaké Pravdy. Jeho jedinou povinností jest, aby jí zjevoval. Jeho jediným hříchem: že dává přednost sobě samému.

«1 To jsem chtěl říci. Budu se k tomu vraceti po celý svůj život; zřím v tom všecko morálku, a domnívám se, že se k tomu všecko odnáší. Chci to zde pouze naznačiti v poznámce; neboť při tomto drobném pojednání bych se obával, že tím rozlomím jeho úzký námeč.

Zijeme, abychom zjevovali. Pravidla morálky a esthetiky jsou stejná: Každé dílo, které nezjevuje, je neužitečné a tím také špatné. Každý člověk, jenž nezjevuje, je neužitečný a špatný. (Vznesouce se

MODERNÍ REVUE

Nevyčerpatelné mše každého dne, aby byl Kristus přiveden znova v smrtelný zápas a obecnstvo ve stav modlitby... obecnstvo! — kdyžtě by bylo třeba prosternovati celé lidstvo: — pak by dostačila *jedna* mše.

Kdybychom dovedli býti pozorní a dívati se, co věci bychom viděli možná...

III

Básník je ten, jenž se dívá. A co vidí? — Ráj. Neboť Ráj je všady; nevěřme jevům. Jevy jsou nedokonalé: blábolí pravdy, které obsahují; Básník, naznačený, má pochopiti, — pak opakovati pravdy ty. Což dělá Učenec něco jiného? Hledá také arcityp věci a zákony jejich poslušnosti; konečně sestavuje znova svět, ideálně prostý, kde se vše uspořádává normálně

trochu, uviděli bychom nicméně, že všichni zjevují — ale máme to poznati až teprve dodatečně.)

Každý představitel Iдей kloní se dávatí přednost sobě samému před Ideou, kterou zjevuje. Dávati sobě samému přednost — toť prohřešení. Umělec, učenec nemá dávatí sobě samému přednost před Pravdou, kterou chce pronésti: toť všecka jeho morálka; ani slovo, ani věta nemají míti přednost před Ideou, kterou chtějí zjeviti: řekl bych takměř, že v tom je všecka esthetika.

A netvrdím, že je tato theorie nová; nauky odříkání nehlásají nic jiného.

Mravní otázka pro umělce není v tom, je-li Idea, kte ou zjevuje, více či méně morálná a užitečná velkému počtu; otázka ta je v tom, aby jí zjevoval dobře. — Neboť všechno se má zjeviti, i nejzřetelnější věci: »Běda tomu, skrze nějž přichází pohoršení,« ale: »Je nutno, aby pohoršení přišlo.« — Umělec a člověk, opravdu člověk, jenž žije pro něco, má předem již vykonati oběť sebe sama. Celý jeho život je pouze cestou k tomu.

A nyní co zjevovati? — To se dovíme v tichu.

MODERNÍ REVUE

Ale tyto prvotné tvary Učenec hledá pomalou a bojácnou indukcí řadou nesčíslných příkladů; neboť přestává na vnějšku a brání se, touže po jistotě, uhadovati.

Básník však, jenž ví, že tvoří, uhaduje skrze každou věc — a jediná mu stačí, symbol, aby odkryl její arcityp; ví, že jev je toho pouze záminkou, šatem, jenž jej zakrývá a na němž stane profání oko, ale jenž nám ukazuje, že On tu je.*

Básník zbožně pozoruje, sklání se k symbolům a sestupuje, mlčelivý, hluboko do srdce věcí, — a když postřehl visionářsky Ideu, vnitřní harmonickou, Úměrnost své Bytosti, jež má na sobě nedokonalý tvar, uchopí ji pak, nestaraje se o tento přechodný tvar, který ji odíval v čase, dovede ji dodatí věčný tvar, její opravdový Tvar zkrátka, — rajský a křišťální.

Neboť umělecké dílo je křišťál — částečný Ráj, kde Idea vzkvétá opět ve své vyšší ryzosti; kde, jako v zaniklém Edenu, normální a nutný pořádek sestavil všechny tvary ve vzájemné a symetrické závislosti, kde pýcha slova nezapuzuje Myšlenky, — kde rytmické a přesné věty, rovněž symboly, ale ryzí symboly, kde slova se stávají průsvitnými a zjevujícími.

Taková díla se krystalisují jenom v tichu; ale je mnohdy ticho uprostřed davu, kde umělec, uchýlený jako Mojžíš na Sinaj, se izoluje, vystupuje z věcí, času, zahaluje se ovzduším světla nad zaměstnaným množstvím. V něm se pomalu ukládá Idea, pak zářná rozkvétá mimo plynoucí hodiny. A ježto není v čase, nebude mít čas nad ní moci. Řekněme spíše: vzniká

* Pochopili jste, že zovu symbolem — všechno, co se jeví.

MODERNÍ REVUE

otázka, nebyl-li Ráj, sám rovněž mimo čas, možná vůbec jenom tady, — to jest, jenom ideálně...*

Narcis však pozoruje s břehu tuto visí, kterou milostná touha přeměňuje; sní. Osamělý a dětinský Narcis se zamiluje do křehkého obrazu; sklání se v potřebě pocelů, aby uhasil svou žízeň po lásce, nad řeku. Sklání se a znenadání, hle, fantasmagorie ta mizí; na řece nevidí již než dvě rtů naproti svým rtům, které se natahují, dvě očí, své oči, které na něj pohlížejí. Chápe, že je to on, — že je sám — a že je zamilován do svého obličej. Kolkolem prázdny azur, jež jeho bledá paže prorážejí, napjatá touhou skrze roztráštěné zdání a hroužice se v neznámý živel.

Tu se trochu zdvihne; obličej se vzdaluje. Povrch vody se jako dříve zpestruje a vidmo se opět objeví. Ale Narcis si dí, že polibek je nemožný, — nesmíme toužit po obraze; posuněk, abychom se ho zmocnili, jej roztrhá. Je sám. — Co dělati? Pozorovati

Vážně a nábožně zaujme opět svou klidnou polohu: dlí tu — symbol, jenž vzrůstá, — a cítí, skloněn nad zdáním Světa, neurčitě v sobě, vssány, lidské generace, které mijejí.

Toto pojednání není snad něčím příliš nutným. Z počátku dostačilo několik mytů. Pak vznikla snaha po výkladu; pýcha kněze, jenž chce odkryti tajemství, aby se dal zbožňovati, — aneb velmi živá sympatie, a ta apoštolská láska, která působí, že odhalujeme a že profanujeme, ukazující je, nejskrytější poklady chrámu, poněvadž trpíme, podivujeme-li se sami, a že bychom chtěli, aby jiní zbožňovali.

* Přečtěte si znova poznámku na straně 382

Antonín Sova: Ivoův román. Praha, Hejda & Tuček.
S obálkou od Al. Kalvody.

Silný, lyrický dech, to je největší přednost nové práce p. Sovovy. Zdá se vám, jakoby se brodili v čistých, zdravých záchvěvích mohutně proudícího vzduchu, celé partie »Květů intimních nálad«, převedeny v štavnatou, kyprou prósu, representují vám nejšťastnější náladové partie p. Sovova románu. Historie je zcela prostá. Mladý muž, více snivý, než schopný v životě něco realizovati, zamiluje se do ženy, v níž je méně snů, ale za to více schopnosti realizovati, do skutečnosti promítnouti své touhy. To je tragika celé práce. Závěrečné partie románu p. Sovova jsou v tom vzhledě jedinečnými. Máme málo tak silných stran v naší próse. Zatím co Ivo jako malý, sladký, zamilovaný hoch spřádá své intimní, opojně růžové, sladce barevné, amourézní kudrlinky, ve Štěpánce vzrůstá nový, mohutný svět volného, uměleckého působení. Ne k rodinnému krbu, kde by patřila jedinému muži, ale do širého, dalekého světa, kde by jako umělkyně patřila všem, vede ji její touha. Proto odchází od Iva, jenž byl takovým sobcem, že chtěl jen pro sebe míti její sladkou bytost. Proto odklízí si jej s cesty, mužslabocho, jenž chce brániti rozepjetí její bytosti, vzrůstu její individuality, proto mu unikla, jeho veliké, upřímné, ale zároveň slabošské a sobecké lásce. Štěpánka je nejzajímavější postavou knihy. Je v ní trochu již z nové ženy, z ženy, jež není karikaturou, jako dosavadní representantky emancipace, ale jež je tvorem hledajícím v uplatnění svých vloh, svého já, stejně

MODERNÍ REVUE

jako muž, svůj životní cíl. Rovná s rovným, chce v životě jít s mužem, ne již jako podřízená státi vůči svému veliteli, muži. A poněvadž v Ivovi našla Štěpánka muže starého ještě názoru na ženu, proto od něho odchází za svými velikými touhami do světa. Je v tom veliký prospekt, v tom závěru p. Sovova románu, třebaš nebyl dost patheticky vyzdvižen, jak by si čtenář mohl výjimečně, vzhledem k tomuto speciálnímu případu, přát. Ale stačí, že tu je, že nezůstal p. Sovův román pouhou erotickou epizodou, pouhou milostnou intrikou, ale že je podbarven tragikou názoru nejen dvou rozdílných povah, ale zároveň dvou rozdílných světů, v Ivovi světa staré generace, ve Štěpánce světa nové generace. Nemýlí mne, že z Iva učinil p. Sova sem tam mluvčího moderní generace. Je to jen nátěr, trochu získaného, osvojeného názoru tam, kde ve Štěpánce je to názor života, vnitřní přesvědčení, sám základ, samo jádro asi její existence. Ivo je typ přítomného českého člověka, odvážný snivec, ale slabošský, nemožoucný člověk, člověk velikých slov, ale malých činů. Štěpánka je povahou kontrastující co nejsilněji s Ivovou povahou. Je málomluvná, více přemýšlí, než mluví. Jak překvapujícím, rázným činem jest její násilná rozluka s milencem, jenž sobecky se věsí na její bytost, by ji k sobě ještě strhl před počínajícím rozletem! Tyto strany knihy p. Sovovy jsou kresleny pevně, s jemnou, nevtravou psychologií, pravdivě a ryze.

V rozvoji české prósy zaujímá p. Sovův román jedno z nejdůležitějších míst. Nejen svou ryzí lyrickou intonací, tak vzácnou po únavné, těžkopádné próse posledních dnů, ale i svou ideovou perspektivou, a hlavně svou postavou Štěpánky, jež je úplně novým zjevem v šabloně naší ostatní produkce, jež znala dosud ženu (mimo pseudomělecké výrobky pí. Vikové-

MODERNÍ REVUE

Kunětické ovšem) jako živel passivní, jež však ve Štěpánce poprvé vidí stělesněnou ženu, v níž dřímou veliké touhy a veliké povzlety. *Jiří ze Lvovic*

Jan Opolský: Jedy a léky. Verše navečerní. Titulní kresba Jana Preislera. Praha, Dr. Ed. Gréger.

Nová kniha p. Opolského přinesla mi jistou měrou zklamání. Zdá se mi, že mladý poeta ustrnul na jediné šabloně, že si utvořil určitý poetický slovník, určitou zásobu básnických frází, a tou že počíná operovati, pohodlně, snadně, jistě. Bylo by škoda talentu p. Opolského, aby propadl maše. Doba dnešní je nad míru příznivou mladým poetům, aby je lethargovala a umrtvovala. Vidíme, jak snadno se dnes dělá kariéra s tím, co před léty bylo proskribovaným, kacířským. Mrtvého dnes Hlaváčka za jeho první knihu provlékly kloakou svých vtipů tytéž literární kruhy, jež dnes potiskují celé strany svých »Zlatých Prah«, »Zvonů« a »Lumírů«. Hlaváčkovými mělkými, bezvýraznými kopisty. Četné kritické hlavy s úctou se sklánějí a obnažují před uměním mladých talentů, jež není než imitací toho, co před deseti lety vnesli do literatury dnes dávno odbytí a zapomenutí autoři, titíž, jimž pro bohoupusté kopírování cizích směrů ani se nemohlo svého času na jméno přijíti. Dnes se vidí v jich kopistech zárodky výrazného, ryze českého umění. Pan Opolský je z těch mladých, jichž talentu si vážím. Ale nemohu zapřít, že jej zavádí snaha bizzarních neobrazů, ta by mi byla vysvětlitelnou, ale snaha bizzarní fraseologie, bizzarních rýmů k nechutnostem, jež mění jeho básně místy v chaotické, libovolné rýmovačky, kde se dovidáte, že »z museí a círků plyvá hněvu dým poslední jiskry jako všechen odkaz včtrku«, že jde »žalování žlavy vzdálenostmi«, že »tmář je tajno-

MODERNÍ REVUE

snubná«, stružky že »spěly hrkočkem«, že »prasknou katastrofe svaxy a zpovědníček bečet přestane«, — vybírám namátkou, kniha se jen jen hemží podobnými nechutnostmi vybraně nuceného slovníku, házejícího moderní naší mluvu zase daleko nazpět do haraburdí thámovsko-nejedlovské češtiny. A stejně jako kletba sebe sama *karikovat* stihá slovník p. Opolského, stejně mimovolně, proti vůli autorově zkarikovány jsou postavy, jež kreslí. Autor by ovšem chtěl státi v poměru ironika ke svým postavám. Ale jaké nestvůrnosti vycházejí z jeho péra — jeho postavy mají něco z patologické zrůdnosti voskových figur z panoptika. Jaká mohutná postava je na př. v bibli Hagar, a jaká títerná loutka z ní vychází na konci práce p. Opolského, jenž v ní nevidí, než protiklad k smilné náladě noční, kdy »patriarcha vchází k těžké ženě plodné.« Čtete »Brak z památného dne«, čtete »Robespierra« — mohl bych citovati báseň za básní. A tak tonou uprostřed těchto nechutností některá vybraně krásná místa, jako jest na př. z »Evy« počáteční passus; přál bych p. Opolskému, aby sám sobě uložil více disciplíny a více autokritiky, aby se přestal opojovati vlastním slovníkem, a tak aby se nedal sváděti na scestí manýrovanosti a machy. Nejsou poesíí jenom nervy, náladové suggesce, slovní magnetism, poesie bez architektury, bez stylu, bez výběru, to jest jako ženství bez cudnosti, to jest prostituování umění a všech uměleckých pojmů. *Jiří ze L.*

J. S. Machar: Knihy feuilletonů. Dva díly. Praha, »Čas.«

»Takové zdánlivě efemerní věci mají svůj paradoxní význam: jsou nejen soudem o jiných, ale i soudem autora, jenž je psal . . . »P. Machar, souzen hlediskem

MODERNÍ REVUE

svých feuilletonů, myslím, je z celé knihy nejsměšnější figurou. Stále akcentování vlastního já, stále pečlivé obírání se vlastní osobou, je tu do vzácných dimensí vypěstěno. Vezměte na př. feuilleton k jubileu p. Vrchlického. Napřed citát z Vrchlického, a mezitím povídání o tom, jak p. Machar měl tisknouti »Confiteor«, jak šel k p. Vrchlickému, jak měl p. Vrchlický psáti předmluvu ke knize, jak se s p. Macharem nepohodl, samá nezajímavá privatissima, samé já, já, nebo zase: my moderní, — jen žádné ocenění, ať už sebe povrchnější, díla p. Vrchlického nebo charakteristika jeho osobnosti. I při takové příležitosti, jako je jubileum, je pisateli pan Machar důležitějším, než Vrchlický. Polemisuje o Hála se sl. Krásnohorskou a okamžitě si uvědomuje, že slečna neměla nikdy jeho poesie ráda, a on že její poesie neměl také rád. Povrchní, prázdný článek o Hálkovi, oceňující tohoto poetu starým estetickým linealem. zdá se p. Macharovi tak veledůležitým, že pro paměť budoucích zaznamenává hned ve zvláštním článku, jakým způsobem se stalo, že článek byl napsán, jak totiž kupoval p. Machar bibliotéku po nějakém podplukovníku, jak tam byly také spisy Hálkovy, jak je pan Machar četl, jak napsal pak svůj článek, jak tím vyvolal revoluci literární atd. Posmívá se sice p. Machar p. Zákrejsovi, že uplatňuje svou osobu kde může, že poví, kde cestoval v létě, že líčí, jak viděl Jokaie v peštském parlamentu, ale zde vidí p. Machar třísku v oku svého bližního a břevna ve svém vlastním nevidí. S p. Zákrejsem také je v nekonečných polemikách o nic více a o nic méně, než že p. Zákrejs nepochvalil jeho knih. V nechutných Vlčkoviádach, *sedmá* (!) na počet, rozvléká pan Machar své nejprivátnější záležitosti před trpělivostí čtenářovou, jakoby se jednalo o nejdůležitější, nejsubtilnější umělecké problémy

MODERNÍ REVUE

Vykládá, jak se mohl dostat do »Národních Listů« se začátečním platem 1800 zl., ale jak to pustě a cynicky odmítl, — p. Machar stojí tu před námi jako veliký heros své myšlenky, nadouvá se, div nepraskne, jako v té pověstné bájce ješitná žába, myslím, většího nechutenstva v tomto genu nelze už napsati, to že jest už vrcholem.

A druhá nepřijemná vlastnost knihy a individuality p. Macharovy: sentimentalita. P. Machar serve se na př. s p. Vrchlickým nebo s p. Gollem, ale hned na to napiše zase se slzami v očích: »dvou jmen je mi skutečně v tomto boji líto Jsou to Goll a Vrchlický.« Upozorňuje potměšile publikum, že kdesi vyčetli plagiáty p. Vrchlickému, a hned pak pláče, že p. Vrchlický častoval jej v »Zlaté Praze« všelijakými jizlivými veršiky. V boji o Hálda rozdává rány na vše strany, chlubí se harašivě svou odvahou, svou bojovností, ale po třech letech plačtivě vzdychá: »Což jsem ještě nezapomněl? Vždyť je už tomu celé tři roky! Vždyť už by to mohlo být pohádkou! A já přece pamatuji. Ničeho nemohu zapomenout z těch dob, ničeho... Bolest zmizela... Ničeho nelituji... jenom při jednom momentu je mi, jakoby se rozlévala žluč místo krve v mých arteriích: byla to chvíle, kdy jsem trpěl nevýslovně — neraněn přímo a přece trefen.« To bylo tehdy, v boji o Hálda, kdy na p. Machara »vrhla se celá veřejnost, nejen žurnály, ale i spolky, cechy, deklamatoři, kresličí a veršovníci. Skrucovali jeho verše, vyslovovali jemu své opovržení, denuncovali jej, — dělalo se, co bylo možno.« Do »Šípů« dali dokonce p. Macharovu karikaturu. Hrozné! A p. Machar počíná tónem plačtivě melodramatickým vyprávěti o tom, jak několik hodin cesty od Prahy žije jeho matka, malá, vrasčítá stařenka, která pojímá ten svět a život, jak ty naše matičky vůbec, citem. A té do-

MODERNÍ REVUE

nášeli dobří lidé každý výstřížek z novin, každý obrázek, každé veršování — všechno, všechno četla a mnohé úsudky vyslechla. »Její syn byl najednou lotrem, ničemou, ztraceným člověkem. A za těch dlouhých podzimních večerů r. 1894 sedala staruška sama ve své jizbě a plakala. A za šedivého světla listopadových dnů mi psala zoufanlivé listy... Těmi jsem byl trefen... tam jsem jedině krvácel. A po těch bolestných listech jejich jsem psal své odpovědi... Letos v červnu mě navštívila v Praze. Vypravoval jsem jí o svém příteli. Nejmenoval jsem jména jeho. Zeptala se. »Dr. Ivan Hálek, syn Vítězslava Háška. Sblížil nás můj článek o jeho otci...« Sepjala ruce v klín a mlčela. Byla usmířena, zapoměla... ale já zapomenout nemohu...« Nesměji se těmto citům, ale hanbím se za to, že může býti někdo tak nedelikátním a dávatí je na veřejnost s úmysly více než průhlednými. Jakobych slyšel škemrati člověka, jenž si nasadil helmici a krunýř bojovníka, úpěnlivě hlasem pouťového žebráka: »Prosím Vás, pro Boha, neublížujte mi, hleďte, jsem tak dobrý, měkký, citový člověk, třebaš jsem vypadal bojovně!« Kdo proti veřejnosti zaujal stanovisko bojovného, útočného, kritického člověka, nesmí takto veřejně ukazovati své slabiny, rozvěšovat po všech plotech své privátní prádlo. Vytkl jsem to již před časem v polemikách p. Šaldovi, jenž, ocitnuv se v nesnázích, začal se odvolávati na svou chorobu. Věnoval-li p. Machar p. Vlčkovi sedm článků, plných výpadů, kde se čtou věci à la: »na Vinohradech stál zatím už Váš dům, byl Jste zazobaným domácím pánem« — je to pak groteskní schouliti se do klubka a děkovati se slzami v očích komusi, že polahodil p. Macharovi za utrpené rány, že »tam, kde mlčeli jeho známí a přátelé, ten kdosi mluvil a v několika vteřinách zachytil hořkost jeho dlouholeté práce...«

MODERNÍ REVUE

Dívám se na ty dva svazky p Macharových feuilletonů, věnovaných jeho nejprivátnějším záležitostem a uvažuji, jak divné jsou cesty literární spravedlnosti. Zatím co nejbrillatnější kritické úvahy se tlívají v zapadlých kritických listech a revuích, zatím co bylo až dosud nemožností na př. vydati sebrané Schauerovo kritické dílo, — z p. Machara uchovává se v knihovém vydání ne polemické bojiště, ale vzhledem k těm různým Vlčkům a Zákrejsům přechásto jen polemické smetiště, kde se do sebe vpeřili dva rozčechraní, nadutí literární kohouti — — Nemluvím ani o tom, že slušnost žádala, aby p Machar, když už tiskl své polemiky, informoval čtenáře také o odpovědích, jichž se mu od odpůrců dostalo. Takto vypadá u něho všechno jako jediný hymnus vítězoslávy, a ti jeho odpůrci, kteří přece tak často uvedli p. Machara ad absurdum (i p. Vlček na př. v groteskném humorném detailu, jak na básníka »Božích bojovníků« sbírali mladočeští Heroldové po zlatkách), jsou podobní těm přibitým sovám a netopýrům, jimiž okrášlil duchaplný kreslič vrátka polemické Musy p. Macharovy na obálce druhé knihy feuilletonů. *Jiří ze L.*

Q. M. Vyskočil: Rusá Madonna. Komédie. Praha, G. Weinfurter

„Rusá Madonna“ není dramatem, Je to lyrika v dramatické formě, vášnivá, dusně rudá, všechno svými chaotickými výkřiky pobuňující — je lhostejno prozatím, co vykřikuje, zajímá nás, *jak* to vykřikuje. A v tom vzhledě p. Vyskočil má tempo, vášně, oheň. Ve vášnivých zpovědích Petrových je ho vyplýváno více než dosti, stejně jako snaží se autor oblíti postavu „rusé Madonny“ Marty zvláštním dusně rudým, horečným zásvitem. Prolog mluví o pěkných lyrických kvalitách autorových. Mnoho šumné mladosti je v knize p. Vyskočilově, mnoho chaosu, jiti na debutovou knížku s měřítkem, jimž se posuzují produkty autorů uzrálých, nemělo by ovšem smyslu Konstatovali jsme prozatím v „Rusé Madonně“ slibné zárodky — a to stačí. *J. z L.*

MODERNÍ REVUE

Jean Grave: Les Aventures de Nono. Paris, P.-V. Stock.

Román sociální kritiky a utopie s pohádkovým zabarvením. Jistě, p. Grave napsal mnohem svěžeji svou tendenční, propagační práci a úmyslný kontrast mezi jasnými perspektivami života v zemi skutečného anarchistického ideálu a ponurou skutečností společnosti, třídně organisované a zatížené kapitalismem, nezbavil jeho román všech stylových kvalit. Ale mám zvláště říci, že jediná z ideologických prací autorových, tak pevně stavěných a zhuštěných, jest mi cennější nad jakýkoliv quasi umělecký pokus druhu tohoto románu — neboť konečně působí takové dílo jen k upevnění obskurních názorů o umění a jeho cílech, jen jistěji ještě zvyká viděti v literatuře prostředek propagační a posuzovati ji s hledisek jiných, než jedině oprávněného: krásy a umění. — Kniha jest proložena ilustracemi malířů, jejichž jména slibovala více. Jsou celkem velmi prostřední a bez šťastnější invence.

Miloš Marten

Gaston Danville: L'Amour Magicien. Paris, Mercure de France.

P. Gaston Danville legitimuje tímto románem své příslušenství ke skupině mladých autorů francouzských, kteří usilují o vzkříšení galské tradice prósy elegantní a vyjemněné, křišťálního a hudebního stylu, švihlých, krásných kontur. P. Remy de Gourmont jest esthetikem tohoto hnutí. A nemýlím-li se, sama fabule románu má symbolisovati celý problem: úniku z těžkého, metafysického ovzduší severské melancholie a transcendentní touhy, zpět k čirému, radostnému temperamentu národnímu. Stylová čistota, jemnost a vy-

MODERNÍ REVUE

branost sensací, lehký a plynulý sled poetických vidin jsou forcí tohoto románu, v nich leží těžiště autorova umění a cíl jeho snahy. Především *krása* je tu výhradním zákonem, uměleckou vůlí, a realizace vysoké idey prostředky jednoduchosti a synthetismu, velmi suggestivními. Odtud radostný, zlichocený dojem po přečtení knihy, která i v tragickém hledí nalézá hlavně krásnou linii a barvu. *M.*

.satyricon

VIKTOR DYK

EPITAFY

13

Jelínka opláč, brachu, Hanuše.
Byl devotní to ctitel Venuše.
Verš jako život stejně o tom svědčí.
Měl velký talent; dluhy ještě větší.
Pěstoval lásku, flámy, zálety,
a francouzské rád zpíval kuplety.
Smrt potkala ho kdesi v šeru stezky.
Na něho kývla svůdně: Šel sem, hezký.
Že galantním byl, musil za ní jíti.
Světlo věčné ať mu svítí!

14

Hrobeček vidíš pana Masaryka.
Naučil mládež frásím několika.
Pro časovost měl také smysl jakýs
a po Zolovi křičel mocně: j'accuse!
A že se máme jako prase v žitě,
on neustával učit humanitě.
Nelidskou může tato časem býti.
Světlo věčné ať mu svítí!

MODERNÍ REVUE

15

Spí genij Knösl, zapomenut už,
paňáca trochu, trochu vážný muž.
Nestranný kritik může směle říci,
paňáci že v něm bylo trochu víc.
L'artpourtartista byl to největší
a jeho heslo: řeči pro řeči!
On umřel: gesto jeho bude žít.
Světlo věčné ať mu svítí!

16

Autor ten skončil shozen se schodů.
Napsal kdys knížku „Kouzlo rozchodu“.
Že chválili ji tuze kritikové,
vydati druhou bál se potom: ové!
Nesešel proto s literární cesty,
psal zaslána a taky manifesty:
„Já, páni, autor „Kouzla“ ... moje vlohy“ ...
Se schodů shozen zlámal vaz i nohy.
Slyšelať mládež sto let už to zníti.
Světlo věčné ať mu svítí!

17

Babánka Karla vidíš tady hrob.
Kdos duše dobrá, slzami ho skrop.
Upjatá byla jeho nálada
a mručíval si „Slunce zapadá“.
Skrovně vedl život vezdejší.
Byl básník věčný, právník věčnější ...
I věčnost musí, žel, též konec vzíti.
Světlo věčné ať mu svítí!

MODERNÍ REVUE

18

Ó postůj duše, ať chtějí nebo nechtějí.
Zde odpočívá z Lešehradu šlechtic.
V bezčetných knihách jako ze zvyku
pořádal revui modních básníků,
Spor významný po smrti jeho ostal:
Opustil „Rozvoj“ — vyhodil ho Dostál?
Komu z těch dvou lze *méně* uvěřiti?
Světlo věčně ať mu svítí!

19

Zde pozůstatky J. S. Machara.
Kyselá bývala to maškara.
Nevěrné děvče v mládí svém měl kdysí,
tož pessimismem plnil svoje spisy.
Z těch, který horší, svět přit může se:
jsou „Boží Bojci“ to či „Konfesse“?
Krom jiných béd, jež kritik vypoví,
vyvolal parodie Dykovy.
Bůh odpusť mu: nám nelze odpustiti.
Světlo věčné ať mu svítí!

MODERNÍ REVUE

ROMAN HAŠEK

ONĚGIN ANNO DOMINI, MCMII

Má Tafana mi psala včera
— ó byl to dopis naivní! —,
jak vzpomíná vždy za večera
a o jakémsi zraku sní...

Jak touží vždy, kdy topol šumí
a po údolí táhne stín,
jak vždy se chvěje v její dумы
je jedno jméno — Oněgin...

Má Tafana mi včera psala:
„mou láskou věčně buďte jist,
já hrdost svou Vám v obět dala...“ —
Oh, kterak směšný je ten list!

Mám psát jí ironické psaní
za její řádky srdečné,
že nemyslil jsem nikdy na ni,
že vše to bylo zbytečné;

že pro mne v lásce klidu není
— mám příliš pusto ve duši —
a v konec dát ji naučení,
co pro dívku se nesluší...?

MODERNÍ REVUE

A což ten básník elegický,
proč k urážce se svěsti dal? —
Jen nebýt líný, jako vždycky,
tak s chutí bych ho potrestal!

Lež takto? Co s ním? V svaté zlosti
mám zatvrdit se docela
a pro urážku bez milosti
mu vehnat kuli do těla?

Toť příliš hloupé, k uzívání!
O jeho krev přec nestojím —
mít s úřady pak oplétání
a hádky se svým svědomím!

Ne, shovívavým k němu budu,
jeť příliš málo do světa:
Sám pozná kdysi k svému trudu,
že Olga byla koketa.

A Tatana? Chci moudře vzítí,
co samo k mým se sklání rtům —
v tom skryt je celý problém žití,
a jinak jednat — absurdum!

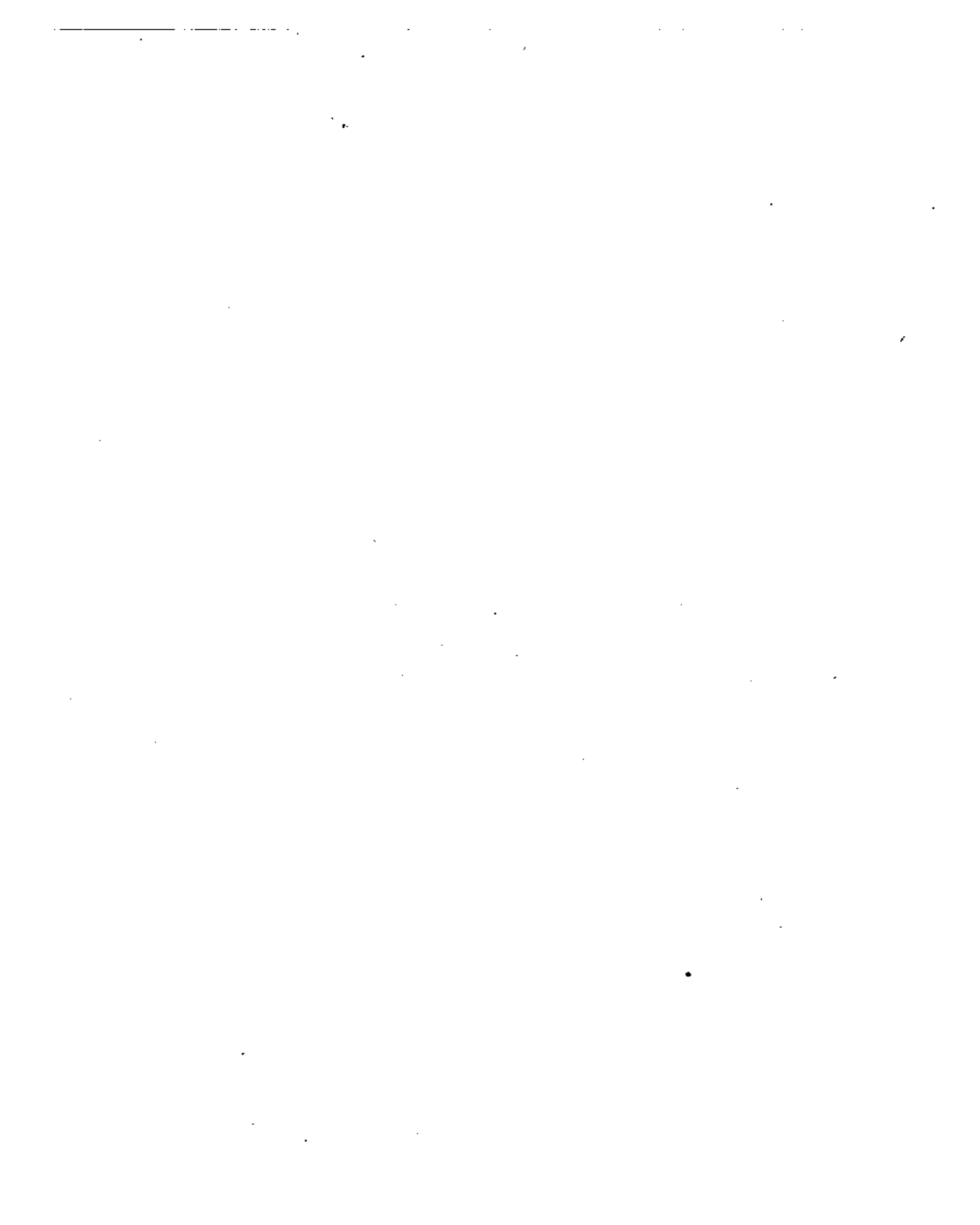
Oh, nuda! Je to hrozně všední,
leč nebylo to vinou mou —
A jednou Lenský, kleknuv před ní,
si vezme Taňu svedenou...

MODERNÍ REVUE

volná tribuna

P. F. V. Krejčího pohoršily v „Rozhledech“ moje glossy k jeho kritice p. Hladíkova „Trestu“. P. Krejčí se mýlí, domnívaje se, že moje nespokojenost s jeho kritikou je založena na okolnosti, že byl jím chválen právě p. Hladík. Ale poněvadž p. Krejčí útočil při tom na psychologickou prósu českou a poněvadž byl jsem dosti neskrovný, domnívati se, že z útoků těch mnoho, snad všechno jde na mou adresu, hájil jsem sebe a svůj směr a svou metodu uměleckou. A to je přece tak přirozené. P. Krejčí v poslední době učinil mnoho fatálních výroků. Povedenou jich sbírkou jest jeho studie o posledních desíti literárních letech, posilivši tolik různé samáčky a Krásnohorské. Nemá p. Krejčí ještě dosti na té blamáži? Proč píše teď, na příklad, že jistá část kritiky dala a priori p. Hladíka do klatby? Kde je důkaz toho? Není to zase jen paušálním obviněním? P. Hladík jako osoba je nám ničím, já speciálně osobně nemám proti němu zcela ničeho. Nač tedy mi hází p. Krejčí takové obvinění na hlavu? A ještě něco: název kritik-žurnalista patřil na zcela jinou adresu. P. Krejčí přece nikde neprohlásil, že vidí přednost paně Hladíkova „Trestu“ v tom, že se jím průměrný čtenář může pobaviti, nač tedy se hlásí k názvu, jenž je těsně spjat s tímto citovaným výrokem?

Jiří ze Luovic

AUBREY BEARDSLEY

JULES BARBEY D'AUREVILLY

NEJKRÁSNEJŠÍ LÁSKA DONA JUANA

IV

»Slyšel jsem často od mravokárců, velkých znalců života, — pravil hrabě de Ravila, — že nejsilnější ze všech našich lásek není ani první ani poslední, jak se namnoze myslí; je to druhá láska. Ale co se týká lásky, je všechno pravdivé a všechno falešné, a ostatně u mne tomu tak nebude... Nač se mne ptáte, dámy, a co mám vám dnešního dne vypravovati, přivádí mne do nejkrásnější chvíle mého mládí. Nebyl jsem již, přesně vzato, tím, čemu se říká mladík, nýbrž byl jsem mladý muž, a jak říkal jistý můj starý strýc, rytíř maltézský, aby označil tuto dobu mého života, »byl jsem dokončil svoje putování.« Jsa v plné síle, byl jsem v čilém *styku*, jak říkají hezky v Itálii, s jistou ženou, kterou vy všechny znáte a které jste se všechny podívovaly...«

Zde ten pohled, kterým na sebe na vzájem pohlédly, každá na všechny ostatní z té skupiny žen, která ssála slova toho starého hada, byl něco, co třeba viděti, neboť je to nevyslovitelné.

»Tato žena byla věru vše, — pokračoval Ravila, — co si můžete mysliti nejvznešenějšího v plném významu tohoto slova. Byla mladá, bohatá, pyšného jména, krásná, duchaplná, velké umělecké intelligence a zá-

MODERNÍ REVUE

roven přirozená, jako jsou takové mezi vámi, když jimi jsou . . . Ostatně neměla na tomto světě jiných nároků než mně se líbiti a obětovati; než mně se zdáti nejnežnější milenkou a nejlepší přítelkyní.

»Nebyl jsem, tuším, prvním mužem, kterého milovala. . . Milovala již jednou, a ten nebyl jejím chotěm; ale to byla ctnostná, platonická, utopická láska, která tuží srdce více než je naplňuje, která připravuje jeho síly pro jinou lásku, jež má ji vždy brzy následovati; taková láska na zkoušku ostatně, podobající se prázdné mši, již slouží mladí kněží, aby se cvičili sloužiti bez pochybení pravou mši, svatou mši. . . Když jsem zasáhl v její život, byla ještě při prázdné mši. Já jsem byl opravdovou mší a ona ji sloužila se vši obřadností a skvěle jako kardinál.«

Při tomto slově nejkrásnější kruh úsměvů se rozšířil na těch dvanácti rozkošných, pozorných ústech jako kruhové vlnění na jasném povrchu jezera. . . . Bylo to krátké, ale rozkošné!

»Byla to opravdu zvláštní bytost! — pokračoval hrabě. — Viděl jsem zřídka více opravdové dobroty, více útrpnosti, více výborných citů, až po vášně, která, jak víte, není vždy dobrá. . . Nikdy jsem neviděl méně lsti, méně upejpavosti a koketnosti, těchto dvou věcí, tak často spletených v ženách jako přádeno, s nímž hospodařila kočka. U ní nebylo nic kočičího. . . Byla tím, co ti prohnání skladatelé knih, kteří nás otravují svými spůsoby mluvení, by nazvali primitivní povahou, vyzdobenou civilisací; ale ona z toho měla jen půvabné nádhery a ani jediný z oněch špatných mravů, které se nám zdají ještě půvabnějšími než ony nádhery. . .«

— Byla bruneta? — přerušila jej pojednou a nedočkavě vévodkyně, jsouc netrpěliva ze vši té metafysiky.

MODERNÍ REVUE

— »Ah! nesoudíte dosti jasně! — řekl jemně Ravila. Ano, byla bruneta vlasů tmavých až po temně gagátovou čern, nejlesklejší eben, který jsem kdy viděl zářiti na rozkošnické, uhlažené vypuklosti ženské hlavy, ale byla plavé pleti, — a na pleti záleží a ne na vlasech, máme-li souditi, kdo je brunetou a kdo blondýnkou, — doložil velký pozorovatel, který nestudoval žen jen proto, aby je portretoval. — Byla to blondýnka s černými vlasy...«

Všechny blondýnky tohoto stolu, které jimi byly jen svými vlasy, učinily nepostřehnutelný pohyb. Bylo jasno, že se pro ně zajímavost historie již zmenšila.

»Měla vlasy jako Noc, — vypravoval Ravila, — ale za úsvitu Jitřenky, neboť její tvář skvěla se tou růžovou, jasnou a vzácnou svěžestí, která naprosto vzdorovala tomu nočnímu životu pařížskému, jímž žila už po léta a který spaluje tolik růží plamenem svých kandelábrů. Zdálo se, jakoby se její růže v něm byly jen rozžhavyly, tak červeň na její lících a na její rtech byla téměř zářivá! Jejich dvoji skvělost se pojila ostatně dobře s rubínem, který obyčejně nosila na čele, neboť tehdy se nosil účes s náčelkem, což činilo v jejím obličejí s těma dvěma planoucima očima, jichž plamen zabraňoval rozeznatí barvu, jakýsi trojúhelník ze tří rubínů! Byla štíhlá, ale silná, ba majestátní, jako stvořená, aby byla ženou kyrysnického plukovníka, — její muž byl jen majorem u lehké jízdy, — ač byla ve všem vznešenou dámou, měla zdraví venkovanky, která všemi póry pije slunce, a měla také žár tohoto vypitého slunce jak v duši, tak v žilách, — ano, duchapřítomná a vždy odhodlaná... Ale zde začíná něco zvláštního! Tato silná a nadaná bytost, tato povaha purpurová a čistá jako krev, která zalávala její krásné líce a ruměnila její paže, byla... věříte? nešikovná v milování...«

MODERNÍ REVUE

Zde některé oči se sklopily, ale zase zdvihly, čtveračivě...

»Nešikovná v milování, jako byla neopatrná v životě, — pokračoval Ravila, který již nepoložil většího důrazu na tento výklad. — Bylo třeba, aby muž, kterého milovala, ji učil stále dvěma věcmi, kterým se nikdy ostatně nenaučila... nezničit se před společností, stále vyzbrojenou a stále neúprosnou, a provádět v intimnosti velké umění lásky, které zabraňuje lásce zemřít. Měla věru lásku, ale umění lásky jí scházelo... Byla opakem tolika žen, které mají pouze její umění. Aby člověk chápal a prováděl politiku *Knížete*, musí již být Borgiou. Borgia je předchůdcem Macchiavelovým. Jeden z nich je básník; druhý kritik. Naprosto nebyla Borgiou. Byla počestnou ženou, milující a naivní, přes svoji ohromnou krásu, jako děvčátko z venku, které majíc žízeň chce chytit do své ruky vodu z pramene a které, udýchané, nechá ji proběhnouti prsty a zůstane zmateno...

»Byl ostatně téměř hezký tento protiklad rozpaků a neobratnosti a té velké vášnivé ženy, která svým zjevem ve společnosti byla by oklamala tolik pozorovatelů —, která měla všecku lásku, ano i štěstí, ale která neměla moci vrátit ji, jak jí byla dávana. Avšak já nebyl tehdy dosti pozorovatelem, abych se spokojil touto *uměleckou hezkostí*, a to je zajisté příčina, která v některých dnech ji činila nepokojnou, žárlivou a prudkou — zcela jako když člověk miluje, a ona milovala! — Ale žárlivost, nepokoj, prudkost, to vše zmíralo v nevyčerpitelné dobrotě jejího srdce při prvním zlu, které chtěla nebo které se domnívala činiti, jsouc nešikovná k poranění jako k milování! Lvíce neznámého druhu, která se domnívala mít drápy a která, chtějíc je vystrčiti, nenalézala jich ve svých skvostných sametových tlapkách. Škrábala jen sametem!«

MODERNÍ REVUE

— Kam tím míří? — řekla hraběnka de Chiffrevas k své sousedce, — neboť, věřu, tohle nemůže být nejkrásnější láska Dona Juana!

Všechny, jsouce příliš komplikovaných povah; nemohly věřiti v tuto prostotu!

»Žili jsme tedy, pravil Ravila, — v důvěrnosti, která mívala někdy bouře, ale která neměla krutých bolů, a tato důvěrnost nebyla v tomto venkovském městě, které nazývají Paříží, nikomu tajemstvím... Markýzka... byla markýzkou...»

Byly tři u této tabule a také tmavovlasé. Ale žádná ani brou nehnula. Věděly příliš dobře, že to nemluví o nich... Jediná hebkosi, kterou měly všechny tři dohromady, byla na horním retu jedné z nich, — retu rozkošnický vystínovaném, který pro tu chvíli vyjadřoval, přísahám vám, hodně pohrdání.

»... A trojnásobnou markýzkou, jako pašové mohou být paši se třemi chvosty! — pokračoval Ravila, rozohňuje se. — Markýzka byla z těch žen, které nedovedou nic skrývatí a které, kdyby to i chtěly, nemohly by. I její dceruška, třináctileté dítě, přes svoji nevinnost povšimla si až příliš dobře citu, který její matka měla ke mně. Nevím, který básník se ptal na to, co si myslí o nás dcery, jichž matky milujeme. Hluboká otázka! kterou jsem si často položil, když jsem zachytil slídívý pohled, černý a hrozivý, číhající na mne z tmavých velkých očí toho děvčátka. Toto dítě plaché zdrženlivosti, které nejčastěji opustilo salon, když jsem přišel, a které usedalo co nejdále ode mne, když bylo nuceno tam setrvatí, mělo přede mnou téměř křečovitou hrůzu... kterou se snažilo v sobě skrýti, ale která, jsouc silnější než ono, je prozrazovala... To se projevovalo v nepozorovatelných podrobnostech, z nichž však ani jediná mi neunikala. Markýzka, která přece neuměla pozorovati, mi stále říkala: »Je třeba

MODERNÍ REVUE

se míti na pozoru, milý příteli. Tuším, že moje dcera je na vás žárlivá . . . »

»Měl jsem se tu mnohem více na pozoru než ona.

»Toho děvčátka, byť i bylo ztělesněným ďáblem, nebyl bych se bál, že mi vidí do karet . . . Ale hra jeho matky byla průhledná. Vše se odráželo v purpurovém zrcadle jejího obličej, tak často zmateného! Při takové nenávisti dceřině nemohl jsem se zbaviti myšlenky, že zachytila tajemství své matky při některém zřejmém rozehvění, při některém pohledu, který z něhy byl bezděky příliš hluboký. Bylo to, chcete-li to vědět, vyzábilé dítě, naprosto nehodné skvělého modelu, z něhož pocházelo, ohyzdné i dle příznání své matky, která je proto tím více milovala; malá záhněda . . . lépe řečeno, jakási bronzová loutka s černýma očima . . . Čarodějnice! A která, od . . . »

Zastavil se po tomto vysvětlení . . . jako kdyby byl chtěl je poulačiti a jako kdyby byl příliš mnoho řekl . . . Všeobecný a napjatý zájem bylo pozorovati na všech tvářích a hraběnka pronesla dokonce i mezi svými krásnými zuby slovo zřejmé netrpělivosti: »Konečně!»

V

»V počátcích mého svazku s její matkou, — začal opět hrabě de Ravila, -- choval jsem se k této dívce s onou něžnou důvěrností, s jakou se chováme ke všem dětem . . . Přinášel jsem jí kornouty cukroví. Nazýval jsem ji »malým ošklivcem« a velmi často, rozmlouvaje s její matkou, bavil jsem se tím, že jsem hladil pramének vlasů na její skráních, — pramének chorobných, černých vlasů s odlesky hubky, — ale

MODERNÍ REVUE

»malý ošklivec«, jehož velká ústa měla pro každého hezký úsměv, zapuzoval a potlačoval svůj úsměv pro mne, svraščoval přísně obočí a taktó se mrače stával se z »malého ošklivce« opravdovým vrásčítým ošklivcem jako sehnutá kariatida, která, když moje ruka přejela po jejím čele, zdála se nésti tíži římsovi pod mou rukou.

»Proto, vida vždy na témž místě tuto protivnost, jež se podobala nepřátelství, nechal jsem na pokoji citlivku tu, barvy měsíčku, která se stahovala tak prudce při doteku nejmenší laskavosti... a nemluvil jsem s ní již! »Dobře cítí, že ji okrádáte, — říkala mi markýzka. — Její tušení jí říká, že jí berete část matčiny lásky.« A někdy dodávala ve své upřímnosti: »Toto dítě je mým svědomím a jeho žárlivost mojí výčitkou.«

»Otázavši se jí kdysi, proč se mi vyhýbá naprosto, obdržela od ní markýzka jen kusé odpovědi, umíněné a hloupé, které člověk musí tahati vývrtkou opětovaných dotazů ze všech dětí, které nechtějí nic říci... »Já nemám proti němu nic... já nevím,« ale viděvši svéhlavost tohoto bronzu, ustala v dotazování a s omrzelostí se odvrátila...«

»Zapomněl jsem vám říci, že toto podivné dítě bylo velmi zbožné, pochmurné, španělské, středověké, pověřivé zbožnosti. Otáčela kol svého hubeného těla všechny druhy škapulířů a věšela si na svá prsa, rovná jako hřbítek dlaně, a kolem svého snědého krku plno křížků, Panen Marií a Duchů Svatých. »Jste na neštěstí bezbožník, — říkala mi markýzka. — Kdysi za rozmluvy ji snad pohoršíte. Mějte se na pozoru ve všem, co před ní mluvíte, snažně vás o to prosím. Nečinite mne vinnější v očích toho dítěte, proti němuž se cítím již tak vinnou!« Potom, když chování té dívky se neměnilo a nepřispůsobovalo: »Konečně ji

MODERNÍ REVUE

budete nenávidět, — dokládala markýzka zneklidněna, — a já nebudu moci se na vás proto hněvati.« Mýlíla se však: byl jsem jen lhostejný k té nepříjemné dívce, když mne neznepokojovala.

»Zavedl jsem mezi námi zdvořilost, jaké se užívá mezi dospělými osobami a to mezi dospělými osobami, které se nemilují. Jednal jsem s ní obrádně, nazýváje ji hodně s vysoka: »Slečno«, a ona mně oplácela ledovým: »Pane«. Nechtěla přede mnou nic učiniti, co by jí mohlo, nechci říci, dodatí ceny, ale jen prozraditi . . . Nikdy jí matka nemohla k tomu přimět, aby mi ukázala některý svůj výkres, ani aby zahrála přede mnou nějakou píseň na piano. Když jsem jí překvapil, cvičící se horlivě a pozorně, ihned přestala, zdvihla se s taburetu a nehrála již . . .

»Jen jedenkrát její matka vymohla (byli tam hosté), že si sedla k otevřenému nástroji s jakýmsi výrazem *oběti*, který, ujišťuji vás, neměl nic sladkého, a počala jakousi skladbu prsty, hanebně nemotornými. Stál jsem u krbu a díval se šikmo na ni. Byla ke mně obrácena zády a neměla před sebou zrcadla, v němž by mohla viděti, že na ni pohlížím . . . Pojednou se její záda (křivila se obyčejně a matka jí často říkala: »Budeš-li se takhle stále křiviti, přivodíš si nějakou plicní chorobu«), pojednou se její záda vzpřímila, jako bych jí byl roztrástil páteř svým pohledem jako kuli; a zavřevši prudce víko piana, které vydalo hroznou ránu, dopadnuvši, utekla ze salonu . . . Šli jí hledat; ale toho večera jí tam již nemohli přivést.

»Nuže, zdá se, že nejnadutější lidé nejsou nikdy dosti hloupi, neboť chování této bázlivé dívky, která mne tak málo zajímala, nenutilo mne ani trochu přemýšleti o citu, který měla pro mne. Její matku také ne. Její matka, která byla žárlivá na všechny ženy svého salonu, nebyla žárlivější, než jsem já byl nadutý

MODERNÍ REVUE

k tomuto děvčátku, které se posléze prozradilo v jednom ze svých skutků, o kterém markýzka, jsouc v intimitě sdílnost sama, bledá ještě z přestálého strachu a směříc se hlasitě tomu, co zakusila, nerozvážně mi vypravovala.»

Podtrhl intonací slovo *nerozvážně*, jak by byl učinil nejzručnější herec a jako člověk, který věděl, že všecken zájem jeho historie udržuje se jen na niti tohoto slova!

dokončení

LEON BRAUNER

SPOLU KOSMEM ...

Vita Bartošová

Eugen
Dana
Elie

I

Terassa venkovského sídla.

Je chvíle, kdy východ intenzivněji se rozzařuje; z měkkého, zamíženého a zruřovělého tanutí světla z pola se vynořilo slunce, jeho plamenění lije se širokými proudy do nejistoty pološera, jež bledne a zlatí se — paprsky, tiše splývající, se roztavují a mění v plynnou, jiskřivou tekut.

Ticho, vlahé a zasněné, před propuknutím života.

Nahoře *Dana*, skloněna, spouští dlouhé, bílé ruce na mramor terassy, do světelné mlhy, v níž se chvějí. S ní *Eugen*, papirosu sevřenu rty, ještě zatížen nervositou noci —

Dana uprostřed ticha, jakoby dokončovala slova, jež neproněsena

MODERNÍ REVUE

v ní se snula v souzvuku s náladou jitra.

— Musíš mne milovati, Eugene, více, než lze ženu. Potřebuji neobyčejných rozkoší, vysokých pocitů. Neslýchané lásky potřebuji, aby se upokojila moje žhavá touha. — Oh, ne pouze polibky. Více.

Nekonečnost dojmů, jež se stupňují, rostou, za všechny meze se zmnožují . . . vždy ostřejší jsou . . . hlubší . . . až se v nich bytost ztrácí . . . Cnci rozkoše, jimiž tělo i duše se rozechvívají jako horkou lázni. Moje nervy musejí býti napjaty a žhavými doteky bouřeny, aby z nich celá symfonie zněla . . . tony vždy nové . . . strhující a zvichřující . . .

Eugen.

Chci to, Dana, a mohu . . . u tebe . . .

Dana.

Hleď, jsem nakažena uměním. *On* mne nakazil. Otevřel mi perspektivy . . . Citím závrať při pouhé vzpomínce na ně! A žítí mi dal, oh, co mi dal žítí! Byla jsem více, nežli ženou, moje bytost se proměnila. Zvykla jsem cítiti v sobě původ a vznik nových světů. Z emocí naší lásky tvořil. Bral z duše mé prvotní sílu svých vidin, které v jeho umění stávaly se žhavými k šílení. Byla jsem nevyčerpatelnou pod jeho pohledy, z jeho doteků stále nové sensace vyšlehovaly . . . Učinil mne prasilou svého umění.

Chápeš? Před tím sterilnost ženy byla mou mučivou tíží, mojí velkou hanbou. Pamatuji se, jak jsem křečovitě se svíjela při myšlence na svůj osud. Pro nás stala se lží. Poznala jsem tvůrčí vztlak, moc stvoření. Triumfovala jsem . . . Myslím, že jsem živě cítila, jak přede mnou se sklánějí všichni, kdo podlehlí suggestcím jeho umění. Byla jsem jím vtělena znova; jeho duší jsem byla a každé slovo mělo skrytý vztah

MODERNÍ REVUE

ke mně. V tomto umění vládla jsem neznámému množství — mořem světla jsem byla, jež vše proniká, hltá všechno a vším je žhavě požadováno. Mořem světla . . . Můžeš představit si rozkoš, divokou rozkoš tohoto vítězství — ?

Eugen.

Kdysi měl jsem pocit tvé duše, nežli jsi se mi dala . . .

Dana upřela oko do nekonečna,
do tuhnutí modří v dáli.

Nevím, proč jsem šla s tebou. Snad že mne unavila nadmíra rozkoše, příliš vysoké, a že se zvedla ve mně žena, malá žena, která touží po štěstí. Nebo jsem se cítila vyčerpanou? Myslím tak někdy. Snad to byl strach, aby kdysi má bytost zcela se neztránila v této výhni. A pak — jiné, neužité síly ve mně volaly. Byly to chvíle rozdělení, kdy polovice mého já se bouřila, chtěla zpět do mírnějšího vzduchu a radostnější nálady. Právě v tom ty's přišel. Bylo to ostré zavanutí života, prudkého, tekoucího, života v pohybu. Cítila jsem, že zde může vyrůst všechno to, co dosud bylo potlačeno a hýbalo se nepokojně v hloubi bytosti. Nové formace . . . jiné než sny a extase. — Chtěla bych tebou ovládnout život, zmocnit se ho, jako jsem se zmocnila umění. A to chci na tvé vášni. Musí pro nás se zroditi nový, mocný svět, kde bude všechno existovati mnou a míti vřelost mého dechu. —

Eugen.

S tebou tajemství přišlo ke mně, Dana. Pocítil jsem je oné noci — pamatuješ? Oné rozhodné noci. Čekal jsem na tebe . . .

Dana.

Byla jsem mu říci, že odcházím. Že jdu — za

MODERNÍ REVUE

novou touhou. Věděl to, dříve nežli jsem pronesla slovo. Vzal moji ruku zcela tiše, se zvláštním smutkem . . . ne smutkem, v jeho tváři chvělo se něco nepochopitelného, jako křeč, překonaná neslychaným napjetím vůle . . . cítila jsem, jak tento nepochopitelný cit přechází na mne a na okamžik rozestřelo se v mé hlavě zoutalé, beztvaré prázdno. »Osud«, řekl. Šla jsem . . . plna rozechvění a těžkého snu . . .

Eugen.

Ano. Jak jsem tě našel bledou! Bledou a nejistou jako měsíc, který před námi unikal mlhám a vssával se do jejich tekuté mdloby. Lidé přede mnou zmizeli, nebyli než stíny, které neslyšně mijejí. A pak bylo tak jasno, čisté, bezbřehé jasno, že v něm duše unikala ze svých mezí a šířila se do prostoru bez hrází . . . Jednou v žití poznal jsem takové rozšíření ducha a to bylo tehdy — — Nesla jsi své hluboké tajemství, pocítil jsem je, jakoby etherická ruka se mne dotekla, třesouc se, nejistě, zda neštěstím nebo viděním —

Dana.

Něco umíralo ve mně . . . nebo se hluboce pohružovalo . . .

Eugen.

A tvoje tělo . . . Šílím, vzpomínaje na rozkošnost tvého těla. Magickou mocí dává prožít v jedné vteřině obrovské rozšíření, pojetí ženy, jedné nekonečné, všechny možnosti vášně v sobě slévající, zhušťující . . . vyčerpávající . . .

Cítě na svých rukou měkké vlnění tvé pleti, pružný tlak tvých mladých údů, mám složitě a zvýšené pocity, poznávám živelnost rozplameněné krve i raffinement nervů, projemněných a citlivých . . . Mám vítěznou rozkoš těla, které zná svou krásu a pyšně

MODERNÍ REVUE

se vzdává její kultu — ale současně mučivou rozkoš jako táhlé prolnutí jedu, se stínem viny a smrti kdes v zášeří . . . Tvá rozkoš jest zázrak . . . Přestávám být jediným, úzkým organismem v davu podobných a jsem na chvíli nekonečný počet, neboť zakouším konvulze všech stupňů a druhů — jsem mužství, na okamžik jedno v jediném muži: já a tisíc jiných, ty a tisíc jiných, jedni a mnohohlavý dav, slitý a v jediném záchvatu se svíjející . . .

Zmlkne, po zlomení hlasu.

Zatím perspektivy vynikly, tuhé a pružné, zbaveny neurčitosti. Světlo se rozšířilo, prostoupilo ovzduší, nyní již modré, průsvitné a jasné. Mlha se zvedla a zmizela, barvy se sladily v přirozený vzdušný tón. Na mramor dopadlo rozlité teplo a Dana stáhla své ruce, ustupujíc s umdleným posunem do stínu. Zdá se, jakoby stále nějaký daleký bod přitahoval její pohled a něco utkvělého ji vázalo, absorbovalo.

Eugen prudce k ní.

Dana poddává se jeho polibkům
Velký život, můj život . . .

Po chvíli, jako přepadena únavou.

Den vysiluje . . . Jdi . . .

Eugen.

Pojď . . . Dano . . .

Dana, náhle proměněna.

Ne. Je mi obtížno hnouti se. Vše je obtížné . . .

MODERNÍ REVUE

S neurčitelným akcentem:

On zbavil mne schopnosti žít. Nemohu, nemohu!
— Vzal skutečnosti všecku radostnou příchuť. Dal mi poznati jen vašeň hallucinací, která se dostavovala jako stělesnění snu, když vise dosáhla nejvyššího stupně. Neznám jiné vášně... Nemohu... Oh, dej mi sen, předehtu snu...

Vymknuvši se, přechází neklidným tempem mimo *Eugena*, jež zlomila mdloba po příliš silném vzrušení.

A kolem volný, probuzený pohyb, útok barev, vůní a zvuků na oslabené smysly...

Eugen.

Dano... jsem ztravován žárem...

Dana stane, s dlouhým, nevýslovným pohledem k němu. A zdá se, že vlastně nevidí ho, nic kolem, ale jakous mocí je hypnotisována... Potom svit oka se ztratí, pět, šest záchvěvů projde napjatým tělem, jež okamžik hrozí se sřítiti — náhle rozjasnění.

Rychle k němu.

Pojď, noc se nám prodlouží dnem... unikneme tomuto jitru. Tak je únavné! A... banální, nemyslíš? Přece, náš život je jinde, jinde... můj život...

Jdou, sevření v objetí.

* * *

MODERNÍ REVUE

II

V přítmi boudoiru hoří japonská svítlna prolínavým světlem; její barevná skla strou hru pestrých, tlumených reflexů na bezobryse rozplývavé stíny, v něž proměnil soumrak formy nábytku. A zduseným šumem přelévá se podvečer (téměř slyšitelný . . .) otevřeným oknem do boudoiru, budí měkkou vibraci v tiché atmosféře, snivě zaléhá. Ve vzduchu vůně čaje a papiros.

Dana.

Tolik znavena jsem a vše mlčí, bez hlasu pro mne.

Ty stíny . . . těžké . . . Vím, že žijí . . . hrozí se mne zmocniti.

Schoulí se, jakoby zasahovalo ji temno, náhle oživší. Trvá tak a její tvář jeví bolestné napjetí.

Stíny . . . A. nesnesitelná, žehavá červeň.

Okamžik ticha a děsu.

Proč jsem jej odesílala . . .

Kdyby se vrátil. —

— Ne nyní ne. Nemohu na něj vzpomenouti, hnuší se mi . . .

Chvíle.

Oh!

Zvoní prudce Sluha.

Jiné světlo. A přiveďte Elii.

Sama shasne svítlnu. Hustý soumrak zaplaví pokoj. Ovzduší se-

MODERNÍ REVUE

šediví a stichne. Pak sluha přinese lampu, jejíž silná, bílá zář oživí prostory a zladí je v jasný, bledý tón, odbarvující draperie, vzdalující obrysy — zdá se, jakoby bledý jas vyzařoval z velkých, monstrosních květů na tapetách, tak projímá vše a je rovnoměrně rozložen.

Sluha.

Slečna přijde hned.

Dana.

Dobře. Jděte.

Čeká neklidně.

Elie vběhne k Daně.

Ah, máman, jsem ráda, že mne voláš —

Dana zvedne dítě k sobě na pohovku.

Ano, miláčku, chci tě políbiti, než usneš . . .

Elie.

Jsem teď pořád sama. Nejvíc večer. A dříve jsem bývala s tebou. Viš, u papa. Večer jste psali. Ty's psala, papa chodil a mluvil k tobě. A já seděla u vás, docela tiše, a dívala jsem se, jak za papa dlouhý stín běhal po stěně. Takový dlouhý byl a pořád se hýbal, přeskakoval . . . Když jste nebyvali doma, myslila jsem si vždycky na ten stín a smála jsem se. Ale zde tě vidím tak málo. Jen pan Eugen u mne bývá, jezdí se mnou do lesa, na pole. — Tam tolik voní!

Dana náhle chladně

Ano, je dobře, *Elie*. Nesmíš příliš vzpomínati. Přece nedávno jsi byla za papa.

Elie mlčí chvíli.

Papa teď píše sám. Chodí, kouří. — potom sedne

MODERNÍ REVUE

a píše Řekl, že jednou budu já s ním. Až vyrostu . . .
víš, že budu jako ty s ním . . . tak divně mluvil . . .

Tajemně.

Maman, povím ti něco. Ale nesmíš se hněvati.

Dana.

Nuže — ?

Elie.

Jednou, když jsem byla u něho, papa náhle odešel. Skoro jakoby utekl. A než přišla miss pro mne, vzala jsem papír, na kterém právě psal. Papa o tom neví. Je pro tebe. Mám ti jej ukázat?

Dana bere list a čte. S námahou klidně:

Musíme vrátiti to papa. Ale nyní chceš asi již jíti spat. Ne? Jdi, miláčku . . .

Elie zaraženě.

Ano . . . já . . . máš pravdu, maman. Ale . . . nech mne ještě zde, prosím tě. Chci býti u tebe . . . tam je tak ticho —

Dana zajde s lampou za paravent, jenž nyní zastíňuje pohovku. Čte polohlasitě, co *Elie* s očima široce rozevřenýma se choulí na pohovce.

»A hrozné slunce, které se vychýlilo z určené dráhy . . . řítí se, šílí kosmem, jež ztravuje jeho žár, tříští světy. Každou vteřinou jest mi blže . . . Každou vteřinou blíží se hodina konce . . . kdy jeho rozžířená hmota mne k sobě strhne a sežehne jako vyschlou travinu. Totéž je to slunce, které kdysi milostivě nade mnou hořelo. Tehdy nazval jsem se *Synem slunce*. — Ale nyní zmizela má základní vůle, nejhlubší slovo mé duše, a moje strašlivá bolest zcela mne ochromila. Stojím bez moci uprostřed požáru

MODERNÍ REVUE

»světa, jeho největší odsouzená oběť. Ale ještě v poslední chvíli volám svou unklou vůli, svou ženu, která je zákon mé síly . . . zoufale ji volám a trpím nekonečně nerozluštitelným: proč? svého zániku . . .«
Odhodí list.

On. Oh, dosud . . .

Lhal. Nebyl hotov, jak mne chtělo přesvědčiti jeho oko. Volá . . . Nechce mne propustiti.

Jeho . . . zánik . . .

Přejde nervosně.

Jakoby těžký, hmotnatý mrak sunul se z venčí, živý animálností příšery. *Dana* zří jej se bližiti, ztrnule čeká, až ji zasáhne . . .

Ne, nesmí mne chtít zpět. Oh . . . nesmí. Jsem jinde, nepatřím mu již nyní.

Nepatřím ti, slyšíš —! Má duše jest jinde, mé tělo jest jinde, v jiném světě.

Ne . . .

Výkřik.

Ehe usínajíc.

Maman . . . ano, jdu již spat . . . odpust . . . spím . . .

Lampa hasne, zdá se. Zbývá toliko nečistý, třesivý plamen bez moci, zmoženě kmitající v charém zášeří, jež ožilo.

Dana.

Ale . . . proč? — Nechci, aby přišel vzít mne. Mezi námi není již vláken, jsou všechna strhána, kterými mne spoutal.

Oh . . .

Napjatá chvíle.

dokončení

MODERNÍ REVUE

LADISLAV PFUSTER

ÚTOK LÁSKY

Setkali se zase kdysi po dlouhé době v kavárně. V noční kavárně. U stropu blikaly tři nebo čtyři plynové plameny, a temné stíny tápaly nejistě po malých stolcích. Několik lidí hlučelo kolem pianisty, dvě prostitutky s drsnými obličejí seděly na kulečnicku, tleskaly a kývaly prudce nohama.

Uchýlili se do kouta a poručili si bílou kávu a absinthe: — —

— Neviděla jsem vás již dávno... Co jste dělal?

— Tropil jsem hlouposti.

— Chtěla bych vědět jaké... Zdá se mi, že jste se hodně změnil.

— Jak to? Nevím o ničem podobném. Jsem si docela jist... Experimenty jsou neškodné. Nezaněchávají stop.

— Ah, experimenty... Pověďte, prosím vás...

— Co mám povídat?...

— Dva měsíce jste byl v jiném světě. Jako byste se chtěl od nás odtrhnout, — a my jsme vás viděli jen na chodníku, nepoznal jste nás, jen jste bodal očima... Co se s vámi dělo, to pověďte...

— Obyčejnou historii — rozumí se sentimentální?... Školácký příběh tak zvané lásky?... Jste v náladě?

— Jsem zvědava...

— Tož dobrá. Chcete cigaretu?

— Merci. — Tedy experiment... s čím?

— S tak zvanou láskou.

MODERNÍ REVUE

— Pouhý experiment s »tak zvanou« láskou by vás byl tak nezaujal. Bylo to jistě něco opravdového.

— Možná. Ale výsledek mne oprávnjuje dostatečně, abych to nazval experimentem. Byla to hloupost. Pravědní věc, která už nikoho nezajímá. Pokoušet lásku... A řekla jste dobře: bylo to opravdu silné pokušení. Dábel v krvi. Nevěřil jsem, podceňoval jsem — a snad ... či málem byl bych podlehl. Jak jsem už pravil — školácký pokus...

— A našel jste, co jste hledal?

— Nenašel. To však je vinou jen toho, že každý experiment selže, neprovádí-li se s čísly.... A zde chyběly...

— Ovšem — s city a podobnými krámy se nedá počítat.

— Zajisté, citové matematice nikdo nerozumí, a ženy zvláště.

— Nemínila jsem to tak. Protestuji za svou osobu...

— Vyjímám vás. Dle vaší praxe soudím, že jste absolvovala nějaký kurs matematicko —

— Stal jste se jedovatým. Také jeden účinek vašeho experimentu...

— Mýlíte se. Byl jsem jedovatým vždy.

— Není pravda. Nikdy jsem toho nepozorovala.

— Snad jsem nevstříkl jedu do vašich ran...

... Připouštím.

— Nesouvisí to tedy nikterak s mým pokusem.

— Vylíčte mi jej, a povím vám, co o tom myslím.

— Nu, chtěl jsem procítiti, prožiti lásku, sám na sobě ji studovat, rozdělit svou bytost ve vášně a klid, izolovat srdce a zkoumat podstatu té starotradicionální lásky, kterou jedna žena rozlítla, zlomila, ale stále žije v duši. I když všechny instinkty spí, ona prý řže do hloubky... A zapouští pevněji kořeny.... Chtěl

MODERNÍ REVUE

jsem ji poznat. Považoval jsem ji za fantom... a po experimentu jsem tak daleko jako dříve.

— Divný pokus... Opakuji vám, že to bylo něco hlubšího. Svůj experiment jste vynalezl až po kritické době. Po bouři...

— Ano, snad bylo tomu tak.

— Oh, znám takové případy. Každý z vás má za sebou dobrodružství lásky, ale nezná ho, anebo je zapírá, protože by bylo skvrnou v životě naší doby. Každý je jmenuje jinak. Vy experimentem... Ostatně jsou téměř stejná, leda že je někdo bere vážněji... podle své kultury — jak by řekl Mašek...

— Podivuji vaše zkušenosti a znalost lidí. Dokonce jste snad absolvovala také psychologický kurs?...

— Ovšem... Můj život je mně universitou.

— Neodporuji.

— Vypravujte tedy...

— K tomu se chystám od začátku...

— Nebudu vás již vyrušovat.

— Budete se nudit.

— Nebojte se. Slyšela jsem jistě už mnohokrát historii vaší lásky — pardon — experimentu, ale zajímám se o to, protože každý takový příběh je bohatý sny, a já mám ráda krásné sny... Všichni vaši přátelé to prožili. Ba, snad všichni lidé, ale vy umělci nejpronikavěji. A myslím, že jedině vás nezdrtí útok lásky. Jini se zabijí nebo tupnou, u vás padne pouze několik ilusí, které ožijou ve vašich verších nebo románech. Nehlásíte se k nim, připisujete je na cizí účet a děláte nad nimi útrpné grimasy... A zatím jdou s vámi celým vaším životem, a vy je milujete...

— Tuším, že analyzujete Maška...

— Ano, ale vím, že mnozí jen k vůli nim žijí a tvoří — znám vás všechny zevně i z vnitra — že ten

MODERNÍ REVUE

fantom vládne jejich duší a vede jejich ruku, a přece jsou smělí a věří v sebe, jsou hrdí svou neskonalou ctižádostí a divocí ve své svobodě. Je to krásné a živelní... Vzpomínka na něco, čeho jsme nedosáhli, poněvadž jsme byli příliš nepatrní, a touha ukázat nahou sílu, nechat slyšet hlas rozvířené krve, ohrožovat klid té, která šla tvrdě mimo nás, svými mstivými výkřiky... Je to cíl, který činí vše účelným. Je nám to společno. Mašek, vy, já, všichni bohemové a tulačky... Milovali jsme, milujeme bolestně, ale ne nadarmo...

— Duševní bravura...

— Třeba bravura, ale posvěcená láskou.

— Fráze, fráze... Stalo se mi právě to, co vy byste nazvala zamilováním se. Spatřil jsem mladou, hezkou ženu, jednu z tisíců, které vidím denně a kterou jsem již dříve jistě stokrát viděl, ale při tehdejších duševních dispoicích pocítil jsem, jak mi teplo její očí padá na srdce. Chtěl jsem od ní několik přátelských slov a stisknutí ruky, nerušených zvukem peněz, to bylo vše, a ani toho jsem nedošel. Všechna vytrvalost byla marná. Změnil jsem na dva měsíce úplně způsob svého života, ale po dokonalém odmítnutí vracím se zase klidně k němu. Nějakou dobu byl jsem rozrušen, i trochu potřeštěn, spáchal jsem dokonce nějakou Maškovinu, důkaz — dle vašich teorií — že na mojí straně byla dobrá vůle a že pokus se mohl zdařit, kdyby tu bylo to, co mně chcete suggestovat. Nyní jsem chladný a myslím, že se té ženě pouze podívují, nic více.

— To stačí. Uvidíme později. Přečtete mi, co jste napsal?

— Hloupost. Zcela à la Mašek.

— Nevadí. Je to dokument. —

MODERNÍ REVUE

Převalil se na opěradlo, přivřel oči a recitoval tiše:

— Jen aspoň jednou snít' při čisté vůni květů . . .

— — Tak všedně žije se, a já jsem ještě mlád!

— Má štíhlá Kráso! Tulák z kabaretu jasnému kouzlu přišel srdce vzdát.

— Milenkou Noc a vášní cesta do Nirvany, — — život je skoupý, mnoho nesmí tulák chtít, jen trochu přátelství, jež hojilo by rány a v duši vzbouřenou vlévalo sladký klid. —

— Ni toho nelze! Útrpnost kdes dřímá! Leč nebudit ji! Není třeba vznětů! Na květech jíní! Zima, zima, zima! Rychle zas pryč, do tepla kabaretu! . . .

Umlkli a zadívali se do prázdna. Stíny bledly. Ji bylo měkce do pláče: její fantom nikoho neznepokojuje, nikoho neinspiruje, a ona trpí . . . sama trpí takovými fantomy, ale vzdálenými, vzdálenými a směšnými . . . Zlomila cigaretu a hodila ji za sebe. On měl dosud přivřené oči. Viděl ji. Šla pružně a hrdě, štíhlá a bledá, dívala se tvrdě a neslyšela hlasu jeho srdce. Všechny nervy se chvěly, a touha výbojně rostla. Již se jí nezbaví, je přemožen . . . Vládne jím —

Vstal a pronesl suše:

— Pojďme.

Odešli. Bylo ráno. Nahoře na střechách tančily zlaté reflexy.

měsíční hlídka

Výstava děl sochaře Aug. Rodina v Praze. Pořádá «Manes».

Zvrátit všech obvyklých pojmů a představ o sochařském umění přišel k nám p. Rodin. A zmásti a zaraziti nejširší vrstvy obecnstva, jež nedůvěřivě jde mimo torsa uměleckých děl a odchází nevědouc si rady, to je účinek p. Rodinův u nás. Nelze se tomu diviti. Ve Francii nevedlo se mu až do nedávna jinak. Rozpor p. Rodinův se současným sochařstvím je příliš význačný, než aby byl překlenut oboustrannými koncesemi. Všechno v současné plastice nesměruje jinam, než podati elegantní pósu, p. Rodin první vnáší v ni požadavek *přirozenosti* více, než *malebnosti*. Studuje přírodu, hledá přirozenou krásu a nic nepokládá dle vlastních slov bezcennějším, než vytvářeti dle naučených, konvenčních postojův obvyklých modelů. Zajímá se ne o strnule stojící lidskou loutku, ale o tvora žijícího a pohybujícího se, a zobrazovati *člověka* ať v návalu vášně, ať pod mračnem melancholie, ať v přísné přemítavosti, ať v srašťelém výbuchu hněvu, ať v delikátní pružnosti pohybův, ať v náhlém zlomení celého posunu, je mu důležitějším, než najíti malebné shrnutí řas roucha nebo vyměřiti dobře proporce ztrnule vyzdvižené ruky. Podává více, než konvenční studium aktu, jako oficiální sochařství, podává celou, seriósní znalost člověka a jeho duše, nekomponuje, ale zachycuje pravdivost pohybův a zná ji promítati do duševního. V tom je velikost a síla jeho umění. Vrací plastiku od naučených pós, od nakupeného ballastu malebnosti zase k původní pravdě, k primitivnosti,

MODERNÍ REVUE

vrací ji z mrtvosti zase k životu. Všimněte si na př. jak pojímá p. Rodin lásku. Vezměte si jeho »Polibek«. Ty dvě postavy, tak křečovitě svými těly do sebe splývající, přisáté k sobě svými rty, jsou výrazem nejen svrchované rozkoše, ale zároveň svrchované bolesti nad nemožností dokonalého splnutí, jsou výrazem smutku duše nad tím, že je nemožno překonat hmotu. Lásky má vždy u p. Rodina tento bolestný akcent. Žádné změkčivosti, žádné přísládkosti obvyklého umění sochařského není schopno jeho dílo. Jeho láska, to je pravidelně divoké, vášnivé objetí, při němž jedna bytost zdá se druhou vyssávat až k úplné enervovanosti. Je třeba vzpomenouti na všechna prsa, stehna, kyčle, na svalnaté a zase jemné, podávající se údy všech těch milenců, jež p. Rodin vytvořil, aby se podívovalo umění jeho oživit maso, dát strnulému kamenu zmitati se vibracemi vášně, bičovati nahé tělo rozkoší a strhovati je zase do křeči pokušení. Před těmito objetími, jež zdrcují, před těmito polibky, jež vyssávají, před touto vášní, jež zničuje, cítíte, jak pravdivé je slovo p. Gustava Geffroye, že p. Rodin je sochařem »de la luxure triste«. P. Rodin pohlédl v nejhlubší propasti lidských pocitů stejně jako Baudelaire, jako Rops, jako p. Przybyszewski, a stejně jako tito umělci je také on básníkem lásky a bolesti, rozkoše a zoufalství, hrdosti a posměchu. Nejedná se mu o dokonalost technického provedení, ač jí má úplně v moci, nejedná se mu o dokonalé vystižení detailů, jde mu o *ideu celku*, o *grandiosní oduševnění výtvaru*, jde mu o *myšlenku*. A té ustupuje do pozadí technika, piplavost řemeslné virtuosity, tam, kde jde o výraz vášně nebo hrůzy, kde jde o to přiblížit se k tomu nejhlubšímu a nezákladnějšímu ze života a osudu, co má být samým základem všeho umění. Postavte se před takové dílo, jako je třeba »Modlitba«. Jak málo

MODERNÍ REVUE

sejde po tom, je-li do posledního detailu proveden prst ruky nebo nohy, zde, kde zoufale zlomená postava klečícího muže, s rukama, jež zdají se marně hledati opory v nesmírné obsáhlosti prázdných nebes, tak hluboce symbolisuje myšlenku modlitby jako poslední marné opory před tím, než se člověk sřítí do hlubin nicoty. A ta nicota, tam nahoře, jako dole, nicota nebes i hrobu, ten životní pessimismus — to vše dává zapomenouti detailů tam, kde k nám mluví grandiosní, hluboká myšlenka díla. Stůjte chvíli před skupinou »Měšťané Calaisští«, tou allegorií vzdoru, zlomeného v nejhlubší lidskou pokořenost, kde šlo méně o to, zobraziti významnou epizodu XIV století, pokoření Calaiských měšťanů před Edvardem III, aby zachráněno bylo město, jako o to, najíti lidský akcent pro nejhlubší snížení lidské důstojnosti v postavách oděných košilí, s provazem zpupného vítěze na hrdle; zastavte se před »Victorem Hugem«, kde básník zdá se naslouchati vlnobití oceanu v nesmírné odlehlosti své samoty, co dvě Musy, jedna, musa vraždy a pomsty, s vášní se láme nad jeho hlavou, a druhá, sladce svěží, lichotná, musa intimity a lásky, zdá se v sobě spojovati lichotnost dítěte s přítulností milenky. Podívejte se na »Válku«, kde klesající bojovník zkrucuje svou poslední smrtelnou křeč pod příšerným rozpjetím rukou a křídel zuřící litice, opojené vraždou a krví, vyražející vítězné vzkřeky své radosti nad zničením lidského života. Zastavte se před mramorem »Bouře«, tou rozběsněnou tváří se široce rozevřenými ústy, jež ztrnule hledí před sebe, jakoby byla posedlá jedinou myšlenkou, myšlenkou zničení, dejte se zaujati »Starou ženou«, melancholickou troskou těla, jež také kdysi vonělo mládím a vůní, hrálo láskou a krví, aby teď nebylo ničím než mumii a skeletem, k příšernosti scvrklou zříceninou úpadku, všimněte si »Duše«, té krásné alle-

MODERNÍ REVUE

gorie vzletu psychy, zatížené hrubým, centnýřovitým tělem pozemskosti, zamyslete se nad »Prchající láskou«, jež symbolisuje marnost touhy dvěma těly, k sobě připoutanými a přece v nicotu strhanými, kde pohled mužův marně hledá zrak ženin, odvrácený od něho na vždy v nekonečně prázdno. Zadívejte se do »Evy«, v jejíž nahé postavě, se svislými kyčlemi, s hlavou, vloženou do skřížených na prsou rukou, zdá se vystižena všechna zoufalá bolest pohlaví, pramatky všech útrap lidstva, veliké roditelky bídy a neštěstí. To všechno jsou díla, kde myšlenka přemáhá techniku, kde myšlenka rozbíjí konvenční formy, aby samojediná vítězila, aby sama sobě nacházela svůj výraz, aby sama sobě poroučela imperativně svou formu.

Bohatý požitek gest a pohybů složen v náčrtcích p. Rodinových. Je zde řada mistrných pokusů o řešení nejrůznějších problémů, důkaz, jak i nejmenší podrobnost u p. Rodina prochází řadou zkoušek a experimentů, jak tu nic není nahodilého, bezvýznamného.

Distinguovaná úprava celé výstavní budovy dle návrhu p. arch. Kotěry zvyšuje umělecký požitek. Také plakát p. Vl. Županského méně invencí, jako delikátně volenými barvami je šťastný. Jedinou nevkusností tu je řvavé akcentování nacionalního momentu jak při zahájení, tak při příjezdu p. Rodinově do Prahy — dik několika žurnalistům, kteří zdají se míti zrovna tak málo pochopení pro vkus vůbec, jako pro dílo p. Rodinovo speciálně. *Jiří Karásek ze Lvovic*

Frant. Drtina: Myšlenkový vývoj evropského lidstva.
Praha, Jos. Laichter.

»Myšlenkový vývoj evropského lidstva« je souborný, knižně zcelený tisk přednášek autorových v uni-

MODERNÍ REVUE

versitní extensi. Tendence popularisační zůstala i knize, v níž jde více o instruktivnost nežli o novost, o historický obraz, syntheticky vypracovaný a spíše zřetelný, nežli prohloubený. Přes tento program bylo by si přáti hlubšího pojetí některých partií, zvláště části, věnované středověku: U antiky i moderní doby (od renaissance a reformace k dnešku) stačí rekapitulovati známá a běžná fakta, značně živá v naší paměti a celkem přesně stanovená, při nichž těžiště zájmu leží v soustředném pojetí autorově, jeho ideji historického vývoje. Ne tak při středověku. Toť dnes teprve otevřená, vlastně: zvolna a s jistou rozzechvělou zvědavostí rozvíraná kniha záhadných značek, za nimiž nepokojně a s obtíží odhalujeme smysl zvláštní a mocné duše, impulsivní a horečně složitě, prudce vybuchující a po každém vzruchu tragicky zase srážené do nejnižších poloh skleslosti a děsu, před neviditelnou mocí, jejíž přítomnost vkouzčila se do všech podrobností života, fixní ideou se stala v mozcích jednotlivců i exaltovaných davů. Zde nestačí seřaditi několik znaků dle kategorií, konec konců lhostejných, dosti libovolných jako všechny prostředky k utvrzení systému: bylo by třeba vystižení a líčení psychologického, pohnutého z vroucího jako samo to vzrušené, nepravidelné vlnění, jehož jsou intelektuální projevy pouhým matným odrazem, pod nímž mnohem hlouběji nutno vidět a vystihnout dějinný zákon. Poměr starověku a středověku řeší p. Drtina schematem, jež nutí k námitce. Naturalism — supranaturalism, racionalism — supraracionalism... jest vskutku správně, že se zastoupily, že šly za sebou dle zákona antithese? Viděti hloub — a postihneme dualism, koexistenci obou všude a v každé dějinné fási, poměr dvou rovnoběžně při neměnné kolmé vzdálenosti tažených současně a jedním směrem. Dvě složky celkového kulturního díla, spolu pů-

MODERNÍ REVUE

sobí v jeho zrození, táž dnes projevujíc se hloub', stlumenou silou, polozabavena a vlastní výjimečným jednotlivcům, že mizí povrchnímu pohledu — zítra silná, eklatantní, duševní normál doby. Pravda, normál z pravidla jest vědomá vůle a chladný, uvažující rozum, sklon k prosté, přímo percipované realitě; jen zřídka druhé, mysteriosní tíhnutí stane se znakem a hvězdou generace, osudem své doby. Ale i jindy vždy zní temný doprovod, stále cítit ohlasy temného pohybu za vyloženou skutečností. Ovšem, zpracovati dějinný materiál s tímto předpokladem dualismu znamenalo by vzdáti se pohodlného vývojového vzorce, jemuž historické myšlení tolik zvyklo. Ale oč byla by historie hlubší, přesnější a ... novější!

Jedno se mi neodbytně vtírá, kdykoli čtu některý z českých vědeckých spisů: jakýs podstatný eklekticism, jehož hlavní činitel jest nedostatek intensity vnitřní, prudké zaujatosti *svou* myšlenkou... celkem: nedostatek oné *vědecké vášně*, o níž mluví Nietzsche. Vnější příznak toho jest chabost, rozběhlost v kompozici a logice, malomoc a bázlivost v soudu, hlavně však absence vědecké původnosti a *objevitelské* moci. Smutný dojem sterilnosti působí tato věda, jež netroufá si býti genialní a uznává za první zákon prostřednost. Tím směrem dále, a budeme míti více méně dobré kompilatory, více méně pronikavé glossatory nejvyš, nikdy však silnou a smělou vědu, jež jde v před, útočí na tajemství a stokrát odražena vždy zas obnoví svůj útok...

Miloš Marten

○: *Srdcové eso*. Praha, V. R. Herles.

Poněkuž vulgární titul sbírky básní, která na sebe upozorňuje ostentativní, vystavovanou anonymitou svého autora — anonymitou ostatně, za níž snadno

MODERNÍ REVUE

vniknouti, neboť jisté detaily, zvláštnosti stylu, proloženého moravismy a větami valašského nářečí, příliš zřetelně designují lyrika, jenž po horečné, vášnivé a změtené expansi své první knihy unikl k vyslabenému, sentimentálnímu a neurčitému katolicismu. Jeho nová kniha jest do jisté míry návratem. Vrou v ní elementární, výbušné city, naze projevované, jak bouří, svíjejí se a šíjí v hloubi rozeštvané bytosti, s jednou dominantou: zoufalé nejistoty všeho. Je tu jediný problém: lidského já, jež určuje nesčetně nevystihlých, divergentních hybných sil, jehož princip jednoty není znám a neexistuje, leč snad v tom jitrivém vědomí vnitřní rozeštvanosti, rozkolísanosti, zmateného tihnutí v nejrůznější strany a směry. Necelistvost, zmatek, rozeklanost, toť znak autorovy psychy a jeho lyriky. V něm sledy dojmů se lámou, reflexe zašlehnou momentálně jen jako blesky a hned zase zanikají, vědomí se hrouť a vše se rozpadává v tříšť... končí v zoufalém dotazu k sobě, jež možno přidat každé jeho básni:

Ne, ach, to není, co jsem chtěl říci,
vždyť já jsem měl přec cosi říci...

Stejně forma. Není jí téměř, nemá jednoty a kontury. Autorova stylistika vládne jen primitivními prostředky, stačí jí jediné spojení dvou, tří slov, opakované a jen tu a tam rytmicky obměňované, aby sugerovala výbušný, téměř pudově tryskající citový substrát, jenž sám jest krajně nesložitý — jedna vlna, jeden zákmit, na chvíli se zmocnivší autora jako fixní idea

A tak vše to není, než lyrický fond, nezpracovaná, přímo z krateru vyvěrlá hmota, ne poetický lyrism, vkouzlený v krásu slova, perspektivy, barvy... M.

MODERNÍ REVUE

Recitace

(Glosy k recitační části programu společenského večera „Kruhu českých spisovatelů“.)

Nejprve holý fakt: mladá literatura pokusila se o přímé, osobní sblížení s pražskou veřejností; konsolidována, pokud lze, šla se jí představit. Byl správný tento pokus? A, speciálně, byl správný, pokud šlo o určité obecnost, určitou část společnosti, kterou organizace večera označovala zcela neklamně? — Jdu mimo tyto otázky, jež osobně jsou mně vzdáleny a ostatně jsou řešeny na jiném místě v t. l. Ale o to mi jde, všimnouti si věci z jiné stránky, zabývati se jí z jiného, užšího a přesně vyznačeného hlediska: čistě a jediné umělecky.

Představovala se mladá literatura, t. j. v našich poměrech téměř doslovně, *mladá lyrika*. Co přirozenějšího, nežli viděti tam těžiště večera, kde projevila se v povaze právě a vlastní, kde vystoupila svým dílem, odvolávajíc se na své umělecké schopnosti a jejich uplatnění? Tim jednoduší se mi otázka o pozitivním, uměleckém významu večera na ocenění recitační části programu. Ne, *ne* bylo recitováno (neboť byla to na tři výminky vesměs jmena živých a súčasťných členů generace), ale *jak*.

Byly recitovány práce mladých autorů, *moderní lyrika*. A ta má svůj ostře vypjatý, jedinečný charakter. Logicky i slovní, mluvená interpretace má a musí býti odlišná, zvláštní, této povaze přiléhavá. Deklamace — recitace: v těchto dvou slovech zdá se mi přesně vystižen podstatný rozdíl právě oněch kvalit uměleckých, které po této stránce odlišují starou poesii a novou lyriku, rozdíl existující tak nepopíratelně, jako různost mezi naší vnímavostí moderních lidí a smyslovými schopnostmi, které pro minulost dokumentuje její umění a život její lidí. *Deklamovati* bylo možno onu poesii, převahou intelektuální a objektivní, která pracovala pojmy všem přístupnými a všemi stejně pojímanými; slova tu mají přesný a známý obsah, jejich zvuk je prostý a chladný, těžiště přednesu tkví v síle výzvuku, v akcentu, jímž ostřeji nebo slaběji markováno slovo, fráze, věta. Nic z *hudby*, pokud toho slova užijeme v pravém významu dojmové fluktuace a suggestce především nervní a ne v přeneseném smyslu pro rytmus mušlenek a nutný skandovaný sled zvuků. Jinak v moderní lyrice. »Faire de la musique en vers . . .« zde vše je soustředěno k suggestci hlubšími, citu významnějšími prostředky docílené, než jaké dává prostý pojem, jednoduše značený slovem. Pro moderní intelekt a moderního básníka idea není už celistvou, objektivnou, není jen hodnotou pro uvažující mozek — ale vyjasňuje se její vztah k tisícovým jemným a polostajeným stavům vniterným, v básni se pro-

MODERNÍ REVUE

mlítá chvění duše umělce, mluví svým hlasem cele súčasťněná osobnost, znepokojená, exaltovaná nebo zmatená. A tento hlas má jeden prostředek, aby se sdělil: tím jest hudba verše, intimní a proměnlivý rytmus, střídání kadenci a tonin, v něž básník promítá děj v sobě. Vystihnouti tento hlas, bytost, hlubokou a rozechvělou, jež jím mluví; reprodukovati výchvěji živých, hmotných hlasivek, co lyrik naznačil tempem a barvou slov — toť umění, pro něž vyhrazuji slovo tak diskretní a radostného, lyrického zvuku: recitace.

To bylo, co jsem marně hledal v recitacích, jimiž chtěla se uvésti mladá lyrika. Jen několik podání speciálních dokladů, aby vysvitlo, v čem bylo sklamaní:

Především píeča zemřelého, jenž komponoval převahou hudebně a v hudebnosti svých veršů řekl všecek bojestný, vzácný a destillovaný obsah své umělecké duše: Karla Hlaváčka »Svou violu jsem naladil, co možno nejlouběji«. Báseň byla devisou, zpovědi citů a tuh. Možno se klamati o její intonaci? Zvláště když sama udává svůj hudební klíč?

Svou violu jsem naladil co možno *nejhlouběji*
a *tichý doprovod* k ní pozdě za večera pěji.

Hráč náruživý *zádušných, sešřelých* nálad,
chci mítí divné kouzlo starých, *íromických ballad*.

Pianissimo. Šero v duši a měkká, prohloubená nálada — nic než smutek a tichá touha umělce. Na hlasu jest, aby se stlumlil v charý ton tohoto ticha.

A na zděděnou violu svou těm jen, těm jen hraji,
již k ránu v nocích nejstých do dáleč naslouchaji...

Zče nálada se hustí, nabývá určitého tvaru jedné osudnosti, jedné tragické hallucinace, jež vůli zlomila a spoutala. Hlas, stále tichý, ještě diskretnější, možno-li, přestává se chviti, sděluje své tajemství a appeluje na sympathetické zladění sblížených duší.

Mé metodie chtějí mítí smutek všeho toho,
co rostlo, vykvetlo a zrálo marně pro nikoho.

Již neklamné uvědomění bytostné tragiky. Ton bolesti, jež lahbilluje na hranici tichého zoufalství, a stlumený protest, házlivý protest passivního nitra.

A mítí toho naději a neurčitou něhu,
co vzkličiti chce v těžké půdě dalekého břehu.

MODERNÍ REVUE

Naděje, mdlá jako vzdálený zásvit ranního pološera, teskně mluví o nešměle zřené možnosti a šeptem se sděluje.

A mti zvuk, jenž *nesmělý, přec jemný, smysly mámi,*
jak chuční silných drálů, utlumených sordinami.

V jednom verši kondensována tu hudba všech. Umělice svedl jeho cíl k vyznání, básnickému Confiteor . . ., aby se v něm dal celý s rozkoší z jemného, omamného, jež vychutnává. Ač tichý, jako všecky, tento verš chová záblesk radosti, jež suggeruje ne sesílení hlasu, ale precísní, pevněji vyznívající pronesení —

Nutno ještě dále analysovati? Stačí snad, pokud naznačeny obměny oně hluboce podložené, stlumené nálady, flexe, jimž musí se přizpůsobiti hlas recitátorův. Ale místo toho slyšeti strohou, pathetickou deklamaci, prudce a nerythmicky vyražená slova, těžké a falešné akcenty — jaké sklamání . . .

Nebo druhá píeča, ač ne tak hudebně založená, tož přece zvláštní nálady, jež si žádala přispůsobení, poddajnosti hlasívek: p. Karáskova »Improvisace«. Její verše suggerují hallucinaci, stav chvíle, kdy část mračen, zahalujících ducha, se sleje ve tvar individualisový, ne však dosti určitý, polou vzpomínku, polou nebývalý fantom — mysl je rozpoltněna, tíhne k neurčitým zažitkům minulosti a chví se před rozplývaným přízrakem, evokuje dojmy, jež ve vzpomínce se stávají určitými, jakoby nervy reálné je žily: obrazy, skřipoty a vůně . . . tu byl by hlas šerý a jako z polovědomí, podobný zastřenému hlasu věštců, stržených tahem hallucinací, polodušený; zastavuje se u jednotlivosti, zní zkoumavě a tázavě, nebo se oddává evokací fantomů, jež se náhle vyjasnily. (A zase musel bych opakovati: místo toho slyšeti strohou, pathetickou deklamaci . . . na konec: jaké sklamání!)

Z p. Březiny byla vybrána báseň, celkem málo charakteristická — a přece ani touto concessí nezískalo se pranic. Přece u p. Bieziny pochopení a pravý dojem záleží v přesném pojetí a plastickém podání jeho *obrazů*. První podmínkou správné recitace bylo by, hlasem, rovnomocným vznešenému a extatickému tonu, nechat vyniknouti architektoniku každé z jeho visí jako individualisovaného celku, prostou kadenci hlasu označiti vztah a souvislost, z níž tím již by se vyluštila idea a objasnil podložený smysl. Co místo toho bylo podáno, zdálo se veršem akademicky stavěným, děleným tvrdě, rozvláčně nudným; jen tu a tam vynikl obraz, spíše díky vlastní své celistvé kráse a moci, než zásluhou recitace, jež tonula v sentimentálně odzpěvovaném pěle-měle slov problematické souvislosti.

Připustím, že ve všech těchto případech byla recitace obtížným uměleckým úkonem a podmíněna jasným kritickým poznáním, pak úplným proniknutím a téměř identifikací recitátorova já s náladovou

MODERNÍ REVUE

a ideovou vlnou básnickovy psychy. Ale omlouvá obtížnost úlohy nezdar? Zvlášť nezdar patrně zaviněný nedostatkem snahy a pokusu?

Ostatně, volím ještě k demonstraci lyriku, přimějí se podávající svým rytmem, kde stačilo prostě zachytiti zvláštní příděch slov a stavbu obrazů a vět, aby její individuální ráz se v recitaci odrazil. P. Theerovo »Hallucinování«. Pointovaný, appartní styl této básně i při nejslabším srozumění byl by si musel vynutiti jiný, rafinovanější a — jednodušší recitativ, nežli falešný pathos vášně, kterou přece autor zachytil teprve, propustiv ji prismatem intelektuality, v odrazu reflexe. A satiry p. Dykovy, při nichž recitace smazala markantní, ironický typ a sarkasm zaměnila naivně humoristickým skreslením, téměř nesrozumitelným . . .

Mohu resumovati. Bylo-li cílem recitací představení veřejnosti mladou lyriku způsobem přístupnějším a praegnantnějším (a jiný nemohl býti cíl, zvlášť při publiku, převahou málo nebo vůbec neinformovanému), selhal pokus, protože byla shlazená právě její odlišnost, to, v čem je mladá a nová. To jest, co nutí k reflexi a obavám. Toho nevyváží, společenský zdar večera, jenž *mohl* býti společenský, ale *měl* v první řadě býti umělecký.

Nezdařilý pokus?

Nebo — znak, že se vůbec nepomýšlelo, učiniti podnik významným v tomto směru, přece prvním a nepominutelným u mladých umělců? — —

Miloš Marten

kronika

První společenský večer »Kruhu českých spisovatelů« shromáždil v nádherném secessním sále hotelu centrálního četnou, vybranou a distinguovanou společnost. Mladá literární generace se tady poprvé společensky reprezentovala a to s úplným a skvělým zdarem. Přímou velikolepou vnější ráz tohoto večera řadil se důstojně k vnitřní hodnotě předvedených prací. Vedle bohatého programu recitačního byl i vybraný program hudební — obě bylo obecenstvem vděčně a s hojným potěskem přijato, jakož i produkce nového vynálezu »fotofonografu«. Zmínky zasluhuje také krásná a velice vřusná úprava estrády. Po celý večer bylo obecenstv., v jehož řadách jsme pozorovali mnohé vynikající a reprezentační osobnosti, ve velice animované náladě. Nelze se tedy diviti, že po vyčerpání programu rozvířil se v sále tanec, jemuž holdováno až do pozdních hodin nočních. Slovem, večírek vydařil se nad očekávání skvěle a lze se nadíti, že budoucí podobné večery budou ještě hojněji navštěvovány, zvláště . . .

Ale dosti toho dýchavičného a bezduchého nadšení našich dobrých lokálkářů.

MODERNÍ REVUE

Pozlátka večera »Kruhu« denní žurnalistika nasypala lidem do očí — zbývá, podívat se také trochu k jádru. A tady není, čemu se radovati a těšiti. Mladá literární generace — co nejdříve pojata, od nějakých dvanácti let — bojovala za své názory a za své umění nejen proti oficiální literatuře, ale nuceně také proti celé společnosti, která, pokud vůbec dbala a dbá literatury, stála při této uznané a vládnoucí straně literární. Theoreticky boje celkem skončovány, ale v praxi výsledků nebylo. Rozluka nutně zůstala a obecenstvo šlo také dále svou vyšlapanou a osvědčenou cestou. Uplatnění se společensky bylo touhou nových a nejnovějších přichozích do literatury. K tomu cíli měl »Kruh« spolupůsobiti. Bod v jeho stanovách, hledící k momentu tomu, pokládal jsem, aspoň pro svou osobu (ostatně, pokud vim, i jiní), za volné, nespoutané naznačení celého velikého okruhu činnosti na vnějšek, práce venkoncem vážné a opravdové. Působiti v obecenstvo: ale ovšem ne deklamační, hudební a taneční produkcí, jakou byla ona z 13 května letošního roku. Nýbrž, uvádím jenom příkladem, řadou organicky sečleněných, povšechných, theoretických, obsahově bedlivě propracovaných přednášek o hybných pákách všeho moderního života, o jeho podstatě a direktivách, jimiž se here a vyvíjí, o sociálním a ethickém proudění přítomné doby, o významu a těžišti dnešku pro přítomnost, o jejich poměru k minulosti a vztahu k příští, ukázati, jak tento soudobý život a jak tužby a úsilí do budoucnosti se zrači v moderní literatuře a umění, odkrytí prameny, z nichž vyvírá, ojasnit styčné body různých, mnohdy zdánlivě velmi protilehlých a divergentních snah a směrů literárních a uměleckých. Tane mi na mysl, jak asi patrně, něco podobného, jako podnikli francouzští naturalisté svým »Collège d'esthétique«: na širším základě však, nespjato názorem jediného směru, nevyužito tendenčně pro určitý kruh literární. K tomu mohly by se pak přidružit přednášky o jednotlivých autorech a umělcích, neboť teprve nyní, po náležité průpravě, mohlo by obecenstvo s největším zájmem a porozuměním sledovat takovéto monografické výklady. V něčem podobném viděl bych pochopení pro úkoly spolku; skutečně representativní, závažné vystoupení do veřejnosti, vkročení do společnosti. Spůsob, jakým »Kruh« — totiž jeho výbor — uznal za vhodné ohlásiti se k životu a projevit své nároky na jedno z předních míst v české společnosti, nemožu uznati za důstojný mladé literární generace v souhrnu, za konformní s její minulostí a s veškerou lepší a upřímnější její prací a úsilím. Ten odpovídal leda názorům a práci toho či onoho z nejmladších, jenž chce, není-li snad možno jinak, aspoň pomocí literatury dostatí se do salonů naší měšťanské plutokracie, ach, tak ubohé po všech směrech. Proto, jestliže až doposud tyto vrstvy společnosti nešly mladé literatuře vstříc, jestliže neměly pro ni jiného mimo naučený výsměch — pokud

MODERNÍ REVUE

vůbec její existenci vzaly prostřednictvím „vandy Dudáka“ na vědomí —, šla literární mládež sama uctivě a pokorně jim v ústřety, vábila je nechutnými reklamami v denních listech a zabezpečovala jim vysokými cenami, že nepřijdou do styku s všelijakou spreží, která sice může mít i více pochopení i více lásky k mladému umění, avšak které se jistě nedostává tolik hmotných prostředků. A jdeme-li již k někomu jako prosebníci, musíme hledět, abychom vyhověli jeho požadavkům: tomu také „Kruh“ plně učinil za dost. Literatura sama s dostatek netáhne tedy se získá některý oslavovaný virtuos, nějaká společensky zajímavá zpěvačka, k tomu ještě trochu méně vyhlášeného zpěvu, to vše se pak garniruje recitacemi básní — a společenský večer mladých literátů je hotov. Co na tom, že při něm není ani stínu po nějaké originelní myšlence, co sejde po tom, že se podobá jako vejce vejci každé pranormální akademii, jaké pořádají různé akademické kroužky a zábavní spolky a společnosti v Praze i po venkově. Aby podobnost ta byla ještě přilévavější a frappantnější, sedlo se pěkně pohodlně při pivě a doutníku a večer se skončil tancem, ano, páni výboři ozdobili se též bílými květy a stuhami jako při nějakém věnečku, že se mohli, podle jejich oznamů, nezasvěcený domnívati, že vešel na zábavu nějakého antisemitského sdružení. Nechtěje uživati příliš silných slov, nevím, jak nazvati beztaktnost, s níž pořadatelstvo postavilo v čelo programu jména Nerudovo a Zeyerovo, aby dokumentovalo siliaci mladé literatury s těmito velkými mrtvými, a Hlaváčkovu, potrně na znamení svého podivu a lásky k tomuto předčasně zemřelému mladému umělci. Nevím, jak by na podobnou nechutnost hleděli oba první. Vidím však hněv a odpor Hlaváčkův, kdyby věděl, jak se pro tu společnost, které tolik nenáviděl a již opovrhoval, recitátorem vraždí jeho verše, jak nedbalé posluchačstvo mezi douškem piva a soustem pečeně na půl ucha zachytne nějaký úryvek, přednášejícím silněji vyražený, — vidím ten jeho prudhý hněv, jeho, jenž byl tak delikátní a jemný, jenž tak intenzivně pocítoval každý nevkus a ctil příliš vysoko umění, cizí i svoje, než aby je dovolil podobným způsobem prostituovati. Mrtví se nemohou brániti. S překvapením, ne příjemným, je mi však, že ani jediný z živých autorů, jimž se dostalo cti býti recitováno na tomto slavnostním večeru, nechránil se co nejrozhodněji proti podobnému snižování své poesie. Věřu, podivuhodně. Zdá se mi, že úcta k vlastní práci ja nezbytnou při každém seriózním uměleckém pracovníku. Tady jí nikde nebylo. To nabádá k přemýšlení. Neboť nelze se mi domnívati, že výbor „Kruhu“ užil práci jejich bez výslovného svolení a bez bližšího poučení o celkovém rázu večera. Či to byla jenom nepatřičná ochota a shovívavost od postižených básníků?

Tož mladá literatura, representovaná „Kruhem“, šla k panu

MODERNÍ REVUE

Velkoburžoovi. Poniženě se ukláněla a uctivě zvala. Ale pan Velkoburžoa přece jenom nepřišel. Vedle členů spolku, řady mladých spisovatelů a budoucích adeptů »krásných umění«, asi tři starších literátů a několika habituéů všech podobných večerů, tři nebo čtyři malířů a osob, hudebníků a z kruhů hudebních, které přišly pro hudební čísla a jimž literatura při tom byla naprosto lhostejná, bylo v celém velkém sále sotva na tučet, nu, počítejme co nejvýše, na půl druhého tuctu z rozsáhlé rodiny pana Velkoburžooy. Nepřišel prostě. Ani tehdy ne, když mladí autoři sestoupili, pokud jim bylo možno co nejvíce, na jeho niveau. To nevadí. Příště přijde bezpečně se všemi rodinnými členy. Neboť pořadatelstvo chopilo se v poslední chvíli věci za »pravý konec«: tanec! Nezdá se mi pravdě podobno, že týž byl již předem umluven a jenom z nemístného a nepochopitelného studu před nejšířší veřejností tajen. Na tanec se chytanou slečinky z »nejpřednějších« a nejbohatších měšťanských kruhů stejně bezpečně, jako kterákoli švadlenka. Jenom jej budoucně předem ohlásiti! Ostatek programu pak může býti jakýkoli, a čím kratší, tím lépe.

Řekl jsem již, jak asi bych si byl přibližně představoval počátky spolkové činnosti »Kruhu«. Rozumí se, že by nutno bylo postavit se na širší bási, nečiniti vstup odvislý od černého kabátu a salonní toalety a hodně plné tobolky, naopak, usnadniti a ulehčiti jej příslušným rozdělením vstupného osobům ze všech vrstev, které by měly zájem a touhu vyslechnouti přednášky ty. Nejsm nijaký demokraticky zuřivec, abych se zaslepeně domníval, že jenom v dělnických a maloměšťanských třídách je smysl a pochopení pro literaturu. Právě naopak. Avšak vím a zkušenosti mi to potvrdily, že zrovna ohromná většina té intelligence, která skutečně umění miluje a jím se zabývá, je materielně — jako také zarcující většina našich spisovatelů — nejvýše jenom průměrně obsojně situována. Snažiti se o získání naší peněžitě nejlépe opatřené vrstvy pro literaturu je zajisté žádoucnó, ale děje-li se to prostředky, jako byl neblahý společenský večer, nejen nedosáhne se účelu, nýbrž i týž se posune vždy do větší vzdálenosti. Ne sestupovati, ale k sobě pozdvihovati — to jest jediná správná cesta, na níž možno se dodělati úspěšně výsledků.

Nevím, pokud se výbor »Kruhu« zabýval vážnými otázkami literárními. Nejsm tolik zasvěcen do jeho činnosti, a na venek se mimo jeden soukromý jour-fixe a tento společenský večer jeho práce projevila jen nějakým zaslánem. Pokud však pány znám, pochybuji, že by jim přišlo na mysl, na příklad, uvažovati o této otázce a hledati cest k nápravě: Jak to přijde, že přes všechny »Lumíry«, »Zlaté Prahy« a jiné listy velkonakladatelů, které tisknou krotké elaboráty nejmladších, že přes všecko přiměří mezi mladými (aspoň určitou částí) a starými kruhy literárními, není dnes mlademu, sebe pozoruhodnějšímu autoru

MODERNÍ REVUE

absolutně možno najít nakladatele (ani bez honoráře!) pro své verše, že je mu nutno utéci se k vlastní chudé kapse, nepodaří-li se mu náhodou získati několik lidí, kteří přispějí na edici jeho knihy, ač vědí, že finančního úspěchu za těch okolností nebude? Domnívají se snad pánové z vedení »Kruhu«, že nevalnými recitacemi básní při pivě, kde nikdo kloudně nenaslouchá, vzbudí v panu Velkoburžoovi touhu seznámiti se blíže s předvedenými autory, že jej pohnou, aby se pídil po jejich knihách, dokonce, aby je koupil? Odpoví se mi třeba, že je především nulno peněz, aby bylo možno, ne-li jinak, aspoň prostřednictvím spolkového nakladatelstva zjednat, částečnou odpomoc, a peníze že má právě poskytnouti ta vrstva která jinak má kapsy velmi pečlivě upjaty Nemohl bych tohoto důvodu uznati, poněvadž cesta, zvolená k cíli tomu, je naprosto nedůstojná a nečestná. Pánáčkovati někomu, dělati mu kejkle a komedii, aby »pustil chlup«, bylo by mi prostě do duše sydlno.

Nerad bych, aby se z mých výkladů soudilo, že bych chtěl vyloučiti ze spolkové činnosti »Kruhu« jakoukoli lehčí a veselejší zábavu. Ani v nejmenším. Bylo by docela pěkné, kdyby učinil pokus o nějaký umělecký chantant, o nějaké »pestré divadlo«, o nichž se u nás tolik planě napovídá, večer, kde by se přednes lehkých, žertovných písní střídal s reprodukcí satyrických veršů, slovem, kde by byl program měnivý a svižný. Zřejmě však, že taková zábava, která by konečně možná snesla i hostinské ovzduší a kde by třeba ani nepůsobil tak odpudivě a nepěkně, takovou dissonační notou »fotofonograf« (vynález zajisté velice zajímavý a snad i zcela významný, ale naprosto neslučitelný s číře uměleckou produkcí), barokní nápad a nevkusná kudrlinka, kterou byl celý reprezentační večírek dokonale sešměšněn, nesměla by se vtlačiti do popředí spolkové činnosti, nýbrž musela by zůstatí hezky v zadu, na desátém nebo lépe dvacátém místě a mohla se uskutečniti teprve po řadě skutečně závažných skutků a projevů »Kruhu« jako chvíle oddechu a bezstarostného poskoku. Přirozeno, že zase na jenom pro pana Velkoburžoou.

Rozumí se, příklady, jak bych si působení »Kruhu« asi představoval, nemají docela smyslu toho, že jenom tak a jinak není možno postupovati, že není jiných seriósních cest pro činnost — jsou to právě jenom příklady. Byly by zajisté i jiné dráhy, mnohé a četné. Ale neméně jisté je, že způsob, jakým »Kruh« se veřejnosti na poprvé uvedl, jest odradivý a vším svým vnějším rázem hoděn spíše nějaké »zlaté mládeže« než mladé literární generace, která by měla mít aspoň trochu povýšenější tužby a snahy než blyštětí se v směšně-ubohém »krému« naší společnosti. A smějí-li se slušní lidé podobným zábavám a podnikům »Máje«, nejméně důvodů má již

MODERNÍ REVUE

spolek mladých spisovatelů konkurovatí tady o vítězství v nevku a bezmyšlenkovitosti.

Porod »Kruhu« byl těžký a nepřilíš povzbuzující. Antagonie různých složek každého hnutí každým okamžikem propukala. Konečně se usílí jedné a sebezapření, ohromnému sebezapření u některých, podařilo dítě udržeti při životě: škoda té nasmírné námahy pro výsledky, k jakým nynější výbor dospěl. Chtěli-li proponenti »Kruhu« zaříditi spolek, který by konkuroval s různými zábavními kroužky a la »Protěž«, »Meteor« nebo »Tulipán«, nemuseli věru hýbatí nebem i zemí a svolávatí kde koho, mohli si ušetřiti četné nepřijemné chvíle a disgustující debaty a zůstatí »mezi sebou«, takový »Kruh«, který by byl »pro pořádání deklamačních a tanečních zábav«, mohl se utvořití zcela skromně a po tichu. Takhle se však opravdu zdá, že měl p. S. K. Neumann ve svém bryskním článku, jimž ustavení »Kruhu« uvítal, úplně pravdu, že skutečně se jednalo o »nějakou titěrnou hračku — ovšem náramně vážně natřenou«. A vypadala li trochu příliš slavnostní renunciacie p. F. V. Krejčího před večírkem zbytečnou, nyní jeví se její úplná důvodnost a právnost, byť i jej asi »kronice, vedly k ní z části poněkud jiného druhu pohrůtky, než mne k této.

Nediktoval jí »pathos, do něhož jsem se byl vemluvil«, jak se již předem intenciósně insinuuje, ale víra — neupírám, že svrchovaně nepatrná — v možnou nápravu. Neměl-li by obrat nastati, šlo-li by vedení »Kruhu« tímto směrem dále a dospělo-li by snad až k »elitnímu plesu«, bylo by to žalostným vysvědčením o nízké intelektuální úrovni patrně většiny mladé literární generace dnešku.

17./18 V. 02.

A. P.

Rudolfínská výstava.

Proč bych nezačal také tím, čím zahájili téměř všichni výstavní referenti své články? Tedy: tvrdí se, že je to poslední výroční výstava »Krasoumné jednoty«. A k tomu hned nářek nad hrozící ztrátou. Uznávají sice celkem souhlasně, že pražské výstavy v Rudolfínu nejsou příliš valné, ale přece jenom usuzují, že i tak, jak nyní jsou, mají svůj dobrý význam a prospěšný vliv: budí, jak se dobromyslně říká, v obecnstvu zájem pro výtvarné umění, vzdělávají jeho vkus, zušlechťují je. Jaká dobráckost a jaká skromnost! Jsem přesvědčen o plném opaku. Stačí prohlédnoutí to ohromné skladiště obrazů, rytin, sádry a průmyslných

MODERNÍ REVUE

výrobků, stačí jenom trochu seriózně změřiti a zvážiti kvalitativní úroveň *celku*, aby se světle poznalo, že tady není výchovného materiálu, který by vedl široké obecenstvo výše v uměleckém nazírání a chápání, ale naopak, že se tady všady drže a okazale roztahuje průměrnost a méně než průměrnost, nízký a plebejský pavkus, řemeslné výrobky, které právě jsou na úrovni velkých vrstev a lichotí jejich omezeným, tupým, krátkozrakým a maloduchým potřebám — lze-li o těch vůbec mluvit — a tím je utvrzují v jejich zaujatosti proti všemu skutečně velikému, silnému, dobývačnému. Na tom faktu nemůže změnit ani zbla několik znamenitých děl, která jsou mezi býlí celé výstavy rozeseta.

Ještě jeden moment, pokud vím, méně povšimnutý, zasluhuje přibíti. Horlivá a roztomilá snaha sehnati na výstavu co nejvíce německých výtvarníků, pocházejících z Čech. Čtete tady naprosto neznámá jména — pod známými věcmi. Totiž známými svou konvenčností, ořelostí, světoběžností. Kde kdo zde byl přijat pod patronátem tolik přeceňovaného p. Maxe, staří, mladí, až dolů k bezduchostem dámského atelieru v Šlikovu paláci. Důvod zdá se býti jasný: dokumentovati vyspělost, výši, početnost, význam českoněmeckého výtvarnictví protiváhou k českému. Dopadlo to však velice smutně, po čertech bledě. Ovšem, nesmí se posuzovati české výtvarnictví jenom dle toho, co na této výstavě je vyvěšeno, ač i tady jest jeho převaha, i větším úsilím i širší inspirací a odvážnějším rozpjetím tvůrčích potenci (i když výsledek selhal) docela patrna. To je holá skutečnost, faktický stav věci v přítomnu, nahé konstatování, bez jakýchkoli postranních zámyslů nebo předpojatostí.

Nejhojněji, jako vždy, při českém malířství zastoupeno krajinářství. Ce'kem pozoruhodně, ač jsme právě v oboru tom zvyklí na výtvary dokonalejší a

MODERNÍ REVUE

mocnější. P. Alois Kalvoda vystavuje jarní krajinu, velké plátno, takových smytých, mdlých barev, světle podmračný venkovský den s mladou zelení — ale působí dosti chladně a mdle. P. František Kavan svou zimní krajinou podal výkon, který ukazuje — po chabých věcech, které v poslední době vystavoval — zase jeho pozitivní a slibné kvality. Sl. Zdenka Braunerová nejlépe se prezentuje svými akvarely, p. Antonín Slavíček »Máky«, p. Josefa Schussera »Nokturno« je suggestivně náladové . . . sem tam ještě leccos slušnějšího, ale nic, nad čím by se bylo možno rozehřáti a rozjásati.

P. Schusser vystavuje také velikou kompozici »Fatum. — Vita — Libertas«. Je v tom mnoho dobré vůle, statečné odvahy a pilné práce, ale je to dílo avortované. Postava Fata má jistou drtivou, neúprosnou velikost, za to unikající Libertas připomíná neblaze čertíky ze známé fyzikální hračky. P. Josef Mandl ohrožuje diváky »Pohádkou« a »Pověstí«, stejně šablonoovitými jako slabými. P. Ferdinand Herčík poslal ctihodně starý a plochý »Návrh pro nástěnný obraz . . .« atd., je to č. 326. Špatný vtip provedl p. Adolf Liebscher svým »Kde domov můj«.

Z českých kolekcí nejlepší jest ona p. Rudolfa Béma, která svědčí o silném talentu na dobré cestě. První místo mezi jeho vystavenými věcmi zaujmají asi oba pastely ženských hlav (»Podobizna« a »Rudé vlasy« — hlavně tyto) a »Večer«. P. Karel L. Klusáček svou soubornou expozicí projevuje se epigonem ve všech směrech. Je zcela neosobní, bez temperamentu, vidíte, jak studené ruce a lhostejná kombinační dovednost se spojily k těmto plodům. Přímou žalostnou je produkce p. Adolfa Wiesnera. Tady, při těch jeho tuhých, neživých, bezduchých portrétech přichází vám na rty ironicky zkroucené slovo: »umělecké řemeslo«.

MODERNÍ REVUE

Ostatek, může mít útěchu: ostatní české portréty jsou také tvrdé, bezvýrazné. Jest jich neobvyklé množství a jsou obvykle slabé.

Upozorňuji ještě na »Symfonii« p. Františka Šimona, která má mnohou dobrou kvalitu a pěkně sladěné barvy, ale která nepřináší nic originellního; neboť toto thema tímto způsobem bylo již častěji a lépe i hůře traktováno; za to jeho »Rekonvalescentka« je mnohem, mnohem svéráznější: ve volné krajině leží s rozhalenými ňadry mladá dívka — vane s obrazu takový širý, hluboký, rozkošně ssavý dech, vůně nového života a svěžího mizení.

Z českých plastik nevím, co bych mohl uvést jako skutečně významné, není takým ani p. Quida Kociana nejapné a nechutné »Umělcovo věno« ani žertovný »Ideál lásky« nebo p. Vojtěcha Šaffa nepovedená Bílkovina »Návrh na náhrobek«. Naproti tomu stojí v dvoraně dvě studie aktu, z nichž mužská je pamětihodna tím, že uvedla p. F. X. Harlese z »Politik« v mravné rozhořčení (což by bylo lhostejno) a svedla k rozhorlené exkursi a důvtipné úvaze o oprávněnosti »nahoty« v umění (což je velice žalostné), ženská zase tím, že p. F. X. Harlase ani neuvedla v mravní rozhořčení (což by bylo lhostejné), ani nevedla k nějaké rozhorlené exkursi (což je velice roztočilé).

Z cizích plastik nad ostatní daleko vynikají »Válečný řev« od p. Augusta Rodina, »Ženci« p. Konstantina Meuniera a pochmurné, silně výrazné, byť i trochu pathetické »Zoufání« p. Alberta Bartholomého; p. Trubeckoj má tu mohutnou bustu Segantiniho, p. Konstantin Laszcza delikátní »Ženskou hlavu«, pak »Prokletou«, p. W. Szymanowski příliš Meunierovského »Žence« a samostatnější »Vichr«.

Zůstanu již u polské »Sztuky« z Krakova. Sku-

MODERNÍ REVUE

tečnou revelací jsou p. Józefa Mehoffera »Zasklená okna katedrály Frýburské« a »Čtyři skizzy pro polychromii katedrály v Plocku«. Zde přináší docela nové živly do okenních dekoračních komposicí, prvky lidové a intenzivní barevný žár, při vši své prudkosti souladný. Jak daleko jsme tu od tradičních cest a dnešní chudokrevné »gotiky«! Z ostatních členů »Sztuky« nejsvrázněji se představují p. W. Weiss dvěma podobiznami — nejlepšími na celé výstavě —, p. B. Axentowicz »Modrou vasou« a p. Jan Stanisławski »Topoly«.

Kollekce G. Segantiniho je v letošním »pražském saloně« nejvýznačnější. Tu mluví tvůrce. Z jeho pláten vlá. silný, kyprý, volný horský vzduch. Nový duševní svět se jeví na jeho symbolických listech. Hloubka pojetí a mohutnost exprese se vzácně slučují. Jak matriá je vedle toho souborná výstava p. Viktora Krámera! Solidní pracovník, ale nic více.

Z ostatních cizinců dlužno upozorniti na p. Ottu Modersohna (»Po bouřce« a slabší »Letní jitro«), p. Richarda Kaisera (»Potok a stromy«) a p. Axela Gallena (»Na jaře«). P. István Csók oblažil nás »Salomeou« tak nejapnou a banální, že jest až jedinečná: jeho ženský akt kouká do světa, jako by prosil za odpuštění, »že za to nemůže«. Slavený p. Eduard Lebiezki naprosto neodůvodňuje svých úspěchů tvrdou, bezvýraznou a strnulou »Podobiznou baronky M. F.«

Z množství Čechoněmců uvádím pouze p. Gabriela šl. Maxe »Krista«, jakých on sám i jiní již na tucty namalovali (komicky se vyjímá v katalogu poznámka: »Dle evang. sv. Lukáše XI, 42--47«); p. Emila Orlika pěkný pastel »Na verandě čajovny« a p. Hugona Stei-nera studie k podobiznám.

Oddíl grafických umění je vlastně obchodní expozicí nějakého německého uměleckého závodu. Jsou

MODERNÍ REVUE

tu známá a dokonce i slavná jména, nelze upříti, znamenité věci tu a tam, avšak to všechno jest již (až na nepatrné výjimky, potvrzující jen pravidlo) dávno známo, dávno v prodeji, většinu francouzských věcí viděli jsme již ve výkladní skříni na Ferdinandské třídě, jiné jinde — — chci tím říci jenom tolik: taková výstava má pouze tehdy smysl a umělecký význam, podává-li novinky, první a původní otisky autorů, nebo je-li systematická, přehledná, stopuje li určitý vývoj v jeho jednotlivých fásích. A toho všeho tady není. Není výběru, není vůdčí idey, jenom strakatina a směs.

Stejně dopadl umělecký průmysl. To nejsou umělecké výtvary, totiž zase originály, jedinečné věci, nýbrž pouhá tržnice, obyčejná prodejna průmyslových předmětů, jaké dostanete v každém velkém obchodě, pro něž není třeba výstavy. Ta má ukazovati nové cesty a signalisovati nové pokroky.

Tož mohu skoncovati, jako jsem počal. Nebude se škodou, neuspořádají li se budoucně podobné výroční salony. Naopak, spíše bude to výhodnější, poněvadž ubude instituce, zhoubná pro dobrý vkus a urážející každé jemné umělecké citění

Hubert Cyriak

Gudda Behrend: Aus dem Tagebuche einer Sinderin. Berlin, Axel Juncker.

Karin Michaelis: Das Kind. Berlin, Axel Juncker.

Hříšnici je mladá inteligentní dívka, horoucí, impulsivní povahy, která svedena a opuštěna stane se nevěstkou a končí sebevraždou, když jí hrozí policejní dohled jako veřejné holce. Její denník je psán s vervou, bez velké strojenosti, má ráz pravděpodobnosti, nehřeše ani vyumělkovanou duchaplností, ani nemožnou hloubkou. To je však také všechno, co možno kladného uvést. Neboť je to kniha, jež thematem i pro-

MODERNÍ REVUE

vedením svým jde známými cestami a nenese nových a krásných darů.

Druhá práce stojí výše. Je sice poněkud strojená a překreslená, ale drama, jež se v ní odehrává, má živou bolest a leptavý smutek, plynoucí z divadla zvolného a vědomého umírání mladého života. Dívka umírá, ví o svém brzkém skonu, ale vidouc truchlou existenci a tušíc zničené štěstí a skryté rány v žití svých rodičů, jimž je vším, staví se, jakoby neznala svého osudu, nutí se mřít se smíchem na rtech. A závěrečná scéna, těžce pochmurná a bezútěšná, dvou zničených a osiřelých bytostí, které si jsou cizy. Tady najdete několik passáží ryzí intonace a rozechvělé citovosti. Kniha trpí nejvíce svou nezcelenou, rozdrobenou fakturou.

satyricon

ROMAN HAŠEK

POVZDECH

Měl *Silén Marsyas* tragický skon:
přes hlavu kůži stáh' mu Apollon,
že (tak se totiž Helladou zvěst nesla)
se nebožák mu pletl do řemesla...

Dnes — staré báje dávno vzal už das —
je v pensi Apollon i Marsyas,
však oči vypláčeš si do krvava
nad básněmi *Siléna Miloslava*.

Čti »Zlatou Prahu« nebo »Lumíra«,
kde Musa jeho smutně umírá
na vodnatelnost... poesie hyne —
a zvoláš v žalu: »Kde jsi, Apolline!«

MODERNÍ REVUE

volná tribuna

Ve své recenzi p. Jiráskova »Bratrstva« v »Obzoru literárním a uměleckém« p. Viktor Dyk dotýká se na několika místech mé charakteristiky díla p. Jirásku, publikované příležitostně při referátu o studii p. Tučkově. Odpor můj proti dílu p. Jiráskovu zdá se mu založen v mé nechuti proti epickému stylu vůbec. Odkud čerpal p. Dyk tuto více než libovolnou domněnku? Snad četl přece p. Dyk mou charakteristiku až do konce a snad mu neušlo v jeho zanicení pro stížlivá, až do nechutenstva rozšlapaná historická diktanda p. Jiráskova, že stavím proti p. Jiráskovi na př. *epiku* Zeyerovu. A co rozumí pan Dyk slovem »raffinovanost«? Je-li mu toto slovo totožné se vším jemným, delikátním v umění, ano, pak přiznávám, raffinovanost tohoto druhu je mi jedním z požadavků umění. Ale je-li mu toto slovo totožné se vším strojeným, uměle konstruovaným, násilně kombinovaným, pak není jeho poznámka ničím, než neoprávněným útokem. Ne, že umělecké prostředky p. Jiráskovy jsou jednoduchy, nestrojeny, ale že vůbec jeho metoda »povídati« má k umění naprosto daleko, vedly mne k tomu, že jsem odmítl čest mluvit o »epických rhapsodiích« p. Jiráskových jako o vážných dílech. Činí-li tak p. Dyk, je to věc jeho justamentu nebo — jeho vkusu. Čistě privátní plaisir. Mluvil jsem ve své charakteristice o tom, že p. Jirásek nedovede vystihnouti *psychického ovzduší doby*. Že jsem nemluvil o detailové správnosti, vidno z toho, že jsem panu Jiráskovi přiznal, jak pečlivě udává kulturně historický materiál, ale jak neumí vycítili a neumí reprodukovati ovzduší ličené doby. Napsal-li p. Dyk proti mě, že se mu zdá, že v »Bratrstvu« je doba šťastně charakterisována, je to velmi pohodlné, neboť to má stejnou cenu, jako kdybych já zase napsal, že se mi zdá pravý opak. Já ve své studii dal *doklady*, jak p. Jirásek není než sběratelem dokumentů a jak pomocí jich (i když samy o sobě jsou sebe správnější) vytváří zcela falešné *psychologické* obrazy. Porazil mé argumenty p. Dyk protidůkazy? Jeho filipika proti mně stojí vůbec na slabých nohách nekritického podivu, jenž mne zaráží zrovna u lyrika, jehož hlavní notou je kritická skepse. Ale přiznal-li p. Dyk, byť nepřímou, že celé dílo p. Jiráskovo je čistě vnějším, že není niterným, vyslovil tím de facto sám to, co bylo základem mé averse proti tak zv. hrstorickým rhapsodiím p. Jiráskovým.

Jiří Karásek ze Lvovic

JULES BARBEY D'AUREVILLE

NEJKRÁSNEJŠÍ LÁSKA DONA JUANA

Ale to zřejmě dostačovalo, neboť těch dvanáct krásných ženských tváří se rozlítlo tak prudkým oitem jako tváře Cherubínů před trůnem Božím. Není-li cit zvědavosti u žen tak prudký jako cit zbožňování u Andělů? ... Přehlédl všechny ty hlavy Cherubínů, které nekončily u ramen, a pokládaje je bezpochyby za náležitě připravené pro to, co jim chtěl říci, rychle začal a nepřerušil se již:

»Ano, markýzka se smála hlasitě již při pouhém pomýšlení na to! — jak mi řekla po nějakém čase, když se mnou sdělila onu věc; však se nesmála vždycky! — »Představte si, — vypravovala mi (pokusím se vzpomenouti si její vlastních slov), — že jsem seděla zde, kde jsme nyní.«

»— (Bylo to na jedné z těch malých pohovek pro dvě osoby, jež se nazývaly *rameno-vedle-ramene*, nábytek to nejlépe vynalezený k rozhněvání a opětnému smíření, aniž bylo třeba přisednouti.) —

»Ale vy jste nebyl, na štěstí! kde jste nyní, když mi ohlásili ... hádejte koho? ... nikdy byste toho neuhodnul ... Pana faráře od Saint-Germain-des-Prés. Znáte jej? ... Ne! Vy nejdete nikdy na mši, což je velmi ošklivé ... Jak pak byste mohl tedy znáti toho starého ubohého faráře, který je světcem a který ne-

MODERNÍ REVUE

vejde k žádné ženě ve své farnosti, nejedná-li se o sbírání příspěvků pro jeho chudé nebo pro jeho kostel? Myslíla jsem nejprve, že přišel z toho důvodu.

»Připravil kdysi moji dceru k prvnímu přijímání a ona, která chodila často k přijímání, podržela jej za svého zpovědníka. Proto jsem jej od té doby mnohokrát pozvala k obědu, ale marně. Když vstoupil, byl nesmírně rozčilen, a viděla jsem na jeho rysech, obyčejně tak klidných, zmatek, tak málo zakryvaný a tak velký, že mi bylo nemožno přičítati jej jedině nesmělosti a že jsem nemohla si zabrániti, abych jej neoslovila napřed: Ah! můj Bože! co se stalo, pane faráři?

»— Stalo se, — řekl mi, — milostivá paní, že vidíte muže, jenž je v největších nesnázích na světě. Jsem přes padesát let již ve svaté službě, ale nikdy jsem neměl choulostivějšího úkolu, který bych byl méně chápal, než úkol, který mám nyní vykonati u vás...« —

»A posadiv se, požádal mne, abych nechala dvěře po celou dobu naší rozmluvy zavřeny. Chápete, že všechny tyto obřadnosti mne poněkud lekaly... Zpozoroval to.

»— Nelekejte se, milostivá paní, — řekl; — je vám třeba veškeré vaší chladnokrevnosti, abyste mne vyslechla a abyste mně učinila srozumitelnou neslýchanou věc, o níž se jedná a již v pravdě nemohu připustit... Vaše slečna dcera, od níž k vám přicházím, jest, vy to víte jako já, anděl čistoty a zbožnosti. Znáám její duši. Mám ji ve svých rukou od její sedmi let a jsem přesvědčen, že se mylí... snad právě pro svou nevinost... Ale dnes ráno se mi přišla vyznat ve zpovědi, že je, neuvěříte tomu, milostivá paní, ani já ne, ale je nutno říci to slovo... těžhotna!« —

MODERNÍ REVUE

•Vykřikla jsem . . .

•— Vykřikl jsem jako vy ve své zpovědnici dnes ráno, pokračoval farář, při tomto vyznání, učiněném od ní se všemi známkami nejupřímnějšího a nejhroznějšího zoufalství! Znáám dokonale to dítě. Je neznalá zcela života i hříchu . . . Je zajisté ze všech dívek, které zpovídám, dívkou, za niž bych nejsnáze odpovídal před Bohem. To je vše, co vám mohu říci! My kněží jsme lékaři duší a musíme jim pomoci, aby doznaly hanbu, kterou tají, rukama, jež jim neubližují, ani se jich nedotknou. Vypytał jsem se jí tedy se vši možnou opatrností, vyzvídal, otázkami doléhal na to dítě v zoufalství, které mi však, pověděvši jedenkrátě věc tu a vyznavši svůj hřích, který nazývá zločinem a svým věčným zatracením, neboť se pokládá za zatracenou, ta ubohá dívka! již neodpovědělo a zarytě mlčelo, přerušivši toto mlčení jen, aby mne snažně prosilo, bych vás navštívil, milostivá paní, a oznámil vám její zločin, — neboť je nutno, aby matinka o tom věděla, — řekla, — a já nebudu nikdy mít síly jí to vyznati! —

•Poslouchala jsem faráře od Saint-Germain-des-Prés. Tušíte asi s jakou směsí úžasu a úzkosti! Jako on a ještě více než on mnila jsem se jistou nevinností své dcery; ale nevinní klesnou často právě pro svou nevinnost . . . A co řekla svému zpovědníkovi, nebylo nemožno . . . Nevěřila jsem tomu . . . Nechtěla jsem tomu věřiti; ale nicméně to nebylo nemožno! . . . Bylo jí jen třináct let, ale byla již ženou, a právě tato předčasná vyspělost mne polekala . . . Rozčilení, záchvat zvědavosti se mne zmocnil.

•— Chci a budu vše věděti! — řekla jsem tomu dobráku knězi, zmatenému mou přítomností a mačkájícímu, co mne poslouchal, rozpaky svůj kloubouk. — Nechte mne o samotě, pane faráři. Nemluvila by před

MÓDERNÍ REVUE

vámi. Jsem si však jista, že mi všechno povi . . . že od ní vyzvím všechno a že pak pochopíme, co je nyní nepochopitelno!« —

»A kněz na to odešel, — a jakmile se vzdálil, vešla jsem ke své dceři, nemajíc trpělivosti, abych jí dala zavolat a čekala na ni.

»Zastihla jsem ji před křížem u jejího lůžka, ne klečící, nýbrž s tváří k zemi skloněnou, bledou jako mrtvolu, s očima suchýma, ale velmi červenýma, jako jsou oči, které mnoho plakaly. Vzala jsem ji do náručí, posadila k sobě, pak na svá kolena, a řekla jsem jí, že nemohu uvěřiti tomu, co se mnou právě sdělil její zpovědník.

»Ale ona mne přerušila, ujišťujíc mne bolestným hlasem a se zkormoucenou tváří, že to je pravda, co mi řekl, a tu, jsouc stále víc a více znepokojena a užaslá, tázala jsem se jí po jméně toho, který . . .

»Nedokončila jsem . . . Ah! to byl strašný okamžik! Skryla hlavu a obličej na mém rameni . . . ale viděla jsem ohnivou barvu jejího krku v zadu a cítila jsem, jak se chvěje. Jako mlčela vůči svému zpovědníkovi, mlčela i vůči mně. Byla jako zeď.

»— Musí to býti někdo, kdo stojí příliš pod tebou, že se tak stydíš? . . .« — řekla jsem jí, abych ji rozhovořila, podráždíc ji, neboť jsem věděla, že je pyšná.

»Ale zase totéž mlčení, totéž vhrůžení její hlavy na moje rameno. To trvalo nějakou dobu, která mi připadala nekonečnou, když pojednou ke mně pravila, nepozdvihnuvši se: »Přísahaj mi, že mi odpustiš, matinko.«

»Odpřisahl jsem jí vše, co chtěla, s nebezpečím, že se stanu třeba stokrát křivopřísežnicí; sešlo mi po tom pramálo! Stávala jsem se netrpělivou. Byla jsem

MODERNÍ REVUE

jako v ohni... Zdálo se mi, jakoby se moje čelo chtělo rozskočiti a dáti uniknout mému mozku...

»— Nuže! je to pan de Ravila,« pronesla tichým hlasem; a setrvala jako dříve v mé náruči.

»Ah! účinek toho jména, Amadee! Jedinou ranou mne zasáhl přímo do srdce trest za velkou vinu mého života! Vy jste, co se týká žen, tak strašný člověk, vzbudil jste ve mně strach z tolika soupeřství, že hrozné »proč pak ne?«, pronesené o muži, kterého milujeme a o němž máme pochybnosti, se ve mně vzbudilo... Měla jsem sílu skrýti to, co jsem pocítovala, před tím krutým dítětem, které snad uhodilo lásku své matky.

»— Pan de Ravila! — řekla jsem hlasem, který, jak se mi zdálo, vše pravil — ale ty s ním nikdy nemluvíš?« — Ty před ním utíkáš, — chtěla jsem doložit, neboť hněv počínal; cítila jsem, jak přichází... Vy jste tedy oba dva velmi falešní? — Ale potlačila jsem to... Nebylo-liž třeba, abych znala všechny podrobnosti tohoto hrozného svedení?... A zeptala jsem se jí na ně s něžností, kterou bych se byla zalkla, kdyžtě mne vyprostila z těch kleští, z těch muk, naivně ke mně pronesši:

»— Matko, bylo to kdysi večer. Byl ve velkém křesle, které je v rohu u krbu naproti malé pohovce. Zůstal tam dlouho, pak vstal, a já si šla k svému neštěstí sednout po něm do křesla, které opustil. Oh! matinko!... bylo to, jakobych byla padla do ohně. Chtěla jsem povstati, ale nemohla jsem... síla mi scházela! a pocítila jsem... hle! zde, matinko... že to, co mám... že je to dítě!...«

Markýzka se rozesmála, pravil Ravila, když mu vypověděla tuto událost; ale žádá z těch dvanácti

MODERNÍ REVUE

žen, které byly kolem tohoto stolu, nepomyslíla na smích, — a Ravila rovněž ne.

— A to je, mé dámy, věřte tomu, chcete-li, — dodal jako závěrkem, — nejkrásnější láska, kterou jsem vnuknul ve svém životě!

A zamlčel se a ony také. Byly zamýšleny...
Chápaly?

Když byl Josef otrokem u paní Putifarky, byl tak krásný, praví Koran, že v rozesnění ženy, které u stolu obsluhoval, se řezaly do prstů svými nožíky, dívající se na něj. Ale my nežijeme již v dobách Josefových a zaujatost, jakou míváme při zákuscích, je také méně silna.

— Jaký to hlupák při vší své duchaplnosti, ta vaše markýzka, že vám řekla takovou věc! — pravila vévodkyně, která si dovolila býti cynickou, ale která se naprosto neřízla zlatým nožikem, jež držela stále v ruce.

Hraběnka de Chiffrevas dívala se upřeně na dno sklínky s rýnským vínem, ze smaragdově zeleně, tajuplně jako její myšlenka.

— A ten malý ošklivec? — zeptala se.

— Oh! byla již mrtva, ještě velmi mladá a prodaná na venkově, když mi její matka vypravovala tuto událost, odpověděl Ravila.

— Sice!... — dodala v zamýšlení vévodkyně.

MODERNÍ REVUE

JAROSLAV HILBERT

PÍSEŇ

My jsme ti nahoře a je nám strašně blaze,
děkujem, bože náš, že nevrh' jsi nás v dol;
těch knězi praví sic, že dýše se tam snáze,
leč musí, musí to, eh, musí to být bo!

My jsme ti, kteří jsme a kteří vládnem stále,
co krok, co kyn, co dech, co vašich peněz třpyt,
my nejsme králi sic, však přece něco z krále,
a denně užijem', co nelze docenit.

Od služek k posluhům, od živnostníků k kupcům,
od daně výběrčích až po tu dělnou spřež,
vše ustupuje nám, vše klaní se nám hlupcům,
a chcem-li, — proč by ne — nám ruku líbá též. —

My jsme ti nahoře a panský cit v nás zraje,
my ssajem' z plných sil, kam povznes' nás náš rod —
ať žije dělník rek, hop! v den prvního máje,
druhého, s hrbením, nám spraví vodovod.

PÍSEŇ NÁHLÉHO KANDIDÁTA POSLANECTVÍ

Snáším se v život, moje zlaté výše,
snáším se v život, nesa zájem v něj;
je konec samot, konec vaší pyše,
mne láká žití mnohotvárný rej.

Radosti, žaly, jak je srdce zvedne,
úspěchy, pády, jak jde cesty rým,
ostych už stichl, nedůvěra bledne,
kritik však ztratil u mne především.

MODERNÍ REVUE

Co pro mne chováš, tajemný ruchu,
jakou že žatvu žhoucí vášni mě?
Kolik že zisku, řekněm... mému duchu,
kolik že toho vlasti sklídíme?

Snáším se v život jako zralí páni,
snáším se v život s chutí žítí jej,
třicet dva roky zřím v něj s holou dlani,
tisíce roků postu nesu v něj.

PÍSEŇ Z DIVADELNÍ HRY KU KYTAŘE

(Z části plagiat)

Ty Thebských válek zpíváš,
ten píše Troje bitvy,
já svých porážek děj,
mne nezničili jezdcí,
ni pěši, ani lodě,
leč jedněch očí moc.

Do krčem lásky chodím,
pod Pharon k břehu moře
v prodejných dívek rej,
jich šafrán zrak můj těší
a jejich vlídnost srdce,
než pak se vydám v noc.

Ne pod vítěze okna,
ne pod tvá, Hypatie,
leč v poušť, kdy všecko spí,
kde za slabošským skotem,
pod lůnou, která mlčí,
se táhnou lační lvi.

MODERNÍ REVUE

LEON BRAUNER
SPOLU KOSMEM...

Eugen, vstupuje.

Odpust, Dana, ale nesnesu, abys tu byla o samotě...

Dana, u vytržení horečky.

Pravda, Eugene! To nesmí býtí. Stávám se nervosní o samotě. Byla jsem vždy s ním... nebo s jeho myšlenkami. Nikdy zcela sama. V tom je nebezpečí...

Nervosně.

Více světla a života! Ah! Víno a cigarety!

Eugen, s úsměvem.

Ale s radostí, ma chérie!

Dana.

Pak nebudu se již trásti.

Eugen vyjde dát rozkazů. Pak vrací se a bere její ruce.

Hned přinesou víno. Ale — jak se třeseš! A bledá jsi — zcela jako oně noci.

Ticho. V něm Dana těžce se protrhuje.

Eugen.

Divno. Je mi, jako bych poprvé tě měl... zcela novou... cizí ještě... jakobys právě přišla z dále. Sluha s láhvemi.

Dana.

Víno! All right!

Zvonění sklenic.

MODERNÍ REVUE

Dana ke sluhovi.

Oznamte slečně Willsonové, aby přišla pro Elii.

Po jeho odchodu s neurčitelným akcentem:

Tak je dobře! Haha, umím hýřit, celé noci jsem kdysi prohýřila... s ním.

Opojení je nádherná věc! Tak... plná zapomenutí. A pak —

— vašeň je o tolik žhavější. Tělo se rozhoří...

Sedá s *Eugenem*.

* * *

III

Týž boudoir v osvětlení dne. Raffinovaná elegance, jejíž každý detail má sensitivní vztah a doplňuje křehkou, nervosní náladu interieuru.

Dana v pošunu znechucení na chaise longue. Jest proměněna; z její pohybů tušit vyšínutost, jistý vzdálený reflex hysterie — rysy ve tváři jsou zastřené a oko jakoby úsilně, zmáháno obtížností toho, pronikalo těžkou clonou imaginárních mlh, jež ji obkličují a svírají.

Slova mají nemocný přízvuk.

Vzduch. Všude je dusno.

— Jen aby dnes nepřišel. Nesnesla bych toho. Každé noci mne navštěvuje... poslední síly opouštějí moje údy. Jeho stín, .. vyssává mi duši.

MODERNÍ REVUE

Dlouho skleslá, propuká:

Hnusné! Hnusné...

V míjení vzpomínek:

Byl to můj svět, jež pro mně stvořil. Každé slovo, každý obraz... všechno reflektovalo mne.

A rozkoš, cítiti ženu v sobě překonánu! Tvůrčí jsem byla — umělec... Tvůrčí slovo umělcovo jsem byla.

Znaveně:

A nyní... oh, hnuší se mi to, hnuší...

I mé tělo je znaveno.

Výbuch:

Ale ony požitky byly nejvyšší! Nepřekonatelné! Extase, v nichž bytost celá žířila, v nesmírném varu se ztrácela a vycházela žhavá a zářící jako kotouče jisker uprostřed noci!

S těžkým pohybem:

Své znamení vtiskl pro věčně mé duši. Jsem připoutána... moje slova mají jeho akcent a barvu... jsem to, čím mne učinil... jsem jeho...

Vzruch.

Zpět... musím... k němu.

Ale klesá zase a zapadá v apathii.

V tom

Eugen.

Unikáš mně, Dana.

Chvilé soustředování.

Eugen.

Kolem tebe vytvořila se nepřístupná atmosféra. Moje krev tuhne v tvém objetí. Cítím u tebe odpor...

Dana.

Já... Ano. Máš pravdu. Bude lépe... když půjdu.

U *Eugena* vášnivý vzruch.

MODERNÍ REVUE

Dana.

Myslím, že nelze tak žít. Nevěděla jsem, že existují klamy tak velké. Byl to klam, Eugene.

Eugen, bezezvučně.

Klam —

Dana.

Ano. Tušila jsem to dlouho, ale nebylo ve mně odvahy uvěřit tomu. Nyní — vím. Pamatuješ? Řekl's, že jsi cítil mé tajemství. Přišla jsem s tajemstvím ... ano. Mé tajemství ... nebyla vašeň k tobě.

Eugen v mlčení, které je strašné svou ztrnulostí: viděti, jak zcela jej absorbuje vulkanická vnitřní, hluboce vnitřní práce, jakoby hráze bytosti se prolamovaly, ta z nich se vylila a lavinou se řítila, neznámo jak ... Utajené vzpruhy volní se uvolňují — šílená genese zločinu v hloubi nitra.

Dana nepozorujíc, co v něm se děje, najde momentanně veselý ton.

Hleď, ty mne propustíš, Eugene, docela přátelsky. Vidíš přece, nemáme si co dáti. Ale — byli jsme si rozkoší, pravda? Rozkošná epizoda ... Naše osudnost nebyla nám známa. To patří vzpomínkám. Pouhá náhoda, pravda? Vina žádného z nás, ani má, ani tvoje ...

Oživena jde k oknu a rozhrne těžké záclony. Do pokoje vetře se silnější jasno, vše vyniká světleji. Tu postihne jeho ztrnutí. Prudčeji :

Ale což nechápeš? Nechceš mne propustit, ani ty? Nepocituješ, že se vracím? Musím. *On* mne volá,

MODERNÍ REVUE

slyšíš? *On.* Jsem jeho stvoření -- což jsi toho nepozoroval? Nepozoroval jsi, jak jsem zcela jím, v něm a jeho vůlí? Ušlo ti, že jeho stín nás neopustil ani na okamžik? — Musím pít zase vzduch svého světa, svého zvláštního světa. Necítíš toho? Necítíš toho? Nemiluji tě, nemilovala jsem tě. Proč to chceš slyšet z mých úst? Nuže, říkám ti to. Jdi, nech mne!

Proč nejdeš? Stojíš — nemohu se hnouti, dokud zde stojíš.

Vskutku, zdá se, že neviditelná
ruka ji drží, tiskne a mučí . . .

Oh, pust mne . . . pust mne . . .

V konvulsi *Dana* vpije se okem
do jeho tváře. Poslední závoj padá,
vidí nezastřené brutální vůli v něm
se zvedati . . .

Výkřik:

Ty mne zabiješ . . .

Eugen, ponuře a nehybně.

Ty's to řekla . . . ty's to řekla . . . sama . . .

Dana stále na jednom místě,
zarývá prsty do vlasů, jež se uvol-
nily, vzpíná a kroutí se, pak klesá,
jakoby zasažena byla již smrtí.

Eugen.

Ty's to řekla . . .

Jde k ní kroky somnambula —

X/01, III/02.

MODERNÍ REVUĚ

JOSEF HOLÝ

ELEGIE STAROMODNÍ

Proč vyrostla's kouzlem před očima mýma
a z lesů mne vyvádí sladký tvůj hlas?
Tam zabité štěstí mé v zákoutí dřímá.
Proč odtamtud ven mě zlákala's?
Pojď, tolik to bolí, šáteček smoč,
ten bílý šáteček lásky,
vlož na čelo sem, kam vdechla jsi vrásky,
a řekni mi: proč? ah proč?
Kde jsi? Ty kveteš? A komu?
Ó odveď mě do lesů, domů chci, domů,
jen bílý mi šáteček stoč!

Já srdce měl někdy a ty's mi je vzala
i úsměv můj, mládí a radosti zvuk,
ty's zářící kdysi mě zavolala
bělostná, nahá v zeleni luk.
Nezkušené ptáče z houštiny ven
tak vyletí za muškou zlatou.
Teď nad stopou stojím nad zavátou,
tak rozteskněn, rozdrčen, uděšen,
ó řekni mi, já se vrátím zpátky,
ó řekni, že sen to byl prchavý, krátký,
ó řekni, že sen to byl, sen!

Ty mlčíš. Ty květinou hýčkanou, luznou
se směješ, ty měníš své hříčky a motýly,
teď hochu máš, hejska zas s hlavou nuznou,
teď na řadu přijde pan komisař otylý,
zní kouzelným proutkem času švih,
ty důvěru máš, ty se bavíš,
ty výchovou dětí se neunavíš,

MODERNÍ REVUE

tvůj mužiček chorý dávno ztich';
on dal ti vše, co ti mohl dáti;
jsi počestná žena, vzorná mátt,
a co se šeptá, klep je, smích.

Chci slunce, ven, bystřiny, jedle a smrči,
chci toulat se opět sám, chci vůli svou
Kde jsem? To tramway tak protivně hrčí
a poduška bílá pod hlavou.
Je těžko, když nežil jsi, tak těžko mřít,
a mnohá se nežítá proklíná chvíle.
Hm, umírám včas a roztomile,
je k smíchu jedle a bystřiny chtít.
Zde skleničky na stolku, jen slaboch reptá.
Teď dušený smích a vedle se šeptá,
pan komisař přišel nás navštívit.

ELEGIE O ZNÁMÉ PÍSNĚ

Rád slyšel bych tu tklivou píseň tvou,
ó zpívej mně ji, zpívej,
tu píseň umírání bolestnou.

Ah nevzpomenout, zapomenout na ni!
Ó zpívej mně ji, zpívej,
mně bude sladká píseň umírání.

Noc letní, láska, lidé, dítě, hlad,
ó zpívej mně ji, zpívej,
tu tklivou píseň slyšel bych tak rád.

My naše slzy prodávali za ni,
ó zpívej mně ji, zpívej,
tu tklivou píseň svého umírání.

MODERNÍ REVUE

POHÁDKA

Chci říkat pohádku bílou.

Sešel se milý s milou,
za ruku měkkou ji bral
a tak jí povídal :

— Panenko, těžko povědít,
se světa musím odejít.
Na tom světě hlava bledá
darmo duši pokoj hledá.
Hlava hoří, srdce burácí,
hlava bolí, srdce krvácí. —

Tak si spánembohem dali,
rozešli se, zaplakali.

Sedm zim se obrátilo,
hoch a panně nevrátilo.

Noc letěla z černých lesů:
— Pokoj dobrým lidem nesu.
Nečekej ho, zemské kvítí,
na nebi tvůj milý svítí. —

Na zemi bolest a smích,
na zemi radost a hřích,
Noc černým křídlem hýbá.

Na nebi hvězda hvězdu libá.

MODERNÍ REVUE

ŠOTEK

Paprskem jsem, jsem mhuškou skrytou
pod lesní široký list,
na vlasech tvých jsem růží nerozvitou,
jsem vánku šelest, drozdův hvízd,
se srdcem lehkým, hlavou písni zpitou.

Na větev s větve poskakují,
lehounkým mráčkem oblohou plovám,
tam růžky ukáži, tam se schovám,
v horské usínám sluji.

Jsem čekanka modrá, jež v poli se klátí,
za lístkem lístek na zemi házím,
zima mě skryje a jaro mě vrátí.

S větve na větev
směje se pronikám mlázím,

země krev.

DLUHY

Mám dluhy kleté, denně hvízdám si je,
chci přetít je a rostou v pevné kruhy,
chci uniknout a syčí žluté zmije:
Plaf, člověče! Já bojuji boj tuhý,
pln smělosti a plný apathie.

Jsem času dlužen, prostoru i bohu,
jenž bičuje mě hranatými sluhy,
rád platil bych, rád smyl ty lidské dluhy
a bez řetězu zvedal volnou nohu.

MODERNÍ REVUE

Tak rád bych tučným darmošlapem zival,
žil bez šepotu, co mi péro vtiská,
nad hochem svým své ženě prostě zpíval.

A dluhy mám. Mám bratry lačné, suché,
jim krvi platím — píseň hřeje, výská —

mám dluhy staré, věřitele hluché.

VLAOHMIRA JEDLIČKOVÁ

AKÁTY POKVETOU

(Ale sestře Olze)

Tehdy padalo listí a mlhy spínaly obzor. Do nekonečna vlnily se prochládlé, dlouhé meze o posledních, v studených travách stisknutých pampeliškách. Jemně třpytila se ovlhlá prst na zasmušilých polích. Pod lesem na lukách tesknily topoly po stříbrném lupení a němě ubíhala voda, omývající břehy příliš oloupené.

Šuměly podzimní deště, bílé, tesklivé kapky padaly s listím pod stromy.

Uléhali ptáci, zatruchlily lesní větvice, oněměly doubravy od nejsladšího vzrušení.

Pamatujete . . . duše pily krásy, jež prchaly, duše schvacovala úzkost z té beznaděje . . . a naše smysly pjaly se horce k životu, jenž pro nás umíral s lupením a s ptáky a s bílou, hedvábnou mhou.

Pamatujete . . . odtrhla nás jedna noc, zalitá významnými mlhami, a do nekonečna šuměly nám bílé kapky podzimních dešťů melancholii rozchodu.

Snad kvetly Vám fialy a žluté růže a na mezích voněly naivní pampelišky se zlatými třásněmi. Snad zpívalo mladé obilí velmi tiché písně o velmi tichých

MODERNÍ REVUE

radostech a útlé listí na břizách chvělo se soucitem a vzájemnými polibky. Po mezích ve květu prchaly růžové západy a ranní slunce probouzelo štěstí ve travách.

Ale nechvěla se má bytost s břizovým listím — ani Vaše duše, má věrná sestro.

To kvetly akáty — a jemně pukaly bílé, omamné květy na akátovém trní. Za nocích dýchaly plny lásky k hlubokým, laskavým nebesům. Za východu slunce hořely purpurem jako ústa, zkrvácená žhavou rozkoší.

Pamatujete . . . akáty kvetly marně . . . v nás nepohnuly se nalomené duše . . . a nebylo ani paměti na chvíle dychtivého čekání, čekání, až zketou bílé kapky na trní . . . Tak velice, tak pustě byly jsme vzdáleny toho, co minulo, toho, co přestalo jedinou nocí sytiti naše samoty, jako studánky v lese sytívají laně . . .

Dnes padají květy s jabloní.

(Neni-li každá růžová skvrna na porosené trávě znakem vlídného smíření? To trávy kvetou — a jabloně kvetou po druhé.)

Shrnutí do klína hedvábnou spleť omamných květů, nebylo-li by radostí, radostí zamženou smutkem a lítostí?

Není li výčitky ve kvetoucích stromech pro naše oči, osleplé temnou výhni života?

Nebylo by Vám ještě jednou líto naší zrady a opuštěných květů na našich akátech?

Kolikrát ještě pokvetou jabloně, nahoře ve větvích, dole v travách, v našich klínech . . . vždy laskavé, vždy svolné, vždy oddaně vděčné za chudý pohled podívu a lásky našich roztržitých zraků . . . Tušíte, že nestačí celá naše srdce se vši krví k zaplacení těch snů na akátovém trní?

MODERNÍ REVUE

Nechte, ať s němou touhou obemknu akáty, pokvetou . . . Šumí obilí, listí na břízách, mladé lučiny, mladé naděje . . . Nechte, ať opojí mi duši můj světlý návrat z truchlivých mlh . . . Nechte, ať vdechne mi akátové listí nejprudší zapomnění a sen, jediný, nejvzácnější sen o květech, kvetoucích bez konce . .

FRANTIŠEK GELNER

SVATEBNÍ

Ožeň se bratře, ožeň se bratře,
zůstane si to jedno, s kým!
Ožeň se bratře, ožeň se bratře!
(Chci se zas opít šampaňským.)

Skromní lidé mívají štěstí.
Nečiniš velkých nároků.
Někdo ti pomůže nudu tvou nésti,
někdo ti bude hnit po boku.

Snadno lze riskovat radosti chudé.
Duše je po nich vypráhlá . . .
Když bude nejhůř, sklenka ti zbude,
srdce se utiší znenáhla.

Ožeň se bratře, ožeň se bratře,
zůstane si to jedno, s kým!
Chci se zas opít! chci se zas opít!
Chci se zas opít šampaňským!

MODERNÍ REVUE

NEJLÉPE BYLO BY

Jak se mi dneska protiví
ve svých citech se nimrat!
Jak se mi dneska protiví
bolestí svou se šimrat!

Nejlépe bylo by přetrhnout
všechna pouta a svazky,
minulost svoji zavrhnout,
zřici se poslední lásky,

cynickým smíchem zabušit
v marnou ješitnost svoji,
stesk svého srdce přehlušit
bouřemi, bídou a boji.

Nejlépe bylo by vzdálit se
a nikdy se nenavrátit...
svým bližním a nejbližším ztratit se — — —
— — a sám sobě se ztratit.

RYBNÍK

Od rána dřepěl jsem vesele
v hospodě při plné sklence.
Se mnou seděli přátelé.
(Zracené existence.)

Kouřil jsem tabák laciný.
Dým z úst jsem vypouštěl líně.
Při tom jsem četl noviny:
zprávy ze soudní síně.

MODERNÍ REVUE

Četl jsem o podvodu, o kridě
beze vší morální vzpruhy.

— Ba, hoši, nač žiti o bídě,
když ještě rostou nám dluhy. —

O sešlém studentu stíhaném
četl jsem historku pěknou.

— Hoši, kdo ví, kam se dostanem,
až se nás rodiče zřeknou. —

Četl jsem neslané, nemastné.

Pozorně četl jsem všecko,
o mladé matce nešťastné,
která své zabila děcko.

— Ten svět je samé vězení
a samá loupež a vražda,
a v tisícere trápení
zvrhne se radost každá.

Včera za tmy šel s holkou jsem.

Na moje rámě se věsíc
v rybník se dívala s úděsem.
Teskně v něm shlížel se měsíc.

Já byl jsem touhou a noci spít.

Jí rty se zachvěly zrádně:
Co by se dalo bídy skrýt
v tom tichém rybníku na dně . . . —

MODERNÍ REVUĚ

GEORGES PALANTE

MENTALITA VZBOUŘENCOVA

Jsou smýšlení, která se nazývají antisociálními, ačkoli jsou přirozeným plodem sociálního života a ačkoli hrají patrně nutnou úlohu v jeho vývoji. Sociální nespokojenost, sociální pessimismus, amoralismus, individualistní nebo anarchistická revolta, takovými jsou ona smýšlení. V přítomné době, jak se zdá, se vzímají. Dole se zmítají v temné duši davů; nahoře projevují se u průkopnických myslitelů jako jasná vůle k Vzpouře a Negaci.

Vnější příčiny a sociální příčiny, které determinují v daném okamžiku vznik nebo zmohutnění energií Revoly, jsou měnlivé. Mění se s dobou, místem, stupněm sociální evoluce. Jest věci historikovou studovati je, ne psychologovou. Nechajíce tyto příčiny stranou, přidržíme se způsobu mentality, kterou vzbuzují nebo favorisují.

Řekněmež nejprve několik slov o psychologickém typu, jenž jest antithesí Vzbouřencovou; míním *Spokojeného*, sociálního optimistu.

Tento typ tvoří obecně jádro lidského stáda. Je výrazem potřeby optimismu, inherentního každé skupině. Tvoře průměrnost, je prostřední jako ona. Rys, který jej nejlépe vymezuje, je rovnováha v prostřednosti. Spokojený je tvor bez velitelské vůle k moci, bez velkých potřeb, bez velkých tužeb, bez jakéhokoliv intelektuálního reliefu, afeotivního nebo passionellného. Následkem této rovnováhy jsou Spokojenému neznámý intimní srážky sensibility a myšlenky; rovněž není

MODERNÍ REVUE

vydán v šanc příliš prudkým odporům se strany svého ústředí.

Tupá emotivnost, málo vyžadující potřeby ideální, slabá nebo pomalá obraznost, ovčí intelligence, tot v povšechných rysech psychologická podstata Spokojeného. Kdyby se v této šťastné vrozené prostřednosti nějaký stín iniciativy chystal vzniknouti, jest úkolem výchovy utlumiti jej. Všechna výchova jest optimistická. Vytváří duše spokojených. Oficiální moralisté propěvují neúnavně optimistické hosannah. Cnost záleží pro ně vždy v zjednání štěstí velkému počtu aneb, což je snadnější, ve vzbuzení domněnky u největšího počtu, že je šťasten. Záleží na tom, aby Spokojený neustal jím býti. Tož mu společnost klade na jeho cestu s pozorlivou vypočítavostí všemožná drobná blaha, drobná ukojení sebelásky, hračky ješitnosti, jichž úkolem je zapuditi dojem podvodu, který sociální komedie pravidelně konec konců vzbouzí i v myslích, pramálo prozíravých.

Professionnelní mentalita je zde faktorem, jež nutno mít na zřeteli. Vykonává v optimistickém směru svou činnost, deformující individuální nitra.

Tato činnost, kterou p. Ferrero popsal pod jmenem *professionnelní ideo emotionelní strnulosti*, má dobře známé účinky. Předsudky, třídní lži, hesla, ovládající jednotlivé skupiny, kasty nebo «cirkve», které se zdály zprvu groteskními, se pomalu snášejí, přijímají, uznávají a horlivě hájí. Úcta před dětinskostmi je závažným živlem sociálního blaha. Bez toho, co zove Stendhal *respektující maní*, byl by asi život velké řadě lidí nesnesitelný.

Sociálně jest uspůsobení Spokojeného výnosné. Spokojený je poddajný tvor, dobré stádné zvíře. Tož se mu dostává odměny blahovůlí jeho vůdců, laskavostí jeho okolí.

MODERNÍ REVUE

Kdežto nespokojenec, pessimista, nepoddajný je nerad viděn a špatně zapsán, pase se Spokojený v poklidu pod něžným dohledem svých pastýřů.

Podivná věc! snad nejcharakterističtějším pocitem Spokojeného je Strach. Stejně jako je poslušný, je Spokojený také neklidný. — Nejedná se ovšem o ty velkodušné neklidnosti duše, které jsou u energických pobídkou k činnosti, hučícím proudem překypujícího života.

Neklid Spokojeného je neklidem *Chudých duchem*, tak dobře popsáným p. Ribotem v jeho studii o *Spůsobech karakteru*: »Žijí jako zajíc La-Fontainův v neustálém neklidu. Mají strach o sebe, o svou rodinu, o své místo nebo o svůj obchůdek, přítomnost i budoucnost«. Spokojenému je dobře v jeho postavení a nechce ho změnit. Hrozí se chování nespokojeného, tvářnosti všech, kteří chtějí něco přemístiti. V poklidu své blažené chabosti obává se vsí změny, která by od něho vyžadovala iniciativy, která by porušila jeho zvyky a lenosti.

Ostatně nemá Spokojený nijaké prozíravosti, nijakého intuitivního zraku pro nitky, které pohybuji malou sociální fantasmagorií. Tato intelektualita je velice jednoduchá. Je to táž intelektualita, kterou zachytil Carlyle ve své zábavné figurce hraběte Zaedharma*, jenž soudil, že skutečně mimo Vyhubení žurnalistu lze si pramálo přát ve světě. »Ježto jeho zaměstnání, dodává Carlyle, rovnala se zaměstnáním statkářovým, mohl mít množství schopností, které, jsouce pro podobné výkony zbytečné, byly v něm málo vyvinuty.« — Tož nemá Spokojený potřeby prozíravosti. Neboť nechává ochotně jiným na starosti, aby jej řídili. Nesvěří-li jiným osobám svůj osud,

* 1h. Carlyle, *Sartor Resartus*.

MODERNÍ RÉVUE

svěří jej uznaným obyčejům, lidským řečem, aforismům obecné moudrosti, které mají pro něj moc zákona a jejichž bezbarvým a neoffensivním odleskem jest jeho intelektualita.

Rysy této mentality dají vyniknouti mentalitě Vzbouřencově. Z čehož ovšem neplyne, že bychom se nesetkávali také při této kategorii s ovčími inteligencemi. — Kategorie Vzbouřencova je příliš četná, aby nebylo možno rozeznati oba dva druhy, které se naskytují všady v lidských skupinách: Aktivního a Passivního, Energetika a Energumena. Často zůstane rozružený beran přece jen beranem. Nápodobí v revoltě jako jiní nápodobí v poddajnosti. Jeho vzbouřenecká slova jsou naučená. Jeho vražedná tvářnost je mu vsugerována. Je to jenom suggestibilní člověk, impulzivní člověk speciálního genu. Jak praví kdesi p. Remy de Gourmont, »zmítá se od slovního šílenství k aktivnímu šílenství«. Ale vedle Vzbouřence z nápodoby a ze suggestce je Vzbouřenec z instinktu, z temperamentu, z osobní vůle k životu.

Vše je subjektivně při našem sociálním hodnocení. — Jak rovněž praví p. Remy de Gourmont, »neexistuje skutečný stav sociálního štěstí nebo neštěstí existují představy sociálního stavu, skutečně nepoznatelného.* — Sociální svět se zobrazuje v zkratce v hloubi každé mysli; ale nezobrazuje se tam uniformním způsobem. Mezi sociální realitu a dojem pocítený každou myslí, se staví sensibilita a inteligence každého. Každá intelligence má to, co by se mohlo zvatí její známkou sociální refrakce. Odchytluje a láme svým způsobem paprsky, které z venčí na ni padají.

* Remy de Gourmont, *Épilogie* (»Mercure de France«, září 1901).

MODERNÍ REVUE

Hodnota a zájem této intelektuellné představy sociálného světa se mění dle mohutnosti a kultury duchů. Máme sociálnou představu Balzacovu, Stendhalovu, Renanovu nebo Tainovu; máme také sociálnou představu p. Filistra. Máme sociálnou představu sladkého mystika, jako je svatý František z Assisi; máme také sociálnou představu divého apoštola universálné destrukce, Bakuninovu na příklad.

Rys, jenž, jak se zdá, především charakterisuje intelektuellní temperament Vzbouřencův, je u tohoto druhu duchů převaha dissociační schopnosti. Nutno si tedy připamatovati ideu, kterou jasně vyložil p. Remy de Gourmont. Pravdy, především sociálné pravdy, nejsou nikdy prosté. Sociálné pravdy, nechť jsou syntésí několika abstraktních ideí (na příklad republikánské heslo: svoboda, rovnost, bratrství), nebo syntésí nějaké abstraktní idey a konkrétních živlů (vášni, zájmů osobních nebo třídních), nepředstavují nikdy logické nerozložitelné essence, ale mixturu, mosaiku živlů, nejčastěji nerozlučitelných. Nejčastější je případ, kdy idea, místo aby zůstala v abstraktním stavu, je zfalšována nahodile nabytými živly (zájmy, předsudky). Odtud se přihází, že tyto sociálné pravdy hostí svého nepřítele a nesou v sobě samých svou vlastní kontradikci. Abychom viděli tyto pravdy rozplynouti se v niče, stačí podrobiti je dissociační analýze, která je rozloží v jejich živly.

Sociálné pravdy si nejen odporují navzájem (neexistuje snad žádné přísloví, ku kterému by neexistovalo opačné přísloví); též sociální pravda nejen může sdružovati kontradikční idey (na příklad svobodu a rovnost); ale každá z nich je vyvrácena náhodným živlem, které s ní byl nahodile asociován. (Na příklad idea abstraktní Spravedlnosti v mysli malířských děl-níků, kteří ji vyjadřují touto formulí: »A bas le ri-

MODERNÍ REVUE

polin-) Kontradikce tvoří takto materiál sociálně Myšlenky. Většina lidí není zaražena těmito kontradikcemi. Jejich logika má pramalé požadavky. Speciálně nadšení je naučilo horšit se nad absurdnosti v náboženské oblasti; ale snášejí se podivuhodně s absurdnosti v politických a sociálních formulích.

Jiné duchy lze méně snadno uspokojiti. Baví se, trhající na kusy pestrobarevnou a záplatovanou látku sociálně moudrosti. Tato operace neskandalisuje ostatně adeptů obecného názoru. Nechápaní ji. Přes dissociace ideí, prováděné učiteli pravd, libuje si p Šosák stále, že je vlastníkem morálně a sociálně doktriny, která skytá úplný poklid, upravené k jeho potřebě peciválskými sociology a oficiálními moralisty.

Dissociační mohutnost ducha předpokládá převahu oné speciálně formy asociace, která se v psychologii nazývá asociací *kontrastem*. Ovčí intelligence Spokojeného nebouří se nikdy proti tomu, co se mu vydává za pravdu; opakuje ji bez osobní degradace, bez ztráty i zmnožení. Jeho mentalita připomíná mentalitu *idemisty* Poireta, jedné z figur Balzacových, který »nic nepovídal, hovoře, uvažuje nebo odpovídaje; neboť měl ve zvyku opakovati jinými slovy to, co říkali ostatní«. U jiných naopak vyvolává každá sociálně pravda, jakmile byla vyhlášena, ihned možnost protikladné affirmace. U nich jest idea možnosti opaků vždy po ruce. U obyčejného člověka se to jmenuje duchem kontradikce a degeneruje v nudnou manii. U vyššího člověka je to plodná probudilost ducha, jenž uniká monotonii sociálních otřepaností a vrhá se svobodně v okrslek náhodností. Asociace kontrastem vyvolává neobyčejně aktivný typ obraznosti; neboť podle poznámky p. Ribota »se pohybuje obraznost jako sensibilita mezi protiklady s krajní rychlostí«.

MODERNÍ REVUE

Tato forma pohybující se a skákající obraznosti je nejzajímavější formou toho, co p. Ribot zove Sociální Obrazností. U velkých vzbouřenců se tato obraznost rozvíjí v nádherný výkvět sociálních visí a symbolů, v nové exegese společnosti a života. Mnohdy postupuje tato obraznost analogií. Jako jest idemismus neplodný, zrovna tak jest analogie tvůrčí. Dává odhalení nepředvídané vztahy faktů nebo ideí, které ničí tradicionellní seriace hodnot. Tento postup je každým okamžikem patrný u Nietzscheho. Jindy postupuje sociální obraznost sáláním. Zde je často oživována vášní. Bolestná sociální srážka nebo náraz, styk s nějakou tvrdou sociální skutečností stává se pro pocity a obrazy střediskem atrakce, odkudž pak sálají v živých proudech. Toť obraznost, kterou p. Ribot označuje slovem »konstellace« a jež se podobá tomu, co Stendhal popsal pod vyhlášeným slovem *krystallisace*.

Sociální obraznost krystallisuje do šeredna, jako jindy zase krystalisuje do krásna. Pro sociálního pessimistu a vzbouřence bere sociální svět na se temný a pochmurný ráz; odívá se groteskně odpornými formami; jeví se pod nějakým fantastickým a úděsným symbolem, jako takový popsal H. Heine ve svém *Afrontenburgu*. »Je to starý hrad s cimbuřím a věžemi, s chmurnými hosty ... Ti, kdož byli nejlépe poučeni, zachovávali stále moudré mlčení. Bylo tam echo, které, opakujíc slova, zlovorně je všecka falšovalo. Ne, v pravdě neexistuje ani jediný strom, v jehož stínu nesnášel jsem potup, brzy zde líkátních úst a brzy z hrubých úst.* Taková je také úděsná Nietzscheho vize. »Továrny, v níž se vyrábí Ideál«. Společnost se tu pak jeví jako

* H. Heine, *Kniha Lazarova*.

MODERNÍ REVUE

galej, zahrada muk, dostaveníčko sprostých a lhavých tvorů, hemžení pokrytectev a zbabělosti.

Tyto svobodné skočky obraznosti jsou příčinou toho, že je Vzbouřenec podle Nietzscheho výrazu »ne-historický« duch. Spokojeného, sociálního optimistu charakterizuje ztročení danou sociální realitou, přebujení historického smyslu. Vulgární člověk má jenom velice temný smysl pro základní náhodnosti sociálních faktů; věří ochotně v nutnost, racionálnost, legitimnost toho, co jest obvyklé, co je posvěceno obyčejem a tradicí. Nemá ani tušení o ohromné části nahodilého, nenadálého, konvencionálního, umělého a klamivého, která jest obsažena v složení kteréhokoliv sociálního stavu. Nemá ani tušení o oněch obojetných možnostech, jichž sám, jsa slabý a líný, nedovede zužitkovati, ale jež jiní, dobývačné vůle, umějí ovládati a podrobiti pro své účely. Věří ve vyšší sociální logiku — kterou nazývá Prozřetelností —, které se nutno s odevzdaností podrobiti. Vzbouřenec naopak má živý smysl pro sociální náhodnosti Reaguje proti přebujení historismu, proti poklekání před faktem, před domnělou Sociální Logikou.

Pro něj není sociální pravda něčím úplně hotovým, nehybným, nad čímž nemáme moci. Je to pravda, jež se vyvíjí, nejistá a unikající pravda, jako Život. Závisí na nás a je v jistém smyslu naším dílem, naším aktem a naším projevem. Vzbouřenec velkého stylu je nehistorický duch, jenž se vrhá jedním skokem do neznámého světa Takovým je Nietzsche se svým opovržením, jež má pro pedanty historismu. Vzbouřenec má své speciální pojetí Pravdy. Jeho Pravda je pravda, úplně proniklá životem, všecka se chvějící energií a akcí.

Ostatně Akce, Energie, toť jádro Vzbouřencovo. V každém Vzbouřenci je Dissociátor tradicionálních

MODERNÍ REVUE

pravd; je imaginativní a intuitivní, jenž odhaluje za žertování závoj se sociálních lží; ale především je Energetik, Zápasník. Ježto má Energie dvě formy: reaktivní a aktivní, nutno rozlišovati zde s Nietzschem dva typy Vzbouřenců: reaktivního Vzbouřence, Vzbouřence ze záští a odvety, jež Nietzsche zove *člověkem pomstychtivosti*, a Vzbouřence agrašivního a spontánního typu, jehož Energie nebyla žádným útokem zasažena, silného člověka, jenž netrpěl Zlem, jenž nemá potřeby pomsty a jenž se nicméně stává proti existujícímu morálnímu řádu z prosté touhy umožniti nové formy Života, pomoci k triumfu nějakému ideálu, to jest, zvětšenému odlesku nějaké personality.

Tento druhý představuje vyšší formu Energie. Toť Vzbouřenec velkého stylu; vysoká a estetická Vůle k Životu, jež nezná nízkých a záštiplných vášní, charakterisujících Revoltu Otroků. „I když se pomstychtivost zmocní ušlechtilého člověka, praví Nietzsche, skoncuje a vyčerpá se okamžitou reakcí; proto *neotravuje*; nad to ve velmi četných případech pomstychtivost vůdce nepropukne, kde by u slabých a bezmocných byla nevyhnutelnou. — Nemoci brát vážně na dlouho nepřítel, jeho neštěstí a dokonce i jeho zlé činy. — toť charakteristická známka silných povah, které jsou v plnosti svého vývoje a které mají nadbytk plastické síly, regenerující a léčivé, která jde až k zapomenutí. — Dobrým příkladem, čerpaným z moderního světa, je Mirabeau, jenž neměl paměti pro potupy a hanebnosti, jež se páchaly vůči němu, a jenž nemohl odpustiti jedině z té příčiny, že zapomínal.“*

U reaktivního Vzbouřence převládá ona pessimistická obraznost, kterou jsme popsali a která zabarvuje nenáviděný předmět barvami své pomstychtivosti;

* Nietzsche, *Genealogie morálky*.

MODERNÍ REVUE

u Vzbouřence druhého typu jest obraznost jasná, harmonická a tvůrčí. Zde splývá Vzbouřenec s tvůrcem sociálních hodnot, instaurátorem nové pravdy a spravedlnosti. — Kdyby se jednalo o to uvést jména, mohlo by se asi říci, že Rousseau, Bakunin představují typ reaktivního Vzbouřence. (Jenom si připomeňte, jak mnoho vášnivého a v jádře záštiplného je v genu Rousseanovu.) Carlyle, Tolstoj, Nietzsche by představovali energetického a tvůrčího Vzbouřence. Snad by bylo také možno konstatovati tu smíšený typ, zároveň reaktivní i aktivní, ničitelský i tvůrčí. Proudhon, Ibsen by představovali asi dosti dobře toto poslední uspůsobení.

Je nyní záhodno rozlišiti několika slovy uspůsobení Vzbouřencovo od některých příbuzných uspůsobení, především od Sociálního Pessimismu. — Ačkoliv je Sociální Pessimista Vzbouřenci velice příbuzný, rozlišuje se nicméně od něho. Absolutní Sociální Pessimista dospívá k negaci každé akce a každého sociálního života, v němž spatřuje příliš ostrý projev — úděsný a ďábelský především — slepé obecné Vůle k Životu. — U Vzbouřence, i u Vzbouřence reaktivního řádu, uplatňuje se Vůle k Životu, alespoň jako energie protestu a nenávisti. — U Pessimisty Vůle k Životu ustupuje se scény Světa. — Principem tohoto uspůsobení, zdá se, jest jemná a živá sensibilita, rychle zraněná při styku ze sociálními šerednostmi; mnohdy také lehce podrážditelná pýcha, jak tomu bylo asi v případě Challemel-Lacourovu. V každém případě Sociální Pessimismus v protikladu s Pudem k Revoltě, jenž je Vůlí k Životu, jest essentiálně Asketismem.

Asketismus je také uspůsobením toho, jež nazveme praktickým anarchistou. — Tím je ten, kdo omezuje na svou osobní existenci své sklonnosti k antisociální revoltě a jenž odmítá usilovati o to, aby je s ním

MODERNÍ REVUE

sdíleli také jini. P. Remy de Gourmont načrtl velmi jemně tento typ: »Anarchistou je ten, praví, jenž po každé, kdy to může učinití beze škody, vymkne se beze skrupulí zákonům a všem sociálním závazkům. Popírá a ničí autoritu v tom, co se ho týká osobně; osvobozuje se tolik, kolik může býti člověk svoboden v naší komplikované společnosti. Nad tímto typem jest anarchista, jenž chce vnutiti ostatním lidem svou vlastní nenávisť ke každé poslušnosti.«*

Asketismem je také ono uspůsobení myšlení, který by bylo možno nazvati Sociálním Esthetismem nebo Dilettantismem. Nám je Sociální Dilettantismus odrudou Sociálního Pessimismu; je to esthetický sociální pessimismus. — Sociální Dilettant pojímá sociální svět jako jev Krávy nebo Ohyzdnosti — především Ohyzdnosti. — A následkem toho přičítá tomuto jevu Ohyzdnosti jenom fantomatickou hodnotu, podobnou hodnotě mýry, oživené šklebivými visemi.

Právili jsme na počátku tohoto článku, že se zde zabýváme psychologíí Vzbouřencovou, nepřihlízejíce k vnějším a sociálním okolnostem, za nichž se projevují antisociální smýšlení. — Nicméně je vhodné poznamenati zde, že naše nynější společnost — dokonalý příklad mediokracie v hanebnosti — skytá sociálnímu esthetovi obzvláště zajímavé thema k pozorování. Naše nynější sociální organisace se svými oligarchiemi a pokryteckými byrokraciemi, se svým postupem systematického ubíjení izolovaného, se svými odměnami, nabízenými prostřednosti, nízkostí, otročností, a svou nenávisť ke každé duševní nezávislosti, se svým povzbuzováním k houfnému špehounství, udavačství a pomluvě, ke všem třídním podlostem a ke všem třídním

* Remy de Gourmont, *Epilogy*. («*Mercure de France*», říjen 1901.)

MODERNÍ REVUE

zločinům, jest jednou z nevhodnějších forem Života, aby vzbudila v duších Esthetické Opopvržení, Osvoboditelské Opopvržení par excellence ze všech druhů Opopvržení.

Immoralismus je rovněž uspůsobením myšlení, jež zasluhuje, aby bylo připomenuto. Toto uspůsobení, které je Nietzschevským uspůsobením par excellence, vyskytlo se mezi námi v pravý čas. Je reakcí proti maloměšťanskému Moralismu, proti pokryteckému a slídivému Debitismu korektních zahradníků, kteří pěstují v skleníku zakrnělou rostlinu buržoasní Cnosti. — Immoralista nahrazuje Kantovské a jiné Imperativy genealogii morálky po způsobu Nietzschevu a dospívá k tomu, že v ní spatřuje pouze vynález slabých a průměrných, aby vzali svou odvetu na inteligentních a silných. — Pro immoralistu rozvíjí se rostlina Morálka více v Ohyždnost než v Krásu. Ježto vyrůstá z bahnitě půdy sociální Vůle k Životu, jsou její sněti naduřelé jedovatými šfavy Sociálního Pokrytství a její stín je smrtelný pro zdravé a životné Energie. S tohoto hlediska představují Moralismus a Debitismus, drahé maloměšťanům Intelligence, ony mělčiny, o nichž mluví H. Heine, »na nichž uváznou lodě, přicházející z dalekých končin«.

Immoralista je rád Ironikem. — Proti zbabělému a pitomému smíchu davů staví Ironik svůj vlastní smích, abstraktní smích, velký němý Smích Hamletův, neuctivý a insultující Smích par excellence nad nízkými hanebnými egoismy, povýšenými veleknězi za dogmata. Je to Smích Swiftův a Heinův, svrchovaně nepřijemný Filistrovi, jenž se za něj mstí, říká, že lidé ti nemají »karakteru«.

Sociální Pessimismus, Sociální Dilettantismus, Ironismus a Immoralismus jsou odrudy zajímavého typu nespokojenosti, jež Nietzsche zachytil a analysoval

MODERNÍ REVUE

pod jménem ženské nespokojenosti. Je to zároveň velice delikátní a velice hluboký, velice odstíněný, velice pružný, neústupný a prchavý typ myšlení, velice strašný též, velice aktivní v podstatě a neúkojný ve své neklidné revoltě. »Slabí a v jistém směru ženští nespokojenci, praví Nietzsche, jsou nejvynalézavější, aby byl život učiněn krásnějším a hlubším ... pretense silných nespokojenců jsou příliš hrubé a v celku příliš skromné, aby se nedospělo k jejich utišení«.

Jaká jest Úloha Puđu k Revoltě v sociálním vývoji?

Puď k Revoltě je zároveň formou Puđu k Životu a Puđu k Poznání. Stanoví mezi nimi postupem historické Evoluce tajuplný kompromis

Puď k Životu, slepý a bez Cíle, je v jádře všech metamorfos jevu Společnost. Sociální Optimisté umístili neprávem Dokonalost brzy na počátek, brzy na konec Sociálně Evoluce. Obě tyto formy Sociálního Optimismu, jsouce epigonní po Schopenhaurovi a Darwinovi, jsou stejnoměrně nepřijatelný. My neklademe Dokonalosti ani do zadu, ani do předu. My vidíme v historické Evoluci jenom osudný, hrozný, velkolepý a tragický rozvoj Života.

Dějiny jsou dráha, po níž koná lidstvo svou neklidnou cestu; počátek a konec této poutě se ztrácí v oblacích. — Na této dráze snaží se Vůle k Životu neúnavně překonatí sebe samu, dospěti stále nad to, co jest, a nad to, co chce. Brzy se tento běh stává pomalejším; brzy se zrychluje až po střetnost. Jsou civilizace, které mají pomalý a nepostřehnutelný pohyb ledovců; naše západní civilizace naopak připomínají mnohdy svými Revolucemi náhlý pád lavin nebo divě stoupání vod v řece v okamžiku, kdy jdou ledy. — V Sociálním Růstu jsou náboženská, sociální a morální dogmata principem zastávky a nehybnosti. Jsou

MODERNÍ REVUE

to hráze, které si Životní Pud buduje ku své potřebě, aby vyvýšil své vlastní niveau a po chvíli zastávky se vydal jedním skokem opět na svou neodolatelnou cestu ku předu. Revolucionáři, Ničitelé Dogmat rozvrací hráze a osvobozují zajaté a hučící vody. Tak se stává Pud k Revoltě ve formě Pudu k Poznání tajuplným pomocníkem Životního Pudu.

Z toho vyplývá přijetí, jakého se Vzbouřenci z počátku dostává ve světě. Nový paprsek světla, vržený Pudem k Poznání na temný povrch věcí, ruší tradice, zvyky a lenosti. Vzbouřenec je snižován a tupen. Na něj padá kletba, pronešená Schillerem v »Zastřeném obrazu saiském« :

Béda tomu, jenž k pravdě
bere se vinou.

Podle hledisek, vyložených p. Julesem de Gaultier, neměla by Revelace, přinešená světu Vzbouřencem, skutečného a účinného vlivu na běh věcí. Byla by jen odleskem a symbolem pohybů, jež se konají v hlubokých a nepřístupných oblastech Života. »Je to chybou ideologů, před níž nutno se mít na pozoru, že se domnívají, že je možno reagovati poznáním na pohyb života.«*

Jiní myslitelé naopak, napojení ideologickou věrou v moc idey, byli by ochotni zřítí v Slově Vzbouřencově ne prostý odlesk, ale jednu z forem universální Energie, stejně skutečnou, stejně účinnou jako ostatní formy.

Nechme tuto otázku nerozhodnutu. Náleží mezi ony otázky, jež se týkají posledních Tajemství. Nechť si je tedy Slovo Vzbouřencovo Aktem a Energií nebo

* J. de Gaultier, *O povaze Pravdy* (»Mercure de France«, září 1901).

MODERNÍ REVUĚ

Symbolem a Odleskem, v očích ideologových podržuje tentýž význam; význam náhlého urychlení pohybu života, vymrštění ku předu, nehistorického skoku do budoucnosti.

Proto zaslouží za nynějšího triumfu Banality, »té zlé víly zde,« jak ji zove jedna z osob Gorkého, objevení se Vzbouřencovo, aby bylo přijato s povděkem těmi, jejichž hráčský pud je vášnivě zaujat nepředvídanými zitrky. — Neboť toto objevení se ohlašuje nebo předpovídá nějakou změnu v dohledu, nějakou, snad sensační, změnu sněny ve feerii Dějin.

FRANTIŠEK ŠRÁMEK

KAKOFONIE

Každý zabije, co miluje
O. Wilde

A teď ta Sibiř...! Někde snad jsou lidé.
Přišli jsme sem v roce devatenáct set a dva.
Kdo jednou hřešil, už se potom stydí.
My hřešili jsme v roce devatenáct set a dva.

A příběh náš... nu, sensační snad není,
každý hřeší jen dle svých sil.
Ovce někdy s vlkem ráda mění,
a žízeň pořád měl, kdo z náprstků jen pil.

Jeviště nové: Sibiř. Šli jsme s chutí.
Při nízkém Reaumuru zmrzne svědomí.
Čaj se horký občas do žaludku vnutí
a broukne z Wilda refrain jeden pitomý...

MODERNÍ REVÜE

II

Já vždycky trochu trpěl závratí . . .
— Vy stůněte, můj příteli . . . ! —
A nelze vždycky klid si nalhati.
Noc v trémách zlých jsme probděli.

Snad o nás kdes se bude hlasovat,
he? máme zajištěnou většinu . . . ?
Ta potvora má vždycky hlad.
Snad nezahynu a snad zahynu . . .

A přečte někdo někde rozsudek,
telegram s milostí snad nezmešká.
V sklep duše vtrhne myši nárůdek,
nejhezčí krysa přeúrodně obtěžká . . .

JOSEF MOLDNER

LETNÍ NOCI

Hluboká, letní noc, v níž vycházím do aleje.

Vše je tak němé, křehké, unavené, jakoby odchodem dne je byla opustila souvislost a jednota. Jakoby vzplanutím hvězd vše to, co ve dne žilo, zářilo a křičelo, počalo se drobiti, tříštiti. Jakoby neznámá ruka Kohosi stáhla opatrně pod korou Země každé jádro, všečen obsah, duši.

A nyní zbyl jen jemně navrstvený obraz, navátý z nuançovaného pelu, jehož jsme se bez ostychu ve dne dotýkali, zapomínající pomíjející věci . . .

Bože! Jak citlivou se stává ruka naše v noci!

MODERNÍ REVUE

A proto vše mlčí, z obavy před sesutím; z obavy, že by Ranní Křisitel našel místo chrámů trosky a místo životů hrob.

A ta bázeň, nevydrážditi svou vůní, jež by mne přilákala blíže, a již by dech můj rozvál, ta mlčící bázeň, utajující v sobě poslední dech, poslední známku života . . .!

To je má letní noc: odstoupení života stranou, vyjití, zatím co šťastní i nešťastní usídají, aby zapomněli . . .

Vím: i zde se všechno vzbudí k životu, i zde!

A nedočkavá touha vstává ve mně při očekávání ruky, jež dá každé věci duši, na Příchod Života.

Prodloužit tento stav na vše nemocné a slabé, umírající! Přitisknout se na večer pevně k prsům země, být jí uspán, opojen její mízou a ráno tisknouti se úžeji, úžeji k Ni, v bázni, aby život, procházející vším, mne nezůstavil v spánku . . .

Tisknu se k Zemi, horečně, marně. Jsem jí cizí.

Ruka, na niž čekám, mne opomijí!

Není pomoci pro mne . . .

A proto ven z každé větve, jejíž obrysy tu vidím nejasně se chvěti, ven z každého kroku, jímž dotýkám se ciziny a zapovězeného Ráje. Ven z každého pohledu, a myšlenky, ven z této tišiny letní noci, ven ze Života . . .!

měsíční hlídka

Frant. Soldan: Z mého panoptika. Satyrické šlehy.
Žamberk, Srdce.

Nechci rozhodovati, svedl-li p. Soldana k satyře poslední směr mladé lyriky, která právě jest en vogue, či jde-li zde o nutnou konsekvenci jeho individuality a talentu. V básnické knize »Soumraky« byl malířem mdlých, neurasthenických stavů, poněkud šedých, ale zachycených přesně a suggestivně. Těchto předností nemá jeho satyra. Ta jest zběžně reflexivní, samý povrchový, samozřejmý postřeh, bezpřízvuké gesto nad opotřebovanou devisou »Vanitas...«, v níž ústí všechny tyto verše. Až nezřetelnou stává se občas jeho karrikatura, tak jest nevýrazná a mělká (»Strom«). Neboť co hlavně zde chybí, to ono súčasné, bolestné a štvoucí, básnické duše na znehodnocení, jež stihá její smích, onen haut-goût osobní, psychické zastiženosti, bez něhož satyra se zvrhá a rozplývá v monotonii. Vyskytl se hlas, jenž hledal v »Panoptiku« jakousi ideologickou synthesesu, »životní filosofii«, důsledně provedenou a satyricky danou. Ale že autor každou reflexi uvádí na opakovanou, mdlou a schematickou myšlenku pomijivosti, dokazuje jen, jak málo života, vzruchu, pobouření a pravé útočné kritiky jest v jeho názoru — tedy jak vzdálen jest v pravdě p. Soldan pravého citu satyrikova. Ad vocem filosofie zrazují to nejvíce glossy, připjaté ke jménům velkých, syntetických typů historie (»Sokrates«, »Alexandr Veliký«,

MODERNÍ REVUE

»Napoleon«): autor abstrahuje docela od typické duše, nevyvozuje svého sarkasmu z hlubokého vniknutí a pojetí, nýbrž zcela libovolně jej navazuje na jméno, maskuje libovolnost nějakým vedlejším, malicherným detailem.

Proto jeví mi satyra p. Soldanova trapnou deviaci talentu, již tím více lituji, čím sympathičtější mi byla prožitost, psychologická pravdivost »Soumraků«.

Miloš Marten

Emile Zola: Hřích abbého Moureta. Přel. Pavel Projsa. Praha, Hejda a Tuček.

Bylo nutno před lety českému obecenstvu, které o p. Zolovi nemělo než představu kakografa, jež možno potajmu pikantně vychutnávat, ale na venek zahrnovati odporem a despektem, ukázati hlubší, umělecké kvality jeho díla, mimo jiné styl, rytmus věty a její hudebnost, vlastní každému prosatěru, který je vskutku umělec. A dnes p. Projsa, překládaje »Hřích abbého Moureta«, vedl si, jakoby pracoval o nějaké nezáživné a toporné hexametrické komposici: rozsekával jasný, zvukný celek české věty v kusy, které proházal a neorganicky, přímo nemožně seřazoval, aby dosáhl nesrozumitelnosti, co možná největší; slepoval namáhavě součásti foneticky i smyslem si cizí, vzpírající se — výsledek, že napsal cosi temného, drkotavého, těžkopádně strojeného, nečitelného téměř pro strašnou nepřírozenost, tvrdost, pazvučnost. To je tím horší, neodpustitelné při románu, jež měl zjeviti pomíjené stránky umění svého autora, p. Zolovu lyrickou sítu, poetický dech, vtělený v těchto stranách, jež francouzský naturismus vyhlásil za své evangelium.

M.

MODERNÍ REVUE

Eugène Montfort: La Beauté moderne, Conférences du Collège d'Esthétique. Paris, La Plume.

Jest v této podivuhodné směsi idejí typicky pro-
jeven naturismus, vším enthousiasmovaný, pro všechno
vnímavý smysl a teplý cit, se svým eklekticismem
a s mladou odvahou, která nezastavuje před propastmi
záhad a nejistot, lačně vystřebává silnou příchut' života
a zapovídá si melancholii nad tím, co zeje v něm
temného a jest zdroj děsu pro skrupulosnější intellexty.
Protiklady a nerozřešitelnosti nebudí zde pessimismu,
odklízí je lehce, a naivní úsměv nad harmonií řešení,
především espritových a elegantních druhu, jehož příklad
daly by jen některé z filosofii XVIII věku, tak samo-
zřejmě, domněle zcelené a přesné, jež přece tolik zkla-
maly... Ze všech myšlenek, jež mají výhradu mo-
dernosti, a ze všech zjevů, specifických době, sbírá
p. Montfort prvky ku své synthese; jeho conférences
tím nabyly řídké a zajímavé pestrosti a bohatství de-
tailů, v jejich spojení a logickém sřetězení jest přece
jen příliš... právě enthousiasmu, poněvadž autor si
zakázal analysu a chladnou, podrobnou kritiku. Tmel
této směsi tvoří *vtra v Myšlenku*, jejíž rychlý vývoj
a smělý rozlet opojuje p. Montfortovu intelligenci,
a moment synthesy jeho ideologie jest *Život*, život
pojat jako prazdroj umění a jeho určení ve své úpi-
nosti, složitý, celý — ne výseky, úzké obzory, vy-
stavené úskočně za plný opojný význam slova tak
neurčitého (jak děje se třeba u nás, kde zákon života
vyhlašován umění v zúženém, zjednostraněném, zmrza-
čeném tvaru). Právě touto sytou a bohatou formulací
zajišřtuje si sympathie tento koncept *filosofie moderního
života*, nahozený umělcem-naturistou — přes výhrady,
jež mi zde bylo vysloviti. Kniha vyvrcholuje na ně-
kterých krásných a zvučných stranách, jichž má nej-

MODERNÍ REVÜE

více conférence III, »*Du Style et du Style moderne*«, velmi prohloubená a harmonická. II.

Johannes Schlaf: Der Narr und Anderes. Novel-
listisches. Leipzig, H. Seemann Nachfg.

Tucet drobnějších prací, nestejných i zevním svým rázem i kvalitou. Jsou tu novellistické studie jako »Der Narr«, nebo skizzy a kresby jako »Uebel« nebo »Nip«, které ličí charakteristické figurky, kuriosity a rarity velkoměstského života, jeho bas-fond, smutek a bídu a karikaturně sešklebenou všední tragiku malých a zbahněných tvorů. Práce, činící spíše dojem průpravy, prvních rozmachů před velkou románovou tvorbou, jakoby psané in margine této veliké tvorby právě. Vedle toho trochu ironisujícího, lehkého a hravého úsměvu nad titěrnostmi drobných lidiček, maloměšťanů velkoměsta. A pak několik náladových věcí, »Die Vogelscheuche«, »Schnee« a jiné, které tvoří jádro této knihy. V nich setkáváme se s p. Schlafem ze »Stille Welten«, s tím roztomilým, sladkým, srdečným vypravovatelem malých a intimních radostí srdce a myslí, odpoutané od problémů a bojů, oddané odpočinku a siestě, laškující a skotačící dětinsky, v radostném opojení splývající s každou věcí denního života, oživující nejnepatrnější, nalézající v něm rozkoš a potěchu. Štěstí bezstarostného okamžiku, tato nota, jež zpívá v »In Dingsda« a jež se pozvnaší až ke kosmické visi chvílemi a odkrývá vztahy a styky mezi nejmenším a nejvyšším, takové důvěrné a hřivé fluidní doteky, schopná tisícerych obměn a nesčíslných prolínavostí, na těchto stránkách zvučí plnohlasně, svěže, horoucně. To je poesie prostá a krásná, milá a přítulná, jako jsou prosté a krásné, milé a přítulné květy luk a polí.

MODERNÍ REVUE

Jules Huret : Tout yeux, tout oreilles. Paris, Fasquelle.

Kniha, jaké snad u nás vůbec neexistují: sebrané články žurnalistovy. Ne literární, ne umělecké, ne politické v přesném a omezeném významu slova. Přesně a do puntíku: časovosti. Den ze dne, den ke dni psané věci, jak jich náhoda a sled okolností vynucovaly, interviewy, glossy, osobní dojmy, cestovní črty, všecko pomíseno, zachyceno živým a ostrým slovem. Věci, které jsou dokumenty, rapidní zachycení chvilkových stavů, příspěvky k soudobé psychologii, významné anekdoty pro budoucí historii dnešku. »Hle knihu, v níž je ode všeho a dokonce i více: minulost, přítomnost, budoucnost, literární paňáci, politická strašidla... komedie a drama, a také vaudeville, a k tomu i operetta... celebrita v trepkách... tak smutná! — velké osobnosti v košili... tak směšné! — a cesty kraji a dušemi, všemi druhy duší a všemi druhy krajů... věci viděné, věci vyslechnuté, věci vyzpovídané... všecko, z čeho se později sestavují fyziognomie a epochy, z čeho se tvoří historie...« resumuje p. Octave Mirbeau knihu p. Huretovu ve své pronikavé předmluvě, že nelze jí lépe vystihnouti, že nutno vždy jenom jeho slova vlastně paratrasovat. Co svazku dodává hlavní ráz a vnitřní hodnotu, jest osobnost autorova, totiž, personálnost jeho výrazu, prolnutí všeho, co vypravuje, vlastní jeho osobností — slovem, speciellní styl. Žurnalistické články, mající ducha a svůj ráz, svou jedinečnou pečeť. Lze něco podobného naléztí také u nás? Marně by člověk hledal. Zásadou české žurnalistiky zdá se býti tohle dvojí: žádný duch a žádná personalita. Čím méně obého, tím lepší žurnalista. Tím jistější úspěch. Tím větší kariéra. P. Huret je znám již svými dřívějšími kni-

MODERNÍ REVUE

hami, především »Enquête sur l'évolution littéraire« a »Enquête sur la question sociale en Europe«, které způsobily při svém vyjití mnoho hluku a které obsahují velmi cenné podrobnosti a poznatky. Jest u nás žurnalista, jehož obzor by šel přes omezený rámec jeho časopisu a nakázané šablony? A kdyby byl, dovedl by zůstatí zase jenom žurnalistou, jsa si dobře vědom, že toto povolání vyžaduje své zvláštní mentality a schopnosti, které jinde by nemohly se tak plně a bohatě uplatniti . . . Nechtěl by spíše neblaze ven ze svého okruhu, vida, jak malí a chudí duchem z jeho soudruhů stávají se vlivnými politiky, redaktory literárních listů a dramaturgy . . . nevzdal by se všech vyšších cílů, patře, jak hodní a poslušní, skrčení a neosobní jsou fedrováni? P. Mirbeau horlí ve své předmluvě do francouzské žurnalistiky v jejím celku, »že žurnál patří téměř výlučně ubohým malým kramářům bez iniciativy, kteří se obávají vzbuditi nespokojenost při každé příležitosti a pro každé nic u toho, co nazývají svým odběratelstvem, nebo finančníkům malého rozhledu, kteří se honí jenom za nízkým vyděračstvím a sprostým vykořisťováním« — nechci nikoho obviňovati, ale některé zjevy u nás nasvědčují podobným vlastnostem: ten či onen list nebo lísteček má na sobě dosti zřejmě pro toho, kdo dovede bystřeji viděti a nedá se oklamati hlučnými frásami a bušením do prsou, vypáleno znamení zistných nebo osobních zámyslů. Ale to je kapitola, která sem nyní ještě nepatří. Snad později . . .

MODERNÍ REVUE

satyricon

JOSEF KLÍČKA

EPITAF

Ach, postůj, srdce v prsou žalem vzlyká:
zde spočívají hosti pana Dyka...
Byl satyrikem tučný život celý
a přísný tak, že lidé *studem* mřeli,
a mrtvé křísit znal ten *kouzelník*.
Však na konec — buď Bohu za to dík —
jak z mnohých stal se z něho Kondelík.
Zda možno lépe život zakončiti?!
Světlo věčné ať mu svítí!

volná tribuna

Vážený redaktore,

I. chtěli jste při večeru «Kruhu českých spisovatelů» originální myšlenku, reprezentativní závažné vystoupení do veřejnosti, jak mohli jste navrhovat přednáškové cykly nějaké univerzitní extense (sit venia verbo), něco, co je opotřebováno studentskými a nestudentskými spolky od let, něco, co může pořádati «Protěž», «Meteor», «Tulipán» etc.? A koho by reprezentoval takový cyklus? Nanejvýš přednášejícího, nebo přednášející; jistě ne větší počet členů, než byl zastoupen na večeru literárními pracemi. Pokud by tato representace byla lepší, pochybuji, byla by mnohem jednostrannější, omezujíc se pouze na kritiky. A minil-li jste seriózně svůj návrh, nezdá se Vám, že «radou organicky sečleněných, povšechných, theoretických, obsahově bedlivě

MODERNÍ REVUE

propracovaných přednášek o hybných pakách všeho moderního života a jeho podstatě a direktivách, jimiž se bere a vyvíjí, o sociálním a ethickém proudění přítomné doby, o významu a těžišti dneška pro přítomnost, o jejich poměru k minulosti a vztahu k příští, ukázati jak soudobý život se zračí v moderní literatuře a umění — je úkolem, který vyžaduje filosofů, sociologů, historiků a nikoliv belletristů, úkolem příliš obtížným, nemá-li být povrchně a ledabyle odbyt, nemá-li být snůško povrchních všeobecných frází diletantů?

A považujete za něco «apartnějšího», než byl náš večer, «pestré divadlo», «umělecký chantant», věc tak nepůvodní, každému vkusnějšímu člověku znechucenou? Což máme stále přezvykovat cizí ideje, importovati pokusy v cizině zkrachováš?! A konečně kde by výbor mohl sebrati k tomu síly?! Literární, hudební, reproduktivní?!

II. Pamatujete se, jak za dob «Intimního Volného Jevišťe» — (proč neužil jste tam svých idejí, jsa dvakráte jeho předsedou?) — trpce se neslo uzavírání se denních žurnálů před spolkovou činností? Nyní je «nechutnou reklamou» několik docela všedních oznámení.

III. «Nevíte, pokud se výbor »Kruhu« zabýval otázkami literárními.» Nuže, měl jste se poněkud interesoovati o to, dříve než jste mu podkládal postranní tendence, chování nečestné a nedůstojné. Mohl jste se informovati velmi snadno; mohl jste své nároky, námítky, dotazy, přání přednésti ve schůzích výborových i na dvou členských schůzích. Neučinil jste tak. Vaše nevědomost není nezapomená.

VI Striktně mluveno: Jakou cestu navrhuje »Kruhu«, aby získal autorům nakladatele?! Výbor Vám bude povděčen: máte jako člen právo a snad povinnost upozorniti ho, znáte-li tu cestu. Nač zatajuvati výboru »mnohé a četné dráhy jiné spolkové činnosti?!«

V. Pohřešujete-li »úcty k vlastní práci« u mladých, zdá se mi, že *léto* je časem u nás až příliš mnoho; méně je úcty k cizímu přesvědčení. Výbor mohl se mýliti, mohl jíti špatnou cestou; na Vás bylo vytknouti to, ukázati lepší; k čemu dodávati podezřívání a k čemu napadati deset devíti lidí pro večer, který, ať je tomu jakkoli, byl hlavně zábavním, a na nějž nebylo právě místno klásti tak přísné požadavky, že ližádny spolkový podnik jich snést nemůže?! Žádný výbor neprovede nemožné věci, nevydupe obětavé, geniální, hluboké pracovníky, nevydupe geniální, bezvadné recitatory, inteligentní, interesované obecnstvo. Žádný výbor nezmění zákony akustiky v sále, kde se recituje. Víím, že věc tu nevydupalo a nezměnilo »Intimní V. Jevišťe«, víím, že tehdy mlčelo »umělecké svědomí«, a víím konečně, že lépe provést *něco*, nelze-li provést všechno.

Viktor Dyk

MODERNÍ REVUE

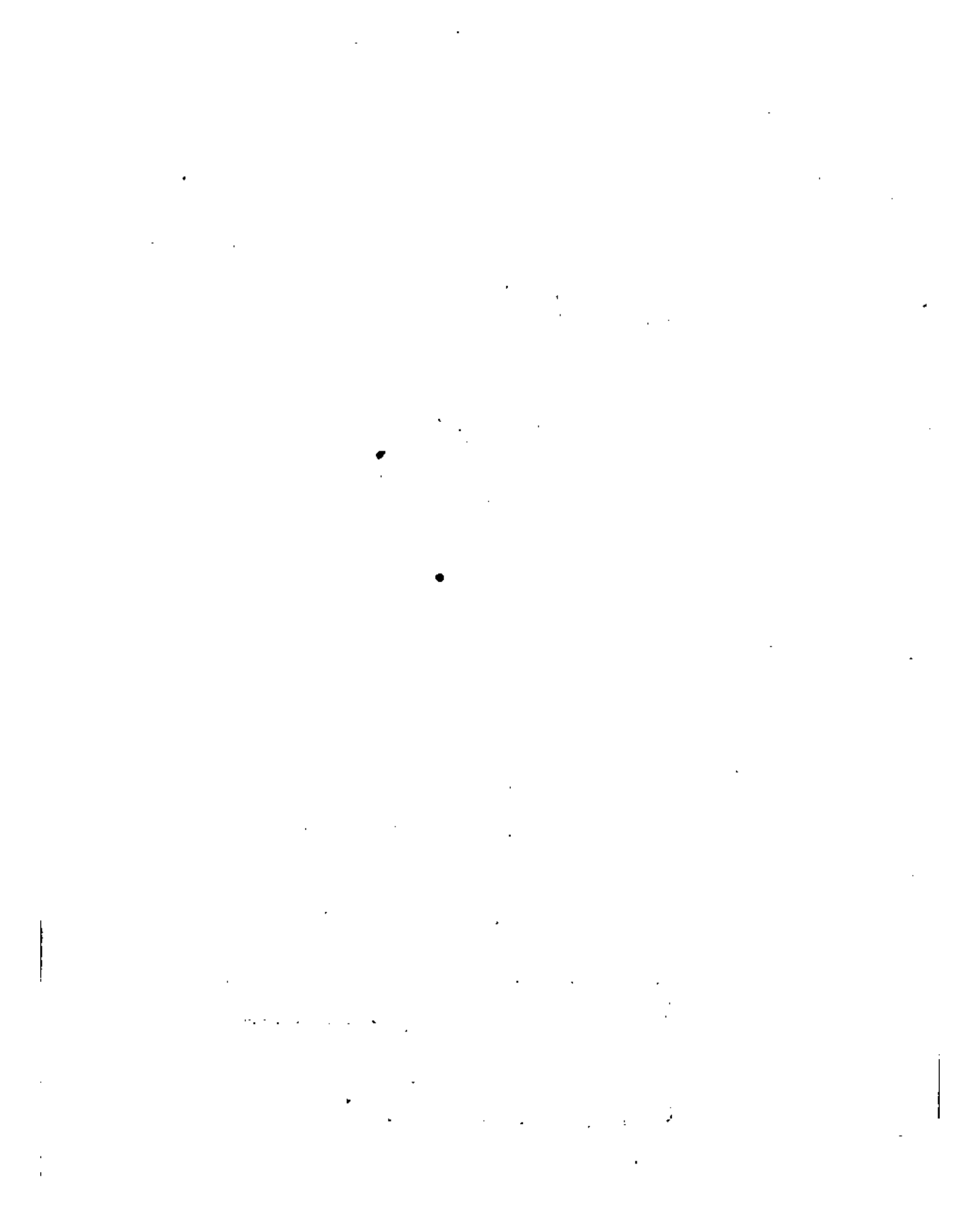
Ježto jsou polemické glossy p. Dykovy k mojí poslední kronice silně rhachitické a ani zbla z mých minulých soudů nevyvracejí, mohu si zcela dobře odpustiti obsáhlejší poznámku k nim: vždyť by bylo věru absurdné debattovati o nějaké povinnosti vyhledávati výbor »K.« při jeho schůzích a našeptávati mu, co by měl podnikati, široce se pouštěti do výkladů o mých příkladech (a nic jiného nebyly!) spolkové činnosti, nebo ubezpečovati, že nežádám od výboru »K.« naprosto, »aby něco vydupal«, atd., — zvláště, když p. Dyk všechno snížil na »representaci řady osob« a hodil suverenně přes palubu všechnu ideovou stránku mých vývodů. Jenom dvou bodů se dotknu blíže.

Především čiperně do polemiky veskamotovaného »I. V. J.«, které tady hraje úlohu jakéhosi bubáka a výtky nějaké mojí špinavé minulosti. Nuže, tehdy, před několika tety, nelíbě se neslo, že denní listy potlačovaly nebo dávaly na hodně zastrčená místa stručné noticky, ohlašující prostá a nejnutnější fakta (»K.« naopak neskrblil ve svých ohlášeniích chválou a kadidlem pro své účinkující atd.). A »I. V. J.« ani nevystupovalo v hospodském ovzduší, ani nenápodobilo »clitních zábav« naší buržoasie, ani neomezovalo vstupu ke svým podnikům vysokým vstupným, s druhé strany pak se staralo vždycky co nejlépe, aby svému obecenstvu učinilo každé divadelní představení nebo cyklus recitací autorů mladé generace přístupnějším a bližším předběžnými informačními úvody, skizzami celé činnosti autorovy. To vše bez těch ohromných a velkopanských pretensí, s nimiž vystoupil »K.«. Moje »umělecké svědomí« při »I. V. J.« nemlčelo, mlčelo-li snad u jiných, a právě z vědomí nemožnosti dosíci za tehdejších okolností, kdy spolek ubíjela nemyslivost širokého obcenstva a tupohlavost části mladých autorů, trvalých a intenzivních uměleckých výsledků jsem se přičinil o rozejiti spolku.

Pak poznámku o »úctě k cizímu přesvědčení«, kterou p. Dyk, jak se zdá, zvlášt citelně pohřešuje: mni-li úctou tou respekt a němé schvalování každé pošetilosti nebo zbrklosti bližního, přiznávám zcela otevřeně, že jí nemám ani špetky. Neboť u nás, nemůž-li kdo z úzkých, uhodí se patheticky do prsou a zvolá pyšně: to je moje přesvědčení — a chce, abyste uctivě umkli, ať si je to jeho »přesvědčení« sebe zelenější a hloupější. Pro takový respekt k cizímu přesvědčení nemám, opakuji, ani trochu smyslu. Na to se nedám chytit.

Popřál jsem místo odpovědi p. Dykové, že nechci, aby se mi imputovalo, že potlačuji opačný názor, poněvadž je proti mně, ale končím také definitivně v »M. R.« spor o prvé vystoupení »Kruhu« a jeho vedení, ježto by po mém mínění další výměna názorů nevedla k plodným výsledkům.

A. P.

FERNAND KHNOFF

JAROSLAV HILBERT

VZPOMÍNKA BOHA

Měl jsem vzácné štěstí, že setkal jsem se s bohem. Myslíval jsem si vždycky, kdykoli má myšlenka o co podobného zavadila, že to musí býti dojem přímo zdrcující, ač zase jakési tušení jsem již měl, že v pravdě veliké věci působí prostě. Taká byla i skutečnost. Stál jsem před bohem, vědoucí sice, že mé štěstí jest výlučné, ale nikterak zdrcen.

Ptal se mne, čeho si přeji. Zapomněl jsem v té chvíli zcela na to, že byl to sice největší žal mého života, jenž mne sklátil, ale při tom nijak mířící k němu, a pravil mu, že jsem jej hledal. Na jeho tváři zjevilo se malé podivení, o němž však jest mi těžko říci, co by bylo znamenalo.

Tázal se: »Mne?«

Odpověděl jsem: — Ano.

Zase ten lehounký úžas a chvíle ticha.

»Zde jsem, promluvil na to. Přednes, čeho hledáš, a odpovím ti.«

Tato otázka zase mne překvapila, neboť jsem v té chvíli skutečně ničeho nehledal, ba nevzpoměl ani, že bych měl něco chtít. Odpověděl jsem tedy zcela upřímně:

MODERNÍ REVUE

— Jsa člověk, jsem syt. Shledal jsem se s tebou, vidím tě a stojím před tebou. Lidstvo, jehož jsem celý syn, a které myslí na to, jak by tvé velikosti přišlo na kloub, jest ve mně nasyceno.

To dořekl jsem a bůh se žertovně usmál:

•Lidstvo myslí na to?•

Odpověděl jsem: — Lidstvo myslí na vše.

A tu událo se, co bych nebyl očekával. Úsměv na tváři boha shas', a bůh obrátil vážně na mne zrak. Cítil jsem, jak celý stojím v jeho pohledu, jenž sám stál, a jak mne prostupuje. To trvalo chvíli, než pak pozoroval jsem, že ten se ode mne odklání a proud se stáčí do nejhlubších dálek věčna. Cos jako vzpomínka, zdálo se mi, padlo na boha a odráželo se na jeho čele; cos jako žal, cos jako stará bolest, neboť já viděl smutek. Chvilenu však jen trval tento stav a již bůh se usmál a vrátil se ke mně.

•Mně na kloub, promluvil teď z hlubin. Bude to marno, ale jest to krásno — trocha dětinství jest rozhodně rosou života, a co by byl on bez ní? I já, i já měl kdysi cíle, které — — Lidstvo přemýšlí, jak by na mne vyžrálo?•

A na to, odvraceje se a mizev mi, hlasem, o němž se mi zdálo, že jihne pohnutím, dodal:

•Neřekni mu, až se vrátíš, že jest to nemožno a — pozdrav ie za mne!•

MODERNÍ REVUE

RICHARD DEHMEL

IDEÁL

Já touhu svou jsem vždycky odpykal;
šel každou stezkou lásky bez ustání,
a vždycky láska vsťfic mi přišla na ní,
přec každou touhu svou jsem odpykal.

Stál v zahradě kdys zázračné strom jeden,
a květů vonělo z něj na tisíc,
však jeden zářil nad ostatní víc;
stál v zahradě kdys zázračné strom jeden.

A já z těch tisíců si utrhl květ jen jeden,
jenž krásnějším se v moji ruce stával,
že poklek jsem, bych stromu díky vzdával,
s nějž z tisíců jsem utrhl si květ jeden.

Já k zázračnému stromu zdvihl oči,
zas jeden nad ostatní skvěl se taky,
a můj již vad — já neděkoval však,
jen k zázračnému stromu zdvihl oči.

Přec touhy své jsem nikdy neztratil,
šel lásky cestou každou bez ustání,
a vždy mi zkvetlo jiné požehnání,
a proto touhy své jsem neztratil.

MODERNÍ REVUE

HLAS VE TMÁCH

Tmou stěná cosi stále tak.
Já chtěl bych vědět, co to jest.
Snad vítr na noc stýská si.

Tak blízko vítr nestěná.
Jen v noci vítr stěná vždy.
V mém sluchu stěná moje krev,
tož moje krev.

Krev nestěná však cizí tak.
Má krev je klidná jako noc.
Snad srdce stěná stále tak.

PO DEŠTI

Hleď, nebe se modrá;
vlaštovky honí se
jak rybky nad březovým vlhkým.
A ty chceš plakat?

V tvé duši splynou záhy snad
již skvělé stromy a modří ptáci,
ne zlatý obraz.
Ty pláčeš?

Očima svýma
v tvých vidím očích
dvě malá slunce.
Usmíváš se.

MODERNÍ REVUE

Z TĚŽKÉ CHVÍLE

Já moh' se již jen usmát ;
já byl v svém nitru tak smuten,
že hlas můj vlastní cize tak mi zněl.

Tu pak mne hlas tvůj potkal,
a já zas moh' se jak dítě usmát,
a kdys jsme oba štěstím plakali.

Ó dík vem již
v té noci bezsenné,
vzdálená, kde dlíš
mezi smrtí a žitím.

Hleď, já jako dítě ruce vzpínám :
Zůstaň tu, mne neopust',
já hrůzu takou dostal
již z noci osamělých.

Pak-li zemřeš,
ne, já nebudu plakat,
duše moje zná již trudy snášet ;
však nemoh' bych se nikdy již tu usmát.

PAUL LAFARGUE

VÝVOJ CIZOLOŽSTVA

Cizoložstvo neexistuje v předhistorických dobách a nemůže ani existovati. Nežabsolutnější promiskuita vládne v lůně divoké hordy: Lidstvu bylo prodělati staletý a stoupající vývoj, aby dospělo k matriarchální rodině, v níž je žena tím bohatší a ctěnější, čím větší je počet manželů, jimž udílí svou přízeň; ti žijí v dokonalé shodě, již nezkalí nikdy žárlivost, jež za našich dnů slouží za omluvu při zločinech z lásky.

První rodinou je kmen: děti téhož věku se pokládají za bratry a sestry a nazývají matkami a otci ženy a muže generace svých opravdových rodičů. Vášně žárlivosti jsou nejen neznámy, ale i rodinné city, s nimiž se setkáváme v pozdějších společnostech, leda číře animální láska matčina ke mláděti, jež po dvě leta kojí a nosí na zádech nebo na kyčli. Cizoložstvo se v lidské společnosti objevuje jenom v *kollektivné* formě. Vyložím to.

Kmen, dospěvší k jistému vývoji, rozděluje se opět na skupiny nebo klany: všechny pohlavní styky jsou zakázány mezi individuy téhož klanu a jsou dovoleny jenom mezi členy různých klanů: po primitivně promiskuitě následuje manželství dle skupin, dle klanů. Manželství není individuálním aktem, závislým na vrtochu, citu nebo zájmech individua, ale kolektivním aktem. Fakt, že se člověk zrodil v některém klanu, je-li žena, dává jí za manžele všechny muže jiného klanu, a je-li muž, za manželky všechny ženy téhož klanu, jenž je manželským klanem jeho klanu. Muž nebo žena, která by si dovolila oddati se muži nebo

MODERNÍ REVUE

který by si dovolil užítí ženy, nepříslušející k jeho manželskému klanu, spáchal by cizoložstvo, přísně trestané. Nebylo tu uraženo individuum, ale celý manželský klan: vinník se nedopustil cizoložstva proti individuu, ale proti kolektivité. Cizoložstvo bylo kolektivně.

Tato kolektivná manželství a cizoložstva lze za našich dnů ještě pozorovati v Austrálii.* Aby se mohlo objeviti cizoložstvo, musela dříve vzniknouti patriarchální rodina.

V matriarchální rodině, která všady předcházela patriarchální rodině, setrvá žena v klanu, v němž se narodila, a když se klan rozdělí v rodinné skupiny, dlí ve svém domě a její manželé přicházejí po řadě jí navštěvovat: je paní domu a hlavou rodiny; statky a děti patří jí. Ztrácí tyto prerogativy v patriarchální rodině: odchází ze svého klanu, ze své rodiny, aby šla obývat domu svého manžela, jenž si ji koupil buď několika roky osobní služby jako Jakub, buď dary jako Isák (Genese, XXIV, 53). Homer dává mladé dívce epitheton *nálexkyně volů* — ἀλεξίβοια —, poněvadž jí její otec vyměnil za skot. Ženino otroctví počíná s patriarchální rodinou: není již svobodná, vládne nad ní brutální *manus* manželova. Básnický jazyk řecký zaznamenává tuto změnu, zove manželku ἡ δαμαρ, zkrocená, přemožená; ale Sparťané, u nichž trvaly primitivné mravy, jmenují ji stále ἡ δ' σποίνα, paní domu.

* Plutarch vypravuje v historii Agisově (XII), že efor Lysandros pohnal před soud Leonida podle zákona, jenž zakazoval každému potomku Heraklovu (královského rodu Lakedaimonských) mítí děti s ženou cizozemskou. Je možno, že tento zákon byl přežitkem divošského zvyku, jenž zabraňoval pohlavní styky mimo vlastní manželský klan: to je tím možnější, ježto aristokratické třídy si utvořily ze zachování starobytlých obyčejů titul pro svou sociální povýšenost a ježto ze všech národů v Helladě uchovali Lakedaimonští až do svého úpadku společný oběd a jiné obyčeje z primitivního období.

MODERNÍ REVUE

Aby kvalifikoval Nausikau, praví Homer *παρθενος ἀδμης*, mladá dívka nezkrocená, bez manžela (Odyssea, VI, 109). Řekové homerických dob právě vstoupili do periody patriarchální rodiny. Francouzský výraz *le joug de l'hymen* (jho manželství) zachovává ještě antickou ideu.

Prodávaje svou dceru, přenáší otec na kupce všechna svá práva, jež v sobě zahrnovala právo nad životem a smrtí: v Římě vstupuje žena do rodiny manželovy ve vlastnosti dcery, *loco filiae*, následkem práv, jež nad ní měl; takže se zákonnou fikcí stává sestrou svých vlastních dětí. Nemá nic ve svém vlastnictví jako otrok, ani svých dětí ne, které patří otci; v případě rozvodu nebo zapuzení zůstanou manželu. Po dobu první periody patriarchální rodiny je žena domácím zvířetem, jež se zakupuje, aby se vykonal prokreační úkon. »Na tržišti,« praví jistý arabský právník, »kupuje se zboží; v manželství se kupuje genitální pole.« Řecko-latinský starověk stál na tomto hledisku ve svém názoru na postavení vdané ženy. »Máme hetéry, abychom u nich vyhledávali rozkoše života, praví Demosthenes ve své obraně proti Neireovi, a manželky, abychom měli legitimní děti a abychom postavili do svého domu bdělou strážkyni.«

Cizoložstvo existuje, ale není zločinem a zraňuje city manželovy jenom tehdy, koná-li se bez jeho svolení.

Veřejné mínění na některých ostrovech Polynésie předpisovalo vdaným ženám, že se nesmějí oddati bez dovolení svých manželů, kteří obchodovali nevinně svými manželkami. Cudnost, která byla později povýšena za cnost a vnucena ženě jako přirozený zákon, nevzklíčila ještě v hlavě mužově; u velkého množství barbarských národů, kteří reprodukují za našich dnů ještě zaniklé mravy našich předků, nabízejí manželé svému hosti, aby jej uctili, svoje vlastní ženy. Ob-

MODERNÍ REVUE

chodovati svou ženou zdálo se tak přirozenou věcí, že se zvyk ten udržel velmi dlouho, aniž se k němu připínala nějaká představa hanby: za rozkvětu řecko-latinské civilizace vidíme Cimona a Catona Uticenského, jak přenechávají své ženy přátelům, kteří se nabídli, že jim zaplatí. Z toho, že se mohli mužové, počtění nejdůležitějšími státními funkcemi a tak vysoce úctyhodní ve všech směrech, takovýmto způsobem zachovati, aniž pobouřili veřejného mínění a aniž ztratili na vlastní úctě, vyplývá nutně, že podobné případy, zaznamenané dějinami, poněvadž se přihodily znamenitým osobám, udávaly se zhusta mezi jejich vrstevníky. Možno za této příležitosti připomenouti reflexi skeptika La Mothe le Vayera: »Domníváme se vždycky, že konáme s rozumem a spravedlností to, co konáme ze zvyku a nápodoby.«

Za jiných okolností dovoloval manžel, ano vyžadoval přímo cizoložstvo od své ženy, trestané jinak s nejděvější krutostí.

Láska mateřská je přirozená potřeba, vnucená ženě jejím organismem, uspůsobeným k rození a kojení dítěte; láska otcovská naopak je cit, sociálně získaný; zrodil se u muže z touhy přežítí sebe. Žena, která za našich dnů je pokládána za poslední útočiště náboženství, byla velmi dlouho vyloučena z posthumního sídla mužova; když ji tam připustil, dalo se to z téhož důvodu, z kterého tam připouštěl psy, koně a jiná domácí zvířata: aby i na dále sloužila svému pánovi.

Idea žítí i po smrti je stará v lidské hlavě; setkáváme se s ní u nejsurovějších divochů, jak to dokazují pohřební obřady: s mrtvým se pohřbívají zbraně a jiné neoživené předměty, otroci a mnohdy jeho žena, existuje-li individuální manželství. Nevěřilo se vždycky, že se mrtvý odebral do zvláštní končiny, pod zemí

MODERNÍ REVUE

nebo nad oblaky, aby trávil svůj posthumní život; po dlouhou dobu se myslelo, že žije ve svém hrobě, umístěném často přímo v obydlí, nedaleko ode dveří. Idea, že mrtvý žije dále v kruhu svých, zrodila se, jak se podobá, teprve po vzniku patriarchální rodiny. O zesnulém se soudilo, že se zajímá o události ve své rodině; řídil ji i nadále sny a zjeveními; jeho příbuzní se k němu chovali, jakoby žil. Tento kult je zachován ve své dětinské formě Ostjaky v údolí Obském. Při smrti hlavy rodinné kolektivity zhotoví se hrubá loutka, vysoká asi dvacet až třicet centimetrů; oděje se vlněným šatem; představuje zesnulého. Za dne se vzpřímí a podepře o kožešiny před ohništěm; položí se jí k nohám tabatěrka a sáček na tabák a při jídle klade se před ni potrava; večer se položí do koží, náležitě vyhrátých; zkrátka, jedná se s ní jako s živou osobou.

Rodina měla povinnosti k mrtvému; dědic, stavší se její hlavou, měl za úkol bdíti nad jejich přesným plněním. Fustel de Coulanges, jenž prostudoval řecko-římský starověk s učeným bystrozrakem, praví za této příležitosti: »Syn byl povinnován konati libace a oběti mánům svého otce a svých předků. Zanedbati tuto povinnost bylo největší bezbožností, již bylo možno spáchat, ježto přerušeni kultu mělo za následek poklesnutí celé řady zemřelých a zničení jejich štěstí.« Bylo tedy nutno míti legitimního syna, aby bylo možno žíti v hrobě. »Jedinou myšlenkou mrtvých v hrobě, v němž žili, jakož i jejich jediným zájmem bylo, aby existoval nějaký muž z jejich krve, jenž by přinášel obět na jejich hrob. Hind se domníval, že mrtví opakují bez ustání: Kež se rodí stále v našem rodě synové, kteří by nám přinášeli rýži, mléko a med!«

Míti syna bylo stálou starostí ženatého muže, neboť, jak praví Aischylos, »syn je záchrance oteckého

MODERNÍ REVUE

krbu. (Choeforoi) Brahma nazval syna *Puthra*, to jest *zachránce od pekla*. Syn v Křesťanství je *Vykupitel*.

Manželství bylo náboženskou povinností, které se musel nejstarší syn podrobiti; svatební lože, *lectus genialis*, posvěcené předkovi, jenž tu měl znova ožítí, bylo v Římě umístěno v síni naproti dveřím, poblíž náhrobku. Ženatý muž, jenž neměl dítěte mužského pohlaví, »nezaplatil svého dluhu předkům« a neza-
bezpečil si toho, jenž jej měl udržovati na živu i po smrti. Když bylo manželství neplodné aneb když se z něho nenarodil hoch, byl manžel povinen zaopatřiti své ženě náhradníka. Mladší bratr a v nedostatku téhož nejbližší příbuzný konal tuto delikátní funkci v Římě, v Řecku, v Indii, slovem, všady. V Kordofanu, kde si mravy zachovaly až doposud svou divokost, svolává manžel všechny své příbuzné mužského pohlaví a po hostině mají všichni intimní styky s jalovou manželkou: nenásleduje-li po tomto energickém prostředku těhotenství, prodá manžel svou ženu v dražbě. — Zemře-li manžel bez mužského potomstva, má jeho bratr nebo jeho nejbližší příbuzný pojatai vdovu po něm za manželku, a syn, zrozený z tohoto spojení, pokládá se za syna zesnulého (Genese, XXXVIII, 8, 9; Deuteronomion, XXV, 5, 6, 7). Žena byla pole, zakoupené, aby se dále rozvíjela rodina, a bylo užíváno všech prostředků, aby se přemohla její neplodnost. Cizoložstvo bylo ženě nakázáno jako svatá povinnost, a otec a předkové přijímali syna, z cizoložstva pocházejícího, za legitimního dědice, za toho, v němž měli znova ožítí předkové, za toho, jenž měl pokračovati v kultu a tradici rodinné. Fustel de Coulanges, jenž idealisuje rodinu *Antické Obce*, nezná nebo potlačuje tuto podrobnost, urážející přespříliš mravnost dnešních šosáků.

MODERNÍ REVUE

Manu vysvětluje, proč má dítě, pocházející z cizoložstva, náležeti legálnímu manželovi a ne přirozenému otci: přirovnává ženu ke krávi, jejíž tele je vlastnictvím jejího pána a ne vlastnictvím toho, jemuž náležel býk, ku kterému byla přivedena.

Cizoložstvo ženino je tedy dvojí povahy, brzy zločinem, přísně trestaným, brzy posvátnou rodinnou povinností, již jest jí povolně se podrobiti.

Existoval ještě jiný prostředek, jak odčinit sterilitu manželství, totiž pokládati manželku za matku dítěte jejího manžela se souložnicí: obřad ten pak byl protějškem baskické »couvade«. Bible nám nepraví, se hrála-li Sára tuto komedii; ale když Rachel viděla, že nemá dětí, pravila k Jakubovi: »Dej mi syny; pakli nedáš, umru . . . Hle, děvka má Bála; vejdi k ní, aby rodila na kolena má, a budu mítí já také syny z ní« (Genese, XXX, 1, 2, 3 a 9). Rachel a Lia. povzbuzující svého manžela, aby pojal nové souložnice, nápodobily Sáru, jež prosila patriarchu Abrahama, »aby vešel k děvce její Egyptské Agaře«. Řekové praktikovali asi ženskou adopci s obřadem, analogickým s obřadem Hebreů, soudíme-li dle toho, co se dalo na Olympu, kde se tak věrně opakovaly mravy pozemské. »Aby adoptovala Herkula, pravi Diodorus Sicilský, vystoupila Junova na lože své, majíc syna Jovišova přivázaného u svého těla, a nápodobíc skutečný porod, nechala jej vypadnouti zespod svých šatů. Tohoto obřadu se používá ještě dnes u barbarů, když chtějí adoptovati dítě« (IV, 39).*

* Weisseling cituje při této příležitosti místo z abbého Guiberta (Historia Hierosolymae III, 13), jenž vypravuje, že Baudoin při své adopci princem d'Édesse se musil podrobiti obvyklému obřadu, vklouznutí zcela nahý pod princovu košili, který jej vystřelil zrovna tak jako žena, jež rodí. Tento groteskní obřad nalezáme u všech národů v jistém okamžiku jejich vývoje.

MODERNÍ REVUE

Oba manželé se povzbuzovali vzájemně k cizoložstvu.

Církev katolická nejevila vždy přehnané přísnosti proti cizoložstvu. Ježíš, jako Mohamed, snažil se odstraniti krutý trest ukamenování, k němuž byla odsuzována cizoložná žena; církevní otcové vychvalovali cizoložstvo, když bylo prospěšno manželovi. Svatý Augustinus chválí ochotu Sárinu a tvrdí, že »manželka může postoupiti jiné ženě právo, jež má na tělo svého manžela«, z čehož vyplývá, že manžel může postoupiti jinému muži právo, jež má na tělo své manželky. Opirá své mínění o místo v svatém Pavlovi, kde se praví, že manželé jsou navzájem vlastníky svých těl (De civitate Dei XVI, 25).

Svatý Jan Zlatouústý je kategoričtější; podivuje se Abrahamovi, že zapůjčil svou ženu Faraonu egyptskému a Abimelechovi, králi gerarskému (Genese XII a XX), a vybízí ženy, aby nápodobily Sárú: »Kdož by se nepodívoval této velké lehkosti poslouchati? Kdo bude kdy moci s dostatek vychváliti Sárú za to, že ochotně podstoupila cizoložstvo a oddala své tělo barbarům, aby zachránila svého manžela před smrtí?« Svatý Ambrož zahrnul Sárú nemenší chválou.*

Pokud trvala matriarchální rodina, byla polygamie bilaterální, brala si žena, stejně jako muž žen, tolik manželů, kolik jí bylo líbo, ale když se ustavila patriarchální rodina, stala se polygamie mužskou výsadou. Vedle legitimné ženy, koupené od jejího otce a vtělené do rodiny manželovy s náboženskými obřady, žijí souložnice; v mnohých zemích jmenují se *malé ženy*, ježto bylo pojmenování *velká žena* vyhrazeno pro legitimnou manželku.

* Pierre Bayle. Dict. hist. et crit. 1697, čl. Abimelech, poznámka A.

MODERNÍ REVUE

Děti souložnic patří právem velké ženě; nazývají ji matkou a při její smrti ji oplakávají a nosí po ní smutek jako její opravdové děti; nesmějí projevovati tak hlubokého smutku při smrti své přirozené matky.

Pocity, které cizoložstvo vzbouzí v srdci mužovu, nejsou pocity žárlivosti, ale pocity vlastníka, zuřícího, když vidí, jak někdo cizí sahá na jeho statek, jež zaplatil svými penězi. Cizoložstvo je pouze útok na vlastnictví. Vdaná žena je stavena na roveň s každým domácím náradím, patřícím manželovi. Ježto byli zloději stiháni trestem smrti v starověké společnosti, měl týž býti důsledně také trestem cizoložnic, zastižených při skutku, a byl jím. Zasažený manžel měl právo zabít svou ženu, což se rozumělo samo sebou, kdyžžle byl jejím pánem, ale měl také právo vyklestiti a zabít jejího milence; v Athénách, kde byly mravy poměrně mírné, napráskal mu řemenem a vydal jej otrokům, kteří jej hanebně potupili.

Zákon nemohl jinak činiti než vydati milence soudu manžela, zasaženého ve své vlastnosti vlastníka; ale hlavy starověkých republik viděly s politováním, že jsou členové nejvznešenějších rodin podroběni tak odporným brutalitám a tak potupné smrti: je pravděpodobno, že třeba hledati v tomto nazírání jeden z důvodů, které pohnuly státní poklad zakoupiti a vydržovati v chrámech nevěstky pro službu patricijské třídy: úmyslem bylo zabrániti vznešeným mladíkům uchylovati se k cizoložstvu za úkojem vášní. Přísný Cato, tak neúprosný k přepychu žen, hájil nutnost nevěstek, aby se ukojila prostopášnost rytířů a chránila cnost matron.*

* Marek Velserus ve svých »Dějinách vlády Benátské«, přeložených roku 1705 Amelotem a Houssayem do francouzštiny, vypravuje, že »Rada Deseti« vypořádala všechny nevěstky z Benátek a z území Republiky; ale seznala brzy, že se její přísnost nehodí

MODERNÍ REVUE

Žalost u muže je tedy změněné vědomí vlastnické: v srdci ženině má svůj počátek ve vědomí vlastní důstojnosti, manželka chce požadovati věrnost, jež se žádá od ní; toto vědomí se mohlo zroditi teprve tehdy, když se s ní nenakládalo již jako s rozplemeňujícím zvířetem, jež se kupuje, nýbrž když se s ní zacházelo jako se svobodnou lidskou osobou. Tato závažná změna se provedla, když se jí dovolilo, aby měla vlastnictví, nezávislé na vlastnictví manželovu: věno, první vlastnictví, jež má žena patriarchální rodiny, které jí dovoluje dosíci individuellné důstojnosti, nese nicméně na sobě stigma jejího otroctví.

Peníze, dané otci jako cena za dceru, slouží zpočátku za základ jejího věna; ženich nedává již otci, nýbrž dceři dary: kupní cena manželčina se mění v jakýsi výměnek v její prospěch. Věno, mohl říci A. Dumas syn, je cena jejího *kapitálu*, kdyby nebylo mnohdy dáváno zrovna tak vdovám jako mladým dívkám. Němci je jmenují *Morgengabe*, jitrní dar: zvyk v Atorfu v Bavořích, jež dovoloval takový dar též vdově, označuje jej satyrickým jmenem *Abendgabe*, večerní dar. Barbarské zákoníky stanoví přesně sumu, již nutno dáti. Tento zvyk byl všeobecný: na jihu Evropy se nazývá *donatio osculá*, dar polibku, v Řecku ἡ κτησις λιχους, vlastnictví lože.

k stavu mravů. Mladí šlechtici se oddávali za jejich nepřítomnosti největším výstřednostem; vnikali násilím do domů, ano i do klášterů: počestné ženy a dívky nebyly již ve svých příbytech v bezpečí. Vláda neviděla jiného prostředku, jak zastaviti nepořádek, než povolati co nejrychleji opět nazpět nevěstky, ustanoviti jim domy a jistý příjem na živobytí, než se budou moci uživiti svým řemeslem. Jejich postavení je téměř totéž, jaké bylo v Athénách. Jsou pod ochranou úřadů, jež netrpí, aby byly tupeny, aby se nedodržovaly úmluvy, v něž se s nimi vešlo, jako zaručují u nich bezpečnost a klid, jaké nutno očekávati na podobných místech.

MODERNÍ REVUE

Bretaňský právní zvyk (čl. 331) praví: »Žena získává si výměnek svůj, vkročíc do lože.« »Při ulehnutí získává žena svůj výměnek« je pořekadlo, jež jest užíváno od Loiry až k Labi.

Rodina mladé dívky si navykla přidávati k darům ženichovým ekvivalentní hodnotu, pak větší. Dary ženichovy, ačkoli jsou východiskem věna, stávají tak jenom jeho nepatrnou částí; posléze sestává ze statků, daných manželce její rodinou. Tu žena, místo aby byla zakoupena, kupuje si svého muže. Euripides skládá Medei do úst anachronisticky, jak podotýká scholiasta, »že mezi jinými bédami ženiny měla tu, že koupila si svého manžela za velké obnosy peněz.«

Pokud si manžel kupuje svou nevěstu, zůstává otec zodpovědným za vady ženiny, rušící kup; v případě zapuzení je povinen vrátiti cenu, obdrženou za mladou dívku. Zakoupená manželka byla rodinným statkem, rozplemeňujícím zvířetem, jehož úkolem bylo roditi dědice: je-li manžel neplodný, nahradí jej jeho bratr nebo jeho nejbližší příbuzný v úkonu ploditělovu; zemře-li bez potomstva mužského pohlaví, náleží dědici, jenž ji pojme za ženu nebo opět prodá, aby zase nabyl obnosu, vydaného při její zakoupení. Od okamžiku, kdy přináší věno, nevstupuje již žena do manželského příbytku jako otrokyně, ale jako svobodná osoba, k níž nutno míti řadu zřetelů. Věno bylo pojištěno na statcích manželových a v případě zapuzení neb rozvodu byl nucen vrátiti je a tu mělo přednost před každým jiným dluhem. »Z bohatství, jež žena přináší do domácnosti, není užitku — slouží jenom k tomu, aby učinilo rozvod obtížným«, čte se ve fragmentu z Euripida; jenž byl šťasten, mohl-li opakovati perfidní útoky na ženy, které se v jeho době počínaly osvobozovati od těžkého manželského despotismu. Komičtí autoři v Athénách a v Římě se vy-

MODERNÍ REVUE

smívali nemilosrdně manželovi, jenž nátlakem věna upadá v závislost od manželky. »Ty's přijal peníze věna, praví Plautus, tož jsi prodal svou autoritu, *imperium*.« »Bohatá žena jest metla«, prohlašuje Seneca, stoik císařského dvora. Bohaté římské matrony šly ve své nestoudnosti tak daleko, že nespěchovaly svých statků svým manželům, ale správcům, kteří mnohdy hráli jinou úlohu, jak pravý zlý jazyk Martialův.

Věno dodalo ženě závažnosti a důstojnosti. Jedním z prvních kroků, ku kterým použila nezávislosti, již si získala jeho pomocí, byla vzpoura proti cizoložství, vnucenému jí manželem, aby si získal dědice mužského pohlaví. První rozvod, jež zaznamenávají římské annály, rozvod Spuria Carvilia Ruky, udál se teprve roku 230 po založení Říma a byl odůvodněn sterilitou ženinou, která bezpochyby odepřela propůjčiti se rodné prostituci, již bylo po ní žádáno. Obyčejně uvádějí moralisté a historikové oněch 230 let, prostých rozvodů, jako důkaz harmonie v římských manželstvích; jsou naopak důkazem otrocké poddanosti ženiny.

Nemůže se jednat o rozvod, pokud si manžel kupuje ženu jako skot: vlastník vrací rodné ženu, jež se mu znelíbila a bere si opět své peníze bez jakýchkoli formalit. Bible, k níž se nutno stále obracet, neboť obsahuje četné a cenné doklady o primitivních mravech patriarchální rodiny, vypravuje, že židovský zákon opravňoval k rozvodu pro pouhou nechuť manželovu: když manželka »nenašla milosti před očima jeho«, stačilo, aby jí dal do ruky lístek a vyhnal z domu (Deuteronomion XXIV, 1). Řecký a římský manžel odnímal ženě klíče domovní a zapuzoval ji, vraceje jí věno. Římská formule rozvodu je charakteristická: *Tuas res habeto, tuas res tibi agito*.

Není známo, kdy proniklo do římského zákonodárství právo na rozvod pro ženu: v každém případě

MODERNÍ REVUE

neexistovalo dvě staletí před Kristem za dob Plautových. Rozvod byl dovolen jenom muži u Germánů za barbarské doby; tak tomu bylo u všech národů. Když se zahostilo ženské právo na rozvod, bylo z počátku často činěno illmorným formalitami, jimiž bylo zahrnuto: v Athénách, na příklad, měla se žena dostavití osobně na veřejné náměstí, před archonta, a hájiti písemnou žádostí svůj důvod pro rozvod. Jakkoli se zdá tato pochůzka velice prostou, byla učiněna velice obtížnou závislým postavením ženiným: stačilo, aby se manžel postavil mocí na odpor podání žádosti, aby ji zbavil jejího práva. Plutarch vypravuje, že Alkibiades, potkav na tržišti svou ženu, jež se ubírala před archonta s žádostí v ruce, odejmul jí ji mocí, přinutil ji, aby se vrátila a vstoupila do manželského příbytku, kde nešťastnice skončila své dny: nikdo se nepostavil tomuto násilí na odpor, »jež se nezdálo ani odporovati zákonu ani lidskosti, dodává dobrý Plutarch, neboť připadá, jakoby zákon byl vyžadoval toto veřejné dostavení se ženy, jež chce rozvod, jenom proto, aby měl manžel příležitost domluvití jí a zadržeti ji« (Alkibiades, IX). Ženské právo na rozvod stalo se efektivním jenom tam, kde věno emancipovalo ženu. Její sociální postavení bylo velice změněno v poslední době římské republiky: s její strany bylo se obávati rozvodu. Seneca mluví o ženách, jež počítaly roky ne dle konsulů, ale dle svých manželů.

Cizoložstvo bralo se paralelní cestou s ženským právem na rozvod. Manžel, jenž měl právo prostitovati svou ženu pro peníze nebo pro dědice mužského pohlaví a zabiti ji, bylo li cizoložstvo spácháno bez jeho svolení, ztratil tato práva. Právo usmrcení bylo manželům odňato i pro případ zastížení při činu: manžel, jenž zabil, stržen vášní, svou ženu, dopadenou při skutku, byl zákonem souzen jako vrah. Cizoložná

MODERNÍ REVUE

manželka byla za doby císařské vypovězena na nějaký ostrov nebo na jistou vzdálenost od Říma.

Cizoložstvo ženino přivozovalo právo na rozvod a vrácení věna, a manželé raději, než by byli došli k pramálo příjemné krajnosti vrátiti peníze, zavírali oči nad střestnostmi svých manželek: zákon byl nucen v Athénách i v Římě je trestati, aby jim připamatoval manželskou důstojnost: v Číně dostanou určitý počet ran bambuskou. Ježto se tresty neprokazovaly dostatečnými, aby povzbuzovaly římské manžele, by zapuzovali své cizoložné ženy, jež dříve zabíjeli, pokud neměly věna, dovoloval zákon, aby povznesl manželskou mravnost, těm, kdož udali nevěrnost své ženy, aby si podrželi část jejího věna. Tu pak povstala řada lidí, kteří se ženili jenom vzhledem k tomu, že spoléhali na cizoložstvo svých žen. Ale římské dámy dovedly zákon obcházeti.

V antickém světě bylo cizoložstvo privilegiem patrijských tříd. V Římě a v Athénách byly ženy, jichž zaměstnání bylo jmíno nečestným (kuplířky, nevěstky, herečky, komediantky, dcery herců a komediantů), jakož i ty, jež prodávaly na tržištích, zabývaly se nízkými pracemi a náležely k řemeslnické třídě, pokládány za kořist zhýralosti; zákon se nestaral o jejich chování, neboť to byly ženy, jichž nebylo možno zneuctit, *in quas stuprum non committitur*, jak praví brutálně juridická formule; bděl jenom nad mravy matrony, která jedině měla právo nositi cudnou *stolu* o dlouhých záhybech. Matrony, kterým byla péče zákona nemilou, dávaly se, aby se jejich věno neztencilo v případě cizoložstva, zapsati u censora jako prostitutky a pak se beze vsí bázně oddávaly svým milostným zálibám. Počet matron, policejně zapsaných, jak by se dnes řeklo, dosáhl takového stupně, že musel senát za Tiberia vydati dekrety, jimiž se omezovalo právo prosti-

MODERNÍ REVUE

tuovati se; zakázal paním, které měly římského rytíře za předka, otce neb manžela, obchodovati svým tělem* (Tacitus, Annály II, 85).

Cizoložstvo tak sevšeobecnělo, že se stalo takřka součástí mravů a manželská důstojnost tak poklesla, že zákonodárce byl nucen odňati soukromníkům právo trestati cizoložstvo a stanoviti zákonné prostředky za cílem tím. Zákony jsou, podle poznámky osoby z doby té, tím cnostnější, čím jsou mravy zkaženější.

Patriarchální rodina řecko-římského světa byla otřesena ve svých základech, zanikala s patricijskou třídou, jejímž konstitutivním živlem byla.

Práva otecká upadala postupně v zapomenutí, žena naopak nabývala každého dne nových práv, která jí zabezpečovala poměrnou neodvislost. Toto rozpadávání rodiny možno pozorovati u všech národů, dospěvších na týž stupeň civilisace jako antická společnost. Dálo se za nejhroznější korrupce mravů a ideí, které tvořily velikost a krásu prvních staletí latinských a řeckých republik: bylo zároveň i příčinou i následkem této korrupce. Korrupce jest jedním z nejenergičtějších činitelů pokroku, jsouc určena uvésti v rozklad mravy a sociální organismy, které by překážely každé změně.

Rozklad antické společnosti ohlašoval, jak se zdálo, nový svět kdyžtě barbarská invase zarazila další vývoj a přinutila k návratu. Všady, kde se usadili barbari, v Itálii, ve Španělich, v Gallii, byli jakoby cizí tělešo, vražené do civilisace, majíce mravy a zákonodárství, odlišné od mravů a zákonodárství národů, které přemohli. Ale ačkoli byli izolováni růzností řečí, mravů a zákonů, podlehli nicméně vlivu řecko-latinské civilisace a navzájem zase reagovali na civilisované národy, kteří je obkličovali, a přinutili je modifikovati své idey, své mravy a své sociální instituce. Nábo-

MODERNÍ REVUE

ženství, jež zanikalo s patriarchální rodinou a jež bylo pozvolna nahrazováno v bohatých třídách neurčitým deismem a u vzdělaných lidí filosofickým skepticismem, obrodilo se ve formě Křesťanství. Židé, jimž se přisuzovala, poněkud ledabylo, čest této náboženské obnovy, dodali především mythus o chudém a resignovaném vzbouřenci, přibitém od despotismu boháčů na kříž, jenž byl, trestem otroků. Řecko mohlo poskytnouti jenom Sokrata, měšťanského sofistu, a Itálie jenom Spartaca, heroického vzbouřence, padnuvšího se zbrání v ruce; ani ten ani onen nemohl vyhovovati nevzdělaným třídám, chudým a z velké většiny se skládajícím z lidí, zničených dluhy, z otroků a z propuštěnců, kteří se uchýlovali do nebeské oblasti, aby mohli lépe snášeti pozemské bědy. Obřady, mysteria, jakož i duch nového náboženství nebyly přineseny od Hebreů, ale nerozlišně dodány národy Východu i Západu, zde: ptanými a pomíšenými těžkou nadvládou římskou na příklad mýstické oplodnění Panny Marie a mysterium Trojice jsou egyptského původu; morální idey Křesťanství a jeho mezinárodnost vyskytují se již v sofistické filosofii Řecka.

Znova zase rozkvetly sociální instituce a mravy, od dlouhé doby již zaniklé: barbary byla vzbuzena z hrobu opět *patria potestas*, strašná moc otcovská, brutální *manus* manželská, jež dostala u Germánů jméno *mundium*, a stará krutost samcova k ženě, s níž se jednalo jako s domácím zvířetem, jež se prodává a kupuje: cizoložstvo, jež se stalo roztomilým hříchem, budícím spíše posměšek než vzněcujícím hněv, trestalo se znova s nejuděšnější ukrutností. V celé Evropě byla cizoložná žena odsuzována k smrti, kdežto individuum, provinilé vraždou, vyvázlo několika tolary. Smrt nedostačovala; bylo třeba smrti *rozjítané*, jak se říkalo ve středověku, hanbou a mukami: tady se jí uřezával

MODERNÍ REVUE

nos a uši, tam byla kamenována, onde voděna nahá ulicemi a rozšlehávána ranami bičem, až nadešla z toho smrt; v Římě a Konstantinopoli byla vystavována v cirku a k veliké radosti barbarských a civilisovaných diváků byl na ni štván býk, vycvičený házetí do vzduchu veliká břevna, jež nabíral na rohy. Jistý církevní spisovatel čtvrtého století praví, že císař Theodosius zakázal zvyk, jenž existoval v starověkém Římě: zavřítí cizoložnici do komůrky, kde byla vydána na pospas vilnosti mimojdoucích, přivolávaných zvukem zvonku. Nic žalostnějšího a monotonějšího než přehled trestů proti cizoložné ženě.

Tyto kruté tresty se udržely v Evropě po staletí, Nařízení Karla Krásného z roku 1325, Jana Dobrého z r. 1372 a Ludvíka XI z r. 1463 dosvědčují, že bylo doposud obyčejem honiti údery bičem cizoložnou ženu úplně nahou ulicemi.

V novém období udál se krok nazpět, analogický s oním, jenž se udál v antickém světě. Cizoložstvo, na něž aristokratická společnost osmnáctého století nazírala lehkomyšlně jako na korektiv a nutný doplněk manželství, stalo se opět zločinem, jakmile se měšťanská třída zmocnila sociální vlády.*

* Změna názorů se jeví hned na počátku měšťanské Revoluce, jak o tom svědčí proces pro cizoložstvo z roku 1791, reprodukováný v „Tempsu“ z 24 dubna 1901. Tronçon-Ducoudray, advokát manžela, vrchního účetního, horlí proti zkaženosti manželských mravů: „Jedním z nejfrappantnějších symptomů porušenosti mravů, volá, je hanebná lehkovážnost, s níž jsme si uvykli hleděti na zločin cizoložstva. Tuto lehkovážnost, jak nutno doznati, sdíleli naši staří soudcové, a předsudek, jenž ponižoval u nás potupeného manžela, měl takovou vládu, že zákonodárství se zde takorůzka stalo spoluvinníkem. Hledal se prostředek, jak odpustiti zločin, aby byla zachráněna vinnice.“

Tartuferie, tato měšťanská neřest par excellence, stala se bezpečným prostředkem k úspěchu. Triumf měšťanstva ve Francii, jako v Anglii, zahajuje vládu pokrytectví.

MODERNÍ REVUE

Zákonník, vyšlý z francouzské Revoluce, přiznává manželovi právo zabít cizoložnou ženu, zastíženou při skutku, právo, které římské zákonodárství zrušilo. Muž může dáti zavřít s prostitutkou u Svatého Lazara matku svých dětí, která si jej koupila svým věnem. Anglické zákonodárství má větší úctu k ženské důstojnosti: cizoložstvo není v Anglii trestáno jako zločin a mimo žalobu před církevní jurisdikcí *pro salute animae*, ostatek neužívané, nedává místa než žalobě na *damages* jako *civil injury*.

Žena naší epochy, povolána vykonávati vlastnické právo z téhož titulu jako muž, vnikající do svobodných professí, jež byly dříve monopolem mužského pohlaví, připuštěná k průmyslové správě, do bank, obchodních domů, skladišť a dílen, kde je nucena vejíti v konkurenci se svým otcem, se svými bratry, se svým manželem a se svými syny, emancipuje se ekonomicky; ekonomické podmínky směřují ke své egalitaci mezi ženou a mužem. Tyto změny v ekonomickém postavení musí osudně dospěti k přeměně sociálního postavení ženina. Již si klade »hrozné otázky«, praví A. Dumas, táže se sebe samé: »Proč dvě morálky? jedna, jež dovoluje mužovi lásku se všemi ženami, a jedna, jež ji dovoluje ženě jenom s jediným mužem výměnou za její svobodu, věčně spoutanou.« A Dumas dodává: »Jakými důvody se opřete ženám, až budou od vás požadovati svobody?«

Kapitalistická civilizace uvedla důstojnost a svobodu ženinu v niveč, a žena jich nenabude, pokud sociální revoluce nepřemění individuálního vlastnictví v společné vlastnictví.

MODERNÍ REVUE

ROMAN HASEK

PAK PŘIJDU...

Až první hvězda chladně vzplane šerem
a bolestná tma všechno zahálí,
má vášeň vzkřikne smutným podvečerem
jak nařikavé noční signály.

Pak přijdu, viš to, přijdu nocí tichou
za bludičkami chladných zraků Tvých,
a urvu vše, co bylo Tvoji pýchou,
bych neslyšel již záhadný Tvůj smích!

Ten smích, jenž dlouho v mozek se mi vrýval,
rozchvělý Jarem Tvého panenství,
oh, odumře — a v horkých slzi přival
smát bude se má píseň šílenství...

A vyjdu potom, zpítý divou tuchou,
že zavraždil jsem bílou duši Tvou,
tam k řece půjdu nocí smutnou, hluchou —
můj smutek němé vody uzavrou...

PLÁ Z PODUŠEK VŮNĚ...

Plá z podušek vůně, jež nasákly Vašimi vlasy
v ten večer, kdy na stolku zmirala lampa má bledá,
kdy bez smyslů tonul jsem v přívalech šílené krásy
a plnými rety ssál štěstí, jež útěchy nedá...

Bez úsměvu přišla Jste v podkrovní síň moji chudou,
kde sníval jsem o Vás a vzpomínal na zašlé chvíle,
kde celý den hleděl jsem na růži truchlivě rudou —
to v zpomínku dar byl té průsvitné ruky, tak bílé...

MODERNÍ REVUE

Na poduškách, sirých teď, proudy se svíjely zlata,
z nich blankytem smutné a trpící oči Vám plály —
Ó cítil jsem, duši jak rdousí mi, zabijí láska má klatá,
jak v hlavě to buší a v žilách krev zpěněná pálí.

A na stolku plakala lampa a pomalu hasla . . .
Pak nastalo šero — Já v podušek klesl klín bílý
a líbal ta ňadra, jež v předtuše lásky se třásla,
i kruté rty líbal jsem, chladně jež duši mou pily . . .

To bylo v ten večer, kdy v síň mou sen zapadlý slét mi.
Já myslil, že jediný úsměv Váš srdce mé spasí
A nezbylo nic mně, když bez slova zašla Jste ve tmy —
jen v poduškách vůně, jež nasákly Vašimi vlasy

PŘEC PO TĚ ZASNĚNĚ . . .

A přece znova zas to duši zatřese,
a přece zaplanou už dávno zhaslé žáry,
ač vše již dosněno, a v stolku kryje se
jen bledý obrázek a zašlé memoíry.

A přece znova zas těch chvílí vzpomínám
a tělo chvěje se jen tuchou vášně oné,
jež rázem hlas i dech stajila v hrdle nám
a v matných konturách kreslila lože vonné . . .

Co rtů pak líbal jsem a prožil horkých snů,
za prvních zachvěvů, kde rozkoš začíná:
přec po té zasněné dnes tesknou náruč prů —
co jiná v objetí mém klidně usíná . . .

MODERNÍ REVUE

NOČ V BENÁTKÁCH

Chladivá noc se chvěje na laguně,
své štěstí skryly párky v gondolách...
Cos zvučí ještě v mrtvé moji struně,
žal divoký, jenž kdysi tudy táh'.

Z hlubokých stínů na pobřeží kdesi
zní chorý soprán smutných kleštěnců —
a srdce moje nic už nepřeje si,
jen šero Vašich měkkých pletenců.

Má Giulietto, víte, jak to bolí?!
Hle, umírá již píseň ospalá...
V těch rozteskněných stonech barkaroly
lká duše, která dlouho stonala...

18./2. 1902.

BIANCA MARIA

DĚS MLČENÍ

Mlčení mezi nimi — z počátku jako chladný
prázdný prostor, v němž doznívaly ozvuky hlasů jejich
chvění, sotva znatelné, podklad slyšitelného tvořící —
jen někdy v teplejší barvu se rozlivší a zhustivší.
A doznívaly z dále, odkudsi z oblak či z podzemí či
ze štkání vichru času, který je odnášel — sem do-
padaly, odrážely se, tříštily, až v poslední života schopné
atomy. Pak bylo ticho. Mlha padala v myšlenky a
pronikala v prázdný prostor. A mlhy houstly — v zá-
voje šedé a vlhké, které se kladly na skráně, na ústa,

MODERNÍ REVUE

na prsa — a tížily dech. Vzdechy, vyvělé z hlubin, někdy jen tam rozpoutávaly pohyb chvíle — pak nepřátelské představy se vyřítily a chraptivě vykřikující prováděly divoký rej, plný pitvorného křivení údů a zoufalých posunů, hallucinovaly duše, že se skrčily pod přízrakem domnělé pravdy. Strach a šílená nenávisť je trhala. Slovo, jediné slovo, zvuk drahého hlasu snad by byl zaplašil tento příšerný rej, vrátil bytostem vůli, vyprostil paže z ochromení, v němž trnuly zaklety — ale to slovo se nemohlo zrodit pod umrtvujícím deštěm mátoh. A mlhy zatím se zhustily v silnou zeď... Marno, marno. — Teď by se již jen odrazilo zpět, to slovo — Něco hmotného bylo teď mezi nimi. A bořit, bořit to — uniknout smrti mlčením... A touha v agonii se svíjela, křeče trhaly dušemi... Oh Slovo, jediné, zářivé, magické Slovo...!

*

Jako za slizkých šedých dní podzimu v šerých mihách duše se oddává snům a v nich jen vidí život, odvracejíc se od skutečnosti: tak v úzkostech a šeru tohoto mlčení její fantazie nabývala žhavosti a určitosti přímo hrozivé. Triumfovala hrdě nad krásou svých výtvorů, na rty jí tisknoucí pohrdlivý chladný úsměv vůči všemu kolem. Soběstačnost, sebeúčelnost se v něm zračily... Jen někde, v hloubi bytosti kdes, cosi křičelo, vrhající krvavý reflex svých šílených úzkostí v tvůrčí duši. Nitro se měnilo v gotickou klenbu, prázdnou, temnou, v níž jen jakoby doznívaly kroky, v níž svíjel se rudý, hadovitý plamen — Hříšný blasfemický oheň. Zvláštní chvění probíhalo údy, se rtů se rvaly vzdechy, úzkostné, trhané, ruce v rozčilení hladily pleť, soucitně — ale jich soucit nedovedl potěšit, protože samy byly zmitány víry té pobouřené krve. Nervosně někdy se zkrivily prsty, hlad hmatu

MODERNÍ REVUE

křičel po plnosti, hmotě, ale sahaly v prázdno a křečovitě se svíraly nad prohloubenou dlaní... Ale duše lhala, lhala — tvořila své bizarní obrazy, bičovala v nemožné výšiny své touhy a myšlenky — a smála se skutečnosti....

*

Oh, jak hrozně se pomstila skutečnost.

Slunce vzplálo žhavě, divým, spalujícím proudem se lil jeho žár, měnící krev v tekutý kov. Myšlenky, vytepané z chaosu v systém stříbrných přímkových drátů a natažených strun, se roztopily ve výhni, která schvátla celou bytost. Nebylo osy, nebylo střediska, vše bylo ztopeno v ohnivé moře. Slunce triumfovalo — Slunce, nepřítel Ducha, Slunce, původce extatických kultů Orientu, umrtvujících vášní, Slunce, příbuzné pekelným žárům, Slunce, rozsévající nemoc, nákazu, mor. Slunce — Chtíč — Zlo...

Co chtěla se svými sny? — A kde byly vlastně? V které hlubiny se ponořily...?... A kam se ponořilo vědomí vlastního Já v tomto zvířeném moři plamenů?...

*

Šlehající oheň ztrávil sám sebe — celá bytost lehla popelem. Vše bylo spáleno, vůle i cit. A bála se jen, teď že přijdou ta slova, ta dávno čekaná, která líbala její myšlenky kdysi. Přijdou a marně budou hledat v spáleništi někoho, koho by objala, hladila. Prázdne je nitro, prázdne — slova se odrazí — a půjdou — jinam — — snad hledat — — a naleznou, oh naleznou přijetí v jiné duši, jako kdysi v její...

Vyvřela šílená úzkost, úzkost bytosti, vyhnané z drah svého osudu. Něco v ní, mátoha vlastního já,

MODERNÍ REVUE

se zděšeně ptalo: Je to můj osud, který kolem mne se šine a ubíhá, či já to jsem, která prchá od zahrad osudu svého? Jsem mimo něj. Proč necítím bolesti, proč mne zoufalství nerve?

Šedá nekonečná pláň kolem mne, ani živého tvora v ní. Jen spasmata prázdna v sobě a kolem sebe, jen to pocívuji. A není mezi, není cíle, v bezdno bych mohla prchat, nikdo mne nevolá, nikam nepatřím, jsem vyhostěna. A zatím, zatím — někdo hýří v zahradách osudu mého, láme tam růže, spíjí se vůní květů, jichž dech nedovedl rozechvít mých nervů. A někdo tam líbá, miluje, vzdává se — echo mé bytosti tam bloudí v úděsu . . . a někdo hýří, hýří v zahradách života mého . . . Oh to tušení, vede v šílenství. Je možno se vrátit? O já bych letěla, letěla, byt Smrt tam čekala v zahradách mého osudu. Či již je příliš pozdě? — Můj Život je mimo mne, přežila jsem svou Lásku a přežila jsem svou Smrt — — — —

Ke kterým bohům volat, ke kterým bohům, když všichni mě prokleli? — —

*

A pak i ten poslední hlas umkl, zlomek osy se shroutil . . . Mimo ni vířil Život, ale ona již nevnímala. — — — —

SNIH

Ticho odpoledne v odlehlé ulici. Z oken pokoje viděti na střechy, plné sněhu, sněhu. Leží tam, jakoby od věků tam ležel, konejšivě, uspávavě, příbuzný s šedým smutným nebem. Nic nechce říci, nic, jen se rozprostřiti a zakryti všecko, všemu dáti klid.

MODERNÍ REVUE

A oni stojí u okna a hledí ven. Klid sněhu a smutného nebe jim padá v duše. Tak mírným, shovívavým zdá se jim život, jakoby dovoloval vše. Tak prostým se jeví, dle teorií svých by vše dovedli rozřešit; jejich theorie jsou mocnější, živější než problémy, než skutečnost sama. Život spí, filosofie vládne, žijí sny a triumfují snivé pohádky. Mlhy padají na vše, jich osud je pohádka a touhy se stávají realitou, měkkou, teplou, tichou . . . Vůle a cíle splývají v jednotu. Vše mlčí. Jsou sami, se stupňovaným vědomím vlastní jsoucnosti, a vědomím, že prožívají okamžik, kdy nebe splývá se zemí v objetí, tichém, touhou ztichlém objetí. A v tom okamžiku je věčnost, nic za ním, nic před ním, on vše zhušťuje v sobě a má obsah všeho, vysvětlení všeho a sankci všeho Budoucnost? V mlhách se ztrácí, zapadá. Příkazy společnosti? Formality? Distance? — Nikde nic nežije . . . Jen v nich, ta vůle duší, vzpjatých v stejné linii, vědomí, že muž a žena se setkali v myšlence, zapadají v ní, splývají v ní — a pocit, jak se vinou v objetí, ztichlém bezdném objetí jich duše — a jak ruce měkkým stisknutím přenášejí stejné vibrace —

V. G. BANJOM

FINALE

Noc poslední nás spolu líbala,
noc poslední v nás probudila žár,
naposled vašeň těly zmitala.

Sen dosněn již. Já půjdu zase dál,
já, jenž jsem vždycky příliš rychle žil,
já, jenž jsem pro tě nařikal a lkal.

MODERNÍ REVUE

Tvých očí zvlhlý lesk již vášně neprobudí,
již nechci líbatí rty tvoje pobledlé,
ni prsy objímat, jež studí.

Mně líto bylo jen, a je mi líto dosud,
tvé hlavy, rukou tvých a očí vášnivých,
jež uvrhl v tu bídu lidský osud.

Naposled vašeň těly zmítala.
Sen dosněn již. Já půjdu zase dál.
Noc poslední nás spolu líbala.

AUGUST STRINDBERG

NENÍ TO DOST?

Nebyla to věru chyba, že se bohatý mladík ne-
ptal Krista, co má dělati, aby pochopil hádanku života,
neboť by mu byl Kristus dal tutéž odpověď jako na
otázku o blaženosti: »jdi a prodej vše, co máš, a
rozdej chudým«.

Za to však je větší škoda, že toho bohatý mladík
neučinil, a především, že nežil v žhavý červnový den
roku 1885 a že nevrhl v podobě šedesátiletého starce
zelinaře těžkou káru po Avenue de Neuilly, jenž ne-
ustále vyvolával hlasem, chvějícím se intermittenčním
hladem a přibívajícím stářím:

Cresson de fontaine!
La santé du corps!
Quatre liards la botte!
Quatre liards la botte!

Stařec onen šel levou alejí a stanul před každými
vraty; a všechny ženy vrátných vrtěly odmítavě hla-
vou, neboť jsouce mladší a silnější vstaly dříve a

MODERNÍ REVUE

opatřily se potřebami denními. Přišel k Porte Maillot a rozhlédl se po avenui, která se zdánlivě vymřele táhne k Seině. Sňal černou, bavlněnou čepici a otřel s čela pot modrým rukávem blusy. Má se vrátit a dát se na pravou stranu anebo má se namáhat do Paříže a hledat štěstí, velkého štěstí vydělati několik sous, jichž potřebuje, aby nabyl síly a mohl zase zítra vléci káru? Má obětovati poslední frank u potravní daně a vrhnouti se do neznámého osudu? Ano, odvážil se pokusu toho, zaplatil octroy a šlapel na Avenui de la Grande-Armée.

Slunce vystoupilo již vysoko a dláždění je vyhřáto ještě od včerejška; krásné město čpí ložnicovým vzduchem, jímž vánek, proudící otevřenými okny ložnic, ani nepohne, a sluneční paprsky rozpalují prach, vytrásaný z vyprašovaných koberců; vespa-sienny zaří nově přilepenými cirkusovými plakáty a čpí dusícím čpavkem; zbytky doutníků a tabákové výplivky, koňské lejno, kůra s pomerančů, listy celeru a spousty papíru proudí mezi zapomenutými hromadami smetí v silném, vše do stoky splakujícím proudu, když vodař spustil vodovod. Stařík volá, je však ohlušován omnibusy a vozy a nikdo nekupuje — Unavený a malomyslný usedá na lavičku pod platány. Slunce vyhledá jej i skrze zaprášené listí a pálí jej ohnivými body. Tak smutně svítí slunce pro umdle-ného, který by rád viděl oblohu zachmuřenu a cítil liják, uhasínající nesnesitelný žár, odnímající síl svalům a vysušující šlachy.

Ale útrapami horka pronikají útrapy hladu a strachu o zítřek. Vstane a bere znova rameno roz-sochy a vleče se po těžké půdě k vítězné bráně, ne-ustále vyvoláváje: »Quatre liards la botte!«

Na rohu poslední ulice koupila švadlena dvě vá-zanky.

MODERNÍ REVUE

A tak bere se dále poli Elysejskými a potkává bohatého mladíka, který s anglickým kočím vyjíždí do boulongského lesíku, aby uvažoval o účelu existence. Paláce a velké restauranty nekupují, a slunce začíná již silně žhnouti a hlávky kvěťáku sklánějí své dlouhé zelené uši; proto je u fontány na Rond-Pointu osvěžil vodou. Je poledne když přechází Place de la Concorde a ocitá se na nábřeží. Na chodnících déjeunuje panstvo; někteří již dostali se až ku kávě. Vy hlížejí sytě, avšak zkormouceně, jakoby byli vykonali trapnou a smutnou povinnost udržeti svou existenci. A stařík hledí na ně jako na blažené smrtelníky, jejichž smrt byla odložena na šest hodin, kdežto on sám cítí, jak se jeho já scvrká jako sušené jablko.

Kára hrčí dále mimo Pont-Neuf a on cítí každý kámen dláždění, narážející na kola a otrásající svaly a nervy unavených rukou. Nejedl a nepil od rána a hlas má slabý jako souchotinář, že se jeho volání nyní ozývá již jenom jako výkřik o pomoc, s malými přestávkami vzdechu a hlubokého oddychování. Nohy pálí a ruce se třesou; záda jsou horká, jakoby se micha měla roztopiti, a řídká krev buší mu v tepnách spánků, když zahýbá k Cité a vyhledává stín na Quai de l'Horloge. Na Place du Parvis stane před brasserií a uvažuje, má-li si koupiti sklenici vína za svoje sous. Avšak hned se vzmuží a bere se dále mimo Notre-Dame a k Morgue. Nemůže jíti mimo tajuplný malý jednopatrový dům, kde tolik hádanek života bylo rozluštěno, aby tam nevstoupil. Jak jest uvnitř chladno a hezky, zde, kde mrtví leží na mramoru jako bohatý mladík, a kde jinovatka třeptá se ve vlasech a na bradách jako za krásného, zdravého zimního dnu. Někteří tváří se nespokojeně, poněvadž bolí, vniká-li voda do plic, nůž do srdce nebo břicha, jeden se směje, jakoby byl rád, že je všemu již konec,

MODERNÍ REVUE

jiný leží a tváří se lhostejně, jakoby mu vše bylo lhostejno; problém byl v každém případě rozřešen: žil, dokud nezemřel. Žádné šaty, žádné jídlo, žádný byt již! Žádné starosti, zármutek. Všichni dosáhli největšího dobrodiní života: klidu, jenž není rušen nouzí, neúrodou, chorobou, úmrtím, válkou, americkým obilím nebo železným zákonem dělnické mzdy. Spánek beze snů, jak blahé, a bez probuzení, jak nádherné!

Stařík záviděl jim, neboť když odcházel, ohlížel se, aby ještě na chvíli osvěžil zraky pohledem na blažené, kteří spali za velkými okny.

Po té pustil se na druhou stranu velkého chrámu a přišel k hlavnímu portálu. Požádal prodavače relikvií, aby mu dohlédl na káru, a vešel. Pravou rukou dotekl se svícené vody a svlačil si jí čelo a rety. Uvnitř byl chládek, slunce nepronikalo barevnými okny. Na kazatelně stál malý abbé, který se byl před nedávnem oholil a měl poudre de riz na modravé vousové půdě; kázal a stařík jej poslouchal.

— Vizte lilie polní — pravil —, ony nepředou a nešíjí a přece nebyl Šalomoun ve vší slávě své jako nejmenší z nich! Vizte ptáky nebeské, nesejí a nežnou, a přece sytí je Otec váš nebeský. Oč více jste vy jich!

— Oč více jsme my jich! — vzdychal stařík.

— Hleďte nejprv království Boží a jeho spravedlnost — praví abbé — a vše ostatní bude vám dáno.

— Vše ostatní — vzdychal stařík — Vše ostatní! Nejprv království Boží a potom vše ostatní.

A u sloupu postranní lodě stojí bohatý mladík s Baedekrem v ruce a snaží se najít v dávném stavitelském umění souvislost a podstatu životního processu. Nevěří v království Boží, avšak hloubá o účelu existence a nemůže pochopiti, proč má tak nesnadno ubijeti čas do sedmdesáti, nanejvýše do osmdesáti let. Kdyby to bylo služno, byl by mladík přistoupil k sta-

MODERNÍ REVUE

říkovi a řekl jemu, který měl již vegetační periodu za sebou:

— Vysvětli mě hádanku života!

A kdyby stařík nebyl právě zaklet hladem a žízní, odpověděl by mu:

— Hádanku života, kterou jsem dosud luštil, bylo pro mne udržování života.

— Pouze to? — ptal by se bohatý mladík udivně.

— Pouze? Není to dost? — řekl by stařík. — Pouze?

— Nerozumíme si navzájem — řekl by bohatý mladík.

— Ne, nerozumíme si — opakoval by stařík —, nikdy jsme si nerozuměli.

— Protože jsi starý sobec, který žil pro sebe sama — pokračoval by bohatý mladík. — Avšak pokolení, lidstvo

— Pane — odpověděl by stařík —, žil jsem také pro pokolení, neboť jsem zaopatřil a vychoval čtyři děti; tento problém bylo snad těžce rozluštití než váš, jehož rozluštění koupíte hotově v knihkupectví. Ano, pane, jděte a prodejte vše, co máte, a rozdejte chudým, a pak poznáte, stačí-li život na něco jiného.

Ale bohatý mladík chtěl mít raději problém nerozřešený a ponechat si bohatství, proto pokračoval v čtení a neptal se chudého zelináře na úkoly životní.

A také stařík měl dosti toho otrásání víry a proto vyšel z kostela s abbéovými útěšnými slovy: »nekormuňte se pro zítřejší den!«, zapráhl se ke káře a táhl ji zase na levý břeh.

Na rohu Boulevardu St. Michel prodal o dvanáct sous pod cenou. Po té bral se dále a zahrnul do rue Bonaparte. Jest odpůldne, nejsmutnější doba denní, kdy slunce chýlí se k západu a kdy šero ještě se neneslo, uklidňujíc umdlené lidstvo, které nyní potřebuje

MODERNÍ REVUE

odpočinku a hry, než se položí na mučednické lavice snů a vzpomínek.

Stařík usedá na schůdek a počítá peníze. Osmdesát centimů jest o dvacet méně než frank, který vydal u městských bran. Jak může nyní zaplatit zahradníkovi šest franků a co má jíst, co má pít a jak se vrátit do Suresnes do večera? Vidí před sebou nekonečná Elysejská pole, dlouhou Avenue de la Grande-Armée, hrozivou Neuilly-Avenue. Ne, to by příliš dlouho trvalo, než by se vrátil, příliš dlouho.

Ohlíží se kolem sebe, jakoby něčeho hledal, a jeho kalný zrak jest oslněn modrými a červenými skleněnými koulemi lékárny, zářící v paprscích slunečních na protější straně ulice. Tam stojí příhrady s láhvemi a krabicemi; léky proti špatnému zažívání, pilulky pro nedostavující se chuť, prášky pro zapálené mozky, jež hloubaly o účelu existence; tam leží preservativy proti přelidnění a proti rozmáhající se chudobě, migrenové roubíky pro řešitele sociálních otázek, krabice líčidel pro noční bdíče, pastilky pro nervósní a hospodářsky neodvislé. Tam najde se všechno.

Stařík vstal prudce, jakoby byl spatřil kupce, dávajícího znamení, a vešel do lékárny.

— Dejte mi, prosím, za dvanáct sous laudanum — povídá —, manželka má křeče.

A aby potvrdil svou řeč, nadzvedá pravici, aby ukázal a sám viděl prsten. Ale na prstě jeví se jen bílý kruh s prohloubením v osmáhlé kůži.

A lékárník, který snad také čekal na kupce, ne všimá si toho, nýbrž plní láhvičku žádanou tekutinou, přilepuje etikettu, zacpává zátkou, přijímá peníze a usedá opět nad svou farmocopoei, jakoby si myslil: — Co mi do toho?

A stařík vychází s láhvičkou v kapse, bere opětně káru a jede s ní kousek ulicí. Po té stane před knih-

MODERNÍ REVUE

kupeckou skříní a jakoby chtěl opět zkoušeti štěstí,
v něž nevěří, volá naposled:

»Quatre liards la botte!«

»Quatre liards la botte!«

A jakoby se bál, že někdo rychle na něj zakývá
v odpověď, přikládá láhvičku k ústům a pije temně
rudý lék hltavě, jakoby tím chtěl uhasit palčivou žízeň.
Zřítelnice se stahují, jako když se hledí přímo do
slunce, silný rŭměnec naskakuje mu na tváře, kolena
poklesají a on padá na kraj chodníku. Nejprv ozve se
chrapot, jakoby upadal v hluboký spánek, tělo se
silně potí a lýtka sebou šubají. Než se dostavila
policie, ztichl úplně, avšak tvář tlumočila dosud jeho
poslední myšlenky: Život býval mnohdy dobrý, někdy
také zlý, avšak tohle poslední je ze všeho nejlepší.
Hádanku životní řešil jsem dle možnosti, a nebylo
toho málo, ačkoliv bohatý mladík soudil, že to není
dost. Ale nerozuměli jsme si. Škoda, že si lidé ne-
rozumějí.

JOSEF MÜLDNER

SOUBOJ

Sklepení tmavé; nikde světla není.
Jako noc se tady den náš stměl.
A prsa nahá, v útok rozkroženi,
čekáme na povel.

Svou šavli zvednu, k tělu přitisknu ji,
poslední pozdrav svému soku vzdám.
Ať s Neznámým si jednou zašermují,
jenž vyhýbá se stále šermírnám.

MODERNÍ REVUE

Mne unavily tytéž sečné rány,
týž v prsa bod, jež čekám, připraven.
Chci, zpozdiv se, být sálem divě hnaný
v kout bez dechu a ku zdi přitlačen,

kde prsa vypnu, zasažená ranou,
bez útěchy, že dál ji ponesu.
Zbraň vypadne mi z moji ruky stranou
a na zemi se skácím bez hlesu — —

Zbraň třikrát zvedám před se do sklepení.
Se šavle soka odlesk zlý se chvěl.
A prsa nahá, v útok rozkročení,
čekáme na povel.

V HOUŠTINĚ

S cesty své jsi zbloudil. Již se šerí v lese.
Na houkání sýčků skála neozve se.
Jenom plný měsíc vzbouzí táhlé steny
všech, jimž tíže brání vstáti pod kameny.

Světluška sem malá s cesty tvé tě svede,
ale nikdy z houští zpět tě nevyvede.
A nad hlavou tvoji ticho náhle zviří
potácivý s větve rozlet netopyří.

Směr tvé cesty přímé nenadále zmate
plihká vůně skryté houby jedovaté.
Do starého mechu krok tvůj víc se boří.
Zde na blízku dnes již smrt se utáboří.

MODERNÍ REVUE

A za každým kmenem plíží se již stíny.
Proč jsi zažehnout chtěl světlo do hlubiny?
S nejsilnější větve prázdná klička visí ...
Dokonej své dílo. Ji v hrdlo zadrhni si!

STAŽENÝM OKNEM ...

Od fádnic hostin, z nichž se k davu sklání
bezvadný řečník s řečí bezvadnou,
jde v cinkot číší, pusté hulákání,
v svou starou krčmu, dávno zapadlou.

V ní o svých prvních láskách opět sníme.
Na srdci ruku, každý blábolí.
To bratrství, na něž si připíjíme,
z nás každý zítra vesel odhodí.

Staženým oknem rána nevidíme,
bolestí dávných, skrytých ve hrudi.
A kolem nás zde stará bída dříme ...
Necht šepotem jí nikdo nevzbudí!

Staženým oknem rána nevitáme
a nepřejem' si vidět svítati.
Na bratrství své číše pozvedáme,
vždyť účet náš přec někdo zaplatí!

MODERNÍ REVUE.

DRAMA

Jizba nízká. Pláč se střídá
se spustlostí, jež k ní lne.
Obnažila lidská bída
tělo ženy prodajné.
V rozbodaných světlem zracích
scény, na níž stála, čtu
v nejrůznějších variacích
text jednoho dramatu.

Dveře vrzly. Kdos se vrací
v matná světla, řeky šum ;
s těžkou kletbou ku své práci,
s těžkou kletbou k nebesům.
V rozbodaných světlem zracích
továrny já dále čtu
v nejrůznějších variacích
text jednoho dramatu.

Nad střechami mraky plují.
Měsíc svítí veliký.
V dlouhý plášť se zahalují
před dotekem tragiky.
V rozbodaných svojích zracích
bídou, kterou vidím, čtu
v nejrůznějších variacích
text jednoho dramatu.

MODERNÍ REVUE

AAGE MATTHISON-HANSEN

STÍN VE VODĚ

Ty muso básníků, ty, jejíž ryzí podstata jest jako
zjev ženy, stále prchající —

sejít se s tebou, toť sbíratí květy ve snu, zapěti
jest mi píseň květům, dokud měsíc visí na nebi jako
zrcadlo ze stříbra:

Ty prchavá ženo, jako usmívavé jaro je tvé
srdce,

jako vonný lístek růže, vím, jsou tvé ruce,
plná a plodná jako moře Indie jsou tvá ňadra,
lepá a oblá jako posvátné hory Taa,
tvůj pohled je chvějící se struna, jež se třese,
chví a zvoní —

každý večer chodím k mlčenlivému jezeru,
jež zrcadlí stíny večera, podobné tvému vlají-
címu šláři,

jež je zušlechťováno podobou tvou;
a když tě vidím na protějším břehu, připomínám
si, že můj zármutek je větší vzdálenosti mezi námi,
mé myšlenky sklánějí se k tobě jako strom, jehož
větve klenou se do vody,

— a mám rád tvůj stín, jenž se v ní zrcadlí, a
jako lovec perel nořím se do nejhlubšího modra
tvých očí,

a má láska jest jako chvějící se vína,
jež láme tvou podobu a odnáší ji zdánlivě, co se
měsíc leskne na vodě.

MODERNÍ REVUE

PAVILLON

Daleko je to v nevyklestěném lese.

Štíhlé stromy vrhají stíny jemně se rýsující, na svěží trávu, brouci dávají se unášeti na svých jemných flórových hávech.

Po té snáší se večer. Obloha rozpíná se, zbarvená jako šípek, za velkými duby.

Máky niv obracejí ohnivé hlavy k zapadajícímu slunci.

Jakoby se vzduch chvěl hudbou a jakoby každý okamžik měnil tvar stínů.

Není slyšet zvuku, jen listí břiz pláče v polo-temné noci.

Růžově žlutá a zaprášená barva táhne se do dálky pod modrou oblohou jako záře z ampule, slabě zářící.

Když slunce zapadá, mění se zde vše v divoké a pusté končiny: nálada, která se nejlépe hodí k mé náladě.

Noc jest jako temný tunel.

Velké rostliny vynořují se vůkol, zdá se, jakoby chtěly zastínit světlo.

Pokud zrak sahá, neviděti nic mimo listí, kolébající se jako les chaluh na dně moře.

Nyni stojím u lesní vody.

U břehu pod vrbou je voda temná, a zdá se, jakoby odraz stromu vypínal se proti rostoucímu stromu, opanován věčnou touhou.

Ode dna vystupují velké stříbřité bubliny.

Pod rákosím rozkládá se těžce a tiše jezero.

MODERNÍ REVUE

Malé zavanutí aneb rybka, která pohnula ploutvemi, uvedly vodu v pohyb. Zlatí hadi svíjejí se nad tůní.

Nyní je úplná noc a hvězdy se vynořují.

A najednou plodí každinka vlna na tisíce třpytných světél anebo záře měsíce se roztéká jako zlatý pláč po hladině, zahalené smutkem.

Jakoby se vzduch chvěl hudbou v zatmělých stromech.

A zde leží konečně bílý pavillon, jest jako onen rozkošný domov poesie, v němž jsme zpívali a hráli za svého dětství.

Modravá a vlhká záře rozkládá se po jeho střeše, kryté břidlicí, a za jeho perleťovými tabulemi nehne se nic mimo měsíc, kmitající se od stěny k stěně.

A najednou stojí tam *ona*.

Tři rudé máky vlní se jako krvavé kapky po její prsou, bílých jako racek.

Měsíční záře kmitá se zlatistým svitem po její nohou, a kudy ona jde, kráčí světlo s ní.

Ruší celý svět květů, které se rozvíjejí vůkol a plní pokoj silnou, blahou vůní.

Měsíc táhne se jako síť jasných, chvějivých nitek po jejím těle, vlhce se lesknoucím, jež je smočeno rosou velkých stromů.

Její oči střídají se v jasu a stínech jako se měsíc a mraky střídají se venku nad velkým lesem.

Připadá mi to, jakoby nastávala noc a ráno před mými zraky.

A Ona je básní všech snů mých, ona je stvořením mého světa.

MODERNÍ REVUE

PODZIMNÍ ZPĚV

K čemu ony černé stíny? A proč všechen ten déšť?

Protáhlé jiskřivé stříbrné kapky střásají se s černých stromů.

Listy podzimu jsou zrezavělé a žluté, na všech uvadlých stoncích visí,

ty, jež opadaly, lepi se k promoklým cestám,
a dužnatost žeber listů je zhlodávána zimou a smutkem.

K čemu ony černé stíny? A proč všechen ten déšť?

Jako podzimní listí vadne a pomrzá, tak zmrzly kapradinové lesy světa a zhynuly, a tak se také kdysi rozplynou se sféry v proudící déšť,

tak i hvězd lesk pohasne, jako oči, které ztratily sílu zřítí,

a ve velkou slepotu sřítí se svět.

NÁRAZY VLN

Hermanu Bangovi

Podivně zní skřek morčáka pustým, rozsáhlým mořem.

Jakoby chtěl tlumočiti všechny pocity rozsmutnění, jež proudí duší člověka při pohledu na moře.

Neboť moře a souš se nemilují.

Moře vrhá se vášnivě k chladnému kamenitému břehu, v němž může vzbuditi jenom pomíjející dojem

MODERNÍ REVUE

Přes svěžest nárazů vln cítíme se naplněnými smutkem — zjev velkých vln, jež se plápolavězlatě lámou pod souší, naplňuje nás smutkem.

Neboť odkud přišlo všechno to kamení na tento břeh? Nikdy lastura neb škeble, jen kámen a kámen a písek a kámen.

Není-li to moře samo, jež je připlavuje na břeh a potom zlostně láme, že se s nimi setkává v příboji . . .

A nejsme-li to my sami, kteří vláčíme sebou všechny starosti a kteří později bědujeme, že se s nimi setkáváme . . .

měsíční hlídka

André Gide: L'immoraliste. Paris, Mercure de France.

Nadcházejí okamžiky v životě, kdy člověk se cítí rozdvojeným, vlastně novou bytostí pod veškerou vrstvou své dosavadní osobnosti se zdvihati a hlásiti k životu, dobývati práva a usilovati o vládu. Nemíním tím oné rozpoltěnosti individuálního já, kdy jedna jeho část podniká ten či onen kon a kdy druhá jeho část je divákem, oddává se více méně passivnímu přihlížení, kritice a soudu, kdy individuum je si v nitru svém i subjektem i objektem, divákem i hercem — případ, který speciálně u lidí, kriticky založených a skepsí zachvácených (a kdo dnes z vytríbenějších, zjemnělých, vyšších, uměleckých a svobodných duchů takým není!), přihází se zhusta, ano, možno říci, pravidelně. Dvojitost, o níž mluvím, je mnohem řídkší a výjimečnější: její projevy jsou přechodné, nenadálé, málo kdy do-

MODERNÍ REVUE

vedou se zmocniti veškeré bytosti, aby svými důsledky, ku kterým obvykle právě pro přechodnost jevů samých nedochází, určovaly všecken další život, celou citovou i myšlenkovou existenci individua. Při propuknutí této dvojitosti hlásí se nejhlubší dno lidského nitra k vědomému bytí, půdy, domněle vyprahlé, vysušené, neplodné a písčité vyhánějí nečekaně výhonky, celou divou a hustou a bujně rozrůstající vegetací skloností, snah a chťičů. Všecko, co je v člověku pohrobeno pod tisíciletou vrstvou kultury, zděděných schopností a výchovou vočkovaných dispozicí, všecko, co staletí a staletý vývoj rasy a rodu v člověku zasypal a zdušil jako celku, obecnosti škodlivé a zhoubné, všecko, co bylo vědomě, uměle a účelně hubeno a vyrýváno z kořenů jako antisociální a nealtruistní, vystupuje v těchto momentech na povrch, hlásí se k životu, má vůli k moci a panování. Primérný člověk vyvstává ze spodních a nejkrytějších vrstev, z nichž se skládá lidské nitro. Jakýsi druh dravce. Tady končí platnost všech morálních a sociálních předpisů, mizí všecken zřetel k dobru celku i k blahu jednotlivců, veškeré zákony pozbývají platnosti, každý smysl bytí a konání se ztrácí v prázdnu — zbývá jenom jediný činitel, neúprosný a samomocný: jedinečná vůle po vyžití své vlastní bytosti, takměř pouze instinktivný pud k životu, plné a neztenčené existenci dle svých nejvlastnějších, immanentních a nejzákladnějších potřeb a lačností. Individuum, které tento proces prodělá a jím se přemění, staví se nutně a nevyhnutelně mimo řád a společnost, byť i bylo před tím třeba nejpokojnějším, nejspůsobnějším a nejtěšším členem sociálního stáda. Stojí mimo společné zájmy, pouta, jež je vázala k celku, jsou přervána; nemá již ani oddanosti, ani nenávisť, zná jenom potřeby a tužby své jedinečné existence, již není ani podobné ani příbuzné nikde

MODERNÍ REVUE

jinde a jež, nejsouc svírána nijakým morálním a sociálním hodnocením, nemajíc smyslu pro dobro a zlo vztahem k ostatním lidským bytostem a ceníc obé jenom se svého osobního stanoviska a prospěchu a rozkoše, je sama sobě východiskem i cílem, příčinou, k níž se každý účinek vrací, ohniskem, z něhož všechny životní světelné paprsky a tepelné proudy vycházejí a do něhož se zase vlévají, nepodléhající již nijakým zákonům a účelnostem, které by přicházely z venčí. Případ takové živelné katastrofy, takového eruptivního přerodu je předveden v »Immoralistovi« p. Gidovu. Přirozeně, že nevzniká podobná, od základů jdoucí přeměna z nepatrných a lehkých příčin (zde, kdyby se počala namáhavě projevovat a pronikat, byla by hned ve svých prvních počátcích utlumena a zdolána), že podmiňuje krise — ať toho či onoho druhu —, které rozrývají nitro jako pluh pole, prolamují v něm hluboké šachty a štoly a obnažují nejpohrouženější rudy v jeho propastech. V daném případě je to vleklá a těžká choroba, hrozící smrtí. Když byly v takovém případě překročeny nejkritičtější body, když nastává zdoluhavý a obtížný zápas s dalším vývojem nemoci a úsilí potříti ji, hledí člověk na život novým zrakem: ne jako dítě, ale jako jiný tvor. Všechny životní pud se v něm vzepře k odporu a neustupně žene za jedinou metou: uchovati se. Tato, možno pověděti, animální stránka celého pochodu stahuje také duševní za sebou. Nelze jinak, než že za takových dob hodnotí člověk činy a věci, city a osoby, myšlenky a názory, všecko, s čím přijde ve styk, jedině a výlučně dle toho, jak to prospívá nebo škodí jemu, jenom jemu, beze zřetelu k ostatním: není pro něj jiného dobra, mimo dobro jeho osobě, není pro něj jiného zla, mimo zlo jeho osobě. V románě p. Gidově je veškerý pomalý postup, všechny jeho etapy, zastávky, okliky, pochybnosti, vá

MODERNÍ REVUE

hání, nejistoty, divé poskoky ku předu, bouře a mrtvé tišiny, této antimorální a antisociální evoluce vystižen. Jeho immoralista — a jak jinak bylo by možno z hlediska společnosti individuum takových úsilí a působení nazvati! — ztrácí pozvolna řadu »sociálních smyslů« (smysl pro vlastnictví, právo, společenskou užitečnost . . .), až dospívá ke kulminačnímu bodu (dle dnešního cenění), ztrátě pochopení pro soucit, zmrtnění soucitu se slabým a chorým, až si posléze formuluje a vyslovuje, že pro uchování a zdar silných nutno obětovati slabé. Tento vývoj má folii v dlouhém chřadnutí a zmirání ženy immoralistovy — ten immoralista končí, pocituje v sobě homogenní sklonnosti —, živlu passivního a bezvolního, chabého a neschopného vůle k životu, jež vydrážděna by šla stejně bezohledně za svým cílem, jako kdysi dříve právě vůle immoralistova. Tato intimní tragedie je stupňována tím, že chorá vycituje postupně, jak její muž se jí odcizuje, že vytušuje, jak jí v něm vzrůstá nepřítel, silný, jenž deptá slabého, že je děšena jeho novou morálkou, která zná jenom dobro jeho osobnosti a nic mimo ni. Je v tom individuálním vývoji p. Gidova immoralisty řada punktů, zvučících jakoby ohlasem Nietzscheových teorií, jeho výkladu o dobru jako tom, co prospívá, a zlu jako tom, co škodí, tedy, o měnlivosti a relativnosti obou pojmů dle lidí a období, nebo jeho učení o morálce pánů (to je silných) a otroků (to je slabých) — morální dualismus ostatně, který vidíme ve všem lidském kulturním vývoji, v každém náboženství, i v křesťanství, co do životní aplikace a praxe absolutních a abstraktních mravních předpisů, ale který Nietzsche první odhodlaně formuloval a přijal se všemi jeho konsekvencemi. Rozumím, že pro sociálního moralistu, který stojí na stanovisku, že třeba společnost jako ta-

MODERNÍ REVUE

kovou chrániti a usilovati v její mezích pozvolným a trpělivým vývojem o blaho všech, hlavně o nápomoc slabým a trpícím, budou tyto morální názory nejen nepřijatelný, ale hrůzou a mrchou, již nutno zabít, že jedinci, kteří by projevili uspůsobení a sklonnosti immoralistovy, budou mu na stupni a v kategorii sociálních zločinců: rozmnožení takových individuí znamenalo by desagregaci společnosti a zkázu veškeré filantropické evoluce. Ale pro ty, kdož nevěří v pozeňání sociálního státu a v možnost nejvyššího štěstí pro všechny, kdož odhodili staré morální předsudky a kdož soudí, že ne jednotlivec^o pro společnost, ale že je společnost pro individuum, bude vezdy historie immoralistova krásným a bolestným příkladem útrapného úsilí po osvobození od zděděných a vnucených forem existence, za volným rozpjetím všech svých nejvnitřnějších potencií a vůlí. Ovšem, také nic jiného. Neboť neučí ničemu. Jakž by také mohl dávat předpis a pravidlo, jak se dodělati své individuellné svobody a svého nejvnitřnějšího já, když tento zápas, nejkrušší a nejosudnější, musí býti ponechán každému samotnému, dle jeho osobních sil a vlastních mohutností. A budou to asi, za těchto smutných dob nivellisující stádnosti, vždy jenom silní a zdatní (v renesančním smyslu) jednotlivci, vzácné výjimky, kteří budou míti odvahu a nejvyšší statečnost k tomuto osvobození a — osamocení, to jest, vyvržení ze společnosti. Nechce tedy býti evangeliem, hlasatelem a udavatelem direktiv tento román, vypravený trochu archaisticky po způsobu drobných knih z počátku devatenáctého století, spokojuje se býti tím, čím jest, uměleckým dílem autora, zaujatého morálními problémy — uměleckým dílem, ryzím a plně hodnotným. *A. P.*

MODERNÍ REVUE

Spisy kritické a literárně historické.

F. V. Krejčí: Jan Neruda. Studie jeho vývoje a díla. Praha, Hejda a Tuček. Dr. J. Máchal: O českém románu novodobém. Šest přednášek. Praha, J. Springer. Arnošt Kraus: Stará historie česká v německé literatuře. Praha, Bursík a Kohout. Dr. V. Tille: Filosofie literatury u Taina a předchůdců. (Úvodem do literatury.) Praha, Jan Laichter. Dr. Zdeněk Nejedlý: Katechismus esthetiky I. Praha, Hejda a Tuček. John Ruskin: Výklad o umění. Přel. V. A. Jung. Praha, J. Laichter.

Neruda stal se v poslední době předmětem zvýšeného zájmu a intenzivnější pozornosti mladé kritice. Nic přirozenějšího. Jeho osamocený zjev, tak srážně vyčnílý nad průměr a hladinu českého života, z hloubi své individuality a jejího složení určený jeviti se revolučním a protichůdným všemu, co charakterisuje soudobý český typ: všemu epigonnímu a eklektickému, zpozděnému za cizinou, pomalým tempem a opatrnicky přebírajícímu od ní její snahy a směry, když už vyprahly, ztratily živný obsah a začaly ustupovati novým, plnějším a mocnějším hybným silám — zjev revoluční bytosti a osudem, má nepopíratelně cos blízkého a pokrevného s generací, která zvířila své prostředí právě tou mocnou, rozpálenou vášní, s jakou směle se assimilovala vnitřnímu varu, přechodnímu vzrušení a zmatku své doby. Je tu de facto vnitřní vztah, důvod k zájmu a sympathiím i při úhlopříčné někdy vzdálenosti intelektuality, temperamentu i uměleckého citění. Odtud kritická pozornost, upínaná k Nerudovu dílu. Po studii p. Karáska (v »Rozhledech«) formuloval p. Šalda své pojetí Nerudy (»Volné Směry«) s oním básnickým synthetismem a lyrickým vyzdvížením lidské a umělecké bytosti, jež isou příznačny pro všechny jeho

MODERNÍ REVUE

essaye v poslední době; a z několika poznámek p. Dykových (v t. I.) lze vycítili tutéž snahu po proniknutí a kritickém výkladu Nerudovy personality. Kniha p. Krejčího doplňuje tuto řadu.

Oč v první řadě jde a co činí hlavní požadavek při práci, tak široce založené, jako je tato kniha, bylo by: vystihnout tvůrčí bytost básníkovu, duši, která se odraží v různotvárných parcellách jeho složitého díla, přesnou metodou ji vyřešit zpod tváří, ve které se postupně proměňovala a z nichž každá, ať jsou sebe různější, zavinitě v sobě nese prvek její a výchvěj její síly. O methodicky docílenou a analysami opřenou psychologii člověka a básníka, stručně. Dále, o její zkoumání ve vztazích k době, k minulosti i k dnešku, jehož kritériemi jej oceňujeme.

P. Krejčí studuje Nerudu postupem, kombinovaným z kritického rozboru jeho děl ve vývojové řadě, a z biografického určení period, které lze stanovit v jejich sledu. Uznávám tuto metodu, ale jako studijní prostředek, jako předběžnou uvědomovací a klasifikační práci kritikovu. Potud může dojít k pochybnostem a sporům jen v jednotlivostech, při speciálních bodech výkladu a speciálních dedukcích. Ale kritický postulat sahá výše, než ke studiu kritikovu. Nutno se ptáti po *synthese psychologové*, po závěrečném vykouzlení osobnosti básnické, poznané a vysondované po ten »nejvniternější nerv bytosti«. Teprve zde vyvrcholí a uplatní se nejmocnější síla a pravá potence kritikova — kde on jest umělcem, znovatvůrcem a znovaoživitelem. A odtud teprve možno hodnotit, soudit. Nenalézám u p. Krejčího této *synthesy*. Nerudova individualita v jeho knize žije roztráštěný, nestálý život — bez té konvergence jednotlivých fází, bez souvislosti a ústřední, sjednocené sourodosti. Kniha tím nabývá formy volně spjatých kritik jednotlivých prací, kritik od případu

MODERNÍ REVUE

k případu a ad hoc, mezi nimiž jen improvizované reflexe a biografické údaje tvoří přechod a nutný tmel. Proto — a jen proto — nenašel p. Krejčí místa, aby uvedl a řešil počet *sekundárních problémů*, neodtržitelně pro nás připjatých k Nerudovu dílu. Naráží na ně v každé kapitole několikrát, tak se nabízejí samy sebou a srůstají s Nerudou, podmiňující přesné vymezení a úplný, uspokojivý výklad jeho osobnosti a díla. Tak kritický prvek Nerudova humoru. Mezi činiteli, které nejvíce působily na hránění tohoto povahového sklonu, na prvním místě nutno si všimnouti rozporu mezi duchem širokého rozhledu a složitě, kosmopolitické inteligence a mezi malým, stlačeným niveau prostředí a osob, k tomu tak spokojených samými sebou. Tomu neodporuje správně vyanalysovaná láska Nerudova k všednímu, detailnímu: zde vycítoval a miloval okamžitou expansi životní síly — tam stál před ubíjející, zplošující a matoucí kulturní inferioritou, již trpěl. Je v tom kus výlučně české tragiky: vyšší, cizinou obohacená inteligence postavena vůči zdobeně a stagnantní kultuře »neumělecké Boiotie« (a také nekulturní . . .), tím více, když vidí tolik skryté potenciální energie, utajené v každodennosti, jako jí viděl Neruda. To jest jen jeden příklad — takových p. Krejčím pomínutých problémů je více: tak význam Nerudův jako »kulturního zprostředkovatele«, nebo poměr jeho sarkasmu k řadě ironicky skloněných kritiků českého života. Zdá se mi, že p. Krejčí podceňoval příliš materiál, který je pro kritika uložen ve feuilletonech Nerudových; vskutku je rozbor prosy (kap. III) nejslabší částí knihy, zběžný a jednostranný. A přece v prose jest klíč *intellektuality* Nerudovy a tím klíč k celé důležité a determinující části jeho psychologie.

V knize p. Krejčího analysován převahou lyrik — a zase: lyrika studována tu jen psychologicky, jen

MODERNÍ REVUE

pokud značí a ukazuje cestu lidské bytosti poetovy. Pro *umělecký* typ, pokud s ním souvisí zvláštní znaky *formy stylu*, nemá p. Krejčí slov; a přece brát a vykládat poetu bez stylu, jest brát jej bez umění, aspoň bez jeho integrujícího součinitele. Duše je agens a nutno ji hledati za dílem i v díle; ale ne bez díla, bez jeho uměleckých kvalit. Na tom nemění, že analysován tu básník «elementární, přírodní», a že Neruda sám reklamoval pro sebe lyrism přímo ze životní náplně trysklý, ze srdce a jeho tluku stoupající, naze citový — citovost tvoří si formu poetickou, určité architektury a jedinečné emocionální povahy, jak tomu u Nerudy de facto je. Zběžné slovo o «realistické drsnosti výrazu», o jeho «skvostné nonchalanci», a p. tu nestačí: třeba tyto detaily sebrati, utřídit, uvésti ve vztah s personalitou: vyložití je estheticky a psychologicky, jak, dány vnitřními sklony, tvoří poetův styl.

V souhrnu lze říci, že p. Krejčí definitivního kritického díla o Nerudovi nedal svou studií. Jeho práce je jen fragment díla, před kterým stojí kritika Fragment, ne bez cenných postřehů a přesně vyanalysovaných fakt, ale psychologicky neúplný, nezavrcholený definitivním soudem a pochopením.*

Evoluce českého románu, vlastně, v první části aspoň, české prósy novodobé vůbec, jest předmětem šesti přednášek p. dra Máchala, nyní publikovaných. Thema zpracoval autor jen v obrysech a zběžně; soudí bez hlubšího rozboru a de facto nekriticky.

* Z detailů jen jedno, zcela zběžně: zaráží mne důslednost, s níž p. Krejčí chce mít z Nerudy «proletáře». „... zůstává N. přece jen vždycky malým proletářem...“ (str. 12, znova na str. 13, 16, 17, 30 a j.) — jaký pazvuk! Nechápu, jak mohl p. Krejčí nechati své politické zaujetí tak rusivě vsahovati v oblast, kde by měl cítiti a výjadřovati se *jen* umělecky . . .

MODERNÍ REVUE

Kriterium výběru mu chybí především, zvláště pro novější dobu; těžko aspoň si vyložit, jak mohl přejíti bez poznámky kolem markantní personality p. Arbesovy, která, přes všechny nutné výhrady, přečnivá jako osobitý, odlišný typ prosatéry zcela konvenční a umělecky nevýznamné, rozvleklé povídkáře à la Vlček, Schulz, Rais, kterých si autor široce všímá — nebo zakončiti vývoj české prosy genristou násilné, zkroucené, psychologicky nemotivované dikce, p. Sumínem, jež nonchalantně přiřazuje k p. Šlejharovi. Humoristicky působí p. Máchalovo namahavé dokazování »modernosti« p. Šimáčkovy nebo p. Kunětické. P. profesora hluboce došlo a nadchlo jejich plané resonérství, na něž lepší marku vnitřnosti a analýsy — bez zřetele k tomu, že je to právě jen resonérství, duté a povídkové, ve slohu a hloubce našich větších žurnálů. — Vyzírá z knihy p. Máchalovy nepřijemná tvář kritiky profesní a professionalistické, s typicky přepjatým zájmem pro autory šestého a sedmého řádu (z počátku století a vývoje literárního), ubohé epigony epigonů, kteří ze špatných lektur a z prachudého vnitřního fondu s námahou slepili své bezcenné produkty — z »vlastenecké povinnosti«, tak šťastně se shodnuvši s jejich literární ctižádostí a manii . . . Ne, že by je studoval jako dokumenty, jako vychudlou, přízemní floru sychravého podnebí, dle dobových znaků a s výhradou — umění a talent jsou autorovi (a nejen jemu — platí mi za *typ*) do té míry lhostejny a vedlejší věci, že je ohledává s dojatou tváří na řadě stránek, kdežto doba, její určení a hybné síly, její expanse, mu unikají pod rukou. —

*

Ovzduší šerých, zaprášených knihoven a dávno odumřelých světa, stlívajících knih, z nichž vyvanula

MODERNÍ REVUE

v ě hna vůně a vyprchl živý, sdílný dojem, dýchá z bsáhlého svazku, který publikuje p. Arnošt Kraus o »Staré historii české v německé literatuře«. Reminiscence děl, po nichž nikdo už nesáhne, vzdálené, chudokrevné literatury, která nemá pro nás ani jediné suggestce; neboť větší část materiálu, z něhož stavi autor, patří nejneplodnější a nejefemernější periodě německé literatury. Zde už práce literárního historika stává se pouhým urovnáváním a tříděním starých herbářů, obnovováním vybledlých podpisů a označení, opravováním zastaralých, naivních poznámek. Tu a tam ze sežloutlého archu vyline ostřejší antikvovaná vůně, oko stane u vzácnějšího květu a listu . . . ale pak zase banální hluché trávy, zeleň s polní meze a suchopáru . . . P. Kraus je podivuhodně vytrvalý, trpělivý sběratel, obtížně získaná a vhodně zaříděná drobnost, zdá se, mu působí rozkoš. Pohříchu nutí se do kritiky — kde není vlastně co kritisovat při vyložené bezcennosti a umělecké nulnosti veliké většiny děl, o něž jde . . .

*

Ve knize »Úvodem do literatury« studuje p. dr. Tille vznikání a růst literárních teorií, které kořeny v přírodovědeckém zaujetí XVIII stol. postupně se hránely a ustalovaly v kritickou soustavu, vyvrcholenou Tainem. Při významu, jaký měl právě Taine pro vývoj moderní kritiky české, které sloužil za vzor a typ vědeckého kriticizmu, není autorův pokus bez interessu, zvlášt v první polovici spisu, kde portraituje p. Tille několik předchůdců, několik markantních postav doby, která s tak skvostnou naivností se vžila v roli vědeckosti. Ale pan Tille naprosto není psychologem, neobsahuje celé personality, její šíře a složenosti, tedy ani determinace její ideologie; jeho úvodní

MODERNÍ REVUE

charakteristiky staví na několika povrchové, náhodně vybraných rysech a znacích, které nepraví nic nebo jen zcela málo o analysovaném autorovi, ať je to Fontenelle či Dubos nebo Mme Staël, a hrají nevýraznou, padělanou espritovostí a jiskrností. Proto ani jeho kritika ideologií není sytá a celistvá. Podlehá příliš formě volného essaye, vytrhává jednotlivé ideje a soudí o nich bez souvislosti s celkem, dle libovolných kritérií ad hoc, většinou po stránce vědeckého primitivismu, přec dobově daného a podružného; vytknutí nezdařilou formulací nebo vadu v analogii má pro něj více důležitosti, nežli vystihnouti za nepřesnou a kolísavou definicí ideu a oceniti ji podle historické důležitosti a významnosti pro vývoj. Nemyslím snad ideového vzorce, ztrnule prováděné evoluční systematiky — ale vystižení a názorné naznačení vnitřního smyslu onoho postupného vyhraňování a jeho determinace. A toho není u p. Tilleho. Jeho essaye činí dojem sebraných excerpt, sběžně poznámkovaných a otištěných za sebou, jak se naskytovaly při lektuře. V druhé polovici knihy, při rozboru soustavy Tainovy, je autor přesnější, podrobnější a úplnější, ač má sotva více metody; jeho studium i zde se nevymyká z poznámkového rámu a má silně kompilační ráz. Z literatury po Tainovi měl autor české knihy důrazněji vytknouti spor Taine-Hennequin; p. Tille právě o Hennequinovi a pak o Guyauovi, jejichž theoremata nejznatelněji se odrazila u nás, zmiňuje se jen v poznámce pod čarou.

Jedna glossa je nutná k úvodu knihy. Autor maskuje se v ní naprostou neznalostí moderních kritických směrů u nás — nebo prostě prospal 10—15 let české kritiky. Nebo pro něj neexistuje myšlenka, dokud nebyla vzata na vědomí a kodifikována (hodně sestárlá a odbarvená, ovšem) úctyhodně krátkozrakým

MODERNÍ REVUE

cechem literárních profesorů? Přijít dnes s Tainem s tváří objevitele a hlasatele nového směru — jak neodolatelná je v tom komika ...

*

Přes sto stran úsečných, úhrnných vět, které by chtěly býtí syntesou jednoho vědního odboru a nemohou býtí než více méně přesný a úplný plán rozsahu a utřídění jeho poznatků a maxim — toť vše, co lze říci o »Katechismu esthetiky« p. dra Nejedlého, jako o kterémkoli svazku katechismové literatury. První díl přináší dějiny esthetiky, propracované zběžně ve všeobecné části, dobře a podrobně v partii, věnované rozvoji moderních teorií hudebních, méně šťastně, kde mluví autor o filosofii literatury; zde se mu látka pod rukou rozbíhá, a sotva opustil pole Herbartovy esthetiky, na níž stávil, cítil, jak nejistě se pohybuje po cizím území, pro jehož klima a životní tempo mu chybí smysl a porozumění (odstavce o impresionistní kritice).

Jedno vidět jasně i v suchosti informačního přehledu: jak vratce stavěná, v hlavních bodech neopřená, padělaně vědecká jest esthetika. Německy-universitní pendant k hlubokým a zduševnělým zpovědem, jimiž všecka velká umění si uvědomovala záhady svého určení, těsná v suché abstrakce a bezobsažná schemata svých spekulací vřelou, kypící, nepoddajnou hmotu uměleckých zažitků, zmáhá ji teprve, když násilně eliminovala z ní prvky hybné a živné, když ji sterilisovala, znehodnotila filosofické métier, doplňující à tout prix system, ne však harfový doprovod uměleckého tvoření, rytmicky stoupající a klesající jeho analogie, jak byly pravé filosofie umění — u před-sokratických filosofů, v nichž planula živě duše antiky, u bohatých renaissančních intelligencí jako byl

MODERNÍ REVUE

Leonardo de Vinci, nebo dnes, kdy se vybavujeme ze somnos německé professorské ideologie, u řady duší hluboce citících umění, příliš jemných a pravdivých, aby je obětovaly šabloně.

Uzavru knihou jedné z nich tento referát. Ruskinovými »Výklady o umění«. Můžete mít množství pochybností a detailních odporů, protestovat proti většině jeho maxim nebo proti všem — ale v jednom ústředním momentu setkáte se s Ruskinem a poznáte sourodost: Ruskin sdílí a hlásá největší bolest a touhu moderního lidstva (v omezeném, aristokratickém smyslu slova), které je hallucinováno nejasnou visí krásného života a dobře cítí, že jest mu stvořiti *novou* krásu z prvků, dosud beztěžištěně těkajících prostorem, nesloučených ještě. V tom: v požadavku krásné, umělecké úpravy a praxe života, a po negativní stránce, v odporu a hnusu nad současným zplošením a zhrubením jeho allur. je Ruskin eminentně moderní a pro-rocký duch. Je bolest a rozkoš v tom čist jeho díla (pokud je chápeme *takto*), tím větší v prostředí, kde se tak zahrotila nechuť a přímá zášť k všemu uměleckému, zčistěnému, povýšenému, kde umělecky cítit znamená učiniti se bláznem v očích světa, umělecky žít, učinit se pariou v prostředí depravovaného smyslu a zidealisované hrubosti. — *Miloš Marten*

Lucien Descaves: La Colonne. Roman, Paris, P. V. Stock

Román posledních dnů pařížské Komuny. Autor užil vypravovatelské metody p. Zolovy — ovšem bez theoretických předpokladů, na nichž založena metoda románu experimentálního, — a reprodukoval odrazy momentu historicky významného v životech a myslích lidí běžných, jen nepřímo súčasněných, v každoden-

MODERNÍ REVUE

nosti; jejíž klidný tok byl na okamžik zčeřen a pobouřen; tím mohl p. Descaves uplatnit svůj *smysl pro detail*, pro pomíjivou a domněle bezvýznamnou vlnu, z níž přece lze vyřešit vztah k hlavní, určující hybné síle dějinného děje. Vzav za symptom fakt sboření vendómského sloupu, vystihl autor rozpor a střetnutí hasnoucí napoleonské tradice a socialistické vůle k volnosti, která se tu rodila. Nevyhnul se při tom některým drobným vadám všech tendencí autorů: hájí a kritizuje, zájem historika jej svádí k theoretickým rozborům, z nichž nahnul množství fakt, zajímavých, ale šedých v románu. *M.*

Octave Mirbeau: Les vingt et un jours d'un neurasthénique. Paris, E. Fasquelle.

»Jedenadvacet dnů neurasthenikových« lze vzít za pendant k p. Mirbeauovu »Denníku panské«; tentýž volný tah obrazů, táž ústrojnost čistě episodická dává oběma románům zvláštní, společný ráz. Žádný ústřední děj, žádná vývojová spojitost neváže episod, jež zachycuje autor, jak postupně jej zaujaly, uložily se v jeho mysl a zase vybavily vzpomínkami jeho neurasthenického vypravovatele. A je to současná Francie, jež míjí v kaleidoskopu knihy, studována na typických postavách a představitelích svého společenského zvrstvení, Francie se svými intimními affairami, složitého a mnohotvárného života, v němž pod nejrůznějšími formami se vybíjejí lidské egoismy, od společenského raffinementu sněmovny a bursy po pokoutní výpady nahých pudů a patologických chutí. Vše to vidí p. Mirbeau pronikavým, analytickým pohledem a popisuje s vervou polemika. Nekreslí objektivně - napadá a útočí, vzdav se svým sklonům revolucionáře a politicky súčasného jednotlivce k soustavné kri-

MODERNÍ REVUE

tice a karikatuře. Ideovým ovzduším jsou jeho romány protipolem posledních knih p. Barrésových, v nichž tento umělec, kdysi výhradně intelektuální, ideologický exotik, dal své prose směr ostře vypjaté společenské tendence, ovšem z předpokladů právě opačných těm, jimiž operuje p. Mirbeau. Stylově má p. Mirbeauův román přednosti přesného pojetí a pevného promítnutí, plastičnosti a barvy. Každá z jeho momentních snímků kreslí praegantními, definitivními rysy, nijak chvatnými, třebaš čarami skizzy, a dává naprosto určité suggesce. Celkem je to *roman-feuilleton* v důsledně, ale nově a šťastně provedeném genu. M.

Maurice Maeterlinck: Le Temple enseveli. Paris, E. Fasquelle.

Neznámé v nás, v duši lidské, a neznámé mimo nás, ve světě a kosmu — uprostřed vědomá, skutečná existence, vydaná impulsům z obou světů, determinovaná jejich vzájemnými reakcemi: tento trojpoměr je stálým problémem p. Maeterlinckových ideových koncepcí a jeho vyšetřování absorbuje všecken zájem jeho jemného a hlubokého intelektu. P. Maeterlinck vidí a dovede chápati, jak nevysvětlitelná vzrušení duše, od nejslabších a domněle bezvýznamných po nejmocnější, synthetická, osudná pro staletí, rozčeří a uvedou v pohyb moře souvislých, v sebe zapjatých životů, jak vlna se kruhově šíří, přelévá a roste, až na konec celé to vzednutí vod slije se na výspy záhadné, mystické pevniny, kde každý jev, zdánlivě vymizelý ze skutečnosti, stává se čímsi definitivním a věčným — a jak navzájem z této neznámé kosmické říše určení zasahují v duši a život: stálý styk a stálé tření jich, výměnu pohybů a vzájemnou determinaci jich vidí. A zaujat základní, bytostnou záhadou, jde osnovou vnitřních vztahů a dějů až k jejich prvním,

MODERNÍ REVUE

možně nejjednodušším složkám, proniká až ke kořenům a nejjemnějším podzemním výhonkům této tajemné vegetace, sbírá, třídí a zkoumá fakta života, studuje jejich vztah přesnými methodami empirie a analyzy, z nichž učinil podivuhodné nástroje absolutního poznání, vymknuv je z rukou pozitivistů. Na vrcholu svého zkoumání stanul tam, kde tajemství jest už jediné: duše lidská, hluboká bytost člověka. Svou empirií — onu vyšší, divinační empirii proroků myslím, kterou pomalá, nesmělá a dobrovolně se vykřestivší zkušenost zpravidla stvrzuje teprve leta potom, co byla poprvé konstatovala a vysvětlila nějaké tajemství — došel p. Maeterlinck k těžké konsekvenci psychologického poznání, k poznatku *podvědomí*, jež učinil integrující částí své filosofie («La Chance», «L'Avenir»). Tajemné zjevy *náhody a proroctví* daly mu uvědomiti si tuto spodní, mysteriosní sílu (ač slova «síla» lze užíti jen z nedostatku přesného výrazu), kterou popisuje v podivuhodné shodě s některými definicemi p. Przybyszewského. V tomto bodě přidružil p. Maeterlinck k černé magii p. Przybyszewského korelativní bílou magii: z téhož mystického principu koncepci dobra, vyšší dokonalosti a štěstí. P. Maeterlinck jest objevitel, vniká odvážně do záhad života a duše, jež vysvětluje methodicky a jemně až k okamžiku, kdy nejvyšší, naprostá tajemství jej zastaví a ponechají mlčelivé, vhróženě kontemplaci. Jeho vlastními slovy, je z těch, kdo hluboce vidí a chápou *«nejsvětřejší svátost oltářní pohřbeného chrámu, kde naše nejvlastnější myšlenky a síly, jež nalezají se pod nimi a jichž neznáme, přicházejí a odcházejí bez našeho vědomí a hmatem hledají tajemnou dráhu, která vede k budoucím přítodám ...»* («L'Avenir»).

M.

MODERNÍ REVUE

A. P. Veselý: *Omladina a pokrokové hnutí*. Praha, u autora.

»Trochu historie a trochu vzpomínek« — tento podtitul dobře vystihuje účel a ráz knihy. Autor nechtěl podat více, než snášku detailů, osobních zažití a dokladů o tom, jaké hybné síly působily v generaci, která do českého prostředí pomáhala převést elektrisaci moderního života — ne historii, ale historický materiál. A po té stránce má jeho práce význam a raison d'être. Při súčasťném kronikáři je docela pochopitelné, že prošel své vzpomínky osobními soudy a kritickými poznámkami, které ostatně bude historikovi oné doby snadno určití a eliminovati. M.

Karl Hans Strobl: *Die Vaclavbude*. Ein Prager Studentenroman. Leipzig, Hermann Seemann Nachf.

Při knize, jež u nás »budí všeobecnou pozornost« jako p. Stroblova »Vaclavbude«, se hned předem vnučuje otázka: jsou to její *umělecké kvality*, jimiž pronikla, nebo prostě její — *sužet*?

P. Strobl chce působiti jednak svou vypravovatelskou dovedností, líčením okolí a života, jež ostatně dobře zná, jednak *ideovým* vyzdvižením té epizody, již podává ze života jednotlivých členů i celého buršáckého spolku »Frankonia«: prostředkem k tomuto má být postava Tycha de Brahe. Tento náběh, v kapitolách Die Geschichte von Tycho de Brahes Tod, Eine Vorsetzung, Bilanz, Fahnenwache svědčí o dobré vůli autorově vyzdvihnutí ideově své vypravování, ale při dobré vůli také zůstalo. Tycho de Brahe je zde tak využitkován, že mimoděk napadá stará věta latinského kritika o Ovidiovi: quod bene cessit, nesci relinquere, a přece: co vlastně chce tím vším p. Strob

MODERNÍ REVUE

řící, proč volá z hrobu mrtvého astronoma ze XVI st.?
»Jeder Mensch bereitet seine Zukunft und jedes Volk die seinige. Und in noch anderem Sinne ist jeder seines Glückes Schmied. Dem Wollen, dem bewußten Zwang der Zukunft ist eine seltene Kraft gegeben. Es wälzt das Künftige in der Richtung des Wollenden« (p. 128). »Die ganze Geschichte ist ein Werk der stärker Wollenden. Das heißt, der Stärkeren im Denken, der Tieferen im Gemüt« (p. 129). »Warum soll es nicht so eine Art Suggestion des Schicksals geben. So daß der Mensch sich erzwingen kann, was er will. Und ebenso das ganze Volk, wenn es will, recht fest, alle zusammen« (p. 208). A — tant de bruit pour une omelette! To jsou dnes tak známé věci, ta silnější vůle a ten poslušný osud! Musil bych citovati na př. rozmluvu Hildy a Solnesa o »služích a pomocnících« II jedn. p. Ibsenova dramatu, abych ukázal, jak nutno podobnou myšlenku symbolicky a — originelně vyjádřiti a jak dlužno z ní konsekvence vyvoditi. Zde je *pouhé konstatování* něčeho, co s celým vypravováním není *vnitřně v souvislost uvedeno*, tak jako se tu beze všeho originelního obratu konstatuje strašlivě nová věc: *boj slovanské a germánské rasy!* Tak vypadá ideový podklad knihy.

To ostatní je prosté vypravování ze studentského života, více méně podařené, trochu nervósní, trhané, ale všude průměrné, leda že někde zaráží snaha býti za každou cenu hodně »naturalistickým«. P. Strobl na př. mluví o šatech dam na věnečku »Olympu«: »Die der jungen hatten noch die Ausdünstung der Schneiderinnen an sich.« A hned docela zbytečně dodává: »Jener kleinen Winkelschneiderinnen, die in dumpfen, nie gelüfteten Löchern die Reste ihrer kranken Lungen beim Nähen von Ballkleidern aushusten« (p. 53). Vůbec si libuje v poněkud plačtivých, sentimentálních

MODERNÍ REVUE

effektech. Sem patří na př. dvě episodní postavy románu: blbec Franto a až hrůza promrskaný a banální švec, který studoval dvě třídy na gymnasiu a čte Götha, Bismarcka a Treitschka. A to dlužno konstatovati: že to není kniha *silného realismu*, jak se hlásá, že to, co je v ní aspoň zajímavé a pravdivé, je pouze několik málo nervósních poznámek k psychologii německého studenta, jenž poznává prázdnotu svého života a přece se z ní nedovede vytrhnouti: »Erkennen und innerlich darüber hinaus wollen — das war alles. Aber losreißen und sich körperlich trennen — das war keiner imstande« (p. 176). — Ale to dávno ještě nestačí, aby zachránilo knihu, jež chce býti *románem* s hlubokým ideovým podkladem a mohutným obrazem jistého výseku života. Není to umělecké zpracování, ideová hloubka p. Stroblovy knihy, jež budí zájem, je to prostě její, dost interessantní jinak, — *sujet*. F. X. Hoddě

G. Palante: Précis de sociologie. Paris, F. Alcan.

V předmluvě ku svému nárysu sociologie znamená p. Palante že se mu hlavně jednalo o to předvésti přehledně nejlépe vymezené a přesné výsledky sociologického bádání. Ale přes tento hlavní cíl uznal za vhodné na příslušných místech projevit také svoje osobní názory, závěry a theorie. Tato kniha, vyznamenávající se obsáhlou znalostí materiálu a bedlivým a pevným utříděním jeho, svědčí o bádavém, prozíravém duchu, jenž se neleká domysliť svou myšlenku do konce, jenž se nedá svíratí nijakými předsudky a jenž vidí jasně a ostře. Soudy, zde pronášené, jsou po výtce pevně a nezvratně basovány, spekulativní důsledky, z bezpečně zjištěných fakt vyvozované, bez dobrodružnosti. Je to práce pozitivní, dílo téhož

MODERNÍ REVUE

břítce kritického a logického ducha, nenávidějícího malicherností a hanebností dnešní společnosti, který vytvořil onu světle prolínavou analýsu mentaliky vzbouřencovy, již jsme minule otiskly, nebo vyčerpávající studii o změšťáctění pojmu cti (v »La Plume«).

Venceslas Sieroszewski: Sur la lisière des forêts.
Trad. par Mme de Rakowska. Illust. Paris, La Plume.

Takový nesměrný smutek, opuštěnost a ztlumená zoufalost dýší z románu p. Sieroszewského, románu, který vlastně ani románem není: neboť chybí tu všechno romaneskní v běžném smyslu slova, všechna drobná intrika a malý zájem — jsou tu jenom osudy, neodvratné a neúprosné fatální síly, ženoucí člověka galejí života, zmitající jeho nepatrností a drtící jej lhostejně a krutě.

Je to historie politického »zločince«, vypovězeného do nejzazší Sibíře, vyvezeného v poušť a samotu severních končin, kde pochmurnost taig se střídá s tesknou tunder, mezi polodivochy nesrozumitelného jazyka. Vsazen náhle do nových podmínek životních, naprosto cizích jeho dosavadním způsobům života, snaží se přispůsobiti se, přiblížiti se k lidem, s nimiž jej násilí spjalo, resignovati a upravití své bytí v matné naději na vysvobození. Ale marně. Tato existence jej láme a dohání takměř k šílenství.

Co do sugestivnosti nejmohutnější je bez odporu závěr díla, kde líčí se epidemie, smrtící všechno obyvatelstvo rozsáhlých krajů, ta úděsná vítězná cesta náказы a smrti, před níž není úniku.

Kniha p. Sieroszewského, v níž vypravuje v podstatě své zážitky a své zkušenosti, kterých nabyl jako politický vězeň v Sibíři, je bez planého pathosu a strojené tragické pósy: je v ní něco z oddané uklid-

MODERNÍ REVUE

něnosti a trpce získané moudrosti životní, je klidná ve své vzrušenosti a shovívavá ve svém hněvu a odporu.

Gabriel Mourey: Des Hommes devant la Nature et la Vie. Paris, P. Ollendorff.

Gabriel Mourey: Jeux passionnés. Roman. Paris, P. Ollendorff.

Ve své krásné knize »Les Arts de la Vie et le Règne de la Laideur«, na niž jsme hned při jejím vyjiti upozornili, kde v prvním oddílu vykládá s hlubokým pochopením a obsáhlým rozhledem a vědomou láskou o vývoji aplikovaného umění, o jeho vzniku v Anglii a osudech a nadějích v ostatních zemích a o možnosti nového stylu, konformního dnešnímu životu, praví, že by nám bylo především třeba, abychom byli vedeni k lásce ke kráse, nechť se tato jeví v jakékoli formě, sebe prostší a jednodušší, a zbavili se lpění na její tradicionálních projevech, abychom byli nabádáni odkrývati ji všady, kde se vyskytuje (a sídlí, možno tvrditi, na mnoha místech a v mnoha věcech, kde jí ani netušíme), abychom byli pomalou a bohatou výchovou smyslů a ducha připravováni vycílovati ji spíše než chápati, těšiti se z ní spíše než ji analysovati, neboť pak by rozhostila nad našemi city, nad našemi ideami a nad našimi vášněmi trochu svého harmonického poklidu a naladila náš život podle moudrého a ryziho rytmu, jakým se projevuje.

Najdete mnoho z tohoto žádaného uspůsobení sensibility a ducha, z této lásky ke Kráse, která raději se jí podivuje a jí se těší, než ji pytvá a rozkládá, v poslední knize p. Moureyově, v jeho sbírce *essays* »Des Hommes devant la Nature et la Vie« Jasná duševní pohoda z nich k vám hovoří, tichá

MODERNÍ REVUE

radost srdečného podivu, sdružená s poklidem proniknutí a osvětlení. Věčná záhada Umění, Přírody a Života, nerozřešený problém jejich vztahů a spojitostí, mluví tu ne v abstraktních, theoretických výkladech, ale v řadě studií, věnovaných jednotlivým představitelům nového výtvarného umění, ojasňuje se sama a takměř mimoděk z jejich osobností a z jejich díla. Takové různé personality, jako jsou Rodin, Le Sidaner, Steinlen, Claus, Raffaëlli, Beartsoen, Aman-Jean, vedle jiných, vystupují tady před vámi, člověk i jeho tvorba, ve všem svém bohatství, ve vši své komplexnosti, ve vši velikosti svého zářného příkladu šťastné tvůrčí práce. Myslím, že možno říci, že studie tyto, tak prosté methodou a tak jímavé svým přednesem, diktovaly láska a podiv, nesené duchem pochopení a proniknutí.

Týž smysl pro Krásu najdete také v románě »Jeux passionnés«: v té neustálé preokkupaci krásným životem, čistým a bohatým po citové i myšlenkové stránce, vypjatým co do srdce i do ducha, s kterou bylo se setkatí již v jeho starším díle, tragedii mladé dívky »Les Brisants«. Vzpomínka na mládí, zatoulení zralého muže do minulosti chlapcovy, kdy při přerodu v jinocha, pohlavně dospělého, okamžik před tím, než má světlejší tušení o podstatě rozdílu mezi mužem a ženou, zachvátila jej polou dětinská, ale potom již opravdová láska k mladinké dívce. Láska, která se vryla do jeho bytosti, která zůstala nejkrásším a nejhlubším zážitkem jeho sensitivního života. Tyto rozpuky a vášně prvního mládí jsou předváděny v jejich prostotě, sladké naivnosti, se všemi jejich drobnými boly a krisemi, s dálky nazírány, se slunným poklidem dospělých let. Ale tím živěji, intenzivněji a prosvíceněji podány, bez dětinské malichernosti a pošetitého přepínání, jaké vidáte v podobných sujetech u p.

MODERNÍ REVUE

z Vojkovic, který se sám příliš v těchto stavech topí, než aby je mohl s vyššího a svobodného hlediska předvádět. S upřímnou láskou k těmto rozkošem v dobách přechodů a přerodů v mladosti, s jemným postřehem všech psychických stavů, jich proniknutím a přiblížením k nám. Takový slastný únik do minulosti, lehce obestřený melancholickým nádechem, doznívající posledním ohlasem dob těch při nahodilém shlednutí milované osoby po dlouhých rocích . . .

*Francouzské malířství.**

Když vyšly moje dějiny francouzského malířství, upozornil Hans Rosenhagen v časopisu »Der Tag« s důrazem na silně subjektivní zabarvení knihy té. »Je skorem jisto, že narazí na odpor odborných učenců. Neboť Muther klade příliš často osobní dojmy na místo objektivního pozorování, požadovaného vědou. Ví, že by prostý výčet jmen, osudů, letopočtů a děl jenom nudil. Proto stopuje, neleží-li mezi holými fakty jisté dramatické vrcholky, kolem nichž by se mohlo vše ostatní uspořádati. Konstruuje vývoje, zápletky a katastrofy, jmenuje z vlastní moci vůdce a dává jim dle své libosti velký nebo malý průvod«. Podpisují to doslovně, ale jest mi doznati, že si jiného způsobu dějepisectví vůbec nedovedu představit. Neboť dějiny jako takové jsou sýpkou událostí. Nechci-li se omeiti na surová regesta, nýbrž učiniti z chaosu kosmos, jest mi konstruovati a komponovati, jest mi to, co v životě nepostřehnutelně do sebe vplývá, rozčleniti do ostře vyhraničených aktů dobře stavěného dramatu.

* Uveřejňujeme úvodem k výstavě francouzského umění, pořádané »Manesem« od 30. VIII. do 2. XI. 1902 v pavilloně pod zahradou Kynského.

MODERNÍ REVUE

O to jsem se pokusil, jako ve všech svých knihách, také zde, a neobejde-li se člověk při takových konstrukcích úplně bez znásilnění, mají přece tu přednost, že výkazují logiku, která přes všechn zdánlivý zmatek vládne při každém dějinném vývoji.

Vyšel jsem od umírajícího rokoka: od oněch mistrů, kteří tkvěli svými kořeny ještě v staré aristokratické kultuře a jako fantomy v měšťanském světě dále žili. Fragonard, Greuze, Vigée-Lebrun — v jejich dílech dozívá truchle století Goucourtů, toto „siècle absolument corrompu“, které však mělo nejvznešenější umění, které kdy existovalo. A po frivolném následuje nyní puritánní, po měkkém přísné, po effeminovaném materialistní. David se stane malířem Svobody, prolévající krev, drsného republikánského římanství. V jeho dílech žije duch terrorismu, pevná vojenská kázeň, která byla Napoleonem přivedena v svět. Pak změna scény. Bourbonové, kteří se dostanou opět k vládě, »se nic nenaučili a nic nezapomněli«. Tedy se vynoří s Gérardem zase starý royalistický stil. Byvše dříve asketické prostoty, staly se nyní obrazy representačními výzdobami.

Ostatně měla tato doba monarchické restaurace za následek, že se z klasicismu stala romantika. Všecko, co revoluce vybojovala, zdálo se ztraceno. Reakční moci vládly. To vehnalo nutně umění, které bylo dříve zrcadlem a kronikou své doby, do oposice proti stávajícímu řádu. Všecko, co bylo kolkoem, bylo chmurné; všecko bylo nehybností. Tedy se milovala zuřivost a pohyb, žhnoucí planoucí, hřmotící barvy, snilo se o divém, vášní supajícím středověku, o dalekém, barvami zařícím orientu. Velká romantická umělecká generace — Géricault, Delacroix, Decamps — proběhla svou dráhu jako vlasatice, sršící jiskrami. Ovšem, celkovým výrazem francouzské bytosti ne-

MODERNÍ REVUE

mohlo toto umění býti. Nejfrancouzštější ze všech francouzských umělců byl Poussin, nejfrancouzštější ze všech filosofů Descartes. A tento matematický, jasně vypočítavý duch tkví v bytosti Francouzů tak hluboko, že bylo i rokoko, přes svoje skoky a kudrlinky, jenom převráceným pravidlem a ne svobodou; že dokonce Delacroix, ten divoký pathetik, blouznil o Racinovi, korrektním pravidelném umělci verše. V Ingresovi se to ještě jednou vykryštovalo. Jako studená kamená Sfinga, ledově studený, animální a přece nadlidsky veliký stojí proti oněm ostatním.

Celí lidé, v sobě kořenící, ostře vyznačené osobností byli všichni tito mistři. Ať byli romantikové, ať klasicisté, vyslovovali sebe samé, sloužili umění. Po takových velikých následují obyčejně malí, po silných slabí, po příkrých muži kompromisu. Malířství šlo cestou, kterou šla politika. Po době klerikální reakce nadešlo rozumné občanské království, jež, paktující s liberalismem, předstíralo lidu klamný obraz spořádané svobody. A tato »spořádaná svoboda«, toto juste-milieu stalo se také devisou umění. Ingres byl tak matematický a studený, Delacroix tak překypující, tak vroucí vášní. Tedy se našlo středocestí tím, že se oba temperovali na vlažnou vodu. Také propast, jež dělila umělce od buržoy, bylo nutno překlenouti. Proto jali se malíři — místo umění — sloužit osvětným zájmům vzdělaného měšťanstva, vypravující události, sprostředkující příjemným způsobem historické vědomosti. Zvláště jmeno Delaroche je pro toto obojné umění typické.

Kdo nechtěl býti učitelem dějepisu, stal se krajinářem, a zde se jeví jasně, že i nejubožší doba nemůže umění zabrániti, aby nevytvořilo nesmrtelných mistrovských děl. Poněvadž to, co život skytal, nevánilo k oslavě, uchýlili se umělci do přírody, do

MODERNÍ REVUE

věčně krásné přírody. Corot a Rousseau, Dupré, Diaz a Daubigny vystoupili na veřejnost, oni básníci krajinářství, v jejichž dílech se poprvé projevuje chvějící se touha, ženoucí moderního člověka z hluku a špiny velkoměsta do svaté samoty lesů a polí.

Ještě něco jiného bylo dobyto. Dosud se malířství nerado zabývalo moderním životem. Klasicisty urážela beztvárnost, romantiky urážela nebarvitost kroje. Také mělo všecko naladění doby té tyto mistry k tomu, že nepokládali věci přítomnosti a domoviny, ale jenom minulé a daleké za hodno, oby bylo zobrazeno. Doba Ludvíka Filipa vyvolala satiru. Vystoupili kreblíři, které shromáždil Philippon kolem svého praporu: Monnier a Grandville, Gavarni a Daumier. Ti byli první, kteří pojali denní život do oblasti umění, vypravující o něm z počátku ve formě satiry. A jeden z nich, Daumier, vystoupil na centennale také jako malíř imponantně. Ve svých výjevech z atelierů, divadel a soudů podal první akta k pochopení zevního habitu XIX století.

Čím více se blížila únorová revoluce, tím více vzrůstal počet těchto malířů, kteří, obracejíce se zády k minulosti, hleděli na to, co se kolem nich dalo. Antigna, Leleux a Tassaert vypravovali o utrpení proletářovu, o bídě chudých velice plačtivými melodramatickými obrazy. A když již byl učiněn počátek a přítomnost se pozorovala, postřehlo se, že neobsahuje pouze látky pro dojemné anekdoty, pro břítké satiry, nýbrž také bohatství forem a barev, z něhož by se dala vytvořiti umělecká díla. Millet, zanechav veškeré vypravující novellistiky, maloval mohutné pohyby rolníkovy, velký majestátní rytmus, jež propůjčuje tělu práce. K němu se přidružil Courbet, postavil štěrkaře a hrobníky, myslivce a obchodníky dobyt看, statné holky a staré selky na místo histo-

MODERNÍ REVUE

rických, sametem oděných veličin, jimž jediným starší esthetika přiznávala životní velikost na plátnech. Tak se malířství smířilo s životem, bylo dokázáno, že také přítomnost skytá látku k velikým monumentálním dílům. A ještě v jiném směru se stalo vystoupení Courbetovo velice úspěšným.

Doposud nemělo — abstrahujeme-li od Delacroixe — francouzské malířství žádných »malebných« cílů. Jako malovaná plastika počalo Davidem. Oproti romantikům, lačným po barvě, stál jako mistr, udávající tón, Ingres, kreslíř a ciseleur. Mdle jako olejotisky působily obrazy historiků, a dokonce i Millet byl v podstatě své bytosti více zakuklený sochař než malíř. Courbet ukázal lidem opět, co to znamená malovati. Něco těžkopádného, flámsky drsného, něco připomínající Jakuba Jordaense, neslo se jeho široce malovanými, odvážně nahozenými díly. Zdálo se, že nějaký velký maître-peintre z minula vyvstal k novému životu. Tak mělo jeho vystoupení vůbec za následek, že se nyní stalo cílem všech malířů naučiti se malovati, že plastický duch vždy víc a více ustupoval a že nastoupilo studium staromistrovského kolorismu.

Jenom z tohoto technického hlediska lze rozuměti vývoji francouzského malířství nejbližšího období. Neboť kulturně dějepisné hledisko — poukaz na kokottní náladu Napoleonské doby — úplně postačí, aby vysvětlilo všechny nudy, zaplavivší nyní jako Diany, Venuše, Ledy, Nymfy a Gracie Galon. Ale nemůže vysvětliti, proč se stejně často malovali eremité a mučedníci, ukřižování a pokládání do hrobu, staří žebraví filosofové a vrásčité hokyně. Směrodatným pro vše bylo staré umění, a zřetelem ke starým byla také určována volba látky.

MODERNÍ REVUE

Henner, Delaunay, Dubois, Baudry jsou moderní ciquecentisté. Nový a pařížský je pikantní hautgout, jež mají časem jejich nahé krásky. Ale nazírání na barvy je staré: sfumato Miláňanů, jasnotemno Tizianovo a Giorginovo. Do XVII století vedou Meissonier a Breton. Jednoho lze z Dona a Mierise, druhého — přes všecku vnější různost — z Clauda Lorraina odvoditi. Ale zcela zvláště se studoval naturalismus Neapolitánů — Caravaggiův, Salvatora Rosy, Riberův. Bonnat jako Ribot, Roybet jako Villon počínají svůj rodokmen touto epochou. Jejich domovinou jest ono oddělení Louvru, kde visí tenebrosí XVII století. Oproti těmto stál Velasquez jako malíř jasna. A také kolem něho se shromáždila v šedesátých letech tichá obec. Obrazy Alphonse Legrose, Frédérica Bazilla a Fantin-Latoura mají tyže jemné perlověšedé harmonie, jež miloval tento Španěl. Současně vstoupilo rokoko v studijní okruh francouzských malířů. Umělci jako Fromentin a Chaplin ctili ve Watteauovi a ve Fragonardovi své předky.

Tim byl běh staromistrovského kolorismu absolvován. Všechny malířsky technické nástroje se ovládaly, všechny melodie minulosti se dovedly hráti. Tož mohlo po historickém citění nyní nastoupiti samostatné zření na přírodu. Studium Velasqueze a malířů rokoka bylo nejlepší průpravkou. Neboť tito umělci první dotknuli se problému, jenž, jak psal Philipp Otto Runge na počátku XIX století, »byl sice již od mnohých hluboce pocítěn, od některých živě tušen, ale jenž nebyl od žádného jako čire poznání slovem a zákonem vysloven« — problému světla. A právě k pozorování těchto atmosférických a luministních jevů nutkal duch onoho století. Krajinářství — jako reakce proti velkoměstskému životu — dospělo k většímu významu, než kdy jindy. Sociální hnutí přineslo dělnický obraz,

MODERNÍ REVUE

odehrávající se pod širým nebem. K tomu přistoupily ještě světelné divy, za něž bylo nutno děkovati technickým úspěchům onoho století. Paříž, dříve tak maloměstsky tmavá, byla zaplavena světelným mořem. Čarovně působilo, když lodě s pestrými vlajkami pluly po Seině, když světlo plynových svítlen, mihotavý svit elektricky osvětlených skladišť zápolil s mlhou, s modrým soumrakem. Manet první, vycházej z Velasqueze a Goyy, chopil se těchto věcí, učinil pravdou, co Runge prorokoval: že světlo a vzduch se stanou velkým tajemstvím, velkým úspěchem nového umění. On a ostatní mistři impresionistní skupiny — Degas, Renoir, Pissarro, Monet a Sisley — budou kdysi v příručnicích oslavováni jako ti, kteří modernímu malířství, když bylo tak dlouho opakovalo jenom staré, otevřeli nové, rozsáhlé, jenom jemu vlastní studijní pole. A nyní se udál onen báječně rychlý vývoj, který jsme sami zažili.

Přes všechny represálie zvítězil Manet v málo letech. Principy impresionistů byly ze Salonu des Refusés přeneseny do oficiálního Salonu. Zprvu zaujímalo pozorování prostého jasněšedého denního světla střed veškerých snah. Dělnické obrazy, pleinairní portréty, šedé jednotvárné krajiny měly převahu. Pak se slavily ekstaze světla, efekty umělého osvětlení. Šlo se do Alžíru, kde je vše zpito světlem, malovaly se fosforeskující vlny, purpurně planoucí nebesa, elektrické žárové světlo a pestré lampiony, jejichž paprsky hrají v tisícových reflexech na lidských obličejích, na hedvábných oděvech. Posléze nadešel okamžik, kdy bolely oči. Z jasnosti sluneční záře uchýlili se malíři do stínu večera, bylo jim nejlépe v hodině netopýrů, když se šedočerné flórové závoje strou na předměty. Bastien-Lepage, Lhermitte, Raffaelli a Roll buďtež jmenováni jako typičtí představitelé první; Besnard a Montenard

MODERNÍ REVUE

jako představitelé druhé; Cazin, Carrière a Billotte jako představitelé třetí fáze impresionismu

Skoncoval tím impresionismus svou dráhu? Znamená neoimpresionismus počátek nebo konec? Jedno se patrně dokazuje snahou těchto pointillistů: že nejnovější umění sleduje v mnohém jiné cíle, než jaké byly obsaženy v prvotním programu impresionismu. I v látkách i v technice je tento změněný směr cesty patrný.

Původně byl impresionismus veselým, ze světa se radujícím uměním přítomnosti. Když bylo dříve možno věci moderního života líčiti jenom v opatrném výběru, poněvadž by byl mohl příliš lehce vzniknouti rozpor mezi novými látkami a starým nazíráním na barvu, vníkl s impresionismem celý příboj moderního světa do okrsku umění. Vše bylo možno zobraziti, když byla klatba galerií zlomena. Ale tato realističnost nechala jiné potřeby neukojeny. Fantasie, jak se zdálo, byla spoutána, moderní touha po zapadlých světech krásna zmlkla. Nicméně žila ještě a vzplála tím mocněji, když byla žízeň po skutečnosti ukojena. Ne realističké látky již, ale metafysické mají převahu. A — další rozdíl: jenom nečetní z těch mnohých, kteří takové látky zpracovávali, udržují — jako Dagnan-Bouveret — spojení s impresionismem, činíce světlo nositelem nálady. Většina je ctitelem tuhé linie a čisté barvy — tedy zrovna těch živlů, které za nadvlády světla zakrněly.

Také tento obrat možno vysvětliti z čiré potřeby reakce. Když byl impresionismus rozložil barvy a rozleptal linie, je přirozeno, že se dovolávají tyto opět svého práva. Ale ještě něčeho jiného nesmíme zapomenout: změněných cílů, které Puvis de Chavannes umění ukázal. Stvořil v Pantheonu nové monumentální umění, upamatoval na fakt, dávno zapomenutý, že není ma-

MODERNÍ REVUE

lířství jenom zobrazující, ale že je také vyzdobující umění, že je soulad mezi obrazem a prostorem nutný. Tato ornamentálně-dekorativní myšlenka, jak se zdá, ovládá dnes všechny. Nestojí už v popředí »obraz o sobě«, nýbrž jednotlivé uměny snaží se pospolu k synthesi. Malířství si ukládá dobrovolně pouta, aby bylo jenom částí jednotného symfonického prostorového umění. —

Každou z těchto vět možno potíratí. Neboť, předně, může krátký článek jenom zhruba naznačiti, co stojí v mé knize. Za druhé je architektura umění, a jako takové osobní. Jak budují různí architekti z téhož stavebního materiálu různé domy, objevuje se také každému, kdo chce postavití nějakou dějinnou budovu, tento vývoj zcela různě. Byl-li jiný, než se domnívám — eh bien. Pak jej mohou jiní jinak vykresliti. Byl-li takový, jak se domnívám — tím lépe. Neboť pak by obsahovala má kniha nárys celých evropských uměleckých dějin XIX století. Tentýž kus, jenž zažil svou premiéru v Paříži, byl — jenom méně umělecky, více seškrtaný, s menším obsazením úloh — proveden také ve všech ostatních zemích.

Richard Muther

Ottokar Winicky: Cantilenen der Einsamkeit. Minden, J. C. C. Bruns.

Jemné a nervósní vibrace velice personellního lyrismu dodávají této knize její něžně ciselovanou krásu. Je v ní ono tiché, osamělé umění, jež jsme dlouho mĳjeli, až jsme si je nenadále tak zamilovali ve verších Stefana Georgea a v diskretních tapetách Lorisových. Je to umění, jež nemá cílů a slouží proto všem oněm neslyšným taktům a tichým posuňkům slova, které jsou jeho nejdrahocennějším kouzlem.

MODERNÍ REVUE

A dovede za pomlček své rhythiky vznítiti bledá a zvláštní světla, která jsou oslněna universálními úkoly a tužbami umění. Toto umění hraje si se slovem, jež právě nemá jiných úmyslů, než jíti za svým nejvlastnějším významem. A nalezlo za posledních let všecku siadkost, všecku melancholii a všecek smutek, ztajený ve slovech, která často zazvučí v hovorech lidí jako veliký lkající zvon. Verlaine a jeho dědicové dali nám mnoho z onoho poznání, jehož hledá p. Winičky ve svých verších. Přemítal jsem v knize tohoto mladého básníka listy jako v starých pokorných modlitbách. Také v těch je mnohdy ono cizí a podivuhodné aroma, které dlí nad zlatými, uměleckými obětními nádobami oněch srdcí, která své nejtajnější truchlosti a své nejnebezpečnější sny věnují kráse. A také v nich jsou pyšné, bolestné zpěvy touhy, znějící všady kolem nás v životě, pro něž jsou tyto »kantilény osamělosti« dobrým a velmi symbolickým titulem.

Paul Leppin

satyricon

LADISLAV PFUSTER

REFORMATOR MYSŤIFICANS

Na Příkopech objevil se spisovatel Zachyněc, socialistá, tak trochu anarchista. Byl to hubený člověk žluté pleti s malýma očkama, která neklidně tékala s předmětu na předmět. (Všichni anarchisté v literatuře jsou hubení, žlutí a mají neklidné oči.) Před Kolářovou kavárnou stanul. S Můstku přichvátal k němu mladý literát.

MODERNÍ REVUE

— Gratuluji, pane kolego, gratuluji...

— K čemu, prosím vás?

— Ale k mecenáši, mon cher, k mecenáši...

Vzácný zjev u nás! Obědvat u bankéře!... Ta společnost! A jídlo! Kdy tam půjdete zase? Nepředstavil byste mne laskavě?

Zachyněc úsečně odplivl.

— Nevím o žádném bankéři, který by zval anarchisty k obědu.

Mladý muž se zděsil. V neličeném překvapení strhl si obratným gestem skřípec.

— Tak? Což to není pravda?

— Nesmysl. Na zdar!

Zachyněc ukončil rozmluvu a obrátil se. Pozoroval okna Vídeňky, kde se míhaly silhouety semitických fysiognomií. Mladý literát hleděl se ztratiti v davu a hučel si rytmicky první strofu Horácovy ody »Maecenas atavis edite regibus...« (Dělal teprve loni maturitu.)

Spisovatel Zachyněc se zadumal. Už druhý člověk jej podezřívá, že obědvat u bankéře. Před chvílí mu to vyčetl v kavárně malíř Zelený, sociální demokrat. Kde se to vzalo? Vážná věc. Kdyby říkali, že tam vyloupil pokladnu, zapálil registraturu nebo založil v průjezdě pumu, nedivil by se, ale obědvat? — — Poprvé v životě viděl tvář v tvář *xáhadu*...

Pustil se znova na korso. Po několika krocích potkal básníka Wildnera. Pozdravili se.

— Neviděl jste Klanga, pane Zachyněc?

(Klang byl prosatér, jehož díla vzbuzovala mnoho pozorností.)

Zachyněc ho neviděl. Myslí, že stůně.

MODERNÍ REVUE

— I kdepak! Vždyt byl přece s vámi u bankéře na obědě? A rozhodně nestůně, není, prý, už tak bledý, jako obyčejně, po tom bohatém obědě, prý, zčervenal. Je vidět, co mu schází. Ale řekl jste jim to krásně: každá kniha pumou do činžáku velko-možné paní Společnosti, každá socha beranem do hradu... Škoda, že jste nedebatovali při stole, aby to všichni slyšeli. Já sice v zásadě s vámi nesouhlasím, ale být tam, to bych to byl těm buržoům hodil!... Nevzal byste mne někdy s sebou?

Zachyněc vybuchl:

— Člověče, co to žvaníte?! Nebyl jsem u žádného bankéře!

Básník Wildner, už půl čtvrtá roku aktivní literát, napodobil nyní zdařile posici svého epigona.

— Slyšel jsem... povídalo se... četl jsem... jeden můj známý... pardon, zdá se mi, že právě tamto jde, — zeptám se jeho samotného — on tam byl také, má úcta.

Básník zmizel a záhada rostla.

Anarchista šel dále. U Prašné brány se srazil s žurnalistou z velkého denníku.

— Poslouchej, Zachyněče, ty jsi si zase škodil. Co tě to napadlo pouštět se do diskusse s takovými hejsky? A o takové choulostivé otázce, kde můžeš udat jenom pár frází? »Umělec musí v modré dělnické bluze psát své knihy« — to je pitomost, — odpusť, ale je to pitomost...

— Jak živ jsem takového nesmyslu neřekl.

— Možná, že o tom ani nevíš. V ohni se řekne lecco. Dobře, že není reprodukováno všechno, co's mluvil. Silná slova a rozcuchané metafory nedokazují nic. Klang tě důkladně usadil, ovšem až na to, co se

MODERNÍ REVUE

týká politiky. O tom ostatně napíši ještě článek. Kolega Hladík se taky mrzí. Dvě léta už píše »Evžena Voldana«, kreslí výtečné typy a karaktery — sám znám většinou originály —, a potom Klang se rozkřikne, že u nás nebyl dosud učiněn pokus vykreslit literárně typ politika! To je čirý nevděk. Ale jak jste se tam bavili? Bylo tam hodně dam?

— Ale k čertu, vždyť jsem nebyl u žádného bankéře a vůbec o ničem nevím!

Žurnalista zostrčil sluch.

— Cože? Má to být snad mystifikace?

— Není-li to oslovství, je to mystifikace.

— Tož odpust. Já bývám sice opatrný, ale Theerovi jsem věřil. On prý má známosti ve finančních kruzích, myslil jsem, že tě uved', ačkoliv pochybuji, že spolu mluvíte. Zdá se, že nemá anarchisty příliš rád. Je solidně vychován. Ale tohohle jsem od něho nečekal... Tedy mystifikace? Pospíchám do klubu, pak přijdu do Unionky, neuvídíme se tam?

— Nejdu nikam, jsem otráven na kolik dní...

— Tož s bohem, na zdar!

Žurnalista vlétl na elektrickou tramway, a Zachyněk ubíral se pomalu do Karlína. Záhada nebyla již tak temna: padl na ni odlesk jasného jména Theerova. A to znamená mnoho. Při nejmenším, že se nic nestalo. — —

V kavárně Union bylo večer živo. Mladý literát, básník Wildner, žurnalista z velkého denníku a několik jiných umělců dotíralo na pana Theera, který parátně odpovídal. Jeho tenký hlásek se poněkud listostivě chvěl, když prohlašoval, že bohatý oběd u bankéře a dokonce i ta černá káva je fikce...

MODERNÍ REVUE

Všeobecné rozhořčení. Modrý sešit »Časopisu pokrokového studentstva« shozen pod stůl. Napjetí stoupalo. Situace stávala se hrozivou. Žurnalista pokynul číšníkovi, aby mu rezervoval telefon. Pan Theer rychle mrkal. Prohnutá linie jeho nosu se nakrčila. Jedno z nejkrásnějších rozpjatí bytosti provanulo celou jeho duši. Byl zároveň dobrý a hluboký, neboť stál před velikým dobrodružstvím života... Snad padne poliček!... Či ruku povede instinkt, ten stále řídí host našich srdci, zda mladého literáta, či básníka, nebo žurnalisty, či někoho jiného?... Ah, to echo krve našich předků, kteří...

Náhle si všichni oddechli. Odkudsi přiběhl věčný host kaváren Sojka a zočiv pana Theera, přiskočil k němu.

— Právě jsem mluvil s Klangem! Je strašlivě dopálen...

Pan Theer neodpovídal.

— Zlobí se, že jstebral vážně, co mluvil kdysi »u modré punčochy.« Mínil prý to, jako obyčejně, ironicky...

Pan Theer mlčel.

— Ostatně, nedělejte si z toho nic. Jsem rád, že jste to Klangovo blábolení otiskl. On, když je opilý, vždycky se obléká do tribunské togy...

Pan Theer napil se vody. V Unionce mají do brou.

MODERNÍ REVUE

VIKTOR DYK

SONET PLAGIÁT

I zakrnělý plž si časem také zasní.

B. Knösl

I zakrnělý plž si časem také zasní
o mocné peruti, již k nebesům by lít.
Nákladem vlastním vydá svazek básní.
A jak už bývá, nejdou na odbyt.

I zakrnělý plž pak nadává a kleje
a hřmít-li může plž, tož zahřmí jeho hlas:
— Je depravován vkus a lůza kol nás zde je.
Já přišel z jiných dob a přeжду v jiný čas! —

I zakrnělý plž pak promenádou chodí,
v své hlavě chaos, z nějž se hvězda rodí,
s despektem k lůze, jejíž nevkus hříšný.

A blahem chví se jeho útroba,
že orlovi se vlastně podobá:
tak nepochopen a právě tak pyšný!

PÍSEŇ NOVÉHO KURSU

V shroucené v prach se kácím pyše.
Hřích odpust, Kriste Ježiši!
Každý už dneska román píše:
já pouze román nepiši!

S notesem tlustým po ulicích
jde gymnasista okolo.
Ve volných svých okamžicích
skizzuje román piccolo.

MODERNÍ REVUE

V svých něžných loktech román hýčká
úrodná slečna Helena.
Románek píše prababička
na svoje stará kolena.

V shroucené v prach se kácím pýše.
Hřích odpusť, Kriste Ježíši!
Dneska už každý román píše:
já pouze román nepíši!

Té éry prorok netknut jedem
čas přesně sobě vyměří.
Román on píše před obědem
a druhý píše k večeři.
Po nových dojmech vzor jsa honce
— pastýři, pozor na ovce —
ten třetí píše v Unionce
a čtvrtý zase v Tůmovce.

V shroucené v prach se kácím pýše.
Hřích odpusť, Kriste Ježíši!
Dneska už každý román píše,
já pouze román nepíši.

Po vhodné látce shon je prudký
a píše — v tom je zápletka!
tercián román prostitutky,
světice román baletka.
A čtenář ruku tiskne k čelu,
přihlouple ústa otvírá:
Hle, tolik je tu spasitelů! —
A prosa při tom umírá...

MODERNÍ REVUE

ROMAN HAŠEK

Panu MILOSLAVU SILÉŇOVI

za důmyslnou odpověď na můj skromný »Povzdech«

Ba, škoda, mistře Miloslave,
že Apollina vzal už čas —
by tak za Vaše verše smavé
jak Marsya kdys — stáh' dnes Vás!

Co plačtivá by zmohla slova,
že jiní jsou tu jako Vy?
Moh' provést by ten žertík znova:
Kdo Pánubohu zapoví?

Ta radost: Kůže Vaší třásně
zřít houpati se sem a tam,
či vázat do ní Vaše básně —
nádherný dárek k jmeninám!

Žel, časy ty se nenavrací:
mythologie dávno v tmách —
dál mluvíte o Svě velké práci
i o těch dětských kalhotkách!

Dál vavříny své v klidu rvete
a kažte složky papíru —
jen prosím, literární kmete,
už nenapište satiru!!!

MÓDERNÍ REVUE

JOSEF KLIČKA

VÁLEČNÝ POCHOD LITERÁRNÍCH POLITIKŮ Z LET TĚCHTO.

Věnováno autoru nádherného titulu
románového: *Bílá láska*.

Hoj, zvučné polnice a bubny sem,
na starý prapor nové záplaty.
Již muškety jste dali bratrům všem ?!
Nuž, vzhůru, zbijem' hlouček proklatý,
jenž nectí osvědčenost, jistotu,
jenž nevěří, že dál již nelze jít.
Kdo nevěří, bude zbit;
Bůh žehnej také snaze!
Jen v rovnováze vždycky být,
být hezky v rovnováze!

•Zazněte polnice, zazněte riksdálry!•

Hle, vůdci na šiji zní černý kov,
a pěvec báječný je mezi námi,
i Ohnetův je u nás znáti chov,
snad doplní se také Carlénkami.
(A vzory chcem'-li hledat ještě jinde,
tož berlínský at žije Stinde!)

Hoj celý národ za námi a tleská;
my dokázati musíme mu dneska,
že statečná jsme soldateska,
před níž se musí každý chvít;
jen dál na této dráze!
Jen v rovnováze hezky být,
být hezky v rovnováze!

MODERNÍ REVUE

•Zazněte polnice, zazněte riksdálry!•

Jen oři vzhůru; zbožně přijímat,
co s olympijské slétá hůry;
na zbojníky už čeká kat,
nás tisícové sinekury.

Ne, hrdinný zrak netřeba teď mít,
jen jisté, osvědčené bohy ctít,
tak ku cíli se dojde snáze.
Jen v rovnováze hezky být,
být hezky v rovnováze!

•Zazněte polnice, zazněte riksdálry!•

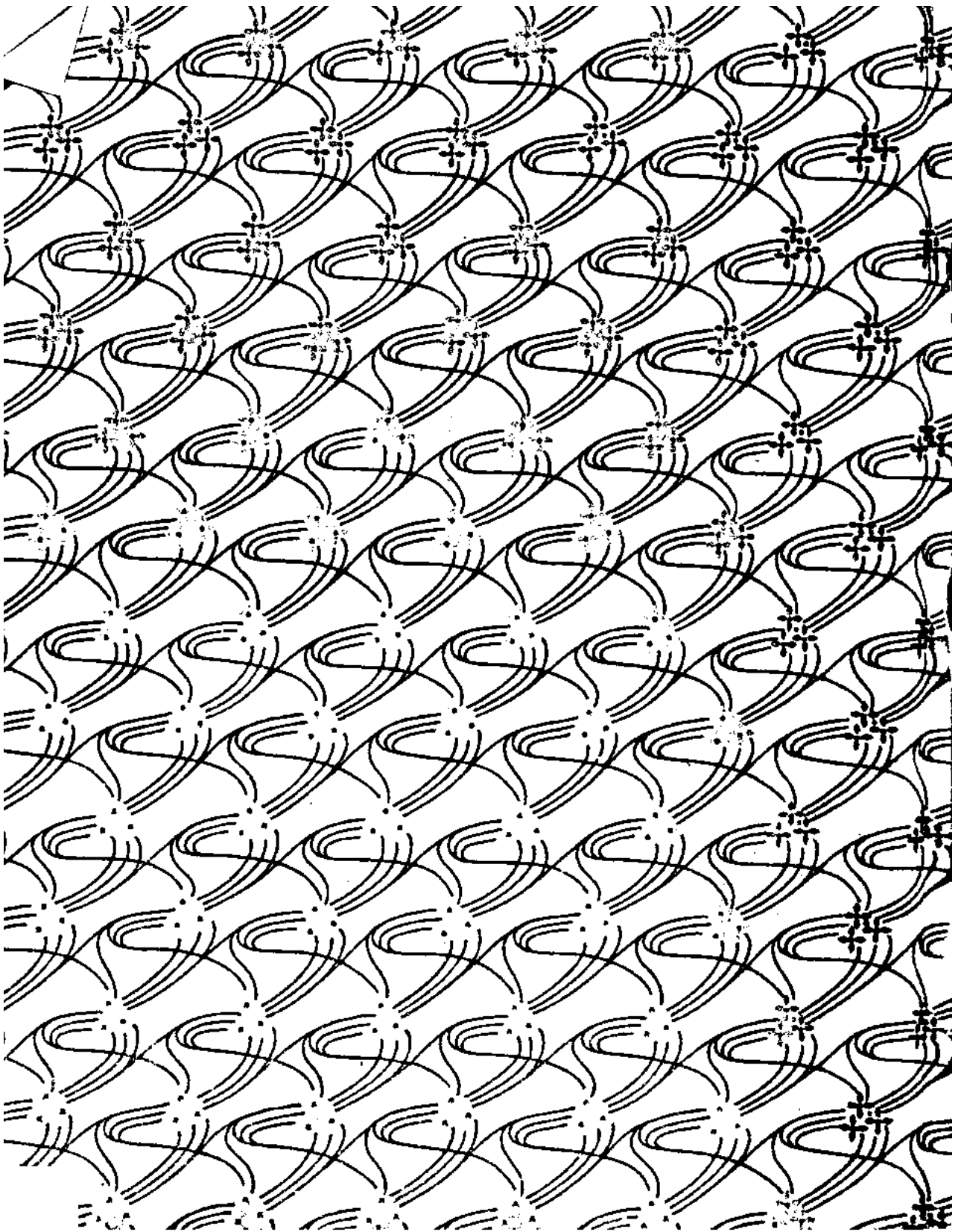
Jak přítulná být, hodná čubička,
jež ke štědré se dlani sladce lísá;
vždyť práce ta je přece maličká,
však odměnou egyptská mísa.

Pak zlatem dokáže svůj dík
pan osvědčený Kondelík
a bříšku bude blaze.

Jen v rovnováze hezky být,
být hezky v rovnováze!

•Zazněte polnice, zazněte riksdálry!•

R 1-23 (29 Jge.)

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine is incurred by retaining it
beyond the specified time.

Please return promptly.

